Рф. I 53
УНИВ. БИБЛИОТЕ
И. Бр. 51558

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

Илустровани лист Српског пољопривредног друштва

Издавач
Српско пољопривредно друштво

Власник
за Српско пољопривредно друштво
Претседник **Мирко Миљковић.**

Уредник
Д-р Танасије Митровић,
доцент Београдског универзитета.

ЗА ГОДИНУ 1931.

ГОДИНА ИЗЛАЖЕЊА LVIII-58.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА У БЕОГРАДУ

БЕОГРАД
Штампарија М. ЦВЕТКОВИЋА, Војводе Глигора 62, Тел 2-31-78
1931

Њ. В. КРАЉ ЈУГОСЛАВИЈЕ

АЛЕКСАНДАР I.

Највиши Заштитник Српског пољопривр. друштва.
Највећи поборник унапређења пољопривреде, напредовања села и сеоског живота.

А. САРАДНИЦИ.

Објашњење: бр. значи број листа: ст. значи бр. стране; књ. п. значи књижевни приказ; чл. значи чланак; бел. значи белешка; доп. значи допис; некр. значи некролог; п. и о. значи питање и одговор.

Алексић Ј. Јован. Пољопривредна књижница и читаоница у Гњилану бел. бр. 7, ст. 299. Клекавица и њено лечење п. и о. бр. 22, ст. 802.

Антонијевић А. Антоније. Смедеревска урма (смедеревски ћилибар дренак) чл. бр. 3, ст. 81. Смедерево и његово грожђе чл. бр. 16, ст. 631.

Антић Живадин. † Душан Вујчић, нек. бр. 9. ст. 358.

Аџић Сретен, проф. Татула (Datura stramonium) чл. бр. 11, ст. 411. Земљоделство и пчеларство, чл. бр. 15. ст. 561. Да ли је нечовечно одузимање меда и воска пчелама, чл. бр. 20, ст. 721.

Видановић П. М. Анализа вина малигановим апаратом чл. бр. 11, ст. 430. Пчеларство ове 1931 године, чл. бр. 17 ст. 637.

Вукасовић Павле Др. Узроци неуспеха у сузбијању биљних болести, чл. бр, 5. ст. 214 О сузбијању лисних вашију на воћкама, чл. бр. 8, ст. 318. Житни бауљар, чл. бр. 11, ст. 417. Рутава буба која уништава цвет на воћу, п. и о. бр. 10, ст. 431. Сјајна буба олајне репице, чл. бр. 12, ст. 472. Поводом воћарског конгреса, чл. бр. 15, ст. 568. Паучина и црви на сточној репи, п. и о. бр. 18, ст. 679. Гагрица, п. и о. бр. 21, ст. 772. Рутава и зелена буба на цвету воћа, п. и о. бр. 23, ст. 834.

Вукичевић Ј. О силажи, п. и о. бр. 16, ст. 618.

Градојевић Михаило Др. О зимским радовима у воћњаку ради заштите воћака од штеточина и болести, чл. бр. 3, ст. 74. Како ће пољопривредник најбрже добити савет и стручну помоћ у борби против штеточина и биљних болести, чл. бр. 10, ст. 377. О употреби швајцарског или париског зеленила у виноградарству, воћарству и пољопривреди уопште, чл. бр. 14, ст. 545. Пшенична мушица и трипс, чл. бр. 16, ст. 604.

Дамњановић В. Милан. Цене пољопривредних производа (Београд) бел. бр. 8, ст. 331; бр. 9, ст. 360; бр. 12, ст. 491; бр. 13, ст. 524; бр. 15, ст. 588; бр. 16, ст. 619; бр. 17, ст. 650; бр. 18, ст. 632; бр. 19, ст. 716; бр. 20, ст. 747; бр. 21, ст. 778; бр. 22, ст. 808; бр. 23, ст. 844.

Друштво „Путник“. Једно значајно дело на пољу националне пропаганде — Водић кроз Југославију бел. бр. 23, ст. 843.

Дуњић Милан. Земља као капитал у пољопривредној производњи, чл. бр. 2, ст. 33. Гајење пиљних биљака као међусев, п. и о. бр. 18, ст. 661. Улога минералних материја у исхрани домаће стоке, чл. бр. 19, ст. 703. Искоришћавање земљишта поред река са којег је вода спрала земљу-ораницу, п. и о. бр. 19, ст. 710. Вилина косица и њено сузбијање, чл. бр. 22, ст. 795.

Ђорђевић Властимир ing. agr. Кад треба сејати црвену детелину, чл. бр. 3, ст. 71. Црвена детелина и луцерка, чл. бр. 7, ст. 282. У каквом плодореду треба сејати црвену детелину, п. и о. бр. 7, ст. 293. Косидба ливада, чл. бр. 12, ст. 467. Зелено ђубре, чл. бр. 14, ст. 541. На шта треба пазити при састављању плодореда у техничком погледу, чл. бр. 20, ст. 728. Ливадарско-пашњачки курс, чл. бр. 22, ст. 789. Како ћемо повећати принос кукуруза, чл. бр. 23. ст. 826. Неговање ливада п. и о. бр. 24, ст. 854. Да ли пепео од сламе има хранивих материја, п. о. бр. 24, ст. 879.

Ђуша М. М. † Видоје Јовановић из Сопота редован члан Српског пољопривредног друштва, нек. бр. 13, ст. 520.

Зековић Адем З. † Веселин Воштић, редован члан Српског пољопривредног друштва, нек. бр. 17, ст. 645.

Зечевић Јован. Одлика домаће овце зване „баца“, чл. бр. 6, ст. 256.

Иванић З Стеван. Радујте се сунцу, чл бр. 9, ст. 353. Пролећна исхрана, чл. бр. 11, ст. 428. Татула је отров, п. и о. бр. 17, ст. 641. Лечење убода од пчела, п. и о. бр. 17, ст. 645.

Ивковић Коста. Пашњак, чл. бр. 3, ст. 73. Бадем, чл. бр. 6, ст. 256. Конопље или кудеља, чл. бр, 9, ст. 341. Заливање усева, чл. бр 13, ст 508 Домаћи голуб, чл. бр. 13, ст. 509. Сађење воћака, чл. бр 21, ст. 769.

Илић И. Милан ветеринарски пуковник. Нагон лизања и болест глодања код говечета, п. и о. бр. 4, ст. 110. Цурење гноја из увета код крава, п. и о. бр. 4, ст. 117. Шуштавац п. и о. бр. 5, ст. 216. Сточарске задруге, чл. бр. 6, ст. 253. Црвени ветар модрац код свиња, чл. бр. 8, ст. 325. Мала Хипотигија од Др. К. Кондина, кн. п. бр. 8, ст. 330. Пароплазмоза (крвопишња), чл. бр. 9, ст. 351. Свињска куга, чл. бр. 10, ст. 387. Паратифус код свиња, чл. бр. 11, ст. 420. Уништава

ње вашију и крпеља на стоци, чл. бр. 12, ст. 478. Лек против змијског отровног уједа, п. и о. бр. 12, ст. 487. Оток трбуха и задњих ногу код кобила и лечење, п. и о. бр. 12, ст. 488. Када ваља прасад шкопити, п. и о. бр. 12, ст. 489. Шкопљење ждребади, чл. бр, 13, ст. 511.

Јањић Г. К. О неким олакшицама у сузбијању биљних болести, чл. бр. 8, ст. 314.

Јањић Јаша. О плодности земљишта, чл. бр. 7, ст. 273.

Јекић Јован М. Има ли државни шумар право на дневницу и колику кад излази на терен да маркира гору — дрва за грађу, п. и о. бр. 7, ст. 297. Нешто из вегетације багрена, чл. бр. 13, ст. 505.

Јешић Стеван. Одгајивање телади у Швајцарској, чл. бр. 2, ст. 42.

Јовановић Живан. Ратарски усеви или благородно воће, чл. бр. 10, ст. 392.

Јовановић Јован П. Елда и фацелија две значајне биљке у народној економији, чл. бр. 19, ст. 698. Исхрана пчела, п. и о. бр. 24, ст. 880.

Јовановић Г. Александар, директор Средње пољопривредне школе у Ваљеву. Упутство за израду страних сирева; камемберта, пти-свиса и др. п. и п. бр. 9, ст. 356. Народна пољопривредна настава, чл. бр. 11, ст. 401.

Јоксимовић М. Чедомир. Нов начин мочења конопаља, чл. бр. 12, ст. 470.

Јосифовић Младен Др. Сузбијање вилине косице-преденице, п. и о. бр. 9, ст. 343. Пепелница на бресквама, чл. п. и о. бр. 17, ст. 635. Гар (киле, сњет) на кукурузу, п. и о. бр. 18, ст. 667. Болест „рђа" на листу шљиве, чл. бр. 21, ст. 763. Сива буђ (плесан) на плодовима крушака и јабука, п. и о. бр. 23, ст. 330. Решетавост лишћа шљиве, чл. бр. 24, ст. 866

Југословенски Савез трезвене омладине. Антиалкохолна настава у стручним школама, бел. бр. 23, ст. 842. Споменица о конгресу трезвености у Београду, бел. бр. 23, ст. 842. Гласник Савеза трезвене младежи, бел. бр. 23. ст. 842.

Јурковић Никола Ц. Хигијенски патос „Корњача", бел. бр. 16, ст. 620.

Калуђеровић Иво, агр. Јегуља, чл. бр. 12, ст. 476. Јужне културе, чл. бр. 12, ст. 480; бр. 13, ст. 512.

Крстинић Лука ing. agr. Припрема семена за сетву, чл. бр. 22, ст. 792.

Кузмановић Новак. Добар плуг „Сава", чл. бр. 10, ст. 376.

Лапчевић Драг. Пољопривреда Јужне Србије, чл. бр. 12, ст. 465. Шљива као привредни артикал, чл. бр. 15, ст. 582. Наше воће, чл. бр. 19, ст. 689. Наше шљиварство, чл. бр, 22, ст. 798. Прерада шљива, чл. бр. 23, ст. 832.

Лолић Н. Миливоје. Најбоље јабуке, чл. бр. 4, ст. 115. Јабуке ренете, чл. бр. 5 ст. 217. Бресква, чл. бр. 7, ст. 288. О пићним биљкама, чл. бр. 8, ст. 311. Лијандер, чл. бр. 14, ст. 544. Какве приносе очекујемо од шљива, чл. бр. 16, ст. 611. Жетвени принос у срезу посаво-тамнавском, чл. бр. 18, ст. 644. Јесење конзервисање борањије, чл. бр. 20, ст. 735.

Локот Тим. Др. Соја и њено гајење чл. бр. 1, ст. 22, Заменици пасуља (соја, папуда, рогачица и др.), чл. бр. 4. ст. 104. О хранљивој вредности граорице састрице, п. и о, бр. 7, ст. 290. Чешљуга, чл. бр. 9. ст. 338. Шта се може гајити на хумусним њивама, п. и о. бр. 9, ст. 356. Рицинус, чл. бр. 5. ст. 570. Панонска граорица, (Vicia panonica), п. и о. бр. 17, ст. 643. Подизање вештачких ливада и пашњака, чл. бр. 22, ст. 785

Мајеровић, † Велимир—Вељa Витоpовић, нек. бр. 20. ст. 739.

Малешевић Миливоје. Пољопривредна књижница и читаоница у Крнулама, среза посаво тамнавског, бел. бр. 20, ст. 745.

† *Марковић Милош Б.* некролог бр. 24, ст. 884.

Мијатовић Андреја. Новооснована Пољопр. подружина у Кладњу, бел. бр. 4, ст. 122.

Мијовић П. Хигијенски патос „Корњача", бел. бр. 20, ст. 744.

Милисављевић Вел. Десет виноградарских заповести, чл. бр. 15, ст. 579.

Милосављевић Свет. Бан Врбаске бановине. Захвално писмо на избору за почасног члана Српског пољопривредног друштва, бр. 13, ст. 497.

Милушиновић Бор. ing. agr. Пољопривредне коморе, чл. бр. 1, ст. 19. Ђубрите виногpаде „Херкулесом", чл. бр. 2, ст. 49.

Миљковић Мирко. Исељеници и печалбари, п. и о. бр. 5. ст. 198. Напредак села, књ. п. бр. 5, ст. 224. Свети Краљ Милутин, слава Српског пољопривредног друштва, чл. бр. 23, ст. 817.

Митровић Танасије Др. О новој години, чл. бр. 1, ст. 1. Домаћа пољопривреда и њено унапређење, чл. бр. 1, ст. 4. Асистенат за биљну селекцију, бел. бр. 1, ст. 25. Привреда бел. бр. 3, ст. 88. Коју расу кокошака да гајимо, п. и о. бр. 4, ст. 109. Хипологија, књ. п. бр. 4, ст. 123. Међународна изложба и сајам приплодне стоке у Новом Саду 14—18 марта о. г. бел. бр. 5, ст. 228. Повлашћена трговинска агенција Југославије у Пешти, бел. бр. 6, ст. 266. 57. редовни годишњи Збор Српског пољопр. друштва, чл. бр. 8, ст. 306. Воћарски конгрес, чл. бр. 10, ст. 369. † Ђорђе Радојчин, ing. agr. нек. бр. 13, ст. 502. Закон о извозу и увозу пшенице, ражи и пшеничног брашна чл. бр. 14, ст. 529. Колико ће Привилиговано извозно друштво плаћати за пшеницу, чл. бр. 14, ст. 534. Млечни производи Данске, чл. бр. 14, ст. 552. Међународни млекарски конгрес 1931 бел. бр. 15, ст. 587. Подизање нашег сточарства, чл. бр. 17, ст. 642. Неплодност код крава музара, п. и о. бр. 17, ст. 642. Полна и физичка зрелост стоке, чл. бр. 18, ст. 670. Српско пољопривредно друштво и његови чланови, чл. бр. 23, ст. 821. Наливање вимена млеком код стеоних крава пред телење, п. и о. бр. 23, ст. 836. Оснивајте пољопривредне подружине, чл. бр. 24, ст. 849. Исхрана музних крава, п. и о. бр. 24, ст. 867.

Нешић Бора Љ. Плетарски курс у Чачку, чл. бр. 2, ст. 55. Дунавска бановина за ширење пољопр. наставе у народу чл. бр. 3, ст. 87. Годишње скупштине пољопривредних подружина, бел. бр. 3, ст. 88. Редовне годишње скупштине пољопривр. подружина, бел. бр. 4, ст. 121. Новооснована пољопривредна подружина у Кладњу, бел. бр. 4, ст. 123. Један рекорд у пољопривредној пропаганди, бел. бр, 5, ст. 227. Рад пољопривредних подружина на задругарству, бел. бр. 6, ст. 265. † Митар Рајковић, нек. бр. 7, ст, 297. Нов члан утемељач бел. бр. 7, ст. 298. Нове пољопривредне подружине, бел. бр. 12, ст. 490. Оснивање воћарско малинарске задруге, бел. бр. 13, ст. 521. Слава пољопривредне књижнице и читаонице у Кусићу код Великог Градишта, бел. бр. 13, ст. 523. Рад Пољопривредног друштва и његових подружина на ширењу задругарства, бел. бр. 17, ст. 646. Нов члан добротвор Српског пољопривредног друштва, Јелисавета—Цаја Миљковић, рођена Туцаковић, нек. бр. 21, ст. 776. Нове пољопривредне подружине, бел. бр. 22, ст. 806. Воћарско-калемарски течај у Више-

граду, бел. бр. 22, ст. 806. Исправка о пољоприв. подружини у Пожези, бр. 24, ст. 881.

Нешић Свет. Сп. учитељ. Национална прослава грожђане недеље у Италији, чл. бр. 18, ст. 673.

Николић Драг. ing. agr. Млекарство у Данској, чл. бр. 3 ст. 65: Задругарство у Данској, чл. бр. 6, ст. 242. Сточарско-живинарске селекцијске задруге, чл. бр. 8, ст. 320.

Никодијевић Виноградарски течај у Бањи (код Аранђеловца, бел. бр. 9, ст. 358

Павковић Д. Драг. Откупнина личног рада у Бановинама п. и о, бр. 20, ст. 743. Оспорено уживање шуме, бесправно заузеће земље, поништај ствари, п. и о. бр. 21, ст. 772.

Павловић Немања. Гајење конопља, чл. бр. 5, ст. 210. Усавршавање нашег земљорадника, чл. бр.13, ст. 501. Борба ораха, чл. бр. 18, ст. 675. Корисне књиге. Лековито биље у Југославији од Срет. Аџића проф. књ. п. бр. 19, ст. 714.

Пауновић Ж. Миливоје. Најбоља јабука за извоз, чл. бр. 3, ст. 84.

Петровић Алекса. Претплатницима „Тежака", бел. бр. 4, ст. 120 Припремите сецкалице, чл. бр. 19, ст. 692.

Петровић Никола Ж. Избор и чување калемгранчица (вијоке) од одабраних сората грожђа, п. и о .бр. 24, ст. 874.

Петровић Стојан. Тимочка млекарска задруга, чл. бр. 10, ст. 384. Пелцовање стоке против прострела, чл. бр. 10, ст. 386.

Петронијевић В. Мил. Са пута по Херцеговини, чл. бр 21. ст. 754.

Пешковић Р. Љубисав. ing agr. Национална прослава грожђане недеље у Италији, чл. бр. 2, ст. 50. Домаћи начин справљања безалкохолних вина, чл. бр. 12, ст. 483. Наш први национални воћарски конгрес у Чачку, чл. бр. 13, ст. 498. Справљање безалкохолног (слатког) вина, чл. бр. 20, ст. 737 бр. 21. ст. 770.

Поповић Ј. Војин. Гајење стоке у пештерској кисоравни и Сјеничком пољу, чл. бр. 9, ст. 346.

Поповић В., Бан Дринске бановине. Захвално писмо на избору за почасног члана Српског пољопривредног друштва, бр. 9, ст. 337.

Поповић В. Мил. Радни дани на просвећивању и економском јачању нашег народа, чл. бр. 5, ст. 204.

Поповић Коста, директор Више пољопр. школе у Шапцу Какав мора да је пиварски јечам, чл. бр. 2, ст. 39. Шта је потребно за успешно гајење пиварског јечма, чл. бр. 2, ст. 40. Уништавајте крваву ваш, чл. бр. 2, ст. 41. О пиварском јечму, чл. бр. 5, ст. 212. Јечам или овас, чл. бр. 6, ст. 250. Гара на овсу, чл. бр. 6, ст. 252. Каце као силоси, чл. бр. 8, ст. 308. Дрљајте озима жита, чл. бр. 8, ст. 313. Како треба обрађивати кукуруз, чл. бр. 10, ст. 372. Пољопривредна нова година, чл. бр. 14, ст. 538. Овогодишњи жетвени принос пшенице у Шапцу, чл. бр. 16, ст. 593. О сточном гноју, чл. бр. 19, ст. 633, бр. 18, ст. 659. Шаљите децу у пољопривредне школе, чл. бр. 18, ст. 657. Гара, чл. бр. 18, ст. 669; бр. 19. ст. 701; бр. 20, ст. 733. Јесењи пиварски јечам, чл. бр. 21. ст. 760. Прва пролетња сточна храна, чл. бр. 21, ст. 763. Да ли камен расте, чл. бр. 22, ст. 791. Дотуците штитасту ваш, чл. бр. 24, ст. 862.

Пољопривредна подружина у Суботици — бел. бр. 21, ст. 777.

Пољопривредна подружина — Чачак. Шљиве, дуње, питоме јагоде и малине, бел. бр. 1, ст. 26.

Посланство у Берлину. Положај и изгледи свињарства, чл. бр. 15, ст. 577.

Раданчевић Богољуб. Рентабилност једног винограда, чл. бр. 2, ст. 48.

Ранковић Жика. Зашто штедимо, чл. бр. 6, ст. 248.

Ранковић Ђ. Бож. Да ли треба напунити бурад белим вином широм? п. и о. бр. 1, ст. 27. Грожђе црни „пино" и црни бургундац, п. и о. бр. 4, ст. 117. Виноградска криза, бр. 5, ст. 220. Сладуњава вина, п. и о. бр. 6, ст. 261. Резидба косирима, п. и о. бр. 6, ст. 264. Колико дуго треба да остану у стратификали зрели калемови винове лозе, чл. бр. 8, ст. 329. Одбрана винограда од града, чл. бр. 12, ст. 486. Како да се побољша квалитет грожђа за јело, чл. бр. 13, ст. 517. Употреба калијумметабисулфита при преради грожђа у вино, чл. бр. 18, ст. 676. Могу ли се зрели калемови винове лозе оставити да презиме у прпоришту, п. и о. бр. 18, ст. 679. Обнова винограда у прилепском крају, чл. бр. 19, ст. 708. Валандовски бели и цовени дренак, чл. бр. 20, ст. 748. Нега и чување вина, чл. бр. 23, ст. 833. Подизање винограда у башти и начин резидбе, п. и о. бр. 24, ст. 876. Испитивање шире у време бербе, бел. бр. 24, ст. 876.

Ратковић М. Сава. О приносу овогодишње летине у срезу љубићском, доп. бр. 19, ст. 712.

Ристивојевић М. Миливоје. Јабука кожарка, чл. бр. 6, ст. 257.

Средња пољопривредна школа у Ваљеву. Ливадарски пашњачки течај, чл. бр. 15, ст. 586.

Срески воћни расадник у Куманову. Младица шљива џанарика, бел. бр. 1, ст. 26.

Сиремић Драгушин Ј. Углављивање младица посађених шљива, чл. бр. 2, ст. 46. Пољопривредна изложба у Бјељини, чл. бр. 2, ст. 52. Која су земљишта најбоља за јабучар и које сорте јабукових садница треба садити, п. и о. бр. 3, ст. 86. На посао још има времена, чл. бр. 4, ст. 112. Жива ограда од глога, п. и о. бр. 4, ст. 118. Неродност воћака, чл. бр. 6, ст. 259. На ком отстојању садити француски орах (франкет), п. и о. бр. 6, ст. 262. Где има калемљених шљива мађарки и које су сорте јабука подесне за срез качерски, п. и о. бр. 6, ст. 264. Потреба веће производње поврћа, чл. бр. 7, ст. 283. Је су ли земљишта беле глинуше подесне за шљивак, п. и о. бр. 9, ст. 357. Може ли се калемити кајсија и бресква на подлози белошљиве, п. и о. бр. 12, ст. 489. Француска крушка „паскраса", п. и о. бр. 12, ст. 489. Шљива сваке године роди чл. бр. 13, ст. 515. Калемљење мушмула на крушки, дуњи и глогу, п. и о. бр. 13. ст. 518. Изложба и сајам приплодне стоке у Зајечару од 13—14 маја 1931 год. чл. бр. 17, ст. 638. Чување коштица и семена од воћака, п. и о. бр. 17, ст. 643. Је су ли добре саднице произведене од коштица од шљива, п. и о. бр. 22, ст. 804. Саднице шљивове од џанарике и изданачке, п. и о. бр. 23, ст. 838. Која је сорта шљива најбоља за нас, п. и о. бр. 24, ст. 870.

Сриско пољопривредно друштво. Оглас о набавци материјала, бр. 2, ст. 55. Позив на 57 редовни годишњи Збор Срп. пољопр. друштва, бр. 5, ст. 129; бр. 6, ст. 241. Извештај Српског пољопривредног друштва о раду у 1930 години, поднесен 57 редовном годишњем Збору, бр. 5, ст. 130. Пољопривредним подружинама, бел. бр. 5. ст. 226. Пажња подружинама бел. бр. 5, ст. 229. Ценовник сезонских потреба, бел. бр. 230. Штампарске исправке, бел. бр. 6, ст. 265. Позив на годишњи Збор Удружења пољпр. стручњака, бел. бр. 7, ст. 299. Поздрав Њ. В. Краљу са 57 годишњег редовног Збора Срп. пољопр. друштва и одговор, бр. 8, ст. 305. Стечај Дунавске бановине за стручно особље, бел. бр. 10, ст. 398. Записник 57 редовног годишњег Збора Српског пољопривредног друштва, бр. 11, ст. 443. Пољопривредне подружине и пољопривредне књижнице и читаонице, бел. бр. 12, ст. 492. Позив на славу Срп-

ског пољопривредног друштва на дан Св. Краља Милутина 12 новембра, бел. бр 21, ст. 753. Пољопривредним писцима стечај за „Тежакову" библиотеку, бел. бр. 22, ст. 807. Распис Пољопривредним подружинама о држању редовних годишњих скупштина, бел. бр. 23 ст. 841.

Свима Пољопривредним подружинама, бел. бр. 24, ст. 881 Члановима Друштва, подружинама и читаоницима „Тежака" бел. бр. 24, ст. 882. Претплатницима „Тежака", бел. бр. 24, ст. 883.

Сточарско-ратарска школа у Госпићу, бел. бр. 5. ст. 225.

Тодоровић Марко—Маша. Прикупљајте сточну храну, чл. бр. 13. ст. 506. Берба и сушење пасуља, чл. бр. 15, ст. 574. Маратов тријер, чл. бр. 19, ст. 696. Јесење ђубрење воћњака, чл. бр. 21, ст. 767.

Тодоровић Чедомир М. † Милош Миловановић, бив. професор у пензији, велики добротвор Српског пољопривредног друштва, нек. бр. 4, ст. 97.

Томић Душан. Калемарски курс у Сопоту, бел. бр. 10, ст. 395.

Томић Мил. директор пољопривредне школе. Преглед вршачког виноградарства и његово садање стање, бел. бр. 11, ст. 422.

Томић Рад. М. Оснивање Космајске земљорадничке житарске задруге у Сопоту, бел. бр. 17, ст. 647.

Уђварлић Салих Др. Неколико савета при оснивању воћарских задруга, чл. бр. 7 ст, 285.

Феријанчић Марјан. Лечење рана код говоди од убоја на врату, п и о, бр. 15 ст. 585. Прострел код коза, п. и о. бр. 15 ст. 586. Заразно запаљење очију (рожњаче) код говеди п. и о. бр. 17 ст. 645. Глисте код наших домаћих животиња п. и о. бр. 19 ст. 706. Црви у роговима код коза и оваца, п. и о. бр. 19 ст. 712. Мртве кости, чл. бр. 21 ст. 764. Испадање гузног црева, п. и о. бр. 22. ст. 797. Клекавица, п. и о. бр. 22. ст. 802.

Ханс-Симон Др. Изградња посматрања тржишта, чл. бр. 11 ст, 408,

Јосић Драг. Др. Улога огледних станица у подизању пољопривреде, чл. бр. 4. ст. 100.

Б. Садржина

Објашњење: бр. значи број листа; ст. значи страна; чл.

значи чланак; бел. значи белешка; п, и о. значи питање и одговори; доп. значи допис; некр. значи некролог. л. значи листак; и књ. п. значи књижевни приказ.

I Чланци општег привредног значаја

О новој години, чл. бр. 1 ст. 1. Домаћа пољопривреда и њено унапређење, чл. бр. 1. ст 4 Пољопривредне коморе чл. бр. 1 ст. 19. Земља као капитал у пољопривредној производњи, чл бр. 2. ст. 33. Улога огледних станица у подизању пољопривреде једне земље, чл. бр. 4 ст. 100; бр. 5. ст. 206. Национална прослава грожђане недеље у Италији, чл. бр. 2, ст. 50. На посао још има времена, чл. бр. 4. ст. 112. Исељеници и печалбари, п. и о. бр. 5. ст. 198. Зашто штедимо, чл. бр. 6. ст. 248. Француски орах, п. и о. чл. бр. 6. ст. 262. 57. редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва, чл. бр. 8, ст. 306. Воћарски конгрес, чл. бр. 10 ст. 369. Изградња посматрања тржишта, чл. бр. 11 ст. 408. Пољопривреда Јужне Србије, чл. бр. 12. ст 465. Наш први национални воћарски конгрес у Чачку, чл. бр. 13 ст. 498. Усавршавање нашег земљорадника, чл. бр. 13 ст. 501. Закон о извозу и увозу пшенице, ражи и пшеничног брашна, чл. бр. 14. ст. 529. Колико ће Привилеговано извозно друштво плаћати за пшеницу, чл. бр. 14. ст. 534. Положај и изгледи свињарства на међународним тржиштима свиња, чл. бр. 15. ст. 577; бр. 16. ст 606. Национална прослава грожђане недеље у Италији, чл. бр. 18. ст. 673. Са пута по Херцеговини, чл. бр. 21. ст. 754. Да ли камен расте, чл. бр. 22. ст. 791. Св. Краљ Милутин, Слава - Српског пољопривредног друштва, чл. бр. 23. ст. 817. Српско пољопривредно друштво и његови чланови, чл. бр. 23 ст. 821. Оснивајте пољопривредне подружине, чл. бр. 24 ст. 849.

II Ратарство са ливадарством.

Соја и њено гајење, чл. бр. 1. ст. 22. Када треба сејати црвену детелину, чл. бр. 3. ст. 71. Пашњак, чл. бр. 3. ст. 73 Гајење конопље, чл. бр. 5. ст. 210. Јечам или овас, чл. бр. 6. ст. 250. О плодности земљишта, чл. бр. 7. ст. 273. Црвена детелина и луцерка, чл. бр. 7. ст. 282. Пољска граорица (Lathyrus pratensis), п. и о. бр. 7. ст. 290. Одговор на питање: кад треба сејати црвену детелину, п. и о. бр. 7. ст. 293. О пиљним биљкама, чл. бр. 8. ст. 311. Дрљајте озиме жита, бр. 8. ст. 313. Чешљуга, п. и о. бр. 9. ст. 338 Конопља или куделља, чл. бр. 9. ст. 341. Шта се може гајити на хумусним њивама, п. и о. бр. 9. ст. 356. Како треба обрађивати куку-

руз, бр. 10. ст. 372. Добар плуг, чл. бр. 10. ст. 376. Косидба ливада, чл. бр. 12. ст. 467. Прикупљајте сточну храну, чл. бр. 13. ст. 506. Пољопривредникова нова година, чл. бр. 14. ст. 538. Зелено ђубре, чл. бр. 14. ст. 541. Рицинус, чл. бр. 15. ст. 570. Овогодишњи жетвени принос у Шапцу, чл. бр. 16. ст. 593. О сточном гноју, чл. бр. 17. ст. 633. бр. 18, ст. 659. Панонска граорица (Vicia pannonica), п. и о. бр. 17 ст. 634. Гајење пиљних биљака као међуусев, чл. бр. 18. ст. 661. Жетвени принос у срезу посаво-тамнавском, чл. бр. 18. ст. 664. Припремите сецкалице, чл. бр. 19. ст. 692. Елда и фацелија две значајне биљке у народној економији, чл. бр. 19. ст. 698. Шта треба сејати на исплаканим, водоплавним земљама по ред река, п. и о. бр. 19. ст. 712. На шта треба пазити при састављању плодореда у техничком погледу, чл. бр. 20. ст. 728. Подизање вештачких ливада и пашњака чл. бр. 22. ст. 785. Припрема семена за сетву, чл. бр. 22 ст. 792. Како ћемо повећати принос кукуруза, чл. бр. 23. ст. 826. Неговање ливада, чл. бр. 24. ст. 851. Да ли пепео од сламе има хранивих материја, п. и о. бр. 24. ст. 879.

III Градинарство

Заменици пасуља (соја, папуда, рогачица и др.), чл. бр. 4 ст. 104. Потреба веће производње поврћа, чл. бр. 7. ст. 283. Заливање усева, чл. бр. 13. ст. 508. Берба и сушење пасуља чл. бр. 15. ст. 574. Јесење конзервисање бораније, чл. бр. 20. ст. 735.

IV Цвећарство

Лијандер — Олеандер — Nerium oleander — чл. бр. 14 ст. 544.

V Виноградарство и винарство с подрумарством.

Да ли треба буре напунити белим вином — широм, п. и о. бр. 1 ст. 27. Рентабилност једног винограда, чл. бр. 2. ст. 48 Ђубрите винограде „Херкулесом", чл. бр. 2 ст. 49. Смедеревска урма, (смедеревски ћилибар, дренак), чл. бр. 3. ст. 81. Црни пино или бургундац, да ли је једна иста сорта грожђа? п. и о. бр. 4. ст. 117. Виноградарска криза, чл. бр. 5. ст. 220. Сладњава вина, п. и о. бр. 6. ст. 261. Резидба винограда косирима, п. и о. бр. 6. ст. 263. Колико дуго треба да остану у стратификали зрели калемови винове лозе, чл. бр. 8. ст. 329. Преглед вршачког виноградарства и његово

садање стање, чл. бр. 11. ст. 422. Анализа вина малигановим апаратом, чл. бр. 11. ст. 430. Домаћи начин справљања безалкохолних пића, чл. бр, 12. ст. 483. Одбрана винограда од града, чл. бр. 12. ст. 486. Како да се побољша квалитет грожђа за јело, чл. бр. 13. ст. 517. О употреби швајцарског или париског зеленила у виноградарству, воћарству и пољопривреди уопште, чл. бр. 14 ст. 545. Поводом воћарског конгреса, чл. бр. 15. ст. 568. Десет виноградских заповести, чл. бр. 15. ст. 579. Смедерево и његово грожђе, чл. бр. 16. ст. Употреба калијум метабисулфата при преради грожђа у вино, чл. бр. 18. ст. 676. Да ли зрели калемови винове лозе могу остати у прпоришту да презиме, п. и о. бр: 18 ст. 679. Обнова винограда у прилепском крају, чл. бр. 19. ст. 708. Справљање безалкохолног вина чл. бр. 20. ст. 737; бр. 21. ст. 770 Грожђе валандовски бели и црвени дренак, п. и о бр 20. ст. 743. Нега и чување вина, чл. бр. 23. ст. 833. Избор и чување калемграничице (вијоке) од одабраних сората грожђа, п. и о. бр. 24. ст. 874. Подизање винограда у башти и начин резидбе чл. бр. 24 ст. 876. Испитивање шире у време бербе, бел. бр. 24. ст. 878.

VI Воћарство.

Младица шљива џанарика, бел. бр. 1. ст. 26. Шљиве, дуње, питоме јагоде и малине, бел. бр. 1, ст. 26. Углављивање младих посађених шљива, чл. бр. 2. ст. 56. О зимским радовима у воћњаку ради заштите воћака од штеточина и болести, чл. бр. 3. ст. 74. Најбоља јабука за извоз, чл. бр. 3. ст. 84. Која су земљишта најбоље за јабучар и које сорте јабука треба садити, п. и о. бр. 3. ст. 86. Најбоље јабуке, чл. бр. 4 ст. 115. Јабуке ренете, чл. бр. 5. ст. 217. Бадем, чл. бр. 6. ст. 256. Јабука кожара, чл. бр. 6. ст. 257. Неродност воћака, бр. 6 ст. 259. Шљиве мађарке и трговачке сорте јабука, п. и о. бр. 6. ст. 264. Брескве, чл. бр. 7. ст. 288. Могу ли шљиве успевати на земљи, бела провуља, п. и о. бр. 9. ст. 357. Ратарски усеви или благородно воће, чл. бр. 10. ст. 392, Јужне културе — Лимун, чл. бр. 12. ст. 480. — Неранџа (Citrus auratium), чл. бр. 13. ст. 512. Може ли се калемити кајсија и бресква на подлози белошљиве, п. и о. бр. 12. ст. 489. Француска крушка „пас-краса", п. и о. бр. ст. 489. Да шљива сваке године роди, чл. бр. 13. ст. 518. Шљива као привредни артикал, чл. бр. 15. ст. 582. Какве приносе очекујемо од шљива, чл. бр. 16. ст. 611. Чување коштица и семења од воћака, п. и о. бр. 17. ст. 643. Берба ораха, чл. бр. 18. ст. 675. Наше воће, чл. бр. 10. ст. 689. Јесење ђу-

брење воћака, чл. бр. 21. ст. 767. Сађење воћака, чл. бр. 21. ст. 769. Конзервисање воћа, чл. бр. 21. ст. 771. Наше шљиварство, чл. бр. 22. ст. 798. Прерада шљива, чл. бр. 23. ст. 832. Шљивове саднице џанарика и из изданака, п. и о. бр. 23. ст. 838. Која је сорта шљива најбоља за нас, п. и о. бр. 24 ст. 870.

VII Сточарство.

Одгајивање телади у Швајцарској, чл. бр. 2. ст, 42. Међународна изложба и сајам приплодне стоке, Нови Сад 14 18 марта о. г. бел. бр. 5. ст. 228. Одлика домаће овце звана „баца", чл. бр. 6. ст. 256. Гајење стоке у пештерској висоравни и Сјеничком пољу, чл. бр. 9. ст. 346. Подизање нашег сточарства, чл. бр. 17. ст. 625. Неплодност крава музара, п. и о. бр. 17 ст. 641. Полна и физичка зрелост стоке, чл. бр. 18. ст. 670. Улога минералних материја у исхрани домаће стоке чл. бр. 19. ст. 703. Прва пролећна сточна храна, чл. бр. 21. ст. 761. Наливање млека у виме код стеоних крава пред телење, п. и о. бр. 23. ст. 836. Исхрана музних крава, п. и о. бр. 24 ст. 867.

VIII Сточно лекарство (ветеринарство).

Нагон лизања и болест глодања код говечета, чл, бр. 4. ст .110. Цурење гноја из уветак код крава и лечење, п. и о. бр, 4. ст. 117 Шуштавац, п. и о. бр. 5. ст. 216. Црвени ветар, модрац код свиња, чл. бр. 8. ст. 325. Пироплазмоза (крвопишња), чл. бр. 9. ст. 351. Пелцовање стоке против прострела, чл. бр. 10. ст. 386. Свињска куга, чл. бр. 10. ст. 387. Паратифус код свиња, чл. бр. 11. ст. 420. Уништавање вашију и крпеља код стоке, чл. бр. 12. ст. 478. Лек против змијског отровног уједа, п. и о. бр. 12. ст. 487. Оток код кобила, п. и о. бр. 12. ст. 488. Када ваља прасад шкопити, п. и о. бр. 12. ст. 489. Шкопљење ждребади, п. и о. бр. 13. ст. 511. Оток — рана на врату код крава, п. и о. бр. 15. ст. 585. Заразна болест очију код говеда, п. и о. бр. 17. ст. 614. Глисте код наших домаћих животиња, чл. бр. 19. ст. 706. Мртве кости, чл. бр. 21. ст. 764. Испадање гузног црева, п. и о. бр. 22. ст. 797. Клекавица, п. и о. бр. 22. ст. 802.

IX Млекарство.

Млекарство у Данској, чл. бр. 3. ст. 65. Тимочка млекарска задруга, чл. бр. 10. ст. 384. Млечни производи данске, чл. бр. 14. ст. 552.

X Живинарство.

Коју расу кокошака да гајимо, чл. бр. 4. ст. 109. Домаћи голуб, чл. бр. 13. ст. 509.

XI Пчеларство.

Земљоделство и пчеларство. чл. бр. 15. ст. 561. Пчеларство ове године, чл. бр. 17. ст. 637. Да ли је нечовечно одузимање меда и воска пчелама, чл. бр. 20. ст. 721. Исхрана пчела, п. и о. бр. 24 ст. 880.

XII Рибарство.

Јегуља, чл. бр. 12. ст. 476.

XIII Шумарство.

Како се подиже жива ограда од глога, п. и о. бр. 4. ст. 118. Право на дневнице државних шумара, п. и о. бр. 7. ст. 277. Нешто из вегетације багрена, чл. бр. 13 ст. 505.

XIV Болести, штеточине, непријатељи културног биља и њихово сузбијање.

Уништавајте крваву ваш, чл. чл. бр. 2. ст. 41. Узроци неуспеха у сузбијању биљних болести и штеточина, чл. бр. 5. ст. 214. Гара на овсу, чл. бр. 6. ст. 252. О неким олакшицама у сузбијању биљних болести и штеточина, чл. бр. 8. ст. 314. О сузбијању лисних вашију на воћкама, чл. бр. 8. ст. 318. Сузбијање вилине косице - преденице, п. и о. бр. 9. ст. 343. Како ће пољопривредник најбрже добити савет и стручну помоћ у борби против штеточина и биљних болести, чл. бр. 10. ст. 377. Житни бауљар, чл. бр. 11. 417. Рутава буба, п. и о. бр. 11 ст. 431. Сјајна буба олајне репице, чл. бр. 12. ст. 472. Пшенична мушица и трипс, п. и о. бр. 16. ст. 604. Пепелница на бресквама, п. и о. бр.1 7. ст. 635. Гар, (киле, сњет) на кукурузу, п. и о. бр. 18. ст. 667. Гара, чл. бр. 18. ст. 669. Паучина и црвићи на сточној репи (блитви), п. и о. бр. 18. ст. 679. Гара, чл. бр. 19. ст. 761. бр. 26. ст. 733. Болест „рђа" на листу шљиве, чл. бр. 21. ст. 763. Гагрица, п. и о. бр. 21. ст. 772. Вилина косица и њено сузбијање, чл. бр. 22. ст. 795. Сива буђ (плесан) на плодовима крушака и јабука, чл. бр. 23. ст. 830. Рутава и зелена буба на цвету воћа, п. и о. бр. 23. ст. 834. Дотуците штитасту ваш, чл. бр. 24, ст. 862.

Решетавост лишћа шљиве (Phyllosticta prunicola) чл. бр. 24. ст. 866.

XV Пољопривредне зграде и машине.

Какви треба зидови да буду код зиданих силоса, п. и о. бр. 16. ст. 618. Хигијенски патос „Корњача", бел. бр. 16. ст. 620. Маратов тријер, чл. бр. 19 ст. 696.

XVI Пољопривредна индустрија.

Какав мора да је пиварски јечам, чл. бр. 2. ст. 39. Шта је потребно за успешно гајење пиварског јечма, бр. 2. ст. 40. О пиварском јечму, чл. бр. 5. ст. 211. Каце као силоси, чл. бр. 8. ст. 308. Упутство за израду сирева; пти свиса, деми сел, кантала и др. п. и о. бр. 9. ст. 356. Нов начин мочења конопље, чл. бр. 12. ст. 470. Јесењи пиварски јечам, бр. 21. ст. 760.

XVII Пољопривредно задругарство.

Задругарство у Данској, чл. бр. 6. ст. 242. Сточарске задруге, чл. бр. 6. ст. 253. Рад пољопривредних подружина на задругарству, бел. бр. 6. ст. 265. Неколико савета при оснивању воћарских задруга, чл. бр. 7. ст. 285. Сточарско живинарске селекцијске задруге, чл. бр. 8. ст. 320. Оснивање воћарско малинарске задруге, бел. бр. 13. ст. 521. Оснивање космајске земљорадничко - житарске задруге у Сопоту, бел. бр. 17. ст. 617.

XVIII Пољопривредна настава и народно просвећивање.

Дунавска бановина за ширење пољопривредне наставе у народу, бел. бр 3. ст. 87. Радни дани на просвећивању и економском јачању нашег народа, чл. бр. 6. ст. 204. Сточарско-ратарска школа Савске бановине у Госпићу, бел. бр. 5. ст. 225. Један рекорд у пољопривредној пропаганди, бел. бр. 5. ст. 227. Народна пољопривредна настава, чл. бр. 11. ст. 401. Шаљите децу у пољопривредне школе, чл. бр. 18. ст. 657. Упис у сељачко свеучилиште школе народног здравља у Загребу, бел. бр. 18. ст. 680. Антиалкохолна настава у стручним школама, бел. бр. 23 ст. 842.

XIX Сајмови, изложбе, предавања и курсеви.

Пољопривредна изложба у Бјељини, чл. бр. 2. ст. 52. Плетарски курс у Чачку, бел. бр. 2. ст. 59. Повлашћена трговинска агенција Краљевине Југославије у Пешти, бел. бр. 6. ст. 266. Виноградски течај у Бањи, бел. бр. 9. ст. 358. Калемарски курс у Сопоту, бел. кр. 10. ст. 395. Ливадарско-пашњачки течај при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву, бел. бр. 15. ст. 586. Изложба и сајам приплодне стоке у Зајечару од 13—14 маја о. г. бел. бр. 17. ст. 638. Земаљска изложба вина и воћа у Београду, бел. бр. 17. ст. 649. Ливадарско пашњачки курс, чл. бр. 22. ст. 789.

XX. Књижевност.

Господарски календар, књ. п. бр. 1. стр. 26. „Привреда" Илустровани лист за село — Суботица, књ. п. бр. 3 ст. 88. Хипологија, Цветковић и Павловић, бел. бр. 4 стр. 123. Напредак села, књ. п. бр. 5 ст. 224. Мала Хипологија, књ. 5. бр. 8 ст. 330. Корисне књиге — лековито биље у Југославији, књ. п., бр, 19, ст. 714. Култура шећерне репе у Славонији и њени непријатељи, књ. п., бр. 20, ст. 744. Нашим читаоцима, бр. 20, ст, 746. Стечај за Тежакову библиотеку, бел. бр. 22, стр. 807. Пољопривредни календар за 1932 год., бр. 22, ст. 811. Једно значајно дело на пољу националне пропаганде — Водић кроз Југославију.

XXI. Пољопривредне књижнице и читаонице.

Пољопривредна књижница и читаоница у Гњилану— Пирот, бел. бр. 7, ст. 299. Пољопривредним књижницама и читаоницама, бел. бр. 12, ст. 492. Слава пољопривредне књижнице и читаонице у Кусићу — код Великог Градишта, бел. бр. 13, ст. 523, Пољопривредна књижница и читаоница у Крнулама — срез посаво-тамнавски, бел. бр. 20, ст. 745.

XXII. Народно здравље и исхрана (домаћинство).

Радујте се сунцу, чл. бр. 9, стр. 353. Татула (Datura stramonium), једна опасно отровна биљка, чл. бр. 11, ст. 411, Пролетња исхрана, чл. бр. 11, ст. 428. Татула је отров, п ио. бр. 17. ст, 641. Лечење убода од пчела, п. и о. бр. 17, стр. 645.

XXIII. Друштва и скупови.

Позив на скупштину удружења пољопривредних стручњака, бел, бр. 7, ст. 299. Фонд удружења државних економа и пољопривредних чиновника код Српског пољопривредног друштва, бел. бр. 18, ст. 681.

XXIV. Зборови, конференције и конгреси Српског пољопривредног друштва.

Позив на 57-ми редовни годишњи збор Српског пољопривредног друштва у 1930 години, бр. 5, ст, 130. Поздравни телеграм Њ. В. Краљу Александру Првом са 57-ог редовног годишњег Збора и Отпоздрав г. Министра Двора, бр. 8, ст. 305. Међународни млекарски конгрес, бел. бр. 15, ст. 587.

XXV. Остали радови Српског пољопривредног друштва.

Српско пољопривредно друштво набавиће за пролетњу сезону, бел. бр. 2, ст. 54. Пољопривредним подружинама, бел. бр. 5, ст. 226. Пажња подружинама, бел. бр. 5, ст. 229. Ценовник сезонских потреба, бел. бр. 5, ст. 230. Пољопривредно друштво позива своје дужнике да своја дуговања измире, бел. бр. 8, ст. 334. Рад друштва и његових подружина на ширењу задругарства, бел. бр. 17, ст. 646. Позив на славу Српског пољопривредног друштва, Св. Краља Милутина, бел. бр. 21, ст. 753. Распис пољопривредним подружинама о држању редовних годишњих скупштина, бел бр. 23, ст. 841. Свима пољопривр. подружинама бел. бр. 24 ст. 881. Члановима друштва, подружинама и читаоцима „Тежака" бел. бр. 24 ст. 882. Претплатницима „Тежака", бел. бр. 24. ст. 883.

XXVI. Пољопривредне подружине.

Свима пољопривредним подружинама, бел. бр. 1, ст. 25. Годишње скупштине пољопривредних подружина, бел. бр. 3, ст. 88. Редовне годишње скупштине пољопривредних подружина, бел. бр. 4, ст. 121. Новооснована пољопривредна подружина у Кладњу, бел. бр. 4, ст. 123., у Азањи, бел. бр. 4, ст. 123. Нове пољопривредне подружине, бел. бр. 12. ст. 490. Пољопривредни подружина, бел. бр. 12, ст. 492. Пољопривредна подружина у Суботици нуди семе пшенице пролифик, бел. бр. 21, ст 778.

XXVII. Цене пољопривредних производа у 1931. години.

Цене пољ. произв. од 5 Априла (Београд), бел. бр. 8 ст. 331.
„ „ „ „ 19 „ „ „ „ 9 „ 359
„ „ „ „ 8 Маја „ „ бр. 10 „ 397
„ „ „ „ 22 „ „ „ бр. 11 „ 459
„ „ „ „ 9 Јуна „ „ бр. 12 „ 491
„ „ „ „ 24 „ „ „ бр. 13 „ 524
„ „ „ „ 9 Јула „ „ бр. 14 „ 555
„ „ „ „ 24 „ „ „ бр. 15 „ 588
„ „ „ „ 7 Августа „ „ бр. 16 „ 619
„ „ „ „ 14 „ „ „ бр. 17 „ 650
„ „ „ „ 4 Септембра „ „ бр. 18 „ 682
„ „ „ „ 24 „ „ „ бр. 19 „ 716
„ „ „ „ 7 Октобра „ „ бр. 20 „ 747
„ „ „ „ 23 „ „ „ бр. 21 „ 778
„ „ „ „ 6 Новембра „ „ бр. 22 „ 808
„ „ „ „ 26 „ „ „ бр. 23 „ 844

XXVIII. Дописи.

Изгледи на принос овогодишње летине у срезу Љубићском, доп. бр. 19, ст. 712.

XXIX. Чланови добротвори и утемељачи Српског пољопривредног друштва приновљени у 1931 години.

† Милош Миловановић, бивши професор у пензији, велики добротвор, бр. 4, ст. 98.

† Митар Рајковић, бив. државни економ за округ ужички.

† Јелисавета—Цаја Мир. Миљковић, рођ. Туцаковић, добротвор, бр. 21 ст. 777.

Михајло Пајић, пензионер, утемељач, бел. бр. 7, ст. 298

XXX. Личне вести.

Асистент за биљну селекцију, бел. бр. 1, ст. 25. Бан Дринске бановине В. М. Поповић, упућује Српском пољопривредном друштву захвално писмо на избору за почасног члана друштва, бел. бр. 9, ст 337. Бан Врбаске бановине Свет. Милосављевић упућује Друштву захвално писмо на избору за почасног члана Српског пољопривредног друштва, бел. бр. 13, стр. 491.

XXXI. Некролози.

† Митар Рајковић, бивши држ. економ округа ужичког нек. бр. 7, ст. 297.

„ Душан Вујић, нек. бр. 9, ст. 358, редован члан Срп. пољоп. друштва.

† Ђорђе Радојчин, ing. agr., бр. 13, стр. 502. редов. члан Срп. пољоп. друштва.

† Видоје Јовановић, некр. бр. 13, ст. 520, члан Српског пољопр. друштва.

† Веселин Вошгић, пензионер, бр. 17, ст. 645, члан Срп. пољопр. друштва.

† Велимир—Вељa Витоpовић, некр. бр. 20, стр. 730, редован члан Српског пољопр. друштва.

† Јован Швабић, пољопривредник из Крушева, бр. 22, ст. 805, члан Срп. пољопр. друштва.

† Станислав Милетић, нек. бр. 24. ст. 884.

XXXII. Разно.

Фабрика ситних кожа у Јужној Србији, чл. бр. 9, ст. 354. Откупнина личног рада, п. и о. бр. 20, ст. 743. Оспорено уживање шуме п. и о. бр. 21, ст. 772. Споменица о конгресу трезвености у Београду, бел. бр. 23, ст. 842.

XXXIII. Штампарске исправке.

Исправка у „Тежаку“ бр. 6, ст. 265. бр. 24. ст. 881.

XXXIV. Огласи.

Претплатницима „Тежака“, бр. 1, ст. 28, бр, 4, ст. 120, Шумске саднице, бр. 1, ст. 29; бр. 3, ст. 95.

Привредници, бр.1, ст. 29; бр. 3, ст. 95.

Љувена, бр. 1, ст. 29; бр. 5, ст. 238.

Књиге: Воћке и Воће, бр. 1. ст. 30; бр. 2, ст. 61.

Виноградари! Винари! бр. 1, ст. 30; бр. 2, ст. 62; бр. 17, ст. 654.

Нервозни рано умиру, бр. 1, стр. 31; бр. 3, ст. 94, бр. 7, ст. 302.

Слоанов Линимент, бр. 1, ст. 32; бр. 4, ст. 128; бр. 5, ст. 238; бр. 6, ст. 271; бр. 7, ст. 303. бр. 24 ст. 910.

За унапређење нашег сељачког живинарства, бр. 1, ст. 32.

Неуморан раденик, бр. 2, ст. 61.

Цене Фордсона, бр. 2 ст. 61; бр. 5, ст. 236; бр. 17, ст. 653; бр, 20, ст. 751.

Плућне болести су излечиве, бр. 2. ст. 63; бр. 4, ст. 127.
Ново потребно свакоме пољопривреднику, бр. 2, ст. 64. бр. 4, ст. 127. бр. 5, ст. 271.
Чувајте се од плућних катара, бр. 2, ст. 64.
Болести, узроци и њихово лечење, бр. 2, ст. 64.
Калемарска виноградарска задруга у Великој Дренови, бр. 3, ст. 93,
Нервоза, бр. 3, ст. 93; бр. 7, ст. 301.
Против кочења зглобова бр. 3, ст. 93.
Пољопривредници! бр. 3, ст. 96; бр. 5, ст. 240; бр. 6, ст. 272; бр. 7, ст. 304; бр. 8, ст. 335; бр. 9, ст. 366; бр. 10, ст. 399; бр. 11, ст. 464; бр. 12 ст. 495; бр. 13, ст. 528; бр. 14, ст. 560; бр. 15, ст. 592.
Нервним, болним, слабим, малаксалим бр. 4, ст. 128.
Имам на продају, бр. 4, ст. 128; бр. 5, ст. 237; бр. 6, ст. 270.
Позив на 57-ми годишњи збор Српског пољопривредног друштва бр. 5, ст. 129.
Фулгнер, бр. 5, ст. 237.
Гаркон, бр. 5, ст. 238; бр. 6, ст. 270; бр. 7, ст. 301; бр. 8, ст. 335.
Болују, бр. 5, ст. 239; бр. 6, ст. 270; бр. 8, ст. 335; бр. 14, ст. 558.
Јаја, бр. 5, ст. 239; бр. 9, ст. 366.
Плави камен, бр. 5, ст. 239; бр. 6. ст. 270; бр, 7, ст. 301; бр. 8, ст. 335, бр. 9, ст. 366, бр. 10, ст. 399; бр. 11, ст. 461; бр. 12, ст. 495, бр. 13, ст. 526.
Књиге: бр. 6, ст. 271; бр. 7, ст. 303.
Мотор Славија, бр. 7, ст. 301; бр. 8, ст. 335; бр. 9; ст. 366; бр 10, ст. 399; бр. 11, ст. 462; бр. 12, ст. 495.
Храстово коље, бр. 7, ст. 301; бр. 8, ст. 335.
Ратари и господари! бр. 9, ст. 366; бр. 10, ст. 399; бр. 11, ст. 462; бр, 12, ст. 495, бр. 13, ст. 527.
Стечај, бр. 10, ст. 398.
Ценовник Српског пољопривредног друштва, бр. 11, ст. 460; бр. 23, ст. 845.
Једна знаменита трговачка експедиција бр. 11, ст. 461.
Јаја за насад Rhode Island, бр. 11, ст. 461.
Каки камбел, бр. 11, ст. 462.
Нафта мотор, бр, 11, ст. 462.
Земљорадници! бр. 11, ст. 463.
Ко је малокрван, блед, бр. 12, ст. 494; бр. 13, стр. 527; бр. 14, ст. 559; бр. 15, ст. 590; бр. 16. ст. 623; бр. 17, ст. 655; бр. 18, ст. 687; бр. 19, ст. 719.
Век нервозе, бр. 13, ст. 526, бр. 15, ст. 621.
Земљорадниче (Еберхартов плуг) бр. 14, ст. 557.

Кадлецови апарати, бр. 14, ст. 558.

Узорни воћар и господар, бр. 14, ст. 559.

Ми стојимо нашим купцима увек на расположењу, бр. 15, ст. 591.

Конкурс Зетске бановине за пољопривредне чиновнике, бр. 16, ст. 622; бр. 19, ст. 717.

Порзол! бр. 16, ст. 624; бр. 17, стр. 656; бр. 18, ст, 688; бр. 19, ст. 720; бр. 20, ст. 752.

Крв чисти, бр. 17, ст. 654.

Пажња трговцима, бр. 18, ст. 684.

Стечај за чиновнике у Дунавској бановини, бр. 18, ст. 684.

Више вреди него што стоји, бр. 18, ст. 685.

Ценовник јесењих потреба Српског пољопривредног друштва, бр. 8, ст. 686; бр. 19, ст. 718; бр. 20, ст. 750; бр. 21, ст. 782; бр. 23, ст. 845.

Семе озимог грашка, бр. 20, ст. 749, бр. 21, ст. 781.

Бојке калемљене, бр. 20, ст. 749; бр. 21, ст. 781.

За грглјање, бр 21, ст. 783.

Сточари! бр. 21 ст. 783.

У расаднику града Скопље, бр 21, ст. 783, бр. 22, стр. 815; бр. 23, ст. 848.

Пољопривредни календар за 1932 годину бр. 24. ст. 910.

Нега лепоте бр. 24. ст. 910.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу бр. 24. ст. 910.

Болести на плућима бр 24 ст. 911.

Штампарија Марјана М. Цветковића бр. 24 ст. 911.

Воћари! Карбокрим-Бељана а. д. бр. 24 ст. 912.

Воћари! бр. 21, ст. 784; бр. 22, ст. 816; бр. 23, ст. 848.

Пољопривредним писцима на знање — Стечај за Тежакову библиотеку, бр 22, ст. 807.

Пољопривредни календар за 1932 годину, бр. 22, страна 811.

„Тежак" излази сваког 1-ог и 15 ог у месецу, бр. 22, ст. 811.

Ценовник јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског пољопривредног друштва, бр. 22, ст. 812.

Зима не спречава у раду (Фордсон), бр. 22, ст. 813.

Семе озимог грашка са „Беља" добива се код Српског пољопривредног друштва, бр. 22, ст. 814; бв. 23, ст. 847.

Афуз али краљица стоног грожђа, бр. 22, ст. 814; бр. 23, ст 84.7

Штампарија М. Цветковића, бр. 22, ст. 814; бр. 23, ст. 847.

Нерасти за приплод — бела мангулица, бр. 22, ст. 814; бр. 23, ст. 847.

За негу тела Фелеров елзафлуид, бр. 22, стр. 815.

Сточари! Пек, Креотан, Дистол и Метиљин, бр. 22, стр. 815.

Реуматичари! бр. 23, ст. 846.

Реуматичне болове можете зауставити Слоановим Линиментом, бр. 23, ст. 846.

XXXV. Слике.

Сл 1. Слика Њ. В. Краља Александра Првог, бр. 1, стр. 3.

Сл. 2. Чланови кусићске Пољопривредне књижнице и читаонице о слави 24 маја 1931. год., бр. 2, ст. 58.

Сл. 3. Смедеревска урма — hилибарка — дренак, бр. 3, ст. 82.

Сл. 4. Смедеревска урма — hилибар дренак — чокот стар 35 год. бр. 3, ст. 83.

Сл. 5. Coja (Soia hispida), бр. 4, ст. 105.

Сл. 6. Корен соје са квржицама на њему, бр. 4, ст. 105.

Сл. 7. Vigna cotjang, бр. 4, ст. 106.

Сл. 8. Dolichos multiflorus, бр. 4, стр. 106.

Сл. 9. Dolichos multiflorus са цветовима, бр. 4, ст. 107.

Сл. 10. Phaseolus mungo, ар, 4, ст. 107.

Сл. 11. Састрица (Ervum ervilia) бр. 7, стр. 291.

Сл. 12. Грашак (Lath-sativus L.) бр. 7, стр. 291.

Сл. 13. Питома француска чешљуга Dipsacus silvertris Millu D., бр. 9, ст. 338.

Сл 14. Главица питоме француске чешљуге, бр. 9, ст. 340.

Сл. 15. Учесници на виноградарском течају у Бањи код Аранђеловца, бел. бр. 9, ст. 358:

Сл. 16. Један део крупне стоке дотеран на пелцовање у Велики Извор код Зајечара, бр. 10, ст. 386.

Сл. 17. Пелцовање стоке против антракса прострела, бр. 10, стр. 387.

Сл. 18. Младићи на калемарском курсу у Сопоту, бел. бр. 10, ст. 396.

Сл. 19. Млад јечам нападнут од ларве житног бауљара чл. бр. 11, стр. 417.

Сл. 20. Житни бауљар: ларве на лишћу и одрасла буба чл. бр. 11, ст. 417.

Сл. 21. Репичина сјајна буба: 1. одрасла ларва, 2. цвет са ларвама; 3 и 4 буба посматрана с леђа и са трбушне стране; 1, 3 и 4. увеличана 8 пута, бр. 12 ст. 473.

Сл. 22. Сперлингов апарат за хватање репичине сјајне бубе, бр. 12, ст. 475.

Сл 23. Суд за држање справљеног масла — бутера— у Данској, бр. 14, ст. 552.

Сл. 24. Чељусти осице, где се виде њени оштри зубићи (лево) а који су још чврсти: чељусти пчелине *плоште* десно) удешене за истањивање воска, за отварање цветића и избацивање трупа из кошнице, чл. бр. 15, ст. 570.

Сл. 25. Рицинус (Ricinus arboreus) чл бр. 15, ст, 570.

Сл. 26. Изглед и величина гроздова рицинуса, чл. бр. 15, ст. 572.

Сл. 27. Природна розга, бр. 15, ст. 575,

Сл. 28. Вештачка розга за сушење пасуља, бр. 15, страна 575.

Сл. 29. Сушило у виду пирамиде, бр. 15, ст. 576

Сл. 30. „ „ крова, бр. 15, ст. 576.

Сл. 31. Пшеничне мушице јако увеличане, бр. 16, страна 605.

Сл. 32. Одрастао трипс, бр. 16, ст. 606.

Сл. 33. Сандук спремљен за паковање грожђа, бр. 16, ст. 615.

Ст. 34. Типови већих и мањих сандука за паковање грожђа, бр. 16, ст 616.

Ст. 35. Спаковано овогодишње грожђе звано „јулски мускат", бр. 16, ст. 617.

Сл. 36. Шема; подела земље на поједине културе у 1929. години, бр. 17, стр. 632.

Сл. 37. Управа новоосноване Живарске задруге у Сопоту, бр. 17, ст. 648.

Сл. 38. Сецкалица за сламу, шашу и друго, бр 19, стр. 694.

Сл. 39. Тријер Маратов, бр. 19, ст. 697.

Сл. 40. Ђубрење и окопавање воћњака на брдовитим местима, чл. бр. 21, ст. 768.

Сл. 41. Житни мољац, бр. 21, ст, 773.

Сл. 42. Курзисти са директором школе у Ваљеву г. А. Г. Јовановићем, професором Вл. Ђ рђевићем, бел. бр. 22, ст. 790.

Сл. 43. Курзисти за време рада — сејање вештачких трава, бел бр. ст 790.

Сл. 44 Шљива пожегача, ориг. снимак писца. бр. 24 ст 871.

Сл. 45. Балканска царица шљива, ориг. снимак писца, бр. 24 ст. 872.

Сл. 46. Шљива „Цар Душан, ориг. снимак писца, бр. 24. ст. 873.

Сл. 47. Шљива чокешинка, ориг. снимак писца, бр. 24 ст. 874.

XXXVI. Записници Управног Одбора Српског пољопривредног друштва у 1930-31 години у Београду.

Записник 53. седнице 15 Децемб. 1930 год. бр. 2, ст. 59
„ 54 „ 24 „ „ „ бр. 3 „ 89
„ 55 „ 31 „ „ „ бр. 3 „ 90
„ 1 „ 5 Јануара 1931 „ бр. 4 „ 124
„ 2 „ 15 „ „ „ бр. 4 „ 125
„ 3 „ 21 „ „ „ бр. 5 „ 231
„ 4 „ 28 „ „ „ бр. 5 „ 232
„ 5 „ 4 Фебруара 1931 „ бр. 5 „ 234
„ 6 „ 11 „ „ „ бр. 6 „ 267
„ 7 „ 18 „ „ „ бр. 6 „ 268
„ 8 „ 24 „ „ „ бр. 7 „ 299
„ 9 „ 5 Марта „ „ бр. 8 „ 332
„ 10 „ 11 „ „ „ бр. 9 „ 360
„ 11 „ 17 „ „ „ бр. 9 „ 362
„ 12 „ 24 „ „ „ бр. 9 „ 363
„ 13 „ 1 „ „ „ бр. 24 „ 884
„ 14 „ 8 Априла „ „ бр. 11 „ 433
„ 15 „ 15 „ „ „ бр. 11 „ 434
„ 16 „ 22 „ „ „ бр. 11 „ 436
„ 17 „ 29 „ „ „ бр. 11 „ 437
„ 18 „ 30 „ „ „ бр. 11 „ 438
„ 19 „ 5 Маја „ „ бр. 11 „ 440
„ 20 „ 13 „ „ „ бр. 11 „ 441
„ 57-ог редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва на дан 29 Марта 1931 године бр. 11 „ 443
Записник 21 седнице одржане 20 Маја 1931 год. бр. 12 ст. 492
„ 22 „ „ 27 „ „ „ „ 13 „ 524
„ 23 „ „ 3 Јуна „ „ „ 14 „ 555
„ 24 „ „ 10 „ „ „ „ 15 „ 588
„ 25 „ „ 17 „ „ „ „ 17 „ 651
„ 26 „ „ 24 „ „ „ „ 18 „ 682
„ 27 „ „ 1 Јула „ „ „ 20 „ 747
„ 28 „ „ 8 „ „ „ „ 21 „ 779
„ 29 „ „ 15 „ „ „ „ 21 „ 780
„ 30 „ „ 22 „ „ „ „ 22 „ 809
„ 31 „ „ 29 „ „ „ „ 22 „ 810
„ 32 „ „ 5Августа „ „ „ 24 „ 887
„ 33 „ „ 12 „ „ „ „ 24 „ 888
„ 34 „ „ 19 „ „ „ „ 24 „ 889
„ 35 „ „ 26 „ „ „ „ 24 „ 891

„	36	„	„	2	Сент.	„	„	24	„ 893
„	37	„	„	9	„	„	„	24	„ 894
„	38	„	„	16	„	„	„	24	„ 795
„	39	„	„	23	„	„	„	24	„ 897
„	40	„	„	30	„	„	„	24	„ 899
„	41	„	„	7	Октобра	„	„	24	„ 900
„	42	„	„	14	„	„	„	24	„ 902
„	43	„	„	21	„	„	„	24	„ 903
„	44	„	„	28	„	„	„	24	„ 904
„	45	„	„	4	Новем.	„	„	24	„ 905
„	46	„	„	11	„	„	„	24	„ 907
„	47	„	„	18	„	„	„	24	„ 908

Универзитетска Библиотека Београд

Бр. 1. Београд, 1. ЈАНУАРА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИБРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350

О НОВОЈ ГОДИНИ.

Са 1931. год. Српско пољопривредно друштво улази у 62. год. свога плодоносног живота, а Тежак у 58. год. свога излажења. Дуг је то век једнога хуманог друштва, које непрекидно и без малаксавања служи унапређењу домаће пољопривреде, унапређењу и подизању благостања наших сељака. Дуг је и век једнога листа, који 58 година поучава своје читаоце како ће обављати савремену пољопривреду; како ће подићи добар воћњак и добар виноград; како ће гајити разне ратарске усеве; како ће подизати добру стоку; да би од свега тога, од своје муке и зноја имали што више користи. То племенито дело, које чини и Друштво и Тежак кроз тако дуг век, заслужује признање сваког од нас, свих чланова Друштва и читалаца Тежака. Сви смо ми смртни и пролазни људи, а наше Друштво и наш лист Тежак остаће и после нас, ако наше потоње генерације буду сматрале

и једно и друго светињом, светлом лучом, која је кроз толико минулих деценија обасјавала тмину наше пољопривреде и својом светлошћу и топлотом терала је на светлост дана и силом своје снаге гурала напред, у лепшу будућност. Та дуговечност биће загарантована и оним идеалним схватањем задатка друштвеног, којега су нам оставили у аманет незаборавни чланови оснивачи Друштва, коме треба служити бескорисно, безрезервно и својски, с вером и убеђењем, да је Друштво заједничка својина, и да се служећи њему, служи своме напаћеном и заосталом Народу и напретку наше Отаџбине. Ако наше млађе генерације, поред осталога, буду са дужним поштовањем помињале наша имена, као што ми помињемо имена оснивача и осталих живих и помрлих чланова Друштва, не треба се бојати, да ће се пред иконом Славе Друштва, Св. Краља Милутина, утулити кандило, које су врсни и захвални чланови Друштва и синови мученичке, витешке и бесмртне Србије, припаљивали ево већ 62 године. С вером у Бога и с познавањем наше расне жилавости, надамо се, да ће Друштво остати вечно, прелазећи с колена на колено, и дочекати да види свеколику напредност и благостање нашег сељака и целе Државе, за што се оно бори већ толико година.

Дужност и захвалност заповеднички нам налажу, да се о Новој Години сетимо свога Краља, који је са својим Народом издржао мушки све патње и муке, поднео његову Голготу и дочекао васкрс Србије, с њом и остварење Југославије, коју је Он створио; који је за добро свога Народа имао много непроспаваних ноћи и великих трзавица; коме је највећа брига благостање Народа, моћност Државе и напредак пољопривреде; па да му скромно честитамо Ново Лето и пожелимо дуг живот и сваку срећу, Њему и Његовом узвишеном Дому. Нека би дао Бог, да нам дуго поживи на срећу Народа и напредак Отаџбине!!!

И Друштво и Тежак честитају наступајуће празнике Хр. Рођења и Нову Годину свима својим По-

дружинама и свима члановима са жељом, да ова година буде беритетнија од старе, да у домовима наших чланова влада слога, срећа и љубав, да сваки члан буде усталац и да паметно води своје газдинство.

Њ. В. Краљ Југославије
Александар I.

Прошла година није била баш понајбоља. Блага и сува зима није пријала озимим усевима, а припомогла је да се многе биљне болести и штеточине намноже и начине касније велику штету. С пролећа је било просечно мало влаге, те жетва озимих усева није била као у 1929 год., док је у многим крајевима принос био преполовљен. Виногради и воћњаци

добро су родили и донели врло добар и одличан род, те су пољопривредници узели доста пара за воће и грожђе. Падање цена ратарских производа створило је мучну ситуацију код наших пољопривредника, али су се посредовањем Друштва за извоз пољопривредних производа цене задржале од даљих падова. Сточарство је доносило сразмерно добрих прихода, само су с јесени били велики губитци у свињама и живини, која је угињавала од заразних болести.

У новој 1931. год., можемо се надати великом побољшању, с обзиром на мере које је Влада предузела и одлуке Владе донесене 11 децембра прошле године под претседништвом Њ. В. Краља. Каква ће бити жетва у новој години, то још не знамо, али можемо очекивати, да ће све пољопривредне справе и друга роба, потребна за производњу, појевтинити, а да ће цене пољопривредних производа нешто скочити, те ће и послови бити живљи.

Др. Т. Митровић

ДОМАЋА ПОЉОПРИВРЕДА И ЊЕНО УНАПРЕЂЕЊЕ.

Од свога постанка, па све до данашњих дана, кроз 61. годину свога живота, Српско пољопривредно друштво радило је на пропагирању домаће пољопривреде и њеног унапређења. Свуда и на сваком месту и кораку Друштво је истицало пољопривреду као најважнију грану нашег народног занимања, као темељ на коме почива свеколика економска снага наше Државе и њене независности. Ту богату, златну ризницу Друштво је истицало као неисцрпан извор народног благостања и огромних државних прихода, јер од извоза пољопривредних производа добија земља сваке године огромне суме новаца, чиме се једино постиже активност трговачког биланса, и јер су пољопривредници најмногобројнији порески обвезници.

Кроз све време свога корисног дељења у народу Друштво је било свесно, да ако сељак буде имао довољно материалних средстава и буде добро материално стајао, да ће и Држава бити богата и економски јака, и да ће од тога сељачког благостања цветати трговина занатство и индустрија. Ако пак сељак нема, трговци и занатлије седеће скрштених руку пред својим дућанима и постепено предавати кључеве суду, горостасни димњаци многих домаћих и назови домаћих фабрика престаће да се пуше. Такву је слику створило и добило наше Друштво, посматрајући с болом у души како се занемарује домаћа пољопривреда, како скоро нико, особито после рата, о њој не води рачуна, и како се фаворизирају сва остала занимања, нарочито индустрија, све на рачун пољопривреде и пољопривредника. Сви су говорили и преко својих моћних организација и утицајних личности штитили своје интересе, само су пољопривредници остали незаштићени. Они су то стоички сносили, а када су проговорили нешто у своју одбрану и заштиту својих интереса, или их нико није хтео чути, или су са много страна спречавани у својим интервенцијама. Високе извозне царине брањене су потребама државне политике и тиме, да домаћа индустрија треба сировина за прераду, а високе увозне царине правдане су заштитом домаће индустрије. Све је било сваљено на пољопривреду. Мислило се да она има све да да, а да њој није потребно ништа, и да јој ништа не треба пружити. Али време је показало свеколику погрешност тако вођене политике. Ако се створила каква фабрика у нас за израду пољопривредних справа, прскалица, плавог камена, одмах се полетело — једино у циљу брзог богаћења, да се дотични иностран, одговарајући артикли оптерете високом увозном царином, јер је требало заштитити домаћу индустрију. А та домаћа индустрија малих размера и малог капитала није могла задовољити огромне потребе земље, која је после рата много оскудевала у свој пољопривредној роби. Сем тога, та индустрија

није нам давала робу доброг квалитета и по јевтинијој цени, него су цене биле скоро исте као и робе увезене из иностранства, са плаћеном увозном царином и транспортом. Чак се догађало и то, да су извесне справе и машине биле јевтиније када се увозе из иностранства и плати увозна царина, него када се израде у земљи. Противу заштите домаће индустрије овакве и на овај начин, Друштво је увек било противно, јер се у самој ствари од ње нису имале никакве користи.

У оваквим случајевима Друштво је увек подизало свој глас, тражило унапређење пољопривреде свима савременим оруђима и начином рада, захтевало разне олакшице у саобраћају, смањивању увозних и извозних царина на све пољопривредне предмете или да се бар пољопривредна, хумана друштва повласте тако, да се ослободе плаћања увозне царине на справе, семе и други материал увожен из иностранства. Оно је после одржаних зборова и конференција чинило разне предлоге и достављало разне резолуције, шта би све требало урадити да се пољопривреда унапреди и да пољопривредници у циљу јевтиније производње дођу до јевтиних и добрих предмета потребних таквој производњи. Ранији политички режим није много марио за пољопривреду, те су терети постојали све већи. Тако је у циљу унапређења пољопривреде Друштво од пре 20 година тражило стално оснивање Пољопривредне коморе и разне олакшице у саобраћају и царинама, али је у томе слабо успевало. Још 1925. год. Друштво је упутило свима надлештвима, министрима и народним посланицима овакав један штампан предлог[1]):

„По предлогу закона о општој царинској тарифи, који је уведен 20. јуна ов. г., не само да су потребе за земљорадњу преоптерећене царином, већ су укинуте и све раније повластице за увожење најважнијих

[1]) Види Тежак за 1925. год.

земљорадникових потреба, које су имале пољопривредне задруге и разна хумана удружења, као што је ово Друштво, које више од 50 година ради једино из љубави и патриотизма на побољшању економског стања народног.

Предвиђамо, да таква царина неће имати онога утицаја на поправку финансијског стања, које се очекује, али је сигурно да ће она веома отежати свеколики рад на унапређењу пољске привреде, која је извор народног благостања, и која је таман почела да се развија као што треба.

Ми смо слободни да овде наведемо само неколико примера минималне увозне царине са ажијом, без других државних и општинских такса:

бр. тарифе		од 100 кгр. динара
33/1	семе детелине	120
33/6	семе градинарско	189-780
211	чилска шалитра	120
215	плави камен	144
225/1	желатин и рибљи мехур	480
263	суперфосфат	18
483	вештачко камење за оштрење	240-600
546	ашови, лопате, мотике, будаци, пијуци, грабуље и виле	360-540
547	косе и српови	840
550	воћарски ножеви и маказе	600
551	воћарске тестере	600
552	плугови и делови	420-480
635	прскалице и запрашивачи виноградски	3600
653/1	вршалице	180-360
653/2	жетелице, косачице, сејалице, тријери, копачице	240
653/3	сепаратори	240
653/4	пресе	240-360
653/5	остале машине	360

Довољни су ови примери, па да се увиди, колико ће оваква царина штетно утицати на напредак пољопривреде. Нарочито пада у очи огромна царина,

кад се сведе на апсолутну тежину дотичне робе. На пример: један плуг, који тежи просечно 70 кгр., платио би царине 70 × 4.80 = 336 дин.; или једна прскалица, која тежи просечно 10 кгр. платила би царине 10 × 36 = 360 дин.; једна сејалица, која тежи око 600 кгр., платила би царине 600 × 2.40 = 1.440 динара. Тако је и са осталим материјалом. А ако томе додамо још 30% повишице, кад се увози из неуговорних држава, као што је Немачка, одакле обично увозимо справе као најбоље (нпр. Сакови и Еберхартови плугови), онда ће се тек добити права слика о величини царине.

Истина је, да се вршалице, жетелице, косачице, сејалице, тријери и копачице, ослобађају царине, ако се не израђују у земљи; а остале справе и потребе, и ако се не израђују у земљи, нису добиле ту повластицу, као нпр. гвоздени плуг, основно оруђе за обраду земље, без кога се напредна земљорадња не може ни замислити.

Ми стојимо на гледишту да царином треба заштићавати домаћу производњу само онда, ако је једнака или близу једнака страној и по квалитету и по цени, што код нас на жалост још није случај. Ми смо покушали са увођењем домаће индустрије, али смо од тога морали одустати, и нека нам је дозвољено да у оправдање наведемо само ове примере: Узели смо од једне наше домаће фабрике прскалице, па смо их послали у Јужну Србију. После кратког времена враћене су нам као неупотребљиве. Друга опет домаћа фабрика понудила нам је и послала мустре од дво-и троредних сејалица за кукуруз. Комисијски смо утврдили да су непрактичне и са пуно мана, међутим цена им је била баснословна — 5.600 и 6.800 динара; међутим ми продајемо Сакове сејалице од 11 и 13, реди, по 4.000 и 4.500 динара. Из овога јасно излази, да ако се тако рђави и скупи домаћи фабрикати буду заштићавали царином, да ће заиста настати застој у пољопривредној производњи.

Да не би до тога дошло, ми смо мишљења да

није корисно потпуно заштитити домаћу индустрију. На против, много је корисније утицати на њу путем конкуренције да пушта у промет солидне производе и са солидним ценама.

То се може постићи на тај начин да се бар хуманим Друштвима, као што је наше, осигура увоз пољопривредних потреба без царине, и ми би смо у том случају били као регулатор цена и утицајни фактор на домаћу индустрију у погледу квалитета и цена.

Част нам је упознати Вас са овим нашим мишљењем и молити Вас да изволите оценити: има ли места ослободити увозне царине хумана пољопривредна Друштва, или се од овакве царине збиља очекује трајна корист по државне интересе.

Ми се надамо да ћете учинити даље шта треба да финансијски закон за следеће буџетске дванаестине (август — новембар) регулише ово питање у смислу нашег предлога, тј. или да се најважније земљорадничке справе и потребе не оптерећују високом царином или да се даду царинске повластице хуманим пољопривредним удружењима, као што је и до сада било."

Када се у занемаривању пољопривреде пошло још даље, те попретила опасност да се она у критичном стању још више скрха, Друштво је сазвало конгрес пољопривредника[1]) за 13 новембар 1927. год. на коме се између осталих реферата чуо и овај говор:

„Поштовано Господо,

Пре него што пређемо на само расправљање пољопривредних питања, молим Вас да ми дозволите, да изнесем општи значај пољопривреде, не ради нас сакупљених на овом конгресу, већ ради Краљевске Владе и других меродавних фактора, који изгледа ми нису довољно свесни важности пољопривреде по нашу земљу.

И ако је за све пољопривредне стручњаке излишно доказивање да је наша земља претежно пољопривредна, ипак је за многе наше меродавне кругове,

[1]) Извештај са конгреса пољопривредника 1927. г.

који воде свеколике послове у земљи, потребно истаћи, да у нашој земљи живи и ради преко десет милиона земљорадника од укупног броја становништва, које износи данас око тринаест милиона. Дакле, 80% наших грађана бави се пољопривредом и живи од ње. Од пољопривреде живи у главном и остали део нашег становништва, нарочито трговци, занатлије и индустриалци. Гро државних прихода у буџету пада на земљораднике. У нашој извозној трговини учествовала је пољопривреда са 67.81% од целокупног извоза у 1926. год. и донела земљи 5.295.507.919 динара. Уопште узев, економска снага наше отаџбине лежи у пољопривреди, јер сиромашење земљорадника, огромне већине њених пореских обвезника, повлачи за собом и сиромашење Државе као природну последицу. Када је благостање у народу, које у нашој земљи треба да дође из пољопривреде, осећа се благостање и у Држави. Она се може тада развијати у пуној мери на свима странама, јачати економски, јер су јој касе пуне пара.

Па и поред тога што нам пољопривреда претставља темељ на коме почивају све остале привредне гране, из којих ове црпе животне сокове за своје развијање и цветање, тој пољопривреди посвећује се скоро никаква пажња, несразмерна ономе делу, са којим она учествује у материалном и културном развићу наше отаџбине. Она је за многе наше Министре Финансија, нарочито после рата, долазила само толико у обзир, у колико је било потребно ради извлачења државних прихода, јер се сматра неисцрпним извором богаства. Кад год је коме од њих било потребно да расходе државног буџета покрије приходима, он је завлачио руку у њену богату, златну ризницу и извлачио колико му треба. А она је мирне душе давала и то ћутећи, као добра мати раскошном детету, јер је уверена да то иде на опште добро народа и Државе. Али се с правом надала и очекивала је, као и добра мајка помоћ свога раскошног сина, да ће и Држава њу помоћи кад затреба, да би могла развити своју пуну моћ производње.

Према свему ономе што се до сада радило са нашом пољопривредом од стране многих влада и фактора позваних да је воде, нарочито што се сада ради, долазимо до уверења, да се од стране позваних не схвата њен значај за нашу земљу. Долазимо до уверења на нашу велику жалост, да се она чак руши, да јој се задају тешки ударци који могу бити смртоносни. Куда ће то одвести познато је свима нама, па се у чуду питамо, има ли кога у овој земљи ко води рачуна о пољопривреди, па с њом и о Држави и да ли може ко одговарати у овој земљи за оно што ради? Да ли ће се једном скинути с лица одговорних чинилаца фатална копрена неодговорности?

У интересу пољопривреде, побољшања материалне снаге наших пољопривредника и подизања нивоа њихове опште културе, желим да истакнем речи знаменитих људи. Наш неумрли Коста Стојановић, као Министар Народне Привреде, рекао је 1907. год.: **„Држава се мора развијати, њене потребе расту, њен се буџет пење, али то пењање може се само тако сносити, ако се благостање народа развија, које се најлакше цени по цифри извоза и увоза".**[1]) У својој књизи „Мој живот и рад„, каже Henry Ford **Ја признајем само три чиниоца у људском друштву: земљорадњу као основ, индустрију као њеног помоћника и саобраћај као њихову спону".** А пре 30 год. кандидат за председника Сјед. Држава, О. Bryan рекао **је: „Запалите ли фабрике и порушите ли вароши, а остану ли наше фарме, наше вароши и фабрике подићи ће се понова на рушевинама и згаришштима; али уништите ли нашу земљорадњу, нићи ће коров тамо, где су вароши биле".**[2])

Тако су схватили значај пољопривреде паметни људи и то у Сјед. Државама, чије је становништво 1920. год. имало 26.3% земљорадника од укупног становништва. Ми данас нисмо те среће да се схвати

[1]) Извештаји поднесени Министру Народне Привреде, Београд 1907. г.

[2]) Gospodar. Češko Slovenski. Бр. 21. од 1927. год.

значај пољопривреде онако, како га је потпуно разумео још пре 20 год. наш умни К. Стојановић. После њега ми нисмо имали ниједног врсног, ауторитативног и моћног заштитника пољопривреде.

Мислим да у име пољопривреде можемо с правом захтевати, да наши меродавни кругови приме ове девизе, макар и после 30 одонсно 20 год., јер још није доцкан, и да им оне буду идеје водиље у сваком раду који се тиче пољопривреде, њеног унапређења и подизања културе на селу. Ово у толико пре, пошто смо како је напред речено, претежно пољопривредна земља".

Од тога времена прошло је доста, али се систематско унапређење пољопривреде није мицало с мртве тачке. Оснивање важних пољопривредних установа и решавање многих пресних питања остављено је за доцнија времена, која су била недогледна. А у пољопривреди је ишло све горе и горе. За пољопривреднике су настала тешка времена, још више отежавана јаком кризом и временским непогодама, неродицом, поплавама и навалом многих биљних штеточина, и сточним заразним болестима. На наше питање из 1927. год.: има ли кога у овој земљи ко води рачуна о пољопривреди, па с њом и о Држави? добили смо одговора тек 6. јануара 1929. год. Одговор је гласио, има! То није био нико други до наш Краљ. Он је прекинуо оно несносно стање у целој земљи и неиздржљиво стање и у пољопривреди. Узевши вођење државних послова у своје руке са садањом Владом, прва му је брига била поред сређивања прилика у Држави, да се помогне пољопривредницима и пољопривреди и да се једном почне са помагањем и унапређењем пољопривреде, која се налазила у врло критичном стању. И ми видимо да се поред других закона доносе и пољопривредни закони, као: закон о унапређењу пољопривреде; закон о унапређењу сточарства, закон о вину итд. Видимо да почињу ницати извесне установе научно практичног карактера, без којих се унапређење домаће пољопривреде не

да ни замислити. Установљена је Привилегована аграрна банка, Завод за унапређење спољне трговине, Привилеговано акционарско друштво за извоз пољопривредних производа, чији су нам задаци познати из Пољопривредног календара за 1931. год. Иницијативом Њ. В. Краља, Краљевска Влада требала је да прикупи податке из народа о стању пољопривреде и осталих грана народне привреде, о расположењу, жељама и потребама народа. Ради тога чланови Владе, г.г. Министри, пропутовали су све крајеве наше Државе и на састанцима са народом чули су њихове жеље, увидели њихове потребе и упознали се са стварним стањем у народу. Као практичан резултат овога упознавања стања у народу, донесене су познате одлуке у Министарском Савету, коме је на седници од 11. пр. м. претседавао Њ. В. Краљ. Његова иницијатива и под Његовим претседништвом донесене су одлуке, за којима наша пољопривреда дуго вапије и које је наше Друштво, како је раније изнесено, дуго тражило. Те су одлуке следеће:

I. Да г. Министар финансија услед привредних прилика које данас владају:

1) Донесе Закон о снижењу пореске стопе на земљарину од 12% на 10% за годину 1931, са важењем од 1 јануара 1931 године.

2) Да снизи државну трошарину на вино 50% т.ј. на 50 пара динарских по 1 литру. Покриће да нађе у повишењу трошарине на пиво и на шпирит.

3) Одобри плаћање у оброцима кроз пет година свих пореских заостатака по старим пореским законима: неплаћени износ пореза да се књижи на рачун новог пореза; за дужни порески заостатак да се рачунају камате од 3% уместо досадањих 6%.

4) Изради нови монополски закон, и поступак по монополским кривицама, према којем ће се по новим начелима утврђивати кривице, водећи рачуна о приговорима, који су досада на монополске кривице и казне чињени.

II. Да г. Министар финансија и пољопривреде у споразуму са г. Министром трговине:

1) Укине извозне царине на вуну, како би све извозне царине на све пољопривредне продукте биле укинуте.

2) У споразуму са г.г. Министром трговине и индустрије и Министром пољопривреде укине уколико још постаје увозне царине на све пољопривредне машине и плугове уз осигурање потребних компензација.

3) Да г. Министар пољопривреде чим пре донесе Закон, којим се преиначује досадањи Закон о земљишним заједницама, да би се олакшала деоба земљишних заједница (вриштина) и тако велике површине обрадивог земљишта приведу интензивној култури.

4) Да предузме потребне мере да побољша расплодни материјал стоке на тај начин, да се приплодна грла узимају у земљи сем најнужније потребе за обнову крви. Тако настојање за усавршавање наше стоке донеће двојаке користи: с једне стране да ће се потребним крајевима моћи у већој мери набављати једнако добар а јевтинији расплодни материјал, са друге стране помоћи ће и произвођаче расплодне стоке, јер ће се у будуће расплодна стока моћи набављати у земљи.

5) Да г. Министар пољопривреде предузме потребне мере ради усавршавања селекције семена како би повећао квантум и поправио квалитет продукције обзиром на климатске прилике сваког појединог краја и обзиром на умањене цене пољопривредних производа. У том циљу преуређење се у појединим бановинама досадања огледна добра.

6) У сврху регенерације винограда и воћњака да одреди да бановски воћни и лозни расадници повећавају производњу садница и снизе цену истим.

7) Да код састава наредних буџета повећа ставку за субвенционирање земљорадничких задруга при оснивању.

8) Да би се снизила каматна стопа под којом Привилегована Аграрна банка даје кредит земљорад-

ницима и да би се што интензивније развило задругарство у земљи, Држава ће препустити сав приход од дивиденде својих акција Аграрној банци на расположење, с тим, да тај износ употреби за помоћ задругарства и снижење каматне стопе.

9) Да у најкраћем времену доврши и донесе Закон о ликвидацији аграрних односа у северним крајевима, као и Закон о ликвидацији аграрне реформе у јужним крајевима, којим ће бити решено, поред осталих, питање оштете за одузету земљу као и питање накнаде хака.

10) Да исплати заостали хак у Босни и Херцеговини из већ одобрених кредита.

Ш. Да г. Министар шума и рудника.

1) Након прикупљене статистике о шумским штетама доносе што пре Закон по коме ће извршене пресуде за ову и прошлу годину остати неизмењене, али ће све старе пресуде бити смањене у посебној прогресији тако, да оштета и казна од пре 10 година буде потпуно опроштена. Један део казне и оштете моћи ће се одрадити радом у шумским расадницима и у шуми самој. Исти поступак провешће се и код имовних општина.

2) Министру шума и рудника одобрава се решење број 3014 од 1930 године, којим је одобрена аконтација у дрвету домаћим пилинарима. Закон о заштити домаће дрварске индустрије има се што пре привести у дело.

4) Министру шума и рудника повећати кредит за ограничање шума у Јужној Србији и Црној Гори на 3,000.000 динара, како би се путем потребног броја образованих судова рад на разграничењу завршио за две године.

5) Да у циљу пошумљења голети и крша као ресурекције шикара предузме потребне мере да се исто спроводи што је год могуће природним путем и нарочитом употребом мере, стављањем под забрану од паше.

Министар шума и рудника спремиће новелу IV делу Закона о шумама, којом ће се за пошумљавање

интересовати и приватна иницијатива. У крајевима где је то могуће, а нарочито Вардарској, Зетској и Приморској бановини има се приватна иницијатива привући делу пошумљавања уступањем према приликама до 10 ха. земље у власништво сеоским домовима који би у извесном року то земљиште пошумили.

6) Таксе прописане за испаше у шумама за околна села као и за сувате снижују се за 50% (у пола), а задругама још за даљих 50% (у пола), како би се на тај начин народ пострекао на оснивање пашњачких задруга.

7) Да заграничавање бујица изводи у првом реду у крајевима где су угрожени усеви и насеља. Општинама које желе у сопственој режији и на сопствени трошак заградити бујице, ставиће се за израду плана и надзор над радом на расположење бесплатно државно стручно особље.

IV. Да г. Министар грађевина:

1) Нареди банским управама да се организација око рада на путевима изводи што боље и правилније; да се у будуће оправка путева врши у доба кад је народ најмање заузет пољским радовима; да се деонице додељују што ближе месту становања и да се земљорадницима за откуп личног рада снизи што више испод просечне наднице радника у том месту.

2) Да изменом закона о недржавним путевима омогући замену, што ће се у будуће допустити, да могу лично одрадити место да плаћају и лица од 55 до 60 година. Тако исто да омогући да лица почев од 16 година из исте куће врше замену, и да лица која долазе као замена на кулук не морају бити осигурана код Уреда за осигурање радника.

V. Да г. Министар социјалне политике и народног здравља:

1) Употреби сва на располагању стојећа средства у првом реду за снабдевање свих водом оскудних крајева градњом водовода, бунара, чатрња, кап-

тажом врела и чесми тако, да имаде у будућој буџетској години подигнути најмање:

650 бунара по селима
100 водовода по селима
160 чатрње
65 чесми и каптажа врела.

2) Исто тако да посвети сву пажњу асанацији села и подизању потребних болница.

VI. Да г. Министар саобраћаја:

1) Снижењем и повољнијом тарифом железничком и речном олакша подвоз хране и снижење:

за извоз жита од 20—45%
за мекиње на 400 км. 60%
за суво месо 23% код 10 тона, одстојања 400 км.
за вештачко ђубре нарочитим повластицама.

бољим везмма у погледу обалне пловидбе, новим редом вожње изађе жељама народа у сусрет.

Државна речна пловидба снижује своје ставове за извоз цереалија за 25% тарифског става.

Да набавком моторних кола пружи повољније и боље везе у локалном железничком саобраћају и и да ставове железничке и паробродске за житарице прилагоди тржишним приликама и стварном стању домаће привреде.

VII. Да г. Министар трговине и индустрије:

1) Почетком идуће године дејствује да се отворе филијале Занатске Банке Краљевине Југославије у Сарајеву и Љубљани.

2) Развије што јачу државну интервенцију у циљу боље организације извоза и да преко Привилегованог извозног друштва, које ће свој рад проширити и на извоз вина, помаже што јаче извоз пољопривредних производа. Томе имају да послуже и трговачко-политичке мере у смислу донетих одлука на конференцијама аграрних земаља као и спремљени већ Закон о житним елеваторима (силосима), којим ће се омогућити њихово подизање.

3) Установи правилником климатска и туристичка места у најширем обиму, да би се свуда, где треба, обезбедиле пореске и царинске повластице за поди-

зање и усавршавање хотела, пансиона, без обзира на број соба, предвиђене донетим новим законима о пореским и царинским повластицама.

VIII. Да г. Министар Просвете:

1) Законским и административним мерама растерети општине тим, да станарину учитеља снизи на 150—400 динара, уместо досадашњих 200—500 динара месечно.

2) Да се олакша обавеза општина да дају за школе и управитеље огрев тим, да оне општине, које немају своје шуме, могу узимати по режијској такси потребна дрва за огрев из државних шума или давати одговарајућу количину угља.

IX. Да г. Министар унутрашњих послова:

1) Донесе чим пре закон о организацији и раду градских као и Закон о организацији и раду сеоских општина и да изврши промену управа тамо, где стварна потреба то захтева.

2) Да изврши прегруписање општина где год се потреба покаже и где становници заинтересованих општина то буду тражили.

X. Да гг. Министри унутрашњих послова и правде, финансија, пољопривреде, грађевина и шума и рудника одмах према закључцима међуминистеријалне конференције предузму све мере и даду потребна упуства подручним органима о хитном поступку при издавању тапија у крајевима где нема грунтовнице.

2) Да г. Министар Правде чим пре донесе закон интерконфесионални, како би се међусобним верским односима огарантовала пуна сношљивост и хармонија.

Несумњиво је да ће од свега, што је досада урађено за помагање и унапређење пољопривреде, бити великих користи, да ће пољопривреда поћи бржим темпом напред, и да ће производња пољопривредних производа појевтинити, а продаја њихова доносити добити земљорадницима. Ми не уображавамо да је данас царство пољопривредника, али се радујемо што пољопривреда заузима све видније место у нашој народној привреди и Држави, које јој према

важности припада. Ради тога морамо изразити своју захвалност своме љубљеном Краљу, који ће у историји наше Државе и пољопривреде заузети место највишег Заштитника и Поборника пољопривреде и кога после толиких наших царева и краљева можемо с правом назвати **Краљем Пољопривредником,** ако је тај назив дозвољен и могућ. За привођење у дело Краљеве иницијативе и остварање Његових жеља, обавезни смо на захвалност и садањој Краљевској Влади, која је увидела где лежи снага и моћ наше економске снаге и неисцрпна златна ризница за министре финансија. Она се не налази у неким златним рудокопима, у трговачким радњама, у разним фабрикама. Она лежи у плодним пољама на којима се лелује жуто класје и други усеви, на зеленим ливадама и пашњацима, у воћњацима који се ломе под родом, у виноградима који су се оивичили грожђем, у пуном тору оваца, у пуној стаји коња, говеда, свиња и живине, у медоносним ујаницима и пуним амбарима.

Потребно је било да у своме пољопривредном листу забележимо ове важне одлуке Владе, на које се дуго чекало, и да наше пољопривреднике обавестимо о свему овоме, што је учињено у корист пољопривреде. Али је сем тога врло важно да и наши пољопривредници уложе труда за производњу у овој години, јер без њиховог сопственог усталаштва неће бити великих користи, ако се ослонимо само на рад Владе и осталих меродавних фактора. Помозимо се сами, па ће нас и Бог помоћи, каже наша стара народна пословица.

Т. М.

Пољопривредне коморе.

Најзад је и Министарство пољопривреде изашло са једним званичним пројектом о пољопривредним коморама, које су тражене још у предратној Србији 1910. године и у више махова поновљено. И писац ових радова је прошле године на иницијативу Српског пољопривредног друштва покренуо ово питање и своје предавање оштампао под насловом „Зем-

ољорадничке коморе“ у Тежаку“ од 15. јуна пр. године.

Пројект закона има доста сличности са изнетим надзорима, и бановинске коморе поклапају се доста добро са предлаганим обласним коморама, чије су територије готово исте. Разлика постоји у главној комори, која је замишљена као централна у Београду на место главног секретаријата или савеза коморе у Београду. У ствари та разлика само је привидна, пошто и пројект предвиђа да бановинске коморе у општењу са централним властима опште преко ове централне установе.

Пројект иде и даље и новоосноване пољопривредне одборе створене по закону о унапређењу пољопривреде, претвара у органе коморине, који даље врше надзор над општинским пољопривредним одборима, који постају полазни органи за избор чланова бановинских комора и крајњи су извршиоци коморског рада.

Рад општинских-месних пољопривредних одбора, као и среских је почастан, т.ј. без трошкова, ма да им се уручује један део прихода општинских заклада на руковање. Колико је овај почастан рад изводљив, то ће показати пракса, али смо убеђени, да бар секретаријати среских пољопривредних одбора, према пројектованоме раду, не могу проћи без трошкова.

Из тих разлога постоји бојазан, да ти срески пољопривредни одбори постану бирократске установе, које ће одузимати материјална средстава бановинским коморама за јачи, интензивнији рад њихов. То ме је и навело раније, да даљу организацију коморску проводе обласне-сада бановинске коморе, према указаној потреби за подручја агрономски згодно изабрана и према расположивим материалним средствима, а не према административној подели земље на срезове. Свакако, кад би расположива средства била толика, да се могу издржавати секретаријати среских пољопривредних одбора, ови многобројни органи бановинских комора били би корисни. У противном могу нанети материалних штета, абсорбујући евентуално, један део потребних средстава за солидну организацију и рад бановинских комора. Пракса ће показати, да су срески пољопривредни одбори скупа организација и да ће се морати њихова средства поверити бановинским коморама, остављајући њих као саветодавна тела, заједно са месним пољопривредним одборима.

У моме пројекту предвидео сам дописне чланове обласних, сада бановинских комора, које пробира и почаствује тим звањем дотична комора, уколико то изискује потреба за таквим лицима у појединим местима. То би сада отпало, пошто постоје секретари среских и месних пољопривредних одбора, као коморски органи.

Финансијска страна за организацију и рад комора није у пројекту тачно одређена, јер се предвиђају неодређена средства из општинских, бановинских и државних пољопривредних заклада, која се утврђују буџетом расхода месних и срески пољопривредних одбора, односно бановинских и главне коморе. Значи, да ће се из прихода тих заклада, који су данас још непознати, издвајати од надлежне власти одобрене суме буџетских кредита, установљене од дотичних установа. То је веома неугодно, јер за свако буџетирање морају се знати унапред бар приближно, приходи са којима свака од ових установа може рачунати. Из тих разлога, сматрам, да на место неодређеног учешћа у приходима пољопривредних заклада, треба осигурати овим установама право, да у границама закона, одреде коморски прирез према величини обрадивог земљишта или пореској стопи. Ово тим пре, што се приходи појединих пољопривредних заклада не остварују због сукоба са другим привредним редовима. Ако се тај коморски прирез због данашње пољопривредне кризе не може установити, онда се мора предвидети **одређен проценат** од укупног прихода пољопривредних заклада, како би се бар приближно знало, са којим сумама поједине коморске установе могу рачунати.

Принципиелно ми смо противни, да и пољопривредни раденици учествују у избору пољопривредних одбора и у даљој инстанцији бановинских чланова коморе. Треба законом одредити ко се сматра пољопривредним радником. Па као што индустријски или занатлијски и трговачки раденици не бирају одговарајуће чланове одговарајућих комора, тако исто и пољопривредне раднике треба поверити радничкој комори. То излучивање пољопривредних радника свакако је тежа ствар, јер у многим нашим областима нема чисто пољопривредног радништва, али се мора претпоставити на све веће излучивање тих раденика на селу са јачим напретком пољопривреде. Закон треба да обележи границе, у којима поједине бановинске коморе могу излучивати пољопривредне раднике. База за то не може бити посед, већ колики је укупни минимум земље, која се стварно обрађује у сопственој режији.

Исто тако поседницима земље, који ову дају у наполицу или под закуп, а сами се не баве пољском привредом, не треба дати право избора, као што то предвиђа пројекат. Ти су се придржаваоци земље одрекли, из било којих разлога, пољопривредне професије и ову држе у шпекулативне сврхе. То су обично и акапарери земље, који отежавају промет овог основног капитала, те ће коморе можда у интересу пољске привреде и бољег искоришћавања одредбе о праву држања земље, тражити законске одредбе о праву држања земље. Ово је нарочито важно, ако се жели да очува

малопоседнички тип пољопривреде.

Врло је важна и дужност претседника или претседништва бановинских комора, као и главне коморе. Та места свакако треба да заузму професионални пољопривредници по слободном избору. Само док у коморама других привредних редова та лица се лако нађу у сваком седишту коморе; дотле код пољопривредних комора то неће бити случај.

Из тих оправданих разлога потребно је у пројекту заменити дужност претседника са дужношћу **претседништва,** које треба да игра улогу извршног одбора са наизменичним дежурством. Неко од претседништва треба да је стално у комори, међутим пољопривредна професија не допушта солидном човеку да се много удаљује од свога имања. То је и био разлог, што сам у своме пројекту предвидео дужност претседништва.

Најзад, пројект не предвиђа прелазна наређења и прве трошкове за оснивање бановинских комора као и њихове централе. При оснивању трговачке, радничке и занатлијске коморе у Србији, држава је била дала прва средства за организацију секретаријата, па ако се не варам и извршила и први избор главног секретара коморе. Можда би се и у овоме пројекту о пољопривредним коморама нешто слично могло урадити, како би постојала тела, која ће спровести организацију, прикупити и средити први материјал ових установа.

Изузев ове мале бојазни од финансирања будућих пољопривредних комора и незнатних начелних разлика, пројект се може узети као основа за професионалну организацију пољопривредника.

О потреби пољопривредних комора, мислим да је излишно говорити. За ове су се изјасниле све наше пољопривредне организације, а и Влада је вероватно стекла исто мишљење у скорашњем контакту са народом, те је прешла и на решење.

Овај акт Владе мора бити поздрављен од свих пољопривредника са захвалношћу.

Бор. Милутиновић.
инж. агроном

Ратарство.

Соја и њено гајење.

И у Југославији постоји већ од пре више година интересовање мањег обима за гајење, за Европу нове биљке, зване **соја** или јапански пасуљ, пошто се у Јапану и Кини који соја као у нас пасуљ и у тим земљама замењује наш

пасуљ. И у нас је могуће, особито у сувљим, јужним крајевима, у којима пасуљ не успева и страда од суша, гајити са успехом сој место пасуља. На огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну, а раније у башти Завода за посебно ратарство, сваке године вршено је у малом сејање соје, и увек се дало приметити, **да соја боље подноси сушу него ли пасуљ, да су 1927. год. у башти у упоредним огледима готово све сорте пасуља страдале од велике суше, док од сората соје није ниједна страдала.** Ови огледи нису једино гајење соје у нас. Соја се гаји на велико у околини Осијека, где постоји и фабрика за израду уља од соје, од које се добијају као отпадци уљане сојине погаче за исхрану стоке; на државном добру „Беље", дистрикту „Козјак", било је прошле године засејано сојом око 15 јутара.

Поједине индустриске земље у Европи радо увозе сојино семе. Енглеска је још од почетка овога столећа увозила сој из Манџурије по 40 милиона кгр. годишње. Немачка сада увози по неколико стотина милиона кгр. соје за индустриску прераду?

У нашој Краљевини постоји могућност гајења соје, постоји могућност и за домаћу прераду соје, а ако би њено гајење узело ширих размера, могла би се и извозити.

Соја је подесна за људску храну, само се на њу треба навикнути. У погледу људске хране у Јапану и Кини соја је исто што и пасуљ у нас. Једе се пржено и кувано семе, или се од овога семена справља „сир". Прави се и једна врста соса на тај начин, што се семе соје кува са нешто пшеничног или пиринчаног брашна, добивено тесто суши се, па се затим кува у сланој води док се не згнусне као сос који је тамне боје, јаког укуса и мириса, који се понегде може наћи и у Европи. Од семена соје може да се прави и „кава". Од сојиног брашна може да се прави и хлеб, који се по своме саставу много разликује од обичног хлеба. У сојином хлебу мало је скроба, те се ради тога препоручује извесним болесницима. Семена соје по своме саставу много се разликују од семена других махунастих биљака, јер оно има много више беланчевина, до 35-45%, док на пр. пасуљ има свега око 23%. Семена соје садрже око 18% масти, а пасуљ и грашак свега око 3%. Према оваквом саставу соја се може уврстити у уљасте биљке, а њени уљани колачи, који остају после вађења уља, у јако беланчевинасту сточну храну. Исто тако сојевина (слама од соје) садржи двапута више беланчевина и уља, него ли на пр. овсена слама, те се може искористити за сточну храну, док се семе соје може искористити за храњење свиња. Као зелена пића соја опет има великог значаја. Тако исто и за кишељење-силосовање.

Природни услови Југославије доста одговарају гајењу

соје, која уопште успева у реону гајења кукуруза. То доказују и приноси соје, који износе на пр. у нашем Банату 1929. год. од 2000—2800 кгр. семена по хектару; 1930. год. у реону Осека и Руме од 1600—2200 кгр.; око Новог Сада 1000—1600 кгр. и т. д. Гајење соје захтева исто оно што и гајење пасуља. У почетку гајења, када се на неком земљишту сеје по први пут, успевање соје може бити слабије из разлога, што у земљишту нема одговарајућих бактерија, потребних за стварање квржица на корену соје. Ове су квржице као и код осталих махунастих биљака од великог значаја и за биљку и за земљиште; биљци оне помажу у хранењу азотом из ваздуха, а земљишту што после махунастих биљака постаје богато азотом Многи рачунају да после гајења соје у дотичном земљишту остаје око 75. кгр. азота више на хектару, што би одговарало више од 400 кгр. чилске шалитре. Да би бактерије, потребне за успевање соје, допрле у земљиште на коме се мисли гајити соја, треба нешто земље на којој је соја већ успевала измешати са земљом њива на којима соја тек има да се гаји. Када је у башти Завода за посебно ратарство студент Поповић за свој дипломски рад приступио гајењу соје 1926. год., добио је нешто земље чак из Харбина. Ови опити заиста су показали, да су парцеле на којима је била примешана земља из Манџурије, дале бољих резултата са сојом, него без ове земље. Изгледа да се исто то примећује и у садањим огледима Завода за бактериологију на огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну.

За гајење соје подесније је лакше земљиште него теже. Ако је земљиште посно, од ђубрива је потребно само фосфорно и калијево. Ако земљиште има киселих особина. потребно је и кречно ђубрење.

За сејање је најбоље семе оних сората соје, које су се за Југославију показале сигурнијим. Сората соје има велики број; по крупноћи семена, по његовој боји, по висини стабала, по дужини развића и т. д. Изгледа да у Југославији даје бољих резултата сорта соје, чије је семе средње величине и жуте боје, која се гаји у околини Осека (на имању г. Рајнера). Она је у 1929. год. дала 2800 кгр. семена по хектару и већи садржај уља у семену, него на пр. неке манџуриске и америчке сорте, а што је још важно, махуне не пуцају при сазревању. Али неће никако бити од штете ако пробамо и друге сорте соје, јер је за различите пределе најбоље имати и различитих сората.

Време сејања соје јесте око краја марта или почетком априла, јер је за клијање семена потребна топлота од 8—10°ц. Сеје се у редовима размакнутим према сорти соје 40—50 см. један од другог, а у једном реду биљка од биљке треба да буде на одстојању 10 см. За сејање једног хектара потребно је 30—40 кгр. семена. Када се соја сеје за зелену храну, до-

вољно је да редови буду размакнути 20—30 см. један од другог, а 5—8 см. биљка од биљке у истоме реду. Сеје се у дубини од 3—5 см. Најглавнији рад у даљем неговању соје састоји се у прашењу између редова још од почетка развића, и плевљењу између биљака ако има корова. Кошење соје врши се мало пре потпуног — тврдог — сазревања махуна, особито ако махуне имају особину да пуцају. Чим се мало просуши, може да се врши. После соје земљиште је врло добро за сејање пшенице, јер је богато азотом.

Све ово показује да је соја од користи нашем ратарству, особито у садањој кризи производње житарица, када би замена извесног дела житарица индустриским биљкама могла да дејствује ублажујући на садашњу кризу.

Тим. Локот
проф. Универзитета.

Белешке.

Асистент за биљну селекцију. — Пољопривредно-шумарски факултет у Београду расписао је конкурс за једног асистента при катедри општег ратарства, али који би имао радити поглавито на биљној селекцији. Како је нашој земљи у ово време потребан што већи број селекционара, без чијег се рада не да ни замислити напредак квалитетне производње ратарских производа, то се овим обраћа пажња инж. пољопривреде на овај конкурс. Они који желе да узму учешћа, треба да се пријаве Деканату Пољопривредно-шумарског факултета — Гарашинова ул. 18. најдаље до 29-I-1931. године.

Свима Пољопривредним подружинама. — Редовне Годишње Скупштине чланова подружинских имају се одржати сваке године у времену од 1—31. јануара, чл. 17. правила, на којима се решава и одлуке доносе по дневном реду прописаном чл. 20. подружинских Правила.

По чл. 18. подружинских Правила редовне годишње скупшуине пуноважно решавају, кад је на њима присутна једна трећина подружинских чланова за прошлу годину. Ако тога дана не дође довољан број чланова, онда се у року за 15 дана сазива друга скупштина, која ће пуноважно решавати са онолико чланова колико их буде дошло, но овај број не може бити мањи од 15.

Шта све управни и надзорни одбор треба да спреме за годишњу скупштину чланова и овој на претрес и одобрење поднесу, прописано је чл. 13. и 15. Правила за подружине.

С обзиром на то, што се налазимо на истеку ове године и што већи број Подружина неблаговремено држи своје годишње скупштине и тиме наносе моралну штету, установи, а чланови остану без Тежака и Пољопривредног календара

и неблаговремено се снабдевају пољопривредним справама, семеном и другим потребама, Друштво сматра за потребно да свима својим Подружинама скрене пажњу и нареди им следеће:

1. Да све Подружине уложе сав труд и старање, да своје обавезе према Друштву и својим члановима испуне до краја овога месеца и спрема све што је потребно на основу Правила за подношење на решавање редовним годишњим скупштинама.

2. Да све Подружине без одлагања у току јануара 1931. године одрже своје редовне годишње скупштине, а после одржаних скупштина пошаљу Друштву најдаље до 15. фебруара све прилоге по чл. 13. Правила: извештај о раду у протеклој години, годишњи рачун, биланс стања подружинске касе на крају 1930. год.; пројект буџета и програм рада за 1931. годину; записник скупштине у препису и списак чланова управног и надзорног одбора, ради штампања истих у друштвеном годишњем извештају.

3. Да све Подружине благовремено поднесу своје обвезнице за кредит у новој години, рачунајући по 500 динара кредита на сваког уписаног члана, за кога је улог Друштву послат, као и требовање пољопривредних справа семена и материјала потребног члановима.

4. Да све Подружине уредно воде своје рачунске књиге и обрасце, из којих се мора видети шта је од кога, колико и на име чега примљено и шта је коме, колико и на име чега издато. Ако стање подружине није увек исправно и уредно, онда у њеном раду пре може бити неуспеха него успеха и користи.

5. Да Подружине благовремено на редовне годишње скупштине позову све своје чланове и обавесте их о дневном реду за решавање на њима.

Саопштавајући предње својим Подружинама, Друштво их овим извештава, да ће неизвршење овога наређења сматрати за нехат и штећење интереса Подружина, њихових чланова и Друштва, што ће бити за сваку моралну осуду у овом времену, када само удруживање и заједнички рад могу да донесу спас пољопривреднику.

Бр. 11.250. Од Српског пољопривредног друштва 5. децембра 1930. год. у Београду.

Младица шљива џанарика. — потребно је 4000 — 5000 ком. за растило Среском расаднику у Куманову, срез жегљиговски, па се моле воћари који их имају, да сврје понуде одмах пошаљу Среском начелству у Куманову.

Шљива, дуња, питомих јагода и малина. — имам на продају из свога расадника. Јавити се преко Пољопривредне подружине, Чачак.

Господарски Календар". — Хрв. Господарског друштва

К. С. З. у Загребу, за годину 1931. Изашао је из штампе Календар, украшен многобројним сликама из хигијене, ратарства, сточарства, мљекарства, воћарства, виноградарства, пчеларства и шумарства. — Заступано је: здравство, задругарство, ратарство, сточарство, мљекарство, пчеларство, воћарство, виноградарство и шумарство. Осим тога садржаје господарске радње за поједине мјесеце, опширан попис господарских књига, те сајмове зе Хрватску, Славонију, Међимурје, Прекомурје и Далмацију према најновијим подацима. Господарски календар је према опсегу, богатом садржају и најјевтинији. За чланове „Господарских друштава к.з.“ и за точне претплатнике „Господарског Листа“ стоји са поштарином Дин. 7.50, а за нечланове Дин. 11.50 са поштарином. За Хрватске сељачке задруге аграрне заједнице, те марвогојске удруге вриједи иста цијена као и за чланове. Календар се наручује код: Хрв. Господарског друштва к. с. з. у Загребу, Бранимирова ул. 41 и у свим књижарама.

Питања и одговори.

Питање: Да ли треба буре напунити белим вином толико, да при врењу пена излази из бурета, или треба да буде толико недопуњено, да пена при врењу не излази из бурета? Молим за одговор.

Душан В. Мијаиловић
члан власотиначке Подружине

Одговор: У употреби је и један и други начин превирања белих вина, т.ј. буре се може напунити широм тако, да се приликом врења шире пена са нешто течности излива из бурета или се пак буре не напуни широм, него се остави отпражњено за неколико литра, па се онда намести врањ за превирање или пак као што сте Ви учинили: на врањ се стави црево од каучука и отвор врања облепи, а други крај црева спусти се у неки суд са водом.

Први начин превирања белих вина у пуном бурету, са преливањем пене мање је у употреби, управо он се препоручује само за справљање сладњавих белих вина, у коме случају шира треба да је добро слатка, а други начин превирања белих вина — у отпражњеном бурету са врањем за превирање — много се више употребљава, управо он се једино и препоручује за добијање потпуно преврелих белих вина.

О томе како се води једно и друго врење можете наћи објашњења на стр. 125 моје књиге, Виноградарство, коју можете добити преко Српског пољопривредног друштва по цени од 30 динара.

Бож. Ђ. Банковић.

НА ЗНАЊЕ. За огласе уредништво не одговара.

Претплатницима Тежака.

Свима досадашњим читаоцима Тежака послаће се у 1931. год. 1 и 2 бр. листа са приложеним чеком, па се моле сви претплатници да пошаљу претплату у 30 дин. за ову годину најдаље до 1. фебруара ове год. Ко не буде послао 30 дин. на име претплате, обуставиће се даље слање листа од 1. фебруара. Претплата се може положити у свима поштама на чековни рачун Српског пољопривредног друштва број 50.360.

Препоручује се свима пољопривредницима да читају Тежак и да се на њега претплате, јер он ове године улази у 58 год. свога излажења. Већ је 58 година како Тежак шири савремену пољопривреду међу нашим сељацима својим разноврсним, поучним чланцима. **Читајте тај лист, земљорадници, јер је он најстарији и најјевтинији наш илустровани лист, који се штампа у 10.000 примерака и одлази у најзабаченије крајеве наше проширене домовине.**

Шумске саднице: за садњу у пролеће 1931 и то: смрека (Picea excelsa) 2 год. (3 и 4 год. је већ продана); бели бор (Pinus sylvestris) 2 год; црни бор (Pinus austriaca) 2 год; ариш (Larix europaea) 2 год; амерички јасен (Fraxinus amerikana) 1 год; јасен обични (Fraxinus excelsior) 1 год; бели јавор (Acer pseudoplatanus) 2 г; багрен (Robinia pseudoacacia) 1 год.; црни орах (Juglans nigra) 1 год; канадска топола (Populus canadentis deltoidea) 1 год; — саднице и резнице; врба (Salix amygdalina) резнице.

Захтевајте ценик од: *Gozdne drevesnice ljubljanske podružnice J. Š. U. u Mariboru, Jugoslavenski Trg Br. 5.*

2—1

Привредници!

Оглашујте у Тежаку све предмете које троше и набављају наши пољопривредници, којих у нашој Краљевини има око 11 милиона. Тежак се штампа у 10.000 примерака и залази у најживље и најзабаченије крајеве, у најбогатију и најсиромашнију кућу наше простране домовине.

Ко год је оглашавао у Тежаку, хвалио се добром прођом својих предмета и имао великих користи. Покушајте па ћете видети!

Угледно одгајивалиште племените живине

„ЉУВЕНА“

постављено на строго научној и потпуно модерној основи и ове године продаваће *јаја за насад*, као и *пилиће старе један дан* од својих изврсних *белих легхорн, плимут-рок* и *род-исланд-ред (ротајлан)*. Одликованих на многим изложбама и строго селекционисаних у току низа година.

Пошто је количина за продају ограничена, то ће се извршавати искључиво и стриктно по реду примљених пријава, које ваља чинити *од 1. јануара до 1 марта*.

Уверење од месног ветеринара о здрављу прилодних грла, о вакционисању противу дифтерије, колере и куге по жељи а за рачун купчев шаље се. — *Тражите ценовник благовремено.*

„ЉУВЕНА“

Свилајнац. Економија „Бачица“

3—1

КЊИГЕ

ВОЋКЕ и ВОЋЕ

I и II. део

од г. Благ. Д. **Тодоровића,**

начелника Министарства Пољопривреде у пензији

данас се највише траже и читају од стране напредних воћара, који су увидели и који увиђају, да само добро однеговани воћњаци могу дати добар принос.

Поруџбине прима и шаље на доплату: 3—2

„БИЉАНА" А. Д. БЕОГРАД — Пошт. фах 423

Виногадари! Винари! Само једна корисна поука из књиге исплати вам стоструко њену вредност, стога је у вашем интересу да на време набавите код *Сри. Пољопривредног Друштва* или код писца *Божидара Ђ. Ранковића*, начелника Министарства Пољопривреде, *ОВЕ КЊИГЕ*:

„Резидба винограда", у којој је просто објашњено све што треба знати око ове најважније радње у винограду, па да сваки виноград, сваке године, уредно и обилато роди. — Цена 6— дин.

„Винарство", практично упутство да се справи и однегује увек добро вино или да се покварено излечи, као и о печењу ракије и справљању сирћета. — Цена 30 — дин.

„Закон о вину *и правилник за његово извршење са објашњењима за виноградаре, винарске трговце, кафеџије и др.*" I издање *ћирилицом*, а II издање *латиницом*. Цена и I и II издању 15·— дин.

2—3

Нервозни рано умиру!

Јесте ли на себи па макар само ту и тамо опазили следеће знакове долазећег смалаксања живаца?

Пребрзо узрујавање, нерасположеност, дрхтање удова, немир, лупање срца, нападаји омаглице, осећај страха, бесаница, немирни снови, безћутност појединих делова тела, страшљивост, прекомерна раздраженост код протусловља, буке, мириса, жеља за омамљивим средствима, духаном, алкохолом, чајем, кавом, трептање очних капака или титрање пред очима, навала крви, теснођа, хировитост, затаја памчења или способности говора, необична похлепа или одвратност. — Наступа ли код Вас од ових знакова нервозе једно јако или више њих истодобно онда су

Ваши живци озбиљно ослабили и треба да их ојачате.

Не допустите да то напредује, иначе могу наступити озбиљне сметње душевне способности, као несувисли говор и несвесни чинови, брзо пропадање тела и рана смрт следе наскоро.

Свеједно откуда потиче слабост Ваших живаца, **позивам Вас да ми пишете.** Радо сам приправан да Вам

бесплатно и франко једну једноставну методу **растумачим,**

која ће Вам очито донети радосно изненађење. Ви сте можда већ много новаца потрошили на разна средства, којима сте постигли само пролазно побољшање. Будите уверени, да ја заиста познајем прави начин, да се

супротставим слабости Ваших живаца.

Ова метода проузрочује истовремено побољшање расположења, воље за живот, енергије и радне снаге, даначе неки су ми писали, да се ћуте после исте као препорођени. **Ово потврђују и лекарске изјаве.** Стоји Вас само једну дописницу, да Вам пошаљем поучну

књигу потпуно бесплатно

Ако не можете одмах писати, онда си **спремите** ову **објаву.**

Ernst Pasternack
Berlin SO.
Michaelkirchplatz
Nr. 13. Abt. 352

Употребљавајте *Слоан* против реуматизма, болова у крстима, ишијаса, болести леђа, болова исчашења и контузије и против свих врста болести мишића.

Ослободићете се болова у крстима

ако употребљавате *Слоан*-ов **линимент** који уклања болове брзо. Мала количина намазана на оболеле зглобове и мишиће продире одмах у кожу, крвни притисак исчезава, живци се умире и жељено олакшање наступа врло брзо.

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Добија се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

Изашла је из штампе брошура:

„За унапређење нашег сељачког живинарства"

обухвата све важније потребе за разумно и успешно гајење живине. У истој се налази и велик број наших домаћих извора расне живине.

Цена је књижици: 4 дин.

При већој поруџбини *попуст.*

Новац слати у напред.

Добија се код:

инж. агр. *Миленка Милошева*

Београд, — Соколска ул. 14. II.

1—1

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ", Београд, Космајска 53.

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 2. Београд, 15. ЈАНУАРА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ЗЕМЉА КАО КАПИТАЛ У ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ*).

У прво време људског развитка, човек је потребну му земљу задобивао присвајањем (окупацијом); у доцнијем времену прибављао ју је освајањем; сада пак, у културно доба, човек земљу за пољопривредну производњу поседује наслеђем или куповином.

Политичка економија не сматра земљу као капитал, и ако и она служи за пољопривредну производњу, јер вели да у њеној изградњи није суделовао човек те у њој није нагомилан људски рад, већ само рад природних сила. Но како се земља, у садањем времену, може поседовати једино куповином за новац, дакле капиталисаном вредности, то пољопривредници земљу која служи за пољопривредну производњу, са пуно оправданог разлога убрајају у капитал и заједно са грађевинама на њој називају **основни капитал.**

Земља, као производни капитал назива се још и **пољско добро.** Оно је, по својој величини, међу по-

*) Одговор на питање Спасоја П. Ђорђевића, тежака из Вучиловца.

седнике врло неједнако распоређено. Величина пољског добра, поред природних и месних привредних прилика, утиче на сам начин пољопривредне производње. Имајући стално у виду уносност пољског добра, другојачије уређење пољопривредне производње мора бити у ситном, а другојачије пак у малом, средњем, великом и врло великом пољском добру, јер оно што је уносно код ситног пољског добра, обично није код средњег и великог, и обратно.

Ситна пољска добра (величине до 2 ха) су она, која својим сопственицима не пружају могућност да потпуно искористе сву своју и своје породице радну снагу и која не дају толико приноса, да би ови могли подмирити све своје животне потребе. Сопственик ситног пољског добра принуђен је да обраду земље и остале радове на добру врши искључиво сопственом ручном радном снагом и за ту сврху обично служе му од алата: риљ, ашов, мотика, грабуља, а за сетву мала ручна сејалица. Међутим, ако природне и месне привредне прилике буду дозвољавале гајење оних врста усева и култура које траже много ручног рада, као: повртарски усеви, неке од трговинских и лекарских биљака (дуван и мак), култура хмеља и винове лозе, онда и ово ситно пољско добро може бити уносно.

Уређење ситног пољског добра може се најбоље извести према објашњењима датим у чланку: „Угледне школске баште и њихово уређење“, штампаном у Пољопривредном календару за 1931. год. на стр. 174.

Но обратно, ако сопственик ситног пољског добра, с обзиром на природне и месне привредне прилике, није у могућности да гаји горе назначене усеве и културе, он већим делом године, а поглавито зими, на свом добру не може бити ни запослен заједно са својом породицом, и зато, ради опстанка, мора да тражи рада код ближњих већих поседника, а често за послом да иде и изван свог места становања, што обично не доприноси много његовом економском

благостању; при том, његовим отсуством трпи доста морал у породици. Овако ситно пољско добро мора се сматрати као несавршено, а за пољопривредну производњу онеспособљено. Па како још оваква ситна пољска добра не могу сопственику и његовој породици пружити нужну исхрану, то се она морају сматрати још и као **непроизводна.** Сопственици оваквих непроизводних ситних пољских добара, изложени су сталним, час економским час политичким потресима, што све не утиче повољно на напредно и културно развијање саме државе. Овај неповољни утицај непроизводног ситног пољског добра на државно развијање у толико је већи, у колико брже пристижу нове многобројне генерације наследника земље, који деобом, по праву наслеђа, ова ситна пољска добра још више парчетају, те тиме себи стварају већу беду, но што су је имали њихови претци.

Сад настаје питање: како да се помогне земљораднику са оваквим непроизводним ситним пољским добрима?

У овом случају може помоћи само интервенција државе доношењем погодних закона, као што би био закон о поседовању минимума и максимума земље; спречавањем, бар у будућности даљег бескрајног цепкања земље; и уопште онемогућавањем стварања ових непроизводних ситних пољских добара; а законом о груписању (комасацији) земље омогућила би се интензивнија култура и на ситним поседима, јер би се удруженим снагама помоћу задруга, могла лакше извести мелиорација земље одводњавањем и завести за ситна пољска добра неопходно потребно наводњавање. Даље, поред предњих мера, могућ је опстанак сопственика непроизводних ситних пољских добара само тако, ако се преко стручних и занатских школа упуте на изучавање и усавршавање у неком од корисних и селу преко потребних стручних радова или заната, као: повртарски, цвећарски, виноградарски, винарски, воћарски са прерадом воћа и млекарски радова; или коларски, качарски, ковачки, столарски,

плетарски, сарачки, обућарски, опанчарски, кројачки, поткивачки, лимарски, браварски, зидарски, дрварски занат. Задобивеним стручним радом или занатом, поред прихода који му пружа његово ситно пољско добро, обезбеђује сопственик себи и својој породици пристојан живот.

Мала пољска добра (2—5 ха) су она, чији сопственици уз припомоћ својих породица, сами лично обављају све послове на тим својим добрима, која им дају толико приноса, да од истих могу издржавати себе и своје породице. Само у извесним приликама принуђени су да мобом или надницом посвршавају неке послове на том свом добру.

Обрада земље, сетва и жетва обавља се сточном запрежном снагом и то поглавито кравама, а уређење оваквог газдинства изводи се према објашњењима датим у чланку „Газдовање на поседу од 5—7 јутара", штампаном у Пољопривредном календару за 1931. год. стр. 169.

Средња пољска добра (5—20 ха) су она, чији сопственици нису у стању да их сами са својим укућанима потпуно обраде, већ су принуђени да траже мобом или обичније надницом помоћ у радној снази, за обраду тих својих добара.

Обрада земље, сетва, жетва и вршај обавља се коњском или волујском радном снагом, а употребљавају се често и краве као помоћна запрега за лакше радове. Само пак уређење оваквог једног средњег пољског добра може се извести по угледу на чланак изложен у одељку „Уређење газдинства", штампан у мојој књизи „Наука о пољопривредном газдовању" II издање стр. 91.

Велика пољска добра (20—100—500 ха) су она, чији сопственици и чланови њихових породица не узимају личног учешћа у главним пољским радовима. За обрађивање својих добара, сопственици узимају сталну платежну радну снагу, а повремено и надничаре. Рад сопственика таквих добара састоји се поглавито у томе, што они управљају целокупним газ-

динством, израђују потребна упутства и врше надгледање свих послова.

Код ових великих пољских добара обично је и стока ослобођена тешких радова, а обрада земље, сетва, жетва и вршај, обавља се елементарном снагом (нафта, петролеј или бензин).

Уређење ових пољских добара слично је уређењу средњих добара, само што у овом случају дубљом моторном обрадом, земља постаје родније, а с тим у вези је и сама производња знатно јевтинија.

Врло велика пољска добра (преко 500 ха) су она, која се састоје из груписаних врло великих површина земље, које припадају једном сопственику. Сопственици таквих добара не управљају сами својим добрима, већ то чине нарочити чиновници. Обрада земље, сетва, жетва и вршај ових врло великих пољских добара обавља се такође елементарном снагом и то поглавито снагом паре и електрицитета.

Врло интензивном обрадом земље парним плуговима, повећава се знатно плодност земље, а услед тога, шта се још скоро и сви остали послови у газдинству обављају јевтинијом елементарном снагом, у место раније скупе сточне радне снаге, то све ово утиче на појевтињавање пољопривредне производње, поглавито житарица. Познато је, поред тога, да су после завршеног светског рата, врло велике просторије предратних пустара и прерија Русије, Америке и Аустралије, циновском снагом трактора, тенкова и парних плугова култивисане и тиме не само што је увећана засевна површина, поглавито житарица, већ је таква, вековима необрађена земља, дубоком обрадом, постала врло плодна, што је све утицало да производња житарица невероватно појевтини. Па кад су те велике количине јевтино произведених житарица, донесене на европско тржиште, изазвале су пад цена наших житарица и тиме је изазвана пољопривредна криза а са њом у вези и привредна криза уопште.

Са социјално политичког гледишта, несумњиво је да су средња пољска добра најкорисниија, пошто

таква пољска добра највећем делу становништва осигуравају самосталност, привредни опстанак и економско благостање. За сваку земљу, па чак и за сваку њену покрајину, треба одредити која се површина земље, према природним и месним привредним приликама, има сматрати као велико, а која опет као средње, мало или ситно пољско добро. Величина пољског добра је у самој ствари, релативан појам, јер оно добро, које је за плодну моравску долину велико, мало је за брдске и забачене неплодне крајеве.

Добре стране већих пољских добара леже у томе, што се на тим добрима сразмерно троши мање на зграде, мртви инвентарни капитал, запрегу и рад, јер за једно добро од 100 ха земље, није потребно десет пута толико зграда, справа, алата и осталог оруђа, запреге и радника, колико за једно добро од 10 ха земље. На таквом великом добру могуће је обављати опсежне мелиорације; употребљавати савршеније машине; гајити скупоцена приплодна грла: пастува, бикова, нерастова, овнова и живине; подизати пољопривредну индустрију; у већим количинама закључивати куповину и продају, извршивати лакше деобу на наследнике, груписање и узајамно помагање у раду. На супрот овоме, добре стране малих — средњих пољских добара леже у томе, што се на таквим добрима може лакше да врши надзор, постизава велика тачност и штедња, а оскудица у сретствима за живот и производњу може се сада успешно отклонити удруживањем сопственика тих добара у разне задруге, како за набавку сретстава за живот и производњу, тако и у циљу завођења и примене свих бољих културних начина за производњу.

Сувишно исцепкана земља на ситна пољска добра није уносна, као што ни са социјално-политичког гледишта није за препоруку сувишно груписане земље у врло велика пољска добра. Најбоље је оно стање, где се поред многобројних малих и средњих пољских добара, налази према потреби још и довољан број већих пољских добара, јер је запажено да су мала и средња пољска добра најнапредније онде,

где се налазе у близини великих пољских добара, од којих се, као од угледних добара, могу нечему поучити. За пољопривредни развитак и благостање становништва, најповољнија је околност, кад постоји извесна равнотежа између мањих, средњих и великих пољских добара.

Кратак закључак напред изложеног може се обухватити у следећем:

1. Ситна пољска добра, на којима се обрада и остали послови изводе људским ручним радом, могу бити уносна само тада, ако поднебље и месне привредне прилике дозвољавају гајење повртарских усева, неких трговинских и лекарских биљака (дуван и мак) и културу хмеља и винове лозе. У противном, ситна пољска добра сматрају се као непроизводна и сопственици њихови треба да се успособе благовремено за неки стручни посао или користан занат.

2. Мала и средња пољска добра, на којима се обрада земље изводи запрежном сточном снагом, у овом времену пољопривредне кризе, могу бити само онда уносна, ако се њихово уређење изводи тако, да као главна грана пољопривредне производње буде заступљено сточарство, у вези са прерадом сточних производа.

3. Велика и врло велика пољска добра, на којима се обрада земље изводи елементарном снагом, у сваком су случају уносна, а поглавито при производњи житарица. Но са социјално-политичког гледишта сувишан број овако великих пољских добара не може се пожелити.

Милан Дуњић

Какав мора да је пиварски јечам?

За производњу доброг пива потребна је нарочита сорта јечма, пиварски јечам. Није сваки јечам за то способан, већ само онај, који се одликује особинама које пивару омогућују, да може из њега да изради добро пиво. Од доброг пиварског јечма тражи се:

Да му је зрно пуно, једро и што више испупчено. Не ваља зрно дугуљасто и мршаво.

Језгро — ако зрно прегризеш — треба да је брашнаво, а не стакласто; дакле баш обрнуто од пшенице, код које се више цени стакласто зрно.

Љуска треба да је што тања, скоро провидна и ситно смежурана. Не ваља дебела и рапава љуска.

Сва зрна треба да су што једначнија. Не ваља роба у којој има измешаних крупних и ситних зрна.

Зрно треба да је тешко. Тешка зрна имају и велику хектолитарску тежину. Хектолитар доброг пиварског јечма треба да важе најмање 65 килограма.

У пиварском јечму не сме да буде полупаних и окрзаних зрна. Осје се не сме ни код вршидбе јако заломити, да би зрно изгледало на око што округлије, јер се тиме повређује и језгро, па такво зрно неће да клија.

Јечам не сме да смрди на буђ нити да је закисао и проклијао, јер од такве робе не ваља пиво.

Боја јечма треба да је по могућности бела или отворено жута, сјајна, једнака по читавом зрну, а не сива или црвенкаста на врховима зрна.

Ето, то је роба, за коју пивари кажу „да се њоме добро ради", јер таква роба добро и подједнако клија, садржи највећу количину екстракта, даје снажно и бистро, дакле најбоље пиво.

Шта је потребно за успешно гајење пиварског јечма?

Прво: погодна клима. Друго: подесна земља. Треће: добра сорта јечма. Четврто: стручно знање око гајења јечма.

1. Клима. Пиварски јечам воли умерену климу, како у погледу влаге, тако и у погледу топлоте. Превелика влага и суша, као и превелика жега и студен, не пријају пиварском јечму. Превелика влага не годи му нарочито у доба сазревања, а ни нагла жега у то доба није му добра. Искуством је утврђено, да у нашој држави има много крајева где влада баш таква клима какву воли јечам. Најподеснија је у томе погледу Барања, Бачка, Срем; нешто даље многи виши положаји у осталим, нарочито у западним крајевима наше државе. Тако на пример у Лици и у Западној Босни од давнина одлично успева јечам, који би уз стручно гајење могао да буде првокласна пиварска роба. Верујем да би се и у Србији и у Јужној Србији нашло климатски подесних крајева за гајење пиварског јечма, што би се најсигурније утврдило вршењем опита. Ако имамо на уму да је јечам, уопште узевши, оно стрно жито, које се географски распростире најдаље на север и на југ, т.ј. да је јечам оно жито, које у погледу климе има најширу географску распрострањеност, онда ће нам бити јасно, да се и у нашој земљи, која лежи у

умереном појасу земаљске кугле, може наћи таквих места, која су климатски подесна за гајење пиварског јечма.

К. Поповић — Шабац.

Биљне болести и штеточине.

Уништавајте крваву ваш.

Крвава ваш (Шизонеура ланигера) највећи је непријатељ јабуке исто онакав, као што је штитаста ваш непријатељ шљиве. Ређе напада она крушку, дуњу и бели трн. Крвава ваш живи у читавим колонијама које се познају по томе, што су превучене белом памучастом превлаком. Кад се ваши згњече претворе се оне у црвену масу, отуда им и име. Почетком топлих дана упролеће ваши се нагло шире. Оне траже топле и заклоњене положаје, а мање их има у хладним крајевима. Њихово размножавање огромно је. Преко лета, излеже се осам до десет генерација вашију а легу их неоплођене женке. Осим ових појављују се и крилате женке које прелећу на друга стабла и на тај начин преносе заразу. Ујесен појављују се и крилати мужјаци, па ове крилате животињице производе оплођена јаја која презимљују, да се на пролеће из њих излегу младе ваши. Но осим јаја презимљују и старе ваши. Највише се скупљају оне на горњем корену и на врату воћке као и на доњим странама гранчица, где свуда настају озледе сличне раку, због којих стабло губи сокове и болује, док сасвим не угине.

Неке сорте јабука ваши нападају јаче, друге опет слабије, а неке никако. У расаднику Ниже пољопривредне школе у Шапцу биле су врло јако нападнуте ове сорте: парменка, срчика, колубарка, бели астрахан, рузмаринка, кардиналка и канадска ренета; мање су биле нападнуте сорте: зеленика, тетовка, лондон-пепинг; **никако није била нападнута колачарка.**

Борба против крваве ваши може се успешно провести само ако пољопривредник не чека док сав воћњак не буде заражен, већ ако он марљиво тамани ваш гдегод је примети. Дрва која су потпуно заражена најбоље је искрчити и спалити, а мање заражена стабла треба чешће прегледати и прво гњечити ваши, а после тога заражена места премазати јаким раствором течности која ваши уништава. Као одлично средство за тамањење крваве ваши показао се **карбокримп.**

Код употребе карбокримпа за уништавање крваве ваши треба се тачно придржавати овога упуства.

Најлакше уништава се крвава ваш ујесен и преко зиме када нема лишћа на дрвећу, које при раду смета. Ваши

презимљују нарочито у пукотинама коре и испод маховине, пакле на местима теже приступачним.

За крваву ваш мора се употребити јачи раствор карбокримпа, и то 10 литара карбокримпа на 90 литара воде. Раствор се справља тако, да се карбокримп полако улива у воду и непрестано меша, а не да се вода улива у карбокримп. Да би се сигурно уништиле скривене ваши, боље је да се за то употреби четка за кречење, која су умаче у раствор и њоме се воћка маже, него да се ради прскалицом. Употребом четке успех се боље постиже, него прскалицом, јер се раствор карбокримпа у јачој мери уноси на места која су заражена. Само за прскање високих грана у крупи мора се употребити прскалица, али онда нека млаз буде што јачи, како би доспео на сва места, где се налазе вашке. Не сме се заборавити, да се ваш налази и на корену и на врату воћке, па зато треба изгрнути земљу око воћке, па и доњи део стабла и горње жиле добро опрати раствором карбокримпа, а исто тако њиме попрскати и ископану земљу. Где се ради тачно, тамо ће већ једно прскање и мазање крваву ваш уништити. Но и тамо треба и касније воћке стално прегледати, и ако би се поново заразиле, опет лечити.

Како јабука све више постаје наш важан извозни производ, не смемо допустити да се и с њом догоди оно, што се догодило са шљивом. Нарочито треба да имамо увек у виду, да лечењем воћке не спасавамо само једногодишњи род, већ да спасавамо стабло, а то је један део нашег народног богатства. **Губитак што смо га претрпели пропадањем шљиве смањио је наше народно богатство за више милијарди!** То треба подједнако да знају наши пољопривредници, као и они, који управљају њиховом судбином.

К. Поповић — Шабац

Сточарство.

Одгајивање телади у Швајцарској.

На одгајивање телади у Швајцарској обраћа се велика пажња. Одгајивачи су свесни да је прво време развитка телета основ за даљи његов развој. Свесни су, да у прво време младунче ствара снагу за развој његових доцнијих способности. Свесни су, да се, оно што се изгуби у првој младости телета рђавом негом, не може доцније надокнадити ни најбољом негом.

Различито негују телад за прилод, а различито за клање.

Нега телади има за циљ, да се телад одржавају у добром здрављу, како би се од њих добила добра и корисна грла,

те се обраћа пажња на хранење, чишћење, пуштање на чист ваздух, кретање и т. д.

При хранењу воде рачуна о количини хране, коју дају теладима, а коју одређују према намењеном одгајивачком циљу и старости, телади. Ради тога не дозвољавају теладима да сисају, јер се сисањем не може одредити **количина млека,** коју треба дати у одређеним количинама.

Понекад уклањају телад испред матере одмах по порођају, још пре него што га мајка олиже. Радије практикују отирање телади сламом или чистим крпама, али при томе раде пажљиво и нежно, него да их остављају да их мајка олиже.

Они то практикују стога, што крава може теле често пута при лизању нехотично повредити, а друго, што постаје узнемирена по одузимању телета. Сем тога, у стаји често нема довољно места поред осталих крава да би теле ради лизања могло остати дуже времена. Овога се додуше свуда не држе, јер сви и **немају нарочите одаје за смештање** телади, већ телад смештају у угао стаје, у којој се налази крава породиља, са осталим кравама.

Краву, која је пред телењем, не издвајају од осталих, већ јој у истој стаји само начине нешто више места у лежишту.

Новорођено теле смештају одмах на суву, чисту, и лепо разређену, распростру, сламу. Ту га привезују једним обичним, ужетом, или ужетом на коме се налази још један кожни оковратник. Привезивање врше зато, што се теле смешта у одају, у којој се налазе грла (телад или пак остала говеда), различите старости, па би теле могло доћи до старијих телади, или до неког другог говечета, које би га могло повредити.

Теле добија у прво време најпре колострум, грушалину, прво млеко, затим пуно млеко, које се добија од његове мајке.

Теладима се не дозвољава дојење мајки из ових разлога:

1. Што се не зна колико је млека теле посисало. Ако мајка даје довољно млека оно може да пресиса, ако нема довољно млека, теле гладује и закржља.

2. Што сопственик не зна са коликом количином млека може дневно да рачуна, било за продају свежег млека, било за прераду.

3. Што је незгодно пуштати телад у стају међу краве, јер док телад нађу своју мајку, краве их могу осакатити.

4. Што пуштање телади ради дојења и после њихово одвајање даје више посла него појење.

Ради тога телад се поје млеком и то помоћу вештачке

цуцле или пијења. Вештачка цуцла састоји се из једне гумене цеви као сиса, причвршћена на дрвеном котуру, који плива по млеку у кофи или ведру. Теле се на цуцли лако научи да сиса. Да пије млеко из ведра теле се брзо научи, када се средњи прст замочи у млеко и савије на више да вири из млека. Телету се силом глава савије левом руком у кофу, да би ухватило прст десне руке који вири из млека, и оно почиње да сиса прст, али увлачи поред прста и млеко, и тако га пије. Ово треба поновити 3—4 пута.

Хранење телади.

Од првог до 8 дана дају телету **4—5** литара млека дневно.

Од **8—21** дана, теле добија **6—7** л. млека дневно. Од тога времена па све до десет (10) недеља добија теле **8** л. пуног млека, али му се поред тога, још од 6. недеље почиње давати: извесна количина доброг сена или отаве и по 100 грама прекрупе овса дневно на грло.

Од тога времена т.ј. од 10 недеља добија теле дневно: **7—8** л. млека; **100** грама прекрупе овса; **100** грама пшеничних мекиња, и доброг сена или отаве колико може појести без растурања. Овако хранење траје само **2 недеље,** после чега се опет оброк мења.

Од **12—16 недеље** добија теле дневно: **200** грама прекрупе овса, **100** грама пшеничних мекиња, **6** лит. млека, и сена или отаве колико може појести.

Од **16—20 недеље** старости, даје му се дневно: **6** лит. млека, **250** грама прекрупе овса, **250** грама **ланених погача,** сена или отаве колико може појести.

Од **20—24 недеље** старости телета даје му се дневно: **3—4** лит. млека, **300** грама прекрупе овса, **250** грама ланених погача и сена довољно.

Од **24—30 недеље** старости телета даје му се дневно: **2** л. млека, **500** грама прекрупе овса, **250** грама ланених погача и сена довољно.

Од тога се времена већином млеко више не даје, већ се само количина овса повећава на 1.5 кгр. а ланене погаче дају и даље упоредо са овсем све до 1 године старости и то од 250—500 грама дневно.

Мушким теладима за приплод даје се изузетно по 2—4 литара млека дневно све **до 1 године старости.**

Овако се хране телад, која су остављена за приплод.

Хранење телади у сврху гојења и продавања је друкчије и изгледа овако: за њихово хранење употребљавају само млеко, чија се количина креће од 4—12 литара млека дневно т.ј. према старости.

Хранење траје од 3—8 недеља старости. Понекад продају телад још од 3 недеље старости, када достижу живу

тежину од 55—60 кгр. Телад стара 8 недеља достижу тежину од 80—110 кгр. Килограм живе тежине телета продаје у вредности нашега новца од **26—30** динара према старости. Ова се телад не пуштају из везе за све време гојења.

Телад намењена осталим сврхама искоришћавања, држе се кадгод је лепо време преко целога дана и ноћи у испустима, али не млађа од 1.5—2 месеца старости. Преко лета бораве за време врућина целог дана у стајама, још и стога што их нападају муве и обадови.

Ланене погаче — сматрају као обавезну храну за телад, јер поред тога што су врло храниве, утичу врло повољно на орган за варење.

Овако се хране и негују телад на већим газдинствима, већином узетим под закуп, која су и најрационалнија у Швајцарској.

Мање рационална газдинства употребљавају за хранење телади само: млеко, пшеничне мекиње, сено, а неки немају ни испусте за њих. Оваквих газдинстава није велики број.

У прво време, још док се телад не пуштају из испуста, мећу им се нарочите жичане корпе на уста, које имају лимано дно избушено ситним рупицама. Ове корпе не дозвољавају да теле узима чврсте и друге нечисте предмете у уста.

Старијим теладима, код којих се појављују рогови, привезују у основи истих нарочите калупе за дотеривање правца растења истих. Овим вештачким дотеривањем рогова ови добијају лепши правац растења, што даје глави и целом телу лепши изглед. Оваква је нега телади у 1. г. старости.

У другој години старости, теле, односно јуне, не храни се тако јако и држе га преко целог лепог времена напољу и дању и ноћу. Дакле, тада желе да се млада грла телесно што боље развију и буду што здравија. У другој години старости истерују их на планинске пашњаке — у Алпе, где остају обично 4 месеца (јуни, јули, август и септембар).

Просечна висина пашњака над морем, а на којима јунад проводе лето, креће се од 800—1200 метара. Кретање младих грла по чистом, висинском ваздуху, где је температура повољна, где има свеже и здраве планинске воде, одличне алписке паше, пружа све услове за развијање младих грла као и склоност за **доцнију њихову највећу продуктивну способност.**

Поседници који имају подесних пашњака за одгајивање младих грла преко лета, направили су на њима известан број стаја за смештање истих за време непогода. Ти пашњаци са стајама дају се и под закуп појединим лицима или их сам сопственик задржава за своју употребу.

Сваки поседник планинских пашњака има својих чланова, који му предају јунад на чување. Сваки члан мора известити

поседника планинских пашњака, још из раније, колико ће он дотичне године моћи да истера јунади на пашу. Из тога се може сазнати, колики ће број јунади имати у току летње паше на пашњаку, и колики број може да прими. Цена од једног грла за то време износи просечно око 100 швајцарских франака или **1100 динара.** Швајцарски пољопривредници много полажу на ово и сматрају врло добрим и јевтиним начином одгајивања младе стоке, с обзиром на предности, које добијају од истога. У Швајцарској, скоро све почива на солидним и лепо организованим удружењима, јер је организација ове врсте заиста идеална и даје сјајних резултата.

Стеван Јешић

Воћарство.

Углављивање младих посађених шљива.

Од добро однеговане круне посађене шљиве, са довољним бројем добрих, снажних и правилно распоређених грана зависи, да ли ће иста доносити више или мање доброг рода, тј. да ли ћемо од исте имати више или мање користи. Ово нам пак јасно каже да при одгајивању саднице и будуће шљиве, на одгајивање круне морамо обратити свеколику пажњу и вештину. Истина, да је правилно да се приликом одгајивање саднице у растилу мора, поред осталог, образовати и добра круна на истој и да се тек као таква износи и сади на стално место. Тако и треба и од овог не треба отступати. Али како се при сађењу на стално место овако одгајених садница, а ради бољег и сигурнијег примања, гране у образованој круни прекраћују на $^1/_3$ дужине, онда често пута код тако примљених садница настаје поремећај у гранама круне. И на овај начин често у већини случајева добијемо шљиву са нешто лошијом, а често и са рђавом круном. У овом случају дужност нам је, да на подесан начин и смишљеним радом у погодно време поправимо и однегујемо што бољу круну. Ово ћемо пак постићи ако такве шљиве углавимо и на тај начин натерамо избијање нових младара — грана при основи круне и од њих образујемо нову и бољу круну. Према овоме, као што видимо, за ове посађене шљиве са рђавом, ретком и неправилном круном, углављивање је једна врло потребна радња без које нема добре поправке круне. Али, како пак само ово углављивање шљива утиче на само јаче развијање подземног дела исте — корена и жила, а поред овог и јачање самог дебла. Јер док нешто више не израсту нове гране на место одсечених, сва се храна, како резервна, тако и она која већ ствара, троши за њих.

Да је ово тачно, то се најбоље види из доцнијег бујног и снажног пораста избијених нових грана, које истог лета премашују пораст грана неуглављених шљива. Из овог пак видимо, да је углављивање за ове младе шљиве, без разлике каква им је круна, врло корисна радња. Управо рећи радња, која у гајењу младих шљива долази међу најважније. Важност исте и многи наши одгајивачи већ су одавно увидели, јер и сами то врше, али морам напоменути да већина истих нити знају кад треба нити како треба исте углављивати, те често пута ипак не постижу од истог жељених користи у погледу ваљаности саме круне.

Да би пак од извођења овог углављивања имали стварне, веће користи, морамо на првом месту знати, кад је најбоље време извођења истог и у које доба старости посађених шљива, а затим како се оно изводи. Најбоље је углављивање садница извршити у првој јесени и зими по сађењу. Јер у ово доба и старости најбоље се тај посао изводи и најбрже и најсигурније постиже се оно што се жели. Кад наступи ово време и доба када су шљиве у мировању, треба оштрим маказама све гране у круни посећи што ближе саме основе круне, т.ј. до изнад последњег и здравог окца које се налази на грани коју сечемо, а из кога има да избије нов младар. При овом нарочиту пажњу обратити да пресечени део буде нос и ближе окцу, како би још истог лета могао зарасти. Иначе, ако се остави изнад последњег окца дужи патрљак, тај код шљива услед постојаности њеног дрвета остаје по неколико година осушен на истом месту и својим трулежом штети цело стабло. На овако углављеним шљивама, кад крену сокови, одмах ће из задржаних окаца као и из саме основе круне потерати већи број младара, који ће у порасту бити веома снажни и бујни, а које треба преко лета проредити и од истих задржати довољан број и образовати нову круну, коју доцније треба добро неговати. При овом прорећивању треба тежити да се нова круна образује најпре од младара који су избили из основе круне, а на одговарајућем месту. Ради тога све делове задржаних, старих грана у основи одсећи; ако пак немамо таквих младара, тек у том случају круну образовати од оних, који су избили из задржаних делова прошлогодишњих грана. Овако образована круна са будућом добром негом биће врло добра и снажна. Деси ли се пак случај, да и поред овог углављивања понеко стабло ма из којих разлога не би добило добру круну или је иста случајно или намерно оштећена, као и ако је цело стабло слабије и у порасту кржљавије, треба исто без икаквог устезања и бојазни и у идућој години опет на исти начин углавити и тиме исто исправити.

Драг. Ј. Спремић

Виноградарство.

Рентабилност једног винограда.

Данас, у време опште винске кризе и нашег виноградарства, неће бити на одмет да читаоце Тежака упознам са резултатом, којег је постигао један наш напредан виноградар у своме на око малом винограду, али по коначном рачуну врло великом.

Опште је позната ствар, да наши виногради у Херцеговини дају најбоље квалитативно вино, али зато по квантитету заостају далеко иза винограда у другим крајевима. Кад роди с трса на трс по $^1/_2$ кл. грожђа рачуна се да је род приличан, а кад се нађе по трсу 1 кл. велимо добар је род.

И код нас у Херцеговини као и другде јак је покрет за гајење стоног грожђа, а по резултатима постигнутим досада у томе правцу, можемо рећи, да ће успех бити колосалан. Међу многим прегаоцима на томе послу видно се истиче газда Илија Кљајо из села Цима код Мостара. Газда Илија има једно драгоцено искуство, које је стекао под необичним приликама. Као ратни заробљеник имао је прилике да се упозна са гајењем винове лозе у Италији и Француској. У Француској му је особито запео за око шпалирски одгој неких тамошњих сората лоза. Дошав кући, газда Илија се дао на посао и оно што је видео у Француској, применио на своме имању: засадио је један мали виноград од 200 чокота, на површини од 1600 метара четворних. Сваки чокот заузима 8 метара четворних, ред од реда је удаљен 2 метра а чокот од чокота у реду 4 метара. Овај размак је потребан за шпалирски одгој свих оних сората, које захтевају дугачак и рез и високи одгој. Као америчка подлога узета је рипариа х рупестрис шварцмау и нешто рупестрис ди лот. Код избора племените сорте лозе имао је газда Илија особиту срећу и поступио врло паметно. Није се он дао завести многобројним сортама, којих има код нас, па да је накалемио од сваке понешто, као што раде и греше многи наши виноградари, већ је изабрао само једну и са њоме накалемио свих 200 трсова. То је сорта названа у овим крајевима мениговка, наиме по неком Италијану Менигу, који ју је донео из Италије пре више година, свакако пре светског рата. Именовани Мениго звао се у ствари Доменико, али наши су га звали онако како је њима било лакше.

Мениговка је једна обична стона, бела сорта, има велик растресит гроздт, често и 2—3 киле тежак, роди необично много, чокот у добрим приликама и разведен на одрину (чардаклију) даје 100 и више кила грожђа; подноси транспорт и не трпи много од болести лука и пероноспоре. У овим крајевима врло добро успева и нагло се шири као одрина.

Дозрева доста касно, т.ј. концем септембра и у октобру.

Газда Илија је ове године имао један нормалан род и с чокота на чокот нашао по 10 кл. грожђа, то јест 2000 кл. (словом две хиљаде кила) на 200 (словом две стотине) чокота. Све је то грожђе продано у Сарајеву тако, да је просечна цена по килограму изашла на 6 динара, што значи да је газда Илија укесао ни мање ни више него 12000 динара са 200 чокота. Грожђе је слано у Сарајево у неких 8 партија и дотични је трговац примитак поједине партије писмено потврдио и по истој потврди навео чисту суму која припада газда Илији. Потврде сам прегледао често и оне се и данас налазе код газда Илије и према томе ови су подаци савршено тачни и верни. Кад се одбију трошкови око паковања, превоза жељезницом од Мостара до Сарајева, провизија трговцу, општинска дања и све друго, произлази, да је чиста зарада била Дин. 8600.— Један је дакле чокот дао прихода у год. 1930 Дин. 43.—

Трошкове обрађивања тога малог винограда намирује на један врло згодан начин: чим обере грожђе, виноград обради и пољубри и посије разно поврће, које преко зиме у овим крајевима успева као што је спанаћ, салата, лук и друго, од чијег прихода подмирује трошкове око набаве плавог камена, сумпора и другог за издржавање винограда.

Овако лепих примера има још у овим крајевима, те ћу настојати да о истима покупим верне податке, до којих се врло тешко долази, јер наш сељак нерадо поверава овакве ствари бојећи се, да ће му се сваки његов успех одразити код одмеравања пореза.

Богољуб Раданчевић
путни настав. виногр.

Ђубрите винограде „Херкулесом".

Ово ново гнојиво смеша је све три врсте биљне хране, т.ј. садржи *фосфатну, калијеву и азотну биљну храну у најповољнијем облику.*

„Херкулес" је растресито гнојиво, које садржи у себи и *хумусних материја,* те нема рђавих последица на физичко стање земље.

Фосфатна биљна храна је у облику суперфосфата, чија је фосфорна киселина сва топива у води.

Калијева биљна храна долази од меласних џибра, у којој је калијум везан за угљену и сумпорну киселину, а не за сону, као код 40% калијеве соли. То је врло важно за винограде који ову врсту калијеве хране боље искоришћују.

Азотна биљна храна делом је органског порекла, као и она у сточном гнојиву, а делом у облику сулфата амонијака.

Обе ове азотне биљне хране постепено долазе до изражаја, те се ово гнојиво може бацати, без обзира с јесени или рано с пролећа.

За сасвим слабо чокоље, додаје се с пролећа по 20—40 грама чилске шалитре. Иначе, херкулеса потребно је по *чокоту 200—250 грама.*

Две добре прегршти херкулеса довољне су по чокоту. Гнојиво се ставља мало даље од чокота и у кругу, пред огртање лозе или се укопа у подножју већ огрнутог чокота свуд унаоколо. Најзад, може се ово гнојиво укопати око чокота већ одгрнутог приликом орезивања.

Што је раније употребљено ово гнојиво, то му је и дејство веће.

За наше виноградаре, који желе да добију *квалитетно грожђе за извоз* или за оне, који у винограду уживају, „*Херкулес*" је најпогоднији гнојиво, јер брзо дејствује и лако се употребљава.

Гнојиво „*Херкулес*" веома је погодно и за баштенске усеве. Оно се може још сада растурити и са земљом умешати прекопавањем. По једном ару — 100 кв. м. потребно је овог гнојива само 5—8 кгр. То се објашњава тиме, што у себи садржи 40 пута више фосфатне и калијеве биљне хране него што је има у обичном сточном гнојиву. Једино нема довољно азотне биљне хране (само 6 пута више), те је за многе баштенске усеве потребно додавати, по пријему расада, мало чилске шалитре, од 2 до 3 кгр. по ару (100 кв. м.).

„Херкулес" се може чувати у врећама до употребе, јер их не нагриза. Суво је и растресито гнојиво, те се лако рукује њим.

Српско пољопривредно друштво држи ово гнојиво на стоваришту, као и друга вештачка гнојива, те скреће пажњу нашим виноградарима и посједницима вила, да се могу увек снабдети.

Цене су гнојивима:

Чилској шалитри од 15.5% азота Дин. 3.30.

Суперфосфату од 16% фос. кисел. Дин. 1—1.20.

Калијеве соли од 40% калија Дин. 2.30.

„*Херкулесу*" (8% фос. кис. 8% калија и 3% азота) Дин. 2.

Национална прослава грожђане недеље у Италији.

Још пре 10 година завршивши своје пољопривредне студије у Монпељеју (Француска), сматрао сам за своју патриотску дужност да се поздравим са свима својим професорима и француским друговима овим речима:

„Уважена господо моји професори и мили другови,

Дозволите ми пре свега да изјавим своју велику радост што ми се дала прилика да поздравим своје уважене и високо-

цењене професоре и миле другове наше друге отаџбине-Француске, с којима сам провео толико лепих успомена и које никада у животу нећу заборавити. Та моја радост утолико је већа, што се по завршетку својих пољопривредних студија у Француској, сада враћам у своју рођену отаџбину, своме радном народу, који жељно очекује благотворне зраке пољопривредне науке, коју сам ја овде стекао у Француској.

Али једну необјашњену чињеницу носим на срцу из овог Завода као дугогодишњи апстинент а то је:

Како ћемо моћи да целокупну произведену количину грожђа потрошимо још одмах у његовом свежем стању? Ово питање је утолико умесније када знамо, да се у целоме свету претвара око 12 милијарди кгр. грожђа у алкохолна пића, а када би се та поменута количина грожђа подједнако поделила на све становнике на земљиној кугли, онда би сваки становник једва добио по 5—8. кгр. грожђа". На овај мој поздрав уважени професор технологије г. Вантр љубазно је одговорио: „Да је сва тешкоћа у оскудици превозних средстава и добрих стоних сората грожђа, али и те тешкоће наука ће ускоро превродити".

И збиља, ми смо радосни што смо данас у стању да се користимо проналасцима славног талијанског научника, Др. Еда Монтиња и да алкохолно пиће решимо на новој економској и хигијенској основици, т.ј. безалкохолном прерадом грожђа и воћа. Поред тога, Талијани су у прошлој години организовали велику националну светковину и пропаганду за већу потрошњу свежег грожђа у Италији.

Наша штампа, а нарочито пољопривредна, није дала овој националној светковини ону важност коју је она заслужила. С тога сам сматрао за потребно да упознам читаоце. Да почнем!

На позив Пољопривредне коморе и Управе централног удружења виноградара у Италији, грожђана недеља почела је 28. септембра 1930. године. Она је припремљена пропагандом преко штампе, а нарочито преко виноградарских часописа и листова. У дневним листовима и месечним часописима најбољи талијански стручњаци износили су храниву и хигијенску вредност грожђа, доказујући, да оно садржи угљених хидрата, који као гориво служе организму за производњење топлоте и енергије за спољне и унутарње радове, да грожђе садржи азотних материја и групу минералних састојака, неопходно потребних за чврстину једног младог и живог бића, и да оно садржи и витамина, важних и неопходно потребних састојака за живот.

Исти стручњаци виноградарски указивали су преко штампе на потребу веће производње стоних сората грожђа, ограничавајући се само на неколико важнијих сората, које су у

исто време и најподесније за конзервисање и извоз у свежем стању; поред тога детаљно су описивали све радове, који су потребни за правилно паковање и експедицију грожђа.

Светковина грожђане недеље у Италији претворила се у националну светковину и у том духу састављен је био велики програм за светковину са свечаним спроводима, играњима, трчањима, песмама, говорима ватреним позивима и пропагандом у корист веће потрошње грожђа. Такође бесплатно се делило грожђе војницима, морнарима, фашистима и т.д. Разуме се, да су најглавније светковине биле у великим центрима: Риму, Милану, Турину и т.д. Нарочито у Риму било је много потрошача који су за све оброке употребљавали само грожђе за време те грожђане недеље. Цена грожђу била је утврђена по 2.— франка од кгр. Жељезнице су бесплатно превозиле грожђе за војску и друге државне установе, а за трговце и остале потрошаче 50% јефтиније. Успех грожђане недеље у Италији био је несумњив. Тако само на дан 28. септембра потрошило се 14 милиона кгр. грожђа, и од ове грожђане недеље продаја и потрошња грожђа јако се повећала у Италији. Може се слободно рећи да је националном прославом и пропагандом за већу потрошњу грожђа постигнут сјајан успех у Италији. За време поменуте грожђане недеље талијанско становништво појело је 60 милиона кгр. грожђа.

Мусолини се нада да ће у идућој сезони становништво Италије појести 1 милијарду и 200 хиљада кгр. грожђа, а што износи 900 милиона литара вина.

Пошто је наша Краљевина Југославија такође виноградарско-воћарска земља, то Југословенски савез трезвености у Загребу, треба заједно са Српским пољопривредним друштвом, Министарством пољопривреде и другим пољопривредним установама да организују сваке јесени једну грожђану и једну шљиварску недељу у нашој земљи као националне светковине за већу потрошњу грожђа и шљива.

Инж. агр. **Љубисав Р. Петковић**

Извештаји о изложбама.

Пољопривредна изложба у Бјељини.

Ову општу пољопривредну изложбу приредила је Пољопривредна подружина са Живинарском задругом и сресским пољопривредним одбором.

Изложбу је отворио лично Бан Дринске бановине, г. Вељa Поповић, који је пре отварања у своме веома лепом

и прикладном говору изнео значај пољопривреде и ових изложаба као и указивање пута и начина којим треба поћи у пољопривреди ради уклањања и ублажавања пољопривредне кризе. После говора Бана говорили су изасланици Министарства пољопривреде и потписани као изасланик Друштва. Сви говори саслушани су од велике масе посетилаца и пропраћени су одобравањем и аплаузом.

Сама изложба распоређена је и смештена на три места, и то:

Предмети из ратарства, градинарства, виноградарства, воћарства и пчеларства били су изложени у великој и врло раскошној сали већнице суда града Бијељине, а у два споредна одељења изложени су предмети прерађеног воћа и поврћа и женски и дечији радови.

Сви изложени предмети груписани су по врстама и сортама и били су изванредне каквоће. Међу ратарским усевима највише је изложено пшенице, од које је запажено више сората. За пшеницом долази кукуруз и то већином жути, румоки зубан и осмак. Овса и јечма такође било је врло доброг јарог и озимог. Поред овог било је изложено више врста семена пићних и трговинских биљака и то: семе луцерке, црв. детелине, мухара, ситне проје, грахорице, грашка, олајне репице, лана, конопље и сунцокрета. Од пасуља изложено је 130 примерака са 30 разних сората, али је запажено да нема тетовца и градиштанца. Такође изложено је 36 примерака соје. Од нових биљака било је изложено по неколико врло лепих примерака кикирика, леблебија и амерички кромпир звани „пагат". Од воћа највише је било јабука, крушака и дуња, осталог било је мало. Изложено воће такође било је врло добро. Сорте су већином домаће. Из виноградарства било је изложено грожђа 21 примерак, које је такође врло добро. Од поврћа било је изложено врло лепих примерака карфиола и врло крупних главице купуса као и остале врсте, све доброг квалитета.

У овој сали било је и одељење за пчеларске производе, које је такође заступљено са 120 разних предмета, такође врло доброг квалитета.

У одељењу, поред ове главне сале, било је изложено прерађено воће и поврће, почевши од ракије, па све врсте слаткот, компота и разног поврћа, које је такође врло добро. Овде су били изложене врло интересантне прерађевине од соје и то уље, суве погаче добивене по цеђењу; затим колачи, кифле и торте од саме соје. Ови су предмети као нови привукли нарочиту пажњу свих посетилаца. У овом одељењу били су изложени многобројни одлични радови Женске радничке школе, а поред њих и ручни радови, разни модели, ђака основне школе из Бјељине и Попова.

Испред сале у главном ходнику били су изложени примерци сточне репе, дулека, воћне саднице и т. д.

Изложба живине била је смештена у локалу Земаљске банке. На истој је заступљено око 50 стабала већином племенитих раса. Међу изложеном живином преовлађивала је раса плимут, а за њом бели лекхорн. Међу излагачима живине најбољи су били Мих. Самуровић, Др. Павловић адв.

Изложба крупне и ситне стоке одржана је на сточној пијаци и на истој је било и то:

Говеда: бикова 23; крава 32; јуница 31.
Коња: пастува 34; кобила 28; омица 32.
Оваца 50.
Свиња 32.

Изложена грла говеда већином су мелези између домаће и сименталске расе. И ако нису чиста, ипак је међу њима заступљено врло лепих грла. Изложена грла коња већином су од домаће, брдске, босанске расе, који су врло добри и издржљиви. Запажено је такође и лепих грла нониуса. Овце су обичне домаће. Свиње изложене биле су домаће и енглеске расе, од којих је било одличних примерака.

Према броју и квалитету изложених предмета као и по самом уређењу изложбе, може се рећи да је ова изложба одлично успела у сваком погледу. Да је ово тачно, као доказ може послужити и то, што се и сам Бан Дринске бановине, који је изложбу отворио и детаљно прегледао, о истој најпохвалније изразио.

За овакав повољан успех ове изложбе дужност ми је напоменути, да највише имају заслуга и то: Др. Перендији ветеринар, и претсед. Подруж; Начелник срески и претседник среског пољопр. одбора. Г. Др. Павловић, адвокат; Г. Перхшевица судија; пољопр. срески референт Кесић, управ. бановинског расадника; градоначелник и подначелник града Бјељине. Сва ова господа поред својих редовних дужности уложили су врло велики труд и вољу за приређивање ове изложбе, што је реткост на осталим местима, и зато сам у име своје и друштвено истима изјавио своју захвалност, а и овим путем велим, нека им је хвала! са жељом да тако и даље продуже и да послуже као пример на просвећивању привредника.

Драг. Ј. Спремић

Белешке

Српско пољопривредно друштво набавиће, за пролећну сезону.

рафије 1 до 8000 кгр.
сумпора у праху до 1000 кгр.

чилске шалитре до 15000 кгр.
плава камена 98—99% гарант. до 100000 кгр.
семена багрема до 500 кгр.
семена гледичја до 200 кгр.
семена црвене детелине (пломбирано) до 2500 кгр.
семена луцерке (пломбирано) до 10000 кгр.
семена сточне репе (црвене и жуте) до 6000 кгр.
семена енглеске траве до 2000 кгр.
тестерица воћарских (најбољих) до 1080 ком.
челичних четки воћарских до 500 ком.
плугова марке „Сак" разних до 20 ком.
плугова марке „Еберхарт" разних до 180 ком.
копачица марке „Еберхарт" разних до 100 ком.
дрљача средње тежине — троделних до 10 ком.
дрљаче средње тежине — ливадских до 20 ком.
сејалице комбинованих — двореднх до 10 ком.
гепла (витлова) за вршалице до 5 ком.
трокара (простијих и бољих) до 180 ком.
маказа за шишање оваца до 200 ком.
маказа за воће Кунде-ових ориг. до 200 ком.

Позивају се продавци да поднесу своје понуде, са ценама франко Београд опариљено, евентуално са мустрама и бли-калемар. ножева ($9^1/_2$ и 10 см.) Кунде-ових ориг. 1500 ком. жим обавештењима, најдаље до 27. јануара 1931. год. Понуде поднети у затвореним ковертима, са означењем: „Понуда за ликерацију".

Бр: 11768. Од Српског Пољоприв. Друштва, 26. децембра 1930. год. у Београду.

Плетарски курс у Чачку.

од 20-X до 4-XI-1930. год.

Из године у годину рад Друштва и његових Подружина све више се развија, и резултати његови су све видији. Није редак случај да Подружине предузимају по својој иницијативи разне радове и послове већега значаја и ове изводе на потпуно задовољство и корист народа и државе.

Организовање пољопривредних изложаба, практичних пољопривредних предавања са демонстрацијама, калемарских и плетарских курсева, домаћичких течајева и екскурзија у напредније крајеве наше отаџбине, то су радови пропагандистичког карактера које обављају многе Подружине, а који су као очигледна настава врло корисни за просвећи-

вање пољопривредника у циљу поправке пољопривредне производње и економског јачања народа.

Има Подружина које су свој рад толико развиле, да се као неминовна потреба намеће да у њима непрекидно ради бар по један и више добрих посленика и стручњака. Међу овакве Подружине прво место заузима Подружина у Чачку чији се број чланова већ пуних 10 година креће између 300 и 400 пољопривредника и која је, са правом се сме рећи, у раду на унапређењу пољопривреде у широј својој околини постигла одличних резултата.

Поред великог броја практичних и демонстративних пољопривредних предавања, из свих пољопривредних грана, Подружина је за ових 10 година приредила и обавила две врло успеле опште пољопривредне изложбе, два успела пчеларска и два плетарска курса и сваке године помагала приређивање калемарских, воћарско-виноградарских курсева у чачанским расадницима и награђивала курзисте из својих сретстава са прибором за калемљење, воћним садницама, дивљачицама и лозом.

Рад Подружине је у прошлој — 1930. години нарочито плодан. Поред обилног посредовања у набавкама разних потреба за своје чланове, Подружина је крајем септембра приредила општу пољопривредну изложбу о којој се наша јавност врло ласкаво изразила, а у времену од 20. октобра до 4. новембра плетарски курс који је од почетка до краја редовно посећивало 32 сеоска младића — синова Подружинских чланова (види сл. 1.).

Курзисти су обучени првенствено у изради корпи за бербу и паковање свежега воћа, а потом и осталих израђевина које се у газдинству пољопривредника употребљавају. Кад се зна, да су Чачак и његова околина најјачи воћарски крај у нашој држави, онда овај курс има утолико већи значај и треба чешће да се понавља.

Учитељ и руководња курса био је г. Мехмед Калајџић кога је о свом трошку послала Краљ. банска управа у Сарајеву, а који је своју дужност на потпуно задовољство обавио.

Курс су поред моралне помоћи помогли и материјално Краљ. банска управа дринске бановине и Српско пољопривредно друштво.

Сл. 1. Плетарски курс у Чачку

Сл. 2. Чланове Кусићске Пољопривредне књижнице и читаонице на дан славе 24. маја 1930 г. основана 30. јан. 1930. г. у Кусићу

Износимо овај примеран и похвалан рад Пољопривредне подружине у Чачку, која је поред изложеног рада још и матица многих задружних установа и организација приватне иницијативе, са жељом, да се и остале на њу угледају.

За овако обилан рад Подружине у Чачку нарочито у прошлој години, имају великих заслуга управљачи њени — чланови Управног и Надзорног Одбора и Чачански бановински пољопривредни чиновници г. г. Тодоровић и Тюсић што са задовољством истичемо са мишљењем, да им признање за рад, заслуженим одликовањима треба и јавно признати.

Бор. Љ. Нешић.

Записник.

53. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 15. децембра 1930. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и С. Ратковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I

841) Прочитан је и усвојен записник 52. седнице Управног одбора.

II

842) Примљен је знању записник 50. седнице Књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 702.

III

Прочитан је записник 50. седнице Финансијског одбора, па је одлучено:

843) Да се Јагодинској Женској Подружини одобри исплата дуга за тегле док их не распрода.

844) Да се не одобрава кредитирање по тражењу бр. 11.464.

845) Да питање исплате дуга од 28.095— дин. за оправку и канализацију имања поч. М. Миловановића које наслеђује ово Друштво, проучи г. претседник па реферише Управном одбору.

846) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

IV

Прочитан је записник 50. седнице Набављачког одбора, па је одлучено:

847) Да се одобрава набавка плугова по поруџбини стим, да се у будуће такве набавке не врше без одобрења претседништва.

848) Да се по понуди бр. 11479 за млекарске потребе врши набавка само по поруџбинама.

V

Прочитан је записник 50. седнице Програмског одбора, па је одлучено:

849) Да се не може препоручити Министарству пољопривреде молба Чачанске Подружине, већ да се саветује да издатак чини у границама сопствених сретстава.

850) Да на ванредну скупштину Скопске Подружине иде као изасланик члан Управе г. А. Рашковић.

851) Да се изда ср. пољоприв. референту из Фоче 50 календара за раније године, да их бесплатно разда слушаоцима на пољопр. течају. Такође да му се пошаље и 50 правила за пољоприв. књижнице и читаонице.

852) Да се прима знању са задовољством изјава Југослов. ветеринар. удружења за заједничку сарадњу на унапређењу сточарства. Удружењу да се изјави захвалност а предмет да се упути секцији за сточарство.

IV

853) По питању фабрике тријера Хајд, о извршеној проби тријера, одлучено је да одговор спреми претседник.

Са овим је седница закључена.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350

Тел. бр. 4-93

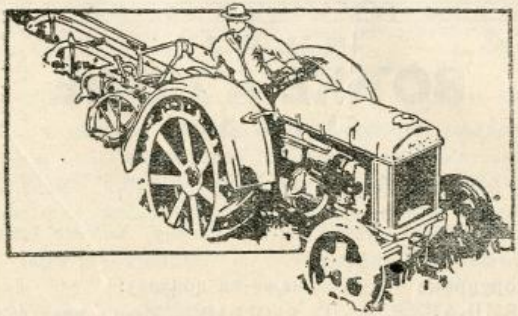

НЕУМОРАН РАДНИК!

Код сваког времена и у свакој годишњој доби — увек он ради — неуморно, једнолико. То је главна одлика Фордовог трактора за пољопривреду. Грађен једноставно и чврсто од доброг и чврстог материјала. Нема ни једног покретног дела, који би затајио. Живота је дугог, свако може без нарочитог техничког предзнања да управља с њиме. Јефтин и штедљив у погону, ни један земљорадник не сме данас да се разбацује новцем, временом и радом. Фордсон ће Вам смањити трошкове и од првог дана уштедити, а Ви ћете Ваше газдинство поставити на здраве темеље. Ваш ће Фордсон ретко ленчарити! Ако не буде радио у пољу, он ће за Вас млатити, мљети, пилити, црпсти воду, вући дрва, а кад већ ништа неће радити — неће ништа тражити за себе. Оно што је Фордсон за десетке хиљада земљорадника учинио, може и за Вас да уради. Дозволите Вашему најближем Форд трговцу, да Вам на Вашем поседу покаже све ове предности у пракси.

ЦЕНЕ ФОРДСОНА:

Земљоделнички Фордсон трактор са блатобранима Дин 48.000—

Земљоделнички Фордсон трактор без блатобрана Дин. 46.600—

Горње цене су необавезне за плаћање у готовом, франко стоваришта свих Форд трговаца у Југославији.

LINCOLN Ford Fordson

FORD MOTOR COMPANY

КЊИГЕ

ВОЋКЕ и ВОЋЕ

I и II. део

од г. Благ. Д. Тодоровића,

начелника Министарства Пољопривреде у пензији

данас се највише траже и читају од стране напредних воћара, који су увидели и који увиђају, да само добро одгеговани воћњаци могу дати добар принос.

Поруџбине прима и шаље на доплату: 3—3

„БИЉАНА" А. Д. БЕОГРАД — Пошт. фах 423

Виногадари! Винари! Само једна корисна поука из књиге исплати вам стоструко њену вредност, стога је у вашем интересу да на време набавите код *Сри. Пољопривредног Друштва* или код писца *Божидара Ђ. Ранковића*, начелника Министарства Пољопривреде, *ОВЕ КЊИГЕ*:

„Резидба винограда", у којој је просто објашњено све што треба знати око ове најважније радње у винограду, па да сваки виноград, сваке године, уредно и обилато роди. — Цена 6.— дин.

„Винарство", практично упутство да се справи и одневгује увек добро вино или да се покварено излечи, као и о печењу ракије и справљању сирћета — Цена 30 — дин.

„Закон о вину *и правилник за његово извршење са објашњењима за виноградаре, винарске трговце, кафеџије и др.*" I издање *ћирилицом*, а II издање *латиницом*. Цена и I и II издању 15·— дин.

2—2

Плућне болести су излечиве!

Плућна туберкулоза, сушица, кашаљ, сухи кашаљ, слузави кашаљ, ноћно знојење, бронхијални катар, катар гркљана, заслињавање, избацивање крви, бацање крви, тескоба, астматично хрипање, бодаи т. д. излечиви су.

НА ХИЉАДЕ ИЗЛЕЧЕНИХ!

Затражите одмах моју књигу „НОВА УМЕТНОСТ ХРАЊЕЊА"

која је већ многе спасла. Исто се може употребити поред сваког начина живота и помаже да се болест брже савлада. Телесна тежина расте и постепено окрепљење зауставља болест. Озбиљни лекари специјалисте потврђују извесност моје методе и радо одобравају употребу исте. Што пре се почне мојим начином храњења, тим боља-

Пре употребе

После употребе

САСВИМ БЕСПЛАТНО добићете моју књигу из које ћете поцрпсти мн го потребних ствари. Која болећи муче, ко се жели на брзи начин из основа и без опасности ослободити својих болова неки још данас пише

Наглашујем понова да ћете моје разјашњење добити госве БЕСПЛАТНО без сваке обавезе са Ваше стр не те ће Ваш лекар сигурно пристати на овај од првих професора као изврстан пронађени

НОВИ НАЧИН ВАШЕГ ХРАЊЕЊА.

Стога је у Вашем интересу, да одмах пишете, па ћете од моег тамошњег заступника у свако доба моћи бити послужени. Црпите почку и појачану **животну вољу** из књиге **искусног лекара**. Она садржи окрепљење и **животну теху** и обраћа се на све болеснике, који се занимају за садање стање научног лечења плућа **Моја адреса:**

GEORG FULGNER, BERLIN — NEUKÖLLN.

RINGBAHNSTRASSE Nr. 24., ABT. 681.

Ново, потребно сваком пољопривреднику!

„Сило и Силажа“, практично упутство за успешно конзервирање сваке зелене пиће у сочном стању за храњење стоке у току зиме или целе године, од проф. *Ј. Вукићевића*, директора пољопр. школе у пенз., Кленовник, п. Иванец. *Цена 15 — дин.* — Поручује се код *Српског Пољопривредног Друштва — Београд, Немањина ул. бр. 11.* 3—10

Чувајте се од плућних катара

Ако опазите, да Вам плућа пису у реду намажите прса са СЛОАН ЛИНИМЕНТОМ. Непотребно је утрљавање, продире сам у кожу до оболелог места и доводи му свежу крв, одстрањујући болове и непријатности. После тешког дневног рада или задржавања на пољу, за време непогоде, СЛОАН је одлично умирујуће средство за болесне мишиће и укочене зглобове.

Употребљавајте СЛОАН против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова исчашења и контузије и против свих врста болести мишића.

Добија се у свим **Апотекама и Дрогеријама**

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

ОДСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ

9—4

БОЛЕСТИ

УЗРОЦИ и ЊИХОВО ЛЕЧЕЊЕ

Славни енглески научник, Dr. Хајг, доказао је да готово сви културни људи уносе у организам заједно са храном и разне отрове (као мокраћну киселина, урати, токсине, оксолати и др.) Ови отрови занечишћавају нашу крв изазивајући најразноврсније болести и доводе човека до превремене оронулости и увенућа па чак и до смрти. Али ослободи е само свој организам од ових отрова и Ви ћете и кусити опет све врлине здравог и енергичног човека.

Славни француски научник проф. Braun-Sekar пронашао је начин справљања физиолошког ек тракта (као „Калефлуид“ Д Калениченко) од животне жлезде младе животиње, помоћу којег се чисти организам од поменутих отрова и опет постаје здрав, снажан и активан т.ј. напросто подмлађен.

Зато специјалисте свију земаља примењују *„Калефлуид“* као моћно тоничко средство за време и после тешких болести и операција ради јачања снаге код болесника, затим код старачке немоћи и опште оронулости, код нарушене размене материја и крвотока и упште код свију артритских и живчаних болести. — Г.г лекарима — *„Калефлуид“* — гратис ради пробе. — Бесплатно се шаље сваком детаљна литература „Препорођај“. Обраћати се: *Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир“. Милош Марковић.*

„Калефлуид“ се добија у свима апотекама и дрогеријама. 1—1

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Ослобођено по реш. Мин. Поште и Тел.

Универзитетска Библиотека Београд

Бр. 3. Београд, 1. ФЕБРУАРА 1931. год.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

МЛЕКАРСТВО У ДАНСКОЈ.

Млекарство је најважнија грана данске пољопривреде, и на великом броју поседа, особито малим, чини готово једини извор прихода. Оно се у Данској упоредо са сточарством почело нагло развијати од 80-тих година прошлог столећа, када су цене житарицама, које су дотада биле главни производи данских пољопривредника, услед великог довоза јевтиних америчких житарица, јако пале и производња истих постала нерантабилна. Баш у то време, у Европи се индустрија нагло развијала, те је са повећањем броја индустриских радника и варошког становништва, потрошња сточних производа, а особито млека и млечних производа, почела нагло да се повећава. То је потстакло данске пољопривреднике да особиту пажњу посвете сточарству, односно производњи млека и преради истог. Јевтиним житарицама, увезеним из Америке, и својом бујном пашом, почињу они из године у годину да исхрањују све већи број млечних крава; да врше селекцију истих у правцу повећања млечности и масноће млека, а с тим упоредо да побољшавају начин прераде млека; да спроводе типизирање (стандаризацију) млечних производа; да организују извоз и продају истих на задружној основи.

Следећи бројеви показују развој говедарства и млекарства у Данској за последњих 50 година:

Година	Број крава	Просечна млечност од једне краве	Целокупна производња млека	Извоз масла
1870	808.000	1.350	1,1 милиарда кгр	10 милиона кгр
1900	1.075.000	2.200	2,5 „ „	61 „ „
1929	1.579 000	3.250	5,1 „ „	159 „ „

Из наведених бројева видимо, да се број млечних крава за 59 год. удвостручио; просечна млечност крава повећала $2^1/_2$ пута; целокупна производња млека повећала скоро 5 пута, а количина извезеног масла (путера) 16 пута.

Најважнији чиниоци овако наглог развоја млекарства у Данској јесу: усавршавање саме техничке прераде млека и нагло ширење задругарства, које је омогућило да се млеко и најсиромашнијих пољопривредника прерађује у модерно уређеним задружним млекарама, и да сва прерађена роба буде једнолика-типизирана, која се даље преко задружних савеза повољно уновчава на иностраним тржиштима, искључујући многобројне посреднике. На овај начин створена је могућност, да и најсиромашнији пољопривредник добија за своје млеко, с обзиром на масноћу, исту цену као и сви остали.

До пре 50 година прерада млека у Данској била је сасвим примитивна. Њоме су се бавили сами пољопривредници, сваки на своме поседу, производећи робу слабе каквоће, за коју су постизавали слабе цене, јер је потрошња истих била слаба, а извоз незнатан. Приватне млекаре уколико их је било или су касније подигнуте, биле су организоване на чисто трговачкој основи, са главним циљем — што већа зарада. Оне су примале млеко од околних пољопривредника по већ унапред утврђеној цени и прерађивале га не-

што боље, но што су то сами пољопривредници чинили. Но оне нису имале особитог успеха, једно, што услед недовољног капитала својих сопственика нису биле добро уређене, а друго, што је веза између њих и произвођача млека била врло слаба. Ови се нису много интересовали за успех тих млекара, нити су пак водили много рачуна о каквоћи млека, јер је његова цена била унапред утврђена, а на масноћу није се обраћала никаква пажња. Њима је главна тежња била да млекари предаду што више млека, без обзира на његову каквоћу, не водећи више рачуна шта ће са њим бити. Разумљиво, да су млекаре тежиле да цену млека што више смање, што је опет изазивало честе свађе између њих и испоручилаца млека.

Увиђајући, да се на овај начин неће моћи развити млекарска индустрија, од које су у Данској сви много очекивали, почело се тражити неко боље решење. Најзад је оно нађено у оснивању задружних млекара, које ће бити модерно уређене и које ће плаћати задругарима млеко према каквоћи. Ова идеја, која је поникла међу самим пољопривредницима, убрзо је остварена, и већ 1882. год. (у селу Хједингу) основана је прва оваква млекара, после чега се број млекара врло брзо повећавао. Већ у току следећих 8 година створено је 714 оваквих млекара, а 1929. њихов број износио је 1362. Све су оне организоване на чисто задружној основи и снабдевене су свима потребама за прераду млека. Уређење и рад њихов заслужује сваку похвалу. Свака од њих прерађује просечно по 3 милиона литара млека годишње.

Као што је речено, млекаре су основане на задружној основи и сваки пољопривредник, који се бави производњом млека, може постати члан истих. Као такав дужан је, да целокупну количину млека, изузев кућевне потребе, предаје задрузи и то само од здравих крава, прегледаних од стране ветеринара. Млеко мора бити свеже и чисто, без икаквих додатака воде или др. примеса. Сем тога, мора бити расхлађено после муже и затворено у чистим кантама. За-

другари су дужни да ове канте са млеком изнесу сваког дана пре подне до одређеног времена на пут, куда пролази задружни ауто за превоз млека у млекару. Исти ауто им враћа из млекаре посно млеко, сразмерно количини преданог, пуног млека, које они даље употребљавају за исхрану свиња и телади. Млеко се у млекарама плаћа према проценту масти, при чему задругари, који стално испоручују млеко са високим процентом масти, добијају специјалне премије. Давање ових премија има за циљ, да потстрекне задругаре да обрате што већу пажњу на масноћу млека. И заиста, благодарећи томе, просечна масноћа данског млека се прилично повећала — данас износи просечно преко 4%. Свако неиспуњавање задружних обавеза, а нарочито испоручивање покваренога млека, ма да су ово у последње време непознати случајеви, повлачи врло строге казне, па чак и искључење из задруге.

Стварањем на тај начин модерно уређених установа за прераду млека по целој Данској, за чији су успех сами задругари — испоручиоци млека директно заинтересовани — омогућено је много повољније уновчавање млека, него је дотада био случај, пошто су задруге целокупну добит, по одбитку извесног процента за резервни фонд; делиле задругарима не према броју удела, већ према преданој количини и каквоћи млека млекари у току те године. Јасно је дакле, да су овакве установе претстављале праву благодет за пољопривреднике, а особито сиромашније, који су држали мали број крава. Схватајући значај тих задруга за успех свога газдовања, дански су пољопривредници врло радо постајали чланови истих тако, да су данас око 95% од целокупног броја самосталних пољопривредника чланови тих задруга.

Омогућивши помоћу задружних млекара, да се млеко и најсиромашнијих пољопривредника прерађује у модерно уређеним задружним млекарама, пошли су Данци корак даље.

Они су наиме увидели, да су млечни производи

израђени у разним млекарама били различити по својој каквоћи и да је проћа истих у иностранству због те њихове разноликости наилазила на велике тешкоће. Услед тога су они дошли на идеју, да треба спровести типизацију (стандаризацију) истих и заштитити их државном марком. Тако су они увели за најглавнији свој производ — масло — заштитну марку „Лур" (види тежак за 1930. г.), са којом је снабдевено све масло, израђено у задружним млекарама, а које по својој каквоћи одговара прописима стандаризације. Све масло, које носи ову марку, не сме садржати више од 16% воде, нити пак неких других конзервирајућих средстава, осим чисте кухињске соли. Сем тога, све масло мора бити паковано у бурадима, ређе у сандуцима или пергамент папиру, према прописима стандаризације. Сваки пакет мора имати назначену чисту тежину масла, датум и место израде. Контролу над радом појединих млекара врши специална државна комисија, која врши повремени преглед израђеног масла у свакој појединој млекари и утврди ли, да нека од ових не испуњава горње одредбе, забрањује јој употребу заштитне марке, све док их понова не испуни.

Увођењем заштитне марке успели су Данци да спроведу типизацију свога масла, које је данас по својој каквоћи потпуно изједначено, без обзира, где је и кад израђено.

Све масло, које носи поменуту заштитну марку, извози Експротни савез млекара, који има своје специалне магацине за смештај робе, како у Данској, тако и у Лондону и Берлину, куда се исто већином и извози. На поменутим тржиштима данско масло, благодарећи својој одличној каквоћи и стандаризацији, са успехом конкурише свима осталим.

У години 1929. извезено је из Данске:

масла у бурадима и сандучићима .	158.122.000 кгр.
„ пергамент-папиру	918.000 „
кондензованог млека	24.918.000 „
млечног праха	367.000 „
разних сирева	6.585.000 „

У истој години произведено је у Данској 5 милиарди кгр. млека у вредности 11,5 милиарди динара (765 дан. кр.), од којега је 85% употребљено за справљање масла, које је произведено у 179 мил. кгр., а извезено је 159 милиона кгр. у вредности око 9 милиарди дин. Према количини извезеног масла долази Данска на прво место на свету, извозећи сама 1/3 целокупног масла, које се извози. Колико је велики тај извоз, биће још јасније, када се наведе, да је Данска по својој површини 6 пута, а по броју становника 4 пута мања од Југославије, која је у 1929. год. за укупни извоз млека и млечних производа у 2.83 милиона кгр. добила 56.2 милиона динара. Само извоз масла из малене Данске далеко премашује целокупан извоз пољопривредних производа наше Краљевине.

На унапређењу млекарства и усавршавању његове прераде раде: Висока пољопривредна школа у Копенхагену, Државна покусна млекара у Хилереду и 4 конзулента (инспектора) који врше надзор над радом појединих млекара, дају пољопривредницима упутства из области млекарства, сточарства и т. д., као и неколико специалних млекарских школа.

Потребно је споменути, да се целокупна задружна прерада млека и продаја млечних производа, која данас претставља јединствени пример у свету, шта се помоћу задругарства може учинити у пољопривреди, развила једино благодарећи просвећености и задругарској свести данског пољопривредника, који је благовремено схватио значај задругарства и његове користи. Он је дакле помоћу задругарства, не чекајући само помоћ од државе, успео да се сам помогне. Преко задружних организација, искључујући многобројне посреднике, продаје, он своје производе директно потрошачу, чиме постиже много боље цене, а самим тим омогућава и бољи живот себи и својој породици. Но дански сељак није само задругарство применио у преради и продаји млека, већ у свима другим гранама

његовог пословања, тако, да он данас готово све продаје и купује само преко задруга.

Колико користи он од свега тога има, свакоме је јасно после изнесених података о млекарству. Благодарећи јакој мрежи задруга, дански пољопривредник добија од свога рада много више користи, него ма који други пољопривредници тако, да он данас поред јаке пољопривредне кризе, живи, може се рећи, одлично, — далеко и далеко боље, него ма који други, које још увек деру многобројни посредници.

Инж. агр. **Драг. Николић.**

Ратарство.

КАДА ТРЕБА СЕЈАТИ ЦРВЕНУ ДЕТЕЛИНУ?

Гајење црвене детелине из године у годину све се више шири, и ускоро она ће захватити великих размера тако, да неће бити газдинства, које нема већу или мању површину засејану овом корисном биљком, разуме се, где то природне прилике — поднебље и земљиште — дозвољавају. Ширење црвене детелине за сваку је препоруку, а нарочито сада у доба велике пољопривредне кризе — када се производња житарица не рентира и када пољопривредну производњу треба углавном упутити ка сточарској производњи. Али гајење црвене детелине није за препоруку само са гледишта сточарства, већ и због самог ратарства, јер напредак ратарства у неким крајевима наше државе, стоји у тесној вези баш са гајењем црвене детелине. Познато је, да црвена детелина, као легуминоза, повећава количину азота у земљишту; својим коренским системом побољшава физичке особине земљишта; а њен кратак живот — живи свега две до три године — чини је врло згодном биљком за увођење у плодоред. Све ове околности налажу, да црвену детелину треба гајити у што већим размерама.

Овим чланком није нам намера да износимо ко-

ристи и значај ове биљке, јер је то свима више мање познато, већ да видимо, када треба црвену детелину сејати. На први поглед ово питање изгледа да је од мање важности, али са гледишта рентабилитета, оно има првостепени значај, јер није свеједно, да ли ће се за две године, колико живи црвена детелина — добити три или пет откоса.

Црвена детелина може се сејати с пролећа и с јесени. Обично се сеје код нас с пролећа. Настаје питање, да ли је боље црвену детелину сејати с пролећа или с јесени? Пре него што пређемо на расматрање овога питања, изнећемо извесне чињенице, које морамо имати на уму при гајењу црвене детелине. Црвена детелина, као и све остале вишегодишње легуминозе, у првој години свога живота, слабо с развијају, а највеће развиће достиже тек у другој години. Стога ако посејемо црвену детелину с пролећа, у првој години њеног живота не можемо очекивати приносе. Према томе искоришћавање црвене детелине протежа се у ствари само на једну годину — т.ј. на другу годину живота.

Сасвим је други случај, када се детелина посеје с јесени. Посејана детелина с јесени, даје још у првој години свога живота један сигуран откос, а у повољним годинама (довољно талога преко лета) два па и три откоса. На овај начин искоришћавање црвене детелине, не траје само једну, већ две године.

Ради потврде предњих навода, изнећу податке огледа, који су вршени у овоме правцу на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, где је црвена детелина уведена у плодоред. Ево резултата огледа[1]):

[1]) 1828 год. детелина посејана с јесени дала је два откоса, само је други откос утрошен узелено за сточну храну.

Назив биљке	СЕТВА			
	с јесени 1927 г.	с пролећа 1928 г.	с јесени 1928 г,	с пролећа 1929 г.
	Принос у кгр. по ха. у 1928 г. (сена)		Принос у кгр. по ха. у 1929 г. (сена)	
Црвена детелина	1665	—	1660	900

Из предњих података види се, да при пролетњој сетви, црвена детелина у 1928. год. није дала никаквог приноса, а у 1929. год. упола мањи.

У прилог сетве црвене детелине с јесени иду још неке околности, које треба имати у виду, а то су сушна пролећа код нас, услед чега црвена детелина сигурно пропада, а тиме и сав труд око обраде земље и сетве и трошкови око набавке семена. Међутим, када се детелина посеје ујесен, ова опасност од суше отпада, јер су јесени код нас обично довољно влажне и топле, те је према томе и успех црвене детелине потпуно обезбеђен. Једина околност, која иде у прилог сетве црвене детелине с пролећа, јесте бојазан од измрзавања преко зиме. Но ова бојазан отпада, ако се сетва изврши ујесен благовремено, тако да до почетка мразева детелина довољно израсте и добије стално лишће.

Ing. **Властимир Ђорђевић**
проф. Сред. пољопр. школе у Ваљеву

Пашњак.

Пашњаком се назива оно земљиште, са кога се траве и друго биље, које ту од природе расте, или их је човек посејао, не косе, него се пусти стока да их попасе. Пашњаци, а нарочито они природни, дају најевтинију сточну пићу и најјевтиније ђубре, јер се за добијање те хране учине најмањи трошкови, изузев вештачких пашњака за које кошта само рад око сејања и подизања и куповина семена, па онда више не. Али наспрам ливада, пашњаци дају и

више пиће, само што пашњаци имају ту рђаву страну, што се на њима изгуби много ђубрета, јер и оно ђубре што на њима остане не користи све, пошто се лежећи на ваздуху много изветри, и што није подједнако тако разређено, да целом пашњаку користи.

При оцени пашњака ваља узети у обзир његове разне врсте, његову негу, поправљање, и какве дохотке даје.

Пашњаци се деле у *приватне, општинске, сталне или природне, привремене и вештачке пашњаке. Приватни пашњаци су они,* који искључиво припадају приватним сопственицима. *Општински су они* који припадају општинама и на којима има право да пасе стока из целе општине.

Стални или природни пашњаци су они, који се налазе у природном стању и искључиво се као пашњаци могу да употребе. Ови природни пашњаци деле се и то на: 1.) пашњаке на којима стока може добро да се нахрани просто пасењем пиће са њих. Овакви пашњаци се налазе поглавито у кључевима, крај речица и др. и обично дају толико чистог дохотка, колико се не би могло добити да се ти пашњаци претворе у ливаде или њиве; 2.) *на обичне* долинске пашњаке. Ови се налазе нарочито крај река, где је отицање вода спречено или где на неплодном песку лежи танак слој хумусне земље. Овакви простори не дају сигурних пашњака, јер пораст биљака спречавају или влага или суша; и 3.) *на планинске пашњаке.* Због климе, а нарочито због стрмог положаја у планинама или непроходности, често није могуће обрађивати земљу, него се сва пољопривреда састоји у ливадарству или пашњацима (суватима). Планински пашњаци дају богату, здраву, ароматичну и врло снажну пићу, поред одговарајућег земљишта и због честих водених талога, који јако годе порасту трава.

Вештачки пашњаци су они простори који се засејавају семеном нарочитих пашњачких биљака. При избору ових пашњака треба нарочиту пажњу обратити на особине земље, на трајање пашњака, и на врсту стоке која ће на њима пасти. Пашњаке треба посејати што гушће, јер то је боље. Стоку не треба изгонити на пашњаке сувише рано с пролећа, него треба причекати да трава већ унеколико поизрасте. На целом пашњаку одједном не треба пуштати стоку, но делимично — постепено.

К. Ивковић

Биљне болести и штеточине.

О зимским радовима у воћњаку ради заштите воћака од штеточина и болести.

Прошле јесени сви смо са радошћу примали вести, које су нам долазиле из воћарских крајева наше државе о

великој тражњи и интересовању за наше воће, нарочито јабуке и шљиве. Док су житарице својом ниском ценом јако подбациле, дотле је извоз воћа у знатној мери допринео, да се биланс нашега извоза повећа. Окуражени овако повољним околностима, наши воћари настали су својски, да своје досада запостављене воћњаке обнове и да им посвете потребну пажњу, те овај покрет даје најлепше наде за будућност, утолико више, што су климатске и теренске прилике у многим нашим крајевима веома повољне, да се у њима воће са највећим успехом негује.

Да би нам воћке ове године биле здравије и напредније, да бисмо их одбранили и заштитили од њихових многобројних непријатеља, који им здравље нарушавају и принос смањују, биће од користи, ако укажем на неке потребне радове, које треба извршити још сад преко зиме, и то, кад тамо у фебруару и марту одјужи и време допусти.

Пре свега, врло је важно земљиште. Оно не сме бити у воћњаку тврдо и спечено као на ледини, него га треба обрађивати, прекопавати и растрести. На тај начин ће се омогућити зимској и пролећној влази, да што дубље продре у земљине слојеве и да се земљиште снабде већом количином влаге. У растреситој земљи проветравање је опет много лакше и боље, корен и жиле воћака у могућности су да дођу до потребног ваздуха кад воћке с пролећа крену, јер и корен дише као и остали делови воћке.

Други важан орган наших воћака јесте стабло, коме се мора поклонити иста пажња као и корену. У многим крајевима нашим, стабла воћака су толико занемарена, да је страшно погледати их. Старија стабла су сва зарасла у лишај и маховину, те чине утисак крајње запуштености. У изумрлим деловима спољне коре лишајеви и маховине налазе погодне услове за своје развијање и опстанак. У маховини пак, испод лишаја и спољних одлубљених делова мртве коре налазе своје скровиште преко зиме многи штетни инсекти, који у њима одлично зимују. У томе материалу на стаблу воћке, задржава се с пролећа сувише влаге, која је воћки непотребна, али која је добродошла разним глувицама и штетној трулежи на стаблу. Овај омотач око стабла састављен од лишаја и маховине смета стаблу у вршењу његових животних радњи, он га формално гуши.

Вредан и марљив воћар учиниће велико добро својим воћкама, ако их ослободи овога непотребног терета. Чим време буде допустило, не буде више мраза нити снега на дрвећу, воћке се могу од лишаја и маховина доста лако очистити и то помоћу оштрих четака. Кад су лишајеви влажни и мокри, несмрзнути, они се лако скидају тврдим четкама, онаквим као што се употребљавају за прање

патоса. Српско пољопривредно друштво и гвожђарске радње продају за ову сврху нарочите, челичне четке, али са њима треба обазриво радити; при четкању коре не сме се притискати сувише јако, како се не би повредили дубљи, живи делови коре. Пре оваквог четкања треба око стабла разастрти по земљи 2—3 џака и сав са стабла састругани материал сакупити и у ватру бацити. У том материалу има доста ситних инсеката, лутака и јаја њихових, као и заметака гљивица, што ће се све ватром уништити.

Тек овако очишћена стабла треба кречити и то кречним млеком, не кречном кашом, како то многи погрешно раде. Кречно млеко прави се на тај начин, што се узме на 100 литара воде 20 кгр. креча. Ако се стабла премазују са густом кречном кашом, то је за воћку нездраво, јер јој се тиме спречава дисање и друге животне радње.

Кречна повлака има задатак да очува глаткоћу коре што дуже; креч разједа још заостали лишај и маховину, заметке гљива, затим регулише топлоту коре, те је окречена воћка отпорнија према спољним, неповољним утицајима. За сузбијање пак инсекатских штеточина кречење нема великог значаја, јер их креч не убија. У крајевима где су млађе воћке и воћни расадници изложени нападима од стране ситних глодара и зечева, у кречно млеко треба додавати извесну количину воћног карболинеума, око 10 кгр. на 100 л. кречног млека. Задах карболинеума одвраћа ситне глодаре и зечеве од таквих окречених стабала. У растилима и младим воћњацима ако мишеви и волухарице праве веће штете, треба их сад преко зиме таманити отрованом пшеницом „Zelio“, која се може у трговинама купити. То исто важи и за Миовићеву пшеницу мишотровку. Отровану пшеницу у воћњацима треба стављати испод сваког трећег или четвртог дрвета и то најбоље у кратке, земљане, дренажне цеви, чија је унутрашња шупљина у пречнику 4 сантиметара. Ако немамо оваквих цеви, онда можемо по земљи положити један раван, пљоснат цреп, на њега наспемо кашичицу отровне пшенице, па доњи цреп покријемо другим, олучастим црепом, ћерамидом, која покрива пшеницу као заштитни кров. Главно је при овоме да положена пшеница буде одоздо и одозго заштићена од влаге и од птица, а да буде приступачна мишевима. Ако на овакву мишју станицу са отровном пшеницом бацимо сноп сламе или сноп прућа или грана, успех ће бити још бољи, јер мишеви управо траже оваква заклоњена места, а приморани глађу и зимом, врло радо иду на отровну пшеницу од које цркавају.

Готово све наше воћке, нарочито пак јабуке, шљиве и трешње нападнуте су с пролећа од опасних гусеница леп-

тира званог *губар* или *главоња*, које су у стању да сав лист обрсте. То су оне гусенице, које с времена на време пустоше наше чувене славонске храстове шуме, а које не штеде ни тврдо кожасто лишће јужносрбијанског храста прнара, који козама служи преко зиме за храну. Гусенице губара су главате, длакаве, са црвеним и плавим мрљама поређаним у два уздужна реда са леђне стране. Ма да су лептир губар и његова прождрљива гусеница распрострањени по целој нашој држави, и ма да губар спада међу наше најштетније инсекте, ипак га наш народ мало познаје. У крајинском округу, у долини Поречке реке и речице Црнајке, губар је 1926. год. упропастио све воћке и то не само те године, него читавих пет година узастопце народ није видео никакав принос од својих воћака, све због губара. Интересантно је да тамошњи сељаци нису знали чак ни име лептира, чија им је гусеница толике штете нанела. Губара не познају ни у многим другим крајевима Југославије. Код нас се све крсти именом гусеница, и сваки мисли да је тиме све речено и да даље нема шта да се мисли и истражује. Међутим, врло је важно познавати добро штеточину и све њене видове у којима се појављује, јер само ако свестрано познајемо непријатеља, можемо га са успехом сузбијати. Гусеница има разних, и свака врста даје друкчијег лептира, који има своје одлике, своје нагоне, особите навике у погледу полагања јаја и др., што све треба знати, јер је то све важно.

За време тог губарског штећења у Вељковој Крајини обишао сам многе шљиваке и воћњаке у опустошеним крајевима. Сва шљивова и трешњева стабла крајем августа месеца била су готово начичкана гомилицама губареви јаја, која су женке губареве снеле по кори воћака. Кад сам сељацима обратио пажњу на те многобројне гомилице лептирских јаја, и рекао им да ће из њих идуће године изаћи стотине и хиљаде гусеница, које ће им воћке поново обрстити, ако их не поскидају и не униште, они су ми рекли: „Па тога има код нас мање или више сваке године; сви ми то видимо и гледамо, али не знамо, да гусенице одатле излазе".

Губарева јаја налазе се по правилу на стаблима воћака, врло ретко на гранама, и можемо их наћи на тим местима од јесени па преко целе зиме, све до раног пролећа. Губареве женке сносе их у пукотине коре, и то у гомилицама где има по 200—600 јаја. Јаја облажу са финим мањама жуте боје тако, да се цела наслага јаја, која је величине ољуштене и располућене шљиве, лепо види на кори стабла и по својој жутој боји одмах пада у очи.

Зато воћари, треба преко зиме да прегледају стабла својих воћака, да нису заражена од губара. Ако на стаблима

опазе жуте, овалне наслаге мањама покривених губаревих јаја, онда треба поступити овако: узети какав суд (лонац, цименту) у једну руку, а какав стари нож или кашику у другу руку, па сваку наслагу јаја пажљиво састругати са стабла и у доле подметнути суд сакупити. Састругана и сакупљена јаја баце се у ватру. Губареве женке сносе јаја по воћним стаблима доста ниско, па се могу лако рукама дохватити. Ако су воћке вишег раста, треба употребити лествице, да би се до гомилица допрло. Коме је заметно и незгодно да јаја стругањем са стабла скида, он може да их уништава помоћу петролеума (гаса за лампе). То се ради овако: Узме се $^1/_2$ литре гаса у какав лонац и једна четка, као оне, што се употребљавају за кречење. Четка се замаче у петролеум и са натопљеном четком премазујемо и квасимо гомилице губаревих јаја. Гас, петролеум, сигурно убија јаја, ако смо их добро поквасили. Ко овако очисти своје воћке од губаревих јаја сачуваће будући лист, а тиме и будући плод својих воћака. Много је теже уништавати већ излегле гусенице, а још теже већ одрасле; о сузбијању пак лептирова нема ни говора. Најједноставније је дакле, уништавати губара док је у виду јајета и на стаблима воћака.

Друга велика штеточина на воћкама, то је лептир звани *кукавичја суза* или *сузник кукавичји*. И његова се јаја налазе преко зиме на воћкама, само не на стаблу, него на најтањим гранчицама. Женке овога лептира сносе јаја на гранчицама у виду једнога прстена. Јаја су све једно до другог чврсто слепљена и у таквом прстену може да их буде 300—400 комада. У априлу легу се из ових јаја гусенице, које су доцније лепо ишаране плавим и црвеним уздужним пругама, а четири стотине оваквих гусеница су у стању да обрсте потпуно круну једне млађе воћке.

Зато, када се крајем зиме орезују воћке треба истраживати јаја лептира кукавичје сузе, скидати их и уништавати. Ко има добро око, он кад пажљиво гледа у круну воћке, може гомилице ових јаја на најтањим гранчицама лепо да опази, јер задебљање које нагомилана јаја на гранчици стварају у виду прстена, ма да је боје исте као и боја гранчице, ипак добром оку не може да измакне. За скидање ових прстенасто поређаних јаја кукавичје сузе, морамо употребити воћарске маказе на дужој мотци. Помоћу маказа отсецамо гранчице са прстеном; гранчице са земље скупљамо и у ватру бацамо. Јаја сагоревајући у ватри, распрскавају се са малом експлозијом. Могу се и деца извежбати да изналазе у крунама воћака прстенове од јаја и да сагоревајући их у ватри имају од њиховог пуцкарања пријатну забаву. Поред сагоревања могу се сакупљена јаја

уништавати и преливањем кључалом водом или замакањем гранчица у њу.

Кад већ држимо воћарске маказе у руци и пажљивим посматрањем истражујемо јаја кукавичје сузе, онда нећемо пропустити да са воћака не скинемо и сва *гусенична гнезда*, која се у крунама налазе. Гусенице наших штетних лептирова: белог *глоговца* и *жутотрбе* зимују на воћкама у гусеничним гнездима. Гусенична гнезда су састављена од два три сува листа, обавијена густом, свиластом паучином; у унутрашњости лишћа налазе се стотине ситних гусеница, које чекају пролеће, па да се размиле из гнезда и да навале на тек отворене лисне пупољке и младо зелено лишће. Гусенична гнезда се преко зиме врло лепо виде у крошњама воћака и био би злочин и крајња немарност не поскидати их. Гнезда се скидају на тај начин, што отсечемо и гранчицу на којој су; гранчице са гнездима марљиво покупимо са земље и у ватру бацимо.

Све ове досада поменуте мере, као што смо чули, завршавају се као са каквим рефреном: „Покупимо са земље и у ватру бацимо". Врло је важно да се зна, да све оно што је заражено и што се са круне воћке или са стабла скине, не сме се оставити да просто лежи по земљи, испод воћака, него се све мора марљиво покупити и спалити. Тек кад воћар овај заражени материјал баца у ватру, он врши право уништавање. Јер морамо знати, да овде имамо посла са живим бићима, које је природа ванредно обдарила издржљивошћу и отпорношћу према хладноћи и влази, и да ћемо се преварити у рачуну, ако мислимо да је то довољно, што смо их са круне или стабла збацили на земљу. Морамо у овим мерама увек ићи до краја, све до ватре, иначе успеха нема!

У крунама дрвећа види се преко зиме и известан број заостали плодова, сасушених, смежураних и то како код јабупастог, тако и код коштичавог воћа. Ови су плодови били болесни од буђи и у њима се налазе замеци њихове болести, која ће из њих, као из расадника, да се даље шири на истој и суседним воћкама. Зато је потребно отсецати и те, преко зиме у крунама воћака заостале, буђаве плодове и то са гранчицама на којима су, јер се зараза налази неколико сантиметара испод зараженог плода у гранчици, па се и то мора отстранити.

Велика и опасна штеточина наших воћака нарочито шљива и трешања јесте шљивина штитаста ваш. Она сада зимује на стаблу и гранама воћака у виду ларве. Ларве су риђе, ситне, седе непомично приљубљене уз кору. Где је зараза већа, треба их уништавати отровним растворима који се помоћу прскалица бацају у круне воћака. Најбоља сред-

ства за прскање јесу воћни карболинеум и као што су на пр.: *Лосол, Дрворин, Неодендрин, Карбокримп, Арборин* и др. Довољно је да се од ових средстава узме 8 литара на 92. литра воде, па да се добије 100 литара раствора. Прскати треба пажљиво и обилно, да се по могућству свака ваш покваси, јер ће само у том случају угинути. Прскати се може преко целе зиме кадгод је време лепо, без мраза и разуме се, ако на дрвећу нема снега нити сувише влаге.

О шљивиној штитастој ваши доста је писано и говорено, па је то воћарима већ позната ствар. Много мање се зна о *лисним вашима*, које нападају лишће и нежније и мекше, младе гранчице воћака. Оне се за време вегетационе периоде страховито множе и то бесполним путем, тек на јесен се код њих јављају мужјаци и женке, које после парења носе јаја. Лисне ваши проводе зиму на воћкама у виду јаја, која су поређана дуж танких гранчица, нарочито око пупољка. Јаја личе на зрнца мака. Има их на свима оним воћкама, које су биле прошле године нападнуте од лисних вашију. Ако при орезивању воћака опазимо ова јаја, треба да отсецамо гранчице на којима се јаја налазе и да их спаљујемо. На оним гранчицама које не смемо отсецати, које нам у круни требају, уништаваћемо ова јаја на тај начин, што ћемо их прстима изгњечити. Зимујућа јаја лисних вашију могу се уништавати и прскањем са растворима воћних карболинеума као што је било речено за ларве шљивине штитасте ваши.

Уколико се у последње време у јачој мери гаје и подижу јабучари, утолико се мора истовремено обратити највећа пажња на опасну штеточину јабуке, на *крваву ваш*. Што је филоксера за винову лозу, то је крвава ваш за јабуку, а она је као и филоксера из Америке. Уколико се код нас буду јабучари више подизали, утолико ће она добијати већега маха. Њу је лако утврдити, нарочито на старијим јабукама, које су заражене 2—3 године. Ваши су ситне, 2.5 мм. дугачке, живе преко лета у колонијама, а луче из себе беле, фине, воштане конце, који нагомилани личе на снежне пахуљице. Преко зиме су крваве ваши у виду јајета, а ако одгрнемо земљу око стабла, онда ћемо наћи и саме ваши скупљене у подножју стабла и на јачим жилама где зимују. И њих можемо са сигурношћу уништити преко зиме, ако их попрскамо са 12% растворима поменутих воћних карболинеума. За уништавање колонија у основи стабла и на жилама препоручује се и прах живога, негашеног креча, којим се одгрнуте партије стабла и жиле добро запраше, па се после тога земљом опет покрију.

Ко је од воћара приметио у свом јабучару крваву ваш, дужан је да преко свога среског пољопривредног референта одмах извести најближу Пољопривредну огледну и кон-

тролну станицу, да би се одмах могла дати потребна упутства, евентуално и средства за уништавање ове опасне штеточине.

Због оскудице у простору за овај чланак само кратко спомињем тако исто опасне штеточине: страшног *жилогриза*, који уништава младе воћке у Јужној Србији и Далмацији; *сијце-йоткорњаке*, од којих се гране и читаве воћке уцрвљају под кором и осуше; велику гусеницу лептира *дрвоточца*, који нарочито напада старије јабуке, трешње и друге воћке. О њима ћемо другом приликом опширније писати.

Др. Михаило Градојевић,
доцент Пољопривредно-шумарског факултета.

Виноградарство.

Смедеревска урма.

(Смедеревски ћилибар грожђа).

У „Тежаку" од 1. септембра 1930. год. објављен је мој чланак, који је допринео дефинитивном рашчишћавању побркаиих појмова и доказао, да је смедеревска урма и бугарски афуз-али једна иста сорта грожђа. Благодарећи теренским и климатским приликама, наше је грожђе лепше од бугарског, у што сам се лично уверио, а као јачи доказ нека послужи: да је у минулој години наша смедеревска урма била, као најлепше грожђе на тржиштима у Прагу, Бечу и Дрездену и као таква најскупље је плаћано.

Како се на жалост ова сорта грожђа у нашој јавности стално назива турским именом, а бугарским називом афуз-али и ако је Смедерево сачувало ову сорту грожђа још од пре 30—50 год. када Бугари појма нису имали о овој сорти лозе, грех би било дозволити и даље, да се ова најлепша сорта грожђа у нашој Краљевини зове бугарским називом, када га Смедерево с правом може назвати својом урмом.

Можда ће ми неко замерити, зашто баш да се зове смедеревска урма, што не би задржало старо име бејрутска урма од које и потиче? Овај предлог чиним из простог разлога, што се ова сорта грожђа за 35 год. гајења у Смедереву типизирала и као таква може се без икакве увреде за бејрутску урму, звати: смедеревска урма. Утолико мање нека ми се не замери, јер сам међу последњим кумовима домаће лозе! Наше грожђе: прокупац и смедеревка, као и француско: слатки марсељац и шасла фонтенебл и пуно других страних сората; свему је порекло из Азије и ко зна како су се у Азији звале, али су оне ипак добиле имена:

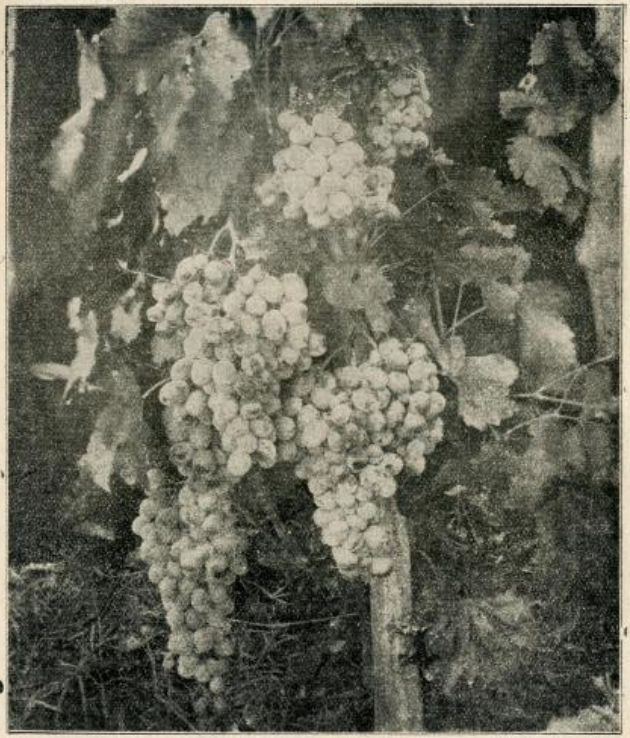

Сл. 3. Смедеревска урма (њил. дренак)
чокот 6 година стар из винограда г. Владе Н. Николића, трговца из Смедерева окалемљен на рип. порталису.

српска, француска, талијанска и т. д. и када су се бивши кумови огрешили, нека и мени буде дозвољено да уђем у коло грешника винове лозе, штитећи право Смедерева, које може сваком рећи, к себи руке, ова сорта грожђа има да носи само моје име!

Обожаваоцима имена афуз-али, нека послуже ове две фотографије, као доказ, како изгледа грожђе смедеревска

Сл. 4. Смедеревска урма (њив. дренак)
чокот **стар** 35 година из винограда г. Владе Н. Николића, трг. из Смедерева окалемљен на рип. порталису.

урма, и откада је у Смедереву одомаћено — па нека забораве ово туђе име, јер им то налаже дужност југословенских виноградара и национални интерес извоза нашег грожђа, *а ја поново понављам, да је наша смедеревска урма лепша и боља од бугарског грожђа азуф-али.*

Ант. А. Антонијевић,
управник бановинског лозног расадника
у Смедереву.

Воћарство.

Најбоља јабука за извоз.

Услед великог извоза и велике цене јабукама прошле јесени у овој околини, настала је већа тражња калемљених јабука за сађење тако, да ти сва потраживања до идућег пролећа ни бановински расадници неће моћи подмирити.

Како се после шљива, јабуке највише извозе, то је при подизању јабучара потребно обратити нарочиту пажњу, да се разноврсност сората за извоз умањује и подижу само оне сорте, које извозници највише траже и плаћају, јер су *разноврсност сората, нејажљиво брање и паковање, највећа сметња извозу воћа.* Треба дакле за извоз у што већим количинама размножавати само једну или две најбоље стоне и привредне сорте јабука.

У ваљевској околини, нарочито у Колубари и Подгорини доскора су за извоз највише цењене старе наше сорте јабука: *колачара* и *стрекња*, али је тачно пре 30 год. и у овај крај донесена, од њих још боља јабука, звана *будимка*.

Будимке засада највише има у околини Пожеге и Ариља, за коју се зна, да је у овај крај пренесена из села Будимља (околина Берана). У 1900. години за школског служитеља имао сам једног младића из околине Ариља и о божићњем распусту пустим га те оде кући, а он ми у повратку донесе неколико одличних јабука и рече, да се у његовом селу зову *сенабије*. После месец дана пошаљем га те од истих јабука донесе гранчице, од којих сам засновао растило и искључиво њих као најбољу стону сорту у својој околини размножавао, те сада после светског рата оне се и из ове околине вагонима продају, али све под именом сенабије. Од истих јабука прошлог пролећа пошаљем 6 јабука пољопривредном референту у Ужицу, с молбом, да ме извести, како се у његовој околини зову, и он ми одмах одговори, да су ове јабуке права ужичка *будимка*, најбоља јабука у томе крају, те сам настао да и ову околину са њеним правим именом упознам.

Последње три године примећује се, да *потрошачи северних потрошачких држава све више укусом напињу киселијим јабукама,* са чега је ове године стрекњи, као киселијој сорти, и ако доскора мање цењеној, цена изједначена са ценама будимке и колачаре.

Извозници јабука, тражећи киселију сорту, у исто време гледају да је дебље коре и чвршћа, како би лакше превоз издржала и на пијаце стигла здрава и неизгњечена. У овом погледу засада им се најбоље допадају јабуке зване *кожаре*,

јер имају пријатну киселину, а тврће су за пренос, те су их прошле три год. трговци најбоље плаћали.

Како јабука кожара има разних сората, а у овој околини врло мало, то је потребно да воћари утврде, *која је кожара као стона и привредна сорта за извоз најбоља*, те да се она још наступајућег пролећа калеми и размножава. До ове јесени потписани је био упознат само са једном ренетом, која улази у кожаре, која добро рађа, род с грана мало опада, меса је жутог, чврстог и сочног, са јачом киселином, величине и облика стрекње, те је по свему овоме за препоруку. Али и ако је чврста, врло брзо трули, због чега није за извоз као стона сорта, већ одмах по брању као одлична за конзервисање и пекмез.

Другу, као најбољу кожару на изложби воћа прошле јесени у Ужицу, звану *канадска ренета* добио сам од веома агилног економа у сваком погледу г. Драг. Љ. Јеремића, пољопривредног референта, као најкрупнија колачара, само облика звонаста, тамне, дебеле коре, а са једне стране карминске боје, коју држим да видим докле ће трајати, те ми је њен укус још непознат.

Трећу јабуку кожару видео сам ове јесени на изложби воћа у Ваљеву, под именом: *немачка кожара*, коју је изложио одличан воћар Живан Јовановић из Каменице, која се по Г. Никетићу, професору Средње пољопривредне школе у Ваљеву зове: *лепи боскоп*. Она је истог облика и коре са оном из Ужица, али ситнија, приближна крупноћи стрекње.

За ову кожару на ваљевској изложби звану *лепи боскоп* и за *енглеску златну парменку*, један извозник воћа из Немачке казао је: да овим двема јабукама, кад би их имали, могли би све злато из Немачке извести, а ми извозници онда не би ни гледали на вашу будимку и колачару, које су досада сматране као најбоље".

Према томе, ако би пошли за саветом овог извозника, ми би све припремљене јабучне подлоге, па млађе и у круни, покалемили овим двема сортама, али привредник-воћар, гледајући само на приход од свога рада, мора знати и о осталим њиховим подобностима: *да је* дрвеће, *стабло издржљиво и да у нашој клими није изложеније каквим болестима, да добро рађа, да род с грана много не опада и да обран род што дуже траје*. Кожаре сада познајем, а за енглеске златне парменке могу рећи: да им је стабло крхљаво, те и ако добро роди, мало се рода набере, јер много с грана опада; да је род ситнији и да раније сазрева, те на гранама не сачекм праву сезону исвоза јабука. Иначе боје је лепе — жуто-карминске — меса жућкастог, сочног и са јачом киселином. Добро би било да нам о овој дру-

гој, препорученој сорти јабука, званој „кожари“ неко стручно лице, које је са тим јабукама добро упознато што пре у „Тежаку“ изнесе своја опажања; *да нам каже, да ли је ова* кожара, звана, „немачка кожара“, или с немачког преведено *„лепи боскоп“*, изложена на изложби у Ваљеву, истоветна са оном у Ужицу званом *„канадска ренета“* и *коју би јабуку кожару, као најбољу стону сорту, требало још настојајући проширити искључиво размножавати*, те да се на томе што агилније ради, јер је земљорадницима у овој привредној кризи једини спас, производити што више најбољег воћа и што боље стоке и сточних производа за извоз.

Мионица.

Миливоје Ж. Пауновић,
учитељ у пензији

Питања и одговори.

Питање: Намеран сам да посадим јабуке на површини од 0,80 хектара. Земљиште је равно. Два дела су од ове површине наносно земљиште, а један део црна смоница, доста влажна. Молим за одговор преко Тежака, да ли је ово земљиште подесно за јабуку, и коју сорту од истих као најбољу за извоз треба да посадим? Где исте могу добити? И шта треба у првим годинама да сејем испод истих.

Војислав Димитријевић

Одговор: Из вашега описа земљишта не види се какав је положај истог, али судећи према његовим особинама може се оценити да је оно у равници, у низини, и свакојако у већем или мањем заклону. Према томе, ако је ово тачно, ви ипак можете са успехом посадити на истом јабуке. Али при сађењу морате имати на уму да на оваквом земљишту и положају морате исте садити на што већем растојању, које не сме бити мање од 10 м. једна од друге као и ред од реда. Тако исто морате посађеним јабукама указивати сталну негу као и одбрану истих од биљних болести, које су редовни пратиоци јабука на овако ниским положајима и влажним земљиштима. Само на тај начин имаћете користи од подизања и гајења.

По посађеном јабучару можете са успехом све док круне не одрасту сејати све врсте окопавина. Али при томе водити рачуна, да сејањем и гајењем ових усева не изнурите само земљиште на штету посађених јабука.

Што се тиче сората јабука, које требаа да посадите, могу рећи да је за ваше прилике најбоље ако узмете следеће сорте: колачару, будимку и сенабију. Јер су ове сорте

код нас као најбоље, а и за извоз највише се траже и најбоље плаћају. Од послатих плодова јабука ради утврђивања сората и њихове вредности није се могло тачно утврдити које су сорте, а и да су утврђене, оне су од мање вредности како за потрошњу код нас тако и за извоз. Наведене сорте које вам се препоручују, можете добити у среским воћ. расадницима у Гор. Милановцу, Чачку и Аријељу.

Драг. Ј. Спремић

Белешке

Дунавска Бановина за ширење пољопривредне наставе у народу. — У циљу ширења пољопривредне наставе и знања у народу, на предлог пољопривредног одељења Краљ. банске управе у Новом Саду, бан г. Матић је под II. Бр. 54.861 од 16.-XII.-1930. год. изволео донети своје решење, којим се свима народним школама на територији Дунавске бановине има исплатити као помоћ 50% годишње претплате за ове пољопривредне листове: 1) „Пољопривредни гласник" у Новом Саду, чија претплата износи годишње 160 динара; 2) „Тежак" орган Српског пољопривредног друштва у Београду са годишњом претплатом од 30 динара; 3) „Земљорадничка задруга" у Београду са претплатом од 36 динара годишње; 4) „Српски задругар" у Новом Саду са годишњом претплатом од 24 динара и 5) „Господарски лист" у Загребу са годишњом претплатом од 50 динара.

Годишња претплата свих ових листова износи 300 динара, од које суме половина износи 150 динара.

Помоћ у половини годишње претплате за сваки поменути лист за 1930. годину, исплатиће се Управи дотичног листа на прописан рачун и признаницу, којима ће се приложити потврде дотичних школа, да су лист за 1930 годину примиле, а половину претплате или целу још дугују.

Школе које још нису претплаћене на који од поменутих листова, могу се и за 1930. годину још претплатити.

Износимо и овај од многобројних примера систематског и смишљеног рада Дунавске бановине на стручном просвећивању народа, са жељом да се на исти и остале бановине угледају.

Школски надзорници, управитељи народних школа и учитељи, треба горњу помоћ своје бановине да искористе бар за по један од горњих листова за сваку школу у циљу допуне сопственог пољопривредног знања и ширења истог у народ.

Б.

„Привреда“, илустровани лист за село. Суботица.

Изашао је из штампе 10/11. број *„Привреде“* са овим садржајем: Стандард и стандардизирање — Стандард живота. — Др. В. Стојковић: Житарске задруге (пулови) у Канади. — М. Вукмир: Силажа. — Д. Буринчић: Даље о промени производње. — К. Поповић: Сретства противу кризе. — А. Жорж: Улога бактерија при храњењу биљака. — К. Поповић: Дотуците штитасту ваш. — Плодна јаја. — К. Поповић: Пиварски јечам. — Манголица и меснато раностасно свињче. — К. Поповић: Пољопривредне изложбе у Дринској Бановини. — Изложба пернате живине, голубова и питомих зечева у Сомбору. — Читуља. — Белешке и вести. — Од Уредништва. — Огласи.

Овај заиста добро уређен часопис успео је за релативно кратко време да освоји и да постане корисна лектира нашег пољопривредника, те га са наше стране топло препоручујемо.

Цена је листу: за појединце 100 дин. за установе и корпорације 120 дин. годишње. Уредник је Др. Љуб. Младеновић, а главни сарадник за пољопривреду А. Жорж.

Наредни број у штампи је и изићи ће за најкраће време.

Годишње скупштине Пољопривредних подружина

Први дани нове 1931. године, освежили су наше посленике на стручном и општем просвећивању народа и наговестили им нове напоре и нове начине рада у борби за ублаживање и отклањање пољопривредне кризе и побољшање прилика за живот и рад на селу.

И Подружине Срп. пољопривредног друштва као хумано-пропагандистичке и посредничко-набављачке организације, отпочеле су у првој половини првог месеца у новој години са држањем редовних годишњих скупштина својих чланова, на којима су поред уобичајених формалности, пред чланове изнесени биланси стања и рада у протеклој и предлози и програми рада и делања у новој години, с обзиром на резултате и искуства стечена у досадашњем раду и потребама чланова њихових и др. пољопривредника.

Тако су досада држале годишње скупштине својих чланова ове подружине: у Чачку, Сопоту, Петровцу пожаревачком, Рибнику код Трстеника и Скопљу 11. јануара; у Омашници код Трстеника 14. а у Шапцу 16. јануара; у Борчу код Кнића, Качанику, Жуковцу код Књажевца и у Сенти-Бачка, скупштине су заказане и одржане 18. јануара.

Важно је напоменути да су све ове скупштине биле у достојанственом реду одржане и обилно посећене, а нарочито скупштине Подружина у Чачку, Сопоту, Рибнику, Петровцу, Жуковцу и Сенти, на којима су поред дневног реда по правилима одржана разна предавања из оних пољопри-

вредних грана, које пољопривреднике највише интересују и чији се производи најбоље плаћају.

На скупштини у Чачку одржао је предавање из живинарства ппретседник Друштва Др. Т. Митровић, а о употреби вештачких ђубрива са филмом одржао је интересантно предавање инж. агр. г. Драгомир Илић; на скупштини у Сопоту одржао је предавање сресни пољопривр. референт г. Душан Тошић о зимском дубоком орању и зимском гајењу воћака; у Рибнику је одржао предавање г. Милан Дуњић начелник Мин. пољопривреде у пензији, у Жуковцу је одржао предавање г. Јанко Станковић учитељ-претседник Подружине о важности сточарства; у Сенти предавање о актуелним пољопривредним питањима, предавач није означен, и у Качанику о важности пољопривредних Подружина као пропагандистичких и посредничко-набављачких установа, које је одржао сресни пољопривредни референт г. Радован Бојовић.

Од интереса је нагласити, да су посетиоци скупштине чачанске Подружине изјавили, да су ред и дискусије по свима питањима текли у таком тону и реду, да је то толико задивило оне који су је први пут посетили, да они тврде, да би тај ред и поредак могли да послуже за пример и углед многим старијим установама и форумима где интелегенција чини већину. **Н.**

Записник

54. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане *24. децембра* 1930. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, чланови: А. Рашковић, Д. Спремић, В. Матић, Л. Сладековић, М. Николић, Б. Ранковић, Н. Петровић, С. Ратковић и Др. М. Градојевић, и гост Драгомир Илић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 854) Прочитан је и усвојен записник 53. седнице Управног Одбора.

II 855) Примљен је знању записник 51. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 51. седнице финансиског одбора па је одлучено:

856) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

857) Да се одобрава кредитирање по траженьима бр. 11619, 11626 и 11674.

858) Да се по тражењу начелства ср. сјеничног бр.

11594 и 11628, могу дати тријери на почек оним општинама које имају предвиђене извесне суме по буџету за о. г. стим, да разлику унесу у буџет за идућу годину, а Друштву пошаљу обавезу потврђену од стране начелства, а преко Краљ. Банске Управе. На исти начин могу се дати тријери по тражењу бр. 11593 и оним општинама, које потребне суме предвиде у буџету за идућу годину.

IV Прочитан је записник 51. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

859) Да се по понуди бр. 11556, одмах поручи означени Кундеов воћарски алат.

860) Да се по понуди бр. 11526, купе само кресаћи ножеви.

861) Да се усваја предлог за набавку робе за пролетњу потребу стим, да се набавка објави преко Тежака и др. листова који хтедну бесплатно да нотирају.

V Прочитан је записник 51. седнице програмског одбора па је одлучено:

862) Да се у Тежаку пусти белешка о одржаном плетарском курсу код чачанске Подружине.

863) Да се по претставци г. Ђ. Јеремића, тражи извештај од петровачке Подружине и молиоцу по могућности да задовољење.

864) Да се прими знању извештај инспектора о извршеној инспекцији и Подружинама препоручи да поступе по примедбама.

865) Да на скупштину чачанске Подружине иду као делегати г.г. Др. Т. Митровић, ппретседник, који да одржи предавање из живинарства и г. Б. Нешић, инспектор.

866) Да се молба г. Др. Петковића, коју је спровела нишка Подружина, препоручи Кр. Банској Управи моравске бановине.

867) Да се у циљу ширења Тежака, замоле Кр. Банске Управе да га препоруче среским и општинским пољопр. одборима, пољоприв. установама и основним школама.

VI Саопштења и предлози

868) Прочитано је писмо Завода за спољну трговину, којим тражи снимке о пољопривредној производњи ради пласирање у страним листовима. Одлучно, да се писмо објави преко Тежака и позову чланови да такве снимке шаљу Друштву.

Са овим је седница закључена.

55. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 31. децембра 1930. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, Д. Спремић

В. Матић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић, М. Николић и Т. Владисављевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 869) Претседник саопштава акт Министарства пољопривреде Пов. Бр. 73.025/IV. од 25. о. м. по коме је одређена комисија за преглед целокупног рада, књига и архиве Друштвене. Одређена комисија донела је акт собом 29. о.м. по подне и одмах извршила ванредан преглед касе, а следећих дана продужила даљи рад. Како се из поменутог акта јасно види, да овај преглед није одређен по ранијем тражењу Друштва, то моли да се по овоме донесе одлука. После дискусије одлучено је: да Управни Одбор прима знању акт Министарства пољопривреде и да ставља комисији на расположење све рачунске књиге и архиву ради прегледа, али да Управни Одбор жали што није упућен комесар да изврши преглед по тражењу Друштва него се одређивањем комисије по неким анонимним достављама вређа његов углед и понос и удара на његову самосталност. Управни Одбор задржава право да по овоме донесе доцније одлуку када комисија буде завршила рад.

II 870) Прочитан је и усвојен записник 54. седнице Управног Одбора.

III 871) Примљен је знању записник 52. седнице књижевног одбора и усвојени предлози бр. 730 и 731, као и то, да се 20 примерака Тежака штампају на финој хартији по 80.— динара од броја.

IV Прочитан је записник 52. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

872) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

873) Да се одобрава кредитирање по тражењима бр. 11.885, 11.861, 11.837, 11716 и 11733.

874) Да се не може дати помоћ по молбама бр. 11819 и 11785, пошто се нема могућности.

875) Да се не могу откупити Календари по понуди бр. 11805, пошто се нема могућности.

876) Да се Соколском друштву у Гатском, поклони известан број књига друштвеног издања, којих има у сувишку

877) Да се у смислу чл. 12. Правила о друштвеним службеницима, уложи на њихова имена 3.802.50 дин.

878) Да се службеницама г-ђи С. Абрамовићки и г-ци Р. Стефановићевој изда по 250.— дин. награде за прековремени рад.

879) Да се г-ђи С. Абрамовићки писару, призна од 1. јануара 1931. г. плата осме класе друге категорије, пошто је стекла право.

V Прочитан је записник 52. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

880) Да се одбије понуда бр. 11512, за разне оправке и алат.

881) Да се набави 20 широмера са термометром, пошто има поруџбине.

VI Прочитан је записник 52. седнице програмског одбора, па је одлучено:

882) Да на скупштину скопске Подружине иду као изасланици г.г. А. Рашковић и Д. Спремић, стим да у исто време утврде: да ли се може добити морална и материјална помоћ од Банске Управе и Општинског суда за отварање друштвене филијале у Скопљу.

883) Да се препоручи Подружини у Баничини, да благајник донесе књиге и рачуне, па са друштвеним инспектором склопи годишњи рачун.

884) Да се Изложбеном одбору у Бјељини пошаљу тражене похвалнице, по одређеној цени стим, да похвалнице потпишу надлежни функционери изложбеног одбора.

885) Да на оснивачким подружинским скупштинама у Мионици и на Убу, иде као изасланик г. В. Матић стим, да на путу проведе 4—5 дана.

VII Саопштења и предлози.

886) Претседник саопштава да се информисао о ликвидацији дуга задужбинског имања. Одлучено, да г. претседник изврши ликвидацију на начин како је изложио.

887) Претседник саопштава да је извршена анализа семена добивеног приликом пробе тријера. Одлучено, да претседништво позове Комисију ради израде извештаја.

888) Комисија за попис имовине, подноси извештај о нађеном стању. Одбор прима извештај и одобрава расход дотрајалих ствари као и мањке у роби, који су настали услед растура при продаји на мање количине и услед амбалаже. Такође одлучује, да се на име амортизације намештаја отпише 10% од вредности.

Са овим је седница закључена.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350

Тел. бр. 4-93

Калемарска виноградарска Задруга у Вел. Дренови (Моравска Бановина) одобрена Министарством Пољопривреде, има на продају 3 милиона ожиљених калемова свих сората винског и стоног грожђа, на разним америчким подлогама.

Задруга гарантује за тачност испоруке. Сва обавештења даје претседник Задруге, *Живојин Ј. Ђосић.*

1—1

НЕРВОЗА

Општа малаксалост, превремено увенућа, реуматизам и др. болести

сатиру организам оних, код којих је крв занечишћена отровима од нарушене размене материје (као повећана киселина, урати, оксалати и др.) Ради предохране себе од болести, а такође и ради њиховог лечења потребно је с времена на време чистити крв од горе поменутих отрова са физиолошким екстрактом (као „Калефлуид" Д. Каленичнко од жљезде младе животиње). После проћеног курса лечења са „Калефлуидом" — болести — слабости, радна неспособност пролази и пређашњи болесник опет ужива све лепоте живота младих година.

БЕСПЛАТНО шаље се нова метода „Подмлађивање и лечење болести" препорођај снаге и здравља. Обратити се — Београд, Кр. Милана 58, МИЛОШ МАРКОВИЋ.

„КАЛЕФЛУИД" се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

1—1

Против кочења зглобова

Мала количина СЛОАН-овог ЛИНИМЕНТ-а намазана на оболело место ублажава бол и помаже.

Непотребно је утрљавање; СЛОАН се упија сам у кожу, ублажавајући болове код укочених зглобова, болесних мишића и живаца, хлади код запаљења и одстрањује сваки траг кочења и бола.

Употребљавајте СЛОАН против реуматизма, болова у крстима, ишијаса, болести леђа, болова исчашења и контузије.

Добија се у свим Апотекама и Дрогеријама

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

9—5

Нервозни рано умиру!

Јесте ли на себи па макар само ту и тамо опазили следеће знакове долазећег смалаксања живаца?

Пребрзо узрујавање, нерасположеност, дрхтање удова, немир, лупање срца, нападаји омаглице, осећај страха, бесаница, немирни снови, безћутност појединих делова тела, страшљивост, прекомерна раздраженост код протусловља, буке, мириса, жеља за смамљивим средствима, духаном, алкохолом, чајем, кавом, трептање очних капака или титрање пред очима, навала крви, теснофа, хировитост, затаја памчења или способности говора, необична похлепа или одвратност. — Наступа ли кол Вас од ових знакова нервозе једно јако или више њих истодобно онда су

Ваши живци озбиљно ослабили и треба да их ојачате.

Не допустите да то напредује, иначе могу наступити озбиљне сметње душевне способности, као несувисли говор и несвесни чинови, брзо пропадање тела и рана смрт следе наскоро.

Свеједно откуда потиче слабост Ваших живаца, **позивам Вас да ми пишете.** Радо сам приправан да Вам

бесплатно и франко једну једноставну методу **растумачим,**

која ће Вам очито донети радосно изненађење. Ви сте можда већ много новаца потрошили на разна средства, којима сте постигли само пролазно побољшање. Будите уверени, да ја заиста познајем прави начин, да се

супротставим слабости Ваших живаца.

Ова метода проузрочује истовремено побољшање расположења, воље за живот, енергије и радне снаге, дапаче неки су ми писали, да се ћуте после исте као препорођени. **Ово потврђују и лекарске изјаве.** Стоји Вас само једну дописницу, да Вам пошаљем поучну

књигу потпуно бесплатно

Ако не можете одмах писати, онда си **спремите** ову **објаву.**

Ernst Pasternack
Berlin SO.
Michaelkirchplatz
Nr. 13, Abt. 352.

Шумске саднице: за садњу у пролеће 1931 и то: смрека (Picea excelsa) 2 год. (3 и 4 год. је већ продана); бели бор (Pinus sylvestris) 2 год; црни бор (Pinus austriaca) 2 год; ариш (Larix europaea) 2 год; амерички јасен (Fraxinus amerikana) 1 год; јасен обични (Fraxinus excelsior) 1 год; бели јавор (Acer pseudoplatanus) 2 г; багрен (Robinia pseudoacacia) 1 год; црни орах (Juglans nigra) 1 год; канадска топола (Populus canadentis deltoidea) 1 год; — саднице и резнице; врба (Salix amygdalina) резнице

Захтевајте ценик од: *Gozdne drevesnice ljubljanske podružnice J. Š U. u Mariboru, Jugoslavenski Trg Br 5.*

2—1

Привредници!

Оглашујте у Тежаку све предмете које троше и набављају наши пољопривредници, којих у нашој Краљевини има око 11 милиона. Тежак се штампа у 10.000 примерака и залази у најживље и најзабаченије крајеве, у најбогатију и најсиромашнију кућу наше простране домовине.

Ко год је оглашавао у Тежаку, хвалио се добром проћом својих предмета и имао великих користи. Покушајте па ћете видети!

Угледно одгајивалиште племените живине

„ЉУВЕНА“

постављено на строго научној и потпуно модерној основи и ове године продаваће *јаја за насад*, као и **пилиће старе један дан** од својих изврсних *белих легхорн, плимут-рок* и *род-исланд-ред (ротајлан)*. Одликованих на многим изложбама и строго селекционисаних у току низа година.

Пошто је количина за продају ограничена, то ће се извршавати искључиво и стриктно по реду примљених пријава, које ваља чинити *од 1. јануара до 1 марта.*

Уверење од месног ветеринара о здрављу приплодних грла, о вакцинисању противу дифтерије, колере и куге по жељи а за рачун купчев шаље се. — *Тражите ценовник благовремено*

„ЉУВЕНА“

Свилајнац. Економија „Бачица“

3—2

Пољопривредници!

Они воћари, који мисле, да је нестало штитасте ваши и да не треба више прскати воћке, већи су непријатељи себи, него што је штитаста ваш за шљиве, која још није потпуно уништена, нити сама по себи исчезла.

Зато негујте и на време прскајте воћке оригиналним холандским препаратом

КАРБОКРИМПОМ

или са нашим препаратом воћног карболинеума

ДРВОРИНОМ

са којима ћете воћке препородити и сачувати од сигурне пропасти, нарочито шљиве од штитасте ваши, јабуке од крваве ваши и т. д.

Воћари! Поједини несавесни трговци продају друге слабије препарате под именом Карбокримп и Дворин, те на тај начин врше превару на општу штету напретка воћарства. Зато тражите оригиналне препарате Карбокримп или Дворин код наших продаваца, код којих ћете добити и упутства о употреби.

За Пољопривредне Подружине Карбокримп и Дворин продаје

Српско Пољопривредно Друштво

„БИЉАНА“ Д. Д. Тел. 3-80 — Београд. Поштански сандук 423.

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд — Космајска 55.

Универзитетска Библиотека
Београд

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17305/24 год.

Бр. 4. Београд, 15. ФЕБРУАРА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

† МИЛОШ МИЛОВАНОВИЋ

бив. професор у пензији

Велики добротвор Српског пољопривредног друштва.

17. априла 1924. год. умро је у Београду, у својој кући, Макензијева ул. бр. 32, професор у пензији, Милош Миловановић. Сахрањен је на београд. гробљу, XII. парцела бр. 17., сасвим случајно у близини гробнице др. Јосифа Панчића.

Тестаментом је оставио своју кућу, чија је вредност данас око 500.000 дин., стечену искључиво скромним животом и штедњом, Српском пољопривредном друштву, као задужбину своју и верне му сапутнице у животу, г-ђе Љубице, учитељице у пензији, која га је надживела.

Почивши Миловановић родно се у селу Перућцу близу Бајине Баште, педесетих година прошлога века од оца Милована из херцеговачке породице Кустурића и мајке Маре, из црногорске доњо-морачке породице Мучалица.

Родитељи му се доселише у једно земљорадничко предграђе Ужица, где је свршио основну школу, био неко време механско слушче, нешто дуже терзиски ученик и помоћник. Затим је, гоњен жудњом за на-

уком, свршио приватно први разред гимназије 1862. год. и дошао у Београд, где је, мучећи се и злопатећи се дотерао до шестог разреда, онда последњег. Али је због слабог здравља и оскудице морао напустити школу и отићи на трогодишње учитељевање у Велико Орашје, окр. смедеревског. Одатле се вратио, положио шести разред и уписао се на Правни факултет свршивши га 1873. г. Али он није хтео ићи у судску струку, и ако је у њој био практикант и дотерао до писара варошког суда. И пошто је тада прекинута пракса да се и правници постављају за наставнике средњих школа, он се упише на Филозофски факултет. Његова расправа „Задруга у Срба“ награђена је као светосавски темат са 40 дуката, а тражио ју је на прочитање и сам остарели ректор Панчић.

1879. г. са сведоџбом Филозофског факултета постављен је за суплента Ниже шабачке гимназије, у којој је остао пет година, и где му је био одличан и у свему примеран ученик Ј. Цвијић, који је свога професора веома ценио. Затим долазе патње, гоњења и премештања: В. Градиште, Ниш, Књажевац, Београд, Јагодина, Зајечар, и најзад његова молба за пензију 1900. год. Још као дете, пок. Миловановић показивао је редак дар, жудњу за науком и побожно поштовање науке. За њим су, као старијим гимназистом шапутали: „Овај зна напамет цео француско-српски речник“.

Научио је као самоук потпуно: немачки, француски, талијански, енглески и руски, и читао у Народ. библиотеци најбоља филозофска, педагошка и правна дела на овим језицима.

Као наставник био је пријатељ својих ученика, и често пута долазио у сукоб са колегама, који нису у ученицима гледали будуће људе.

Као човек био је оличена доброта и скромност, филозоф — у истини, „други Христос“, како рече један његов ученик из Београд. учит. школе. Па ипак се патио и гањан је из места у место, па и за владе његових поштовалаца, др. Владана Ђорђевића, коме

је био сталан сарадник „Отаџбине“, и који му је писао толика писма. А он је стојички подносио и није му се пожалио.

Поред радова у „Отаџбини“, и поред нештампаних радова који се налазе у писца ових редова, покојни Миловановић дао је нашој науци преко 2000 страна великог формата, ситнога слога. То су студије правне, политичке, привредне, економске, педагошке и философске, једно велико благо наше нације а и Словенства, које ће тек будућност правилно оценити.

Објективан научник, философ и социолог, оштро је критиковао заблуде у политици, партиски фанатизам и заблуде у науци, трошење народне имовине на лоше и ништавне сврхе.

У одабраној и честитој задрузи налазио је остварен идеал коме тежи човечанство, а у људима који се жртвују да би народ уздигли, праве борце. Такав му је био његов савременик, а можда и познаник, Адам Богосављевић, из Копривнице, који је свршио 1767. г. Филозофски факултет, и на ужас свога оца и потсмех села, отишао у своје село да ради земљу и учи народ.

И последња воља Милоша Миловановића треба да служи на добро народа из кога је и поникао. Сеоски живот био је и остаје снага наше нације. Из њега се издвојили и остали сталежи тако корисни и тако потребни, који каткад у сувишном прецењивању себе, заборављају своје порекло, и охоло гледају на гњездо у коме су никли они или њихови стари.

Српско пољопривредно друштво, најстарија је наша пољопривредна установа, која се почела бринути о земљорадничком сталежу, ступила с њим у додир, будила га, учила, помагала и јачала његову снагу, и у напредак који данас видимо, унело свој замашан део.

И велики философ наш, зауставио се последњом вољом својом на српском земљораднику и пи-

ониру за његово добро, Српском пољопривредном друштву.

Тиме је, као и целим својим животом и радом, очувао себи трајан спомен, и дао пример истинске службе роду своме.

Слава нека је пок. Милошу Миловановићу и мир пепелу његовом!!

Чедомир М. Тодоровић.

УЛОГА ОГЛЕДНИХ СТАНИЦА У ПОДИЗАЊУ ПОЉОПРИВРЕДЕ ЈЕДНЕ ЗЕМЉЕ.

Тако се много и често у јавности злоупотребљава позната крилатица о баснословном природном богатству наше земље, да не би било никакво чудо, ако би се већ данас већина људи код нас запитала, па откуда онда тако велико сиромаштво народа? Јер за обичног човека није тешко да побрка та два појма: сирово богатство земље и ефективна економска добра за потрошњу. А у ствари ми смо још тако мало проучили наше стварне могућности, да у најмању руку не би било допуштено успаљивати народне енергије вером у наше богатство. Или бар треба увек подвући, да и уколико има тога сировог богатства, које је пре само релативно но апсолутно, да треба учинити добар корак од њега па до готових економских добара за потрошњу. И да се ово може постићи само у једном случају, у случају и по цену великог рада и штедње на свима пољима. Без тога ми можемо остати сиромашна земља или боље рећи, ми ћемо остати сиромашан народ и поред знатног сировог богатства земље.

Несумњиво је да су све привредне гране наше радиности важне, неке више друге мање, али је несумњиво и то, да пољопривреда долази на прво место у нашој народној привреди, и то како по бруто приносу тако исто и још више, по броју становни-

штва које се њоме бави. Зато ми мислимо да у ово доба опште привредне кризе у нас, која делимично влада и у целом свету, у чијој основи у нас несумњиво лежи криза пољопривреде, неће можда бити на одмет, да се с времена на време, па можда и много чешће но досада, говори о мерама за оздрављење тога тешког стања, и о мерама и установама које служе за унапређење пољопривреде. То су питања која не морају и не треба да интересују само пољопривреднике, и ако њих у првом реду, но и све друге друштвене слојеве нашег народа. Јер пољопривреда у нашој земљи није само занимање једног сталежа, које би било без утицаја на остале привредне гране, но напротив, она је од великог утицаја на цео привредни живот, који је уосталом основица и целокупног културног живота.

Пољопривредна наука је најмлађа међу осталим наукама, али је она последних деценија прошлог века и почетком овога учинила такве гигантске кораке као ретко која научна грана. Она је то своје право науке стекла у свима земљама, у целом свету.

Као и све друге науке она је у основи својој свеопштег карактера, а то значи, да су њени основни закони производње у биљној и животињској области, као и социјално-економски, исти свуда. Али како су спољни утицаји, који одређују пољопривредне приносе, различити у разним крајевима света, на разним континентима, у разним земљама, па чак и у разним областима једне државе, то ова наука у своме примењеном делу добија р е г и о н а л а н к а р а к т е р. На тај начин поред агрономије као науке у правом смислу, имамо и агрономију једне области, или једне земље, имамо националну агрономију, како је то лепо рекао наш уважени научни доајен, велики човек, а још већи пријатељ села и пољопривреде, г. Јован Жујовић.

На агрономији као науци ради се свуда у свету и може се радити гдегод за то има људи, специјалних научних установа и потребних средстава. Сто-

ји нам на расположењу да се по води користимо великим открићима најбољих умова света. Али национална агрономија се ствара на лицу места, под даним, одређеним приликама, из дана у дан, кроз генерације. Ми за то нисмо имали довољно времена досада, али томе неодложном послу морамо да приступимо што скорије и што свесрдније. А то управо значи да морамо од основних научних закона да се спустимо до њихове техничке примене под нашим природним, привредним и социјалним приликама. Тај прелаз није ни лак, ни брз, зато многима и изгледају научна расматрања извесних пољопривредних проблема пре узалудан посао но искрен труд, да се помогне остварењу извесних конкретних потреба. Међутим, то само тако изгледа на први поглед, а ако се уђе у суштину ствари, видеће се одмах, да је научни метод рада у унапређивању једне тако важне гране, једини исправан пут. Јер треба бити на чисто с тим: нема напретка у тако важној грани као што је пољопривреда, то управо једино у правом и потпуном смислу речи најдемократскије занимање у нашој земљи, ако у основи тога посла нема солидних, научно утврђених темеља. Само је, разуме се, велика вештина ставити науку у службу народа. Тај прелаз од науке на технику, или боље рећи ту синтезу теорије и праксе, условљавају у свакој земљи извесни одређени чиниоци које треба прво проучити и упознати, а затим их потчинити потребама живота. У томе је суштина проблема. То је задатак дугог, стрпљивог и перманентног научноистраживачког рада. Тај рад се обавља у институтима Пољопривредних факултета, уколико то настава допушта, а он је у главном усредоточен у целом свету у т. зв. огледним или експерименталним агрономским или пољопривредним станицама. То су установе државног и аутономног карактера, и може се слободно рећи, да је из њих изишла и модерна агрономска наука и да је у њима створена рационална и напредна пољопривреда многих напредних зема-

ља. То су вам у неку руку лабораторије за подвргавање науке пракси. Оне су управо оваплоћење синтезе науке и технике у области пољопривреде, теорије и праксе. И њихова живост, њихово стално корачање с временом можда може једино и да се објасни радом истраживача у тој симбиотичној атмосфери, коју чини наука с једне, и живот и његове стварне, дневне потребе с друге стране.

Огледне станице у пољопривреди датирају у свету управо од почетка издвајања агрономске науке као засебне дисциплине, ако се не би чак могло рећи, да је агрономска наука у њима створена, управо да је то право науке добила баш активношћу ових огледних или агрономских експерименталних станица, како их још зову готово у целом свету. Модерно организоване немају више од 50—60 година. Пољопривредни развитак извесних данас далеко одмаклих земаља датира отприлике од првих озбиљних резултата огледних станица у тим земљама. Такав је случај у Америци, Немачкој, Данској, Чехословачкој, Француској и др. земљама.

Овим путем мора се ићи и у нашој земљи, и пошло се донекле, и ако је све то још у малом, у зачетку, јер имамо данас у целој земљи свега таквих пет установа, са минималним бројем стручњака. Али то је само почетак и нема сумње да се на томе не сме остати. А не би се могло рећи да наши научни радници нису схватили значај ових институција још поодавно, јер уважени стари научник г. Сима Лозанић тражио их је још у маленој Србији пре тридесет и више година...

Шта су ипак у ствари те огледне, те експерименталне, агрономске станице и како оне доприносе унапређењу пољопривреде? Да се изразимо најједноставније, њихов је задатак, и оне то једино и могу, да покажу шта може да се примени у нашој земљи успешно и с рачуном, што је наука већ утврдила и препоручила. С једне стране у лабораторији вегетационим огледима, а с друге стране под природ-

ним условима широке праксе. Због тога се свакако у последње време и оцењују напори појединих земаља око унапређења пољопривреде према томе, колико имају те земље оваквих установа, како су организоване њихове лабораторије и колико је стручних људи ангажовано у овом послу. То је у ствари најбољи регулатор, који показује колико се далеко отишло у тој земљи са применом научних метода рада у пољопривреди. Јер на крају крајева, једна грана научно техничка може да се развија и да напредује под одређеним приликама, поред осталих испуњених услова, и према томе, колико је стручних сила искоришћено на раду око њеног унапређења. Одмах ће се то лако видети из примера појединих земаља. У Америци има око 210 ових експерименталних станица, како их они зову — са преко 2500 стручњака ангажованих на овом раду. Природно је да ће ефекат те армије првокласних стручних снага бити много значајнији, но на пример код нас, где у 4—5 установа ове врсте — у Београду, Загребу, Љубљани и Сплиту — нема ни 40 ангажованих стручњака. У Немачкој има преко 600 оваквих установа специјалног и општег карактера са преко 1800 стручњака. У Русији око 220 установа са близу 3000 стручњака. У Француској око 130 установа са 400 стручњака. У Чехословачкој око 40 станица са преко 280 стручњака.

(наставиће се).

Др. Драг. Ћосић.

Ратарство.

Заменици пасуља.

(Соја, пайуда, рогачица и др.)

Има већи број културних, махунастих биљака, сличних нашем обичном пасуљу, које у појединим земљама и реонима замењују обичан пасуљ и које спадају у исти ботанички род

Phaseoleae. Цео овај род дели се на два врло неравна дела: у први спада само једна културна биљка, соја (*Soja hispida*) о којој смо већ опширније писали у Тежаку бр. 1 и која се јако разликује од осталих пасуљастих биљака. Цела је ова биљка јако *маљава* са много јачим, четвртастим стаблом, које се никад не повија, и достиже висину само

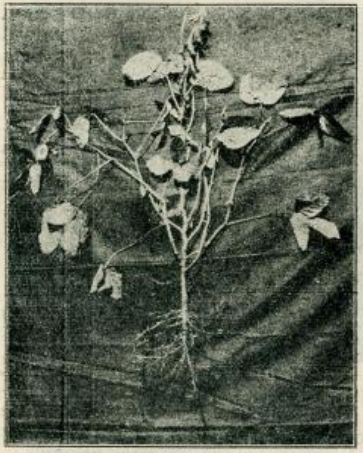

Сл. 5. Соја (Soja hispida)

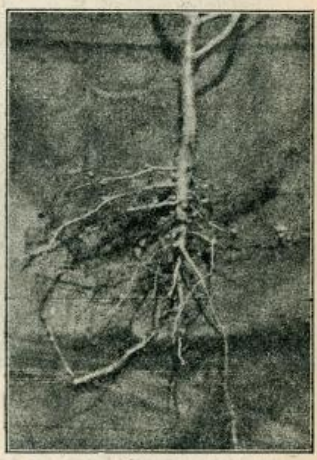

Сл. 6. Корен соје са квржицама на њему.

неких 50—70 см. Цветови соје су врло ситни, готово невидљиви, најчешће плавичасте или љубичасте боје, по један-два у пазуху листа; махуне су исто тако малене, нешто око 5 см. дугачке, обично само са по два-три семена, мало претегнуте уз свако семе, и увек маљаве. Један струк соје, одгајене на Огледном добру београдског Пољопривредног факултета у Земуну, види се на слици 5. Ту се види: особито на горњем делу стабла, велики број малих махуна; мало разграњавање стабла у доњем делу; већи број т. зв. *квржица* на кореновом систему соје. Још јасније се виде ове квржице на слици 6., на којој се види само коренов систем соје са малим делом стабла. Још битнија је разлика у хемиском саставу семена соје према семену других махунастих варнва. Семе соје има нешто око 18% уља, док семе пасуља, грашка,

сочива, боба итд., само око 3% и мање. Дакле соја, као заменик обичног пасуља, врло много и лако се разликује од других заменика пасуља, као што су на пр. *папуда* и *рогачица*, које имају врло дугачке, потпуно глатке махуне са већим бројем семена. Ови заменици пасуља, који изгледа да су доста раширени на југу Јужне Србије, понегде у Далмацији,[2]), Црној Гори итд., спадају у засебан ботанички

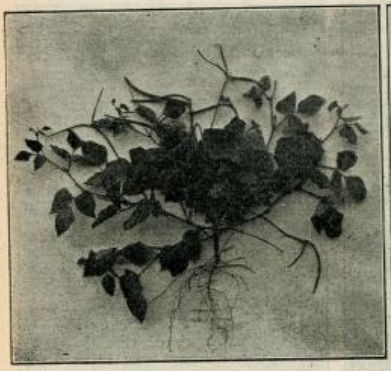

Сл. 7. Vigna cotjang.

Сл. 8. Dolichos multiflorus.

род — *Vigna*, који има још својих врста и вариетета, досада мало проучених. Било би од интереса да се из свих наших места, где се гаје ови тако звани „дугачки пасуљи", шаљу Огледном добру београдског Пољопривредног факултета у Земуну примерци ових биљака и то: у доба цветања и пораста махуна; у доба зрелости, по могућности цели струкови чак и са кореновим системом. Прошле године ми смо вршили пробе са гајењем *папуде* (семе из Струмице) и *рогачице* (семе из Митровице сремске) и готово потпуно њима сличне биљке *Vigna cotjang* — из Чоке (од г. Ледерера). На нашој слици види се струк Vigna cotjang са дугачким махунама. Исти изглед имају и папуда и рогачица, али са малим разликама у боји цветова и донекле у облику махуна, особито код рогачице, код које се махуне завршавају често пута дугачким, танким делом без семена, и као једним рогом. У сваком случају јасно се видело да и папуда и рогачица спадају у исти род Vigna, само можда у различне

[2]) Fruwirth — Handbuch des Hülsenfruchterbaues, 1921 г., стр. 221.

врсте и варијетете овог ботаничког рода. Са сојом ови заменици пасуља, разуме се, немају готово ничега сличног, толико су велике њихове разлике. Дужина махуна Vigna била је до 15—20 см., а број семена у њима до 15 и више. Тежина 100 семена Vigna cotjang била је око 12 грм. У целој махуни, тешкој око 2 грм., семе износи око 78%, а љуспа — око 22%. Семе Vigna cotjang има више цилин-

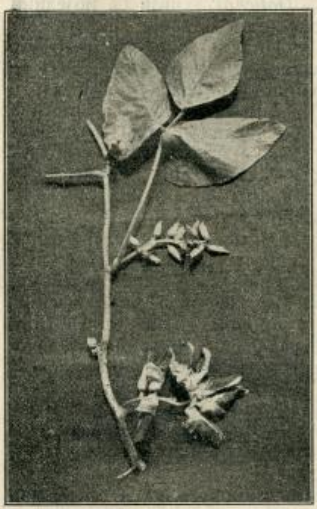

Сл. 9. Dolichos multiflorus са цветовима

Сл. 10. Phaseolus Mungo

дричан облик, док друге врсте Vigna, којима изгледа да припадају папуда и рогачица, имају округлије и веће семе, различне боје, као што је и боја цветова мало друкчија. Према описивању Фрувирта, можда наша папуда и рогачица спадају у врсту Vigna sinensis, од које је врсте Фрувирт у Далмацији налазио облике чак и са потпуно црним семеном. У Славонији је он забележио облик са љубичастом бојом цвета (док код нас папуда има претежно белу боју, само највећи спољашњи листић цвета одоздо има зеленкасто-жуту, понекад љубичасту боју); висок око 50 см., махуне 12—14 см. дугачке; тежина 100 сем. до 9 грм. У Америци ову врсту Vigne зову још „крављи грашак" (cow pea) и култивишу је као пиљну храну за стоку. У средњој Европи ис-

коришћавају вигну као бораниjу, а на југу и као обичан пасуљ. Врста *Vigna sesquipedalis* слична је донекле нашем пасуљу приткашу: њено стабло повија се и достиже 2—3 метара висине, а махуне су јој у Европи, као и код осталих врста, 15—25 см. дугачке, док у тропским земљама понекад достижу и 50—90 см. Добар је заменик пасуља — и за семе и за бораниjу.

Постоји и још један род — *Dolichos* — чији се поједини претставници култивишу као заменици обичног пасуља. На пр. *Dolichos Lablab* гаји се у Индији много и замењује обичан пасуљ. Да ли наша македонска „леблебија", која се чак и извози у приличним количинама, спада у ову врсту заменика пасуља — мени тачно није познато. Али ово питање требало би расветлити тачнијим проучавањем. Наша леблебија извезена је била на пр. 1929 г. (у Грчку и Албанију) у количини око 677 хиљада кгр., у вредности 2,3 мил. дин. Разуме се, да упоређено са пасуљем, чији је извоз из наше земље био исте године око 23 мил. кгр., у вредности око 125 мил. динара, леблеблија не игра велике улоге, али опет доста је приметна. Dolichos Lablab истоветан је донекле „турском пасуљу", *Phaseolus multiflorus* који се јако повија чак и више од три метара; а Dolichos достиже понекад чак и 5 мет. висине. Код нас на Огледном добру је прошле године сејан Dolichos multiflorus, кога приказује слика 8 и 9, на којој се види јасније грозд цветова. Потпуно сазревање Dolichos'a прошле године није било постигнуто. У сваком случају у нашој клими (реон винограда) Dolichos Lablab може да успева и до зрелог семена, као бораниja сигурно. Вегетациона периода овог заменика пасуља на пр. у Мађарској рачуна се на 150 дана; северније још више, до 180 дана.

При крају треба бар укратко поменути да и ботанички род обичног пасуља — Phaselous — има не само једну врсту — *Phas. vulgaris*, већ и много више, на пр. поменута врста „турског пасуља" — *Phas. multiflorus* — најкрупнији пасуљ приткаш; или много ситнија врста, слична обичном пасуљу — чучавцу. — *Phaseolus mungo*, се цветовима прикупљеним у гроздовима по пет комада (слика 10[a]) и са ситним семеном; 100 семена тешка су само 6—8 грама, чак и ситниja. Још више има варијетета — а о сортама и да не говоримо — нашег обичног пасуља (Phas. vulgaris).

Др. Тим. Локот,
професор Универзитета

а) Узето из књиге Фрувирта, стр. 211.

Сточарство.

Коју расу кокошака да гајимо?

Врло често чује се ово питање наших пољопривредника и љубитеља живинарства, који с правом мисле, да наша домаћа кокош није у стању да нам да довољан број јаја или меса у довољној количини. То је тачно и на жалост истинито, јер ми нисмо досада ништа учинили да повећамо способности својих домаћих кокошака и да дођемо до сигурних и поузданих података, који би нам показали, како ће се показати домаћа кокош, ако јој пружимо добру негу, какву морамо пружити страним расама, којих смо тако жудни. Ако погледамо истини у очи, приметићемо да су многи крајеви наше Државе изгубили своју домаћу кокош и да се она данас може наћи једино у забаченим и јако заосталим крајевима, у које напредна пољопривреда још није допрла и који су изоловани од сваког напретка. Иначе је наша кокош измележена свима могућим расама средње и западне Европе, да постоји велико шарење. Ради тога упућују многи наши пољопривредници оваква питања, и ми и мимо своје воље пристајемо да им одговоримо, јер одгајивачима није до чекања док ми дођемо до неких својих раса, а морамо помоћи када се ради о хитној помоћи.

Добра носиља, која се у нас гаји већ прилично дуго, те се и добро прилагодила нашим приликама, јесте *јаребичаста талијанка,* која се може са извесним искуством препоручити нашим пољопривредницима. Она може да снесе до 180 јаја годишње у добра домаћина, који има воље да их добро храни и да им пружи прост, али удобан кокошарник. Она је у скупљању хране по пољу врло ревносна и марљива, те утолико уштеди хране домаћину, наравно када у пољу може да нађе хране, а то је пролеће, лето и до касне јесени. Тада је треба помало прихрањивати ујутру зрнастом храном и кухињским отпадцима. Ради своје живахности и трчања по пољу, јаребичаста талијанка тражи већих простора и испуста, када је врло корисна. Она није за мале просторе, јер је врло жива, те је тада врло досадна, а и штетна за баште и градине. Она прелеће преко ограда, лети на дрвеће, ако је затворена у малом простору. Од тога страда и њена иначе врло добра носивост. Добра страна талијанке је још и у томе, што носи просечно врло крупна јаја, тешка просечно 50—60 грама, док су кокошке ситне саме по себи. Петлови јаребичасте талијанке дају са домаћом кокошком врло добре мелезе у погледу носивости, која је далеко боља од оне домаће кокошке[1]).

[1]) Одговор на питање Пољопривред. полуживе — Лаћевци.

Друга раса кокошака, која се у нас гаји већ прилично дуго и која је показала добрих резултата, јесте *плимут-рок раса* или краће речено *плимутка*. Њени многобројни мелези које данас срећемо, доказ су њене распрострањености у нас и прилично дугог времена гајења. То је тежа кокошка од талијанке, даје доста меса, а носи и прилично доста јаја, али просечно узевши не онолико, колико снесе талијанка. Плимутка је и гојазна кокош, те поред своје тежине подесна је за производњу пилади за клање. Као тежа кокошка не тражи великих испуста, већ добро напредује и у мањим, затвореним просторима, те је због тога подесна за држање у мањим двориштима. Обично се рачуна да је за једну кокош довољно 10 квадр. метара површине, т.ј. да се у једном дворишту, величине 500 квадр. метара, могу гајити до 50 кокошака плимутки. Али због тога је она више упућена на храну из коша, амбара и кухиње; тражи из руке домаћина више хране. И њој је потребно удобно склониште и добра нега. Досадашње искуство показало је, да је плимутка врло добра за наше прилике и да под њима добро успева, те је ради тога као и талијанка за сваку препоруку.[2])

Јаја добрих јаребичастих талијанки могу се добити у Нижој пољопривредној школи у Краљеву, а јаја добрих плимутки код Владе Илића, инд. у Београду или у Банском угледном добру „Божјаковина, до Загреба.

Др. Т. Митровић.

Ветеринарство.

Нагон лизања и болест глодања код говечета.*

Досада је утврђено да се повремени прохтев за слане и земљане материје јавља код свију животиња, најчешће и најизразитије код преживара и код свиња при гајењу у затвореним просторима. Напротив, појављује се појединачно или као заразна похотљивост за необичне и несварљиве материје свих врста само код говечета. Сви ови прохтеви за храну почивају: у оскудици минералних хранивих материја (со, креч) у телу, при чему могу да суделују катари стомака и црева, који се врло лагано развијају; када у сену (барском сену) има нарочито делујућа отровна материја; када основу чине особите (нервозне) надражавајуће појаве.

Узроци. Оскудица у кречу и солима у храни и пићу,

---

[2]) Одговор на питање Љубомира Дамњановића, из Дрма, среза пожаревачког.

затим и сувишно стварање киселине (највише млечне киселине) претварањем из скроба и шећера или настале услед недовољног лучења сокова за варење, даље услед хране која подражује, нарочито зачинасте биљке и такве које имају т. зв. љутину (биљно киселе соли), као пресан кромпир, помије (сплачина) итд., особито поред мало кабасте хране (сено). С друге стране такође је утврђено (Остертаг и Цунц) да месна зараза нагона лизања може да настане услед једне засада ближе непознате отровне материје, која се развија у сену, али се отров уништи загревањем (сиво сено) или испирањем сена.

Појаве. Ток. Лизање и глодање јасала и зидова као и прождирање креча, парчади цигле, земље итд., затим касније глодање и прождирање дрвета и других предмета, јесте прва најважнија појава. Код сувишне киселине у предњим органима за варење честа је појава, да су измет и мокраћа такође кисели.

Друге болесне појаве не опажају се и у свако доба могу се опет отстранити ови болесни нагони. Али при дужем трајању придруже се овоме поремећају у прохтеву за храну и варењу, стомачно црвени катар, који се полако развија, животиње не напредују добро, па могу и омршавити. Најзад се могу надовезати општи поремећаји исхране, стално мршављење и опадање (кахексија) или обољења костију (рахитис, ломљиве кости). Нагон лизања није ретка појава која прати ломљивост костију.

Лечење. Прво се треба постарати уколико је то могуће, да се отстране или умање узроци, уколико се ови налазе у храни и пићу (промена хране, додатак хране која садржи довољно креча или азота). Уосталом потребно је: при потреби у соли давати кухињску со у храни или као солило; при оскудици у кречу и појави киселине у првим деловима органа за варење (кисели измети) средства противна киселини, особито креду, креч па и пепељачу (цељ) итд. Тамо где једна или друга потреба није јасно изражена, даје се истовремено кухињска со, а код већ ослабљеног варења додају се такође још средства, која ојачавају стомак (линцура, калмус, водени мачић или вења).

Лизање јасала и зидова може у почетку бити само играње (да досадно време прође) при чему суделује подражавање, тако на пр. код младих животиња које дуго стоје у стаји. Али ова мана највише произилази услед оскудице соли и креча. Код коња може постојати потреба у соли; али највише лежи узрок у киселини у предњим деловима органа за варење (кисела балега). Дуже давање карлсбадске соли и креде показало се да добро делује. Код преживара када се иначе правилно хране, и када се дневно не даје

ео, оскудица соли даје обично повод. Али према начину исхране може постајати и сувишна киселина и катар стомака. Код свиња при гајењу у обору, где оне не налазе никакве земљане састојке (као иначе при ријењу хране у пољу), и при храни која не садржи креча (пр. кромпир), оскудица у алкаличним материјама је обичан узрок, стога треба применити креч, пепео, угаљ од костију, камени угаљ итд. Ако се домаћим животињама жели дати креч, онда се највише употребљава фосфорно-кисели креч, фуражни креч, фуражно брашно од костију, који ипак углавном несварен излази са балегом. Више одговора сврси давати 1% водени раствор хлорног калцијума (не хлор. креча), и то коњима, говедима и овцама на 1000 кгр. телесне тежине 2 л. раствора дневно у појилу, за свиње 3 л. у храни. Последњих година много хваљени „калц" јест водени раствор хлоркалциума.

Прождирање прасади од крмаче не стоји у вези са нагоном лизања; више лежи узрок највише у мани, која је настала услед раније хранења месом или прождирања постељице. Понекад су узрок и повреде на сисама оштрим зубима прасади. Мучена крмача уједа и најзад поједе прасе. Да се унапред отклони: супрасне крмаче не хранити никаквим месом; када се опрасе што брже уништити постељице; отсећи врхове зуба прасадима и намазати прасад ракијом.

М. И. Илић.
ветеринар. пуковник.

На посао, још има времена!

Прође јесен и више од половине зиме, са благом климом и више лепим и подесним временом за многе пољопривредне радове. Сад је ред да се запитамо: јесмо ли за протекло време, шта и колико урадили у пољу, башти, воћњаку, винограду, дворишту, дому и т. д., а шта смо као пољопривредници у сопственом интересу требали да урадимо? Јесмо ли се спремили да сачекамо рано пролеће, те да пролећне радове отпочнемо и довршимо на време и како треба? На жалост морамо признати, да је врло мало оних који су радили и понешто урадили. Зашто? Ради правдања наћи ћемо вазда изговора, а ниједан неће признати да је томе разлог мало неразумевање значаја јесењих и зимских радова, а много и много више наш нехат и јавашлук. Ми добро знамо, колике су нам штете направиле прошлогодишње узастопне суше својим страховитим дејством. Међутим, и ако се стално говори, да је најсигурнија

и најбоља одбрана од суше дубока јесења па и зимска обрада земље, јер се дубоком обрадом отвара горњи слој земље, да лакше у себе прими и задржи јесењу и зимску воду од кише и снега, и исту као резерву сачува у себи за потребу гајених биљака преко лета и за време суше, — и у то слабо верујемо, а ако и верујемо нерадо се тим користимо. Ми сви добро знамо колико нам је штета причинила штитаста ваш на шљивама и остале штеточине на воћкама, а кад нам се каже да се борба против тога води у јесен и преко зиме, ми то мирно и даље остављимо времену да оно лечи. Ми сви знамо да треба потпуно спремни да сачекамо пролеће и пролећне радове, те да исте отпочнемо и довршимо на време, али ипак о тој спреми слабо водимо рачуна. Једном речи, доста знамо али мало преко јесени и зиме радимо. И онда је ли чудо што радове не почињемо и не свршавамо на време и како треба, и што нам усеви, воћњаци, виногради, баште итд. не напредују и у приносу подбацују? Не треба да нас то чуди, јер то је последица нашег јесењег и зимског нехата и нерада. Међутим, код вредних и добрих пољопривредника, који су јесење и зимско време искористили и урадили све што треба, нема бојазни ни од суше ни од штеточина и болести. Зашто? Зато што су они док смо ми проводили у нехату и нераду, неуморно радили и све урадили и припремили. И док они улазе у пролећне радове потпуно спремни и исте почињу пуном снагом, дотле они други почињу тек са првом бразду! Док они сеју по лепо урађеном, ситном земљишту, ми морамо прво бразду, ако је влажна, да сечемо а ако је сува да је лупамо — да је колико толико уситнимо и по таквом грудвастом земљишту да сејемо итд. итд. И зато они вредни имају много већу награду од свог рада, у већем приносу, а они други врло малу. Па и поред овога ми ћемо остати тврдоглави и рећи: „Шта ћемо, тако је Бог рекао, они су срећни а ми нисмо". Нећу да спорим да нема среће. Среће има, али она се срета, а не стиже. А срешћемо је само у добром, смишљеном, непрекидном раду, а не нерадом и јавашлуком. Јер је и Бог рекао: „Помози се сам, па ћу те и ја помоћи.

Све ово досада рекох ради тога, да видимо колико својим нехатом грешимо против сопствених интереса, како би нас то бар сад покренуло да будемо агилнији и вреднији, те да све оно, што смо досада пропустили да урадимо, учинимо сада и отсада, јер за то има још времена. Вредне руке од данас до главних пролећних радова могу много да ураде и припреме, само ако се има мало више воље и агилности. Стога похитајмо сви на посао и за за лепог времена одмах поџубримо и дубоко пооримо њиве

на којима ћемо да сејемо усеве. Очистимо воћке од старе коре, лишаја, маховине, гусеничних гњезда и сувог плода, уклонимо са истих суве и оштећене гране, проредимо круне уклањањем унутрашњих, непотребних грана које сметају окречимо стабла воћака кречом и раствором карбокримпа, а круне шљива још попрскајмо са 10% раствором карбокримпа. Поред младих и слабих воћака ударимо колје и привежемо их. Пођубримо воћке са довољном количином доброг и згорелог ђубрета. Испод воћака прекопајмо или пооримо земљиште, како би на тај начин с једне стране омогућили лакше примање и задржавање влаге, а с друге стране уништили многе штеточине, које се налазе учаурене у земљи. Копајмо јамиће за сађење нових воћака, сецимо и спремајмо калем граничице и остали материјал за калемљење. Спремајмо нове потребне саднице и младице. Припремајмо земљиште за растило и садимо младице у растило. Садимо нове садове воћака Сецимо и спремајмо што пре потребно колје за виноград, воћке и притке за башту, јер је сад најподесније време за њихово сечење; а ако је време лепо, земљиште суво, могу се већ побадати по винограду. Припремајмо још сад прскалице, запрашаче, плави камен, сумпор, рафију и бурад за справљење бордовске чорбе, како би све то кад затреба имали готово. Припремимо и набавимо потребне количине семена усева које желимо сејати. У башти очистимо, ђубримо и дубоко припремимо земљиште. Правимо леје за лукац црни и бели, зелен и грашак, и чим наступи лепо време почнимо сејање и сађење истих. У штали, кошари и око ових брижљиво прикупљајмо ђубре, и износимо на одређено и уређено место, да га киша не би испирала. Очистимо двориште, направимо стазе и поспимо их ситним каменом, шљунком или песком, да можемо и по рђавом времену ићи, а да обућу не укаљамо и блато са њом не уносимо у стаје и станове. Сецимо и припремајмо грађу и материјал за подизање сушница и резервних леса, ако тога немамо. По рђавом времену сецимо и спремајмо дрва за лето, како би нам преко лета наше редуши посветиле више бриге живини, пчелама, стоци и башти, а не да се муче и да траже дрва, услед чега често пута страда ограда, колје и остало. Сецимо и направимо; држаље за мотике, ашове, будаке, косе и остали ситан алат. Направимо потребан број дрвених вила, рогуља, лопата, метала, палица и заворњева за јармове и остале делове за потребу кола. Припремимо колје за сено и брклье за пасуљ и детелину. Плетимо потребан број корпи већих и мањих, које нам преко целе године требају.

Има још много важних радова, који се сад могу изводити и које не треба даље одлагати. Али и ово што на-

ведох доста је ако извршимо што пре, па смо за себе и своје много учинили. Зато велим: на посао пољопривредници. Похитајмо и урадимо све ово, јер још има времена! Само ако све на време урадимо, можемо с правом очекивати богату награду у бољем и већем приносу у овој години од наших усева, воћњака, винограда и башта, а са овим поправити наше благостање.

Драг. Ј. Спремић.

Воћарство.

Најбоље јабуке.

Ниједна врста воћа код нас, нема толико сората као што има јабука. Сваки јабучар претставља праву помолошку збирку. То је сасвим разумљиво кад се зна, да се јабука код нас много гаји. Јабука одлично успева на нашем земљишту и, када би се гајиле само пробране сорте, она би могла бити један од главних доходака пољопривредникових.

Данас пољопривредник треба мање да се бави производњом житарица, услед ниских цена, а воћарство и сточарство да заузму прво место. Зато ћу у ово неколико редака да изнесем, које су сорте јабука најподесније и најрентабилније за размножавање код нас.

1. Кожара, Renette gris.

Ову одличну јабуку први пут сам код нас видео у лозном и воћном расаднику у Даниловом-Граду. Има једно дрво и у Ратарској школи у Шапцу, али веома слабо, те једва и наличи на оригиналну кожару. Плод доста крупан, облика пљоснато округлог. Кожа јој је пепељасто рђаста, према сунцу црвенкаста. Петељка кратка и релативно веома танка. Месо жућкасто, слатко накисело, сочно и веома миришљаво. Зри у позну јесен и може да се чува до априла. Дрво средњег раста, доста плодно. Као стоно воће много се гаји у Француској. Код нас ова јабука одлично успева и може да конкурише нашим веома реномираним колачарама и будимкама, које немају у себи ничег нарочитог. У Даниловом-Граду, где је пре рата било пољопривредно добро почив. Краља Николе, од 40 сората јабука ова је сорта по мојој оцени најбоља. Калемљених кожара има у расаднику у Владимирцима.

2. Лепоцветка — Белфлер, Linncous Pippin.

Плод крупан, дугуљасто коничан. Кожа у основи зелена са жутим преливима у потпуном зрењу, мало црвенкаста на присојној страни. Петељка дугачка и танка. Месо жућкасто, сочно, слатко и миришљаво, врло мало накисело. Квалитет одличан. Зри тек у новембру и чува се до марта. Дрво бујно, веома плодно и рано почиње да рађа. Круна савршено пирамидална, те се веома лако распознаје. Одлично трговачко воће. Калемљених лепоцветки има у расаднику у Владимирцима.

3. Енглеска златна парменка, Pearmain dorée.

И ова сорта спада у ред најбољих јабука. Одавно се код нас гаји али само као ретка воћка. На овогодишњој озложби Пољопривредне подружине у Владимирцима, изложена парменка добила је прву награду, што сведочи да је ова јабука одличног квалитета. Плод средње крупноће, купаст, зри у октобру и чува се до фебруара. Кожа у основи златно жута, обливена јаким руменилом, по коме су осуте црвено загасите пеге. Месо је жућкасто, сочно и слатко, са ванредним укусом и извесним специјалним мирисом. Дрво је бујно, свуда код нас одлично успева, те према томе ова сорта има све изврсне особине. Ова сорта треба да заузме прво место свуда где јабука може да успева.

4. Калвилка бела, Calville blanche.

Француски помолог професор г. Номбло каже, да је калвилка краљица јабука. Заиста ово је изврсна јабука, али су јој веома нежни и дрво и плод, те се због тога гаји на шпалиримa уз зидове који јој служе као заклон. Због тога је нећу ни описивати.

На крају напомињем да су врло добре и наше веома распрострањене јабуке као: колачара, будимка, ћулабија, сенабија, тетовка и кадуманка, које вероватно воде своје порекло са стране, као што је тврдио и наш одличан помолог проф. Др. Ђорђе Радић.

Пољопривредницима који желе да постану воћари од заната препоручујем ипак да даду првенство напред описаним сортама. Број сората треба свести на минимум, на две или три, јер ће се на тај начин добити једнолична роба, која много боље пролази на тржиштима него ша-

ренило које смо досада имали. Расадници, који су главни произвођачи воћних калемова, треба у будуће једнообразно да раде.

Миливоје Н. Лолић,
ср. пољопр. референт.

Питања и одговори.

Питање: Имам једну краву којој из увета цури гној већ двадесет дана и досада је нисам никако лечио, те молим да ми се саопшти како да предузмем лечење.

М. Милановић.

Одговор: У овом случају треба пронаћи узрок и место гнојења. Узроци могу бити разни, механички: као разне повреде; страна тела као: трн, ос, песак итд. или какав чир, гнојница; затим запаљење коже, екцеми; хемиски узроци, паразити, разни израштаји (новотворине).

Тако исто је важно одредити оболело место: да ли је оболело спољње, средње или унутарње уво; пошто је запаљење спољњег ува најлакше прегледно и по природи најслабије, док су запаљења средњег и унутарњег ува много тежа, те гнојно запаљење унутарњег ува може да пређе на мозак или да проузрокује слепило. И сам изглед гноја по боји као и по задаху може до извесне мере да покаже природу обољења. Тако, ако гној јако заудара, знак је запаљења средњег ува.

У оваквим случајевима најбоље је потражити помоћи од марвеног лекара.

Може се покушати испирање ува млаким раствором борне киселине у јачини 2—5 процената.

Врло је добро средство водников супероксид (hydrogenium peroxydatum) у млаком раствору 10—30%, којим се уво испере, при чему раствор пенуша, а затим се у овом раствору натопи узано исечена бела газа и увуче у уво, где треба да остане 12—24 часа. Испирање ува може се вршити и млаким раствором лизоформа од 2%.

Поред овог испирања, које се може два и више пута дневно вршити, могу се употребити и разни прашкови: борна киселина и талкум венетум помешани у подједнакој количини; затим таноформ, таналбин итд.

М. И. Илић.

Питање: Калемно бих једну цењену, добру сорту грожђа за производњу црног вина, под називом *црни пино*. Многи

виноградари не познају ту сорту грожђа, па веле да је то *бургундац*. Ја мислим да није једна сорта грожђа црни пино и бургундац.

Молим Пољопривредно друштво да ми одговори и извести ме преко свог листа „Тежака", где се могу добити калем гранчице од грожђа црни пино за калемљење у сандуцима и како се цени бургундац за прављење вина.

Александар Ж. Поповић
из Голобока.

Одговор: Црни пино и црни бургундац једна је и иста сорта грожђа. Право му је име црни пино, а име црни бургундац дошло му је од назива виноградарског краја у коме се највише гаји, а то је Бургундија у Француској. У Бургундији од њега се добија чувено бургундско вино, а у Шампањи (у Француској) прерађује се у бело вино, од кога се справља чувени шампањац. Као што се види, то је главна винска сорта двају виногорја широм целог света познатих, те је према томе јасно, да је то једна од најбољих винских сората грожђа.

Код нас мало је распрострањена у границама предратне Србије, а гаји се нешто више у Срему, Хрватској, а нарочито у Словеначкој. Разлог овоме је, што пино мало рађа, гроздови мали, а пупад ситна, а нарочито што је то рана сорта, која сазрева раније од скадарке и прокупца, главних српских винских сората, тако да се у време бербе ових сората, он претвори у суварак, који је тешко сачувати од осица, док у севернијим нашим крајевима то није случај.

Ипак је за препоруку и у српским виногорјима имати у своме винограду поред скадарке или прокупца и зачинка и известан мањи број чокота од ове сорте, па их заједно прерађивати у црно вино, у циљу повећања квалитета.

Пино је нарочито доброг квалитета кад расте у земљама кречним, богатим у гвожђу, а нарочито фосфорној киселини. У плоднијој и влажнијој земљи и где има више сунца, топлоте, може се резати дугачко, т.ј. да да више рода, иначе пак за препоруку је да се реже кратко, нарочито у посним земљама, и где је хладније.

Калем гранчице од ове сорте за зрело калемљење с пролећа можете тражити од Управе задужбинског имања Њ. В. Краља на Опленцу у Тополи или од дирекције Средње пољопривредне школе у Букову код Неготина (Крајина).

Бож. Ђ. Ранковић.

Питање: Желим да око имања подигнем живу ограду од бодљикавог дрвета, зато сам прикупио семе од глога.

Молим да ми се преко Тежака да обавештење како треба да посејем исто и одгајим младице. Тако исто молим за обавештење, од кога дрвета још могу подићи добру ограду и како се она сеју ?

Драгић Орђић.

Одговор : Семе од глога ако се не припреми кад треба и како треба, ниче врло тешко, а у већини случајева неће никако да ниче. Њега треба припремити одмах по прикупљању, али ви то нисте учинили, стога то учините сад на следећи начин: Узмите један сандучић или стари лонац са неколико рупица на дну. У исти метите један слој песка, по песку поспите слој семена, па по истом слоју опет песак и тако до врха и наизменично. Последњи слој одозго нека буде песак али нешто дебљи. Овако напуњен суд добро залити водом и кад се оцеди, однесите у подрум и тако га уз непрестано одржавање влаге чувајте све до идуће јесени. Ујесен изнесите исто и заједно са песком посејте на припремљеној леји, у бразде 3—4 см. дубоке и по сејању земљом покрите. Упролеће по сејању почеће ницање, избијање биљчица, али ипак ретко, јер и поред овакве припреме ипак не ниче све семе. Поникле биљке треба лети плевити и прашити. Ујесен, ако су довољно израсле, вадите и садите на одређено место у ограду. Али је ретко да оне толико одрасту, зато је најбоље да их задржите још једну годину на том месту да боље ојачају и тек тада да их вадите и за ограду употребите.

Према овоме, и ако је глог врло добар за живу ограду, јер је од њега подигнута ограда врло густа, непробојна и снажна, ипак зато, као што видите, он има својих мана, а то су, што се од њега врло тешко производе младице, што исти врло споро расте и развија се. Јер за добијање добре и снажне ограде од истог, од доба прикупљања семена треба у најбољем случају 7—8 па и више година. Стога вам препоручујем да за подизање живе ограде узмете друго дрво, од кога ћете моћи лакше и брже производити саднице и однеговати одличну живу ограду, а то су:

а) **Маклеура.** Од ње се подиже најгушћа и непробојна ограда. Размножава се семеном које се може добити у свима семенарским радњама. Сеје се упролеће у нарочито припремљене леје. Ујесен се произведене младице ваде и саде као ограда.

б) **Гледичја.** Даје одличну, снажну, густу и непробојну ограду. Размножава се семеном које се може набавити код Српског пољопривредног друштва. Сеје се упролеће. Семе

тешко ниче, зато га треба пре сејања потопити у врелу воду (колико семена толико лит. воде,) и кад се охлади, сејати у припремљене леје. Даље поступити као и код маклеуре.

в) **Багрем,** одлично је дрво за ограду јер се лако размножава, а нарочито брзо и бујно расте и за најкраће време даје снажну и густу-непробојну ограду. Размножава се са семеном, које се може добити такође од Друштва. Семе неприпремљено не ниче, зато га пре сејања треба припремити као и семе гледичје. Сеје се упролеће у нарочито спремљене леје, и даље се са истим поступа као и са гледичјем. Мана је багрема та, што из жила тера изданке ван ограде. Да би се то отклонило, треба поред ограде ископати шанац од 40—50 см. преко кога не може да шири жиле.

Сађење ограде од ма којих наведених врста младица треба да се врши на свој начин. По међи где желиш ограду садити прво ископај четвртаст шанац у дубини 40 и ширини 40 см. али тако, да обе горње ивице, спољна и унутрашња буду праве. У овако ископан шанац врати поново горњи ископани слој земље и онда по истом посади младице у два реда и то један ред поред једне а други поред друге ивице тако, да младице у једном реду буду на 30 см. одстојања. Садити можете у квадрату, а можете и у троуглу. У троуглу је боље. По извршеном сађењу прекратите младице на 15—20 см. над земљом. Преко лета у првој и другој години исте плевите и не дозволите пораст корова, јер ће исти угушити младице. Како каквоћа подигнуте ограде зависи од орезивања исте, то ви исту не смете пустити да у првој години порасте до жељене висине, јер би на тај начин добили ретку ограду. Стога тежите да она ту висину достигне тек у 3 или 4. години. Ово ћеш постићи ако у другој години орежеш-прекратиш младице на 40 см., у трећој на 70—80, у четвртој 1—1,20 м. На овај начин однегована ограда имаће гране са стране одоздо до врха и као таква биће густа, непробојна и снажна, а то је оно што се од добре ограде тражи.

Драг. Ј. Спремић.

Белешке.

Претплатницима „Тежака". — Препоручује се претплатницима из пр. године да прегледају своје комплете „Тежака" и да одмах траже бројеве које у пр. години нису примили. Друштво је у могућности да им све недостајуће бројеве пошаље бесплатно, али само ако се одмах обрате, док доцније то неће моћи учинити.

Дешава се да нам поједини претплатници и чланови траже бројеве од пре 3—4 и више година, па им се и овом приликом скреће пажња да те бројеве ни у ком случају не могу добити, већ само целе комплете и то неповезане по Дин. 20.— а повезане (меко) по Дин. 30.— за комплет и то почев од године 1922 до 1930 (изузев годину 1923).

Лепо је и корисно имати у кући комплете нашег лепо уређеног и корисног листа, па се и овом приликом препоручује читаоцима, нарочито онима са села, да све бројеве пажљиво читају и чувају, јер се на тај начин, кроз дужи низ година, а за јевтин новац, добије једна лепа и корисна библиотека, из које се посведневно црпе потребна упутства из свих грана пољске привреде.

А. П.

Редовне годишње скупштине Пољопривредних подружина.

Поред раније означених Подружина, које су у току јануара месеца ове године одржале своје редовне годишње скупштине, накнадно су пријавиле држање скупштина и ове Подружине: Пољна 28-XII-1930, Лаћевци 31-XII-1930, Сараорци 4. Ковин 11., Прилике 19, Крупањ 23., Куршумлија, Планиница-Бољевац и Рожанце-Сопот све три 25., Бијељина у Босни 30. јануара. Подружине у Гор. Милановцу, Александровцу жупском, Каменици ваљевској и Аранђеловцу држаће своје редовне годишње скупштине у недељу 1. фебруара, Подружина у Сребрници-Босна 2. а Подружина у Врањи 15. фебруара.

На овом месту нарочито желимо да истакнемо поступак Подружине у Гор. Милановцу, која поред плодног рада у току године и на дан скупштине показује јачу активност у раду извођењем пољопривредне лутрије, приказивањем пољопривредних филмова својим члановима и бесплатним раздавањем поучних пољопривредних књига. Ради илустрације овога, доносимо у изводу претпоследњи став њеног штампаног позива упућеног њеним члановима за сазив скупштине:

„По свршеном дневном реду и извршеном упису чланова, пустиће се као бесплатна лутрија: 1 велика воћарска прскалица са прибором за прскање воћа као и средства за прскање у великим количинама: карбокримп, лосол, дрворин, дувански екстракт и др., алат и семе. На овој лутрији бесплатно играју сви бројеви уписа у чланство као срећке. У исто време члановима ће се раздати ог-

роман број поучних пољопривредних књига, упустава и поука бесплатно. Осим тога, по свршетку скупштине, даће се за чланове бесплатно биоскопска претстава — филм — слике „Пољопривреда у нашој држави".

Овакав рад Подружине у Гор. Милановцу може се у правом смислу назвати пропагандастичким и послужити за пример другим Подружинама.

Новооснована Пољопривредна подружина у Кладњу. — Иницијативом ср. пољопривредног референта г. Андрије М. Мијатовића, у Кладњу је 28. децембра 1930. год. одржан збор пољопривредника и пријатеља пољске привреде. Сазивач збора г. Мијатовић, одржао је том приликом присутнима врло интересантно пољопривредно предавање из неколико важних грана пољопривреде, а нарочито се задржао на пољопривредном задругарству. Из пољ. задругарства изнео је неколико врло интересантних примерака швајцарског и француског пољ. задругарства, том приликом приказао је 60 годишњи рад Српског пољ. друштва у Београду на унапређењу пољ. и сеоског народа.

Присутни су са врло великим интересовањем слушали развој и значај пољ. задругарства у другим напреднијим крајевима, пак кад је сазивач збора са предавањем завршио, предложио је присутнима да се и у Кладњу оснује Пољ. подружина. Сви присутни једногласно су прихватили предлог да се Подружина оснује и истога дана уписало се за чланове Пољ. подружине 30 чланова најугледнијих пољ. среза кладањског.

Затим је конституисан управни и надзорни одбор:

За претседника управног одбора изабран је угледни пољ. и подначелник град. општине г. Тимотија Савић.

За секретара срес. пољ. референт г. Андрија Мијатовић

За благајника угледни пољ. г. Тајиб Ђозић

За чланове: гг. Захид Кадић, Мухамед Бајић, Фадил Устић, Јован Штукеља, Матија Крунић и Ибрахим Гонџић.

За претседника надзор. одбора, угледни пољ. и начелник град. општине г. Мумин Шарић, а за чланове Никола Јовичић и Лазо Чојић.

Новооснована Пољ. подружина јавила се Српском пољ. друштву с молбом, да је прими у свој састав и тако је у овом срезу основана прва Пољ. подружина Српског пољ. друштва, којој је циљ да ради пуном паром на унапређењу пољопривреде и побољшању сељачког народа из нашег села у васпитно пропагандистичком духу.

Новооснивану Пољ. подружину поздрављамо и желимо јој велики напредак за добро нашег сељачког народа.

Нове подружине. У Кладњу. — Босна, дринске бановине, иницијативом среског пољопривредног референта г. Андрије М. Мијатовића, основана је Пољопривредна подружина 28-XII-1930 године, у коју се на дан оснивања уписало 30 чланова. За претседника подружине изабран је г. Тимотије Савић, за потпретседника г. Закид Кадић за секретара г. Андрија М. Мијатовић, а за благајника г. Тариб Тюсић. За остале чланове управе изабрани су гг. Мухамед Бајић, Фадил Устић, Јован Штукеља, Матија Крунић и Ибрахим Гонџић.

У Азању среза јасеничког, бановине дунавске, иницијативом г. Гмитра Мијатовића, пољопривредника из Азање основана је такође 28-XII-1930 г. Пољопривредна подружина, у коју се на дан оснивања уписало 16. чланова. За претседника подружине изабран је покретач идеје оснивања г. Мијатовић, за потпретседника г. Павле Даниловић, за секретара Данило Николић, а за благајника г. Живадин Митић. За чланове управе изабрани су г.г. Милосав Јанчић, Милета Симић, Михаило Јовановић и Милован Јончић.

Обе нове Подружине испуниле су услове за пријем у састав Српског пољопривредног друштва, те су у седници Управног Одбора од 21. I ове године примљене у састав централе — Друштва.

Новим Подружинама желимо успешан и срећан рад на корист њихових чланова и свих пољопривредника њихове околине.

Са задовољством овде износимо и то, да су Пољопривредне подружине у Белој Паланци, Сврљигу и Вишеграду у овој години обновиле рад, ма да у прошлој години нису радиле. Подружина у Белој Паланци основана још у 1923. год. и само једну годину радила; подружина у Сврљигу основана 1926. и две последње године није радила, а подружина у Вишеграду основана 1929. и само у тој години радила.

Све три Подружине обновиле су рад трудом и заузимањем среских пољопривредних референата и то у Белој Паланци г. Димитрија Николића, у Сврљигу г. Миливоја Жујовића и у Вишеграду г. Алексија Ефакова, који су за своју акцију придобили виђене и напредне пољопривреднике и пријатеље пољопривредног напретка у означеним местима и њиховој околини.

Бор. Љ. Нешић.

Хипологија — Цветковић Мил. и Павловић Вој. друго прерађено издање, дато је у штамп. Цена књизи у претплати 40 дин. ван претплате 50.— дин. Поручбине прима Српско пољопривредно друштво.

Записници.

1. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 5. јануара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, Б. Ранковић, В. Матић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Др. М. Градојевић, А. Рашковић, М. Николић и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележно секретар г. М. В. Дамњановић.

I 1) Прочитан је и примљен записник 55. седнице Управног Одбора.

II 2) Примљен је знању записник 1. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 1. седнице финансијског одбора па је одлучено:

3) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

4) Да се одобрава кредитирање по тражењима Бр. 104, 111 и 86, а да се одбије захтев бр. 102.

5) Да се сопотској Подружини продужи рок за исплату дуга до краја фебруара о. г.

6) Да се не може дати помоћ по тражењу бр. 11895/30, пошто се нема буџетских могућности, а по молбама бр. 11908/30 и 83, да се да у књигама.

7) Да се о православној новој години изда писмоношама и авизерима, 200.— дин. и 10 Календара у име напојнице.

8) Да се у смислу чл. 7. правилника о службеницима, преведу од 1. јануара у вишу класу плате пошто су стекли право г.г. М. Марковић, благајник у VII класу I групе и Н. Стаменковић, економ у VII класу II групе.

IV Прочитан је записник 1. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

9) Да се одбије понуда бр. 11.512/30 за пломбе.

V Прочитан је записник 1. седнице програмског одбора, па је одлучено:

10) Да на скупштину сопотске Подружине иде г. А. Петровић, магационар.

11) Да се неизвршене тачке програма рада за пр. г. унесу у програм за ову годину, уколико се буде имало буџетске могућности.

VI Саопштења и предлози.

12) По предлогу п. претседника г. Др. Т. Митровића одлучено је, да се изради раф за смештај Тежака који се спрема за експедицију.

Са овим је седница закључена.

2. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 15. јануара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, М. Николић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић и А. Рашковић, и гост Ј. Радивојевић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 13) Прочитан је и примљен записник 1. седнице Управног Одбора;

II 14) Примљен је знању записник 1. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 2. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

15) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

16) Да се општини хумској продужи рок за исплату прскалице, до 15. марта о. г.

17) Да се не одобрава кредитирање по тражењима бр. 294, 288, 223, а да се одобрава по тражењима бр. 263, 356, 381 и 400.

18) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и најђено стање исправно. Исто тако да се прима и одобре рачун изравнања и рачун прихода и расхода за 1930. год.

19) Да се хонорарном књиговођи г. М. Ђорићу, повиси хонорар на 1950.— дин. месечно.

20) Да се Соколском друштву у Будви поклони за Читаоницу по једна књига од оних којих има у сувишку.

21) Да се исплати А. Милановићу инсталатеру, 790.— дин. за набавку и постављање висећег материјала за електрично осветљење.

IV Прочитан је записник 2. седнице програмског одбора, па је одлучено:

22) Да се изјави захвалност Краљ. Банској Управи у Новом Саду на решењу да ће платити половину претплате на Тежак за све школе, које се буду на исти претплатиле.

23) Да се усваја извештај петровачке Подружине о потписивању изложбених похвалница стим, да се г. Јеремићу понуди да их и он потпише као члан акционог одбора.

24) Да се о предлогу за појачање рада друштвеног око оснивања Подружина и повећања броја чланова, решава на идућој седници.

25) Да се одговори Банској Управи у Нишу, да Друштво задржава право да му се на јесен ове године даду 1000 ком. дужних калемова лозе афуз-али.

V Саопштења и предлози:

26) Прочитане су многобројне честитке упућене Друштву о новој години. Одбор прима знању са живели!

27) Прочитани су поздрави са скупштина Подружина у Чачку и Страгарима. Одбор прима знању са живели!

28) Г. Др. Т. Митровић ппретседник реферише о скупштини у Чачку, а г. Д. Спремић члан Управе о скупштини у Скопљу. Одбор прима знању.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву. Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.450

Тел. бр. 4-93

Уредништво за огласе не одговара

Плућне болести су излечиве!

Плућна туберкулоза, сушица, кашаљ, сухи кашаљ, слузави кашаљ, ноћно знојење, бронхијални катар, катар гркљана, заслињавање, избацивање крви, бацање крви, тескоба, астматично хрипање, бодање и т. д. излечиви су. На хиљаде излечених!

Затражите одмах моју књигу „НОВА УМЕТНОСТ ХРАЊЕЊА" која је већ многе спасла. Иста се може употребити поред сваког начина живота и помаже да се болест брже савлада. Телесна тежина расте и постепено окрепљење зауставља болест. Озбиљни лекари специјалисте потврђују извршност моје методе и радо одобравају употребу исте. Што пре се почне мојим начином храњења, тим боље-

Пре употребе

После употребе

САСВИМ БЕСПЛАТНО добићете моју књигу из које ћете поцрпсти много потребних ствари. Кога болови муче, ко се жели на брзи начин из основа и без опасности ослободити својих болова нека још данас пише. Наглашујем поново да ћете моје разјашњење добити госве БЕСПЛАТНО без сваке обавезе са Ваше стране те ће Ваш лекар сигурно пристати на овај од првих професора као изврстан пронађени

НОВИ НАЧИН ВАШЕГ ХРАЊЕЊА.

Стога је у Вашем интересу, да одмах пишете, па ћете од мојег тамошњег заступника у свако доба моћи бити послужени. Црпите поуку и појачану **животну вољу** из књиге **искусног лекара**. Она садржи окрепљење и **и животну утеху** и обраћа се на све болеснике, који се занимају за садање стање научног лечења плућа. **Моја адреса:**

GEORG FULGNER, BERLIN — NEUKÖLLN.

RINGBAHNSTRASSE Nr. 24., ABT. 681.

Ново, потребно сваком пољопривреднику!

„Сило и Силажа", практично упутство за успешно конзервирање сваке зелене пиће у сочном стању за храњење стоке у току зиме или целе године, од проф. *Ј. Вукичевића*, директора пољопр. школе у пенз., Кленовник, п. Иванец. *Цена 15 — дин.* Поручује се код *Српског Пољопривредног Друштва — Београд, Немањина ул. бр. 11.*

4—10

После дужег задржавања на пољу за време непогода

После тешког рада или задржавања на пољу, а за време непогода **Слоано-в Линимент** је врло добро умирујуће средство за болесне мишиће и укочене зглобове.

Није потребно утрљавање, он продире сам у кожу, ублажавајући болове код укочених зглобова, болесних мишића и живаца, хлади код запаљења и одстрањује сваки траг [illegible] кочења и бола.

Употребљавајте СЛОАН против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова исчашења и контузије и против свих врста болести мишића.

Добија се у свим **Апотекама и Дрогеријама**

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

ОДСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ

9—6

НЕРВНИМ

БОЛНИМ, СЛАБИМ, МАЛАКСАЛИМ

Славни Др. С. Воронов каже: „Здравље човечјег организма бива само код здравих његових животних жљезда; ове жљезде уливају у крв специјалне ферменте енергије, који организмовим ћелијама поново враћају изгубљену радну способност и проносе кроз организам жар младалачке снаге и осећај пуног живота!!!

Код слабих пак и малаксалих жљезда размена материја нарушава се и организам се занечишћава са разним отровима, због чега превремено стари, вене, па чак и умире. Али после засићења организма са истим ферментима (**„Калефлуид“** Д. Калениченко), узетим од жљезде јаке и енергичне животиње „организам се поново опоравља од болести и његова се радна способност, немоћ, па чак и смрт протеже на више година даље“ (Др. С. Воронов).

„Калефлуид“ је неопходно потребан свима онима, који пате од разних болести, рђаве исхране, или варења стомака, несанице, умне или физичке преуморености, живчаних болести, моралних преживљаја или велике бриге и т. д.

Г. г. лекарима — **„Калефлуид“** — гратис — ради пробе... Бесплатно се шаље детаљна литература **„Болести“**, обраћати се: Београд, Краља Милана 15., Биро „Курир“ Милош Марковић.

„Калефлуид“ се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

Имам на продају 40.000 комада зрелих калемова I класе М. Хамбурка, Краљевог дренка, Смедеревка, Ризлинга, Ц. Тамњанике, Келединке и Прокупца на подлогама: Телеки, Монтиколи и Рипарији. Обратити се М. А. Парађанину економу свога добра у Пољни. *Пошта Велика Дренова.*

1—3

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Универзитетска Библиотека
Београд

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 5. Београд, 1. МАРТА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ње. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ПОЗИВ

На 57. редовни годишњи Збор Српског пољопривредног друштва, који ће се одржати на основи чл. 40.—43. друштвених правила, 29. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара Збор у 9 часова;

2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1. јануара;

4) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, Подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање петнаест дана пре Збора;

5) Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора;

6) Бирају се почасни и редовни чланови.

Што се од овога дневног реда не сврши на дан Збора, продужиће се идућег дана и даље, све док се не исцрпи дневни ред.

Право гласа на Збору имају само редовни чланови и изасланици Подружина (чл. 11. 36. правила).

Позивају се редовни чланови да на овај Збор дођу, а Подружине да упуте своје изасланике са потребним пуномоћјем. Одлуком Г. Министра саобраћаја М.С Бр. 4848 од 27-II-1931, одобрена повластица у пола цене на железницама и пароводима.

Бр. 1920. — Од Српског пољопривредног друштва, 24. фебруара 1931. год. у Београду.

ИЗВЕШТАЈ

Српског пољопривредног друштва

о раду у 1930. години поднесен 57. редовном годишњем збору

А. ОПШТИ ДЕО.

Целокупан рад Управе био је прожет најбољом вољом и жељом да у овој тешкој пољопривредној кризи користи пољопривредницима што више, помажући их морално и материално у борби за опстанак, и да се пољопривреда што боље унапреди и упути најкориснијим правцем.

Рад Управе у прошлој години завршен је повољно. Ако се има у виду да је прошла година била неповољнија од претпрошле, јер је било мало влаге и доста биљних болести и штеточина и сточних зараза, онда се може оценити колики су огромни напори и труд морали бити уношени, па да се и пољопривреднику помогне, а да резултат рада буде повољан.

Сав тај не мали посао вршио је Управни одбор, односно ужи одбори, који су претходно у специалним седницама предмете проучавали и са својим мишљењима износили Управном одбору на решавање.

Подела чланова Управног одбора на уже (специалне) одборе, извршена је у смислу чл. 10. Пословника, и чланови су били овако распоређени:

а) у књижевном одбору: г.г. Мирко Миљковић, Др. Танасије Митровић и Божидар Ђ. Ран-

ковић. Овај одбор бавио се уређивањем Тежака и Пољопривред. календара, да би ови популарно написани што боље одговарали намењеној сврси, прибирањем и оценом рукописа за Тежак и Календар и откупом књига пољопривредне садржине.

б) у финансијском одбору радили су чланови: г.г. Сава М. Ратковић, Александар П. Рашковић, и Милош Николић. Они су се старали да финансије иду правилним током и у границама одлука Управног одбора.

в) у финансијском одбору били су чланови: г.г. Никола Ж. Петровић, Лазар Сладековић и Драгутин Ј. Спремић, а имали су задатак, да се набавке целокупног материала врше непосредно од фабрика и произвођача справа и семена, да материал буде првокласан, па ма и нешто скупљи од онога који долази обично у трговину; да дају мишљења и чине предлоге за набавке и да се старају о уредном снабдевању пољопривредника.

Овај одбор чинио је благовремене предлоге о свима набавкама, које су вршене путем стечаја.

г) у програмском одбору били су чланови: г.г. Др. Михаило Градојевић, Вића М. Матић, и Тима Владисављевић. Они су се старали и чинили предлоге за извршење програма рада, давали су мишљења о приређивању изложаба, предавања и курсева и о додељивању помоћи за њихово извођење. Поред тога, они су чинили предлоге и давали мишљења о свима предметима, који су се односили на васпитно-пропагандистички рад Друштва.

Но поред ових сталних одбора, одређивани су и привремени одбори, а у смислу чл. 9. Пословника. Ови одбори трајали су само дотле, док се дотични посао не сврши. Такви привремени одбори одређивани су за утакмицу плугова и трактора, даље за припреме за славу, за испитивање тријера, које је вршено 7 и 8. децембра прошле године, и напослетку за инвентарисање целокупне друштвене имовине.

За опсежније послове, који су изискивали дубље

проучавање, сазиване су седнице секција и конференције, чијим се мишљењима Управа користила при решавању и извођењу дотичних послова.

Уз овај извештај о раду приложени су: преглед остварених буџета, рачун прихода и расхода и рачун изравнања (стање целокупне имовине), а у смислу тач. 2. чл. 42. Правила.

Б. ПРОГРАМ РАДА И ЊЕГОВО ИЗВРШЕЊЕ.

За извођење рада у овој години, Управни одбор прописао је у смислу чл. 2. Правила и чл. 8. Пословника, овај програм рада:

I. У васпитно пропагандистичком правцу.

1. Преко својих Подружина и редовних чланова, помоћу чланова Управе и чиновника друштвених, преко свога органа „Тежака" и других издања, и раздавањем откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за напредак свих грана пољске привреде.

2. Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важних пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређивање пољопривреде у нашој Краљевини.

3. У циљу потстицања пољопривредника на напредније начине рада у свима пољопривредним гранама, Друштво ће приређивати утакмице и расписати стечаје за бољу биљну и сточну продукцију. У своме раду Друштво ће користити сваку прилику да у народ унесе што више савременијих справа и алата, селекционисаног семена ратарских усева и пићних биљака, бољих раса стоке и живине.

4. Друштво ће своје Подружине помагати и морално и материално у приређивању изложаба. Где год је могуће и потреба се укаже при изложбама оснивање се продајна одељења за све изложене предмете.

5. У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког света, Друштво ће уз сарадњу својих Подружина и Банских Управа радити на помагању организовања и обнављања течајева за сеоске домаћице.

6. Друштво ће настати да повећа средства новооснованог фонда за пољопривредну пропаганду и појача рад на приређивању курсева и других поука за народ.

7. Према указаним потребама и захтевима својих Подружина или тражењима Банских Управа, а уз њихову сарадњу, Друштво ће помагати приређивање краћих течајева из свих пољопривредних грана. Да би течајеви били разноврснији и кориснији, Друштво ће ступити у везу са Савезом земљорадничких задруга и Савезом здравствених задруга, да и ове установе сарађују са Друштвом.

8. Друштво ће преко својих чиновника, државних и банских пољопривредних органа, народних учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и осталих пријатеља напретка пољске привреде и народа, радити на оснивању својих Подружина, савеза Подружина и Пољопривредних књижница и читаоница. Ради чвршће везе у раду између Друштва и ових установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати, давати инструкције, уносити вољу за рад и појачавати љубав и преданост према овим установама и њиховом задатку.

9. Друштво ће у свом дому одржавати Пољопривредну књижницу и читаоницу и старати се, да ову снабде најбољим домаћим и страним делима.

10. У циљу што јаче пропаганде за сузбијање биљних штеточина и болести, Друштво ће наставити рад на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху, а сем тога организоваће обавештајну служ-

бу преко својих Подружина о појави и ширењу биљних болести и штеточина, а такође и сточних болести.

11. Друштво ће наставити рад на оснивању савеза свих пољопривредних друштава и удружења у нашој држави, а такође заинтересоваће Бановине за оснивање банских пољопривредних друштава.

II. У пословно посредничком правцу.

12. Друштво ће набављати пољопривредне справе, разно селекционисано семе, воћне и лозне калемове, материал и помоћна средства за повећање и побољшање пољопривредне производње, и ове преко својих Подружина и чланова у народ раздавати.

13. Друштво ће и даље радити и настојати на томе да се најбоље пољопривредне справе и материал, набављени у иностранству ради унапређења пољске привреде, ослободе царине или царињење ових врши по најнижим ставу.

14. Друштво ће помагати, да се производња и селекција разног семена ратарских усева и пиљних биљака врши у нашој земљи и настојати да се врши окуп овога за крајеве у којима се осећа оскудица у њему, ако одговара условима за откуп.

III. Остали радови Друштва.

15. Друштво ће одржавати везе са досадањим пољопривредним организацијама у земљи и на страни, а ступиће у тешњу везу са Месним задругама за пољопривредни кредит и осталим организацијама пољопривредног и задружног карактера.

16. О својој Слави Друштво ће приредити конгрес или како популарно предавање.

17. Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно, да се што пре приступи подизању друштвеног дома.

18. Поред изложеног, Друштво ће предузи-

мати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе правилима друштвеним, а који ће донети користи за постигнуће циља и задатка Друштва.

Ма да прилике за рад нису биле тако повољне, ипак се успело да се изведе скоро цео предвиђени програм. Извесне тачке нису могле бити изведене у целости због разних узрока. Тако на пример није приређен конгрес, јер за исти није имало довољно средстава, а требало је учинити велике материалне жртве. Даље није ништа рађено на оснивању савеза пољопривредних друштава, јер се очекивало да се образују бановинска пољопривредна друштва. Иначе остали програм извршен је.

Управа се напротив трудила да директно користи пољопривредницима, јер је то изискивало њихово економско стање. У томе циљу повећан је и кредит Подружинама, од 300 на 500 динара по члану.

I. Рад у васпитно-пропагандистичком правцу.

На овом пољу рада постигао се осетан успех, јер је било много веће интересовање пољопривредника, но ранијих година. Тражени су многи писмени савети, упућивано је много више питања, више се Тежак растурао и много је више продано књига. То унеколико доказује да пољопривредници почињу више да увиђају, да су им потребни: књиге, савети и поуке.

Управа са задовољством констатује овај напредак код пољопривредника, и она се са своје стране трудила разним начинима, да што већи резултат постигне у овом правцу рада. Ово јаче интересовање пољопривредника, долази једно од опште кризе, а друго од повећања кредита. Међутим, и ако се криза умањи, не треба мислити да ће то да одврати пољопривреднике од књиге, пошто ће се они сродити с књигом и схватиће њен значај за свој успех у раду.

Начини за извођење васпитне пропаганде, били су: књижевни рад, одржавање везе са Подружинама, предавања и курсеви, изложбе и рад конференција и секција.

1. Књижевни рад.

Књижевним радом руководио је књижевни одбор, у коме су били чланови г.г. Мирко Миљковић, Др. Танасије Митровић и Божидар Ђ. Ранковић.

Овај одбор старао се, да путем Тежака, Пољопривредног календара и стручних пољопривредних књига, које су откупљиване од писаца, пружи пољопривредницима што више практичних поука и савета. И као што је напред речено, постигнут је врло повољан резултат.

а) Тежак је као петнаестодневни часопис пружао сезонске и краће поуке и штампао одговоре на питања, који су могли имати значаја за шири круг читалаца.

Тежак се и ове године штампао само у 10.000 примерака, што је на сваки начин мало, када се има у виду, да је наша Отаџбина претежно пољопривредна. Ипак је утеха, што се растурао у више примерака но ранијих година, изузев 1922. годину, и што се расход око његовог штампања покрива.

Из следећег прегледа види се, како се Тежак растурао после рата:

(Види табелу на идућој страни).

Уредници Тежака били су г.г. Божидар Ђ. Ранковић, од бр. 1—12., и Др. Танасије Митровић од бр. 13—24.

б) Календар са практичним пољопривредним поукама, донео је низ чланака практичне садржине, из пера наше познатих стручних писаца. Календар је штампан у 15.000 примерака и сви су распродани. Уредник му је био г. Др. Танасије Митровић.

в) Откупљено је од пољопривредних писаца 5.300 ком. разних књига пољопривредне садржине, у циљу потпомагања пољопривредне књижевности и ширења пољопривредног знања.

г) Набављено је и примљено на поклон за друштвену библиотеку 87 примерака разних стручних дела.

Године	Број претплатника		
	чланова Подружина	осталих	свега
1920	3.466	702	4.168
1921	6.483	302	6.785
1922	8.067	1.433	9.500
1923	6.350	1.139	7.489
1924	6.392	1.222	7.614
1925	5.936	1.448	7.384
1926	6.238	1.664	7.902
1927	6.242	1.380	7.622
1928	7.157	1.243	8.400
1929	6.990	953	7.943
1930	7.626	1.002	8.628

д) Поклоњено је Подружинама, разним читаоницама и курсистима 616 ком. књига.

ђ) По претплати примани су следећи листови и часописи: Службене новине, Hospodař Československý, La Vie á la Campagne, Revue de Vitikulture, La Vie Agricole et Rurale и Deutsche Landw. Presse.

е) У замену за Тежак примано је 89 разних листова и часописа.

2. Веза са Пољопривредним подружинама.

Веза између Друштва и свих његових Подружина одржавана је непрекидно у току целе године путем дописивања, посредовањем у набавкама пољопривредних справа, семена и материала и раздавањем ових члановима Подружина. Веза је тако исто одржавана доласком подружинских претставника и делегата у Друштво и одласком друштвених делегата и чиновника у Подружине.

Непрекидну и чврсту везу са својим Подружинама Друштво је одувек сматрало као неопходну потребу, те је сваку своју акцију у раду на пропаганди у народу спроводило уз активну сарадњу својих Подружина, а сваки рад и акцију својих Подружина у сваком погледу помагало.

Међусобно упознавање и што тешња веза између Друштва и његових Подружина имају већи утицај на јачи рад са обе стране, а што је такође важно, отклањају неумесне критике и објашњавања људима, који не познају добро ни рад Друштва ни рад његових Подружина.

Економска криза, која и код нас влада утицала је и на рад Друштва, у погледу настојања да број својих Подружина повећа, те није било жељеног успеха. Број Подружина остао је готово исти. Основано је 21 нових Подружина, а 20 старих Подружина нису обновиле рад у 1930. години.

Број чланова подружинских повећао се у овој години за 636 лица.

Колико је друштвених Подружина било у 1930 години, у којим местима, са коликим бројем чланова и колико је којој кредита у истој години одобрено, види се из следећег прегледа:

(Види таблице на идућим странама).

Број Подружина по бановинама био је овакав: Дунавска 55, Моравска 39, Дринска 28, Вардарска 16 Зетска 10 и Врбаска 5.

*

Да би везу са својим Подружинама појачало и тиме са једне стране повећало акцију свога рада и рада својих Подружина, а с друге стране удовољило жељи фабрика и радионица, које су учествовале на међународној утакмици плугова у орању, приређеној прошле — 1929 године, да се њихови плугови, који су на утакмици учествовали и Друштву поклоњени пошаљу на терен, Управа је донела одлуку да се плугови бесплатно раздаду Подружинама, а они са

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланова	Користила кредита динара
1	Алексинац	25	10.000
2	Ариље	43	20.000
3	Александровац — Жупа	50	
4	Аранђеловац	142	30.000
5	Александровац — пож.	15	
6	Босанска Дубица	66	
7	Богатић	29	
8	Београд	88	
9	Брезовица — Трстеник	18	
10	Брестово — В. Поповићи	15	
11	Бања Лука	16	
12	Бабушница	40	
13	Беране	27	
14	Борач — Књић	22	6.000
15	Бегаљица — Гроцка	46	22.600
16	Бабичевац — Умка	33	15.000
17	Брестовац — Лесковац	17	10.000
18	Брестовац — Књић	20	
19	Бечевица — Књић	24	7.000
20	Белановица	167	40.000
21	Бијељина — Босна	44	
22	Бајина Башта	84	20.000
23	Бољевац	69	10.000
24	Ваљево	162	
25	Варварин	38	
26	Влашки Дол — Азања	74	33.210
27	Владимирци	94	
28	Велико Градиште	48	
29	Власотинци	42	
30	Вел. Дренова — Трстеник	62	31.000
31	Високо — Босна	83	
32	Врање	68	18 000
33	Вранште — Призрен	24	7.660
34	Велика Плана	27	14.000
35	Горњи Милановац	317	
36	Гуча — Драгачево	38	
37	Голобок	90	45.000
38	Гиљане — Косово	19	
39	Грабовац — Трстеник	30	12.000
40	Гостивар	51	15.000
41	Гардиновци — Тител	17	
42	Ђурђево — Бачка	43	
43	Ђураковац — Исток	32	10 000
44	Жучковац — Соко Бања	18	
45	Житковац	35	
45	Жабаљ — Бачка	53	
47	Жабари — пожарев.	34	
48	Жупањевац — Драгово	15	
49	Жуковац — Књажевац	35	3.000
50	Зајечар	59	
51	Зворник — Босна	15	
52	Зеница — Босна	18	
53	Затоња — В. Градиште	16	
54	Звездан — Зајечар	32	
55	Ивањица	61	
56	Јужни Брод	17	
57	Јадгодина — мушка	69	
58	Јагњило — Младеновац	44	22.000
59	Јагодина — женска	55	
60	Крупањ	25	6.000
61	Краљево Село	41	8.000
62	Куршумлија	44	25.000
63	Крушевац	127	
64	Кладово	20	
65	Ковин — Банат	50	15.000
66	Краљево	80	
67	Кратово	23	
68	Ковачица — Банат	100	
69	Каменица — Ваљево	89	20.000
70	Крњево — В. Орашје	102	42.100
71	Камендол — Гроцка	44	22.000
72	Кумане — Банат	20	
73	Куманово	38	
74	Конак — Банат	24	
75	Крагујевац	31	
76	Кратово — Нова Варош	26	7.500
77	Качаник	31	
78	Лазаревац	29	
79	Лозница — Јадар	44	
80	Лесковац	50	15.000
81	Лађевци — Прељина	29	9.000
82	Љешница — Кучево	15	4.500
83	Љубовија	142	15 000
84	Љешница — Крагујевац	15	
85	Медвеђа — Трстеник	118	90.000
86	Макци — В. Градиште	26	7.100
87	Мрчајевци — Прељина	56	20 000
88	Митровица — Срем	25	
89	Мол — Бачка	15	
90	Мојсиње — Прељина	202	40.000
91	Мала Плана	27	13.500
92	Михаиловац — Смедерево	15	
93	Ниш	76	
94	Нова Кањижа	22	
95	Негославци — Вуковар	19	
96	Обреновац	32	
97	Омашница — Трстеник	44	20.000
98	Опланић — Књић	17	4 283
99	Петровац — Пожарев.	110	10.000
100	Пећ	47	
101	Пирот	26	
102	Приједор — Босна	37	
103	Плевље	23	
104	Постење — Н. Пазар	25	

Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланов	Користила кредита динара	Редни број	МЕСТО ПОДРУЖИНЕ	Бр. чланов	Користила кредита динара
105	Пољна — Трстеник	28		130	[illegible] — Босна	2[illegible]	
106	Предејане	15		131	Страгари — Јасенички	3	15.500
07	Петровац на Мору	21		3	Славковица — Љиг	15	
108	Прилеп	21		133	Соко Бања	18	
109	Прњавор — Босна	39		134	Сто ачак — Бачинчина	22	6.000
1 0	Прача — Босна	34		13	Стопар — Бачка	17	
111	Параћин	33	6000	136	Топола — Крагујевац	24	
112	Приштина	17		37	Турија Кучево	17	4.500
113	Прилике — Ивањица	64	19.209	138	Трновче — В. Орашје	18	4 80[illegible]
114	Планиница — Бољевац	16		139	Печиће — Рековац	45	25.200
115	Рача — Крагујевац	55		140	Тополица - Кусов - Камић	23	
116	Рудник — ср. качерски	65	12.600	141	Тољевац — Варварин	17	25.000
117	Рибник — Трстеник	170	70 000	142	Ужице	21	
118	Ракинац — Марковац	46	15 000	143	Удовице — Смедерево	43	21.000
119	Рашка	53	15 000	144	Умка	50	
120	Рожанци — Сопот	31	9.0 0	145	Фојница — Босна	22	
121	Сараорци	18	8.400	146	Цариброд	31	
122	Стари Бечеј — Бачка	67		147	Церовац--Паланка--Смед.	26	12.931
123	Свилајнац	68		148	Чачак	296	40 0 0
124	Сента — Бачка	49		149	Чифлук — Печењевци	57	25.000
125	Сурдулица	8		150	Чуруг — Бачка	16	
126	Салаш — Крајина	17		51	Честин — Гружа	2	5 000
127	Србобран — Бачка	90		152	Чајетина	40	
128	Сопот	355	60.000	153	Шабац	71	
29	Сенски Мост — Босна	16					
					СВЕГА:	7626	1195593

којима се појединци због тежине не могу да служе, да се даду заводима и школама који имају могућности да њихову практичну вредност испитају.

Плугови су дати Подружинама да оне са њима слободно располажу и да воде евиденцију о практичној вредности и употребљивости истих, па да о резултату извештавају Друштво.

По један плуг дат је овим Подружинама: у Аранђеловцу, Београду, Ваљеву, Белановици, Владимирцима, Високом — Босна, Врањи, Гор. Милановцу, Голобоку, Ђураковцу, Јагодини, Крушевцу, Краљеву, Ковачици — Банат, Каменици — Ваљево, Медвеђи, Петровцу, Пећи, Рибнику, Сопоту, Чачку, Нишу, Ср-

бобрану, Рашкој, Чифлуку, Крњеву, Ракинцу, Ђурђеву — Бачка, Мрчајевцима, Вел. Дренови, Бабушници, Шапцу, Приликама, Бајиној Башти, Житковцу, Сенти, Старом Бечеју, Свилајнцу, В. Градишту, Брестовцу ср. лесковачки, Звездану, Сараорцима, Жабљу — Бачка, Ковину, Краљевом Селу, Течићу, Љубовији, Славковици, Сребрници — Босна, Крупњу, Босанској Дубици, Грабовцу — Трстеник, Лозници, Влашком Долу — Азања, на Руднику, у Омашници, Куршумлији, Борчу — Књић, Лазаревцу, Обреновцу и Жабарима.

Према овоме Подружинама је дато бесплатно 60 плугова у вредности око 40.000 дин., које су већина Подружина оставиле за заједничку употребу својих чланова, а неке су их дале као награду својим најврснијим члановима, који највише заслуга имају за успешан и користан рад Подружине.

Тешки плугови раздати су ради огледа Пољопривредно-шумарском факултету у Београду, пољ. школама, Дворској економији и Државној огледној и контролној станици, у Топчидеру, у вредности око 10.000 динара.

3. Стечаји за напредније начине рада.

Стечаји расписани у 1926. години за напредније начине рада, у циљу стручном, економском и васпитном, извршени су у 1929 години по одељцима I., II., III., IV., и V. По одељку VI до краја 1930 године није се као утакмичар пријавило ниједно лице нити установа — задруга или заједница.

По одељку VII. расписаних стечаја за разне списе, које издаје Српско пољопривредно друштво, било као издања друштвена или Тежакове библиотеке није било пријава ниједног дела или списа у 1930 години, те по овом стечају у прошлој години није се ништа могло радити.

С обзиром на досадашње резултате, постигнуте расписивањем стечаја за напредније начине рада по разним пољопривредним гранама, као и на појављену потребу што краћих и јаснијих поука за народ, Друштво ће приступити расписивању нових стечаја, који би имали јачи утицај на унапређење појединих пољопривредних грана у крајевима где су исте заостале.

Вредно је овде нарочито истаћи и напоменути, да је пољопривредно одељење Кр. банске управе дунавске бано-

вине у 1930 години доста обилно помогло рад и акцију Друштва на унапређењу пољопривреде давањем двеју помоћи, једне од 25, друге од 50.000 динара, које се имају употребити у виду стечаја, а то су:

1. Помоћ од 50.000 динара дата је да се раздели Подружинама друштвеним тако, да Банска управа даје свакој Подружини помоћ од 2.500 динара која набави — купи један тријер марке „Маро“ или „Хајд“, кад добије потврду да је Подружина тријер од Друштва набавила, а остатак вредности има да поднесе Подружина. На овим тријерима чланови подружински и сви остали пољопривредници имају права прочишћавати своје семе са 1% ујма све до краја 1932. године.

2. Помоћ од 25.000 дата је у циљу набавке вештачких ђубрива с тим, да се иста дају са 10% јевтиније Подружинама и њиховим члановима у Војводини, а са 20% јевтиније у предратној Србији.

Обе помоћи имају се издавати само Подружинама на територији Дунавске бановине.

Поред ових помоћи Дунавска бановина дала је Друштву и помоћ од 15.000 динара у организационе сврхе друштвених Подружина на њеној територији.

4. Предавања и курсеви.

Ширење пољопривреднога знања у народ путем предавања и курсева, Друштво је према средствима кад више кад мање непрекидно примењивало. Како се предавањима постиже успех само онда, ако су она у вези са очигледном наставом (примерима и демонстрацијама), то је Друштво настојавало да већину таквих предавања и обави.

Курсеви за обуку младића са села, ма у којој пољопривредној грани, размножавању, калемљењу подизању и гајењу воћака и лозе, плетарству, гајењу пчела и свилобуба и др. пословима, врло су погодни и корисни за пропаганду за стручно просвећивање пољопривредника и Друштво им је одувек поклањало заслужену пажњу и сваки рад својих Подружина у овом правцу активно и са задовољством помагало.

У току 1930 године иницијативом Друштва и његових Подружина одржана су ова предавања:

1. О подизању нових винограда с обзиром на промет вина и грожђа, које је 12. јануара одржао г. Божа Ранковић нач. Министарства пољопривреде на годишњој скупштини Пољ. подружине у Чачку.

2. Иста тема предавања као и под тач. 1. које је такође 12. јануара одржао г. Никола Петровић, инспектор Мини-

старства пољопривреде на годишњој скупштини Пољопривредне подружине у селу Удовицама код Смедерева.

3. О подизању, гајењу и неговању винограда, одржао је предавање 23. марта редован члан Друштва г. Никола Вл. Ђорђевић, пољопривредницима из Бачевца и околних села среза посавског, пошто се у тој околини виногради подижу у већим размерама.

4. Три предавања су одржана на слави Пољопривредне књижнице и читаонице у селу Кусићу среза рамског на дан 24. маја, када је извршено свечано освећивање заставе и прва прослава патрона ове Књижнице и читаонице, Св. Ћирила и Методија и то:

а) О хигијени гајења стоке, предавање је одржао г. Фрања Милер, ср. ветеринар у В. Градишту.

б) „О циљу и задатку Пољопривредних књижница и читаоница у погледу васпитно пропагандистичком", предавање је одржао г. Борисав Нешић, инспектор за Подружине; и

в) О одабирању-селекцији семена пољских усева, које се врши још у току гајења истих, предавање је одржао г. Влада Стојићевић, ср. пољ. референт среза рамског.

Поред ових предавања, делегати Друштва, који су га претстављали на пољопривредним изложбама, у којима је Друштво узело активног учешћа, одржали су већи број предавања из разних пољопривредних грана о савременим питањима.

У току године Друштво је помагало и радило на овим курсевима и течајевима:

1. Калемарски курс за подизање гајење и неговање винограда од 29. марта до 2. априла, приређен је код Пољопривредне подружине у Жуковцу код Књажевца, курсом је руководио редован члан Друштва г. Тихомир Ђорђевић, пољопривредни референт среза заглавског.

На овом курсу било је 41 младић из Жуковца и околних села, од којих су курс завршили са одличним успехом 21., са врло добрим 14 и са добрим 6 младића.

За награде раздато је курсистима 15 ком. калемарских ножева, 8. виноградарско воћарских маказа и 1990 ком. калемова лозе.

2. Са прибором и материалом својим и морално, Друштво је помогло обављање домаћинских течајева у Краљевом Селу.

3. У другој половини марта месеца приређен је у Сопоту, среза космајског, шесто-дневни калемарски курс за подизање и гајење воћака и лозе, на коме је било 95 младића из среза, већином деце чланова Пољопривредне подружине у Сопоту.

Курс је завршен са врло добрим успехом и сви су кур-

сисги награђени са алатом и прибором за калемљење лозе и воћа.

Курсом је руководио и предавање држао редован члан Друштва, г. Душан Тошић, ср. пољ. референт у Сопоту и секретар друштвене Подружине у истом месту.

4. У времену од 20. октобра до 4. новембра одржан је петнаесто-дневни плетарски курс у Чачку, на коме је 32 младића из околних села обучено у изради корпи за бербу и паковање воћа и остале потребе у пољопривреди. Курсисти су израдили преко 250 разних плетарских предмета.

Курсом је руководио и курзисте обучавао стручњак г. Мехмед Калајџић, кога је Краљ. банска управа дринске бановине о свом трошку послала и обављање курса и обилније помогла.

Поред ових предавања и курсева, Друштво је помагало и организовање и материално и ове:

1. Предавања за козервисање воћа и поврћа у срезу кратовском са 500 динара.

2. Калемарски, воћарско-виноградарски курс у Гор. Милановцу преко своје Подружине са 1.000 динара; и

3. Држање пољ. предавања у срезу лесковачком такође преко своје Подружине са 1.000 динара.

Желећи, да својим радом и радом својих редовних чланова и других стручњака у погледу пропагандистичком послужи и користи што више, Друштво је организовано преко радио-Београд низ пољопривредних предавања за шири круг слушалаца. Тако су у току 1930. године преко радио апарата за народ одржана пољопривредна предавања и то:

1. „Значај хигијене и чистоће у живинарству", предавач инж. агр. г. Драг. Ј. Грујић, 21 септембра.

2. О уништавању штетних глодара: ручкова, текуница и слепих кучади, 5. октобра; предавач г. Др. Михаило Градојевић, доцент Пољопр.-шумарског факултета у Београду.

3. „Огроман значај штетних инсеката за пољопривреду", 19. октобра, предавач г. Др. Павле Вукасовић, биолог Центр. хигијенског завода.

4. „Како треба пољопривредници да се боре противу пољских мишева", 2. новембра; предавач г. Др. Мих. Градојевић, доцент Пољопр.-шумарског факултета у Београду.

5. „Избор положаја и земљишта за подизање шљивара", 16. новембра; предавач г. Драгутин Ј. Спремић, држ. економ у пензији.

6. „Савремени проблеми у воћарству наше земље", 30. новембра; предавач г. Др. Младен Јосифовић, доцент Пољ. шумарског факултета у Београду.

7. „Улога огледних и контролних станица у унапређењу пољопривреде једне земље", 14. децембра, предавач г. Др.

Драгомир Ћосић, директор Државне огледне и контролне станице у Топчидеру; и

8. „Најважнији штетни инсекти и њихово сузбијање", 28. децембра; предавач г. Др. Павле Вукасовић, биолог Цен. хиг. завода у Београду.

Да би што јаче утицало на потстрек за напредније начине рада у пољопривреди уопште, а нарочито у крајевима где се још примитивно газдује и живи, Друштво је учинило покушај да обави једну екскурзију подружинских и својих чланова у напредније крајеве наше Отаџбине, али је то остало само као покушај, јер није добијена помоћ за обављање исте.

5. Изложбе.

Прошло је 60. година откако је Друштво приредило прву пољопривредну изложбу — 1870 год. у Крагујевцу. Пуних 50 година Друштво са својим Подружинама непрекидно ради на приређивању пољопривредних, општих и посебних, среских, окружних, обласних и земаљских пољопривредних изложаба, које су посећиване од владара до најсиромашнијих редова нашега народа.

Сматрајући, да су изложбе врло погодан, практичан и без великих тешкоћа спроводљив начин рада у васпитно-пропагандистичком погледу — за просвећивање и потстицање на утакмицу, у циљу квалитативне и квантитативне поправке свеколике пољопривредне производње, Друштво никако није малаксало у настојању, да рад у овом правцу развије до крајњих могућности.

Увидевши дејство и успех рада приређивањем изложаба, исти су прихватиле државне, а доцније и самоуправне установе са којима је Друштво увек радило у споразуму, те су користи по напредак пољске привреде биле још веће.

У току 1930. године Друштво је са својим Подружинама организовало и приредило пољопривредне изложбе у овим местима:

1. У Сопоту 27. септембра приређена је врло успела сточарско живинарска изложба са правом учешћа излагача из целог среза космајског, Дунавске бановине. Друштво је ову изложбу помогло са 8000 динара.

2. У Владимирцима од 27—29 септембра приређена је општа пољопривредна изложба са учешћем излагача из целог среза посаво-тамнавског, Бановине дринске. Друштво је ову изложбу помогло са 3.000 динара.

3. У Чачку од 28.—30. септембра приређена је и обављена врло успела општа пољопривредна изложба са пра-

вом учешћа излагача из срезова тријавског, љубићског и драгачевског, Бановине дринске. Друштво је ову изложбу помогло са 8000 динара.

4. У Ваљеву 12. октобра приређена је сточарска, пчеларска, живинарска и воћарска изложба са правом учешћа излагача из пет срезова ранијег ваљевског округа, сада Дринске бановине. Друштво је за ову изложбу дало 6.000 динара.

5. У Краљеву од 12—14 октобра приређена је и успешно обављена општа пољопривредна изложба са правом учешћа излагача из среза жичког, Моравске бановине. Друштво је ову изложбу помогло са 5000 динара.

6. У Крагујевцу 19 и 20 октобра приређена је општа пољопривредна изложба са правом излагача из срезова крагујевачког и гружанског. Друштво је за ову изложбу дало 3000. динара.

7. У Бијељини — Босна 26. октобра приређена је и обављена сточарско живинарска изложба за срез бијељински, за коју је Друштво дало 4000 динара, добијених од Народне банке из фонда поч. Љубе Срећковића, њеног бившег Гувернера, на име награда најбољим излагачима стоке на територији Босне.

8. На Руднику 8.—9. новембра приређена је и обављена општа пољопривредна изложба за срез качерски. Друштво је ову изложбу помогло са 2.500 динара.

Све ове изложбе организоване су од стране друштвених Подружина и Друштва, а организоване изложбе у Чачку и Ваљеву помогле су активно ондашње Пчеларске подружине и са нашим Подружинама заједнички радиле.

Поред побројаних изложаба, Друштво је морално и материално помогло приређивање пољопривредних изложаба организованих од бановинских и других установа и то:

1. У Смедереву 5. и 6. октобра општу пољопривредну изложбу, коју је приредио одбор за прославу 500 годишњице подизања смедеревског града, Друштво је помогло са 3000 динара, а поред тога узело активног учешћа на истој изложби излажући справе, семе, књиге и др. материал из свог магацина.

2. У Пироту 28. августа Краљев. банска управа моравске бановине са онд. Пољопривредном подружином приредила је општу пољопривредну изложбу, коју је Друштво помогло са 8.000 динара.

3. У Бањој Луци од 21.—28. септембра приређена је општа пољопривредна изложба, коју је организовала Кр. банска управа. Друштво је ову изложбу помогло са 2000 динара.

4. У Сарајеву од 19.—21. октобра приређена је такође

општа пољопривредна изложба, коју је организовала Дринска бановина. Друштво је и ову изложбу помогло са 3000 динара.

5. У Петровцу, среза млавског, 6. и 7. септембра приређена је општа пољопривредна изложба коју је организовала Моравска бановина. Друштво је на предлог своје Подружине у истом месту, која је у приређивању исте узела активног учешћа, ову изложбу помогло са 700 динара у дипломама и похвалницама за награде излагачима.

Све помоћи за изложбе, било да су организоване од стране Друштва и његових Подружина, било од других установа и организација, Друштво је давало у пољопривредним справама, семену, књигама и др. материалу за награде излагачима, а никако у готовом новцу.

Желећи да што више помогне рад на приређивању и обављању пољопривредних изложаба, Друштво је морално и са прибором помагало приређивање пољопривредних изложаба у Прокупљу и Ужицу, које су организоване од стране дотичних банских управа и њихових органа.

Поред овога Друштво је своје двориште и просторије у изложбеном павиљону бесплатно уступило београдском Пољопривредном живинарском друштву, за приређивање велике земаљске изложбе живине, која је у јуну месецу приређена.

На крају овога извештаја о изложбама напомиње се, да је у 1930. години ликвидирана изложба наших сувих шљива у Чехословачкој, које су излагане на међународним сајмовима и изложбама у Братислави, Прагу и Моравским Островицама крајем 1929 и у првој половини 1930. год.

По извештају управе Међународног дунавског велесајма у Братислави, успех наших сувих шљива на поменутим изложбама био је потпуно задовољавајући.

6. Рад конференција и секција.

На конференцијама и секцијским седницама, претресана су следећа питања:

1. Предлог за сазив земаљског конгреса воћара и решавање о питањима, која се на њему имају дискутовати.

2. Питање унапређења сточарства, у вези са програмом Министарства пољопривреде.

3. Питање увођења статистике о процени сточне туберкулозе у вези са људском туберкулозом, и колаборација рада позваних фактора.

4. Исхрана приплодне стоке.

5. Упознавање пољопривредника са законом о шумама.

6. Пропаганда у циљу заштите и обнављања приватних

шума, као и потпомагање пошумљавања стерилних голети.

7. Сузбијање исхране стоке брстом, лисником и шумском пашом.

8. Поступно замењивање гајења коза.

9. Сузбијање гоpосече.

10. Потпомагање утамањивања вукова и других штеточина и заштита корисних животиња и птица.

11. Сарадња пољопривредника са шумарима.

13. Избор секретара секција.

13. Избор почасних и редовних чланова.

Предлозима по изложеним питањима, Управни одбор користио се колико је било могуће, с обзиром на материјалну могућност.

II. Рад у пословно-посредничком правцу

Пословно-посреднички рад кретао се у границама утврђеног програма. Велике тешкоће у овоме послу потичу из два разлога: неуредна отплата дуга, услед чега се оскудева у обртном капиталу и дуго, неблаговремене поруџбине.

За први разлог Управа налази узрок у пољопривредној кризи, па стога и не предузима крајње мере против неуредних платиша, јер јој није циљ да одмогне него да помогне. Управа је уверена да су Подружине толико свесне, да треба својим обавезама да одговоре, па макар и са извесним закашњењем.

Што се тиче другог разлога, ту оправдања нема. Сваки пољопривредник зна шта ће му требати за сезону, па зато треба да се пријави својој Подружини, да она сачини требовање и достави га Друштву на извршење. На тај начин, Управа би знала које количине и шта треба да набави и вршила би експедицију на време. Овако, све поруџбине долазе онда кад је крајње време, у Друштву настаје претрпаност пословима, услед чега се задоцни са експедицијом, и онда настају излишне рекламације. Али што је најгоре, управа није у могућности да предвиди које количине треба да набави и онда се дешава, да се извесна роба набави више но што треба, а извесна мање. За ово би могло да се пребаци Управи, зашто не врши набавке према прошлогодишњој потрошњи; међутим, прошлогодишња потрошња није никакво мерило. Потрошња појединe робе зависна је прво од временских прилика, а друго од решености самог пољопривредника за набавку, у вези са његовим плановима за производњу.

У прошлогодишњем извештају, Управа је показала упоредним прегледом како се кретала потрошња, и тамо се лепо види, да то не може да служи као ослонац за нове

набавке. Овде важи правило, да свака година чини за себе потпуну и независну целину.

1. Посредовање у набавкама.

Поред велике привредне кризе, пада цена пољопр. производа и слабе куповне моћи земљорадника, рад у посредовању око набавака био је потпуно задовољавајући. Друштво је и ове године извршило свој задатак са успехом и снабдело све своје Подружине свима важнијим пољопривредним потребама.

Свима је познато да Друштво своје потребе у већини случајева врши за готов новац, нарочито за робу која долази из других држава, док оно већи део ове робе да је својим Подружинама на бескаматни и вишемесечни кредит. Када се зна, да неке Подружине не одговарају на време својим обавезама, тиме се често доводи Друштво у врло тежак положај. Да би и поред ових тешкоћа Друштво ипак што боље одговорило својој задаћи око снабдевања својих Подружина у роби, то Управа није презала од своје личне моралне и материалне одговорности, но је на своју личну обавезу и гаранцију узела привремено на зајам од Народне банке 500.000 дин. и тиме вршила набавку робе и снабдевање Подружина. И кад се ово зна, онда се тек добија права слика свих тешкоћа, са којима се оно бори у свом пословању.

Шта је све набављено и издато у 1930 години, показује следећи

ИЗВОД

издатих справа, семена, алата и др. потреба из друштвеног магацина.

Сумпора	2.245	кгр.
Рафије	7.595	„
Плавног камена	96.021	„
Карбокримпа	14.774	„
Дуванског екстракта	3.829	„
Дрворина	1.017	„
Разних других — препарата	680	„
Маниле	298	клуб.
Разних вештачких гнојива	46.076	кгр.
Жице за ограде и матичњаке	775	„
Сиришта у течности	229	боца
Дистола за овце и говеда	3.662	гр.
Гуме за тегле и за калемљење	28	кгр.
Семе грашка и грахорице	10.475	„
„ мухара	1.544	„
„ сточне репе	5.386	„

„	црвене детелине	2.742 „
„	луцерке	10.591 „
„	багрена и гледича	959 „
„	разног	1.915 „
Прскалица	А.	137 ком.
„	В.	550 „
„	за воћке	322 „
„	малих ручних	53 „
Бамбусових трски		97 „
Разних запрашивача		103 „
„	преса за грожђе	14 „
„	муљача за грожђе	18 „
„	градуса (широмера и др.)	177 „
Малигана и калциметара		17 „
Воћар. и кал. ножева		4.064 „
„	тестерица	1.174 „
„	челичних четки и стругача	1.022 „
„	берила	327 „
„	и др. маказа	2.112 „
„	белегија	135 „
Разних плугова		316 „
„	дрљача	74 „
„	прашача	114 „
„	сејалица	31 „
„	крупача	21 „
„	ветрењача	14 „
„	сецкалица	25 „
Вршалица		4 „
Геплова за вршалице		2 „
Маро — тријера		38 „
Разних	„	26 „
Косачица за траву		4 „
Жетелица за жито		2 „
Прекрупача		2 „
Култиватора		8 „
Апарата за прашење семена		38 „
Попових везачица		85 „
Трокара, алки за бикове и т. сл.		164 „
Разних патент-тегла за воће		3.200 „
„	ратар-алатки (коса, вила итд.)	652 „
„	делова за плугове	302 „
„	„ „ прскал.	2.184 „
„	апарата	18 „
Разних пољопривредних књига		23.368 ком.

Све у укупној вредности од

Дин.. 4,159.886.85

2. Инспекција Подружина.

Како инспекција — преглед рада и стања Подружина има два главна циља, први је контрола и заштита интереса Друштва, Подружина и њихових чланова, а други је да се вођама и главним посленицима дају инструкције за рад у установама и развија љубав према њима, то је Управа овај рад увек убрајала у важне и неопходне послове, те му је као таквом посвећивала нарочиту пажњу.

Но, пошто Друштво има 153 своје Подружине, које су растурене на територији шест бановина, (сем савске, дравске и приморске), то је и физичка и материална немогућност, да се инспекција свих у току сваке године изврши.

Према изложеном, Управа се старала, да се преглед Подружина врши по реду тако, да свака Подружина буде прегледана сваке друге или бар треће године. Тако је у току 1930 године извршен преглед рада и стања код ових Подружина: у *В.* Градишту, Ковину, Конаку, Ковачици, Куману, Сенти, Молу, Старом Бечеју, Чуругу, Србобрану, Жабљу, Ђурђеву, Стапару, Негославцима, Иригу, Босанској Дубици, Приједору, Санском Мосту, Бањој Луци, Прњавору, Високом, Бугојну, Прачи, Фојници, Вишеграду, Плевљу, Новом Пазару, Рашкој, Скопљу, Качанику, Приштини, Митровици-Косово, Тетову, Жилчи, Гостивару, Врању, Сурдулици, Предејану, Лесковцу, Брестовцу, Алексинцу, Крушевцу, Варварину, Јагњилу, Аранђеловцу, Тополи, Лазаревцу, Ваљеву, Обреновцу и на Умки.

При прегледу означених Подружина утврђено је, да се рачунске и материалне књиге код већине Подружина, и ако је књиговодство једноставно — просто и лако, ипак воде непотпуно — неблаговремено, а било је случајева, где је и потпуно занемарено, и ако је упутом јасно прописано, како који посао треба отправљати.

Како је исправан, правилан и уредан рад у свакој установи неопходна потреба, тако је он још потребнији у установама приватне иницијативе, а нарочито у установама хумано-културног циља у које и Подружие спадају, јер свака неуредност, неисправност и аљкавост у раду доводи установу до расула и гашења њеног живота, што иде на штету свих њених чланова и опште ствари.

Што стање код Пољопривредних подружина није онакво какво се жели да буде, и што се број ових пропагандистичких и посредничко набављачких установа и њихових чланова не увеличава, умногоме је узрок § закона о унапређењу пољопривреде, који је стилизован тако, да се може тумачити, да забрањује сваки активан рад среских пољопривредних референата у Подружинама и другим организацијама, те ови, из бојазни да не одговарају, избегавају и да их оснивају и да у њима ма шта раде.

3. Друштвене финансије.

Буџетом за 1930. годину, предвиђено је примање, односно издавање Динара 874.500.—

А остварено је овако:

Примање	Дин.	866.484,49
Издавање	„	860.152,19
Укупан обрт био је	„	1,726.636,68

Према томе мањи је обрт био, него што је буџетом предвиђено:

Код примања	Дин.	8 015,51
Код издавања	„	14.347,81
Укупно мање остварено	„	22.363,32

Укупан обрт за продане справе, алат, семе и др. материал био је . . . . . Дин. 3,770.028,61

Укупан обрт за набављене справе, семе, књиге, алат и др. материал, био је . . Дин. 3,048.028,60

Мање издато за набављене справе и др. материала, него је примљено . . . Дин. 722.000,01

Поједине буџетске партије остварене су по приложеном прегледу на стр. 156/7.

Стање друштвених финансија у 1930. год., с погледом на општу привредну кризу и падање цена појединих пољопривредних производа, може се рећи, да је ипак било доста добро, — друштвена имовина је у активи.

Друштво има свој текући рачун код Поштанске штедионице у Београду под Бр. 50.350. што у многоме олакшава финансијску радњу са Пољопривредним подружинама, појединим установама и члановима друштвеним.

Готовина фондова припада: 1) добротвору пок. Фрањи Вштетечком, индустријалцу из Београда, Динара 30.504.— у злату. Приход овога фонда има се трошити на помагање пољопривредне струке, првенствено на давање потпора питомцима за изучавање пољопривредних грана; 2) добротвору г. Димитрију Грујићу, проти из Уровице, среза брзопаланачког, Дин. 12.026.— у сребру; приход овога фонда има се трошити само на књижевне пољопривредне радове; и 3) пок. Паји Тодоровићу — Ђаковчићу, бив. претседнику Српског пољопривредног друштва Дин. 10146.— у сребру; приход овога фонда има се трошити: на штампање пољопривредних поука, и на слање младића на праксу, курсеве и усавршавање у појединим пољопривредним гранама, као и за награде напреднијим земљорадницима. У овај фонд уносиће се за десет година по 5.000 динара годишње по друштвеном буџету, док не достигне суму од Динара 50.000.

Поред буџетских примања, добивено је у току године:

Од Народне банке:

За унапређење пољопривреде . . . . Дин. 20.600.—
Помоћ за сточне изложбе . . . . . „ 4.000.—
Свега Дин. 24.000.—

Од Министарства пољопривреде: за слање награђених сувих шљива на Земаљску изложбу у Братислави . . . . . Дин. 5.000.—

Као ванредни приход Друштво је је у току године добило згодитак $2^1/_2$ об. р. штете Сер. 4250 бр. 291. дин. 90.000.— Из ове суме, набавило 200 обвез. р. штете и на тај начин повећало број својих обвезница.

Друштвени капитал у 1930. години повећан је за Динара 39.600.77., која је сума унесена у фонд за пољопривредну пропаганду.

Прилажу се рачуни Изравнања и Прихода и Расхода из којих се види:

а) Кретање сума прихода и расхода и

б) Стање имовине на крају године.

Друштвени рачуни прегледани су и разрешени: од стране Главне контроле закључно са 1923.-ом годином, а од стране Обласне контроле, за 1924 и 1925. годину. Међутим рачуноиспитач Обласне контроле, продужујући преглед рачуна за 1926. год. поднео је Друштву признаницу, оверену од стране Обласне контроле, којом тражи награду по 150.— дин. дневно за рад. Изненађено оваквим поступком, Друштво је обуставило даљи преглед рачуна дотле, док од Главне контроде не добије одговор на тражено објашњење: по коме закону рачуноиспитач Обласне контроле тражи ову дневницу?

Док се очекивао одговор од Главне контроле, оснивањем бановима растуриле су се Обласне контроле, и Друштво, да би се наставио преглед рачуна, молило је Главну контролу са бр. 2510/30., да она продужи даљи преглед. Но пошто по овом захтеву није добивен одговор нити је упућен рачуноиспитач да настави преглед, то се Друштво обратило Министарству пољопривреде актом бр. 10585/30. и молило, да оно учини корак код Главне контроле да се преглед настави. Шта је Министарство учинило по овом тражењу, Друштву није познато, али 29. децембра 1930. год. по подне, дошла је мешовита комисија од три члана, одређена од Министарства пољопривреде, поднела акт којим се Друштву препоручује да комисији стави на расположење све књиге, документа и архиву ради прегледа друштвеног рада. Комисија је одмах извршила ванредан преглед касе, па затим продужила даљи рад. Разуме се, да је Друштво ставило комисији све на расположење. Комисија је прегледала рад и рачуне од 1926. до 1930. г. закључно, па се упуштала и у местимичне

прегледе рачуна за раније године, чак до 1921. г. који су већ били прегледани од Главне и Обласне контроле и за које је друштвена Управа добила разрешницу. Комисија је рад завршила око 6. марта ове год.

Да би остао траг о овоме прегледу, који се не би могао сматрати редовним, на првој седници Управе по доласку комисије, г. претседник је саопштио акт Министарства пољопривреде Пов. бр. 73.025/IV од 25. децембра 1930. год., којим је одређена комисија за преглед рачуна, целокупног рада, књига, па чак и архиве Друштва. Одређена комисија донела је собом акт 29. ов. м. по подне и одмах извршила ванредан преглед касе, а следећих дана продужила даљи рад. Како се из поменутог акта јасно види, да овај преглед није одређен по раније тражењу Друштва, то моли да се по овоме донесе одлука. После дискусије одлучено је: да Управни одбор прима знању акт Министарства пољопривреде и да ставља комисији на расположење све рачунске књиге и архиву ради прегледа, али да Управни одбор жали што није упућен комесар да изврши преглед по тражењу Друштва, него се одређивањем комисије по неким анонимним доставама вређа његов углед и понос, и удара на његову самосталност. Управни одбор задржава право да по овоме донесе доцније одлуку када комисија буде завршила рад. Износећи ово своме највишем форуму, годишњем Збору, Управа му препушта да о овоме донесе своју одлуку.

РАЧУН ИЗРАВНАЊА НА ДАН

1	Готовина у благајни				134839	70		
	Улози				431578	01	566417	71
							865200	—
2	Непокретност						300945	55
3	Хартије од вредности						86569	04
4	Намештај и прибор							
	Роба у справама, алату семену и др.	193141	9	45			2372302	05
5	У књигама	44088	2	60				
6	Потраживања разна:							
	а) Од Пољопривредних подружина по отвореним рачунима	717856		86				
	б) Од разних пољопривр установа по привременим рачунима	593476		20			1311333	06
							13289567	41

Ш. Остали рад.

Управа је користила сваку прилику и сваку везу, која би имала утицаја на напредак пољопривреде. Нарочиту је пажњу обратила на обавештајну страну и стога је била у сталној вези са сличним друштвима и удружењима у земљи и на страни, а нарочито са Министарством пољопривреде.

Узимало се учешћа преко изасланика на разним конгресима, који су се тицали унапређења пољопривреде и стварања пољопривредних организација.

Даље, давана су мишљења о законским предлозима, уредбама и правилницима, која су мишљења тражена од стране Министарства пољопривреде. Израђена су угледна правила за бановинска пољопривредна друштва; израђен је правилник о друштвеним службеницима и регулисани њихови службени односи.

Покушало се и са приређивањем утакмице орања са тракторима, фрезерима и моторним плуговима, али се није извела услед слабог одзива.

У циљу ширења пољопривредног знања и пољопривредне књижевности, извршена је замена једне мање партије књига друштвеног издања, са књигама које издаје Господарско друштво у Загребу.

Државна управа и сама је увидела од какве је користи по пољопривреду наше Друштво, па га је ослободила од плаћања течевинског пореза и свих самоуправних прireза.

Па и Краљевска банска управа дунавске бановине, увиђајући користан и хумани рад овога Друштва, давала је Подружинама на њеној територији знатне помоћи, за набавку тријера и вештачких ђубрива.

31. ДЕЦЕМБРА 1930. ГОД

ДУГ

1	Главница: на крају 1930 г. . . .						9147919	27
	Фондови:							
2	а) Пољопривредни Фонд: на крају 1929. год.	3029276	97					
	Улози добротвора и утемељача . .	2400	—					
	10% од привреде	4400	08	3036077	05			
	б) Фонд † Фрање Вшетечког . .			30504	—			
	в) Фонд Димитрија Грујића . . .			12026	—			
	г) Фонд † П.Тодоровића-Ђаковчића			10146	—			
	д) Фонд за пољопривредну пропаганду			42170	43		3130923	48
3	Роба у комисиону						506698	30
4	Обавезе:							
	Разним установама						504026	36
							13289567	41

ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ

Ред. број	ПРИХОД	Буџетом предвиђено	Стварно примљено	Више примљено	Мање примљено
		ДИНАРА			
1	Камата од фонда поч. Фрање Вшетечког	1600 —	1494 50	— —	105 50
2	Камата од фонда поч. Димитрија Грујића	600 —	650 —	50 —	— —
3	Камата од фонда поч. Паје Тодоровића	300 —	146 —	— —	154 —
4	Државна помоћ	120000 —	150000 —	30000 —	— —
5	Улози чланова добротвора и утемељача	4000 —	2400 —	— —	1600 —
6	Улози чланова Пољопривредних по-дружина	210000 —	226478 —	16478 —	— —
7	Претплата на Тежак	25000 —	21894 10	— —	3105 90
8	Прозаја Пољ. календара	50000 —	29996 30	— —	20003 70
9	Помоћ Министарства пољопривреде за воћарски конгрес	50000 —	— —	— —	50000 —
10	Приход од продаје справа, семена, алата, књига и др.	300000 —	238873 46	— —	61126 54
11	Штампање огласа у Тежаку	21000 —	27807 35	6807 35	— —
12	Штампање огласа у Пољопривредном календару	11000 —	9408 —	— —	1592 —
13	Кирија од Друштв. зграда	6000 —	6000 —	— —	— —
14	Камата од Друштв. улога	20000 —	19155 28	— —	844 72
15	Камата од хартија од вредности	15000 —	16405 —	1405 —	— —
16	Разни приходи	40000 —	115776 50	75776 50	— —
		874500 —	866484 49	130516 85	138532 36

Више утрошене суме подмирване су из осталих партија вирмanисањем, на основу

БУЏЕТА ЗА 1930. ГОД.

Ред. број	РАСХОД	Буџетом предвиђено	Стварно издато	Више издато	Мање издато
		ДИНАРА			
1	Принадлежност и осигурање особља	256200 —	274486 50	18286 50	— —
2	Канцел. риски материјал	14000 —	14093 —	93 —	— —
3	Набавка књига и листова за библиотеку	4000 —	328 25	— —	712 75
4	За воду, чишћење канала и ђубре	15000 —	13531 —	— —	1459 —
5	Осигурање робе	8000 —	7956 —	— —	44 —
6	Оправка зграда	10000 —	9773 04	— —	226 96
7	Осветљење и оправка електричне инсталације	12000 —	9172 30	— —	2827 70
8	Огрев	10000 —	11290 —	1290 —	— —
9	Трошкови за пошту, телеграф и телефон	2000 —	3085 05	1085 05	— —
10	Трошкови за Славу	3000 —	3000 —	— —	— —
11	Штампање Тежака, хонорар уреднику и писцима	170000 —	164260 60	— —	5739 40
12	Штампање Календара, хонорар уреднику и писцима	82000 —	82321 35	321 35	— —
13	Штампање поука, хонорар уреднику и писцима	15000 —	— —	— —	15000 —
14	Оснивање и инспекција Подружина и Дружина	15000 —	11000 —	— —	4000 —
15	Пољопривредна предавања, курсеви и течајеви	25000 —	5986 —	— —	19014 —
16	Прирећивање пољоприв. изложаба	60000 —	65466 50	5466 50	— —
17	Награде студентима Пољопр. факултета за Св. Савски темат	2000 —	2000 —	— —	— —
18	Пољопривредном фонду, улог добротвора и утемељача	4000 —	2400 —	— —	1600 —
19	Пољопривредном фонду, 10% од Друштвене привреде	1880 —	4400 08	2520 08	— —
20	Фонду поч. Фрање Вшетечког	1600 —	1494 50	— —	105 50
21	Фонду пок. Димитрија Грујића	600 —	650 —	50 —	— —
22	Фонду пок. Паје Тодоровића	300 —	146 —	— —	154 —
23	За оснивање и помагање Пољоприв. књиж. и читаоница и др. установа	13000 —	3298 50	— —	9701 50
24	Хонорар за рад у ужим и специјалним одборима	50000 —	52600 —	2600 —	— —
25	Непредвиђени расходи	20000 —	65781 27	45781 27	— —
26	Фонду за пољопривредну пропаганду	16920 —	39600 —	22680 —	— —
27	Фонду пок. Паје Тодоровића	5000 —	5000 —	— —	— —
28	За воћарски конгрес	50000 —	— —	— —	50000 —
29	Путни трошкови чланова управе	8000 —	4073 25	— —	3926 75
		874500 —	860152 19	100173 75	114521 50

тачке 2. овлашћења датог Управном одбору на 56. редовном годишњем Збору.

ПРИХОД РАЧУН ПРИХОДА и РАСХОДА.

1	Приход од кирије						6000	—
2	Државна помоћ						15000	—
3	Приход на хартије од вредности .						16405	—
4	Камата на улоге						19155	28
5	Приход од Тежака и Пољопривредн. календара							
	а) Члански улози	226478	—					
	б) Претплата на Тежак	21894	10					
	в) Продаја Календара	29996	30				278368	40
6	Приход од огласа у Тежаку и Пољопривредном календару :							
	а) Огласи у Тежаку	27807	35					
	б) Огласи у Пољопривредном календару	9408	—				37215	35
7	Улози чланова добротвора и утемељача						2400	—
8	Разни приходи :							
	а) Помоћ Народне Банке за друштвене циљеве	20000	—					
	б) Министарства пољопривреде за слање награђених сувих шљива на земаљску изложбу у Братислави	5000	—					
	в) Наплаћено од Министарства финансија згодитак, који је на VI вучењу, извукла друштвена обвезница, 2.½% ратне штете, серија 4250 бр. 291, чистих динара	90000	—	115000	—			
	г) Разни ситни приходи			776	50		115776	50
9	Привреда од обрта						38873	46
							864193	99

На основу чл. 10. тач. в, Пословника Српског пољопривредног друштва и решења Управног одбора бр. 100. од 7.-II.-1931. потписани испитали смо ове рачуне „Рачун изравнања“ и „Рачун прихода и расхода, упоредили их са главним и споредним књигама, и нашли: да су у свему тачни и исправни.

31. децембра 1930. год.
Београд

ЧЛАНОВИ ФИНАНСИСКОГ ОДБОРА :
Александар Рашковић с. р.. Сава Ратковић с. р.
Милош Николић с. р.

НА ДАН 31. ДЕЦЕМБРА 1930. ГОД. РАСХОД

1	Плата особља и осигурање . . .							2744486	50
2	Канцеларијски материјал							14093	—
3	Осниваље и инспекција Подружина, предавања и курсеви по друштвеном буџету							11000	—
4	Прирећивање пољопривредних изложаба по друштвеном буџету .							65466	50
5	Штампање Тежака и хонорари .	164260	60						
6	Штампање Календара и хонорари .	82321	35					246581	95
7	Разни трошкови:								
	а) Осветљење и оправка електр. инсталације	9172	30						
	б) Разне ситне таксе за пошт. телегр. и телеф.	3085	05						
	в) дневнице за седнице разних ужих одбора	52600	—						
	г) путни трошкови чланова Управе и особља који су путовали службено	4073	75						
	д) оправке друштвених зграда . .	9773	04						
	ђ) ђубре, вода и оправке водовода	13531	—						
	е) огрев	11290	—						
	ж) провизије и трошкови код Поштан. штедионица	3873	94						
	з) камата и трошкови Привилег. аграр. банке на дугу код ње .	35335	78						
	и) осигуране робе	7956	—						
	ј) друштвена Слава	3000	—						
	к) поклон у књигама	3498	50						
	л) награде двојици студената Пољопр. Факултета за Св. Савски темат по 1000 дин.	2000	—						
	љ) помоћ Савезу пољоприв. књижница и читаоница	5000	—						
	м) течајеви за сеоске домаћице, курсеви и предавања пољоприв.	5986	—						
	н) разни трошкови	21571	55					191546	41
8	Амортизације:								
	а) од намештаја и прибора од дин 96187,81 отписује се 10% . . .	9618	78						
	б) улози чланова добротвора и утемељача	2400	—						
	в) пољопривредном фонду 10% од друштв. привреде	4400	03						
	г) из друштв. привреде 11 рата за фонд ⅓ Паје Тод ровића . . .	5000	—						
	д) привреда по подмирењу свих издатака	39600	77					61019	63
								864193	99

Хонорарни књиговођа Михаило Ђорић. с р.,

Чланови финансиског одбора прегледали су ове рачуне: „Рачун изравнања", и „Рачун прихода и расхода", и нашли да су исправни, одобравају их.

П. претседник
Др. Танасије Митровић с. р.

Претседник
Мирко Миљковић с. р.,

ЧЛАНОВИ УПРАВЕ:

Др. Мих. Градојевић с. р., Божидар Ранковић с. р., Никола Петровић с. р Вића Мутић с. р., Драг. Ј. Спремић с. р.. Тима Владисављевић с. р , Лазар Сладековић с. р.,

И приватна лица позиавала су рад овога Друштва, као што је случај са великим добротвором покојним **Милошем Миловановићем,** београдским професором, који је завештао Друштву своју кућу у улици Цара Николе бр. 31 (пређе Макензијева ул.).

У току године Друштво је организовало прикупљање прилога преко Подружина за поплављене крајеве у Француској, која је, не смемо никад да заборавимо, наша друга Отаџбина. Прикупљени прилози достављени су непосредно префектима у поплављеним крајевима.

В. ЛИЧНИ ОДНОСИ.

I. Чланови Друштва.

На концу године било је чланова:

оснивача	11
добротвора	76
утемељача	528
почасних	133
редовних	1075
подружинских	7626
Свега	9449

Према томе број чланова повећао се у току године са: 2 добротвора, 6 утемељача, 2 почасна, 77 редовних и 636 подружинских чланова.

У току године умрли су ови чланови: Њ. С. Патријарх Господин Димитрије; Драгомир Поповић, ср. пољопр. референт, Јован Ф. Вшетечка, индустријалац; Наталија М. Стоиљковић и Спасоје Петровић, чиновник Срп. пољопр. друштва.

II. Чланови управног и надзорног одбора

На основи чл. 15. правила, ове године иступају из Управног одбора:

1. претседник г. Мирко г. Миљковић;
2. члан г. Никола Ж. Петровић;
3. „ г. Лазар Сладековић;
4. „ г. Драгутин Ј. Спремић;
5. „ г. Александар Рашковић;
6. „ г. Сава Ратковић.

Чланови који иступају из Управног одбора могу бити поново бирани.

Осим тога, ове године бирају се први пут, претседник и четири члана за надзорни одбор, а у смислу чл. 24. допуњених правила на прошлогодишњем редовном збору.

Избор чланова како за управни тако и за надзорни одбор, врши се тајним гласањем, са једном листом и само међу редовним члановима.

III. Особље.

На крају године бројно стање службеника било је ово:

чиновника сталних	7
чиновника хонорарних	1
служитеља	3
Свега	11

Према томе бројно стање смањено је за једног чиновника, услед смрти Спасоја Петровића, бив. експедитора, чије се место неће попуњавати.

Г. ИЗВЕШТАЈИ ПОДРУЖИНА.

Највећи део своје делатности, како у васпитно-пропагандистичком, тако и у посредничко набављачком погледу, Друштво врши и спроводи помоћу својих Подружина.

Како се и број Подружина и број њихових чланова из године у годину повећава, то се и рад Друштва са њима у сваком погледу развија, а и саме Подружине постају активније у раду у толикој мери, да многе важне послове често пута предузимају и спроводе сопственом иницијативом и сопственим средствима.

Развијањем рада у Подружинама и стварањем пољопривредног менталитета у њиховим редовима, оне су, као саставни део Друштва, постале најважнији чинилац у његовом животу и раду, те се у овоме делу извештаја излажу у изводу и подружински извештаји, који су примљени до дана када је извештај дат у штампу.

1. Пољопривредна подружина у Сопоту.

Ово је друга година како је Подружина у Сопоту по броју чланова највећа од свих, које су у саставу Друштва. У 1929. имала је 283, а у 1930. год. 355 чланова.

Рад Подружине у овој години потпуно је задовољио оба главна правца њеног рада по циљу и задатку означеном у правилима подружинским.

У пропагандистичком погледу Подружина је помоћу свога секретара г. Душана Тошића радила на држању пољопривредних предавања у свакој згодној прилици, а поред тога одржан је шесто-дневни калемарски курс ради обуке младића у произвођењу, калемљењу, сађењу и гајењу воћака у среском, односно бановинском расаднику у Сопоту. На курсу је било 105 младића, који су показали одличан успех у обуци. Младићи су били већином синови чланова подружинских, а сви су на завршетку курса по положеном испиту награђени са калемарским ножевима.

Подружина је 27. септембра приредила среску сточарско-

живинарству изложбу, која је потпуно успела. За приређивање изложбе Подружина је на име помоћи добила и то: од Дунавске бановине 25.000, од среског пољопривредног одбора 15.000, од Министарства пољопривреде 10.000, од Срп. пољопр. друштва 8.000, од бивше обласне самоуправе 5.000 и и од општине сопотске 2.000 — свега 65.000 динара. Од ове суме на награде излагачима дато је 56.680 динара, а остало је утрошено на штампање огласа, плаката, на подвоз справа и материала, на уређење изложбеног простора и друге потребе.

И по своме раду у посредничко-набављачком погледу Подружина у Сопоту стоји међу првима. Она је у току године од Друштва на кредит и за готов новац узела за своје чланове справе, семена и материала у вредности 108.697.50 дин.

Поред овога Подружина је користила помоћ Краљевске банске управе дунавске бановине и узела један Маротов тријер за заједничку потребу својих чланова.

Укупна примања по дневнику касе износе 27.935, за изложбу 65.000 и од продате робе 97.686.35 динара, што чини свега 190.621.35 динара, а издавања 161.918 динара. Остатак у суми од 28.703.35 динара је подружинска имовина, од које суме дугује Друштву 23.815. динара.

П. Претседник Подружине био је г. Ђорђе Секулић, секретар г. Душан Тошић, а чланови управе: г.г. Живота Спасојевић, Драгутин Вуличевић, Радован Борикић, Тихомир Марковић, Рад. С. Јовановић, и Чедомир Николић.

Претседник надзорног одбора био је г. Миленко Ђорђевић, а чланови: г.г. Радојица Јеринић и Никола Пантелић.

На скупштини подружинских чланова, држаној 11-I-1931 год. одано је једногласно признање г. Душану Тошићу, секретару — ср. пољ. референту, приписујући њему као вођи и главном функционеру у Подружини највећи део заслуга, што је Подружина у 1930. год. показала тако плодне резултате у раду и од стране скупштине је предложен за одликовање.

2. Пољопривредна подружина у Сараорцима.

Подружина је радила само у посредовању у набавкама пољопривредних справа семена и материала за своје чланове, набављајући ове на кредит од Друштва на подлози њене обвезнице.

Примања по дневнику касе износе свега 14.826.87 динара, а издавања 11.122.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 3.704.37 динара, од које суме Подружина дугује Друштву 2.300. динара.

Подружина је у 1930. год. имала 28 чланова.

Претседник Подружине био је г. Живојин Љ. Матић,

секретар г. Живота Милосављевић, благајник г. Станоје Н. Петровић, чланови управе: г.г. Светозар П. Матић, Воја Живковић, Живко С. Матић, Никола Јанковић и Коста Никодијевић.

Претседник надзорног одбора био је Душан М. Живановић, чланови: г.г. Душан Л. Миловановић и Божа Јовановић.

3. Пољопривредна подружина у Рибнику.

Подружина је имала 170 чланова. И ове године остала је најјача од сеоских Подружина, како по броју својих чланова тако и по раду у посредовању у набавкама разних потреба за своје чланове.

Подружина је у пропагандистичком погледу радила мање, а више у набављачком. Предавања су држана само о годишњој скупштини. Подружина има и свој тријер систем „Маро" за заједничку употребу, а исти се употребљава за пречишћавање семена чланова и осталих пољопривредника.

Подружина је у току године набавила од Друштва на кредит и за готов новац разних пољопривредних справа семена и материала у вредности 82.980 динара.

Примања по дневнику касе износе 94.947.— а издавања 92.441.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 2.505.50 динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину у вредности 1221.— дин., а вредност тријера, шупе за њега, ваге и др. покретности износи 7.080.— што све скупа износи вредност од 10.806.50 динара.

Претседник Подружине био је г. Игњат Николић, ппретседник г. Велисав Алексић, дужност секретара вршио је г. Влада Лапчевић, учитељ, благајник г. Радош Раденковић, остали чланови управе били су: г.г. Живојин С. Митровић, Веселин Величковић, Драгутин Јовановић, Сретен Ђоковић и Јован Миодраговић.

Претседник надзорног одбора био је г. Влад. Лапчевић, чланови: г.г. Миљко Величковић и Милен Карић.

4. Пољопривредна подружина у Лаћевцима.

Подружина је у 1930. год. имала 29. чланова.

Рад Подружине састојао се само у посредовању у набавкама за своје чланове, вршећи ове од Друштва. Кредитом се Подружина није користила.

Примања по дневнику касе износе свега 1182.-а издавања 1.162.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи само 20. динара.

Претседник Подружине био је г. Христивоје Јовандерић,

председник г. Добривоје Зуцовић, секретар г. Стеван Р. Лазовић, учитељ, благајник г. Петар Јовић, остали чланови управе били су: г.г. Драгутин Левајац, Милутин Миловановић, Милисав Јанић и Милан М. Петровић.

Претседник надзорног одбора био је г. Милан Ерић, а чланови: г.г. Радојко С. Јовандерић и Пантелија Глишић.

5. Пољопривредна подружина у Крњеву.

Подружина је имала 102 члана.

Рад Подружине састојао се искључиво у посредовању у набавкама за своје чланове, вршећи ове од Друштва на почек на подлози своје обвезнице и за готов новац.

Подружина је од Друштва набавила за своје чланове пољопривредних справа, семена и материала у вредности за 47.257.61 динара.

Примања по дневнику касе износе 54.147.34, а издавања 53766.07 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 381.27 динара. Подружина има у роби у магацину у вредности 780 динара.

Претседник Подружине био је г. Радосав Шулеић, претседник г. Душан Арсић, секретар г. М. Ж. Матејић, благајник г. Јаков Тирнанић, остали чланови управе: г.г. Душан Цветковић, Захарије Драгановић и Павле Тирнанић.

Претседник надзорног одбора г. Јован Ж. Тирнанић, чланови: г.г. Владимир Цветковић и Милосав Петровић.

6. Пољопривредна подружина у Пољни—Трстеник.

Подружина је имала 28. чланова.

Подружина је радила само на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и др. материалом.

Готовина подружинска на крају 1930. год. год. износила је 680 динара.

Претседник Подружине је г. Воја Параћанин, претседник г. Владимир Томић, секретар г. Мија Бркић, благајник г. Чеда Бркић, остали чланови управе су: г.г. Михаило Ђорић, Велимир Николић, Лука Брадић, Мицко Параћанин и Мика Томић.

Претседник надзорног одбора г. Тихомир Ђорић, чланови: г.г. Момчило Стевичић и Васа Васић.

7. Пољопривредна подружина у Омашници—Трстеник.

У 1930. год. Подружина је имала 44 члана.

Подружина је агилно радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и материалом, узи-

мајући ове од Друштва за готов новац и на кредит на подлози своје обвезнице.

Претседник Подружине г. Живадин Антић одржава сваке године на скупштини подружинској по једно пригодно предавање о унапређењу пољопривреде, које оставља леп утисак на слушаоце.

Примања по дневнику касе износе 30.299.20, а издавања 26.139.20 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 4.160.— динара, а поред ове у семену и материалу Подружина има 299 дин. те њена имовина износи свега 4.459.— динара.

Претседник Подружине је г. Живадин Антић, претседник општинског суда, ппретседник г. Светозар Мутавџић, секретар г. Милутин Ристић, благајник — магационер г. Милан Р. Науровић, остали чланови управе су: г.г. Душан Вучић, Вучић Милутиновић, Вучко Гашић и Вукадин Павловић.

Претседник надзорног одбора је г. Добросав Спасић, а чланови: г.г. Милисав Ивановић и Живан Ђурић.

8. Пољопривредна подружина у Ковину.

Подружина је имала 50 чланова.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама пољ. справа, семена и материала за њене чланове, које су набавке вршене од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице. Затим, Подружина је преко свога претседника и г. Јосифа Кафола, благајника, уложила велики труд и старање око издржава подружинског расадника, његовог уређења и искоришћавања његових производа.

Поред изложеног одржане су 4 скупштине и 8 седница управног и надзорног одбора на којима су доношене одлуке о питањима која су била на реду да се по њима поступи и послови свршавају. Вођена је подружинска администрација.

Подружина је од Друштва за своје чланове набавила справа, семена и материала у вредности 20.510 динара, од које је суме до краја године исплаћено 19.170, а остало на дугу 1.340 динара.

Примања по дневнику касе износе 27.648.55, а издавања 10.863.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 16.785.05 динара, која се налази на приплоду код банке „Дунареана". Поред ове готовине Подружина има 10 акција Привилеговане аграрне банке у вредности 5.000. дин., у потраживањима — на дугу код својих чланова 1.380. дин., дуг магацина благајни за 149 кгр. плавог камена 1.341. дин.

Свега дин. 7.721

Према овоме Подружина поред свог расадника има у новцу свега 24.506.05 динара, што значи да је се њена имо-

вина, према стању на крају 1929. год. повећала за 5.173.— динара.

Претседник Подружине је г. Бела Гига, а шпретседник г. Илија Сармаш, благајник г. Јосиф Кафол, I. секретар г. Петар Бела, II. секретар г. Др. Ловро Кришнар, остали чланови управе су: г.г. Бела Стеван, Радивој Стеван, Олчан Васа и Долик Андрија.

Претседник надзорног одбора је г. Дренча Груја, чланови: г. Манча Ђорђе и Мијат Васа.

9. Пољопривредна подружина у Прилнкама.

Подружина је имала 64. члана.

И ако у релативно сиромашном крају, Подружина је као сеоска постигла завидну јачину, како по броју својих чланова, тако и по њеном раду у првој години њенога живота.

Рад Подружине у овој првој години састојао се у снабдевању својих чланова разним потребама, које су од Друштва и на кредит и за готов новац набављане.

Подаци о имовном стању Подружине на крају прошле и почетку ове године недостају.

Претседник Подружине је г. Вучко Поповић, потпретседник г. Гавро Сенић, секретар г. Секула Пандуровић, учитељ, благајник г. Станиша Бајовић, остали чланови управе: г.г. Милош Јевђовић, Милорад Маловић, Момир Ђаковић, Богић Томић и Средоје Тодоровић.

Претседник надзорног одбора г. Миљко Луковић, чланови: г.г. Лазар Бугарчић и Радован Сретеновић.

10. Пољопривредна подружина у Чачку.

Подружина је имала у 1930. год 296 чланова редовних, 1. добротвора и 4 утемељача, свега 301 члана.

Пуних 8 година Подружина је држала првенство у јачини по бројном стању чланова, па је у 1929 години дошла на друго, а у 1930 год. на треће место. И ако је по бројном стању чланова изгубила првенство, она је још задржала првенство у погледу рада на васпитно-пропагандистичком пољу.

Рад Подружине кретао се у два главна правца — у васпитно-пропагандистичком и посредничко-набављачком. У васпитно пропагандистичком правцу Подружина је ударила следеће:

1) Помоћу својих чланова г. Живка Тодоровића, среског пољопр. референта и г. Љубомира Ћосића, управника лозног и воћног расадника у Чачку, одржала је практична и демонстративна предавања у свима општинама среза трнавског и у неким општинама среза љубићског о сузбијању

штитасте ваши на шљивама и др. штеточина на воћкама, прскањем воћним карболинеумима. Подружина је за ову сврху набавила две велике воћарске прскалице на колицима, са којима су предавања извођена и исте члановима на послугу за исту сврху даване. Ради што успешније борбе противу штитасте ваши на шљивама и противу свих осталих биљних штеточина и болести, Подружина је увек на стоваришту имала довољно свих најбољих препарата.

Поред ових предавања из воћарства, даване су потребне поуке и савети из свих осталих пољопривредних грана.

2) Подружина је у дане 28 и 29 септембра приредила општу пољопривредну изложбу, која је у сваком погледу потпуно успела. За ову изложбу Подружина је поред помоћи од Друштва била обилно помогнута и од Краљевске банске управе дринске бановине са 20.000 и од Министарства пољопривреде са 15.000 динара. Ову изложбу Подружина је приредила у заједници са Чачанском пчеларском подружином.

3) У времену од 20 октобра до 4. новембра Подружина је приредила и обавила плетарски курс, на коме је 32 младића, већином са села, обучено у изради предмета за бербу, паковање и пренос воћа, грожђа и других плодова.

Курсисти су израдили 292 плетарске израђевине за разне потребе. Курсом је руковао и обуку изводио г. Мехмед Калајџић, стручњак, кога је Дринска бановина о свом трошку послала.

Курсистима је давана помоћ у новцу за исхрану, а на свршетку курса слушаоци су положили испит, показали врло добар успех и они који су заслужили, награђени су нужним плетарским прибором.

Краљевска банска управа дринске бановине поред слања стручњака дала је и обилну помоћ у новцу и омогућила његово успешно извођење. Друштво је такође обилно помогло приређивање и обављање овога, за овај крај врло важног курса.

4) Подружина је поред свог раније набављеног одличног тријера система „Емил Марот“ примила од Краљевске банске управе дринске бановине и један селектор за пречишћавање жита са моторним погоном у вредности 45.000 динара, те је сада у могућности да врши пречишћавање жита не само својих чланова, већ и свих осталих пољопривредника из шире околине.

Колико је Подружина учинила и урадила у посредничко-набављачком погледу, довољно је да се нагласи, да је за пољопривредне справе, семе и материал за своје чланове издала суму од 122.487.— динара.

Све потребе за чланове набављене су од Срп. пољ. друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице, а понешто од препарата за сузбијање биљних штеточина набављено је и са друге стране.

Укупна примања по дневнику касе износе 243.971.— а издавања 241.230.— динара. Готовина за пренос у 1931 годину износи 2.741.47 динара

Имовина Подружине на крају године била је оваква :

1). Готовина по дневнику касе . . . 2741.47 дин.
2). Вредност 18 обвезница ратне штете 8100.— „
3). Вредност робе у магацину . . . 27634.— „
4). Вредност непокретног имања . . 300000.— „
5). Вредност намештаја — покретности 10000.— „
6). Код чланова на дугу . . . . . 6450.53 „
Свега динара . . 354926.—

Од ове имовине Подружина дугује Друштву 26979.— динара, а остало је све њена имовина.

Претседник Подружине је г. Милош Поповић, учитељ у пензији, потпретседник г. Љубомир М. Ћосић, управ. лозног и воћ. расадника, секретар г. Драгољуб Оцокољић, учит., благајник г. Брана Обрадовић, школ. надзорник у пензији, остали чланови управе су: г.г. Живко Михаиловић, Милош В. Петронијевић, Душан Ц. Савић, Богољуб Илић, начелник среза тршавског и Богосав Чакајац, пољопривредник.

Претседник надзорног одбора је г. Влајко Јаковљевић, а чланови: г.г. Нићифор Вујовић и Миладин Вукосављевић, пољопривредници.

11. Пољопривредна подружина у Сенти — Бачка.

Подружина је имала 50 чланова.

Рад Подружине кретао се и у васпитно пропагандистичком и у посредничко-набављачком правцу.

Поред поука и савета, даваних из свих пољопривредних грана, Подружина је била организовала тромесечни зимски пољопривредни течај, који се по жељи није могао обавити само стога, што се није јавио довољан број слушалаца.

Рад и пропаганда за чишћење и селекцију жита за семе, дао је врло плодних резултата. На подружинском селектору очишћено је у току године 225.595 килограма пшенице и 9.037 кгр. јечма. Ујам је наплаћиван 3% с обзиром на ниске цене житарица, а исти ће се још смањити, пошто је Подружини Градска општина одобрила помоћ у 10.000 динара.

Подружина је у току целе године узимала активног учешћа у свима привредним покретима Дунавске бановине — конгресима, конференцијама и при оснивању савеза пољопривредних друштава исте бановине.

У посредничко набављачком погледу, Подружина је по-

средовала у набавци вештачких ђубрива за своје чланове и набављено је свега 40. м. центи, док је у 1929 год. набављено 100. м. ц.

Подружина је узела активног учешћа у пропаганди и помагала сузбијање штеточине „метлица" чија је гусеница огромне штете учинила у околини Сенте.

Подружина је предузела акцију за оснивање млекарске задруге у Сенти, али је и поред врло опрезног приступања овоме послу оштећена са 14.000 динара, падом под стечај предузећа „Млекотехника". Подружина је своје потраживање пријавила стецишној маси, али није сигурно да ће што од штете бити накнађено.

Подружина је радила и даље ће радити на оснивању сточарске задруге у Сенти, за коју су сви предуслови врло повољни.

Имовно стање Подружине на крају године било је овакво:

1. Готовина у новцу	12 186 09	дин.
2. Вредност инвентара	65.666.50	„
3. У акцијама Прив. аграрне банке . . .	10.000.—	„
4. Роба у магацину	4.371.50	„
5. У потраживању од Градске општине .	5.000.—	„
Укупно динара	97.224.09	„

Претседник Подружине је г. Сава Вујић, потпретседник г. Миладин Лалић, секретар г. Петар Божидар, благајник Сава Кршић, остали чланови управе: г.г. Андрија Вуков, Никола Борђошки, Марко Ђурић, Иван Бирдлин, Славко Стајић, Јаша Крагујев, Стеван Брановачки, Др. Бранко Пецарски, Милан Поморовачки.

Претседник надзорног одбора г. Драгутин Борђошки, чланови: г.г. Стеван Стајић, и Милош (Милан) Плавшић.

12. Пољопривредна подружина у Житковцу.

Подружина је имала 35 чланова.

Подружина је највише радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и материалом, набављајући ове за готов новац од Друштва. Поред пољ. справа и семена Подружина је за своје чланове набављала и уводила новине међу своје чланове, снабдевајући их вештачким ђубривима и препаратима за сузбијање биљних болести и штеточина.

Примања у току године износе 21.638.26, а издавања 13.561.25 дин. Готовина за пренос у 1931. год. износи 8.077.01 динара. Поред ове готовине Подружина има још робе у магацину у вредности 1.137.50 динара, а вредност њеног инвентара износи 2.500 динара, што чини укупну вредност имовине од 11.714.51 динара.

Претседник Подружине био је г. Димитрије Мартиновић, упр. монопол. стоваришта у пензији, секретар г. Живојин С. Ракић, срески економ, благајник г. Миладин Јовановић, фин. чинов. у пензији, остали чланови управе су: г.г. Александар В. Стојановић, Добросав Живковић, Обрад Миладиновић и Стојан Миленковић.

Претседник надзорног одбора је био г. Влада Петковић, а чланови: г.г. Милун Антонијевић и Властимир Васић.

13. Пољопривредна подружина у Крупњу.

Подружина је имала 25 чланова.

Подружина је радила само на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Вредност набављених потреба износи 5.518.— динара.

Примања по дневнику касе износе 8.931.24, а издавања 8.159.10 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 772.14 динара.

Претседник Подружине је г. Димитрије П. Петровић, потпретседник г. Урош Недељковић, секретар и благајник г. Миливој Ђ. Станимировић, помоћник среског економа, остали чланови управе: г.г. Велимир Дамњановић, Михаило Стакић, Стеван Грујичић, Саво Васиљевић, и Сретен Милинковић.

Претседник надзорног одбора је г. Сретен Миловановић, а чланови: г.г. Цветко Антонић и Света Максимовић.

14. Пољопривредна подружина у Пироту.

Подружина је у 1930. год. имала 26 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама и семеном и другим материалом. На снабдевању би се више учинило, да је плави камен код Друштва био нешто јевтинији.

Подружина је највише труда и времена уложила око приређивања пољопривредне изложбе у Пироту, која је, благодарећи помоћи од Министарства пољопривреде, Банске управе, Срп. пољопривредног друштва, новчаних завода и др. установа и појединаца, потпуно успела.

Подружина је на име помоћи за ову изложбу прикупила 57.260.— динара, која је сума раздељена излагачима на име награда у пољопривредним справама, семену, поучним пољопривредним књигама и др. материалу.

Укупна примања по дневнику касе износе 10.923.54, а издавања 9.068.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 1.854.95 динара. Поред ове готовине у новцу Подружина има у справама, семену, разном материалу, хартијама од вредности и намештају, у вредности 7.610.15 дин.

Претседник Подружине је г. Јован К. Даскаловић, потпретседник г. Михаило П. Видановић, секретар г. Драгомир С. Миленовић, благајник г. Милан К. Златковић. Остали чланови су: г.г. Јордан Тошић, Стеван Вељић, Светозар Иванковић, Ђока Тошић и Михаило Влатковић.

Претседник надзорног одбора је г. Алекса Павловић, а чланови: Велимир Игњатовић и Срета Божиловић.

15. Пољопривредна подружина у Бечевици — Књић.

Подружина је у овој години имала 24 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, које су набављане од Друштва на кредит и за готов новац. Вредност набавки износи 14.500 динара.

Примања по дневнику касе износе 3.907, а издавање 1.827.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 2.080.— динара. Поред ове готовине Подружина има робе у магацину у вредности 1.340.— динара, вредност инвентара 888.— динара, од које суме дугује Друштву 5.747.50 динара, а остало је њена имовина.

Претседник Подружине је г. Миладин Сталетић, потпретседник г. Драшко Димитријевић, секретар г. Сретен Пауновић, благајник г. Радомир Пантовић, магационер г. Милан Димитријевић, остали чланови управе су: г.г. Исидор Димитријевић, Радомир Мићовић, Миленко Вуковић, и Драгић Кокић.

Претседник надзорног одбора је г. Милан Ђеровић, а чланови: г.г. Миодраг Стевановић и Милан Димитријевић.

16. Пољопривредна подружина у Брестовцу — Књић.

Чланова је имала 20 у 1930. год., а толико се и за 1931. годину уписано.

Како чланови нису исплатили дуг Подружини из 1929. год. то нове набавке на кредит нису вршене.

Претседник Подружине био је г. Светолик Нешић, учитељ, који је радио на оснивању и одржавању Подружине, затим је на крају године од стране скупштине изабран за почасног члана. Г. Нешић је одржао пољопривредно продужни течај, на коме је било 36 младића, од којих су 22 на завршетку, а по положеном испиту награђени пољопривредним књигама.

Готовина Подружине на крају 1930. године износи 800 динара. Подружина никаквог дуга нема.

Претседник Подружине био је г. Петар Илић, секретар Љубисав М. Урошевић, благајник-магационер г. Милош Си-

мовић, сви из Брестовца, остали чланови управе су: Љубисав Ј. Урошевић, Витомир Максимовић, Драгољуб Максимовић, Милорад Р. Николић и Светолик Симовић.

Претседник надзорног одбора је г. Михаило Д. Урошевић, свештеник, а чланови: г.г. Сретен Јанковић и Чедомир Пантовић.

17. Пољопривредна подружина у Рожанцима — Сопот.

Подружина је имала 31 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању њених чланова пољопривредним справама, семеном и другим материалом. Набавке су вршене од Срп. пољ. друштва на кредит и за готов новац.

Готовина подружинска на крају 1930. год. износи 1.228.— динара.

Претседник Подружине је г. Милош М. Васиљевић, п. претседник г. Радомир М. Радојичић, секретар-благајник г. Драгољуб Ђуричић, чланови управе: г.г. Милан Р. Ђуричић, Милисав М. Милошевић, Чедомир С. Поповић Љубомир Ј. Милошевић и Миливоје Марјановић.

Претседник надзорног одбора г. Ивко О. Јовтић, а чланови: г.г. Недељко Р. Ђуричић и Драгољуб Ј. Марјановић.

18. Пољопривредна подружина у Каменици — Ваљевској.

Подружина је у 1930. год. имала 89 чланова.

Рад Подружине састојао се у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материала, а нарочито материала и справа за сузбијање штитастих ваши на шљивама, на коме послу је Подружина предњачила и постигла потпуно задовољавајуће резултате. Велика већина чланова подружинских прскала је своје воћњаке препаратима за сузбијање штитасте ваши и др. биљних штеточина и болести.

Све набавке справа, семена и материала Подружина је вршила од Друштва на кредит на подлози њене обвезнице.

Примања по дневнику касе износе 33.270.25, а издавања 33.153.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 117.25 динара. Поред ове готовине Подружина има и свој капитал на приплоду код Осладићске месне задруге за пољопривредни кредит у 2.700 динара, затим у акцијама Привил. аграрне банке 1.000, у роби у магацину 3.726.—, на дугу код чланова 1.511.— и у покретности — намештају, прскалицама за воће, књигама и др. 4.100.— динара, што чини укупно 13.154.25 динара, од које суме Друштву дугује 1.000.— а њена готовина остаје у 12.154.25 динара.

Претседник Подружине је г. Крсман Вучићевић, пот-

претседник г. Панта Јанковић, секретар-благајник г. Никола Теодосић, чланови управе: г.г. Здравко Јовановић, Петар Петровић, Игњат Настић, Милорад Ивановић, Живојин Јанковић и Витомир Давидовић.

Претседник надзорног одбора је г. Живојин Ковачевић, а чланови: г.г. Миливоје Ристивојевић и Милан Крстић.

19. Пољопривредна подружина у Врању.

Подружина је имала 68 чланова.

Рад Подружине, због пензионисања и премештаја њеног секретара г. Милована Микића, сводио се само на снабдевање њених чланова разним пољопривредним потребама, које су набављене од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Укупна примања у току године износе 22.042.79, а издавања 16.591.70 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 5.451.09 динара.

Претседник Подружине је г. Ђорђе Костић, потпретседник г. Трифун Трајковић, секретар-благајник у прво време био је г. Милован Микић, ср. пољ. референт, а доцније његов помоћник г. Стојан Ј. Доцић, остали чланови управе су: г.г. Стојан Јовановић, Урош Трајковић, Драгутин Младеновић, Милан Стошић, Стојан Станојковић и Драгутин Станојковић.

Претседник надзорног одбора је г. Гавра Стевановић, а чланови: г.г. Александар Девацић и Раде Стаменковић.

20. Пољопривредна подружина у Бабушници.

Подружина је имала 40 чланова.

Подружина је радила на пропагирању, да се што више чланова у Подружину упишу. Поред овога радила је на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, набављајући ове од Друштва за готов новац. Подружина је радила и на обавештавању својих чланова и давању поука и савета за напредније начине рада у пољопривреди.

Укупна примања износе 7.733.98, а примања 2.245.20 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 5.488.78 динара. Поред ове готовине Подружина има и свој плац за кућу-дом у реону варошице.

Претседник управног одбора је г. Владимир Петровић, потпретседник г. Никола Станковић, секретар г. Новица Ђинђић, благајник Ђорђе Стаменковић, чланови управе: г.г. Станко Манић, Ваца Стојановић, Васа Николић, Бранко Ђорђевић и Коста Поповић.

Претседник надзорног одбора је г. Влада Станковић, а чланови: г.г. Васа Митровић и Славко Поповић.

21. Пољопривредна подружина у Честину — Гружа.

Чланова у 1930. год. било је 20.

Рад Подружине састојао се у набавкама разних пољопривредних потреба за своје чланове, које су набављене од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице. Подружина је радила и на пропаганди и давању поука и савета за борбу противу штитасте ваши на шљивама и за подизање нових винограда у погледу потребе за сађење стоних сората за извоз грожђа у свежем стању.

Имовина подружинска на крају године износила је у готовом новцу 585.—, у роби у магацину 1.080.— у покретности — инвентару 800 и код чланова на дугу 500, свега 2.865.— динара.

Претседник Подружине је г. Мих. М. Јанићијевић, учитељ, секретар-благајник г. Павле В. Ђоровић, чланови управе су: г.г. Славко Рафаиловић, Влада Петронијевић, Мирко Симовић, Петар Николић, Љубо Остојић и Милован Калушевић.

Претседник надзорног одбора је г. Марко Симовић, а чланови: г.г. Славко Рафаиловић и Бранко Јанићијевић.

22. Женска Пољопривредна подружина у Јагодини.

Подружина је имала 55 чланица.

Подружина је радила на ширењу знања о конзервисању поврћа и воћа за домаћу потребу и трговину и вршила снабдевање својих чланица са материалом потребним за овај рад.

На крају године Подружина је у својој каси имала готовину у 420.50 динара. Краљ. банска управа у Нишу обећала је Подружини помоћ од 1.000 динара, али иста до краја године није примљена.

Претседница Подружине је г-ђа Ната Мијушковић, потпретседница г-ђа Цвета Месић, секретар г-ђица Каја Косовљанин, благајница г-ђица Љубица Ђеловић, остали чланови управе: г-ђа Дара Марковић, Зорка Јанковић, г-ђица Мила Загорчић, г-ђа Софија Ристић, г-ђа Зорка Матејић, и г-ђа Софија Ристић.

Претседница надзорног одбора г-ђица Драгица Павловић, а чланице: г-ђица Наталија Вучковић и Ната Петровић.

23. Пољопривредна подружина у Петровцу — на Мору.

Подружина је имала 21. члана.

Рад Подружине састојао се у набавкама разних пољопривредних потреба за своје чланове, међу којима и справе и препарати за борбу противу биљних штеточина и болести.

Готовина подружинска на крају године износила је 415.— динара и 5 кгр. „Гралита“ за сузбијање и уништавање грожђаног мољца.

Претседник управног одбора је г. Нико М. Греговић, потпретседник г. Иво Ђ. Вуковић, секретар-благајник г. Иво Т. Радмановић, чланови управе су: г.г. Симо К. Суђић, Васо Б. Медиговић, Видо С. Медин, Митар К. Суђић, Сава Миковић и Сава В. Греговић.

Претседник надзорног одбора је г. Андрија М. Медин, а чланови: г.г. Лука С. Вукотић и Радо К. Вуковић.

24. Пољопривредна подружина у Петровцу — млавском.

Подружина је имала у 1930. години 110 чланова.

Рад Подружине углавном се састојао у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове. Набавке су вршене од Друштва за готов новац, а нешто и на кредит. Подружина је активно учествовала у приређивању пољопривредне изложбе у Петровцу, коју је приређивала Краљ. банска управа моравске бановине и раздала велики број диплома и похвалница најбољим излагачима.

Укупна примања по дневнику касе износе 32.793.80, а издавања 8.131.90 динара. Готовина за пренос у 1931. годину износи 24.661.90 динара.

Претседник управног одбора је г. Брана Милић, свештеник, потпретседник г. Милисав Станојловић, индустријалац, секретар г. Милан В. Стаматовић, благајник г. Миливоје Милосављевић, чланови управе су: г.г. Секула Јовановић, Данило Милојковић, Милан Радивојевић, Милош Тодоровић, Милан Гајић, Властимир Степановић и Младен Николић.

Претседник надзорног одбора је г. Светомир Живковић, а чланови: г.г. Младен Милошевић, Милорад Бранковић, учитељ и Војислав Стојановић, свештеник.

25. Пољопривредна подружина у Свилајнцу.

У 1930. години Подружина је имала 68 чланова.

Рад Подружине састојао се само у посредовању у набавкама разних пољопривредних потреба за своје чланове, предајући им ове без књижења и без икакве провизије.

Готовина са којом Подружина располаже на крају 1930. године износи 15.571.75 динара.

Подружина је одржала годишњу скупштину чланова, на којој су изабрани многи нови чланови управе, те је нова управа предвидела, да у новој години приреди сточарско-

живинарску изложбу и обави друге радове корисне за чланове и општу ствар.

Претседник Подружине је г. Живота Матић, потпретседник г. Јован Томић, секретар г. Јован Ј. Драшкоције, агроном, благајник г. Драгољуб Марковић, чланови управе су: г.г. Милутин Павловић и Димитрије Пауновић.

Претседник надзорног одбора је г. Стојан А. Петковић, а чланови: г.г. Јанко Николић и Пана Ватић.

26. Пољопривредна подружина у Аранђеловцу.

У 1930. години Подружина је имала 142 члана.

Подружина је радила и у пропагандистичком и у посредничко набављачком погледу.

У пропагандистичком погледу подружински рад се састојао у давању поука и савета из свих пољопривредних грана својим члановима и др. пољопривредницима и у набавци и растурању поучних пољопривредних књига и листова. Поред овога Подружина је организовала и извела једну поучну и врло успелу екскурзију својих чланова у напредније крајеве наше Краљевине. У овој екскурзији узело је учешћа 14 угледних пољопривредника — чланова Подружине из среза јасеничког, са претседником Подружине г. Светоликом Швабићем, свештеником и помоћником ср. пољ. референта и дугогодишњим магационером подружинским г. Радојком Стевановићем. Екскурзија је обишла велику и угледну економију г. Дунђерског, домаћичку учитељску школу у Ст. Футогу, државну ергелу Карађорђево, неколико угледних живинарника и малих приватних поседа. Сви објекти које је екскурзија обишла оставили су најбољи утисак на чланове екскурзије и послужили као најбоља очигледна настава за напредније начине рада у пољопривреди.

У посредничко набављачком погледу Подружина је такође постигла леп успех у раду, јер је за своје чланове набавила пољопривредних справа, алата, семена и другог материала у вредности од 81.177.— динара. Све су набавке вршене од Српског пољопривредног друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Укупна примања по дневнику касе износе 89.751.57, а издавања 83.896.40 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 5.855.10 динара која се налази:

По признаницама на дугу код чланова 3.643.— дин.
По непотврђеним признаницама код чланова 766.— „
У готову на лицу . . . . . 1.446.10 „
Свега динара . . 5.855.10

Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину у вредности 9.228.50 динара.

Претседник управног одбора био је г. Светолик Швабић, потпретседник г. Војислав Д. Гајић, секретар г. Никола Савић, ср. пољ. референт, благајник г. Данило Швабић, магационер г. Радојко Стевановић, чланови управе су: г.г. Михаило Стојић, Милош Симић, Ђорђе Недић, Благоје Јовановић и Миленко Аврамовић.

Претседник надзорног одбора је г. Ђорђе Дукић, а чланови: г.г. Чедомир Стефановић и Никола Радовић.

27. Пољопривредна подружина у Жуковцу код Књажевца.

У 1930. години Подружина је имала 37 чланова од којих 31 редовних и 6 утемељача.

Подружина је радила и у пропагандистичком и у посредничко-набављачком погледу. У пропагандистичком погледу Подружина је уз помоћ Друштва обавила тродневни курс за обуку сеоских младића у калемљењу лозе са стратификовањем и о гајењу винограда уопште. Курс је до краја његовог трајања посећивало 41 младић из Жуковца и околних села, којима су на завршетку курса раздате награде, које су се састајале из 10 ком. калемарских ножева, 8. маказа за воће и лозу и 1990 комада калемова лозе из сандука.

Курсом је руководио и вршио обуку пољопривредни референт среза заглавског г. Тихомир Ђорђевић.

Поред овога Подружина је радила на пошумљавању голети у атару општине жуковачке, за коју је сврху раздала 3.700 ком. багренових садница.

Подружина је преко свога секретара г. Јанка Станковића, учитеља и писаном и живом речи обавештавала своје чланове, дајући им могуће поуке и савете из разних пољопривредних грана и набављајући им тражене поучне књиге и брошуре.

Подружина је вршила и опите са чилском шалитром у циљу ширења употребе овог и других вештачких ђубрива.

У посредничко набављачком погледу Подружина је за своје чланове набављала разне пољопривредне справе и материал, узимајући ове од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Укупна примања по дневнику касе износе 3.154.—, а издавања 2.605.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 548.50 динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину 751.50, у покретностима (намештај, прибор и књига у књижници) 3.200.— и на дугу код чланова и др. лица 2.020.— динара, што чини имовину од 6.520.— динара, од које суме дугује Друштву 2.014.— динара, а остало је њена имовина.

Претседник Подружине је г. Добривоје Раденковић, пот-

претседник г. Ставра Антонијевић, секретар г. Јанко Станковић, благајник-магационер г. Велимир М. Петровић, чланови управе: г.г. Јеврем Тричковић, Богољуб Милојић, Никола Марјановић, Ђорђе Жикић и Раде Рашић.

Претседник надзорног одбора је г. Љубомир Живковић, а чланови: г.г. Јеленко Млијевић и Боривоје Аранђеловић.

28. Пољопривредна подружина у Крагујевцу.

У 1930. години Подружина је имала 30 чланова.

Рад Подружине састојао се и у пропагандистичком и у посредничко-набављачком правцу. Подружина је 19 и 20. октобра приредила општу пољопривредну изложбу, за коју је обилно помогнута од Краљевске банске управе дунавске бановине и од Министарства пољопривреде. С обзиром на краткоћу времена за пропаганду за њено приређивање и с обзиром на мали број људи, који су на приређивању њеном активно радили, изложба је врло добро успела.

Подружина је активно радила и на посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материала за своје чланове. Подружина је набавила и 6.000 кгр. вештачког ђубрива у циљу пропаганде за његову примену и употребу и дала га излагачима уместо награда за изложене предмете, али у овом потхвату није имала жељеног успеха.

Примања по дневнику касе у току године износе 23.215.— а издавања 22.938.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 276.50 динара. Пред ове готовине Подружина има у роби у магацину у вредности 3.815.— динара.

Претседник Подружине је г. Миомир Ж. Калановић, директор пољопривредне школе, потпретседник г. Драгиша Михаиловић, секретар-благајник г. Велимир Вучетић; остали чланови управе су: г.г. Драгослав Пантић, Радомир Ђурчић, Љуба Марковић, Миодраг Петрићевић, Благоје Стефановић и Славко Јатић.

Претседник надзорног одбора је г. Милован Николић, а чланови: г.г. Никола Симић и Живота Братковић.

29. Пољопривредна подружина у Плевљу.

У 1930. год. Подружина је имала 23. члана.

Због отсуства њеног главног функционера г. Јове Ђенисијевића, ср. пољ. референта, т. ј. због отсуства његовог у раду у Подружини, она је према ранијим годинама мало и слабо радила у сваком погледу. Овим случајем је утврђено, колико је драгоцен рад ср. пољ. референта у овим установама уопште, а посебно баш рад г. Ђенисијевића.

Подружински рад састојао се само у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материала за

потребе њених чланова и др. пољопривредника. Јачи рад у овом погледу није могао бити и стога, што су по нахођењу Подружине справе и материал код Друштва доста скупи и не одговарају потребама њених чланова и њиховој куповној моћи.

Примања у току године износе 31.321.75, а издавања 12.430.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 18.891.75 динара, од које суме у хартијама од вредности 3.890, а остало у 15.001.75 динара у готовини.

Претседник Подружине је г. Јосо Царић, потпретседник г. Момчило Јестровић, секретар-благајник г. Мирко Терзић, чланови управе су: г.г. Илија Цогаз, Новица Сврката, Лука Станимировић, Данило Бајчета и Гавро Бјековић.

Претседник надзорног одбора је г. Јосо Чепић, а чланови: г.г. Јован Табаш и Сава Гогић.

30. Пољопривредна подружина у Страгарима.

У 1930. год. Подружина је имала 31. члана.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове. Све су набавке вршене од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Готовина подружинска за пренос у 1931. год. износи 4.640.75 динара, која се налази већином на дугу код чланова, а од које Подружина дугује Друштву 4.389.75, а остало је њена имовина.

Подружина је од Друштва уз помоћ Дунавске бановине набавила тријер за заједничку употребу ради пречишћавања жита за семе и друге потребе.

Претседник Подружине је г. Миливоје Јовичић, потпретседник г. Милан Н. Симић, секретар г. Тихомир Калановић, благајник г. Милисав Гужвић, а остали чланови управе су: г.г. Божа Шаргић, Светислав Мариновић, Милорад Петковић и Живота Богојевић.

Претседник надзорног одбора је г. Божа, Алексије Јовановић, старешина манастира Вољаче, а чланови: г.г. Милић Милутиновић и Срећко Прокић.

31. Пољопривредна подружина на Руднику — ср. качерски.

Подружина је у 1930 год. имала 66 чланова.

Подружина је радила активно на посредовању у набавкама разних потреба за своје чланове. Тако исто Подружина је помоћу свога секретара г. Радивојевића и ср. пољ. референта вршила пропаганду за прскање шљива противу штитасте ваши.

Подружина је у почетку новембра месеца приредила ус-

пелу општу пољопривредну изложбу, која је с обзиром на економске прилике краја и околине дала ванредно лепу слику пољопривредне производње овога планинског и брдовитог краја.

Примања по дневнику касе у току године износе 43.554.72 а издавања 35.385.30 динара. Готовина за пренос у 1931 год. износи 11.692.74 динара, од које суме у готову 8.169.42 динара, а остало у роби у магацину.

Претседник Подружине је г. Чеда Милић, потпретседник г. Милан С. Јевтић, секретар г. Михаило Радивојевић, благајник-магационер г. Вељко Марковић, остали чланови управе: г.г. Милисав Љубичић, Светомир Савић, Благоје Николић, Новица Вучићевић и Ђурђе Миленковић.

Претседник надзорног одбора је г. Добросав Рашић, а чланови: г.г. Радован Николић и Милован Крстић.

32. Пољопривредна подружина у Ваљеву.

Подружина је у 1930 години имала 162 члана.

Рад Подружине састојао се у пропаганди за напредније начине рада, а нарочито у пропаганди за борбу противу штитасте ваши на шљивама, на коме је пољу рада Подружина била прва установа, која је акцију у овом најјачем шљиварском крају покренула и имала видних успеха. Подружина је вршила набавке пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове, међу којима највише препарата за прскање шљива. Вредност набављених потреба износи 69.057.— динара.

Подружина је 12. и 13. октобра приредила и обавила успелу општу пољопривредну изложбу, за чије је приређивање добила на име помоћи од Министарства пољопривреде 15.000.—, од Дринске бановине 6.000 и од Срп. пољ. Друштва 5.000.— динара.

Имовно стање подружинско на крају године било је овакво: вредност инвентара 5.000.—, вредност робе у магацину 12.644.— у готовом новцу 4.478.— у вредећим папирима 1.000.— и на дугу код чланова 28.358.50, што чини свега 51.880.50 динара.

Претседник Подружине је г. Недељко Савић, учитељ у пензији, а чланови управе су: г.г. Милутин Никетић, Милорад Кузмановић, Др. Живан Живковић, Живорад Срећковић, Васо Пецељ, Обрад Селенић и Живорад Гођевац.

Претседник надзорног одбора је г. Драгомир Вишић, а чланови: г.г. Тихомир Ћирић, Војин Радоњић и Момир Пушић.

33. Пољопривредна подружина у Београду.

Подружина је у 1930. години имала 88 чланова.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама разних потреба за своје чланове, које су ови сами подизали из Друштвених магацина према потреби.

Готовина подружинска за пренос у 1931. год. износи 5.913.75 динара.

Претседник Подружине био је г. Јова Димић, п.претседник г. Јован Поповић секретар-благајник г. Драгутин Спремић, чланови управе г.г. Милан Дробњак, Милоје Ђорђевић, Драгољуб Мајдановић, Риста Ракочевић, Никола Грујић, Радован Живковић и Миливоје Станковић.

Претседник надзорног одбора је г. Богомир Росић, а чланови г.г. Божа Ајдуковић, Танасије Јевтић, Јаниһије Јовановић и Живан Марковић.

34. Пољопривредна подружина у В. Градишту.

У 1930 години Подружина је имала 48 чланова.

Рад Подружине се састојао у посредовању у набавкама разних пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове.

Поред овога Подружина је 3 новембра приредила и обавила општу пољопривредну изложбу, која је према средствима и приликама потпуно успела.

Готовина подружинска за пренос у 1931. годину износи 1965.40 динара.

Претседник Подружине је г. Живко Динић, п-претседник г. Борисав Јосимовић, секретар г. Стеван Томић, благајник г. Михаило Ж. Рајичић, чланови управе су: г.г. Светомир Михаиловић, Коста Ј. Богић, Милан Јанковић, Јован Ж. Динић и Влада Ж. Рајичић.

Претседник надзорног одбора је г. Јован Јовановић, а чланови: г.г. Живко Обрitковић и Андрија Стефановић.

35. Пољопривредна подружина у Негославцима — Вуковар.

Подружина је имала 19. чланова.

Због малог броја чланова и слабих средстава и рад Подружине је био у малом обиму.

Примања подружинска у току године износе 1357.— а издавања 1.147.— динара. Готовина за пренос у 1931. годину износи 210.— динара.

Претседник Подружине је г. Петар Бингулац, секретар г. Никола Гршин, благајник г. Влајко Сувајић, сви пољопривредници из Негославаца.

36. Пољопривредна подружина у Куршумлији.

Подружина је у 1930. год. имала 44 члана.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове. Све набавке вршене су од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Укупна примања по дневнику касе износе 24.373.51, а издавања 21.763.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 2.610.01 динара.

Претседник Подружине је г. Миодраг Михаиловић, потпретседник г. Светомир Ивић, секретар-благајник г. Јанко Несторовић, пољ. чиновник, а чланови управе: г.г. Светозар Нешић, Трипко Бакоч, Јован Утвић, Душан Минић, Александар Антић и Крсман Јовић.

Претседник надзорног одбора је г. Мојсије Андрејевић, а чланови: Велисав Ивић и Александар Цинбал.

37. Пољопривредна подружина у Чифлуку.

У 1930. год. Подружина је имала 57 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама семеном и другим материалом. Све набавке Подружина је вршила од Друштва за готов новац, а већину на кредит на подлози подружинске обвезнице. Набавке на кредит износе 30.490 динара, од које је суме исплаћено 22.950.— а остало дуга Друштву 7.540.— динара.

Подружинска имовина износи на крају године у роби у магацину 1.400.— а на дугу код чланова 7.745.— што чини свега 9.145.— динара, од које суме дугује 7.540.— а остаје њена имовина од 1.605 динара.

Претседник Подружине је г. Миладин Величковић, потпретседник г. Јован Јовановић, секретар г. Драгољуб Стојиљковић, благајник-магационер г. Милан Петровић, остали чланови управе су: г.г. Александар Цветковић, Живко Станковић, Милутин Трајковић, Светозар Митић и Дима Станковић.

Претседник надзорног одбора је г. Душан Јовановић, а чланови: г.г. Раденко Ђорђевић и Цветан Јањић.

38. Пољопривредна подружина у Сребрници — Босна.

Подружина је у 1930. год. имала 21. члана.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама и другим потребама вршећи набавку ових од Друштва како на кредит на подлози своје обвезнице, тако и за готов новац.

Примања по дневнику касе износе 5.615.20, а издавања 5.307.80 динара. Готовина за пренос у 1931 годину износи 307.40 динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину 372.30, а у инвентарским покретностима 1872.—, те укупна њена имовина износи 2551.70 динара.

Претседник Подружине је г. Ђорђе Вуксић, потпретседник г. Јакуб Суљић, секретар г. Момчило Зекић, благајник г. Радоје Филиповић, чланови управе су: г.г. Ђорђе Павловић, Срећко Милошевић, Светозар Јовановић и Рамо Смоловић.

Претседник надзорног одбора је г. Јевтан Спасојевић, а чланови: г.г. Расим Пашагић и Сретен Јовановић.

39. Пољопривредна подружина у Звездану — код Зајечара.

Подружина је у 1930 години имала 32 члана.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама разних пољопривредних справа, семена и др. материала за своје чланове, вршећи ове од Друштва увек за готов новац.

Преко свога секретара г. Илије Ст. Лекића, учитеља, Подружина је својим члановима давала и разне пољопривредне поуке и савете и старала се да до краја изведе и изврши свој програм рада.

Примања по дневнику касе у току године износе 2.821.20 а издавања 1044.30 динара. Готовина за пренос у 1931 год износи 1.776.90 динара.

Претседник Подружине био је г. Стојан А. Николић, потпретседник г. Никола С. Јовић, секретар г. Илија Ст. Лекић, благајник г.Стојадин Жикић, чланови управе су: г.г. Стеван Ј. Станојевић, Живко Ст. Лекић, Јован Голубовић, Боривоје И. Милкић и Никола Ср. Илић.

Претседник надзорног одбора је г. Страшимир Н. Васић, адвокат, а чланови: г.г. Миодраг Ј. Милисављевић и Лазар В. Милкић.

40. Пољопривредна подружина у Љубовији.

У 1930. години Подружина је имала 142 члана.

И ако нова, јер је у овој години основана, Подружина је показала видних успеха у раду, како по броју чланова, тако и по количини набављених пољопривредних справа, семена и материала и по пропаганди у народу за савременије газдовање уопште.

Подружина је за своје чланове вршила разне набавке пољопривредних справа, семена и материала од Друштва, повлачећи ове на кредит на подлози своје обвезнице. Цео износ кредита одужен је Друштву до краја године. Поред овога, Подружина је помоћу свога члана г. Богољуба Ко-

санића, среског пољопривредног референта, у 9 општина среза азбуковачког одржала пољопривредна предавања из разних пољопривредних грана, а сем овога он је сваком члану подружинском у свако доба давао потребне поуке и савете.

Подружинска имовина на крају године износи 700 динара. Подружина је имала новчаног промета за 15830 дин.

Претседник Подружине је г. Тихомир Васић, потпретседник г. Милоје Алексић, секретар г. Сава М. Станојевић, благајник г. Лука Тешић, остали чланови управе су: г.г. Србољуб Којић, Ранисав Васић, Милан Арсеновић, Живко Топаловић, Ђорђе Савић и Филип Степановић.

Претседник надзорног одбора је г. Срећко П. Васић, а чланови: г.г. Станко Перић и Мил. Бојичић.

41. Пољопривредна подружина у Мрчајевцима.

Подружина је у 1930 год. имала 56. чланова.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и др. потребама. Набавке свих потреба Подружина је вршила од Друштава за готов новац, а више на кредит на подлози своје обвезнице.

Укупна примања по дневнику касе износе 47.485.87 а издавања 37.726.— динара. Готовина за пренос у 1931. годину износи 9.759.87 динара.

Претседник управног одбора је г. Новак Кузмановић, потпретседник г. Радисав Марковић, секретар-благајник г. Светозар В. Лепосавић, остали чланови управе су: г.г. Мијаило Величковић, Милан Александрић, Милентије Лекић и Павле Илић.

Претседник надзорног одбора је г. Светозар Лепосавић, а чланови: г.г. Светислав Тодосијевић и Светислав Кузмановић.

42. Пољопривредна подружина у Рачи — Краг.

Подружина је имала 55 чланова.

Рад Подружине састојао се у набавкама мањих потреба за своје чланове. Покушано је организовање рада за приређивање једне среске сточарско-живинарске изложбе, па се због слабих средстава одустало.

Преглед имовног и материалног стања подружинског није послат уз извештај о одржању годишњој скупштини и изабраној новој управи и надзорном одбору.

Претседник Подружине био је г. Милан Живановић, потпредседник г. Живан Николић, секретар-благајник Добросав Д. Ранковић, а чланови управе били су: г.г. Петар

Милосављевић , Живојин Живојновић, Исаило Петровић Драгомир Вучковић, Милорад Јевтић и Драгиша Милановић.

Претседник надзорног одбора био г. Никола Глишић, а чланови: г.г. Ивко Радосављевић и Никола Ковачевић.

43. Пољопривредна подружина у Планиници — Бољевац.

Подружина је основана 15. јуна 1930. године и имала 21. члана.

Подружина није предузимала никаквих радова за снабдевање својих чланова, али је предузела кораке, за оснивање општинског расадника за производњу воћних садница, лозе и украсног и медоносног шибља и дрвећа.

Примања у току године било је 690.— а издавања 616 динара. Готовина за пренос у 1931. годину износи 74.— динара.

Претседник Подружине је г. Лука Павловић, потпретседник г. Петар С. Милошевић, секретар г. Крум Јордановић, учитељ, благајник г. Живко Ивановић, остали чланови управе су: г.г. Милосав Жикић, Миодраг Миленовић, Љубомир Митковић, Радоје Јовановић и Сава Радосављевић.

Претседник надзорног одбора је г. Милорад Стојановић, а чланови: г.г. Цока С. Цокић и Јеленко Јовановић.

44. Пољопривредна подружина у Приликама — Ивањица.

Подружина је основана 16. фебруара 1930 године и у тој години имала је 64 члана. Кад се узму у обзир економске и теренске прилике краја у коме се Подружина налази, она је и по броју чланова и по раду уопште показала задовољавајуће резултате.

Рад Подружине састојао се првенствено у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и материалом. Све набавке Подружина је вршила од Срп. пољ. друштва на подлози своје обвезнице за суму од 19.200 динара. Вредност разних набавки износи 13.618.— динара. Подружина дугује Друштву 5.197 динара, а толику суму има у непроданој роби и на дугу код чланова својих. Справе, семе и материал давати су члановима на почек због опште кризе и оскудице.

Подружина је радила на организовању тромесечног домаћичког течаја, који је одложен за 1931. год. због краткоће времена и слабих материалних средстава.

Подружину води и готово све послове у њој отправља њен секретар г. Секула Пандуровић, учитељ у Приликама, коме његови ваљани грађани и чланови Подружине поклањају пуно поверење.

Подружина нема никакву готовину, пошто су јој приходи само од чланских улога и исти су употребљени за набавку печата, штамбиља, рачунских књига и других инвентарских потреба и прибора.

Претседник Подружине је г. Вучко Поповић, потпретседник г. Милош Јевђовић, благајник г. Станиша М. Бајовић, остали чланови управе су: г.г. Милорад М. Маговић, Душан Тодоровић, Ненад Пејовић, Војислав Миловић и Милутин Радојевић.

Претседник надзорног одбора је г. Милутин Симеуновић, а чланови: г.г. Димитрије Петковић и Радован Јовичић.

45. Пољопривредна подружина у Голобоку.

Подружина је у 1930 години имала 90 чланова.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и другим потребним материалом. Све набавке вршене су од Друштва на подлози подружинске обвезнице од 45.000 динара. Подружина је за своје чланове набавила разних потреба у вредности од преко 50.000 динара. Поред овога Подружина је за заједничку употребу својих чланова и др. пољопривредника набавила један тријер марке „Маро" за чију је набавку добила помоћ од 2.500 динара.

Имовина подружинска за пренос у 1931. годину износи 7.196.65 динара, а састоји се у набављеном тријеру, на дугу код чланова из ранијих година и у разној роби. Имовина подружинска на крају ове године повећана је за 613 динара.

Претседник Подружине био је г. Миливоје Стевановић, секретар г. Светислав Митровић, благајник г. Чедомир Рашковић, остали чланови управе су: г.г. Јовица Ивановић, Милан Јозић, Саво Марковић, Драгутин Николић, Владимир Ж. Ивановић и Милутин Станковић.

Претседник надзорног одбора је г. Милан Н. Рашковић, а чланови: г.г. Александар Вељковић и Милан Ђурић.

46. Пољопривредна подружина у Лозници.

У 1930. год. Подружина је имала 44 члана.

Рад Подружине састојао се у набавкама разних пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове. Програмом рада предвиђено је било приређивање изложбе, али се иста због слабих повчаних средстава није могла одржати.

Укупна примања по дневнику касе износе 7.161.50, а издавања 7.135.— динара. Готовина за пренос у 1931. годину износи 26.50 динара.

Претседник Подружине је г. Милисав Станојевић, потпретседник г. Милорад Божић, секретар г. Добросав Бошић, благајник г. Маринко Којић, остали чланови управе су: г.г. Михаило Вулић, Воја Лазић, Светислав Филиповић, Милован Коштовић и Светозар Арсеновић.

Претседник надзорног одбора је г. Милојко Коморчевић, а чланови: г.г. Драгољуб Исаиловић и Тодор Б. Бојиновић.

47. Пољопривредна подружина у Медвеђи — Трстеник.

Подружина је основана још 1896. године и од тада непрекидно ради и њени су резултати рада у овом виноградарском крају тако видни и велики, да се за напредак виноградарства њој највећа заслуга приписује.

У 1930 години Подружина је имала 118 чланова.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама, које је Подружина вршила од Друштва на кредит на подлози своје обвезнице. Вредност набављених потреба за чланове подружинске износи скоро 95.000.— динара, међу којима је само плавог камена набављено 10.000 кгр.

О својој слави Св. Трифуну Подружина је приредила забаву на којој је њен секретар г. Драгиша Максимовић, учитељ, одржао једно врло популарно предавање о важности, циљу и задатку пољопривредних подружина и земљорадничких задруга. Овим предавањем Подружини је још више подигнут углед и број њених чланова знатно повећан.

Примања по дневнику касе износе 12.424.75, а издавања 4.230.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 8.194.25 динара, од које суме у материалу — непродатој роби 654 динара, а остало у готовом новцу.

Претседник Подружине је г. Дина Миловановић, потпретседник г. Мијат Катић, секретар г. Драгиша Максимовић, учитељ, благајник г. Живојин Ђорић, остали чланови управе су: г.г. Стеван Ј. Ђорић, Миодраг Брадић, Младен Јевтић, Живко Живковић и Радош Аћанин.

Претседник надзорног одбора је г. Драгић Милошевић, а чланови: г.г. Владимир Вилимоновић и Обрен Градиштанац.

48. Пољопривредна подружина у Топоници — Кнић.

У 1930. год. Подружина је имала 23. члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама.

Примања у току године износе 920.— динара, а издавања 783.— динара. Готовина за пренос у 1931 год. износи 137. динара.

Претседник Подружине је г. Јелесије Банковић, потпретседник г. Милија Д. Гајовић, секретар г. Добривоје Јестровић, благајник г. Антоније Јовановић, остали чланови управе су: г.г. Драгослав Јовановић, Драгомир Ђ. Васовић Аксентије Спакић, Радомир Васовић и Стеван Станковић.

Претседник надзорног одбора је г. Милутин Симићевић, а чланови: г. г. Драгомир М. Јовановић и Миодраг Павићевић.

49. Пољопривредна подружина у Борчу — Кнић.

У 1930. год. Подружина је имала свега 22 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и другим материалом. Подружина је све набавке вршила од Друштва за готов новац и на кредит на подлози своје обвезнице.

Подружина је набавила и један Хајдов велики тријер за заједничку потребу својих чланова и осталих пољопривредника. За набавку истог добила је помоћ од Дунавске бановине у 2.500 динара. Оснивање Пољопривредне књижнице и читаонице није се могло извести у овој, али ће се остварити у 1931. год.

Примања по дневнику касе износе 10.139.50, а издавања 9.785.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 354.— динара. Поред ове готовине Подружина има у роби 290.—, на дугу код чланова 361. у покретности 10.150., што износи свега 11.155., динара, од које суме дугује Друштву 5.523.— динара, а остало је њена имовина.

Претседник Подружине је г. Тодор Ненадић, потпретседник г. Љубомир П. Мијаиловић, секретар г. Љубомир Стевовић, благајник г. Светомир Б. Лукић, остали чланови управе су: г. г. Чедомир Урошевић, Тихомир Чаировић, Миливоје Мишковић, Божидар Јевђенијевић и Добривоје Арсенијевић.

Претседник надзорног одбора је г. Милентије Марковић, а чланови: г.г. Милић Милошевић и Свет. Ђоковић.

50. Пољопривредна подружина на Рашкој

Подружина је у 1930. год. имала 51. члана.

Рад Подружине састојао се највише у снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама и другим потребним материалом. Набавке потреба вршене су од Друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице. Вредност набављених потреба износи преко 15.000 динара.

Поред овога Подружина је преко свога секретара г. Вучете Орловића, ср. пољ. референта, давала својим члановима

ма и др. пољопривредницима разних поука и савета из свих пољопривредних грана.

Примања по дневнику касе у току године износе 18.302.25 а издавања 16.146.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 2.155.75 динара.

Претседник управног одбора Подружине је г. Драгољуб Мијатовић, потпретседник г. Љуба Новковић, секретар г. Вучета Орловић, благајник г. Стеван Савић, чланови управе су: г. г. Агатон Николић, Богољуб Нинчић, Драгољуб Јасnић, Лазар Шумарац и Ранко Милошевић.

Претседник надзорног одбора је г. Милан Андријанић, економ, а чланови: г.г. Ранко Кнежевић и Милорад Драиловић.

51. Пољопривредна подружина у Власотинцима.

Подружина је имала 42 члана.

У току 1930. год. Подружина није вршила никакве набавке од Друштва стога, што је код њега сва роба била скупља него код приватних и стога што Друштво није Подружини послало плави камен кад је Подружина тражила.

Примања по дневнику касе износе 3.186.30, а издавања 1.575.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 1.611.30 динара.

Претседник Подружине је г. Душан Мијаиловић, потпретседник г. Димитрије Јовановић, секретар-благајник г. Чеда Поповић, остали чланови управе су: г.г. Урош Ђ. Јањић, Ставра Печенковић, Ђира Митровић, Стеван Војић, Сима Пешић и Спира Ђокић.

Претседник надзорног одбора је г. Урош Јанић, а чланови: г.г. Стеван Ђикић и Јордан Петровић.

52. Пољопривредна подружина у Малој Плани.

Подружина је у 1930. год. имала 27 чланова.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и другим потребним материалом. Све набавке Подружина је вршила од Друштва на кредит на подлози своје обвезнице и била је врло уредно и на време снабдевана. Управа Подружине је изјавила захвалност Управном одбору Друштва, што је кредит на једног члана Подружине повећан од 300 на 500 динара.

Примања по дневнику касе износе 14.207.50, а издавања 13.957.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 250.50 динара.

Претседник управног одбора је г. Живота С. Николић, потпретседник г. Марко Ракић, секретар-благајник г. Милутин П. Стојановић, учитељ, остали чланови управе су: г.г.

Милутин Лазаревић, Владимир С. Стевановић, Стеван Радојевић, Димитрије С. Стевановић, Милан Љ. Милошевић и Симеун Стојадиновић.

Претседник надзорног одбора је г. Филип Ж. Стевановић, а чланови: г.г. Никола Николић и Милорад С. Николић.

53. Пољопривредна подружина у Босанској Дубици.

У 1930. год. Подружина је имала 66 чланова.

Рад Подружине састојао се више у давању поука члановима и другим пољопривредницима из свих пољопривредних грана од стране њених чланова — стручњака — ср. пољ. референта г. Косте Јовановића и г. Хашима Шарића, среског ветеринара.

Готовина подружинска на крају године износила је 608.50 динара. Поред ове готовине Подружина има на дугу код њених чланова 1.550 динара.

Претседник Подружине је г. Илија Ковачевић, потпретседник г. Хашим Шарић, ср. ветеринар, секретар г. Идриз Церић, посед., благајник г. Исидор Олић, а остали чланови управе су: г.г. Илија Зубовић, Салих Севнић, Душан Ћата, Марјан Криста и Стево Радмановић.

Претседник надзорног одбора је г. Михаило Перовић, а чланови: г.г. Владимир Шиљеговић и Димитрије Билић.

54. Пољопривредна подружина у Зајечару.

У 1930. год. Подружина је имала 60 чланова.

Рад Подружине био је обилан и у посредничко набављачком и у пропагандистичком погледу. Подружина је у току године за своје чланове набавила разних пољопривредних справа, семена и материала у вредности од преко 14.000 динара. Све набавке вршене су од Друштва за готов новац и набављало се само оно лико, колико су чланови стварно тражили. Нагомилавање робе и због несталности цена и због кризе није се смело дозволити.

Помоћу својих чланова и часника управе: г.г. директора и професора пољопривредне школе и среског пољопривредног референта, Подружина је, како својим члановима, тако и осталим пољопривредницима давала упуства и поуке из свих пољопривредних грана. Поред овога, секретар Подружине г. Влада Петровић и члан г. Станоје Станковић, професор пољ. школе, као делегати Подружине, да за рачун Народне Одбране држе предавања у народу, одржали су предавања и из пољопривреде готово у свима селима среза зајечарског.

Подружина је у свом програму рада и по одлуци годишње скупштине, у овој години требала да приреди општу по-

љопривредну или бар сточарско живинарску изложбу, али то није могла учинити због недовољних материалних средстава, јер Кр. банска управа у Нишу није могла да помогне Подружину због немања кредита за те сврхе.

Примања по дневнику касе износе 27.274.45 а издавања 17.468.63 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 9.842.12 динара, која се састоји у готову 3.107.12, у акцијама Привилеговане аграрне банке 2.500.— и у роби у магацину 4.235.— динара.

Претседник Подружине је г. Стојан Петровић, директор пољопривредне школе, потпретседник г. Петко Ц. Николић, секретар, благајник г. Влада Петровић, а остали чланови управе су: г.г. Драгољуб Васић, Станоје Станковић, Душан Гајић, Божо Миленковић, Влада Тодоровић, Стојан Ђокић и Воја Милутиновић.

Претседник надзорног одбора је г. Живојин Недељковић, а чланови: г.г. Алекса Рајичић и Јован Мартиновић.

55. Пољопривредна подружина у Кратову.

Подружина је имала 23 члана.

Рад Подружине састојао се у набавкама разних пољопривредних потреба за своје чланове и у давању разних упустава и поука за бољи и напреднији рад у пољопривреди. Све набавке Подружина је вршила од Друштва за готов новац.

Укупна примања по дневнику касе износе 10.910.55, а издавања 5.949.50 динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 4.961.05 динара, од које суме Подружина никоме ништа не дугује.

Претседник Подружине је г. Димитрије Мановић, потпретседник г. Борис Мирчевић, секретар г. Саватије Ранчић, благајник г. Димитрије Цашић, чланови управе су: г.г. Вићентије Поповић, Јован П. Павловић, Богатин Тасић и Таса Дончевић.

Претседник надзорног одбора је г. Василије Наумовић, а чланови: г.г. Јован Миладиновић и Димитрије Павловић.

56. Пољопривредна подружина у Јагодини.

Подружина је имала 69 чланова.

Рад Подружине састојао се у набавкама разних пољопривредних справа, семена и материала за њене чланове. Поред рада у посредовању у набавкама Подружина је преко својих чланова стручњака давала упуства и поуке својим члановима за напредније радове у пољопривреди уопште.

Какво је материално стање Подружине на крају године било нема података из послатог извештаја.

Претседник Подружине је г. Милан Тодоровић, директор гимназије у пензији, потпретседник г-ђица Драга Аранђеловић, професор гимназије у пензији, секретар, благајник и магационер г. Животије Јевтић, пољопривредник, чланови управе су: г.г. Милан Бозољац, економ у пензији, Александар Ракић, Стојадин Милосављевић, Тео Клефиш, индустријалац и Петар Пујаковић.

Претседник надзорног одбора је г. Живојин Радојевић, а чланови: г.г. Света Марковић и Миле Настић, пољопривредници.

57. Пољопривредна подружина у Затоњу — В. Градиште.

Подружина је у 1930. год. имала 16. чланова.

Подружина је мало радила на снабдевању својих чланова разним потребама, а требала би да развије јачу акцију да своје чланове снабдева пољопр. справама и материалом, пошто је место унеколико и виноградарски крај.

Приходи подружински у току године износе 3.157.50, а расходи 519.50 динара. Готовина подружинска за пренос у 1931. год. износи 2.638.— динара.

Претседник управног одбора је г. Стеван Стојадиновић, потпретседник г. Живан Цветковић, секретар г. Александар Вељковић, благајник г. Сава Ђирковић, чланови: г.г. Милан Стојадиновић, Живан Спасић, Живојин Рашић, Милутин Богић, Миленко Прокић и Милан Ж. Стокић.

Претседник надзорног одбора је г. Драгутин Ж. Ивановић, а чланови: г.г. Душан Прокић и Живојин Цветковић.

58. Пољопривредна подружина у Старом Бечеју — Бачка.

Подружина је имала 67 чланова.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова вештачким ђубривима и др. потребама. Подружина је за своје чланове набавила $32^1/_2$ вагона вештачког ђубрива — суперфосфата, јачине 18 и 16%. Поред овога Подружина је за заједничку употребу својих чланова и осталих пољопривредника, набавила — купила један селектор, који је платила 42.700 динара. Краљевска банска управа дунавске бановине помогла је набавку тријера са 5.000, а општински пољопривредни одбор у Старом Бечеју са 10.000 динара. Плуг који је Подружина добила од Друштва на поклон, остављен је као својина подружинска да се члановима на употребу даје уз наплату ушура од 5 динара по ланцу поране земље.

Поред означених послова Подружина је радила на заједничкој продаји селекционисаног семена банатске пшенице и др. сората.

Стање подружинске имовине на дан 31-XII-1930. године било је овако: у готовом новцу 4.483.—, у справама 7.434.— у суперфосфату 3.150.— на дугу код чланова 850.— свега динара 15.917. Подружина дугује: чланских улога 6.291.86, фонду за изложбе 2.698.— приход на чланске улоге 2.927 и дуг фабрики за суперфосфат 4.000, свега 15.917 динара.

Претседник Подружине је г. Мита Кекић, потпретседник г. Цветко Хорватски, секретар г. Благоје Ристивојевић, благајник г. Александар Цигурски, чланови управе су: г.г. Лазар Стојанов, Душан Ковачев, Андрија Живков, Александар Путник, Данчика Соколов и Стеван Предин.

Претседник надзорног одбора је г. Драга Милованов, а чланови: г.г. Мита Боаров, Север Главашки и Ђока Миковић.

59. Пољопривредна подружина у Брезовици — Трстеник.

Подружина је имала 18 чланова.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама и раздавањем поучних пољопр. књига у народ.

Готовина подружинска за пренос у 1931. годину износи 1.930.58 динара, која се састоји у готовини 300.08, на дугу код чланова 604.50 и у материалу и ливадској дрљачи 1.026.— динара.

Претседник Подружине је г. Милоје Панић, потпретседник г. Данило Панић, секретар г. Милен Петрашиновић, и благајник Драгомир Панић, остали чланови управе су: г.г. Радосав Павловић, Васа Арсић, учитељ, Мата Мијаиловић и Милован Мијаиловић.

Претседник надзорног одбора је г. Живан Чајетинац, а чланови: г.г. Радован Младеновић и Јован Бабић.

60. Пољопривредна подружина у Прилепу.

Подружина је имала 21 члана. Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним потребама, на коме пољу треба да развије већу акцију.

Готовина подружинска за пренос у 1931. годину износи 382 динара, од које суме у потраживању код чланова 346.— а остало у готовом новцу.

Претседник Подружине је г. Ђорђе Мирчевић, потпретседник г. Павле Наумовић, секретар г. Данило Г. Јовановић, чланови управе су: г.г. Јордан Бомболовић, Димитрије Кочовић, Илија Дамевић, Богоје Соколовић и Боце Спирић, благајник је г. Димитрије Качовић.

Претседник надзорног одбора је г. Илија Х. Илић, а чланови: г.г. Јован Ачковић и Борис Симоновић.

61. Пољопривредна подружина у Гостивару.

Подружина је имала 51. члана.

Подружина је радила на снабдевању својих чланова разним пољопривредним справама, семеном и другим материалом, а преко свога секретара г. Светозара Арбутине давала је и упуте и поуке члановима и другим пољопривредницима.

Примања по дневнику касе износе 7.796.40, а издавања 7.791.50. Готовина за пренос у 1931. год. износи 5.20 динара. Поред ове готовине Подружина у материалу има 111.60 динара, али дугује на име кирије за магацин 1.000 динара, те њена имовина износи свега 121.80 динара.

Претседник Подружине је г. Мирковић Ристо, потпретседник г. Сеје Филиповић, секретар г. Светозар Арбутина, благајник г. Винклот Ерис, остали чланови управе су: г.г. Петар Ситиковић, Милан Божиновић, Церис Имановић, Јосиф Синодиновић и Трифун Гавриловић.

Претседник надзорног одбора је г. Серафимовић Раде, а чланови: г. г. Тира Мојсић и Душан Марковић.

62. Пољопривредна подружина у Вел. Дренови.

Подружина је имала 62 члана.

Рад Подружине састојао се у снабдевању својих чланова пољопривредним справама, семеном и др. потребним материалом. Све набавке Подружина је вршила од Друштва за готов новац, а већи део на кредит на подлози њене обвезнице од 31.000 динара.

Тачно имовно и материално стање не види се из записника и извештаја поднесеног скупштини. Види се толико да је готовина подружинска за пренос у 1931. годину износила 1078.50 динара.

Претседник Подружине био је г. Живојин Ј. Тюсић, потпретседник г. Милан Ч. Јаћовић, секретар-благајник г. Драгутин Т. Тюсић, чланови управе били су: г. г. Младен Ступљанин, Драгутин Ступљанин, Живојин Марић, Чедомир М. Несторовић, Стеван Ђурић, Радоје Бабић и Драгиша Радић.

Претседник надзорног одбора је г. Душан Даниловић, а чланови: г. г. Витомир Марић и Живан Величковић.

63. Пољопривредна подружина у Гор. Милановцу.

У 1930. години Подружина је имала 317 редовних чланова. По броју чланова долазила је на друго место, а по раду на пропаганди била је међу првима.

Рад Подружине задовољно је оба правца њене делат-

ности, т. ј. њеног циља и задатка. Подружина је и ове године постигла лепих резултата у своме раду како у пропагандистичком, тако и у посредничко-набављачком погледу.

Стојећи на гледишту да само школован и просвећен пољопривредник може да се бори са свима незгодама, како техничким, тако и елементарним, а нарочито у данашњем времену опште привредне и економске кризе, Подружина је помоћу свога почасног члана г. Срећка Милинковића, ср. пољ. референта, у већини општина среза таковског одржала разна пољопривредна предавања, која су увек била обилно посећена и на слушаоце остављала најлепше утиске.

Поред изложеног, Подружина је својом иницијативом и својим средствима, а уз помоћ Срп. пољ. друштва од 1000 динара, приредила и обавила три калемарско-воћарска курса у среском расаднику у Гор. Милановцу, на којима је око 150 младића обучено у размножавању, калемљењу и гајењу воћака, што је за срез таковски од врло велике важности. Поред обуке у означеним пословима курсисти су путем екскурзије заједнички отпутовали у Чачак и обишли млекарску и винарску задругу, као и лозни и воћни расадник чачански. Подружина је за ове курсеве од својих средстава утрошила 3000 динара.

У посредничко набављачком погледу Подружина се старала да своје чланове снабде савременим техничким и помоћним средствима за напредније начине рада у пољопривреди у циљу повећања и побољшања пољопривредне производње уопште, имајући увек у виду слабу рентабилност гајења свих пољских усева. Подружина је и у овој години уложила доста труда и старања да своје чланове снабде справама и препаратима за сузбијање биљних штеточина и болести, а нарочито за сузбијање штитасте ваши. Подружина је набавила и својим члановима раздала веће количине семена пшених и трговачких биљака. Набавке су вршене већином од Друштва за готов новац.

Примања по дневнику касе износе 77.520.— а издавања 62.088.— динара. Готовина за пренос у 1931. год. износи 15.432.— динара. Поред ове готовине Подружина има у роби у магацину у вредности 13.386.50, у непокретности 15.000.— и у инвентару и књижници у вредности 3.244.— што укупно износи вредност подружинске имовине 47.026.50 динара.

Претседник Подружине био је г. Светолик Белић, апотекар, потпретседник г. Љубинко Марковић, секретар инг. агр. г. Павле Стефански, а благајник и магационер г. Б. Стефановић, остали чланови управе су били: г. г. Радисав Бојовић, Здравко Чолић, Миливоје Павловић, Чедомир Недељковић, Андрија Грујић и Илија Јоксић.

Претседник надзорног одбора био је г. Рад. Ивановић, а чланови: г. г. Добрица Ђокић и Добросав Ристановић.

64. Пољопривредна подружина у Трновчу — В. Орашје.

Подружина је имала 18 чланова.

Рад Подружине састојао се искључиво у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и материала за своје чланове. Све набавке вршене су од Друштва на кредит на подлози подружинске обвезнице. Сав дуг Друштву је измирен до краја године. Какво је материално стање Подружине не види се из извештаја и записника подружинске годишње скупштине.

Претседник Подружине је г. Лазар Танасијевић, потпретседник г. Милија Танасијевић, секретар-благајник је г. Света Танасијевић, чланови управе су: г. г. Чедомир Николић, Драгомир Милосављевић и Коста Ранлић.

Претседник надзорног одбора је г. Светозар Павловић, а чланови: г. г. Драгомир Танасијевић и Богољуб Лазаревић.

65. Пољопривредна подружина у Владимирцима.

Подружина је имала 94 редовна члана.

Подружина је у току године радила и на пропаганди у народу и на снабдевању својих чланова разним пољопривредним потребама. Све набавке за своје чланове Подружина је вршила од Друштва за готов новац и на кредит на подлози своје обвезнице.

Подружина је у времену од 27.—29. септембра приредила у Владимирцима општу пољопривредну изложбу за срез посаво-тамнавски, која је и по броју излагача и по броју изложбених предмета и квалитету свега што је изложено, потпуно успела.

Материално стање Подружине на крају године било је овако: Подружина је имала у готову 9.246.— динара; у роби у магацину 3.324.— динара и на дугу код чланова 16.333.50 динара, што чини имовину од 29.803.50, од које суме дугује Друштву 21.000.— динара, а остало је њена имовина.

Поред ове имовине, Подружина има и два тријера сортирача за прочишћавање жита, од којих је један добила од Краљ. банске управе дринске бановине, а други сама из својих средстава набавила.

Претседник Подружине је г. Милан Јов. Илић, прота, потпретседник г. Милоје Анић, секретар г. Миливоје Н. Лолић, ср. пољ. референт, благајник и магационер г. Милован Миљковац, помоћник управника среског расадника, остали чланови управе били су: г.г. Милан Миљковац, Ми-

лорад Ив. Гајић, Драгомир Крстић, Драгољуб Врбић, Недељко Матић, Радован Јеротић и Радомир Милисављевић.

Претседник надзорног одбора је г. Ивко Радовић, а чланови: г.г. Миленко Велимировић и Чедомир Обрадовић.

66. Пољопривредна подружина у Јагњилу.

Подружина је имала 44 редовна члана.

Рад Подружине састојао се само у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и др. материала. Све набавке вршене су од Друштва за готов новац и на кредит на подлози подружинске обвезнице.

Какво је материално и имовно стање Подружине било на крају године није се могло видети из послатих података.

Претседник управног одбора је г. Радоје Кнежевић, потпретседник г. Љубомир Миланковић, секретар г. Радомир Ј. Лазић, благајник г. Петар Мићић, чланови управе су: г.г. Чедомир Милојевић, Светислав Радмиловић, Милета Ђурђевић, Радивоје Живојиновић и Добривоје Кнежевић.

Претседник надзорног одбора је г. Деспот Мићић, а чланови: г.г. Петар Николић и Светозар Александрић.

67. Пољопривредна подружина у Бегаљици — Гроцка.

Подружина је имала 46 чланова.

Рад Подружине се састојао искључиво у посредовању у набавкама пољопривредних справа, семена и другог потребног материала за своје чланове. Све набавке Подружина је вршила од Друштва на кредит на подлози своје обвезнице а и за готов новац уколико кредит није достигао.

Готовина подружинска за пренос у 1931. год. износи 1.573.— динара.

Подружина дугује Друштву за узете справе, семе и материал у 1930. год. 10.248.— а има на дугу код својих чланова суму од 11.980.50 динара.

Претседник Подружине је г. Живко Цвејић, потпретседник г. Драгољуб Тобџић, секретар г. Драгутин Јовановић, благајник г. Живан Тобџић, чланови управе су: г.г. Драгутин Миленковић, Радоје Палалић, Петар Илић, Милош Ивковић и Живко Павловић.

Претседник је надзорног одбора г. Илија Цвејић, а чланови: г.г. Живко Ђорђевић и Божидар Несторовић.

68. Пољопривредна подружина у Варварину.

Подружина је имала 38 чланова.

Рад Подружине састојао се у посредовању у набавкама за своје чланове разних пољопривредних справа, семена и

материала. Подружина у овој години није користила кредит од Друштва, већ је све набавке вршила за готов новац. Материално и имовно стање Подружине на крају прошле и почетку ове године не види се из поднесеног извештаја.

Претседник Подружине је г. Александар Н. Васић, потпретседник г. Милан Ракић, секретар г. Богољуб М. Лазаревић, благајник г. Чедомир Матејић, чланови управе су: г.г. Љубисав Антић, Душан Јовановић, Живојин Николић, Обрен Миленковић, Милан Милутиновић, Драгутин Филиповић и Диле Јевтић.

Претседник надзорног одбора је г. Станислав Мијаиловић, а чланови: г.г. Бранислав Главичић и Влада Радовановић.

Остале Подружине до 5. марта нису поднеле своје извештаје о раду у 1930 години и билансе њиховога стања на крају исте године, те њихови извештаји нису могли бити објављени.

ИСЕЉЕНИЦИ И ПЕЧАЛБАРИ[1])

Последњих година наступио је у нас јак одлив људске радне снаге са села и то: исељавањем у Америку и др. земље; одласком у печалбаре; и преласком сељака са села у варош. Настао је велики и тешки проблем емиграције села ка вароши, који са своје стране пољопривреди одузима из дана у дан најздравију моралну и физичку снагу. Натраг „к земљи“ (селу) узвикнуо је Лојд Џорџ, умни енглески државник, када је остао незапослен велики број радника са лађа, које врше пренос робе из Индије и других колонија за Енглеску. И кад то важи за Енглеску, чисто индустриску земљу, колико је тек важно за нас, чисто аграрну земљу, да задржимо радну људску снагу код куће за обраду свога имања и сачувамо наша села од расељавања. Има у нас села у појединим крајевима, која живе само са 50% од пољске привреде (уколико старци, жене и деца могу земљу да обраде), јер је скоро сва радна људска снага у иностранству. Са бољом радном снагом

---

[1]) Ово је уједно одговор на питање печалбара Н. из Бабушнице (стари пиротски округ), зашто се наша села расељавају.

но што је данас имамо, ојачаћемо економску моћ села. Село је одувек било и остаје заувек извор снаге и подлога опстанка свакога народа и државе. Село је не само највећи произвођач свих добара, потребних за живот, но и највећи потрошач. И сама његова потрошачка способност условљава већу или мању производњу добара. **Зато је исељавање са села наш национални пораз.**

Има код нас као и у другим државама два разна схватања исељеничког питања. Прво је више национално, а друго економско и социално.

Националистичка Србија била је против исељавања. Знала је само за печалбаре из Јужне и Источне Србије (око 120.000). Напротив, у нашим крајевима под бившом Аустријом исељеништво је због многих њених државних и економских разлога било једна стална појава. Изгледа да је наша држава усвојила оно друго схватање.

Исељавање из наше земље уређено је законом од 30. децембра 1921. године. По чл. 6. закона, исељавање из наше земље слободно је. (Бугарска је законом од 1922 год. забранила исељавање породица у прекоокеанске земље. Старешина породице могао се иселити под кауцијом да ће се вратити после 10 година). Док закони америчких држава и међународно право дефинишу исељеника као лице, које се сели у другу земљу да се тамо стално настани, дотле у чл. 7. горњег закона каже се: „да је исељеник држављанин С. Х. С.

Наш законодавац вероватно је овде намерно нејасан и неће да разликује исељеника, који се сели без намере да се брзо врати у отаџбину, и печалбара, јер исељеник се „сели" а печалбар „иде у печалбу" да се врати у отаџбину. Изгледа да је Министарство социалне политике било у искушењу да схвати исељеништво као свога првог помоћника у решавању питања незапослености као и у исхрани пасивних крајева. Министарство финансија и трговине, уколико су се бавила исељеништвом, видела су у њему корист од

прилива здраве валуте, којом се наш трговински и платни биланс поправљао.

И тако због привремених користи заборављамо на стално ненакнадиве губитке, које државна и народна целина трпи од исељавања. Јер све ове користи само су погрешна рачуница. Зарадом наших исељеника, која с главе на главу износи год. до 23.000 дин. користи се иностранство, јер од те зараде шаљу својим домовима **само 3%.** Сама чињеница, да се **тринаести део целокупног нашег становништва,** а то је 1,000.000. људи, налази у иностранству насељен (до 4000 наших људи има у Аустралији и Н. Селанду; око 5000 у Египту; преко тога броја у Русији; више од 30.000 у Француској и Белгији; до 50.000 у Немачкој преко тога броја у Канади, око 100.000 у Јужној Америци; преко 700.000 у Сједињеним америчким државама, све то по приближној статистици, јер тачних података нема), доказује најбоље од колике је важности за нас исељеничко питање. На овај број исељеника губимо у прираштају 15.000 деце — за 10 година 150.000 душа. Та би се деца женила и родила своју децу и множила.

У случају рата од милион исељеника, од којих је већина у доба војне обавезе, а који не би могли нити хтели поћи, губимо војску од 150.000 људи, преко седам пуних дивизија, које су у стању водити битку и у отсудном моменту спасти отаџбину.

Кажу, да наши исељеници сачињавају 15% запослених радника у америчкој железној и челичној индустрији. Читава једна наша војска, која у америчким фабрикама, у плавим радничким одећама, као груби работник сарађује безимено на стварању најновије цивилизације. У диму, у великом, мрком, загушљивом ваздуху, у једној сивој, оловној атмосфери, кроз коју се сунце понекад види, проводе дане и ноћи ове бедне сенке од људи.

Има их много у рудницима, по врелим пустињама истражујући минералне наслаге и изворе петролеума; има их у Артичком Океану на полуострву Тундри,

где се испод леда злато рукама може купити и где Самоједи и Ескими дају најређе коже за канту гаса или прегреш соли. Земљорадњом се баве у Канади, где заједно и с другим досељеницима и староседеоцима Индијанцима крче шуме и необрађену земљу стављају под културу, чије ће жетве многе обогатити; има их у Миносови, Илиној и Охају, поред великих језера која омеђују житнице Уједињених држава. У Бразилији и Аргентини где су услови колонизације тежи него у Јужној Србији. У Калифорнији суше шљиве и кајсије сунцем, а сушницама само ако је јесен влажна и рђава; подижу винограде и воћњаке поморанџи и јабука. Обрађују читава поља бухача, чије су семе пренели Далматинци и чије обилате бербе штете прољи нашег производа. У Мексику гаје повртње и црвени патлиџан за извоз. У Колумбији од палминог лишћа праве панама шешире и терају за Северну Америку.

На свима америчким обалама има наших рибара и морнара. У Тексасу ваде из Мексиканског залива остриге и ракове; у јужној Калифорнији постоје читава наша удружења за лов тешке рибе мрежом и чамцима с копљем као и за прераду и великопродају рибе. У целој Калифорнији Далматинци, Бокељи и Црногорци одлични су гостионичари; у самом Сан Франциску са Окландом и најближом околином има до стотину наших ресторана, на чијим ћете јеловницима наћи разне далматинске рибље чорбе и купус са пастрмом. Па и с друге стране воде, чак у Владивостоку, стоји усамљена на обалама Јапанског мора наша гостионица „Београд", чији сопственици тамо заосташе још од грађења сибирске жељезнице.

Имамо свуда занатлија, обућара, бербера, кројача, чак и бозаџија са ћетен-алвом, пиљара и хлебара из Македоније. Једна наша аутогаража у Шангају. Има бакала, златара и сајџија, посредника за куповину кућа и имања, разних трговаца као и оних, што по рђавим друмовима и у облацима прашине данима терају стада полудивљих говеда и оваца са високих Анда, да их препродају у аргентинским равницама и

по чилским лукама. Неколико банака у обема Америкама са нашим или претежно нашим капиталом. Наћи ће се: лекара, зубара апотекара, адвоката и свега што је исељенику потребно од рођења до смрти; свештеника разних вероисповеди, цела мала насеобина кинематографских глумаца у Холивуду. Поред великог научника Пупина и проналазача Тесле, имамо професора универзитета (у Њујорку Паја Радосављевић, у Чикагу Преведен, у Минесоти Јеод, једног професора трговачке академије у Токију (Душан Тодоровић) општинских и државних чиновника кроз обе Америке, Сибир и Русију до негдашњег бољшевичког гувернера у Камчатки (стари инжињер Поповић и до команданта ратне флоте у Перу који је Далматинац[1]).

Има их по апсанама за мале иступе, краће и сваће; по казаматима за убиства у пијанству, из заваде или љубоморе. Познају их азили, заводи за изнемогле старце, и болнице, где најчешће умиру од туберкулозе. — Приличан број по лудницама, јер тежак живот, пад или експлозија поремете хармонију душе.

Читав један народ који без песника и сликара, без историје, лута трбухом за крухом по светским раскрсницама и беспућима и кога далеке ветрометине бацају као оно библијско семе на камен или на плодно земљиште. — Читаво једно племе које се по туђини потуца за радом и бољим животом, неспремано израније, често беспомоћно и ојађено, с надом само у Бога и у своје руке.

Ми ово износимо зато да се види какав бедни живот воде наши исељеници у туђини.

Од милион исељеника, колико се рачуна да их има, годишње се враћа до 5000 или 0.5%. Врхунац нашег народног пораза, јер исељавање је пораз, у томе је, што из многобројних разлога преко 95% наших исељеника, неће се никад вратити у домовину. Опасност да милион наших људи буду, ако већ нису, за нас изгубљени. Срећом главне усељеничке земље: Ује-

[1]) Ови подаци узети су из „Наши исељеници" Београд 1929.

дињене америчке државе, Канада и Аустралија, отежавају и ограничавају усељавање, које је почело било узимати маха, те смо тако без наше заслуге спасени опасности да постанемо фабрика људи за прекоокеанске земље, **док наша може исхранити два пута више становника него што их има.**

Преслаби су разлози да исељеници и печалбари не могу наћи зараде у својој земљи, јер лечити беспослицу и „пасивне крајеве" исељавањем, исто је са националне и државне тачке гледишта, што и лечити болесника смрћу. Ако 20.000 исељеника (колико се годишње просечно исели) годишње за пут и први сметај изнесу из земље свега по 200 долара сваки, тај нас лек кошта годишње 225 милиона динара, сума за коју би их добром колонизацијом и уз малу државну помоћ, могли и код нас населити. Исељавање није за нас потреба, већ најлакше тренутно решење извесних економских питања и тешкоћа. Прираштај досељеника, прираштај радне снаге, произвођача и потрошача, створио је Америку великом и богатом, израдио је њену индустрију и градове. Нас као народ исељавање ослабљује и осиромашује. Подражавати код нас исељеничку политику Италије, Енглеске, Аустрије и других земаља, неупућено је, јер смо ми у сасвим другим приликама. За сразмерно мали број породица из сиромашних крајева код нас има довољно земље; зараду стварати колонизацијом па развити интерзивну земљорадњу са свима гранама; даље развијањем саобраћаја, трговине и индустрије. На то треба да се усредсреди сва социална политика наше земље. Исељавање је велико народно зло које треба спречити уклањањем његових узрока и развијањем послова. А припремити све што је потребно да се обезбеди што већем броју исељеника успешан и коначни повратак у домовину, јер се због опште светске кризе налази велики број наших супародника незапослен и јавио се покрет међу масама наших исељеника да се врате на старо огњиште. То би била једина добра исељеничка политика, коју наша народна држава треба да води.

Мир. Миљковић.

РАДНИ ДАНИ НА ПРОСВЕЋИВАЊУ И ЕКОНОМСКОМ ЈАЧАЊУ НАШЕГ НАРОДА.

Из рада са скупштина појединих Пољопривредних подружина, који се објављује у нашим листовима, видно се примећује, да наш пољопривредник почиње у масама схватати: **да без личне способности и усавршавања у раду не може повећати принос са својих добара.** Почели су у масама увиђати разлику рада и рада; разлику од грубог и примитивног рада и рада, који се заснива на рационалној основи.

Сазнање, да од увећаног и умноженог искуства и употребе савршенијих справа, увећава не само производњу са својих добара, већ осигурава продају на тржиштима, па донекле и сувишак, који му служи за резерву, — почиње захватати слојеве земљорадника.

Таквом схватању и таквом сазнању допринеле су, од самосталних организација, понајвише **Српско пољопривредно друштво,** које кроз толики низ година неуморно дела у овоме правцу. Убацујући у народ преко својих Подружина популарне чланке у свом листу Тежаку и Пољопривредном календару, и другим поучним књигама, створен је интерес и потстакнута је воља на усавршавању у раду на свима гранама пољске привреде, створена је једна читалачка маса за пољопривредне и друге књиге.

Са својим Подружинама Друштво је извело велики број изложби, калемарских и плетарских курсева и јавних предавања, чиме се неоспорно допринело напретку.

Према подружинским правилима ових се дана махом одржавају подружинске скупштине, на којима се видно обележава плодан рад и успех, због чега се с правом може рећи, да су то **„дани рада“** у просвећивању нашег пољопривредника.

Као изасланик своје Подружине био сам присутан раду скупштине Пољопр. подружине у Г. Милановцу и пријатно сам био изненађен обилним учествовањем

и уписом у чланство вредних пољопривредника Рудничана.

За овакав леп успех има се приписати јако развијеној свести према овим установама код тамошњих пољопривредника, у чему је понајвише припомогао утицај и рад ср. пољопривредног референта Г. Срећка Милинковића, који је многобројним обилажењима општина у срезу таковском при одржаним предавањима увек истицао важност Пољопривредних подружина и тиме постигао онај леп одзив при упису.

Тако исто заслуга је и у активном раду Управе и надзорног одбора, на чијем је челу претседник Г. Белић, апотекар.

Непрекидан и истрајан рад на дан скупштине, који је трајао од 8 часова пре подне до 4 по подне, довољан је доказ о оданости и љубави Г. Белића према њиховој Пољопр. подружини.

У овогодишњим програмима рада свих Подружина унесена је активна сарадња у стварању Пољопривредних читаоница као и сарадња са осталим хуманим установама, а нарочито са установама на задружној основи, које су најјача гаранција заштите интереса села и економне снаге земљорадника, у чијој просвећености и снази лежи напредак и наше индустрије и трговине.

Данас, када се указује велика пажња и помоћ овим установама од стране свих званичних фактора: Краљевске Владе, Министарства пољопривреде и Краљевске бан. управе, дужност налаже свима пријатељима напретка пољопривреде и задругарства, да своје снаге заложе на оснивању ових установа, јер су исте једино у могућности да појачају напредак пољопривредника и подигну моћ пољопривреде, као најјачи стуб државе.

Мил. В. Поповић

Улога огледних станица у подизању пољопривредне једне земље.

(свршетак.)

Природно је да у великом броју стручњака у појединим земљама може да се нађе и људи сасвим изузетних способности, који не само што могу да раде обичне радове у струци, но дају и нове ствари, чине проналаске, раде на напредовању науке. Ми међутим, немајући ни тај велики број засада, из којега би се вршило природно одабирање изузетно талентираних, немамо ни много изгледа да створимо нешто велико и ново. Али ако не можемо да рачунамо одмах с тим, да допринесемо својим радом унапређењу науке колико други народи, ми можемо и морамо стручно техничким радом у својој земљи да допринесемо унапређењу оне гране наше народне радиности, од чијег успеха зависи благостање милиона људи, милиона пољопривредника, а преко њих и осталих друштвених класа. Јер у ствари задатак унапређења пољопривреде у нашој земљи, по нашем мишљењу састоји се у томе, да у једној природно не сиромашној земљи створимо такво и толико благостање народа, које допушта један снажан културни развитак, за какав је наш народ способан по својим особинама. На тај начин се ипак сарађује у крајњој линији на крајњем идеалу човечанства: подизању човека из примитивности ка вишем духовном животу, подижући његово благостање. Зато ми мислимо да и рад у области научно истраживачкој и области социално агрономској у пољопривреди једне земљу као што је наша, могу да нађу потребно одушевљење и да га измере својим идеалом и најлепше интелигенције наших школованих људи.

Ако од ових општих излагања пређемо сада и на конкретну улогу огледних агрономских станица у подизању пољопривреде наше земље, видећемо колико су те могућности велике и разноврсне, и колико оне пружају могућности способним људима да се утврде кроз стваралачки рад на једном корисном послу.

Разноврсност задатака и рада у овим научно истраживачким заводима као што су огледне станице, најбоље ће се видети из саме организације ових установа. Ради лакшег прегледа поделићемо их у две групе: једне, најчешће потпуно засебно организоване, проучавају услове биљне производње и мере за њено унапређење, друге, услове животињске производње. И једне и друге могу имати, поред научно техничких секција, још и секције за проучавање социално економских услова живота и рада на селу.

Ако сад човек зна да у нашем извозу у иностран-

ство вредност биљних и животињских производа достиже годишње округло 4 милијарде динара, онда му мора бити јасно и то, од какве би користи било за земљу, ако бисмо ту своју производњу, повећали, и нарочито квалитативно побољшали у вредности за 25%. Изражено у новцу то би износило само код извоза ових производа 1 милијарду динара годишње, а са оним што остаје у земљи и што ми сами потрошимо, то би износило два и три пута више.

Да би на томе могле успешно да раде ове станице, њихов унутрашњи лабораториски рад подељен је у више отсека. Једна огледна станица за биљну производњу, као што је наша у Топчидеру на пример, овако је организована: отсек за биљну производњу и генетику (оплемењивање културних биљака), затим за фитопатологију или биљне болести, за ентомологију или штетне животиње, отсек за метеорологију и педологију или науку о познавању земљишта, и најзад хемиски отсек, у коме се врше све хемиске анализе биљног или животињског порекла. Најзад отсек за социална и економска проучавања услова рада и живота на селу. Многе станице у иностранству имају отсеке за машине и сеоску електрификацију. Само из овога кратког прегледа јасно излази, да проучавања у овим заводима обухватају све што је у вези са напретком села и његовим животом. Онај, који се иоле интересује било за решавање практичних питања, било за научно истраживачки рад, може одмах да запази колико ова организација пружа услова за то.

Нигде није захвалније поље рада за једног биолога генетичара, но што је пољопривреда. Зар има збиља бољег материала за њихов рад на оплемењивању биљака, но што су пространа поља културних биљака? Или већих могућности за једног зоотехничара но најразноврснија стада домаћих животиња. Исто тако за рад инжињера агронома, као и за рад машинског или електро-техничара; за хемичара као и за социолога. Социално економска истраживања у области нашег села могу бити најплоднија, јер је то још непозната и недовољно проучена средина, то је читав лабиринат питања. И шта је природније у једној земљи наше социалне и економске структуре, но да људи, који се овим гранама интересују, проучавају те односе и појаве. Неколико покушаја млађих научних радника с новим погледима су најохрабрујући чак и за оне, који хоће чисту науку. И то је оно схватање и у социологији и у економији, и у аграрној политици, које тако јасно избија из научне активности појединаца.
Наша специална структура, специални економски односи, расне одлике, географски положај све су то услови

за једну можда нову, или бар специфично нашу културу, која се може изградити и употпунити само у томе случају, ако та динамика нашег националног живота захвати и наше село. Тамо су наши извори, и зато морамо да га познамо и проучимо, да би методе нашег рада на његовом подизању одговарале и његовој стварној потреби и његовим могућностима. Ово мора бити у основи и нашег рада на његовом техничком просвећивању и оспособљавању. Јер чини ми се, да рад на подизању села не сме и не може бити ни у једној области, па ни у овој економској, без присне, најприсније сарадње са самим масама које треба подизати. Оне се морају психолошки сјединити у тај процес, и само под тим условом може бити корисних резултата. И ја бих слободно тај додир стручних и добронамерних појединаца, као и читавих установа, које имају тај задатак, упоредио с оним што ми у обичном животу зовемо додир са електричном струјом. Може човек имати и лепу палату и у њој најскупоценији лустер с најјачим сијалицама. Узалуд ће бити све то, јер нећете моћи да се користите вашом јаком светлосном лампом све дотле, док је једним вештим покретом не вежете са извором електричне струје, у ствари са централом, са извором енергије. И палата и електрични лустер су у ствари државне и приватне установе и стручно спремни људи у њима. Ако они не дођу у додир са самим извором потреба, са народом, а то ће бити ако раде у непознатој и непроученој средини, све ће остати без резултата. Само уска веза с масама и њиховим потребама у раду на њиховом подизању може да да задовољавајућих резултата.

И обележје живости рада у нашим установама, у огледним станицама баш је у томе, што се све ради по самој потреби практичног живота и потреби привреде; почев од хемиског отсека, где се све испитује што је свакодневна потрошња и потреба, па до ентомолошко-фитопатолошког отсека, који прати појаве разних штеточина и болести из дана у дан, и предузима мере за њихово сузбијање. Разуме се по себи, да ће цео овај рад оживљавати све више, из дана у дан, уколико пољопривредници буду способнији да се њиме користе, и с нама да буду у вези. Јер наше установе би у ствари морале бити такве, да нема пољопривредне потребе у чијем решавању ми не бисмо могли да притекнемо у помоћ својим саветом потпуно стручним с једне стране, и потпуно могућим и изводљивим под нашим приликама с друге стране.....

Ми смо раније подвукли како су скоро све економски и културно напредне земље развиле читаву мрежу ових установа у својој земљи, и ангажовали велики број

стручних снага у њима, које раде и научно, и практично, и пропагандистички. У доба кад се у нашој земљи често говори о сувишку школованих људи, нарочито у извесним гранама, можда није сувишно да се подвуче та околност, да у нашој земљи има и великих потреба за најбоље школованим људима у области пољопривредне и науке и технике, и да та привредна сувишност школованих људи у осталим гранама не постоји стварно апсолутно узев, но да је пре само израз нашег сиромаштва, културне заосталости и економске неразвијености најбројнијег сталежа у нашој земљи, сеоског живља. Јер заиста, зар се може говорити о сувишном броју лекара у нашој земљи, када маса становништва болује, а много и умире без лекара и лекова! Може бити само речи о томе, да је економско стање народа слабо да би могао да потражи помоћ на већој даљини, и да је културно стање села такво, да лекар не може и неће да живи у тој заосталој средини, далеко од свих угодности цивилизације. Или превише инжињера у земљи, у којој рационална грађевинска делатност ни додирнула није сељачку економију, у којој је минималан број пољопривредних машина, и далеко смо од тога да имамо израђене било суве, било гвоздене, било водене путеве; или кад се зна да електрична енергија и бело уље нису искоришћени ни у најмањој мери у селу и пољопривреди; или професора и учитеља, где је 60% неписменог становништва. Не, нема превише тих школованих људи, а и да их има у свакој струци још двапут толико, наша би их земља требала, само једним снажним еланом на пољопривредном подизању, да запосли и храни, али треба је оспособити да може да их прими. Из упоредног прегледа са осталим културним земљама у погледу односа ових занимања и броја становништва, ми за ово имамо несумњиву потврду.

А само оних, који имају да раде директно на економском подизању села, требаће нам из године у годину све више и више, јер данас имамо минималан број стручних инжињера агронома заузет тим послом.

Зато је и наш закључак, да и специалне установе, као што су ове огледне агрономске станице, као једна карика у ланцу других установа и грана делатности на подизању народног благостања, доприносе општем напретку нашег народа и његовом културном изграђивању, па их држава мора убрзати у развоју, а народ да се користи њиховим радом у свима случајевима.

Dr. Драг. Ћосић.

Ратарство.

Гајење конопља.

„Трговачко индустријска биљка — конопље и са њиме везана домаћа кућевна индустрија — ужарија, остала му је једина на расположењу, али због познатог сељачког конзервативизма и она му се измиче, јер због рђавог квалитета не може да издржи страну конкуренцију".

Г. Тодор Младеновић, из Лесковца, у писму од 1. јуна 1930.

По скали, коју је г. Димитрије Буринчић, економ, изнео, види се да конопље даје највише прихода. На сваком ару даје овас и јечам 18. дин., кукуруз и пшеница 20 дин. сунцокрет 24 дин., кромпир 48 дин., а конопље свега 100 динара. Дакле њива усејана конопљем даје пет пута више од оне, која је усејана пшеницом и кукурузом.

Код нас се на сејање конопља слабо обраћа пажња. Међутим, када се узме у обзир индустријска вредност ове биљке, онда се налазимо пред веома важним проблемом. Но жалосније је што и онај који сеје, не води довољно рачуна о начину рада.

Конопље по упуству г. Буринчића тражи на првом месту земљу песковиту иловачу, нарочито у близини какве реке. Ујесен се земља са прегорелим ђубретом брижљиво изоре. Није пробитачно сваке године сејати на истом месту. Када се сеје за прераду треба га сејати што чешће. Од густог сејања стабиљке су тање и уносније за квантитет кудеље. Треба 15 до 20 кгр. семена на један ар. Може се сејати у разно време, пошто оно сазрева у року од 110—140 дана. Најбоље је да зрење стигне у јулу и августу, када је вода најтоплија. Ако се сеје конопље ради семена, онда је добро сејати као међуусев по кукурузу, јер изгледа конопље чува кукуруз од главнице, а уједно када израсте не допушта да се друга трава развија.

До жетве мора се чувати од гусеница и црви. Може се и прскати. Када белојке запраше, чим се прстом удари, онда се сече. Веже се у ручице и остави се у копама на сушење. На топљење такође треба више пажње обратити. Текућа вода није боља, већ стајаћа. У случају да се употреби ипак текућа, онда се ток воде некако успорује. Не смеју се ручице притискати блатом или песком, већ каменом, а још боље гредама учвршћеним међу собом за обалу. Топла вода брже топи него хладна. Зато су неодређени дани колико требају ручице да леже у води. Али када се трске као од

стакла одједном ломе, онда је готово. Полако се ваде и испирују, па се остављају да се исуше. Гвожђевита вода даје црвену, за квалитет лошу боју. Влакна нису потребна да су толико бела, колико да свако влакно издржи на динамометру 1.5 кг. тежине.

Врло је назадно што се употребљава трлица са дрвеним ножем. Бачка трлица је за то најподеснија. Разне трлице иначе дају разне количине. Тако по г. Буринчићу трлица око Врања даје на 100 кгр. преко 12 кг. влакна, машине савршене 18 кг, а бачка трлица 20 кг. а некада и више. Трлити се може и зими, особито када је наш земљорадник мање у послу, и када може више да обрати пажњу на израду.

Од интереса је примедба у говору г. Николе Стојиљковића 1. јуна 1930. г. на пленарној седници Индустриске коморе у Београду. Он тврди да нас је Италија сасвим потисла зато, што наш народ не сече кудељу већ чупа, мислећи да тиме добија већу количину, док он управо губи у квалитету. Зато је наша кудеља била упућена на оријенталску пијацу, у Грчку и Бугарску, где се такође полако губи. Бугарска је набавила у 1930 г. 10 вагона семена италијанске болоњске конопље и раздала народу. Осим овог набавила им је и ножеве за сечење и моторне трлице за чукање. А ми на жалост ништа нисмо у овоме учинили.

Конопље међу усевима треба да игра знатну улогу. Ми морамо са свију страна упутити нашег земљорадника да рентабилније сеје и ово индустриско биље. Разна пољопривредна друштва досада су показала живу вољу за ово гајење, али је потребно да још енергичније наставе свој високи програм. За похвалу је Лесковачко трговачко друштво, где је створен отсек за гајење и унапређење индустриских биљака, у коме је и одбор за унапређење конопљарства.

Потребно је да и сама Министарства и Бановине припомогну ову грану привреде. Шта би значила њихова помоћ нашем заслужном земљораднику, који би лако могао постати јак извозник кудеље и ужарије.

Немања Павловић.

О пиварском јечму.

Одлике и сорте јечма. Јечма има више врста. Најраширенији су: *јечам четвороредац, јечам дворедац и јечам шестороредац.* Код нас се највише гаји четвороредац, а мало се гаји дворедац.

Све врсте јечма нису подесне за производњу пива.

За то је подесан само јечам дворедац.

Дворедац је пролећни јечам. Наука је додуше одгајила и озими јечам дворедац, но ипак засада још за гајење на велико долазе у обзир углавном само пролећне сорте. Са озимим пиварским јечмом вредно је и треба вршити опите, који ће пружити искуство пољопривреднику у погледу отпорности против студени и других особина, а пивару у погледу способности тога јечма за прераду у пиво.

Јечмова дворедаца има опет више сората. Ни оне нису све од једнаке вредности за пивара, а ни за пољопривредника, јер показују разлике у погледу захтева на климу и земљу. Пољопривредник мора те њихове особине да познаје ако жели да производе најбољу пиварску робу.

Јечмови дворедци деле се углавном на две групе: у јечмове са ретким и дугачким класом, који се при сазревању повије и изгледа као да је заломљен, и у јечмове с краћим, а гушћим класом, који и при сазревању остаје усправан.

У прву групу спадају најпознатији и најбољи пиварски јечмови особито ове сорте: моравски хана јечам, чески и словачки јечам из Карпата, баварски јечам, даље сорте одличних енглеских пиварских јечмова под именом шевалије јечмови. У другу групу спадају т. зв. империал јечмови.

Јечмови прве групе много су избирљивији у погледу климе, земље и гнојидбе, али ако се погоди пружити им све што траже, дају врло добру пиварску робу, и врло добар принос.

Империал — јечмови мање су избирљиви, подносе и влажнију климу и земљу, јер имају тврђу сламу, па теже полежу. Али, ови јечмови никад не дају првокласну пиварску робу, иако дају велики принос.

Јечмови што се од давнина гаје код нас у Лици и Босни сродни су са хана-јечмом. Што ови јечмови код нас ипак не дају првокласну пиварску робу, то је због тога, што се они код нас не гаје као пиварска роба, већ као хлебно жито, по сасвим другом начину него што то захтева гајење пиварског јечма. Али, кад би се тај исти јечам код нас гајио онако, као што се гаји у Чешкој или Словачкој, он би и код нас сигурно дао одличну пиварску робу.

За наше крајеве свакако су најподеснији јечмови дворедци с повијеним класом (моравски, чески, словачки, лички). Ово је и досадашњим искуством доказано. Из своје праксе знадем да је један јечам, који је произведен на имању *Оранице* у срезу румском (Срем), на државној изложби пиварских јечмова у Бечу победио све јечмове из Ческе, Моравске, Словачке, и однео прву и највећу награду. Исто тако ми је познато, да је мој јечам, који сам произвео на имању *Сирић*

крај Србобрана у Бачкој, купила једна велика моравска фирма из Оломуца и под својим именом извезла у Енглеску. Продао сам јој 20 вагона такве одличне робе. Ови докази свакако су довољни за то, да пиварски јечам може и код нас добро да успева.

Стручно знање око гајења пиварског јечма. Пошто сам довде пољопривредника упознао са општим појмовима о пиварском јечму, треба још да га научим и како мора да свршава поједине послове око гајења тога јечма. Од тога добро да успева.

Иза кога усева се сме, а иза кога не сме сејати пиварски јечам? Јечам најбоље напредује иза шећерне и сточне репе, надаље иза кромпира и кукуруза, ако је претходне године земља под овим усевима била нагнојена сточним гнојем, и ако су ови усеви били врло добро окопавани, па су за собом оставили земљу чисту и у доброме стању, што се у пољопривреди каже у старој снази. Јечам се може сејати и иза пшенице ако је земља иначе врло добра, нарочито иза пшенице која је била окопавана. Но свакако боље је да се јечам не сеје иза пшенице.

Не ваља пиварски јечам сејати иза детелине, граорице, грашка или пасуља, дакле иза неке биљке из групе сабирача азота, јер сувишан азот у земљи проузрокује полегање пиварског јечма, а ако он и не полегне, од сувишног азота зрно му буде стакласто и неспособно за прераду у пиво. Из истога разлога никако се не сме непосредно под јечам гнојити сточним гнојем.

Како треба земљу обрадити за пиварски јечам? Пошто се пиварски јечам сеје у пролеће (барем засада док се не заврше опити са јесењим пиварским јечмом) то пољопривредник има времена и могућности да преко зиме земљу добро обради.

Јечму треба безусловно орати пре зиме или преко зиме, да поорана земља добро измрзне и напије се зимске влаге. Орање нека је средње дубоко, боље да је дубље, него преплитко, поприлици на 20 сантиметара. Орање се оставља преко зиме неподрљано да што боље измрзне. Важно је пазити на то, да нигде на њиви не лежи преко зиме вода, па ако има таквих места, треба ископати одводне бразде и воду испустити. На мокрим местима јечам неће да расте.

Рано упролеће чим се влага мало оцедила, треба земљу добро подрљати и тиме је њива за сетву већ припремљена.

К. Поповић, Шабац.

Узроци неуспеха у сузбијању биљних болести и штеточина.

Са више страна жалили су ми се моји познаници пољопривредници, како су мало успеха имали у борби против разних болести и штеточина, иако су се управљали по упутствима стручњака, и донекле, могао сам у њих видети извесно неповерење према писању стручњака, као и према средствима која им се препоручују.

Какви све могу бити узроци ових неуспеха.

Врло често се чују приговори да средства, која се налазе у трговини, нису добра, или бар недовољне јачине, и да је ово главни узрок неуспеха.

Ови су приговори, на жалост, понекад тачни, али све су ређи случајеви намерних превара од стране фабриканата и продаваца. Најзад, оне се могу лако избећи купујући само већ пробана средства, познате марке великих творница, које довољно пазе на свој глас, да би покушавале да обману потрошаче. Напротив, оне се из године у годину старају да средства, која израђују учине бољим, јефтинијим, да пронађу нова, и на пр. у Немачкој фабричка средства су потисла остала, која су досада појединци сами справљали, а и у Француској видимо да стручњаци робе у истом правцу раде.

Али и са најбољим средством може се доживети неуспех, из више разних узрока, међу којима су понајчешћи ови:

1.) Погрешан, рђав, избор средства. Најбоља средства која имамо, обично дејствују само против једне, или малог броја штеточина или болести. Иако је на пр. бордовска чорба једно од најбољих средстава која имамо, она не лечи лозу од опасне пепелнице, а употребљена против штитасте ваши на шљивама није дала никаквих резултата. Овде долази и много помињани креч и кречења воћака, које још увек многи воћари сматрају општим леком, док је оно без икаквог практичног дејства на инсекте и болести. Поменимо још и дувански екстракт, одлично средство против лисних вашију, ако је добро справљен, али слабог дејства спрам осталих инсеката. Углавном, без доброг избора средства, успеха не може бити.

2.) Рђаво справљање средстава. — Врло је чест узрок неуспеха или чак и штете, рђаво справљање средства. Разни случајеви опекотина, које и сама бордовска чорба изазива, долазе услед незасићености киселог бакарног сулфата или претеране количине креча, што се све може избећи употребом лакмусовог папира.

Уопште наш земљорадник не воли да одмерава тачно количине воде и средства, већ ради све од ока. Многи су испрскали своје шљиве заражене штитастом ваши са раствором карбокримпа од 2 до 3% јачине, уместо 7% и чудили су се што успеха није било и т. д.

3.) Рђава примена средстава. — Рђава примена средстава је сигурно понајчешћи узрок неуспеха и на њој ћемо се дуже задржати.

Већина средстава, да би било успеха, морају бити употребљана у погодно време, а ово погодно време често пута је један тачно одређен моменат. Сви знамо да лишће лозе мора бити испрскано бордовском чорбом пре но што је заражено пероноспором, да гроздови морају бити прекривени арсениковим средствима пре но што се гусенице грожђаног мољца увуку у зрна. Исто тако да би јабуке сачували од црва, морамо их прскати пре но што су гусенице (црви у плодовима су гусенице неких малих лептирића) у њих ушле ит.д.

Одредити тачно време употребе лекова против разних штеточина и болести није увек лака ствар, нарочито за неупућене. И зато се у пракси узима као најпогоднији тренутак, који најбоље одговара разним приликама, и то обично с обзиром на развиће саме биљке. Тако се препоручују прскања пре или после цвета, за време рућења плодова, развића првих листића и т. д.

Овако одређено време није увек и најповољније и зато се прскања и запрашивања понављају једном или више пута, у размаку од недеље, две. Поступајући, дакле, тачно по савету нећемо постићи свих година потпун успех, а шта ће тек бити када на своју руку радимо, као што се често догађа. Многи виноградари у Смедереву, прскали су гроздове арсеновим солима, да би отровали гусенице мољца за време продирања у зрна, тек када су гусенице већ одавно у њима биле.

Рђаво извршена и недовољна прскања или запрашивања врло су честа појава. Велики број земљорадника хвалио ми се, на пример, да је са само $^1/_2$ литра или 1 литром течности испрскао велику шљиву, и мисли да је тако уништио на њој штитасту ваш, а не види да је већина грана остала потпуно сува. Уопште, ретко налазите довољно марљивости, стрпљења, савесности при употреби разних средстава, иако је без тога успех немогућ. У већини случајева свака штеточина мора бити окупана, засута течношћу или прахом, да би угинула, а за ово је потребно и времена, и воље и стрпљења.

Најзад, сузбијање понеких, јако плодних штеточина, као на пример лисних вашију, захтева много чешћа прскања но

што се мисли, јер довољно је да неколико ваши остану и убрзо наново заразе биљку.

Као што видимо, узроци неуспеха у сузбијању болести и штеточина многобројни су и, пре но што почнемо нападати друге, размислимо да ли смо и ми сами поступили као што треба.

Dr. П. Вукасовић

Ветеринарство.

Шуштавац*)

1.) *Шуштавац* се може појавити и при храњењу стоке у стаји помоћу зараженог сена, које потиче са барских ливада, или из близине где су рђаво закопане или бачене лешине угинуле стоке од шуштавца, као и услед заражене воде на овај начин.

2.) *Време* које протече од часа када заразне клице шуштавца уђу у животињско тело, па до појаве болести траје просечно 2 дана (најмање 1, највише 3—5 дана).

3.) *Испитивањем* је утврђено, да су клице шуштавца врло отпорне према спољним утицајима; тако оне врло добро подносе температуру од —130° Ц. (т. ј. испод нуле). Под дејством паре у парним апаратима споре шуштавца убија топлота од 100° Ц. за пет минута. У сасушеном стању клице шуштавца су још отпорније него у свежем: тако оне годинама могу остати способне да изазову заразу (суво и усољено месо).

4.) *Закопане лешине* и после шест месеци садрже јаке клице шуштавца. Бактерије које стварају трулеж и бациле прострела нимало не утичу на споре шуштавца. Постигнута топлота у сложеном ђубрету не убија клице шуштавца.

5.) *Сунчана светлост* делује врло штетно на клице шуштавца, нарочито у месецима јуну до августа при топлоти 42—45° Ц.

6.) Што се тиче разних средстава за дезинфекцију утврђено је, да *сублимат* у раствору два на хиљаду (2:1000) убија клице за десет минута, а у раствору 1:1000 после 15 минута. *У карболном раствору* 1:100 клице шуштавца остају живе 12 часова, а *раствор карбола* 10:100 убија клице за 15 минута.

7.) *Природно зараживање.* Клице шуштавца продиру у тело кроз ране и повреде, које пробуше кожу или слузо-

*) Одговор на питање Рајице Капларевића из Каоне — Чачак.

кожу (у устима и цревима). Такве повреде могу да настану на паши на ногама као и при откидању и жвакању хране у чељустима, при чему ране долазе у додир са заразним клицама, које се налазе у земљи.

Погодна прилика за зараживање шуштавцем јесте време мењања зуба, при чему се заразе рањава места у чељустима.

Чељусна и ждрелна шупљина образују често улазна места за бациле, нарочито код стоке са искључивим шталским храњењем. Често је утврђена ова болест на ногама стоке која пасе по стрњикама, а може се појавити и за време одлучивања телади, када се истовремено хране млеком и кабастом храном и за неко време после одлучивања. — Могуће је да и обади својим убодом отварају улаз клици ове болести.

Предохрана. Препоручљиво је на првом месту ако је то могуће извести, не терати стоку на пашу, која је позната као заражена шуштавцем. — Такво земљиште може се пошумити и на тај начин отклонити заражену попашу. Тако исто не треба гонити на пашу стоку са ранама на доњим деловима ногу (више папака и око кичица) као и ону која мења зубе. — Ипак се зараза може појавити и код стоке, која се искључиво храни у стаји.

Примена ветеринарско-полициских мера и заштитно пелцовање показали су најбоље успехе при угушивању шуштавца. (Види Закон о спречавању сточних заараза.)

Прва дужност при појави сточних заараза јесте пријава властима.

„Камендин" — Завод за производњу серума у Новом Саду у упуту за употребу цепива наводи за шуштавац:

„Појављује се код говеда чешће у брдским крајевима него у равницама. Изгледа да је ова зараза у Југославији мање опасна по говедарство, него у алписким земљама.

Има неколико метода заштитног цепљења, које све дају просечно добре резултате. Најпознатија је метода цепљења са емулгираним прашком, но у новије доба много се цепи са филтратима шуштавчевих култура. Доза филтрата износи 2 до 5 кцм према величини говеда. Лековито употребљава се серум шуштавца као код прострела".

М. И. Илић.

Воћарство.

Јабуке Ренете.

Толики је број јабука да нема ниједног воћара, који би могао све сорте да распозна. Свако место, сваки крај

и свака држава имају, поред општих и своје локалне сорте. Даље, већина сората не носе своје право помолошко име, већ су их воћари покрстили чим су их са стране добили, те често имамо једну исту сорту јабука која носи разна имена. У последње време то се више не ради, већ се пази да свака сорта носи своје право име, па ма одакле долазила. Француска помологија је најтачнија, те се из ње може добити тачна историја за већину сората, како јабука тако и осталог воћа.

У броју 3 Тежака пише г. Миливоје Пауновић, учитељ у пензији, о најбољим јабукама, где помиње: енглеску златну парменку, немачку кожару, као и кожару звану канадска ренета. У своме излагању г. Пауновић је учинио једну мешавину из које се види, да није могао доћи до тачних података. Због тога ћу покушати да питање које је г. Пауновић покренуо изведем на чистину. Мислим да ми се неће оспорити компетенција, будући да сам версајски ђак.

Ренете, између којих разликујемо неколико сората, код нас се називају кожарама. Према томе ренета или кожара јесте једна иста јабука. Ренета сама за себе не значи одређена сорта, јер уз ренете треба да стоји придев нпр.: ренета канадска, ренета златна, ренета Бауманова и т. д., јер и ако ренете имају заједничких особина, ипак свака сорта има својих специалних одлика.

Прво ћу нагласити, да кожара, коју је изнео на изложбу Живан Јовановић, воћар из Каменице под именом немачка кожара, није немачка кожара, јер не постоји оваква јабука у помологији, а још мање ова би се кожара могла да претвори у лепи боскоп, јер и ако постоји лепи боскоп, она не улази у групу кожара, односно ренета. Све ренете чине једну типичну целину, такву, да се свака ренета може на први поглед распознати. Зато ћу овде укратко описати све ренете, а то су ове:

Reine des Reinettes, зимска, златна парменка, енглеска златна парменка, *краљица ренета.* Дакле и енглеска златна парменка је ренета или кожара. Ову јабуку одлично је описао г. Пауновић, али под именом енглеска златна парменка, док је њено право име краљица ренета. Она је заиста тако родна да остане често ситна и да јој дрво изнемогне, да јој плод лако опада, а стабло брзо закржља. Сазрева рано у октобру, али је ипак ова сорта једна од најбољих. Да ова ренета да одличан род, треба јој у младости спречити да рађа, да би добила што јачу и правилнију круну. Када много роди проредити половину плодова, јер ово практикују добри воћари и за друге сорте, да не би воће остало ситно. Захтева богату земљу па да да праву краљицу ренета. Ову јабуку многи љубитељи воћарства

гаје и као декоративно дрво, због лепог изгледа њених многобројних плодова. При избору сората не треба заборавити ову јабуку.

Reinette grise de Saintonge, *француска кожара*, сигава ренета. По опису то је свакако кожара коју је г. Пауновић добио од г. Драг. Љ. Јеремића, пољопривредног референта из Ужица. Опис ове јабуке слаже се до најмањих ситница са француском кожаром, коју врло добро познајем, а не са канадском ренетом, под којим ју је именом г. Пауновић добио. Плод ове јабуке је крупан, облика звонаста, коже тамно пепељасте, рђасте, према сунцу карминске боје. Петељка кратка и танка. Месо жућкасто, чврсто, слатко накисело и миришљаво. Зри у децембру па се добро држи све до маја. Средње бујности и плодности. Распрострањена је по целој Француској и у осталим земљама, па и код нас. *Изврсна јабука за трговину.*

Reinette blanche du Canada, *бела канадска ренета.* Плод има врло крупан, при основи широк, при врху пирамидалан. По површини има испупчене брадавице, а понекад и ребра. Кожа рапава, бледо зелене боје, посута сивим пегама, према сунцу црвенкаста. Петељка дебела, средње дужине. Месо бледо жућкасто, слатко накисело и веома миришљаво. Зри у децембру. Дрво бујно, али понекад неродно. Дрво често напада рак, те лако страда. Ова ренета сматра се као одлична јабука.

Reinette grise du Canada, сигава канадска ренета, по свему је слична белој канадској ренети. Плод јој је при потпуном зрењу сигаво пепељаст, док је код претходне сорте бледо зелене боје.

Reinette grise royale, краљева ренета. Плод крупан, лоптаст. Кожа бледо зелена, покривена рђасто црвенкастом бојом, при сунчаној страни црвенкаста. Месо бледо жуто, сипкаво, слатко накисело и врло миришљаво. Зри у децембру. Дрво није бујно. Гране кратке и дебеле, доста родне.

Renette Baumann, Бауманова ренета. Плод веома крупан, потпуно лоптаст. Кожа боје жуто наранџасте, обливена бледим руменилом. Петељка кратка и танка. Месо жућкасто, слатко накисело. Зри у новембру. Дрво бујно, веома родно. Плод лако опада.

Reinette dorée, златна ренета. Плод средње крупноће, лоптаст, при врху пирамидалан. Кожа глатка, жуто златна, посута црвеним тачкицама. При сунчаној страни златно црвенкаста. Петељка дугачка. Месо жућкасто, накисело. Квалитет одличан. Зри у новембру. Дрво кржљаво али веома родно.

Има још неколико ренета мање вредности, које нећу овде описивати да не би читаоце замарао.

Све ове кожаре — ренете, које сам учио и које нам је показао наш уважени професор инж. Номбло, који се сматра као најбољи помолог у Француској, добро познајем, утолико боље, што су све ове сорте посађене још пре 30 година у бив. дворској економији поч. Краља Николе на Даниловом-Граду, где је сада бановински лозни и воћни расадник, у коме сам био две године управник. Мислим да је у овом расаднику најбогатија колекција најбољих сората јабука. Изгледа да је ове јабуке добавио из Француске поч. Др. Ђорђе Радић, који је био управник дворске економије на Даниловом-Граду.

Пошто су све ренете одличне јабуке, а између себе сличне, те се добро и дуго држе, то се могу све размножавати, али ипак моје је мишљење *да највише треба размножавати:* француску ренету, кожару, канадску белу ренету, канадску сигаву ренету и Бауманову ренету. Само тешко ће се ове сорте код нас наћи, те би зато расадници морали наручити оригиналне калем гранчице из Француске и то баш код професора г. Номбло, који има свој расадник у Bourg la Reine-у код Париза.

Са овим мислим да сам задовољно г. М. Пауновића, а свима осталим пољопривредницима који се буду интересовали за ма које питање из области воћарства, стојим драге воље на расположењу.

Воћарство ће нас довести до благостања, само треба опрезно, што пре и у јачој мери латити се овог најрентабилнијег посла.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Виноградарство.

Виноградарска криза.

У низу криза против којих има да се боримо, не само ми, него и цео свет, опет се појављује и криза виноградарства. Ево шта нам о томе пише један дугогодишњи и уважени члан С. п. друштва, г. Ђура Ј. Савковић, земљорадник из Слатине, среза космајског: „Од 1886 године, уз помоћ Српског пољопривредног друштва, радим на ширењу боље и напредније пољске привреде у народу. Поред осталога одмах сам уложио највише труда на подизању и обнови виноградарства и први сам подигао виноград од 3.000 чокота у западном Космају. Тај рад и труд уродио је плодом, јер данас у мојој околини, нарочито у мом селу, 40% домаћина имају свој виноград. Но на

жалост не знамо, шта ћемо са виноградима даље. Прошле две године имао сам вина 20—25 акова, али га никоме нисам могао продати, да би накнадно уложени труд и новац, него сам га морао продавати у околини буд зашто, по 5—10—20 литара: за славе и литије. Данас овогодишњу бербу не могу ником ни продати ни поклонити, јер треба да се плати толика трошарина, колико скоро и само вино вреди, или да пустим да га чељад немилице пије или да га проспем!

То је прво. А друго шта да радим са виноградом? Да ли да га пустим да пропадне или да га искрчим? И најзад, да ли је С. п. друштво уочило ову пропаст виноградарску и мисли ли што радити на спасавању ове наше пољопривредне гране? Молим да ми Друштво одговори преко свог листа „Тежака".

Питања које поставља г. Савковић од општег су значаја, стога ћемо у одговору бити нешто опширнији.

Полазећи од претпоставке да је ваш виноград, г. Савковићу, на правом виноградском земљишту и положају, т. ј. да је у стању да даје грожђе доброг квалитета, онда отпада и сама помисао, да такав виноград треба запустити и запарложити, као што ви то наговештавате у вашем питању.

Има много других путева и начина да се помогнете и да од винограда имате користи, а не штете.

Један од најпречих путева и најсигурнијих начина да се мали виногради помогну у овим тешким временима опште — светске привредне кризе, која је у другим државама још много оштрија, него код нас, па и наше виноградарске кризе, јесте тај, да се удруже у виноградарске задруге за заједничку продају или прераду грожђа.

И поред тога што многи наши крајеви оскудевају у вину и плаћају га скупо, и поред тога што се у иностранство може извести знатна количина наших вина, ипак има у појединим нашим виноградским крајевима код малих виноградара вина на претек, и за просипање.

То је стога што мали виноградар нема рачуна да оно мало свога вина отера даље од најближе пијаце докле може ићи својим колима, јер се на железницама и паробродима за те мале количине вина на удаљеније пијаце плаћа сразмерно много више, него за вагонску робу, а и кад би се плаћао исти подвоз, опет би те мале количине вина биле скупље, него кад се довезе на пијацу велика количина вина, јер утовар и истовар, пренос од железничке станице до подрума, и др. трошкови и дангуба сразмерно су много већи кад се распореде на малу количину вина него кад се обрачунају за велике количине. Па кад би

отпали и ови разлози, т. ј. кад би и подвоз и други трошкови били сразмерно исти за мале као и за велике количине вина, т. ј. кад би им цена по литру била иста на ма којој пијаци, опет би мале количине вина теже налазиле муштерије, него велике количине.

Данас међутим свака озбиљнија винарска радња, сваки кафеција, и уопште продавац вина, тежи да у своме подруму има увек у довољној количини вина једне сталне квалитете, на коју се његове муштерије навикну и траже га, а да то постигне, он се мора обраћати само ономе произвођачу, који је у стању да му увек у потребној количини лиферује вина тога квалитета.

Поред тога још једно веће зло дави малог виноградара, а то је, што он или не уме да преради у добро вино оно мало свога изврсног грожђа, или ако то и зна, он не може да га очува у добром стању, јер нема ни добрих судова ни доброг подрума. Тако да се преко зиме још код њих може и наћи доброг вина, али чим наступе с пролећа топлији дани, вино почне да се мути, да цикне, да се балави, тако да за време лета, кад би се вино још могло продати, озбиљнији купац који тражи веће количине, ни у једном нашем виноградском крају не може сабрати ни вагон доброг вина!

Али, нека је Ваше вино, г. Савковићу, првокласно, у шта не сумњам, шта то вреди, кад га Ви имате, као што и сами кажете, 20—25 акова, тачно толико колико једној доброј винарској радњи треба за један дан. Сигурно је да се не би потрудио да дође до Вас и купи Вам то вино неки купац издалека.

Али кад би се Ви, са осталим виноградарима у селу удружили, кад би подигли један добар подрум са врионицом, снабдели га потребним справама и добрим судовима и кад би се неко од младих задругара потрудио да проведе у Винодељско-воћарској школи у Букову или у коме већем приватном подруму на пракси једну годину дана, или да неко од вас пошаље своје дете да сврши редовно поменуту или другу коју виноградску школу, па после да предузме рад у вашој задрузи и почне производити добро вино једначитог квалитета на вагоне, онда би вероватно и Ви могли продавати ваше вино по 4—5 динара по литру у подруму, а по 12 до 15 динара у својим продавницама у Београду, као што то чине неке добро организоване наше виноградарске задруге већ одавно.

Стога мали виноградари, ако хоће да испливају из ове наше виноградарске назови кризе, јер она то у ствари још није, нека се удруже у локалне виноградарске задруге, а ове нека се удруже у савез, па ће сигурно још за дуги низ

година по доброј цени продавати своје вино и у земљи и на страни!

Виноградарска задруга створиће и добар подрум, набавиће и добре судове и потребне справе, узеће стручњака који ће јој вино прерађивати, створиће обртног капитала да не мора продавати вино у бесцење, него га чувати и неговати у својем подруму, док не сазри и док му не скочи цена — дакле постиће ће оно што је досада постизао само велики винарски трговац.

* * *

Али има још један пут да се виноградарска криза код нас ублажи, управо да не доспемо у праву виноградарску кризу кроз коју годину, кад се обнове виногради у оним нашим новоослобођеним крајевима, где их је филоксера пре десетак година уништила. А тај је, да сви они виноградарски крајеви, сва она виноградарска места, који имају јевтинија и бржа саобраћајна средства, нарочито железнице и бродове, или која су близу већих потрошачких места и са њиме су везана добрим друмовима, отпочну гајити стоне сорте грожђа.

Виноградари целог света, па и наши после пропасти њихових винограда од филоксере навалили да саде винске сорте, пошто је у то време вино било скупо, а стоне сорте у већим количинама нису се тражиле, јер је ретко која кућа била без „чардаклије" која је подмиривала потребу целе фамилије у грожђу за јело, а и мање се трошило, јер се није знало за „витамине" и друге корисне храниве материје у грожђу. Стога је по извршеној обнови винограда дошло до засићености у винарској производњи, док је потражи-вање грожђа за јело све веће.

Стога сада при обнови винограда треба стоним сортама грожђа давати првенство свуда где је омогућено њихово изношење на пијацу у добром стању. Али за сваки случај ипак треба бирати такве стоне сорте грожђа, које могу за нужду, кад цена грожђу за јело није повољна, да се пре раде у вино. Ми имамо већ опробаних таквих сората, од којих не треба бежати: смедеревку и мускат хамбург! Поред тога треба дати места и чисто стоним сортама, као што су врло рана сорта чабски бисер, даље позна сорта: краљев дренак и тамо где може сазрети, и сасвим позна сорта струмички дренак. Али о стоним сортама грожђа писано је већ раније на овоме месту и у „Календару" С. п. друштва, те то нећемо понављати.

Српско пољопривредно друштво виноградарском питању одувек је поклањало пажњу, које оно по својој важности и заслужује, дајући преко „Тежака" и „Календара" упуте

како треба обнављати, неговати и искоришћавати винограде, и настојавајући код надлежних, да се та важна грана наше привреде помаже, указујући на тешкоће са којима она има да се бори.

Последње снижавање државне трошарине на вино за 50%, извозне премије на шљиву и вино, ослобођавање од пореза за време од 5 до 10 година правих виноградарских земљишта, снижена тарифа на железницама за вина која се извозе, и стварање винског одељења при Привилегованом акционарском друштву за извоз земаљских производа Краљевине Југославије, а нарочито доношење Закона о вину, којим се штити право, природно вино, све су то повластице које Држава чини виноградарима, и на доношењу којих је и Друштво радило.

На виноградарима је да ове повластице искористе како треба!

Бож. Ђ. Ранковић.

Књижевни приказ.

Напредак села. Наводњавање са Копаоника као пример важности проблема воде за нашу пољопривреду и стваралачке способности нашега сељака. Загреб 1930. Издаје и уређује Др. Стјепан Поштић.

О наводњавању са Копаоника које је извршио сељак Драгољуб Мијатовић на своме имању у селу Жутици испод Копаоника, било је већ говора у широј јавности.

Писац у овој књижици наводи узроке који су га определили да се лати овог тешког посла, па између осталих наводи овај: да годинама гледа како му беричет на имању спржи суша; да је 10 година штедео и заштедео 80.000 дин. и тада се латио једног великог и за обичног човека неизводљивог посла: да на дужини 9. километара проведе воду кроз једва пролазно земљиште преко увала, литица и кроз камене тунеле. Чврста воља Драгољубова савладала је све техничке и материалне тешкоће, довео воду на имање које је у току две године наводњавања толико обиловало у приносу, нарочито воћњаци, да су трошкови који су изнели око 200.000 дин. скоро покривени приходима са имања. — Још више је користило целом селу које је ову воду искористило за натапање и питомљење њива, ливада, пашњака и воћњака.

Овај пример Мијатовића показао је:

1) Од колике је важности проблем наводњавања за нашу пољопривреду;

2) Како се смишљеним, преданим и истрајним радом може много да створи;

3) Да се прикаже како на нашем селу имаде много животне способности и стваралачке снаге;

4) Да не треба очекивати помоћ од другог — државе — него прегнути властитом снагом и тек у крајњој немогућности обратити се за помоћ меродавним факторима.

Из ове се књижице може видети још и то: које законске формалности треба испунити за почетак рада на наводњавању, као и то: да задруге за наводњавање дају највеће гаранције за успешно искоришћавање воде у пољопривреди. Но најважније је у овоме раду изнесено у овој књижици, то: да се потстакне приватна иницијатива за сличне радове око наводњавања.

Наша је отаџбина веома богата разним речним токовима, нарочито у пределима брежуљастим и брдовитим има доста река, речица и јаких потока, чије се воде са мање или више труда или трошка могу развести вадама за наводњавање земље. То је најбољи и најјевтинији начин наводњавања које се пребогато накнађује и увек се има најбоља вода за наводњавање.

Књига је велика два штампана табака велике осмине, на финој сатинираној хартији. Цена је књизи 10. дин. Може се добити у Српском пољопривредном друштву, Немањина улица бр. 11. у Београду.

М. М.

Белешке.

Сточарско ратарска школа савске бановине у Госпићу. — Како сваке, тако и ове године свршава на нашој школи концем марта 30 сеоских младића зимски господарски течај, на којем су се упознали са свим гранама пољопривреде и наставит ће код куће примјењивати оно, што су у школи научили.

Преко љета одржаваt ће се шестмјесечни течај за сеоске домаћице, како би и оне могле стећи потребног знања да искористе све плодове њиховог макар маленог господарства боље него досада, те да науче рад у кући, чувању здравља, бољем и штедљивијем спремању хране, шивењу и осталим кућним пословима, да се науче уредити си башту са повртем и цвијећем. Упознати ће се са данас најбољим начином одгајивања и његом перади, свиња, оваца и крава музара. За вријеме школовања подузет ће научна путовања дијелом наше красне Краљевине и цијело вријеме проведено у школи остатиће ученицама најбољом школом за живот и лијепом успоменом у тешком животу данашњег доба.

Течај почиње 15 априла и свршава 15 октобра ове

године. Примит ће се 40 сеоских девојака у доба од 16 –20 година, које су свршиле 4 разреда основне школе. Молбе за пријем у школу провиђене са 25 динара биљега, са школском свједочбом четвртог разреда основне школе и обавезом родитеља, односно скрбника, потврђеном по опћинском поглаварству, да ће у случају својевољног иступа из школе подмирити трошкове издржавања бановинској каси, треба послати најкасније до 15 марта на Управу сточарско ратарске школе у Госпићу. Свака ученица бит ће код наступа у школи прегледана по школском лијечнику и која ће се пронаћи да није здрава, вратит ће се родитељима на њихов трошак.

Ученице добивају бесплатно стан, науку, храну и лијекове. Под сталним су надзором наставница и дужне су се покоравати прописима, који важе за ову школу. Примљене ученице бит ће правовремено обавјештене путем свог опћинског поглаварства и морају 15 априла наступити науковање.

Свака ученица треба да донесе двоју одјећу за сваки дан, једну за свечац, 3–4 пара рубља, 3–4 пара чарапа, 6 марамица, четку за зубе, за одијело и за обућу, 2 пара ципела или опанака, 1 пар папуча за у кући и 1 рубац (шал) или пролетни капут. Одјећу треба да донесе исту као што ју носи код куће. За вјежбање у кројењу и шивењу мушког и женског рубља треба да донесе потребну количину платна домаћег или куповног.

Управа сточарско ратарске школе савске бановине у Госпићу.

Пољопривредним подружинама. — Скреће се пажња свима Подружинама, које досада нису учиниле, да што пре пошаљу своје извештаје о раду у прошлој години и билансе њиховога имовног стања са списком чланова управног и надзорног одбора и осталим прилозима, да би се исти извештаји могли штампати у годишњем извештају о раду Српског пољопривредног друштва за 1930. годину.

Тако исто скреће се пажња свима Подружинама, које своја дуговања Друштву нису измириле, да то учине најдаље до краја месеца фебруара, у противном нове кредите неће добити, нити ће се стара дуговања ставити — урачунати у суме нових кредита.

Пољопривредним подружинама на територији Дунавске бановине скреће се пажња да користе помоћ одређену од стране Краљ. банске управе у 50.000 динара за набавку тријера, о чему су у прошлој години извештене, да ће добити на име помоћи по 2.500 динара за сваки набављени тријер за заједничку употребу чланова и других пољопривредника.

Краљевска банска управа дунавске бановине дала је Друштву и суму од 25.000 динара као помоћ за набавку вештачких ђубрива тако, да Подружине на територији Дунавске бановине у границама предратне Србије за своје чланове вештачка ђубрива добију са 20%, а Подружине у Војводини са 10% јевтиније од продајних цена.

И помоћ за тријере и за вештачка ђубрива још нису искоришћене, те се позивају Подружине да исте до половине марта о. г. искоришћују и са поруџбинама пожуре, јер ће се одобрени кредит за исте крајем марта месеца угасити.

Подружине на територији Дунавске бановине треба да раде на оснивању Пољопривредних књижница и читаоница, јер је Кр. банска управа дала помоћ за организовање ових установа у суми од 50.000 динара, која ће се утрошити на набавку ормана и комплетних пољопривредних књига за исте.

Бр. 1121. Од Српског пољ. друштва, 1. фебруара 1931. год. у Београду.

Један рекорд у пољопривредној пропаганди. — Само удружене, државна и приватна иницијатива, сарађујући у свакој згодној прилици, на свима пољима делатности у погледу просвећивања народа и стварања његовог благостања, могу да постигну великих успеха.

Кад се узму у обзир успеси и резултати рада земљорадничког и здравственог задругарства на поправци социалног положаја — подизању културног нивоа, економског јачања и побољшања општих животних прилика на селу, као и успеси и шесдесето-годишњи рад Српског пољопривредног друштва и његових Подружина, на пропаганди за стручно просвећивање пољопривредника у циљу побољшања и повећања свеколике пољопривредне производње, онда се без колебања мора одати признање, да знатан део заслуга припада овим трима установама приватне иницијативе за данашње социалне, културно-просветне и економске прилике у великом делу наше Краљевине.

За последње две године живота наше државе, поклања се нарочита и велика пажња покретима и акцијама приватне иницијативе за просвећивање и економско јачање народа и ове се помажу обилнијим средствима од стране државе и банских управа, а њихови органи се упућују да их морално помажу у свакој прилици. У овом новом режиму и новом државном животу, државна и приватна иницијатива не иду као раније у раскорак, већ заједнички и сложно, те се свуда и на сваком послу виде успеси и повољни резултати.

Отстрањен од страначко-политичких трзавица и тере-

венки, народ радо прилази свакој акцији, у којој види ма колико интереса за поправку свога социалног положаја и економског стања, а нарочито ако на челу покрета и акције види своје осведочене пријатеље, учитеље и просветитеље.

Скупштина чланова Пољопривредне подружине у Гор. Милановцу, држана 1. фебруара ов. г. служи као леп пример манифестовања пољопривредника из шире околине, да желе напредак и да поштују рад својих просветитеља. Главни функционер у овој корисној народној установи је г. Срећко Милинковић, пољопривредни референт среза таковског, који је само својим четворогодишним службовањем у овом срезу дао доста доказа о својој ваљаности и подобности за положај који заузима, како радом на пропаганди у народу, тако и у ондашњем бановинском расаднику. Његовим понашањем и стручним знањем он успева, да за сваку своју идеју придобије врло велики број пољопривредника и то у крају, који у просветном погледу није много изостао.

На редовној годишњој скупштини чланова Пољопривредне подружине у Горњем Милановцу било је присутно око 400 најугледнијих домаћина из среза таковског. 306 лица се на дан с купштине уписало за чланове и положило чланарски улог за ову годину од по 40 динара, што се без претеривања може назвати рекордом у пољопривредној пропаганди, који могу да постигну само људи потпуно способни и исправни и као државни функционери и као грађани.

Б. Н.

Међународна изложба и сајам приплодне стоке, Нови Сад, 14-18 марта о. г. Припремни радови за ову велику прву нашу сточну приредбу завршени су и показују да је овај сајам од велике потребе за нашу пољопривреду јер се већ до сада пријавило врло велик број излагача а и одговарајући леп број интересаната, купаца стоке за приплод, тако да ће сва продаји изложена грла бити и продата. Према томе сви су изгледи да ће главни циљ приредбе бити потпуно постигнут. Они, који траже добар приплодни материјал, наћи ће најбоља грло на овом сајму, а они који доводе таква грла, наћи ће купце за њих. Велики интерес влада за приплодна грла хрватских сточних задруга, која ће бити од нарочите вредности. Збирка немачких оплемењених свиња изазваће највећи интерес, јер је то листом прворазредни приплодни материјал. Пријављена је врло вредносна збирка немачких црних корнвал-свиња, све подмладак најбољих примерака импортираних из Немачке од тамошњих најпризнатијих одгајивача. Нарочито ће занимљива бити колекција свиња мангалица, коју шаљу најбољи наши одгајивачи. Сваком нашем напредном пољопривреднику обраћамо пажњу на ову из-

ложбу и овај Сајам, и препоручујемо сваком нашем сточару да безусловно посети ову приредбу. Нарочито саветујемо свима задругарима да оду на тај сајам и да виде резултате рада и одгоја највреднијих наших сточара задругара који доносе на ову изложбу и сајам одличан приплодни материјал. Велики број награда биће додељен најбољим одгајивачима стоке за приплод.

Пажња Подружинама.

Скреће се пажња члановима и Подружинама да је сва роба набављена у ограниченим количинама, те треба са поруџбинама похитати, или тражити само оно што ће се сигурно у току дотичне сезоне продати. Ово нарочито важи за Подружине које робу узимају на кредит (отв. рачун), јер је примећено, да многе од њих узимају и оно, што не могу продати, па га после свршене сезоне враћају, излажући се трошковима, а и роба се квари и губи од цене.

Напомиње се и овом приликом, **да без новаца могу добити само оне Подружине које имају уредну обвезницу, док сви други треба новац унапред да шаљу,** иначе се њихове поруџбине не могу извршити. Ово нарочито важи за робу која иде поштом, а за ону која иде жељезницом или лађом, може се послати $^1/_3$ износа, док се остало узима повуком.

Без овога ниједна се поруџбина не може извршити, те је бескорисна свака интервенција у томе смислу. Поред предњег, потребно је увек тачно означити **станицу или пристаниште** преко кога робу треба експедовати, како се не би губило време у непотребном објашњавању и преписци.

Избегавати телеграфске поруџбине, јер се оне скоро увек погрешно преносе, или се приме неразговетне, те место да се на тај начин уштеди у времену, поруџбине закашњавању због објашњавања.

Телефонске поруџбине уопште избегавати, а ако се већ врше, онда то истог дана и писмом потврдити, с позивом на телефонски разговор, да се роба не би два пута послала.

Код тражења делова за прскалице, довољно је само означити број дотичног дела, без нарочитог именовања, пошто су они по ценовнику тако и означени, те је свако објашњавање непотребно.

Желети је да се ситне и појединачне поруџбине не врше, већ их по могућству груписати и заједнички вршити, јер се на тај начин смањују трошкови око експедиције (паковање, пренос на пошту и др.) а то је све у интересу оних који поручују робу.

Друштвени чековни рачун, код Пошт. штедионице Бео-

град, носи Бр. 50350 и само на њега треба новац слати. Није потребно имати баш нашу чековну уплатницу, јер се на свакој пошти могу добити бланкети, на које треба ставити наш број и суму која се шаље.

Ценовник сезонских потреба.

које се могу добити у магацину Српског пољоприв. друштва у Београду (Немањина ул. 11).

Плуг „Монахија" („Сава") 5 рб.	Дин. 730.—	ком.
„ Еберхартов „Сервус" Бр. 5. . . .	„ 750.—	„
„ Еберхартов Комет Бр. 4.	„ 850.—	„
Дрљаче дводелне обичне, средње тежине .	„ 400.—	„
Дрљаче дводелне преламаче (фабрикат Монахија)	„ 500.—	„
Дрљаче троделне, средње	„ 650.—	„
Дрљаче ливадске средње (око 60 кгр.) .	„ 880.—	„
Сејалице двореде, лакше (за кукуруз) . .	„ 750.—	„
Сејалице двореде (комбиноване за пасуљ и кукуруз)	„ 1100.—	„
Прашач и огртач „Кумулус" оригинални .	„ 580.—	„
Пршач и огртач домаћи	„ 500.—	„
Прскалица Нехвилова „Аустрија", запремине 15 лит.	Дин. 500.—	
Прскалица Нехвилова АН 20 аутоматска, запремине 20 лит., без трске	„ 1200.—	
Прскалица Нехвилова „Уникум", запремине 60 лит., са трском од 4 мет., ...	„ 2300.—	
Прскалица Нехвилова „Мало чудо", без казана, за брдске крајеве са 3 продужене цеви .	„ 770.—	
Прскалица Верморел „Еклер", запрем. 15 лит.	„ 500.—	
Прскалица Верморел „Ное", аутоматска, за премине 20 лит., без трске	„ 1200.—	
Прскалице Идеал, запремине 2 лит. . . .	„ 200.—	
Кречомер Бернаров, са теразијама	„ 800.—	
Ебулиоскоп (малиган) оригинални	„ 950.—	
Запрашивач ручни, домаћи	„ 70.—	
Запрашивач лећни Верморел	„ 400.—	
Нож калемарски Кундеов од 9½ и 10 см. 28.—и	„ 30.—	
Нож калемарски обичан	„ 18.—	
Нож воћарски обичан и Кундеов 30.— и . .	„ 50.—	
Маказе воћарске обичне и Кундеове 20.— и .	„ 50.—	
Тестерице воћарске Кундеове	„ 40.—	
Тестерице воћарске обичне 28.— и	„ 30.—	
Маказе за скидање гусеничних гњезда . . .	„ 25.—	
Маказе за живу ограду	„ 70.—	

Четка челична за скидање маховине	„	20.—
Гребло челично Кундеово, за воћке	„	25.—
Белегија Кундеова за калемарске ножеве	„	22.—
Федер за маказе воћарске	„	3.—
Багрем бели	„	25.—
Гледич	„	20.—
Грахорица пролетња дин. 4.—, озима	„	6.—
Грашак озими	„	4.—
Мухар са Беља	„	3.50
Репа сточна, црвена и жута	„	10.—
Детелина црвена, пломбирана	„	19.—
Луцерка пломбирана	„	19.—
Рајграс енглески	„	20.—
Плави камен 98—99%	„	7.50
Рафија првокласна, на балу дин. 17.—, на кгр.	„	19.—
Сумпор у праху, дин. 5.—, на азбесту	„	22.—
Карбокримп холандски (продаје се само на цело буре од 100 или 200 кгр.)	„	10.—
Дрворин	„	9.—
Екстракт дувански, у бурадима по 6.— дин у кантицама по	„	8.—
Чилска шалитра	„	3.50
Калцијум цианимид	„	3.—
Суперфосфат 16%	„	1.20
Калијева со 40%	„	2.30
Смеса „Кас“ (8.3.8)	„	2.—
Гуме за калемљење	„	140.—

Записници.

Управног Одбора Српског пољопривредног друштва.

3. седнице, држане 21. јануара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: В. Матић, Д. Спремић, М. Николић, Б. Рапковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић и Др. М. Градојевић и гост Ј. Радивојевић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 29) Прочитан је и примљен записник 2. седнице Управног Одбора.

II 30) Примљен је записник 3. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 37.

III Прочитан је записник 3. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

31) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

32) Да се одобрава кредитирање по тражењима бр. 427, 583, 557, 510, 532, 515, 455, 490 и 492.

33) Да се по тражењу бр. 420. поклони по једна књига

којих има у сувишку, а по тражењу бр. 442; да се пошаљу правила за Пољопр. књижнице и читаонице, да се њима саобрази.

34) Да се белановичкој Подружини продужи рок за исплату дуга до конца о. м.

35) Да се Међународном пољопр. институту у Риму, пошаље на име помоћи 100.— лира.

36) Да се прими знању, да је грочанска Подружина тужила дужнике и да ће дуг послати по наплати.

IV Прочитан је записник 3. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

37) Да се прими знању да су отворене приспеле понуде за набавку разне робе и да се засада поручи 900 мет. црева за прскалице од фирме Гумиверк и 1.000 ком. четака бр. 124 за скидање маховине од фирме Екарт.

V Прочитан је записник 3. седнице програмског одбора, па је одлучено:

38) Да на оснивачку подружинску скупштину у Смедереву, иде Инспектор за Подружине.

39) Да се резолуција рибничке Подружине, достави Министарству Пољопривреде, са оградом од тач. 2., са којом се Друштво не слаже.

40) Да питање расписивање стечаја за пољопривредне пауке проучи књижевни одбор и учини предлог.

41) Да чланови Управе приликом путовања, посећују банске управе и среска начелства и утичу на појачање акције око оснивања Подружина и повећања броја чланова.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за Подружине, па је одлучено:

42) Да се приме у састав нове Подружине у Азању и Кладњу, пошто су испуниле све услове за пријем.

VII Саопштења и предлози.

43) Прочитани су многобројни поздрави Подружина, са годишњих скупштина. Одбор прима знању са живели!

44) Ппретседник износи на решење питање о приређивању земаљске изложбе ованца, а по предлогу г. Ч. Јоксимовића. Одбор одлучује, да се о овоме не може решавати, док се не изради програм рада Друштва за о. г. и док се не осигурају финансиска средства за ову изложбу.

45) г. В. Матић члан управе, реферише да је као изасланик присуствовао оснивачким скупштинама у Мионици и на Убу, и да су основали Подружине. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

4. седнице, држане 28. јануара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: претседник М. Миљковић, шпретседник Др. Т. Митровић, чланови: В. Матић, Т. Владисављевић, Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић, Б. Ранковић,

С. Ратковић, Н. Петровић и Др. М. Градојевић, и гости Д. Грујић и Ђ. Ђирковић, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 46) Прочитан је и примљен записник 3. седнице Управног Одбора.

II 47) Примљен је знању записник 4. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 4. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

48) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

49) Да се одобрава кредитирање по тражењима бр. 731, 771, 761, 776, 769, 648, 617, 668, 678, 679, 696, 704, 708, 711, 712, 760, 741, 742, 739, 732, 737, 765, 817, 820 и 819, а да се не може одобрити по тражењу бр. 768.

50) Да се творници Монахија исплати 10.777.50 дин. за плугове и дрљаче, који су били у комисиону.

51) Да се поклони Хигијенском заводу у Скопљу 46 ком. књига од друштвених издања за награду курсиста; Читаоници универзитетске домене „Мајданпек" по једна књига од друштвених издања стим, да се замоли да оснује Пољопр. књижницу и читаоницу; и читаоници пожаревачког казненог завода по једна књига од оних којих има у сувишку.

52) Да се исплати А. Милановићу 4.840.— дин. за измену електричне инсталације.

53) Да се овлашћује претседништво, да узме за магацин једног сталног радника за време фебруар-мај, т.ј. за време сезоне.

54) Да се по акту бр. 826, тражи од дужника да дуг одмах исплати, па ако то не учини, онда да се наплата изврши од јемца.

55) Да се Друштву студената агронома да помоћ од 300.— динара.

IV Прочитан је записник 4. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

56) Да се набављачки одбор појача са чланом г. Т. Владисављевићем и идуће седнице предложи набавка семена.

57) Да се одмах набави по спбр. 24, хиљаду ком. тестерица бр. 3.

58) Да се од творнице Кунде поручи још 500 ком. воћарских маказа.

V Прочитан је записник 4. седнице програмског одбора, па је одлучено:

59) Да се поништи рад подружинске скупштине у Крњеву, пошто је био неправилан, и да се сазове ванредна скупштина, на коју да иде Инспектор и радом руководи.

6) Да на скупштину аранђеловачке Подружине иде Ин-

спектор и утиче да се несугласице између чланова изгладе.

61) Да се од сврљишке Подружине тражи распоред и циљ предавања као и прорачун трошка за њихово извођење.

62) Да се извести скопска Подружина да је са задовољством примљено знању њено обнављање рада. Што се тиче захтева да се филијала њој уступи на руковање, известити је, да је питање о отварању филијале само начелно одлучено. Подружини скренути пажњу на то, да су циљеви и задаци њени и филијале различити, и да је филијала одељак централе.

63) Да се председник мрчајевачке Подружине одликује похвалницом, за ревносан рад.

VI - Саопштења и предлози.

64) По претстави г. Ч. Јоксимовића, да Друштво приреди земаљску изложбу оваца и вунених израда, одлучено је: да се предлог начелно усвоји и тражи претходно помоћ, па ако се добију довољна средства, онда да се приступи припремама.

65) По молби шумарске подружине из Београда, да им се уступи сала за 8. март о. г. за држање скупштине, одлучено је, да им се сала уступи.

66) Г. Б. Ранковић члан Управе, реферише да је у име Друштва присуствовао прослави Св. Саве на Београдском Универзитету и да је ректор одржао врло леп говор о пољопривредној кризи, па предлаже да му се изјави захвалност. Одбор одлучује, да се ректору изјави захвалност на одржаном говору и да се замоли да да рукопис ради штампања у Тежаку.

Са овим је седница закључена.

5. седнице, држане 4. фебруара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: претседник М. Миљковић, чланови: Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, А. Рашковић, В. Матић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић и Др. М. Градојевић и гости редовни чланови: К. Јовановић, Д. Грујић и Ј. Радивојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 67) Прочитан је и усвојен записник 4. седнице Управног Одбора.

II 68) Примљен је знању записник 5. седнице књижевног одбора, и усвојен предлог бр. 70.

III Прочитан је записник 5. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

69) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

70) Да се одобрава кредитирање по тражењима бр. 865,

872, 899, 903, 914, 946, 947, 988, 1004, 1021, 1005, 1001, 1076, 951, 1088, и 1065.

71) Да се по молби бр. 1011, поклони по једна књига којих има у сувишку, и да се препоручи оснивање Пољопр. књижнице и читаонице.

72) Да се општинским судовима у ср. сјеничком дају тријери на кредит на подлози одобрених буџета за о. г. стим, да молбе, у којима ће се обавезати за исплату на време, упућују преко среске власти, која ће наводе да потврди и молбу да спроведе Друштву.

IV Прочитан је записник 5. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

73) Да се набави од фирме Тепли 10.000 кгр. луцерке и 6.000 кгр. сточне репе, а од фирме Ебеншпангер 2.500 кгр. детелине стим, да се семе испита у Контролној станици, да ли одговара мустрама.

74) Да се са фирмом Биљана не може да закључује никакав уговор, већ да се набавке врше на досадањи начин.

V Прочитан је записник 5. седнице програмског одбора, па је одлучено:

75) Да се рибничкој Подружини да помоћ од 3.000.— дин. ради извођења утакмица за напредније начине рада, које је предвидела у своме програму рада.

76) Да се извести Немачко посланство, да ће се приредити утакмица трактора у септембру о. г. ако се пријави довољан број такмичара.

77) Да се сврљишкој Подружини да помоћ од 400.— дин. ради држања предавања у циљу пропаганде рада Подружине.

78) Да се извести г. С. Поповић, из Смед. Паланке, да на размножавању франкет ораха ради Трговачка Комора, а не ово Друштво.

79) Да се предложе за одликовање заслужни сарадници Друштва и да се замоле њихови претпостављени, да њихов рад на пропаганди и народно просвећивање цене као успех у службеном раду.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за Подружине, па је одлучено:

80) Да се приме у састав новооснованe Подружине у: Мионици, Царевом Селу и Смедереву, пошто су испуниле услове за пријем.

VII Саопштења и предлози.

81) По молби г. Д. Грујића, редовног члана, да се дозволи оснивачком одбору живинарске задруге да у сали одржи скупштину 15. о. м. одлучено је, да му се сала уступи.

Са овим је седница закључена.

Уредништво за огласе не одговара

О НАЧИНУ ОБРАДЕ ЗЕМЉЕ ОВИСИ ЖЕТВА

Издашност жетве овиси о начину којим се служите код обраде Ваших поља. Ако постоји могућност да Вашу земљу обрадите по новим методама, а крај тога се користите временским приликама онда можете већ унапред знати, да ће Ваш труд бити окрунјен успехом.

Ваше благо је након осамсатног рада измерено, Фордсон противно томе, може да ради 24 сати на дан, а можете га искористити и за остале радове у Вашем господарству.

Са Фордсоном можете увек да искористите лепо време потпуно. Ваши радови биће увек на време и без нарочитог напрезања и већег трошка посвршавани, а Ваша поља уредна. Тада ће свакако постојати најбоља предпоставка, да је успех жетве осигуран. Фордсон има данас преко 750.000 добрих пријатеља, међу газдама. Колико је за њих учинио, спреман је и за Вас да учини. Потражите најближег Фордсон заступника и дозволите му да Вам објасни употребу Фордсона, најбоље једним бесплатним покусом на Вашем земљишту. **Свакиред је офтинији и лекши са Фордсоном**

ЦЕНЕ ФОРДСОНА:

Фордсон трактор са блатобранима . . . . . Дин. 48.000—

Фордсон трактор без блатобрана . . . . . Дин. 46.600—

Горње цене важе за плаћање у готовом, необавезно, франко складиште свих Фордсон заступника у Југославији.

Угодна отплата по Фордовом кредитном систему.

LINCOLN Ford Fordson

FORD MOTOR COMPANY

Плућне болести су излечиве!

Плућна туберкулоза, сушица, кашаљ, сухи кашаљ, слузави кашаљ, ноћно знојење, бронхијални катар, катар гркљана, заслињавање, избацивање крви, бацање крви, тескоба, астматично хрипање, бодац и т. д. излечиви су. На хиљаде излечених!

Затражите одмах моју књигу „НОВА УМЕТНОСТ ХРАЊЕЊА" која је већ многе спасла. Иста се може употребити порел сваког начина живота и помаже да се болест брже савлада. Телесна тежина расте и постепено окрепљење зауставља болест. Озбиљни лекари специјалисте потврђују изврсност моје методе и радо одобравају употребу исте. Што пре се почне мојим начином храњења, тим боље.

Пре употребе

После употребе

САСВИМ БЕСПЛАТНО добићете моју књигу из које ћете поцрпсти много потребних ствари. Кога болови муче, ко се жели на брзи начин из основа и без опасности ослободити својих болова нека још данас пише Наглашујем поново да ћете моје разјашњење добити госве БЕСПЛАТНО без сваке обавезе са Ваше стране те ће Ваш лекар сигурно пристати на овај од првих професора као изврстан пронађени

НОВИ НАЧИН ВАШЕГ ХРАЊЕЊА.

Стога је у Вашем интересу, да одмах пишете, па ћете од мојег тамошњег заступника у свако доба моћи бити послужени. Црпите поуку и појачану животну вољу из књиге **Искусног лекара.** Она садржи окрепљење и животну тоху и обраћа се на све болеснике, који се занимају за даљње стање научног лечења плућа **Моја адреса:**

GEORG FULGNER, BERLIN — NEUKÖLLN.
RINGBAHNSTRASSE Nr. 24., ABT. 681.

Имам на продају 40.000 комада зрелих калемова I класе М. Хамбурка, Краљевог дренка, Смедеревка, Ризлинга, Ц. Тамњанике, Келединке и Прокупца на подлогама: Телеки, Монтиколи и Рипарији. Обратити се М. А. Параћанину економу свога добра у Пољни. *Пошта Велика Дренова.*

2—3

Угледно одгајивалиште племените живине

„ЉУВЕНА“

постављено на строго научној и потпуно модерној основи и ове године продаваће *јаја за насад*, као и **пилиће старе један дан** од својих изврсних *белих легхорн*, *плимут-рок* и *род-исланд-ред (ротајлан)*. Одликованих на многим изложбама и строго селекционисаних у току низа година.

Пошто је количина за продају ограничена, то ће се извршавати искључиво и стриктно по реду примљених пријава, које ваља чинити *од I. јануара до I марта*

Уверење од месног ветеринара о здрављу приплодних грла, о вакцинисању противу дифтерије, колере и куге по жељи а за рачун купчев шаље се. — *Тражите ценовник благовремено.*

„ЉУВЕНА“

Свилајнац. Економија „Бачица“

3—3

Ослободите се реуматичних болова

Употребите одмах **СЛОАН-ов** ЛИНИМЕНТ ако желите, да се ослободите болова мишића и зглобова. Довољно је мало намазати. Продире одмах у кожу, хлади од запаљења, одстрањује кожни сврaб, кочење и болове. Хиљаде су овим начином излечили своју реуматичну болест.

Употребљавајте СЛОАН против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова счашења и контузије и против свих врста болести мишића.

Добија се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Ко хоће да му буде шљива здрава! тај нек „Гаркон“ употребљава!

Треба већ сада и у раном пролећу поништити све шкодљивце! Пакетић ½ кг. стоји Дин. 16.50. Најмање 12 пак. за Дин. 198. — за 250 литара шаље поузећем Творница хемикалиј „Гаркон“, Цеље. Поручите одмах! Потпуни успех!

БОЛУЈУ

и постају радно неспособни највише они, код којих је крв заневишћена отровима од нарушене размене материја (као мокраћна киселина, урати, токсини и т д). Ови се отрови брзо растварају и уклањају из организма опште познатим лековитим средством *„Калефлуид" Д. Калеиченко*, који у исто време засићава организам са енергиотворним хормонима и животворним витаминима. Последњи пак од своје стране поново враћа човеку здравље, снагу и радну способност, и пређашњи болесник опет ужива све радости здравог и енергичног човека.

Бесплатно — сваком појашњавајућа литература *„Препорођај"*; обраћати се: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир", Милош Марковић.

„Калефлуид" се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

2—1

Јаја чистокрвних селексионих Плимут—Рокс, награђених на последњој међународној изложби у Новом Саду II наградом, дајем у замену за јаја виргилских или бронзавих ћурака. Иначе продајна цена 5 дин. комад. — *Душан Крстић, Поенкареова 30.*

1—1

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружиие и чланове, и продаје га засада: на мање количине (испод 5000 кгр.) по 7.50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр.

Од ове цене добијају чланови 5% попуста.

Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна.

За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у огледној и контролној станици у Топчидеру.

Пољопривредници!

Они воћари, који мисле, да је нестало штитасте ваши и да не треба више прскати воћке, већ су непријатељи себи, него што је штитаста ваш за шљиве, која још није потпуно уништена, нити сама по себи исчезла.

Зато негујте и на време прскајте воћке оригиналним холандским препаратом

КАРБОКРИМПОМ

или са нашим препаратом воћног карболинеума

ДРВОРИНОМ

са којима ћете воћке препородити и сачувати од сигурне пропасти, нарочито шљиве од штитасте ваши, јабуке од крваве ваши и т. д.

Воћари! Поједини несавесни трговци продају друге слабије препарате под именом Карбокримп и Дрворин, те на тај начин врше превару на општу штету напретка воћарства. Зато тражите оригиналне препарате Карбокримп или Дрворин код наших продаваца, код којих ћете добити и упутства о употреби.

За Пољопривредне Подружине Карбокримп и Дрворин продаје

Српско Пољопривредно Друштво

„БИЉАНА" А. Д. Тел. 3-80 — Београд. Поштански фах 423.

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ", Београд — Космајска 53.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 6. Београд, 15. МАРТА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ПОЗИВ

На 57. редовни годишњи Збор Српског пољопривредног друштва, који ће се одржати на основи чл. 40.—43. друштвених правила, 29. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду, са овим дневним редом:

1) Претседник или његов заменик отвара Збор у 9 часова;

2) Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине;

3) Подноси се на одобрење буџет прихода и расхода за текућу годину, која почиње 1. јануара;

4) Решава се о писменим предлозима друштвене Управе, Подружина и појединих чланова, који су поднесени Управи најмање петнаест дана пре Збора;

5) Бирају се чланови Управног и Надзорног одбора;

6) Бирају се почасни и редовни чланови.

Што се од овога дневног реда не сврши на дан Збора, продужиће се идућег дана и даље, све док се не исцрпи дневни ред.

Право гласа на Збору имају само редовни чланови и изасланици Подружина (чл. 11. 36. правила).

Позивају се редовни чланови да на овај Збор дођу, а Подружине да упуте своје изасланике са потребним пуномоћијем. Одлуком Г. Министра саобраћаја М.С.Бр. 4848 од 27-II-1931, одобрена повластица у пола цене на железницама и паробродима. На полазној станици треба купити целу железничку карту, не предавати је при излазу у Београду, већ је сачувати за повратак.

Бр. 1920. — Од Српског пољопривредног друштва, 24. фебруара 1931. год. у Београду.

ЗАДРУГАРСТВО У ДАНСКОЈ.

Данска је она малена државица на северу Европе, која се данас, не само код нас, већ готово у читавом свету наводи као узор културе и напредне пољопривреде. То је та државица за чијим благостањем и срећом жуде милиони људи, који себе сматрају несрећним, упоређујући начин свога живота са животом данског становништва. То је државица у којој нема ниједног неписменог човека; где нема куће без електричног осветлења; где нема беде и несреће на једној страни а расипања и луксуза на другој; где нема убистава и крађа и где тамнице годинама леже и остају празне. — Земља где сваки способан човек мора да ради а при том да заради најмање онолико колико је довољно за живот једног културног човека. То је та земља, где су идеје Рајфанзена и Шулца Делича ухватиле дубоког корена и уродиле обилним плодовима, које дански пољопривредник данас са поносом бере, док пољопривредници многих осталих земаља још увек стењу под теретом многобројних посредника.

У читавом свету не постоји данас ниједне такве државе, која би се у погледу општег културног стања свога становништва и његовог благостања могла по-

редити са Данском. Ни Немачка, ни Енглеска, ни Америка, које својом техником задивљују цео свет, не могу се у томе погледу поредити са маленом Данском.

Просветити своје поданике, дати им могућности да раде и живе од сопственог рада онако, како је то потребно једном културном човеку, било је и данас је гесло малене Данске. Док су се у појединим државама формирале у току времена разне класе, које се и по својој култури и начину живота много разликују, дотле је у Данској ова разлика, уколико је раније постојала, готово сасвим ишчезла тако, да данас све класе живе приближно истим животом. И обичан радник, и сељак, и чиновник, и индустријалац раде и зарађују према својим способностима, али најмање онолико, колико је за културан живот човека и његове породице потребно.

Док у већини држава пољопривредник живи још увек примитивним животом, оскудевајући често пута и у најосновнијим средствима за живот, дотле се дански пољопривредник по начину свога живота готово не разликује од варошког становништва. Он се служи свим тековинама науке и технике и према њима прилагођава начин свога живота.

Потребно је одмах нагласити, да дански пољопривредник не живи од искони истим начином живота као остале класе. Тек у новије доба, када је он почео да се помоћу задругарства ослобођава многобројних посредника, тек онда, када је дошао преко својих задруга у директну везу са фабрикантима, а с друге стране потрошачима пољопривредних производа, почео је он плодове свога рада у потпуности искоришћавати и обезбеђивати себи и породици пристојан живот. Дуго је времена он, као што то осталом данас ради огромна већина његових савременика у другим државама, радио за многобројне посреднике. Тек онда, када је у Данској завладала опасна криза (80-тих год. прошлог века), осетио је дански пољопривредник потребу за удруживањем, увидео је

да му нико други не може помоћи ако се сам не помогне. Он се тада осведочио, да се сам удружен са својим комшијама, са којима има истих циљева и интереса, може најбоље помоћи. Тај облик помоћи којега је он прихватио, оснивао се на задружној-кооперативној основи. Он је данас у Данској толико раширен, да не постоји готово ниједна грана пољопривредне делатности у којој он није примењен.

Прве задруге које су основане у Данској биле су кредитне. Оне су имале задатак да пруже задругарима, пољопривредницима, јевтин кредит, како би са истим могли што јевтиније производити и на тај начин олакшати тадашњу тешку пољопривредну кризу. После ових, већ 1886. год., појављују се потрошачке задруге, које су се врло брзо умножавале тако, да их данас има преко 2000. Све су оне удружене у савез потрошачких задруга, који има своје сопствене фабрике за израду најпотребнијих пољопривредних намирница, као што су: шећер, сапун, обућа, одело, бицикли и т. д. Роба израђена у овим фабрикама продаје се задругарима преко задруга, а по цени коштања. На овај начин омогућено је пољопривредницима да у своме селу не морају одлазити у варош и губити време за куповину најмање ситнице. Данас дански пољопривредник подмирује готово све своје потребе преко ових задруга. Исти тај савез набавља задругарима потребно семе, које је увек доброг квалитета, уштеђујући им на тај начин горка разочарења, која би иначе доживљавали кад би исто куповали од разних шпекуланата.

Много веће примене нашле су у Данској произвођачке задруге. Увидело се наиме, да роба коју је производио сваки појединн пољопривредник, није по квалитету добра нити пак једнолика, што је увелико онемогућавало добру пролу истој. Тога ради почело се радити на оснивању организација, које ће у својим радионицама прерађивати пољопривредне производе, класирати их, а потом продавати на страним и месним тржиштима. Ово је особиту важност имало за

мале поседнике, који бројно надмашују остале и који нису били у стању да своје производе прераде на модеран начин, већ су их већином прерађивали на примитиван начин или продавали непрерађене, при чему су за исте добијали просечно ниске цене.

Пошто је крајем прошлог века учињен прелаз данске пољопривреде на сточарство, то је се производња млека увелико почела увећавати, при чему се осетила потреба, да се прерада истог постави на једну савременију основу, него је дотада била. Ради тога почеле су се оснивати модерне задружне млекаре[1]), које помоћу својих модерних уређења прерађују огромне количине млека у масло и разне врсте сирева. Број ових задружних млекара је врло велики (1362), а производи истих су у сваком погледу првокласни.

Друга врло важна група прерађивачких задруга јесу задружне кланице. Прва оваква задруга основана је 1887. год., а данас их има преко 50. Све су врло добро уређене и у могућности су да целокупан број свиња, које њихови чланови угоје, закољу, прераде у бакон и преко савеза извезу за иностранство. Савез за извоз бакона има своје огромне магацине и леднице за чување бакона као и сопствене лађе за транспорт истог (превоз за Енглеску). Задругари ових кланица дужни су да свако угојено свинче, старо највише 7 месеци, а тешко 90—100 кгр. дотерају на најближу железничку станицу, предаду шефу исте уз потврду. Првим возом ове се свиње превозе у упућену кланицу. У њој се свиње претходно измере, кољу и врши се процена каквоће добивеног бакона. Што је слој сланине тањи и месо боље прожмано машћу, утолико је и бакон бољи и утолико се свиња боље плаћа. Задругар одлази кад има времена или му новац затреба, да наплати предату свињу према процени комисије, односно према каквоћи бакона, који је од његове свиње добивен.

На овај начин обезбеђена је задругарима уна-

[1]) Види у Тежаку од 1-II-931. г. „Млекарство у Данској".

пред продаја свих угојених свиња и то по берзанским ценама.

За извоз јаја постоји савез који има око 650 локалних задруга са 50.000 чланова. Ове задруге скупљају најмање једанпут недељно јаја од задругара, пакују их и шаљу савезу, који их даље извози за иностранство. Сва јаја морају бити свежа и носити жиг задругара са датумом кад је снесено. Сваки покушај обмане, т. ј. испоруке старих и покварених јаја, ма да су ово врло ретке појаве, кажњава се врло строго.

Врло великог значаја имају у Данској сточарске задруге, чији је главни циљ унапређење сточарства. Оне воде матичне (пореклописне) књиге за разне врсте домаћих животиња и спроводе селекцију (одабирање) истих. Број ових задруга је прилично велики. 1924. год. било је: коњарских 335, говедарских 1228, козарских 127. и т. д. Овде треба нарочито истаћи контролне задруге, које су се 1895. год. појавиле први пут у Данској, одакле су се убрзо раширile у остале напредне сточарске земље. Циљ њихов је да преко контролних асистената приближно тачно утврде годишњу количину млека и масти (у Данској масла) од сваке поједине контролисане краве, овце или козе, као и приближну количину утрошене хране, те да на основу тих података омогуће избор за даље размножавање најбољих грла у погледу млечности, масноће млека и искоришћавања хране. Бирајући на овај начин само најбоља грла за даље размножавање, омогућено је стварање првокласних запата на једној по најновијим научним испитивањима најсигурнијој бази, пошто су наведена својства наследна. Разумљиво је, да се при томе обраћа особита пажња на здравље и општу развијеност сваке поједине животиње. Помоћу ових контролних задруга успели су Данци да млечност својих крава утроструче за последњих 50 год. Број ових задруга износи преко 1000 са око 24.000 чланова и оне контролишу око 50% од целокупног броја крава у Данској.

Најзад треба споменути многобројне задруге за

осигурање стоке против пожара, разних болести, временских непогода и т. д. Сем ових постоји још већи број других разноврсних задруга, као што су: пекарске, електричне, машинске, водне и т. д.

У Данској има укупно преко 10.000 разних задруга, а целокупан број газдинстава је био 200.000, што значи, да на сваких 20 газдинстава долази по једна задруга. Све су ове задруге удружене у један задружни савез.

Но сви наведени бројеви нису у могућности да довољно истакну значај задругарства за пољопривредни напредак Данске. Док се наш пољопривредник мучи како да уновчи своје производе, дајући их често у бесцење, дотле дански пољопривредник о томе не води много рачуна. Његов је посао да што више и боље произведе, а уновчавање врше задружне организације, које он данас сматра као светиње. Он не покушава да у задругу донесе производе слабе каквоће у намери да овој подвали, јер је свестан да ће од тога зависити углед и успех задруге, а с тим упоредо и њега самога. Дивно је заиста слушати данског пољопривредника како са страхопоштовањем прича о својим задругама. Он се осведочио да му без истих нема спаса и зато их чува и стара се да им углед што више подигне. Удружен на овај начин са својим комшијама, а преко задружних савеза са осталим пољопривредницима у Данској, он у њима не види конкуренте, већ напротив своје сараднике са истим циљевима, које они заједнички остварују преко тих задружних организација.

Док наш пољопривредник, немајући још увек довољно свести за организацију, дозвољава да се на његов рачун богате многобројни посредници, продајући им своје производе често у бесцење, дотле је дански пољопривредник раме уз раме створио моћне организације, које саме, управљајући се према светским тржиштима, регулишу цене пољопривредним производима.

Дански пољопривредник је свестан тога, да су

давно прошла времена када је сваки пољопривредник могао опстати као једна самостална јединка не обазирући се на околину, да су прошла времена када је он сам подмиривао на свом поседу готово све своје потребе. Данас је друго време. Техника, наука, а с њима упоредо и животни прохтеви пољопривредника, јако су се умножили и он их не може задовољити ако мисли производити и уновчавати своје производе као што је то некад радио.

Нека би ово неколико редака дало потстрека нашим пољопривредницима и задругарима, који су већ пошли путем Данаца, да на истом истрају, јер ће једино тим путем стићи жељеном циљу.

Инж. агр. **Драг. Николић.**

ЗАШТО ШТЕДИМО?

Још од најстаријих времена човечанство је стекло убеђење, да су штедња и умереност основ за сваки даљи напредак, да су то одлике које уздижу човека. Без рада живот нема никакве вредности, али ако се опет само ради, а не штеди, постиже се мала вредност. „Боља је штедња него радња". Ко не води рачуна о својој имовини живећи онако без рачуна, мора узајмљивати новац од другога. Живот се мења и некога уздиже а некога спушта, како се ко животу прилагоди. Живот за оне мора бити тежак, који су се на зелено задужили и раде за другога.

Кад радимо не можемо мислити само за данас и сутра, већ за цео живот, а нарочито за старост. „Питање старост где је била младост". Ко не зна да штеди онолико колико може да заради, може целога века радити, па ипак никад не може имати. Потребе се из дана у дан све више повећавају, а нарочито оне без којих се може бити, које доводе до пропасти. Што је неко богатији у потребама, ако је и богат, пре ће осиромашити, а ако је неко сиромашан у потребама, богат је у задовољству. Задовољство је

највеће богатство, те је према томе тешко одредити ко је богат, а ко сиромах. Смањивањем својих потреба смањују се издаци и мања је могућност да се падне у невољу. Смањивање издатака без којих се може бити, јесте штедња. Младост и живот пролазе, енергије нестаје, па ће доћи дани кад нећемо бити способни за рад, а сваког момента може се појавити болест и друго. „Чувај беле паре за црне дане".

Сваки је онај бедан, ко у животу поједе и попије што има, не мислећи нимало на своју будућност.

Да би наше млађе у овоме смислу упутили за добро њихово и целе наше отаџбине, потребно је васпитавати их у томе правцу, и купити им уложне књижице код сигурних завода, па нека сваке недеље или кад буду имали, један део од своје зараде улажу у ове заводе. Прва уштеђевина стављена на приплод јест корак учињен ка напретку, то је први камен темељац и основа грађе за даљи рад, постигнуће циља. Ту је сигуран успех, ту је задовољство са малим, то је срећан живот, то је штедња која чини богатство. Нема тога који баш не би могао никад уложити, само је потребно мало воље, па је успех сигуран.

Има доста начина по којима се штеди, који су лако изводљиви, али је најважније да се не сме више трошити него што се заради.

Како је лепо чути да је неки сиромашак почео рад са малим, па је водећи о њему рачуна и штедњом дошао до богатог човека, а како је ружно видети да је понеки богаташ раскошним животом дошао до просјачког штапа.

Жена је човеку десна рука, па ако се труди да јој у кући буде више прихода од расхода преостаће нешто и за штедњу. Ако она оставља сваку ствар на своје место и о свему води рачуна, уштедеће и у новцу и у времену, које треба увек да је драгоцено.

Мајка је у кући најважнији покретач штедње, она најбоље преноси своје особине примерним радом, чуварношћу и штедњом на своју децу.

Жика Ранковић.

Ратарство.

Јечам или овас?

Пишући о јечму и овсу ја имам у виду ове две врсте наших стрних жита као јара жита, иако се обадва ова жита могу гајити и као озимице, па се нарочито јечам као такав код нас доста и гаји.

За послератних десетак година гајењу јечма и овса није се код нас поклањала она важност као пре рата. Узрок томе био је углавном тај, што се због добрих цена све дало на гајење пшенице. Пшеницу смо гајили не само на рачун јечма и овса, већ и на рачун кукуруза, заборавивши при томе често пута и на захтеве плодореда, и гајећи чак и пшеницу иза пшенице. Гајење овса занемарило се је још и због тога, што у свету аутомобил као саобраћајно средство све више узима маха место коњске запреге, па је светска потражња за овсем као најбољом коњском храном била попустила. Међутим, сад су се прилике промениле. Гајење пшенице постало је нерентабилно због пада њене цене испод предратног паритета. Осећа се потреба да се смањи површина пшенице, што ће пољопривредници врло радо прихватити већ и из разлога пољопривредне технике. Тешко је уредно и добро свладати све велике послове око јесење сетве у неком газдинству, где се половина све земље засејава јесењом пшеницом, а половина осталим усевима, већином кукурузом, који се још и касно ујесен скида са земље. Много је лакше и боље, ако се један део земље има да засеје тек упролеће неким стрним житом, јер у том случају земља може да се обради уредно и ваљано, и да преко зиме измрзне, па је сетва упролеће права играчка. Осим ових техничких разлога, у прилог јачег гајења пролетњег јечма и овса говоре и економски разлози. Јечам је данас врло тражена роба. Ми из иностранства увозимо годишње велике количине пиварског јечма за који плаћамо иностранству око тридесет милиона динара. Пиварски јечам и код нас може да се производи. Јечам је и иначе у сточарству одлична храна, али на првом месту стоји његова вредност као пиварске робе, па при гајењу јечма сву пажњу треба поклонити баш производњи пиварског јечма, како је у ранијим бројевима Тежака изнесено.

И овас опет осваја своје старо место као сточна храна. Иако у свету не треба онолико овса за коњску храну као пре, данас ипак овас долази до своје важности као најодличнија, најприроднија и најздравија сточна храна, особито за младу стоку свих врста, као и за музаре. Ниједна друга врста сточне хране не може овас потпуно да замени.

У последње време овас све више долази до важности и као *људска храна.* Модерна наука о исхрани човека упознала је витамине као врло важне састојке хране, без којих се не може ни помислити на нормално варење хране и измену материја у телу. Овас је богат таквим састојцима. И зато се данас храна припремљена од овса (у облику хлеба, колача или каше) свакодневно налази на столу неких најбогатијих народа, и особито као храна за реконвалесценте и децу. Другом згодом изнећу о томе писмо једнога нашег исељеника из Нове Зеландије.

И слама јарога јечма и овса од много веће су вредности него слама озимог жита.

Зато се може сигурно тврдити: *да је из многих разлога потребно, да појачамо гајење јарог јечма и овса на рачун пшенице.*

Тиме долазимо на питање: *јечам или овас?* — Одговор има само један: *или јечам, или овас.* Ово пак поради тога, што земља, која је подесна за јечам, није подесна за овас; и обрнуто, земља подесна за овас, није подесна за јечам. *То зависи од реакције земље.* Реакција земље може да буде неутрална, алкална или кисела. Неутрална реакција стоји између алкалне и киселе. Ако се узме, да земља неутралне реакције може да носи обадве биљке, дакле и јечам и овас, онда прелазом реакције на алкалну страну земља постаје све мање способна за овас, а све способнија за јечам (до извесне границе алкалности), и обрнуто, прелазом од неутралне ка киселој реакцији земља постаје све способнија за овас, а неспособна за јечам. Јечам је дакле биљка неутралне и умерено алкалне, а овас неутралне и умерено киселе земље.

Које су земље алкалне или киселе, то се с приличном сигурношћу може познати по њиховом садржају креча. Киселе земље су већином бескречне, исплакане, влажне или мочварне барске или шумске, непроветрене земље. Алкалне или неутралне су земље оне, у којима има креча, већином су то разоране, сувље утрине и земље које се одувек уредно обрађују и гноје сточним гнојем. Ко жели да му истражим земљу да ли је кисела или алкална, нека ми пошаље мустру од 200 грама и марку за одговор, па ћу му то извршити бесплатно. На основу тога знаће онда је ли његова земља подесна за овас или за јечам, па при избору усева неће грешити.

К. Поповић — Шабац.

Биљне болести и штеточине.

Гара на овсу.

(Уништавајте гару јер се то може).

Овас је скоро увек заражен овом болешћу. Зараза је катkада тако јака, да пропадну до 30% жетве, а познати су случајеви где је пропало и 60% целокупног приноса.

Ова болест јако је раширена и код нас. А како је одбрана против ње доста лака и сигурно могућа, треба да гару упознамо и да се против ње марљиво бранимо. У ту сврху прво је потребно знати то, како се гара распростире.

Гара се појављује већ у првом почетку избијања метлица овса. Гарљиве метлице зато избијају најраније, да би спремна била њена прашина (то су гарине семенчице или споре), да чим се појаве здраве метлице, падне у здраве цветове и тако их зарази. Довољно је да само једна таква сићушна семенчица гарина падне у цвет или на цвет споља, па да биљка, која ће се идуће године развити из тако зараженог зрна, има читаву метлицу гарљиву.

У зараженом зрну овса гарине семенчице налазе се или између језгре и плевице, или пак споља на плевици, онако, као што се на зараженом зрну пшенице налазе семенчице тврде главнице споља.

Кад се овас посеје, исклија у земљи зрно, али исклија и гара, па она одмах под земљом нападне клицу овса и заброде се у њу, да је онда она храни до краја. Кад се овас развио до метлице, тамо је већ и гара, и она у плодницима цветова производи безброј својих семенчица, које ће опет да падну на здраве цветове, и тако заразу из године у годину повећавају. Ако је у доба цватње овса суво и ветровито време, зараза се јаче шири, па ће после такве бити врло много гарљивог усева. По кишном се времену гара теже преноси и зараза је мања.

Од гаре се можемо сигурно бранити. Углавном потребна су ту иста средства као и за сузбијање главнице у житу. Пре свега врло је корисно да пољопривредник у време избијања метлица у овса више пута пређе преко њиве и сасече све гарљиве метлице, метне их у кесу од хартије, однесе кући и спали. Тиме ће увелико спречити заразу здравих биљака и сигурно произвести здраво и незаражено семе. Но ако немамо такво сигурно здраво семе, које смо сами произвели, онда не треба да верујемо, да семе није заражено, већ безусловно треба да га дезинфикујемо. За дезинфекцију овса најподеснија је т. зв. *сува дезинфекција*, т. ј. *да се семе добро запраши* неким познатим добрим сред-

ством за дезинфекцију семена, као што је н. пр. *порзол.* Дејство запрашивања лежи у томе, што се она прашина, која је залепљена на семену, у влажној земљи раствори и око семена произведе отрован раствор, *који клицу таре убија, а клици овса не само што не шкоди, већ је још надражује на јаче растење.* Чим је клица овса избила из земље, а гара је није заразила, не може је више ни заразити.

У данашње време кризе пољопривредник не сме да пропусти ниједну прилику, где за своје усеве може нешто добра да учини. А много је таквих прилика, као што је и ова где се с мало труда и с врло мало трошка може много учинити. Трошак за порзол потребан за лечење семена тако је незнатан, да нико не би могао своју немарљивост правдати скупоћом средстава за дезинфекцију.

К. Поповић — Шабац.

Сточарство.

Сточарске задруге.

Да би ма какво друштво могло напредовати и било корисно за све чланове и околину, први је услов да сви чланови тога друштва буду људи на свом месту, што ће рећи поштени, марљиви, да врше своје дужности ради свога и заједничког добра по оном старом начелу: сви за једнога, а један за све.

Ма да појединац када се удружи, до извесне границе ограничава своју слободу, али повећава своју моћ да живи и своје благостање.

Ако у једном друштву нема једне идеје водиље за опште добро и чланови не сарађују сви сложно у једном правцу ка циљу, већ један или неколицина чланова желе да приграбе све заједничко добро себи, тада друштво не може опстати, већ се распада и такав рђав пример има и рђаве последице: једном разочарани чланови друштва, тешко ће или неће ни у ком случају поново постати чланови истога или другога удружења.

Када сам једног пријатеља запитао: „Имате ли у свом селу земљорадничку задругу? пријатељ ми је одговорио: „Били смо образовали задругу и таман поче Боже. помози, али благајник нам проневери имовину, и сад се ислеђује, а задруга се затвори".

Потребан је био овакав увод, да истакнем како је најбитнији услов за живот задруге — морал задругара.

Послератно доба код многих је створило девизу: не

бирати средства да би се дошло до циља или другим речима: брзо, па ма и непоштено постати богат, тако рећи за ноћ, и што мање радити, а што више уживати. Ово болесно стање прохујало је и опет се појављују старе истине: *једино је частан рад спасоносан, како за појединца, тако и за заједницу.*

Сада да видимо какве користи може донети једна сточарска задруга?

1) Подизање стаја. — И наш народ вели: „Прво стајицу, па онда кравицу". Свакако да је ово од првих услова за напредно сточарство, јер шта нам вреди и најскупље расно приплодно грло, које смо рецимо узели из Швајцарске или Белгије, ако не будемо наставили гајити то грло и даље како је оно навикло, већ га оставимо, да га бије свака временска непогода? Дакле, задруге ће прво према материалној могућности и месним приликама прво подићи стаје, коњушнице, оборе и торове, пре него што ће набавити приплодна грла.

Досада се у овоме много грешило.

2) Затим долазе добри пашњаци. На паши сва наша стока налази све оно најбоље, што даје природа: сунце, ваздух, траву, воду и простор за кретање, којим се постиже развијање свих органа, а тиме и целог организма, те тако одгајена стока остаје здрава и отпорна. Подводне, барске и поплавама изложене ливаде нису добре, а могу постати и извор заразних сточних болести као: прострел (антракс), заразно запаљење очију код коња, метиљ и т. д.

Осигурање сточне хране за зиму. Сточна храна за зиму мора се благовремено припремити, и досада се у другим државама већ дуго примењују силоси, док су код нас још новина, коју треба уводити свуда на селу, а првенствено по упуту из сточарских задруга.

3.) Приплодна грла. — Врло је важан избор приплодних грла и неопходно је вршити га зналачки, озбиљно и строго. Ма да се при избору мушких приплодних грла, из разлога што своје особине треба добро да преносе на велики број потомака, обраћа велика пажња на порекло, оцену екстеријера и других особина као: величине млечности, радне способности, плодности, квалитете меса, масти и вуне, ипак ни најбоља мушка приплодна грла спарена са рђавим женским грлима не могу дати добре производе и изврсна будућа приплодна грла, јер се природни закон „исти узроци дају исте последице" не може изменити. — Отуда излази као логично, да исто тако строго и увек треба вршити и избор женских приплодних грла према мушкима.

Подизање сточарства на један завидан степен јесте резултат науке, систематског рада и дугог времена, зашто

нам служе примери других напреднијих народа: Енглеза, Француза, Немаца и т. д.

Добре примере ваља подражавати, али при томе ваља увек рачунати са оним домаћим грлима, која су производ нашег поднебља, т. ј. прилагођена климатским приликама и земљишту и тако постала отпорнија или другим речима: ваља одабирати од домаћих грла она, која су најбоља и на томе даље наставити.

Како је ово једно од најважнијих питања, то се сада сточарске задруге не могу ни замислити без стручњака.

4.) Хигијенска исхрана и нега домаћих животиња такође утиче на здравље и телесни развој њихов, јер није свеједно каквом храном хранимо своју стоку и каквом водом исту појимо, нити је пак једнака по дејству добра и рђава нега. Стручњаци су опитима доказали: колико и какве све храниве материје треба давати свакој животињи према добу старости и ономе што тежимо постићи од дотичне животиње, те како би иста напредовала и донела користи од такве хране и нпр. ако се лешине угинуле стоке од прострела или свињске куге не закопају дубоко, већ само баце у јаруге и потоке, онда ће се те сточне заразе раширити по многим ливадама, као и преко заједничких сеоских појила и окужити сваки тор и обор.

Чланови сточарске задруге најлакше ће се обучити у овоме у самој задрузи обуком и предавањима, које ће вршити најбоље стручњаци агрономи и ветеринари.

5.) Продаја стоке и сточних производа и прерада сточних производа. — И ово је једно важно питање, на које ће сточарска задруга према приликама у којима се налази, најбоље моћи да одговори, јер ће као удружење познавати кретање пијачних цена у земљи и на страни, а према потражњи производиће прерађевине: месо, маст, сланину, масло, сир и т. д.

6) Ветеринарска помоћ. — За све мере предохране од разних сточних зараза, као пелцовање (цепљење), спречавање и угушивање сточних зараза, сточарске задруге наћи ће помоћи у стручњаку ветеринару, који је позван да подигне народно благостање, а спречавајући сточне заразе, од којих се многе преносе и на људе, и вршећи преглед животних намирница животињског порекла, сарађује такође на одржавању народног здравља.

Досада смо указали у главним потезима користи од сточарских задруга, у које се чланови удружују и уживају узајамну помоћ и корист од истих, те на тај начин постижу највећу сигурност и залогу за животну борбу.

Милан И. Илић.
ветеринар.

Одлика домаће овце зване „баца“.

То је овца домаће расе, одличних способности. Крупна је и може да буде гојазна. Даје велику количину млека, због које је особине омиљена у пределу одгајивања, а име јој је дато за разлику од других сојева домаћих оваца, по томе, што на челу носи као знак разлике велику ћубу вуне и има велико али грубо руно.

Од овога соја могла би се селекцијом створити овца, која би одговарала свима захтевима.

Укрштање са познатом пештерском овцом и то одабраним овновима из запата Срећка Попадића из Буђева, среза сјеничког, побољшао би се квалитет вуне али на рачун количине млека.

Предео одгајивања јесте: срез пећски, мање срез источки и ђаковачки, а као центар највишег одгајивања јесте општина руговска, у чијим их стадима има најмање 20%.

Напомињем и то, да се на сточним пијацама у пределу одгајивања највише тражи овај сој оваца и радије увек плаћа најмање за 100 дин. више од осталих.

Јован Зечевић.
помоћник управника расадника у Сјеници.

Воћарство.

Бадем.

Бадем је воћка из реда воћака са љуском. Бадем захтева топао, заклоњен положај, суву, топлу, дубоку, са много песка помешану земљу. Ако нема земљу онакву какву он захтева, онда му се род веома лако измене, од мекушца постају коштунци, а од слатког бадема постаје горак. Ако се бадем калеми на шљиви, онда успева свуда добро, свуда тамо где успева и шљива. Бадем додуше може да се размножава и семеном, али се овим начином ретко кад добија опет та иста сорта, те је њега најбоље размножавати *очењем*. Дивљака — подлога на коју ће се бадем облагородити, бира се према својству земље. Тако на пр. ако су земље тешке, онда се бадем облагорођава на трношљиви, а ако су земље лаке, онда на кајсији, брескви и на дивљаци бадемовој. При облагорођењу на дивљаци бадема мора се семе посејати одмах на оно место где ће дрво и остати, дакле на стално, јер бадем не може добро да поднесе пресађивање. За сејање узимају се плодови обичног бадема, јер ови дају најбоље и најлепше дрвеће. Сејање бива с јесени заједно са зеленом љуском (комошином), или с пролећа без љуске.

У овом другом случају семе се преко зиме чува онако исто као и ораси. Семе се меће у добро обрађену и припремљену земљу у бразде, које су 2—4 см. дубоке и 25—30 см. далеко једна од друге. Исто се тако може семе посејати и у саксије, па се саднице доцније пресаде заједно са земљом из саксије. Саднице расту тако брзо и јако, да у трећој години већ почну терати гране за круну, и ове гранчице могу се очити или с пролећа на терајуће, или у августу на спавајуће око.

Добро је кад се прве године пред зиму земља око стабаоцета покрије добром земљом и ђубретом, па ово ђубре с пролећа још пре цветања закопати око воћкица. Исто тако још пре цветања треба воћкице и окресати, нарочито окресати оне жуте младице у круни, које умањују плодност. Подмлађивање бадема предузима се онда, кад љуска плода са старошћу почне дебљати и чвршћати.

Најизврсније сорте бадема јесу ове:

1. Пуцајући бадем, дозрева у половини септембра, дрво расте снажно и добро рађа;

2. *Мали, слатки бадем,* дозрева у почетку септембра. Дрво бива велико, богато рађа, може се из семена произвести, а да се род не изметне и обично служи као подлога за калемљење бресака и кајсија;

3. Крупни слатки бадем, дозрева у половини септембра и онда сам од себе испада из љуске. Дрво је високо, трајашно и особито је згодно за шпалире, где се од мраза чува покривањем сламом или асуром;

4; Бадем са великим цветом дозрева у половини августа, дрво се јако грана у ширину и има лепу круну.

Бадем се употребљује као воће, меће се у колаче и у кољиво. Од њега се добија масло, горко бадемово уље и горка бадемова вода.

К. Ивковић.

Јабука кожарка.

Ове године, под притиском опште економске кризе, нарочито су добро дошле оне лепе паре што их примише наши воћари за разно сирово воће, а за јабуке у првом реду. Ваљевска околина, тако сурово оштећена пропашћу највећег дела својих чувених шљивара, нашла је ове јесени не велику али ипак важну накнаду у извозу јабука. Продавало се и извозило тако рећи све од реда, али су најбоље плаћане одабране врсте као што су колачара, стрекња — киселача, затим и будимка, од које се нешто мало могло искупити, јер је слабо распрострањена у овом крају.

Запажено је да су страни трговци, којих је ове године било доста на нашим тржиштима, на првом месту тражили *кожарку*, нудећи за њу најбољу цену, али је, на жалост, тако мали број воћара могао понудити од ове врсте тек по коју стотину килограма.

Желео бих да скренем већу пажњу на ову највише тражену и најбоље плаћену врсту јабука, јер је она у нашем крају мало распрострањена те маси произвођача није довољно позната.

Кожара спада у врсту најбољих зимских јабука. Млад калем у расаднику одликује се тиме што своје бочне гране при образовању круне тера јако у страну, скоро потпуно водоравно, а у даљем порасту гране повија земљи, те круна добија онижи, шеширасти облик, па се лако бере, а и ветар мање плод обија.

Лист јој је загасито зелене боје, врло крупан, једар и отпоран. Тако у 1928. и 1929. години, када су скоро све врсте воћа јако патиле од пламењаче, кожарка је до дубоке јесени одржала пуну бујност и зеленило. Значи да је против ове болести врло отпорна.

Породи за 5 до 6 година после пресађивања на стално место и рађа сваке године, наизменично у пуном и малом роду. Плод јој је при пуном роду средње величине, док при малом роду долази у крупне врсте јабука.

Док је на грани има доста грубу покожицу, жућкасто зелене боје са врло слабим руменилом са сунчане стране, а кад убрана потпуно дозри, добија лепу мат жуту боју са јачим руменилом. Месо јој је одмах при брању јасно беле, а доцније нешто жућкастије боје, врло сочно, мирисно и нешто мало накисело, укусно за јело и док је још сасвим једро и свеже, а и као устојало када мало завене. За транспорт је ова јабука врло погодна, а са продајом се не мора журити јер је издржљива и дуготрајна.

Дошао сам до убеђења да кожарка због свих својих добрих особина спада у најбоље врсте јабука које се могу гајити у нашем поднебљу, — она је на воћарској изложби у Ваљеву добила прву награду, — па је зато радо препоручујем за главну типску врсту трговачке јабуке свима воћарима, а и ја је гајим на велико у своме воћњаку и расаднику.

Желео бих да и други изнесу своје стручно мишљење о овој врсти јабука како би наши воћари, који су

одабрати најбољу типску врсту и само њу гајити. Томе и ја посвећујем овај свој чланак.

Миливоје М. Ристивојевић.
земљ. из Бобова — Ваљево.

Неродност воћака.

Често пута воћари се жале како им поједине воћке не рађају. Истина је да таквих воћака има, али је истина и то, да су такве воћке врло ретке код добрих и разумних воћара. Велика је штета имати и држати такве воћке. А штета је опет и шкартирати исте ако су младе и здраве. Стога је нужно да видимо да ли исте можемо на неки начин оспособити и натерати да рађају редовно и добро. Пре но што пређемо на то, нужно је да знамо, да има две врсте таквих неродних воћака, а то су: воћке које по сађењу нису никако рађале или ако су рађале онда врло ретко и слабо; и воћке, које су после извесног броја година доброг рађања, престале рађати. Ако посматрамо и једне и друге видећемо, да се оне по своме узрасту, бујности, крупноћи и боји листа умногом међусобно разликују. Наиме, док су оне које не рађају никако, у већини случајева, бујне и снажне са великом и густом круном, са гранама више усправним, крупним и са више затворено зеленим листом, дотле оне које су после извесног броја годнна рађања престале рађати, увек су слабије, кржљавије, са слабом и ретком круном, повређеним гранама и са ситним и више жућкастим листом. За ове прве обично се каже да су јалове, а за ове друге да су се изродиле. Има више узрока неродности једних и других и да би могли знати, да ли се оне и на који начин могу оспособити да рађају, нужно је, да се са тим узроцима упознамо и на тај начин видимо, да ли смо у могућности или не да те узроке отклонимо. Јер од тога зависи да ли ћемо моћи такве воћке оспособити за рађање.

Први узрок неродности може да буде рђав избор порекла дотичне воћке, т.ј. рђав избор калем гранчице, ако је воћка калемљена, а ако није, онда изданка и саднице. Наиме, ако је једно или друго узето од неродне воћке, онда и нова воћка мора бити неродна.

Други узрок неродности може да буде рђав избор положаја и земљишта на коме је воћка посађена. Наиме, свака воћка за добро успевање и рађање тражи погодан положај и земљиште. Ако се у томе погреши, онда таква воћка је унапред осуђена на неродност.

Трећи узрок неродности може да буде сувише слабо — мршаво и суво земљиште, као и сувише снажно — ђубревито, а нарочито земљиште ђубрено свежим незгорелим — сламастим ђубретом. Јер свака воћка за свој добар пораст и добро рађање потребује из земље доста хранивих материја и влаге. Ако пак тога нема, ту нема ни доброг пораста ни рађања. Ако је пак дотично земљиште сувише снажно, ђубревито, а нарочито ђубрено незгорелим и сламастим ђубретом, на њему ће воћка или сувише бујно расти или ће услед сагоревања и испарења свежег ђубрета патити од тако зване упале жила, а нарочито доњих грана и жутила листа. И једно и друго проузрокује неродност.

Четврти узрок неродности може бити дубље или плиће сађење дотичне воћке. Наиме, воћка има своју природну границу до које треба да се посади у дубину. Ако се иста посади дубље преко те границе, а нарочито ако је земљиште збијено, са непропустљивом, хладном и више влажном здравицом. Или плиће испод природне границе, а нарочито на земљишту растреситом, сувљем, са више пропустљивом здравицом у овим случајевима воћка не рађа.

Пети узрок неродности може да буде рђаво орезивање и кресање дотичне воћке. Јер често пута и најбољу воћку може невешти орезивач онеспособити за род.

Шести узрок неродности може да буде изнуреност саме воћке, до које је дошла услед старости или оштећености од непогода, болести, штеточина и рђаве неге.

Седми узрок може да буде неподесност подлоге на којој је воћка накалемљена.

Ово су главни узроци неродности воћака. Према томе, да би пак могли такве воћке натерати на род, нужно је за сваку поједину воћку да утврдимо који је од ових узрока по среди, да бисмо знали да ли се тај узрок може одклонити или не. И ако може, онда је и питање њеног оспособљења могуће, и обратно. Ако је узрок њеној неродности, старост, велика изнуреност проузрокована ма са које стране, која се ни са најбољом вољом не може поправити, погрешан избор положаја и земљишта, такву воћку не можемо оспособити да рађа, но исту просто треба шкартирати. Ако су по среди остали наведени узроци неродности, онда са пуно успеха можемо такве воћке оспособити за род. Тако ако је узрок рђав избор порекла т.ј. калем гранчица, а воћка је још млада, треба исту одмах прекалемити бољом калем гранчицом, иначе ако је старија треба исту шкартирати. Ако је узрок неродности слабо, и испошћено земљиште и оскудица у влази, треба такво земљиште подесном обрадом и јачим ђубрењем поправити, па ће воћка већ идуће године почети да рађа. Ако је узрок сувише снажно, ђубревито земљиште,

треба по истом сејати разне усеве, нарочито окопавине, да такво земљиште ослабе. Воћке, које су иначе бујне и чија бујност и јесте узрок неродности, треба јачим орезивањем и кресањем слабити. Изоставити за коју годину ђубрење, а нарочито незгорелим ђубретом. На овај начин поправиће се родност сигурно. Ако је узрок неродности дубље или плиће сађење, треба у првом случају земљиште око дебла за 1—2 м. у пречнику откопати, скинути у потребној дубини. На тај начин ће остати тањи слој на жилама па ће воћка отпочети да рађа. Код плићег сађења напротив у том обиму треба нагрнути нов слој земље ради повећања дубине, па ће воћка почети да рађа. Ако је узрок неродности рђаво орезивање и нега дотичне воћке, треба такву воћку поверити добром и вештом воћару да је ореже, и да се истој поклони пуна нега, па ће иста породити. Ако је узрок неродности неподесна подлога, такву воћку не можемо оспособити да рађа, те је треба шкартирати.

Драг. Ј. Спремић.

Виноградарство.

Сладуњава вина*).

Г. Милан Шијачић доставио је једну мустру новог белог вина од сланкаменке, које је сладуњаво и у исто време цикнуло. За ово вино, вели, да није превирало бурно, него врло тихо, тако да се из бурета једва чуо шум кад се уво прислонило на буре.

У овом случају шира није правилно преврела, т.ј. није се извршило бурно алкохолно врење, него је оно из неких разлога спречено, вероватно што није било довољно топлоте и што није вршено претакање, те су се алкохолне гљивице врења разленьиле и споро радиле, за које су пак време гљивице болести преузеле маха, зато сад то вино и слади, јер алкохолно врење није завршено, и киси, јер се за време рада гљивица болести створила сирћетна киселина.

Најбоље би било да то вино пастеризујете, т.ј.; у нарочитом апарату — пастеризатору загрејете на 65° Ц. и на тој топлоти држите свега два минута, па после кад се вино расхлади на 20° Ц да предузмете мере да оно накнадно преври.

За нужду могао би се употребити за пастеризацију вина

*) Одговор на питање г. Милана Шијачића, из Србобрана.

и обичан казан за печење ракије, ако је чист и *калајисан*. Напунити га вином, метнути само поклопац а у отвор за цев ставити чисте вате, па загрејати на 65° Ц и држати на тој топлоти 2 минута; затим ватру угасити и сипањем хладне воде споља на казан вино расхладити на 20° Ц, па онда изазвати накнадно врење.

Ако Вам и ово изгледа заметно или немате подесног казана за загревање вина, онда поступите овако: вино оточите са стеље у чисто сумпорисано буре, додајте му на сваких 100 литара по 30 грама калијум метабисулфита, на тај начин, што потребну количину ове соли метнете у чисту крпу, свежете канапом, па кроз отвор за врањ спустите у средину бурета да се раствори; с времена на време вино у бурету треба промешати витким штапом. Кад се сав калијум метабилсуфит раствори, треба буре проваљати, да се вино у њему добро измеша, па оставити неколико дана да се избистри, па кад се избистри опет га преточити у чисто сумпорисано буре, које треба унети у локал где је топлота око 20° Ц. За то време од Енолошке станице у Загребу поручите $^1/_2$ литра селекционисаних гљивица алкохолног врења. Кад добијете ове гљивице, измерите топломером топлоту вина, па ако је она 18° — 20° Ц, ви према упуству које ћете добити уз пошиљку спремите квасац, сипајте га у буре, измешајте, па ће вам вино убрзо преврети.

Опширнија упутства за правилно справљање и негу вина можете наћи у књизи „Винарство“, која се набавља код Српског пољопривредног друштва, по цени од 30 динара комад.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Прошле године произвео сам 54 ком. француског ораха, добивеног од Трговачке коморе. Пролетос сам исте посадио на стално место на растојању од 12 мет. један од другог као и ред од реда. Мислим да је ово довољно, пошто је положај земљишта доста кос. Молим за обавештења преко Тежака, да ли могу између посађених ораха засадити коју врсту других воћака, пошто је растојање истих велико.

Обрен Мијушковић.

Одговор: добро сте урадили што сте орахе посадили на растојању од 12 м. али знајте да је то ипак најмање растојање на коме се орах сади. Дакле не сме бити мање, но само веће. Истина је, да сада у почетку вама изгледа

да је то растојање сувише велико, што, вас нагони на помисао, да посадите између њих друге врсте, те ту празнину попуните. Али кроз коју годину, кад ораси одрасту и развију своју круну, видећете да ће то растојање и за саме њих бити мало, или у крајњем случају пак довољно. Јер се ораси истина полако, али снажно развијају и за то захтевају доста велики простор. Према овом већ видите, да о сађењу других воћака између ораха, које би на томе месту остале стално, не треба ни да помишљате. Али ипак за искоришћење земљишта за неколико година, ви би могли да између њих посадите воћке и то само оне које за свој пораст не траже много простора, као што су: брескве, кајсије, дуње и вишње. Јер ове воћке рано рађају и за време док ораси не одрасту, и својом круном цео простор не засене, могу донети неколико годишњих родова. А чим ораси одрасту, онда воћке морате вадити, иначе ће оне саме од ораховог хлада угинути. Разуме се, да сађење ових воћака можете предузети само тако, ако се оне према вашим пијачним приликама рентирају. Поред овога, а још са већом гаранцијом на успех, ви би могли између редова ораха да посадите по 4—5 па и више редова малина, која може да се гаји уз добру негу и ђубрење дужи низ година, а иста по рентабилитету не изостаје ни од најбољих врста воћака. Напослетку за првих неколико година земљиште можете искористити и сејањем усева, окопавина, разуме се уз добру обраду и ђубрење.

Драг. Ј. Спремић.

Питање: Док још нису били виногради на америчанској подлози, наши виноградари резали су своје винограде једном алатком која се звала „косир". У разговору са многим виноградарима дошао сам до уверења, да садање маказе за резање винограда нису практичне, па макар биле најбоље с два реза. Скоро сви виногради увиђају, да прут орезан маказама има 1 окце испод реза осушено. Мишљења су, да је суво зато, што се прут згњечи кад се маказама реже. Неки су мишљења да би с драге воље увели у праксу старе косире, јер се њима прут не гњечи. Али косира сада нема, нити их ко уме да прави. Пробали су многи калемарским ножем и проба је испала добра. т.ј. окце испод реза није суво.

Никола Живковић.
учитељ у пензији.

Одговор: Резидба са косирима и воћарским ножевима много је боља од резидбе воћарским маказама, јер је пресек гладак и повреда лозе незнатна, док је пресек маказама

нераван и при томе се лоза гњечи, ма како да су маказе оштре. Међутим, ако се ради оштрим маказама и ако се при резидби води рачуна да пресек не буде ближи окцу од 2 до 3 см. и да се лоза реже не водоравно него косо, тако да нагиб пресека буде супротно од окца, а не да је нагнут ка окцу да се вода на њега слива, онда ова резидба маказама нема никаквих рђавих последица.

А како је уз то резидба маказама и много бржа него косирима — то је она и преовладала, те се данас ретко где реже ножевима.

О томе како се правилно врши резидба наћи ћете све подробно описано у књизи „Резидба винограда" која се добија код Срп. пољ. друштва, по цени од 6 динара комад.

Божидар Ђ. Ранковић.

Питање: Како ми је воћњак и поред свега што сам предузимао да га спасем пропао од штитасте ваши, то вас молим да ми одговорите на следећа питања:

1. Где би се могле набавити саднице шљива мађарки, калемљених опет на мађарушама и има ли истих у коме расаднику Дунавске бановине.

2. Које су трговачке сорте јабука најповољније за подњебље среза качерског. Ја сам се одлучио за кожарку и златну парменку, али ми пријатељи кажу да је кожарка добра, док парменка није родна.

Милорад Јовчић.

Одговор: 1. Врло велика је оскудица у добрим садницама шљива, а нарочито оваквих какве ви тражите. И колико је познато исте нећете моћи добити из расадника бановинских, јер их немају. Стога је најбоље да се одмах лично обратите Живану Јовановићу, одличном воћару из ваљевске Каменице и од њега потражите потребан број. Он ће вас посигурно најбоље услужити и под гаранцијом за каквоћу истих, разуме се ако своје саднице није већ раздао. У противном, он ће вам рећи да ли можете исте набавити у његовој околини. Ако тамо не нађете, онда би требали да исте одмах било лично било преко пољоприв. среских рефер. потражите у околини Чачка, Прељине и Горњег Милановца.

2. Што се тиче подесних и најбољих трговачких јабука за ваш крај, нема сумње да су кожарка и златна парменка одличне трговачке сорте и да се најрадије у трговини траже и најбоље плаћају. Али на пољопривредној изложби у новембру прошле године на Руднику, т.ј. у вашем срезу, запазио сам да плодови ових сората ни приближно по крупноћи и изгледу нису онакви какви треба да буду. Напротив плодови домаћих сората, нарочито будимке, стрекиње и ко-

лачаре били су изванредне каквоће и лепоте, каквих је ретко могуће наћи у осталим крајевима наше државе. Из овога се долази до закључка, да је ваш крај више подесан баш за ове наше домаће сорте. И зато би вам препоручио да њих и размножавате и гајите, а нарочито будимку, која је поред тога, што код вас врло добро успева и рађа, још својом каквоћом стекла светски глас и као таква се радо тражи и најбоље плаћа. Поред будимке као главне сорте ви можете посадити неколико стабала кожарке и златне парменке ради опита и ако се покаже да су добре, доцније их можете гајити и у већем броју.

Драг. Ј. Спремић.

Исправке штампар. грешака у 5. броју Тежака:

На стр. 130. у 15. реду озго, место годишљем, ГОДИШЊЕМ.

На стр. 131 у 10. реду озго, место финансијском, НАБАВЉАЧКОМ.

На стр. 156—157 долази РАЧУН ПРИХОДА И РАСХОДА, на за њим ПРЕГЛЕД ОСТВАРЕНОГ БУЏЕТА ЗА 1930. Г.

Белешке.

Рад Пољопривредних подружина на задругарству.

Није редак случај, да Подружине Српског пољопривредног друштва, не само помажу, већ и активно раде на оснивању разних земљорадничких задруга и њиховом одржавању.

Ради примера наводимо врло агилан и плодан рад Пољопривредне подружине у Чачку, која је активно радила на оснивању ондашњих млекарске и винарске задруге, а 20. фебруара текуће године њеном иницијативом основана је у Чачку сточарска задруга за срезове трнавски, драгачевски и љубићски Дринске бановине. На дан оснивања задруге уписало се 84 члана са преко 100 удела од по 100 динара. Већина уписаних чланова задруге јесу дугогодишњи редовни чланови Пољопривредних подружина у Чачку, Мрчајевцима и Мојсињу. При оснивању задруге одржао је врло успело предавање о важности и потреби сточарског задругарства инж. агр. г. Драгиша Т. Николић, чиновник Министарства пољопривреде.

Тако исто наводимо агилан и плодан рад Пољопривредне

подружине у Аранђеловцу, чијом су иницијативом основане две житарске задруге у срезу орашачком, сточарско друштво у Аранђеловцу, а сада се чине припреме и у идућем месецу ће се приступити оснивању воћарске задруге такође у Аранђеловцу. Идеје за рад Подружине уопште и посебно на оснивању задруга покрећу између осталих највише њени врсни чланови г.г. Жика Никодијевић, срески пољопривредни референт и Михаило Стојић, претседник Венчачке винарске задруге са осталим сарадницима са којима Јасеница обилује.

Овакав рад ових Подружина треба да послужи за пример, а њеним главним функционерима и вођама припада заслужено признање за рад на добро народа. **Б.**

Повлашћена трговин. агенција Краљевине Југославије из Пеште извештава да ће се као сваке године, тако и ове године упролеће марта 20—25 одржати велесајам стоке и пољопривредних машина, на који ће интересенти наше земље доћи било да велесајам погледају, било пак да себе снабду потребним егземпларима оплемењених грла.

Из неких мађарских и наших дневних листова дознајемо, да су изгледи, да ће неке наше корпорације званично узети учешћа на овом велесајму, којом ће приликом свакако одабрати и неке врсте грла за потребу наше земље.

Како се то досада обично дешавало, то су наши интересенти дошавши на ове велесајмове западали у руке разних овдашњих шпекуланата, који су ишли за тим, да за себе при купопродаји извуку личне користи не водећи рачуна, да наши купци буду што солиднije и јевтиније послужени, слободни смо Вас умолити да изволите у Вашем делокругу скренути пажњу свима оним гостима, односно комисијама и путницима, који буду овога пролећа долазили на велесајам, да им ова Повлашћена трговинска агенција у Пешти стоји радо на расположењу да их добро и уз солидне цене смести и опскрби у Будимпешти и да им у сваком погледу буде на руци при одабирању и куповању грла на велесајму. Напомињемо да ћемо сваку врсту услуге вршити бесплатно.

Нарочито молимо скренути пажњу, да је на велесајму купљена стока обично транспортована била преко шпедитерске фирме Шенкер и Комп., која је тако рећи монополисана била, тако да су транспорти купљене марве и ако је до мађарске границе подвоз слободан био, врло много коштали, то је овој агенцији успело да ове године организује за транспорте преносну службу, која ће за читавих 30—35% јевтиније стајати од ранијих транспорта, а сваку гаранцију преузима, да ће грла у најбољем реду и најбрже транспор-

тована бити на одређено место. Нека се само сваки за времена писмено пријави.

Молимо да изволите горње повољно к знању примити, те упутити све подложне Вам кругове и организације, да се овом приликом послуже, где ће најкулантније и најсолидније послужени бити. Адреса: Повлашћена трговачка агенција Краљевине Југославије, Budapest V., Zrynі ucca 12.

Записник.

6. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 11. фебруара 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, Д. Спремић, М. Николић, Б. Ранковић, Н. Петровић, В. Матић, С. Ратковић и А. Рашковић, и гости: Д. Грујић и Ј. Радивојевић, редовни чланови.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 82) Прочитан је и примљен записник 5. седнице Управног Одбора.

II 83) Примљен је знању записник 6. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 83.

III Прочитан је записник 6. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

84) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 100.— динара.

85) Да се одобрава кредитирање по предложеним тражењима.

86) Да се општини св. врачкој продужи рок за исплату дуга, до 10. марта о. г.

87) Да се не може дати помоћ по тражењу бр. 1342.

IV Прочитан је записник 6. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

88) Да се по понуди бр. 1316, поручи 1000 ком. тестерица, по изложеним условима.

89) Да се по понуди бр. 1278 набави десет вагона плавог камена, по означеним условима.

90) Да се семе црвене детелине набави од Кметијске дружбе, као и 1000 кгр. сумпорног праха, пошто је фирма Ебеншпангер одустала од ликвидације.

V Прочитан је записник 6. седнице, програмског одбора, па је одлучено:

91) Да се главним сарадницима у Пољопривредним подружинама, ако до краја текуће године одговоре свима обавезама које има Подружина према Друштву, даје награда по 3.— динара од сваког уписаног члана.

92) Да се усваја предлог Рибничке Подружине о приређивању утакмице стим, да јој се препоручи да награде не даје у новцу.

VI Саслушано је мишљење Инспектора за подружине па је одлучено:

93) Да се прими у састав нова Подружина у Белој Паланци, пошто је испунила све услове за пријем.

VII 94) По питању претреса извештаја о раду Друштва у прошлој години, одлучено је, да га претходно прочитају и по потреби допуне ужи одбори, па онда изнесе на претрес Управном Одбору.

VIII Саопштења и предлози.

95) Прочитани су поздравни телеграми са скупштине лађевачке и бољевачке Подружине. Одбор прима к знању са „живели!".

96) Прочитани су позиви: Друштва за заштиту животиња и растиња, на славу, и Мађарског пољоприв. друштва на изложбу. Одлучено: да на славу иде члан г. Д. Спремић.

Са овим је седница закључена.

7. седнице, држане 18. фебруара 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, М. Николић, Б. Ранковић, С. Ратковић, В. Матић, А. Рашковић, и Др. М. Градојевић, и гост Ј. Радивојевић, редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 97) Прочитан је и примљен записник 6. седнице Управног Одбора.

II 98) Примљен је знању записник 6. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 6. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

99) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— динара.

100) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

101) Да се одобрава кредитирање по предложеним тражењима.

102) Да се у интересу брже експедиције, овлашћују финансиски одбор, да приспеле поруџбине на кредит, прегледа у току недеље и одобрава оне, за које налази да има довољно јемства, од чега се изузимају специјални случајеви, па о свему да реферише наредној седници Управног Одбора.

IV Прочитан је записник 6. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

103) Да се одбије понуда за попове везачице.

104) Да се закључница за куповину плавог камена изради како је исправљена на данашњој седници, потпише и пошаље фабрици са новцем за један вагон плавог камена.

105) Да се усвајају предложене цене за продају лучерке и сточне репе.

V Прочитан је записник 6. седнице програмског одбора, па је одлучено:

106) Да се препоручи свима Подружинама, да се за своје читаонице претплате на Тежак и Пољопривредни календар.

107) Да се не може усвојити предлог љубовијске Подружине за награду г. Драг. Лукића, пошто нема довољно разлога.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за Подружине, па је одлучено:

108) Да се чачанској Подружини одобри кредит од 50.000.— дин. на подлози послате обвезнице.

VII По осталим предметима одлучено је:

109) Да се Пољопр. живинарском друштву уступи сала ради држања курса у току месеца марта о. г. стим, да се за огрев и послугу само постара.

110) Да се по молби Банатског савеза земљорадничких задруга, испробају тријери фабрике Штахел-Лењер, у првој половини марта о. г. стим, да све трошкове Савез плати.

VIII Саопштења и предлози.

111) Прочитан је телеграфски поздрав Ђураковичке Подружине, са годишње скупштине. Одбор прима знању са: Живели!

112) Прочитани су позиви: Удружења пољопривредника Дунавске бановине, на сајам и изложбу стоке, и лозничке Подружине на забаву. Одбор прима знању стим, да се позив на сајам и изложбу објави преко Тежака.

113) Председник саопштава да је комисија за испитивање тријера завршила рад и поднела извештај. Предлаже да се извештај достави Министарству пољопривреде, Дунавској бановини и фабрикантима. Исто тако предлаже, да се члановима г.г. Др. Локоту и Др. Ђосићу призна награда још по 700.— дин. пошто је рад око испитивања трајао много више но што се мислило. Одбор усваја предлог.

Са овим је седница закључена.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву. Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.450

БОЛУЈУ

и постају радно неспособни највише они, код којих је крв занечишћена отровима од нарушене размене материја (као мокраћна киселина, урати, токсини и т. д.). Ови се отрови брзо растварају и уклањају из организма опште познатим лековитим средством *„Калефлуид“ Д. Калениченко*, који у исто време засићава организам са енергиотворним хормонима и животворним витаминима. Последњи пак од своје стране поново враћа у човеку здравље, снагу и радну способност, и пређашњи болесник онет ужива све радости здравог и енергичног човека.

Бесплатно — сваком појасњавајућа литература *„Препорођај“*; обраћати се: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир“, Милош Марковић.

„Калефлуид“ се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

2—2

Имам на продају 40.000 комада зрелих калемова I класе М. Хамбурка, Краљевог дренка, Смедеревка, Ризлинга, Ц. Тамњанике. Келединке и Прокупца на подлогама: Телеки, Монтиколи и Рипарији. Обратити се М. А Парађанину економу свога добра у Пољни. *Пошта Велика Дренова.*

3—3

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило е Друштво за своје Подружиие и чланове, и продаје га засада: на мање количине (испод 5000 кгр. по 7.50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр.

Од ове цене добијају чланови 5% попуста.

Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна.

За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у огледној и контролној станици у Топчидеру.

Богато *родит ће шљива* алитреба већ сада и у раном прољећу „Гарконом“ поништити све шкодљивце. Пакетић $^1/_3$ кг. стоји Дин. 16·50. Најмање 12 пак. за Дин. 198.— за 250 литара шаље поузећем Творница кемикалија „Гаркон“, Цеље. Поручите одмах! Потпуни успех!

Добија се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

ПРОТИВ БОЛЕСТИ ЛЕЂА

употребљавајте

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

Зашто трпети несносне болове кад их се може са мало **СЛОАН-ОВОГ ЛИНИМЕНТА** одстранити. **СЛОАН** не треба утрљавати, он сам продире у кожу, греје и умирује оболеле делове уклањајући болове.

Имајте увек једну флашу у резерви. Једноставна употреба. Не чини мрље на кожи.

Употребљавајте СЛОАН против реуматизма, ишијаса, болова у костима, болес и леђа, болова изазваних повредама и контузије и против свих врста болести м шића.

СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ

ОДСТРАЊУЈЕ БОЛОВЕ

КЊИГЕ Божидара Ђ. Ранковића пољопривредног инжињера и професора, шефа за виноградарство и воћарство Министарства Пољопривреде.

ВИНАРСТВО (30 динара), практично упутство за све радње у подруму око справљања и неге вина, ракије и сирћета, *ЗАКОН О ВИНУ* (15 динара) са разноврсним објашњењима и примени његовој, потребним сваком виноградару и кафанџији (I издање ћирилицом, II допуњено издање латиницом) и *РЕЗИДБА ВИНОГРАДА* (6 динара), практично упуство из кога се најлакше може научити овај најважнији посао у винограду, продаје:

Српско Пољопривредно Друштво у Београду.

2—1

Ново, потребно сваком пољопривреднику!

„Сило и Силажа", практично упутство за успешно конзервирање сваке зелене хране у сочном стању за храњење стоке у току зиме или целе године, од проф. *Ј. Вукићевића*, директора пољопр. школе у Кленовнику, п. Иванец. *Цена 15 — дин.* Поручује се код *Српског Пољопривредног Друштва — Београд, Немањина ул. бр. 11.*

3—10

Пољопривредници!

Они воћари који мисле да је нестало штитасте ваши и да не треба више прскати воћке, већи су непријатељи себи, него што је штитаста ваш за шљиве, која није потпуно уништена нити сама по себи исчезла.

Сада је најпогодније време за прскање воћака против ШТИТАСТЕ ВАШИ и ДРУГИХ ШТЕТОЧИНА. — Зато негујте и на време прскајте воћке са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке препородити и сачувати од сигурне пропасти.

Воћари!

Пошто је Карбокримп ослобођен плаћања увозне царине, то смо од 1 марта снизили цену и у вашем је интересу да што пре поручите, јер је сада највећа тражња.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА" А. Д.

Телеф. 3-80 — Београд. — Прешернова бр. 14.

За Подружине и чланове Друштва испоручује Карбокримп по најнижој цени

Српско Пољопривредно Друштво

2—1

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ", Београд, Космајска 53.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 7. Београд, 1. АПРИЛА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

О ПЛОДНОСТИ ЗЕМЉИШТА.

У пољопривредном смислу земљиште претставља темеље пољопривредне производње. На њему гајимо биљке које служе као храна за људе и стоку, као и разне творничке сировине, које у многобројним прерађеним облицима служе опет за подмирење наших разноврсних животних или културних потреба. Стога је први и најважнији циљ сваког ваљаног пољопривредника, да своја земљишта познаје, како би их могао обрађивањем и гнојењем прилагођавати потребама биљака које на њима гаји, да би његов капитал био што боље искоришћен. Од те вештине или умешности пољопривредникове, зависи не само даљи успех у биљној и сточној производњи, већ и богатство појединаца, благостање народа и будућност државе.

Када говоримо или имамо на уму плодност земљишта, ми под њим подразумевамо његову већу или мању способност за успевање биљака, које се огледа како у висини, тако и у каквоћи жетвених приноса. Колико је пак плодност земљишта у пољопривредном предузећу важна, толико је и појам сложен, по-

што њу условљавају читав низ прилика и чинилаца. То је у првом реду поднебље, састав и положај земљишта, дубина оранице и здравице, богатство у растворљивој биљској храни, поглавито: азота, фосфорне киселина, калијума и креча. Сем овог необично су важни и односи земљишта према води, ваздуху и топлоти.

Није то било тако давно, када се на земљиште гледало као на смешу мртвих, распалих, минералних и органских честица. Новијим истраживањима утврђено је, да је оно станиште поред многих познатих видљивих, подземних животиња: мишева, кртица, слепих кучади, роваца, мрава, црва, буба, глиста, паукова, ит.д., још и станиште читавих армија голим оком невидљивих бића, која називамо мокробима. То су у првом реду бактерије, даље гљиве и плесни, чије су присуство и рад у земљишту неопходни за припремање биљске хране. На тај начин, питање земљишне плодности добија једног новог чиниоца, с којим што даље све више пољопривредник мора да рачуна. Земљишта која немају живота у себи, немају и не могу имати ни богатог живота на себи.

Број бактерија у земљишту је невероватан. Професор Стокласа у једном граму плодног земљишта нашао их је на преко 65 милиона, мноштина која задивљује и својим бројем и својим утицајем. Највећи број бактерија налази се у оранициу, и док земљишта добро обрађивана кипте од њиховог живота, дотле земљишта подводна, са мало ваздуха, имају их само у незнатном броју.

Бактерије проузрокују згоревање, трулење и распадање по жетви стрњишних и коренових остатака као и стајског гноја, оне сав органски материал ослобођавају везе, да би овај могао послужити за храну новим биљкама, који би без њихове сарадње и за њих па и за нас био материал потпуно без вредности. Многе бактерије одликују се особином да узимају азот из ваздуха, кога у земљишту има врло мало, а у ваздуху врло много. Израчунато је да у ваздуху

над површином од једног хетара има 790 товара азота, т. ј. приближно онолико, колико га садрже 5 милиона товара чилске шалитре. Неке од ових бактерија азотоскупљачица живе слободне у земљишту, неке опет живе у узајамном пријатељству са биљкама из реда лептирица (варива и детелина), те и с те стране доприносе земљишној плодности. Благодарећи тим особинама, детелине су и могле заменити негдашњи угар којим се губила година.

Бактерије дисањем избацују из себе огромне количине угљениковог двооксида, који земљиште чини растреситим и у сарадњи с водом утиче на растварање нерастворљивих фосфорних, калијевих и кречних соли, као и везаног азота, и на тај их начин припремају биљкама за храну.

Развитак бактерија у земљишту пољопривредник потпомаже гнојењем умерено згорелим, стајским гнојем, компостом и зеленим гнојењем, који им је и животна и хранива средина. Вредност стајског гноја поглавито се и састоји у додавању зумљишту радних бактерија, пошто погнојимо ли земљиште са 400 товара, дајемо му стварно 4—6 товара бактерија.

Ова важна сазнања о бактеријама дала су нову важност стајском гноју у одржавању и повећавању земљишне плодности, кога вештачка или минерална гнојива могу само допунити, али никад и потпуно заменити.

Као даљи услов успешног размножавања и рада бактерија у земљишту потребно је да је ово умерено влажно, никако не мокро и с довољно ваздуха, без кога ни у земљишту нема и не може бити ни корисног живота ни корисног рада.

Обично се држи, да је плодност земљишта дана само природом, при чему се заборавља да и пољопривредник на њу има или може имати огромног утицаја; далеко већег, него што се то у широким нашим пољопривредним круговима мисли. Утицај пољопривредника је у овом правцу многостран и састоји се у целисходном гнојењу, ваљаном обрађивању, по-

годној мени усева и по потреби и у одводњавању. Али као год што пољопривредник може плодност својих земљишта повећати, он исто тако може неупутним радом и природну им плодност смањити. Давањем биљкама нездраве подлоге онемогућавамо им ваљану исхрану не само на њихову, већ што је главно и на нашу сопствену штету. Многа наша земљишта само су зато мало плодна, што немају довољно ваздуха, или што често страдају због оскудице у води, или често и зато што су и сувише влажна, управ мокра и из тих разлога мање плодна, него што би могла и требала да буду. Овоме се по правилу придружује и једнострано његово искоришћавање без одговарајућег плодореда, те су нам њиве коровљиве, приноси мали по висини, рђави у погледу каквоће, а сем тога нам усеви страдају у повећаној мери од биљних болести и штеточина.

Пољопривредник мора бити свестан да све донде док однос воде и ваздуха у својим земљиштима не доведе на праву меру, да дотле ни друге предузете мере, као н. пр., гнојење, не може дати видних резултата. Отуда и произилазе толика и честа разочарења уз губитак рада, времена и новаца.

Стога ћемо изложити значај воде и ваздуха у земљишту за здрав биљни напредак и узајамне неопходности оба ова чинилаца, које можемо у склад довести добрим обрађивањем. На крају ћемо бацити поглед на важност мене усева с обзиром на што боље искоришћавање земљишта. — Биљке примају из земље помоћу коренова минералну храну у воденим растворима, и то у растворима јако разређеним, слабим, како би ови могли пролазити кроз биљна ткива. Вода је дакле једини носилац биљске хране, она је стварно крв биљног тела. Да би биљке прибавиле довољне количине хране, природно је да морају примати и много воде. Оне морају, како бисмо то народним језиком казали, да ради парчета шећера ведрицу воде попију. Да би се омогућио придолазак нове хране, биљке сувишну воду испаравају порама свога тела, поглавито лишће.

Многи су се научници занимали мереньем потребне количине воде у растећих биљака, па су доспели до скоро невероватних резултата. По њима ова се потреба годишње по хектару и врсти усева креће од 4,5—7 милиона литара воде. Један једини струк сунцокрета испари преко лета 66 литара воде, а један $м^2$ купуса 350 литара за 4 месеца.

Биљке за све време растења требају непрекидно воде. Како и колико недостатак воде на биљке утиче, најбоље нам сведоче успомене из 1922 и 1927 године, када су многи усеви са дуготрајне суше остали кржљави, ливаде по првом откосу изгледале као спаљене, када отаве у крајевима где је суша владала није ни било, а кукуруз у много случајева није дао ни онолико зрна, колико је за његово сејање било утрошено.

На количине воде у земљишту утиче читав низ околности, а то су: висина водених талога, снега и кише, топлота, ветрови и састав и површина земљишта. Земља је састављена из огромног броја честица разне величине. Између њих налазе се празнине, које називамо поре, а које су испуњене делом водом, а делом ваздухом. Земља њима воду прима и делом задржава, а делом у дубље слојеве пропушта. Када би сваког дана на земљу пало онолико кише, колико износи једнодневна потреба биљака у води, биљке ову воду не би могле искористити, јер је потребно, да је земљиште у целој дубини до испод коренова овлажено. Отуда се и приписује највећи значај зимској влази.

Према количинама воде коју земљишта садрже, она могу бити мокра, влажна и сува. Влажност земљишта мења се и током године; највише влаге имају земљишта с пролећа, а најмање на измаку лета. Вода која у облику снега или кише пада на земљу, делом отиче, делом се испарава, делом ју земљиште упија и задржава, а сувишак отиче порама до каквог непропустљивог слоја, где се сакупља као подземна вода. Није ли ова јако дубоко испод површине, служи доцније усевима као резерва.

Вода у земљи не мирује и налази се у сталном покрету. Колико се горњи површински слој исушује утолико доњи слојеви спроводе је цевчицастим празнинама до биљних коренова, који је узимају, и ако јој није пресечен пут, излази на површину, где се испарава. За време дуготрајних суша, када висока топлота појачава исушивање горњих слојева, здравица шаље воду оранici докле је има, затим се убрзо и сама оранica осуши. Стога је дужност сваког пољопривредника да спречи губитке ове влаге тим, што ће јој спречити излазак на земљину површину пресецањем цевчица — путова — којима ова иде. Овај циљ постижемо одржавањем површинског слоја увек у растреситом стању, било дрљањем, било прашењем земљишта.

У истом циљу вршимо после жетве заоравање стрњишта. Уколико овај рад раније обавимо, утолико су губици влаге мањи, што иде у прилог клијању семена корова, и олакшава доцније главно орање, којим се поникли коров уништи. Из истог разлога дрљамо с пролећа озимице и с јесени поорана земљишта за пролећне усеве, а многе усеве окопавамо чим се површински слој слегне и загрози издизањем воде њемом испаравању на површини. Понекад, када је оранica по засејавању семеном сува, то ово стање и сами изазивамо ваљањем земљишта, да би се влага из здравице издигла у оранicу и омогућила клијање семена. При томе не смемо заборавити, да чим овај циљ постигнемо, земљиште треба лако подрљати или окопати.

Као што је недостатак воде у земљишту од штете за правилну биљску исхрану и развитак, исто тако је неповољна и друга крајност, када вода у њему прекорачи извесну границу и потребну меру. Земљишта водом засићена, или која у води леже, или код којих је доња вода високо издигнута, претстављају нездраву средину за гајење биљака. Таква су земљишта хладна и за биљке сува при свом сувишку влаге. На њима семе и коренови гајених биљака труле и гуше

се са недостатка ваздуха. Стајски гној распада се тешко и не у корисном правцу. Ту једино успевају киселе траве, и ако хоћемо да таква земљишта поправимо, морамо им омогућити вештачки приступ ваздуха, одвођењем воде т. ј. извршити одводњавање.

Поред воде и ваздух је у земљишту необично значајан. Њега и ако надземни биљни органи имају увек у довољној мери, он често недостаје подземним биљним органима, кореновима, који га требају за дисање. Сем тога ваздух је неопходан и за одржање живота бактерија, тог невидљивог света у земљи, чији смо значај мало пре у припремању биљске хране упознали. Дубоко заоран стајски гној не распада се већ само поцрни и као таквог га следећим орањем изоравамо. Ваздух је потребан за све корисне радње које се у земљишту одигравају: припремање и сакупљање биљске хране, и дисање коренова.

Као и вода тако исто и ваздух у земљишту треба да је у кретању и сталној измени са новим ваздухом. За корисне радње у земљишту је неопходна његова обнова, неопходно је проветравање земљишта. Недостатак ваздуха у земљишту настаје када његова површина окори или када је земљиште мокро. Тада место корисних радњи наступају шкодљиве. Зато само онај пољопривредник, који схвата значај ваздуха у земљишту, повећава жетвене приносе с најмањим трошковима.

Ваздух се задржава у земљишним празнинама, које није заузела вода. Уколико вода у земљишту долази до превласти, утолико се у њој смањују количине ваздуха. Пређе ли ово извесну границу, земљиште постане мокро, случај који смо већ раније објаснили.

Успех приноса и подизања земљишне плодности умногоме зависи и од јесењег орања. Пролећне орање у нашим приликама скрива у себи две опасности; губитак драгоцене зимске влаге и згрудвавање земљишта, што нарочито вреди за тешка земљишта. Стога пролећне орање треба колико је год могуће више

избегавати, а земљишта и за пролећне усеве орати с јесени. Где се пролећне орање из ма каквих разлога мора извести, треба га изводити што раније с пролећа, чим се земљиште просуши и то увек мање више плитко. Ваљање и дрљање треба одмах извести за плугом и не чекати да се бразде осуше и испеку, што при сувом времену може наступити и после неколико часова.

Важно средство за повећавање земљишне плодности имамо и у јесењем дубоком орању. Дубоким орањем омогућујемо приступ води и ваздуху до веће дубине, чиме потпомажемо рад на бржем распадању земљишних честица и припремању биљске хране. Биљни коренови на дубоко поораном земљишту не наилазе на сметње и допиру до веће дубине, те могу искористити већу запремину земљишта. Вода која при већим кишама плитко поорана земљишта претвара у блато, где се брзо испарава и површина окорева, код дубоко поораног земљишта продире у њ' остављајући горње слојеве пропустљиве за ваздух. Влага у здравици одржава и напаја биљке у време настале суше. Зато на дубоко с јесени поораним земљиштима усеви не страдају ни у случају влаге, ни у случају суше.

У случајевима где је здравица шљунковита, каменита и уопште неспособна за претварање у ораницу, ту дубоко орање замењујемо подривањем земљишта, оруђима која се зову подривачи. Подривачи неплодну земљу не избацују на површину, али ипак омогућавају продирање воде и ваздуха.

Плодност земљишта условљена је и погодно изабраним и уређеним плодоредом. Под њим подразумевамо ред, којим се разни усеви наизменично засејавају на једном истом земљишту, у циљу да се ово што боље искористи уз избацивање чистог угара. На пр. између двеју житарица умеће се лептирасте биљке као: црвена детелина, граорица, или окопавине: репа, кромпир, кукуруз; или индустријске биљке: шећерна репа, лан, конопља, дуван, или варива: грашак, сочиво, боб.

При састављању плодореда узимају се у обзир земљишне, климатске и тржишне прилике, и када и у ком размаку времена сме једна биљка сама по себи доћи на исто место, јер на пр. детелине, варива и лан требају размак од најмање 6 година. Дуговечне биљке као луцерка, искључују се из плодореда и гаје ван њега.

Према приликама састав плодореда може бити разан и подешен тако, да одговара свима приликама, потребама и правцима газдовања. И број парцела које у плодореду суделују може бити различит, али се тражи да њихове површине буду једнаке. Како је сваки плодоред ствар посебних прилика, то је саветно да се сваки ко мисли да га уведе, претходно посаветује са својим среским економом, а ми ћемо само упозорити на користи које нам добар плодоред пружа.

Плодоредом прилагођавамо гајење усева особинама земљишта, поднебља и тржишта; гајењем пиљних биљака на њивама употпуњујемо пиљу с ливада, што нам омогућава и лети стајску исхрану стоке, гајењем усева с дубоким кореном (детелине, варива) земљиште се подубљује, гајењем усева који се окопавају уништава се коров и земљиште тако лако не окорева и наизменично се у свој својој дубини искоришћава.

Са овим смо прешли све чиниоце који проузрокују земљишну плодност и на које пољопривредник својим радом може утицти. Српско пољопривредно друштво, коме наш пољопривредни напредак на срцу лежи и у чије име као његов члан пишем, жели да наши пољопривредници што боље схвате узајаман однос између земљишта и гајених биљака, који је основ за свестрано унапређење наше пољопривреде, и то како у интересу пољопривредног сталежа, тако и целога народа и целе државе.

Јаша Јањић.

Ратарство.

ЦРВЕНА ДЕТЕЛИНА И ЛУЦЕРКА.

У последње време, а нарочито прошле и ове године, примећује се међу нашим пољопривредницима све веће интересовање за гајење црвене детелине и луцерке. Ово интересовање црвена детелина и луцерка потпуно заслужују, јер се напредак нашег сточарства и ратарства без гајења ових двеју биљака не може у већини случајева ни замислити, и убудуће треба настојати, да се култура ових биљака још више прошири. Али, има нешто друго, што мени изгледа, да нашим пољопривредницима није довољно познато, а што они морају знати, ако желе да их ове две биљке обилато награде, а то су услови под којима црвена детелина и луцерка успевају. Услови за успевање црвене детелине и луцерке нису исти, или боље рећи, онде где добро успева црвена детелина, не може добро успевати луцерка и обратно. Стога ћу у овом чланку изнети посебице услове за успевање ових двеју биљака.

Црвена детелина јесте биљка влажног поднебља и влажнијих земљишта. Области сувог поднебља нису погодне за гајење црвене детелине, због недовољних количина влаге. Сматра се да све оне области, у којима пада у току године мање од 850 милиметара талога просечно, нису погодне за гајење црвене детелине. Области са мање од 850. милиметара талога годишње, јесу области луцерке. Разуме се, да се често пута, у области црвене детелине може гајити луцерка, и обратно, у области луцерке, црвена детелина, што долази као последица локалних (месних) утицаја. Тако на пр. при наводњавању или у случају, када је ниво подземне воде ближи до површине, црвена детелина успева и у сувљим крајевима, исто онако, као што може и луцерка успевати у влажнијим крајевима, на оцеднијим и растрестијим земљама. Но ипак, као мерило за одређивање гајења ових биљака, треба да служи висина водних талога, а могућност

успевања црвене детелине у сувљим крајевима, и луцерке у влажним, треба сматрати као изузетак.

Насупрот црвеној детелини, луцерка је биљка сувљег поднебља и сувљих, оцеднијих и растреситијих земаља. Велика влага за врло кратко време уништи луцерку. Области у којима пада од 500—850. милиметара талога годишње јесу области луцерке, изузимајући напред поменуте случајеве локалних утицаја.

Земље и за црвену детелину и за луцерку треба да буду плодне и дубоке, а уз то морају садржати довољне количине креча. Креч је један врло важан чинилац за успевање ових двеју биљака. На бескречним или у кречу сиромашним земљама, црвена детелина и луцерка не могу успевати нити давати обилате приносе. Најмања количина креча, коју треба земља да садржи, па да ове две биљке нормално успевају, износи 2%. У случају када нема или има мало креча у земљи, при гајењу ових биљака, треба додавати креч у облику ђубрења.

Из напред изнесеног видели смо услове под којима успевају црвена детелина и луцерка. Ако се обазремо на климатске прилике наше државе, онда црвену детелину, као биљку влажнијег поднебља треба гајити у западним и северо-западним крајевима, као: Западној Србији, Босни, Хрватској и Словеначкој, а луцерку као биљку сувљег поднебља у источном и североисточном делу државе: Источној Србији и Војводини — Бачкој и Банату.

Инж. Властимир Ђорђевић,
професор Сред. пољ. школе у Ваљеву.

Потреба веће производње поврћа.

Сви пољопривредници добро знају да је поврће лака, здрава и пријатна храна. Али ипак ми долазимо у ред оних народа, који најмање производе и за своју исхрану најмање употребљавају поврће. Сад настаје питање зашто? Ако би се рекло да то долази отуда, што ми нерадо једемо поврће, то не би било тачно. Јер нема међу нама скоро ниједног,

који се пријатно не осећа кад на својој софри, столу, види поред парчета хлеба и чанка јела, коју главицу или струк лука, коју паприку, патлиџан, печен или куван кромпир, келерабу, кељ, карфиол, купус, салату и друго поврће. Ако би се рекло да то долази отуда, што ми немамо подесног места и земљишта за производњу поврћа и то не би било тачно. Јер сваки од нас скоро без разлике има бар понешто окућнице, од које се може одвојити и оградити извесна површина за производњу поврћа. Е па шта је онда узрок малој производњи поврћа у нас? Биће искрен и рећи ћу да је томе скоро једини узрок наша нехатност, да не кажем лењост. Наиме, ми се с малим изузетком преко целе зиме излежавамо парећи се поред фуруне и огњишта, а слабо се бринемо о припреми земљишта за поврће и припреми и набавци семена од истог, и да спремни сачекамо пролеће и сејање отпочнемо и извршимо на време и како треба. Па не само то, но у том зимском нераду поједемо и последње резерве поврћа што смо их имали, те на тај начин и без семена остајемо. Кад овако неспремни и без семена уђемо у пролеће, ми не знамо шта ћемо пре и увек пре отпочињемо радове око припреме земљишта и сејања главних усева, а поврће као споредно остављамо. Ето због тога ми смо као пољопривредници и главни произвођачи и поред повољних услова ипак жељни поврћа, јер у њему највише оскудевамо. Ово је за нас, наше здравље и интересе велика штета. Јер без употребе поврћа за исхрану, ми се сувише једностарано хранимо. И то зими, када најмање радимо, ми једемо већином снажне, мрсне хране, а лети када радимо тешке и напорне радове, ми притежемо појас да мање једемо суве и већином слабе, посне хране. А ово и једно и друго сигурно шкоди нашем здрављу. Поред овога, у таквим се случајевима троши много више хлеба који би се много уштедео када би се трошило више поврћа, те на тај начин је исхрана без поврћа скупља. Напослетку, мала производња и употреба поврћа је чисто једна наша срамота, да ми поред свих услова за гајење и производњу истог, на својој софри, столу, својој путничкој, ђачкој и чобанској торби немамо поред хлеба бар по коју главицу или струк лука, краставац, паприку или печен кромпир. Или, кад нам пијачног дана кад се враћамо кући, вири из торбе или бисага празилук, венац лука, паприке и т. д., а које смо на пијаци купили и кући понели. Или кад по селу тражимо било на зајам било за паре главицу киселог купуса. Јесте, све је ово, као што рекох, наша штета и срамота, а која потиче само из наше небриге и нехата. Стога је у нашем сопственом интересу да се тога што пре ослободимо. А то ћемо учинити ако још сад кренемо на посао и сваки себи према своме

задружном стању, у своме дворишту или њивици, одвојимо по једно парче земље, па исто бар грањем заградимо, добро и дубље прекопамо и нађубримо, и на истом посејемо и посадимо коју леју разног лука, неколико стотина оцака кромпира, коју десетку оцака краставаца, коју стотину кућица бораније, неколико десетака струка паприке и патлиџана и неколико стотина струка купуса. Ако тако посађеном и посејаном површу узгред укажемо ону негу, коју оно изискује, ми ћемо на тај начин врло лако, брзо и јевтино произвести тога површа довољно за нашу потребу преко целе године, и на тај начин обогатити и свој јеловник. А наша би исхрана била обилнија, здравија, пријатнија и јевтинија, како у мрсним тако и у посним, како у зимским тако и летњим данима. Дакле, наш сопствени интерес налаже нам да повећамо производњу површа, стога одмах сви на посао.

Драг. Ј. Спремић.

Воћарство.

Неколико савета при оснивању воћарских задруга.

Појава јаког извоза нашег воћа ове јесени веома је радосно поздрављена. Међутим, сам сељак, произвођач, добио је незнатан део прихода за извезено воће, из разлога што су наши а и странци посредници добар део зараде стрпали у свој џеп. Кад се у овом часу појављује интерес и покрет за оснивање воћарских задруга, треба га поздравити и упутити правилним путем. Воћарске су задруге управо те организације, које имају да унесу више реда у уновчавању воћа, које имају да распрсну ланац тих посредника и да нашег произвођача доведу у што ужу везу с потрошачем и страним и домаћим. Кроз те воћарске задруге имаде наш произвођач дући и до остатка оног дела прихода за његово воће, које му је одузео посредник. С обзиром на све теже уновчавање наших житарица и осетно падање њихових цена на једној, као и с обзиром на одличне услове за развитак воћарства у нас на другој страни, питање унапређења и проширења нашег воћарства, а с тим у вези оснивање јаких и добрих воћарских задруга намеће се само од себе. То је проблем наше садашњице и сутрашњице. Зато ћемо у следећим редовима изнети најглавнија упутства и савете нашим воћарима за оснивање воћарских задруга.

1) Потребно је да се нађе у једном селу, општини или у више села која просторно згодно леже и која су међусобно приступачна саобраћају, неколико добрих воћара који су одушевљени за једну задругу. У прво доба је довољно да их

буде 20—30, онда ће се постепено моћи повећавати број. Главно је да су ти оснивачи, свесни и једнодушни у потреби оснивања такве задруге за своје село и околину. Тај покрет биће здрав у клици само онда, ако су ти оснивачи честити људи у моралном погледу, а истодобно и добри воћари. Кад ти знају шта хоће, кад су споразумни, онда ће се доцније моћи проширити тај круг према потреби и интересу.

2) Ти воћари морају бити начисто с тим, да задруга тражи од њих извесне жртве у замену за користи које они од ње очекују. У једној воћарској задрузи морају се уписати удели, којима ће се висина одредити према броју воћака тако на пр., да се каже, уписује се један удео од 250 или 500 динара. — Ако су воћари сиромашнији, с мањим воћњацима, онда ће се увести удели на сваких 20, 25 воћака т.ј. 1 удео од 100, 125 динара. Главна тежња да се удели утврђују на овај начин састоји се у томе, да се појача основни, сопствени капитал задруге. Зато се и сви воћари којима лежи на срцу успех њихове воћарске задруге морају строго држати ове обавезе. Већ при оснивању задруге препоручује се воћарима да уплате одмах један део, $^1/_4$ или $^1/_3$ удела, а остатак да се уплати у року од 1 год. или за што краће време. Само испуњавање те обавезе је оно што задругаре јаче веже за задругу, сабрани капитал у почетку јача и моралну снагу задруге која је основ задружног предузећа.

3) Сви они који се интересују за воћарску задругу морају бити свесни и тешкоћа у пословању ове установе, жртава и ризика које оне носе са собом, зато се морају побринути да у управу изаберу најчеститије и најпаметније људе у своме месту. Пре оснивања задруге морају размислити да ли имаде згодно место, које ће послужити привремено као складиште за воће, а ако таквог нема, на који начин би се дало подигнути један задружни магацин, где би се воће паковало и сачекала боља цена. И у ту сврху морају воћари задругари најпре сабрати знатну суму из својих средстава, а само изнимно се задужити.

4) Међу самим воћарима мора се наћи једно подесно лице (секретар) које ће водити књиге и бринути се о организацији посла. То лице мора бити стално у задрузи. Ако таквог нема, воћари се морају побринути да изаберу подесног млађег човека, да га пошаљу на праксу у коју воћарску задругу где ће научити књиговодство и организацију посла, да би им доцније добро послужио у њиховој задрузи.

5) Тек кад се покаже довољно разумевања и смисла за значај и оснивање једне овакве установе, тек кад дође до јачег интересовања и расположења у месту за оснивање за-

друге, онда се има приступити припреми за одржавање скупштине свих воћара из тога краја. — Нипошто се не сме пренаглити са сазивањем тих скупштина. Мора се најпре сачекати да мисао о оснивању задруге сазри, тако да воћари већ на скупштини буду упућени у коју сврху се иста одржава. Ради већег успеха а и бољег објашњења целисходно је да се сваки пут сазивачи таквих скупштина у прави час ставе у везу на првом месту са задружним савезима, пољоприв. подружинама, пољопривредним референтима, затим са свештеницима и учитељима и замоле их да би на скупштини одржао неко од њих једно популарно предавање о значају воћарских задруга. Та скупштина уколико се покаже довољно разумевања — може постати и оснивачка, и на њој се има основати задруга и изабрати управа. — Ако не би дошло до оснивања задруге, сазивачи скупштине не смеју клонути духом, они ће припремити и сазвати другу скупштину, у размаку времена се поразговарати и посаветовати са другим воћарима, да би могли бити после сагласни и сложни на скупштинама.

Уз остале препоручује се оснивачима да добро пазе кога примају за члана. Управо први чланови морају бити најчеститији људи у месту. То ће бити и најбоља гаранција за успех. Најздравији је развитак једне задруге која постепено повећава број својих чланова, а несавесне искључује тако, да тек за неколико година рада дође до знатног пораста чланова. Без слоге чланова не може се замислити успешан развитак задруге, управо нигде као овде не долази тако јасно до изражаја она народна пословица: „Сложна браћа нове дворе граде, а несложна старе разграђују".

Није довољно да оснивачи покажу доста воље за такву задругу. Они се имају постарати да из свога круга изаберу најугледније и најпаметније људе у месту у управни одбор. Поред воље мора се у задругу унети и много знања и искуства. — Искуснији и паметнији људи на челу задруге лакше ће свладати тешкоће у пословању с којима се има да бори једна воћарска задруга.

6) Да би задруга боље организовала своје пословање и донекле се обогатила искуством, препоручује се интересентима воћарима да пре оснивања задруге или одмах по оснивању заједно с пољопривредним референтом учине један излет у наше воћарске задруге у Качулицама, Ариљу и Марибору. Тако ће имати прилике да на лицу места проуче организацију посла, начин сортирања, паковања и спремања воћа, успехе и неуспехе задруге. Искуство ових задругара моћи ће им одлично послужити за њихову новоосновану задругу. — Сем тога, потребно је да се из круга задругара

изабере једно бистро лице које би отишло на извесно време на праксу у ове воћарске задруге, да се нарочито поучи у спремању, сортирању и паковању воћа.—

Др. Салих Уђварлић.

Бресквe.

У доба велике пропаганде за подизање воћарства, сматрам да неће бити на одмет, да за читаоце „Тежака" напишем неколико речи о бресквн.

По виноградима па и воћњацима саде се бресквe у циљу продаје као и за домаћу потрошњу. Бресквe, нарочито финије сорте, дају одличне компоте и пекмезе, који су рентабилни с обзиром да је за прераду бресквe потребна мања количина шећера, јер је сама по себи слатка.

Док је на скоро све врсте воћа обраћена пажња, изабране боље сорте које се калеме и негују, дотле је бресква потпуно занемарена. Код нас се бресква ретко кад калеми, производи се из коштица и то најпримитивнији тип обичне бресквe. Међутим, ова воћка има тако изванредних сората, да се с правом може рећи, да је бресква најлепше и најлуксузније воће.

Бресква има веома нежан плод, који не подноси дуже транспорте, те се зато много гаји у околини великих вароши. (Околина Париза, а специално Монтреј, чувена је као највећи центар за гајење бресака).

Код нас се бресква гаји, те није нова воћка за нашег пољопривредника, и када већ може да успева, ништа не стоји на путу да примитивне сорте заменимо далеко бољим страним сортама, којих има у великом броју.

Ову воћку делимо на две различите групе: руњавице и голице.

Овде ће бити речи само о првој групи, која нас интересује. Из ове групе узећемо само неколико најбољих сората.

Ране бресквe:

1) Амсденка:

Носи име Американца Амсдена, који је ову сорту произвео. Из Америке пренесена је у Француску, одакле је распрострањена по осталим земљама па и код нас. Зри рано, те се са те тачке гледишта сматра као добра сорта, иначе далеко изостаје иза француских сората, о којима ћемо касније говорити. Зри у првој половини јула. Дрво бујно и плодно, плод средње крупноће. Кожа жућкаста, са присоја руjава. Гаји се много у Јужној Француској и у Италији, одакле се транспортује за севернији пијаце. Код ове сорте месо је прилепљено уз коштицу.

2) Халеова ранка.

Плод крупан, округао. Кожа беличаста, црвенкаста с присоја. Месо сочно, слатко накисело. Коштица средња, прилепљена уз месо. Зри у јулу. Мало познија сорта од претходне. Америчког је порекла.

Позне бресквe:

1) Галанд (црна монтрејка).

Плод крупан, округао. Кожа цела руjава, с присоја загасито црвена, те јој отуда и име црна мотрејка. Месо јој је жућкасто, црвенкасто око коштице, сочно и слатко, мало накисело и врло миришљаво. Коштица омања лако се од меса одваја. Зри у августу. Ванредна сорта. Много се гаји у околини Париза. Најкрупније и најбоље црне монтрејке добија Висока воћарска школа у Версају, која ову сорту пакује сваку понаособ у лепе дрвене кутијице и као луксузно воће продаје на комад по врло високој цени. Треба да напоменем да се ове бресквe тако пажљиво беру, да их не сме гола рука дохватити. Додир руком скида са бресквe ситне маљице и остави траг прста, те се такве бресквe одвајају као меркантил и продају на килограм по нижој цени. Префињени потрошач тражи брескву коју није човечија рука ни дохватила али је због тога и скупо плаћа. Ово је француска сорта.

2) Крупна миљонка.

И ова сорта по квалитету ништа не изостаје иза горе наведене.

Плод има крупан, округао, са неједнаким полуткама. Кожа јој је жућкаста, преливена јаким руменилом с присоја, посута тачкицама и доста маљава. Месо бело зеленкасто, сочно, лако растопљиво, слатко и миришљаво. Коштица омања, испупчена и не прилепљује се уз месо. Зри почетком августа. Дрво је бујно и родно. Гаји се од пре сто година у Француској, што доказује њену вредност.

3) Лепа царска.

Плод крупан, округао, са неједнаким полуткама. Кожа жута, црвенкаста нарочито с присоја, посута тачкицама. Месо бело, врло миришљаво и слатко. Коштица мала, лако се ваја од меса. Зри у септембру. Ово је веома бујна и родна сорта.

4) Блондо.

Плод крупан. Кожа жућкаста, обливена руменилом. Са присоја љубичаста. Месо бело, око коштице црвенкасто, врло сочно, мирисно и слатко. Зри у другој половини септембра. Позна одлична сорта.

Има још неколико такође добрих сората, али ове наведене су најбоље. Код нас ове сорте нисам опазио, а сигурно да их и нема. Зато треба наручити калем гранчице из Француске, исто онако као што су наручене калем гран-

чице од јабука чак из Америке. Само ову поруџбину извршити ујесен, за калемљење на спавајуће окце, а не сада за пролеће, које је већ давно, као непрактично, избачено из праксе.

Бресква се калеми на ове подлоге: брескву произведену из семена, бадем, шљиву, и џанарику. Од ових подлога најмање се употребљује бресква. Бресква калемљена на бадему дуже живи и веома је родна. Сади се у оцедна и дубока земљишта. Шљива и џанарика употребљавају се као подлоге када се бресква сади у тешка, влажна и иловаста земљишта, у којима ми не оскудевамо.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Питања и одговори.

Питање. Молим да ме изволите обавестити о хранивој вредности биљке, зване пољска грахорица Lathyrus pratensis коју локално зову још и „састрица", као и која је боља, горња или њој сродна Lathyrus sylvestris; у каквом односу стоји ова последња са обичном грахорицом као зелена крма и као зрно?

Јово Н. Дорошки.
Бјељина, Дринска бановина.

Одговор. Изгледа да у Краљевини овим именима зову у различним местима различне биљке из фамилије легуминоза. Прошле године на огледном добру Пољопривредношумарског факултета у Земуну било је посејано семе „састрице" из Сремске Митровице. Ова се састрица показала као Vicia ervilia, односно Ervum ervilia, махуната биљка. Иако је слична обичној грахорици (Vicia sativa), ипак се умногоме разликује од грахорице, те се чешће ботанички уврштује у други род, Ervum, него у род грахорнице, Vicia. У Бијељини, како се види из питања, састрицом зову и једну врсту грашка, рода Lathyrus, који се још више разликује од рода Vicia, него **род** Ervum, **и који,** према г. Дорошком, обухвата различне врсте „грахорице пољске"; то су можда врсте Lathyrus pratensis, Lathyrus cicer, Lathyrus sylvestris.

Да опишемо нешто опширније ова два рода махунастих биљака, Ervum и Lathyrus, који за јужну Европу уопште и за Југославију имају практичну вредност као заменици обичне грахорице, донекле и грашка, углавном за сточну храну. Слика бр. 11. показује општи изглед „састрице", Ervum ervilia. Разлика састрице од обичне гра-

хорице очевидна је. Стабло Ervum ervilia апсолутно не полеже, цела биљка стоји усправно, доста јако се разграњава, достиже висине неких 25—50 см. Стабло њено јаче је мало од стабла грахорице, и мало грубље, што мора да ствара разлику и у хранивој вредности стабла састрице, упоређено са грахорицом. Ова вредност код састрице нешто је слабија. Али састрица треба да је издржљивија према суши него обична грахорица. Коренов систем састрице и по својим ситним, више мање округлим квржицама, сличан је кореновом систему грахорице, али је мало јачи. Плод састрице је као што се види на слици, махуна, сасвим различна од плода грахорице, у којој има 2—4 семена приљубљених уз махуну и зато изгледа оригинално. Лишће је код састрице парно перасто, без вршика, којима се завршава лишће код обичне грахорице. Број листића код састрице много је већи,

Сл. 11. Састрица (Ervum ervilia).

Сл. 12. Грашак (Lath. sativus L.).

10—12, него код грахорице, готово двоструко, али листићи су ситнији. Семе опет јако се разликује: код грахорице оно је округло, док је код састрице ћошкасто, (види слику), више-мање по овоме слично семену Lathyrus-a. Приноси састрице и у зрелом семену и у зеленој маси свакако су мањи од приноса обичне грахорице, док је за сено састрица можда и сасвим мало погодна, упоређено са грахорицом, услед грубље каквоће стабала, и што ситни листићи састрице још лакше опадају и губе се при сушењу, него лис-

тићи грахорице. Семе састрице има више горчине, него семе обичне грахорице и зато у хранивом погледу сматра се као слабија. Али у сваком случају — хранљива вредност и састрице као пићне хране и њеног семена — прилична је, и у сушнијим реонима она слободно може да замењује обичну грахорицу, којој је потребно више влаге када даје и веће приносе.

На огледном добру била је посејана и друга врста састрице — Ervum abyssinica (семе од Хаге и Шмита из Ерфурта). Ова врста састрице показала се као раностасија, али и слабија у своме развићу и приносу. Домаћа састрица из Сремске Митровице можда је већ више прилагођена нашим приликама, па зато је и јача, приноснија.

Грахор, грахорина пољска, грашак, Lathyrus, како показује слика бр. 12, има сасвим другчије обележје, него род грахорице (Vicia) и састрице (Ervum). Његово је стабло ребрасто, више-мање спљоштено, и јако се разграњава, готово од саме земље, тако да је цела биљка висине 25—35 см. и готово лежи на земљи. Дршке листа пљоснате и ребraste, а сам лист има само један пар листића, дугачких око 8 сант., зашиљених и завршава се дугачким вршљикама. Све то ствара сасвим друкчији спољашни изглед грашка, него изглед грахорице или састрице. На слици бр. 12 види се Lathyrus sativus — биљка са крупним, обично белим, спљоштеним, ребрастим семеном, које замењује у јужним, сушнијим пределима семе обичног грашка. То је заменик грашка исто онако као и „наут" или „сланутак" (род Cicer arietinum), који се доста обилно гаји у Вардарској бановини уместо обичног грашка. Тежина је 100 семена Lathyrus sativus неких 25—40 гр., а хектолитарска тежина 74—76 кгр. Кува се теже него обичан грашак, али успева у сушнијим реонима боље од грашка. Могао би да се по облику семена зове *„грашак зубан"*[1]. На огледном добру Факултета, од 13 врста Lathyrus-a (семе из Ерфурта) лањске године најбоље је успела врста — Lathyrus sativus. Друге врсте грашка које служе било за пићну сточну храну, било као цвеће, већином нису дале ни потпуно зрело семе, иако су зелену масу готово све дале. Lathyrus pratensis и Lathyrus sylvestris Wagneri; обе ове врсте нежне, али слабе. Lathyrus tuberosus, који се понекад види на ливадама; развијао се слабо.

Грашци за цвеће, као што су: Lat. odoratus са многобројним варијететима, Lat. mauritanicus, Lat. azorens и т. д.,

[1]) У источној Русији налази се повегде у култури под именом „горох зубак", или „чина".

сви су цветали, али потпуно зрелог семена готово нису дали, сигурно због јако сушне године.

Као сточна храна семе Lathyrus-a може да буде чак и штетно („латиризам"); али кувано семе изгледа не изазива никаквих штетних последица. Као зелена храна и као сено, односно — слама, има готово исту вредност, као и друге махунасте биљке, које се гаје за ову сврху. Али приноси Lathyrus-a за сточну храну обично су мањи, него приноси напр. грахорице, а и да не говоримо о приносима луцерке или црвене детелине у реонима за њих погодним. Дакле, углавном у сушнијим реонима, где боље врсте махунастих биљака, било за људску храну, било за сточну, успевају слабије, има потпуно разлога да пробамо и са увођењем у културу тих легуминоза, које су издржљивије према суши, иако при томе дају слабијих приноса, него легуминозе влажнијих реона. Али о Lathyrus sativus можемо да кажемо, да ова махунаста биљка изгледа може чак и успешно да конкурише на пр. са грахорицом и за сточну храну. Према Фрувирту на пр.[2]) приноси су у зеленој маси код грахорице од 100 до 300 м. ц. по хект.; код Lath sativus од 100 до 200 м. ц., ређе и до 380; приноси у сену — код грахорице — од 28 до 60 м. ц.; код Lat. sat. од 24 до 56 м. ц.; приноси семена: код грахорице од 9 до 25 м. ц., код Lat. sat. од 10 до 20 м. ц. Техника гајења више мање је иста; само се Lat. sat. сеје мало ређе него грахорица.

Др. Тим. Локот,
професор Универзитета.

Питање. Молим Вас да ме о следећем обавестите:
У вези чланка у Тежаку од 1. фебр. тек. гдо. „Када треба сејати црвену детелину", од Г. инж. Властимира Ђорђевића, проф., молим да ме обавестите, кад треба исту сејати у четвороредном — норфолском плодореду, пошто се јечам с јесени релативно доцкан сеје, те мислим да не би могла детелина до зиме да се развије. Мишљења сам да је за наше прилике четвороредни плодоред најподеснији, пошто би се место сточне репе могао сејати кукуруз, као прелаз с нашег нерационалног дворедног плодореда: кукуруз, пшеница.

Па како немам искуства о овом плодореду, а он се код нас апсолутно не гаји, то бих молио да ме опширније оба-

---

[2]) „Handbuch des Hülsenfruchterbaues", 1921. g

вестите преко „Тежака“ о усејавању црвене детелине и о њеном рентбилитету.

Радојица Проковић,
члан аранђеловачке Подружине.

Одговор. Пре него што будем дао одговор на ваше питање, поводом увођења норфолског плодореда на вашем имању, сматрам за потребно, да вам скренем пажњу, да увођење плодореда није проста ствар и да захтева свестрано познавање извесних чинилаца, од којих зависи конструкција плодореда. Ти чиниоци су: природне прилике; особине биљака које се жели гајити; величина газдинства; правац газдовања и др. Без познавања ових чинилаца добар плодоред не може се завести. Но ипак покушаћу да вам дам неке скице плодореда, које сматрам да су подесне за наше прилике, па према томе и за ваше имање.

Норфолски плодоред, онакав какав је у Енглеској: пиљне биљке (црвена детелина), озиме стрнине, окопавине, пролећне стрнине, није за наше прилике подесан, из разлога, што црвена детелина (а и остале пиљне биљке из фамилије легуминоза: грашак, грахорица, луцерка и т. д.) не подноси повраћање на исто земљиште најмање за шест година, и што код нас нема толико талога, који би обезбеђивали бујан пораст детелине, као што је то случај у Енглеској. Али ипак норфолски плодоред може се и код нас применити, само са извесним изменама. Стога ћу вам овде изнети две скице измењеног норфолског плодореда. Прва скица преставља четворочлани плодоред, који је згоднији за мања газдинства, а други шесточлани плодоред, који је интензивнији и згоднији за нешто већа газдинства.

Приликом увођења плодореда целокупно њивско земљиште једног газдинства мора се претходно поделити на онолико приближно једнаких делова, колико се усева гаји тако, да свака врста усева добије приближно једнаку површину.

Први плодоред изгледа овако:

1. црвена детелина $^1/_8$ имања, озими грашак $^1/_8$ имања, укупно $^1/_4$.;
2. озима пшеница $^1/_4$ имања;
3. кукуруз $^1/_4$. имања и
4. оз. јечам ($^1/_4$ имања) у који се на једној половини усејава црвена детелина ($^1/_8$ имања), а на другој половини незаузетој црвеном детелином сеје се озими грашак с јесени после јечма ($^1/_8$ имања).

Ево како овај плодоред изгледа на скици:

Год.	Парц. 1.		Парц. 2.		Парц. 3.		Парц. 4.	
1.	Црв. детел. II. год	Оз. граш.	Оз. пшеница		Кукуруз		Оз. јечам	
							црв. дет. I. год.	
2.	Оз. пшеница		Кукуруз		Озими јечам		Црв. дет. II год.	Оз. грашак
					црв. дет. I год.			
3.	Кукуруз		Озими јечам		Црвена детел. II год.	Оз. грашак	Оз. пшеница	
			црв. детел. I год.					
4.	Оз. јечам	Црв. детел. I. год.	Црвена детел. II год.	Оз. грашак	Оз. пшеница		Кукуруз	
1.	Оз. граш.	Црв. дет. II. год.	Оз. пшеница		Кукуруз		Оз. јечам	
								црв. дет. I. год.

Из предње скице види се да је увек $^1/_4$. имања заузета пиљним биљкама, а то $^1/_8$ под детелином, а $^1/_8$ под оз. грашком. После три године, када треба да се врати црвена детелина на прву парцелу, онда је треба посејати на другој половини прве парцеле т.ј. на оној, на којој је био грашак, а грашак после јечма с јесени треба посејати на половини, где је пре три године била детелина. У овом случају детелина и грашак враћали би се на своје првобитно место сваке 8 године.

У напред изнесеном плодореду препоручио сам вам за гајење оз. грашак, пошто он захтева исте услове за успевање као и црвена детелина. Уместо грашка могли бисте гајити пролећну грахорицу или зелени кукуруз — како хоћете. Стајско ђубре додаваћете под кукуруз.

Други плодоред изгледа овако:

1. Кукуруз;
2. Оз. јечам, у који се с јесени усејава црвена детелина;
3. Црвена детелина;
4. Оз. пшеница;
5. Сточна репа и
6. Озими или пролећни овас.

У овом шесточланом плодореду окопавине заузимају $^1/_3$ њива, стрнине $^1/_2$, а пиљне биљке $^1/_6$.

Скица овога плодореда изгледа овако:

Год.	Парц. 1.	Парц. 2.	Парц. 3.	Парц. 4.	Парц. 5.	Парц. 6.
1.	Кукуруз	Оз. јечам + Црв. дет. I год.	Црв. дет. II год.	Оз. пшеница	Ст. репа	Оз. (прол.) овас
2.	Оз. јечам + Црв. дет. I год.	Црв. дет. II. год.	Оз. пшен.	Ст. репа	Овас	Кукуруз
3.	Црв. дет. II. год.	Озима пшеница	Ст. репа	Овас	Кукуруз	Оз. јечам + црв. дет. I год.
4.	Озима пшеница	Ст. репа	Овас	Кукуруз	Оз јечам + црв. дет. год.	Црв. дет. II год.
5.	Ст. репа	Овас	Кукуруз	Оз. јечам + црв. детел. I год.	Црв. дет. II год.	Озима пшеница
6.	Овас	Кукуруз	Оз. јечам + црв. дет. I год.	Црв. детел. II год.	Оз. пшен.	Ст. репа
1	Кукуруз	Оз јечам + Црв. дет. I год.	Црв. дет. II год.	Оз. пшеница	Ст. репа	Овас

и т. д.

У овом плодореду детелина се враћа на своје прво место после 5. год., односно сваке шесте године. Уместо сточне репе можете гајити грашак или грахорицу, кромпир или пасуљ, према потреби и жељи. Сви ови усеви претстављају добре претходнике овсу. Стајско ђубре додаваћете под кукуруз, а по могућству и под репу.

Црвену детелину можете слободно сејати с јесени у оз. јечам. Куруз као претходник јечму, стасава крајем септембра месеца. Сетва јечма и детелине може се вршити октобра. Месеца октобра и половина новембра довољно су топли да обезбеде развиће детелине, потребно за њено преаимљавање. Сетву детелине вршићете одмах после сетве јечма, не чекајући да јечам никне.

Инж. Властимир Ђорђевић, професор.

Питање. Молим за одговор: да ли државни шумар има право, да тражи 60 динара дневнице; километражу по 3 дин. од километра; од сваког кубика дрва по 0.50 дин., када излази да маркира дрва за сечу и даде извозницу; и шта му од свега овога по закону припада.

Митар Полић.
члан постењске Пољопр. подружине.

Одговор. По § 79. Закона о шумама није дозвољено, по правилу, кретати дрво из шуме док се не жигоше шумским жигом, но од овога се могу и требало би изузети мале, приватне шуме, за које треба Бан да пропише посебан поступак. Шумар има право на дијурну по дневници и километражи, но не и по 0.50 дин. од кубика дрва или ма колико то било преко километраже и дневнице. Међутим, у пракси је да жигосање малих количина грађе у приватној шуми врши чувар шума без икакве километраже.

Јов. М. Јекић.

Некролог.

† МИТАР А. РАЈКОВИЋ

бив. државни економ округа ужичког.

Један од ученика првог кола ђака, онда новоосноване ратарске школе у Краљеву, био је и покојни Митар. Само још једна, па ће се навршити 50 година (1882) откако је ова школа основана и давала генерације људи, који су корисно послужили народу и држави.

Покојник се родио у Врњцима 7. јануара 1866. г. Основну школу учио је у месту рођења, а два разреда гимназије у Крушевцу. У ратарску школу је ступио 1882. и са одличним успехом је свршио 1885. год.

По свршетку школе, нешто због малог и слабог имања, а нешто због наваљивања људи од стране власти и политичких првака, прими се и буде више година деловођа општине врњачке, а потом чувар државних шума.

Кад се закон о државним економима и о унапређењу воћарства, донесени 1898 год., почели да спроводе и извршују, покојни Митар је међу првима још 1899. год. указом постављен за ванредног писара Министарства народне привреде и вршиоца дужности државног среског економа, а већ 1901. год. утврђен на овом положају.

Дуже је служио као економ среза нишког и среза јасеничког у Смед. Паланци, па је пред европски рат, затим одмах по завршетку истог реактивиран и постављен за окружног економа у Бијелом Пољу, а потом премештен у Ужице, на коме је положају, иако још релативно млад и добро држећи, напрасно умро 18. јуна 1922. год.

И као грађанин и као службеник државни, покојни Митар је важио као марљив, исправан и вредан човек, а од свих својих другова, пријатеља и познаника вољен и поштован, јер је увек био мирне и благе нарави.

Супруга покојникова г-ђа Станојка Рајковић, да би име свога рано изгубљеног друга овековечила и успомену на њега међу друговима, пријатељима и познаницима што дуже одржала, а тиме се и покојниковој љубави према пољопривреди одужила, уписала га је за члана добротвора Српског пољопривредног друштва са улогом од 1.000 динара.

Покојни Митар је био редован члан Друштва од 1904. а утемељач од 1921. године.

Хвала г-ђи Рајковић, што је овим племенитим гестом, многе његове и млађе другове и пријатеље потсетила и освежила успомену на покојног Митра, коме нека је слава и мир пепелу његовом!

Б.

Белешке.

Нов члан утемељач. Г. Михаило П. Пајић, пенсионер и финансијско-правни заступник из Београда — Варшавска ул. бр. 10, ценећи дугогодишњи рад Српског пољопривредног друштва на унапређењу свих грана пољске привреде, о чему се уверио као порезник, шеф разних среских и окружних, финансијских управа и начелник финансијског одељења Моравске бановине, а желећи да дође у ближњи додир са Друштвом, помаже његов рад и преко њега врши набавке за потребе свога имања у Глушцима, среза мачванског; — изволео је се уписати за члана утемељача Друштва и одмах положио улог од 200 динара.

Б.

Пољ. књижница и читаоница у Гњилану — Пирот. У недељу, 8 марта 1931 год., г. Алексић Ј. Јован, срески пољ. референт из Пирота, одржао је у Гњилану (Пирот) предавање по теми „Важност пољопривредних књижница и читаоница, и њихова улога у просвећивању земљорадничких маса". Предавање је било обилно посећено и са великим интересовањем саслушано.

Том приликом је г. Алексић, у сарадњи са г. Костом Милошевићем, учитељем из Гњилана, основао Пољопривредну књижницу и читаоницу, у коју су се уписали одмах 25 чланова, и уплатили цео улог за 1931 год.

Претседник читаонице је г. Алексић.

Рад читаонице се развија у знаку полета, јер је народ њоме одушевљен. Ова читаоница је један плус, на листи културних установа у селу Гњилану.

Ј. А.

Позив. — На дан 19. априла ове године, у 9 часова пре подне, одржаће се XI. редовна годишња скупштина чланова Удружења пољопривредних стручњака у дому Српског пољопривредног друштва у Београду, Немањина улица бр. 11. са дневним редом по чл. 31. правила Удружења.

Позивају се сви чланови, који су чланski улог за 1930 год. измирили, да одређеног дана на скупштину дођу.

Управа.

Записник.

8. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 24. фебруара 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, и чланови: Д. Спремић, А. Ранковић, М. Николић, Б. Ранковић, С. Ратковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и В. Матић.

Претседавали: у почетку седнице претседник г. М. Миљковић, па доцније ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 114) Прочитан је и примљен записник 7. седнице Управног Одбора.

II 115) Примљен је знању записник 7. седнице књижевног одбора, и усвојен је предлог бр. 116.

III 116) Прочитан је записник 1. седнице секције за шумарство и лов, па је одлучено, да се исти усвоји, осим тач. III и IV, по којима да секција учини конкретан предлог, имајући у виду постојеће стање.

IV Прочитан је записник 7. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

117) Да се одобрава кредитирање по предложеним тражењима, осим по захтеву бр. 1823.

118) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

119) Да финансијски одбор проучи предмете дуговања за раније године и поднесе предлог за расправу.

V Прочитан је записник 7. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

120) Да се набави десет малигана, пошто је ранија партија распродана.

121) Да се прими знању да мустра плавог камена који нуди фабрика „Зорка" има према хемиској анализи 99.84% бакарног сулфата.

122) Да се по предлогу набављачког одбора, набаве означене количине и врсте семена, плугова, копачица и прскалица.

123) Да се Министарству пољопривреде одмах поднесе извештај о прскалицама „Ковина".

124) Да се за друштвене потребе набави још 52 ком. столица.

VI Прочитан је записник 7. седнице програмског одбора, па је одлучено:

125) Да се исплати предавачу код сврљишне Подружине, хонорар од 400 динара.

126) Да инспектор отпутује у Влашки до и прегледа рад тамошње Подружине и извиди у чему су несугласнице између чланова.

127) Да се згодном белешком похвали рад чачанске Подружине, око уложеног труда на отварању живинарско-сточарске задруге.

VII Саслушана су мишљења инспектора за Подружине, па је одлучено:

128) Да се приме у састав нове Подружине у Прибоју и Д. Топлици, пошто су испуниле све услове предвиђене правилима.

VIII 129) Узет је у претрес извештај о раду Друштва у прошлој години, па пошто је исти допуњен и исправљен одлучено је, да се штампа у идућем броју Тежака и да се због сазове за 29. март о. г. У исто време коцком је решено, да из управе иступе г. г. А. Рашковић и С. Ратковић, поред оних чланова којима је истекао двогодишњи мандат.

IX Саопштења и предлози.

130) Прочитан је позив на међународни велесајам у Бриселу, који ће се одржати од 8.-22. априла о. г. Одбор прима знању.

НЕРВОЗА

ОПШТА МАЛАКСАЛОСТ, ПРЕВРЕМЕНО УВЕНУЋЕ, РЕУМАТИЗАМ И ДРУГЕ БОЛЕСТИ

сатиру организам оних, код којих је крв занечишћена отровима од нарушене размене материја (као мокраћна киселина, урати, оксолати и др.) — Ради предохране себе од болести а такође и ради њиховог лечења потребно је с времена на време чистити крв од горе поменутих отрова са физиолошким екстрактом (као „Калефлуид" Д. Калениченко) од жлезде младе животиње. После прођеног курса лечења са „Калефлуидом" — болести, слабости, радна неспособност пролазе, и пређашњи болесник опет ужива све лепоте живота млађих година.

БЕСПЛАТНО шаље се нова метода „Подмлађивање и лечење болести" препорођај снаге и здравља. Обраћати се: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир", Милош Марковић.

„КАЛЕФЛУИД" се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА"

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе, агрегати за расвјету

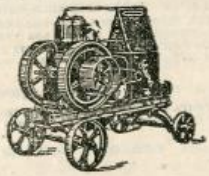

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.,
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливада,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на ручни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,
Сви остали господарски стројеви.

Slaviamotor. Jaromir Pažik

трговина пољопривредних стројева.
ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

Доходак богати даје воћару „Гаркон"

Шкодљивце све поништи му он!

Пакетић 1/3 кг. стоји Дин. 16.50. Најмање 12 пак. за Дин. 198.— за 250 литара шаље поузећем Творница кемикалиј „Гаркон", Цеље. Поручите одмах! Потпуни успех!

10 вагона храстова пиљена коља 28/28 мм. деб. 1 мет. дуг. за виноградаре и баштоване по цени горива дрвета, исто 120 до 175 см. дуг нешто скупље продаје са пилане

СТЕВАН ИВКОВ
Стапар Бачка

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр. по 7·50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр., Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а за сваку пошиљку Друштво анализира у огледној и контролној станици у Топчидеру.

Нервозни рано умиру!

Јесте ли на себи па макар само ту и тамо опазили следеће знакове долазећег смалаксања живаца?

Пребрзо узрујавање, нерасположеност, дрхтање удова, немир, лупање срца, нападаји омаглице, осећај страха, бесаница, немирни снови, безћутност појединих делова тела, страшљивост, прекомерна раздраженост код протусловља, буке, мириса, жеља за омамљивим средствима, духаном, алкохолом, чајем, кавом, трептање очних капака или титрање пред очима, навала крви, теснођа, хировитост, затаја памћења или способности говора, необична похлепа или одвратност. — Наступа ли код Вас од ових знакова нервозе једно јако или више њих истодобно онда су

Ваши живци озбиљно ослабили и треба да их ојачате.

Не допустите да то напредује, иначе могу наступити озбиљне сметње душевне способности, као несувисли говор и несвесни чинови, брзо пропадање тела и рана смрт следе наскоро.

Свеједно откуда потиче слабост Ваших живаца, **позивам Вас да ми пишете.** Радо сам приправан да Вам

бесплатно и франко једну једноставну методу **растумачим,**

која ће Вам очито донети радосно изненађење. Ви сте можда већ много новаца потрошили на разна средства, којима сте постигли само пролазно побољшање. Будите уверени, да ја заиста познајем прави начин, да се

супротставим слабости Ваших живаца.

Ова метода проузрочује истовремено побољшање расположења, воље за живот, енергије и радне снаге, дапаче неки су ми писали, да се ћуте после исте као препорођени. **Ово потврђују и лекарске изјаве.** Стоји Вас само једну дописницу, да Вам пошаљем поучну

књигу потпуно бесплатно.

Ако не можете одмах писати, онда си **спремите** ову **објаву.**

ERNST PASTERNACK BERLIN SO
Michaelkirchplatz - Nr. 13. Abt. 352

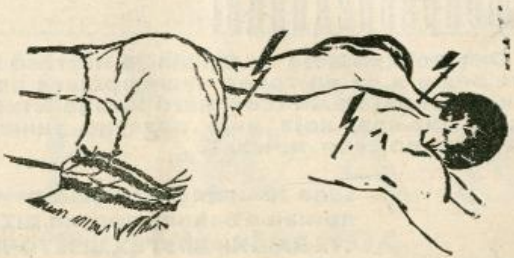

Употребљавајте *Слоан* против реуматизма, болова у крстима, ишијаса, болести леђа, болова исчашења и контузије и против свих врста болести мишића.

Ослободићете се болова у крстима

ако употребљавате *Слоан*-ов **линимент** који уклања болове брзо. Мала количина намазана на оболеле зглобове и мишиће продире одмах у кожу, крвни притисак исчезава, живци се умире и жељено олакшање наступа врло брзо.

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Добија се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

КЊИГЕ Божидара Ђ. Ранковића, пољопривредног инжињера и професора, шефа за виноградарство и воћарство Министарства Пољопривреде.

ВИНАРСТВО (30 динара), практично упутство за све радње у подруму око справљања и неге вина, ракије и сирћета, *ЗАКОН О ВИНУ* (15 динара) са разноврсним објашњењима и примени његовој, потребним сваком виноградару и кафеџији (I издање ћирилицом, II допуњено издање латиницом) и *РЕЗИДБА ВИНОГРАДА* (6 динара), практично упуство из кога се најлакше може научити овај најважнији посао у винограду, продаје: *Српско Пољопривредно Друштво у Београду.*

2—2

Пољопривредници!

Они воћари који мисле да је нестало штитасте ваши и да не треба више прскати воћке, већи су непријатељи себи, него што је штитаста ваш за шљиве, која није потпуно уништена нити сама по себи исчезла.

Сада је најпогодније време за прскање воћака против ШТИТАСТЕ ВАШИ и ДРУГИХ ШТЕТОЧИНА. — Зато негујте и на време прскајте воћке са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке препородити и сачувати од сигурне пропасти.

Воћари!

Пошто је Карбокримп ослобођен плаћања увозне царине, то смо од 1 марта снизили цену и у вашем је интересу да што пре поручите, јер је сада највећа тражња.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА" А. Д.

Телеф. 3-80 — Београд. — Прешернова бр. 14.

За Подружине и чланове Друштва испоручује Карбокримп по најнижој цени

Српско Пољопривредно Друштво

2—2

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ", Београд, Космајска 53.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено поштарине
реш. Мин. Пошта и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 8. Београд, 15. АПРИЛА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

На поздравни телеграм, упућен ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ КРАЉУ са 57. редовног годишњег Збора, Друштво је добило следећи одговор:

Београд, 1 априла 1931. године

Господину

ДР. ТАНАСИЈУ МИТРОВИЋУ,

потпретседнику Српског пољопривредног друштва.

Београд.

Господине,

Примивши са задовољством изразе оданости и верности, поднесене са годишње скупштине Српског пољопривредног друштва у Београду, ЊЕГОВО ВЕЛИЧАНСТВО КРАЉ благоволео је наредити ми, да учесницима скупштине изјавим захвалност.

Министар Двора,

Б. Д. ЈЕВТИЋ, с. р.

Поздравни телеграм гласио је:

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ, КРАЉУ ЈУГОСЛАВИЈЕ,

АЛЕКСАНДРУ I.

Београд.

Редовни чланови и Изасланици Подружина Српског пољопривредног друштва из свију крајева наше проширене Отаџбине, сакупљени на 57. редовном годишњем Збору,

сматрају својом првом поданичком дужношћу, да своме љубљеном КРАЉУ, ВАШЕМ ВЕЛИЧАНСТВУ и НАЈВИШЕМ ЗАШТИТНИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ДРУШТВА, пошаљу најсрдачније жеље за дуг и срећан живот ВАШЕГ ВЕЛИЧАНСТВА и целог КРАЉЕВСКОГ ДОМА, за добро Народа и Отаџбине, и кличу: да живи ВАШЕ ВЕЛИЧАНСТВО и цео КРАЉЕВСКИ ДОМ.

Потпретседник
Српског пољопривредног друштва,
Др. Танасије Митровић.

---

57. РЕДОВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

Српског пољопривредног Друштва.

У 62. год. живота нашега Друштва одржан је 57. редовни годишњи Збор 29. марта ове године. Збор је текао у потпуном реду и достојанствено, како то приличи једној установи приватне иницијативе, која је од свога постанка имала пред очима и на срцу само добро и благостање народа, првенствено наших многобројних али и заосталих пољопривредника. На овогодишњем Збору показало се, да смо скоро пребродили оно време послератних, наглих преокрета и посуврашених појмова, када је сваки, без обзира на своје способности, мислио да има права да критикује рад других не радећи ништа и не интересујући се за јаван рад и опште добро; када се због несхватања основних дужности члана друштвене заједнице рушио њен углед и ударало на част људи који у њој предано и својски раде. Срећни смо што је пребројено оно бурно доба великих прохтева и болесних амбиција, када је постојала деструктивна девиза, порушити и срозати у блато све стечене угледе, и појединаца и установа, па на тим рушевинама овладати њима ради личних користи. На овогодишњем Збору запазило се, да и критика, ако хоће да буде непристрасна и корисна, мора да има добре моралне основе и да поличе у доброј намери. То се приметило код свих чланова годишњег Збора, којима је одвратна и досадна критика људи, који се само о Збору виђају у Друштву и који узимају

реч само да се говори и да се прикажу чуварима Друштва и његових интереса.

Пошто је потпретседник Др. Т. Митровић у кратким потезима изнео прилике у прошлој години, у земљи и у иностранству, у којима се налазила наша пољопривреда и наши пољопривредници, и под којима је Друштво радило, пре прелаза на дневни ред послани су поздравни телеграми Његовом Величанству Краљу, Највишем заштитнику Друштва, Господину Министру Претседнику и Министру Пољопривреде, после чега се прешло на дневни ред.

Како је у прошлој години у Друштву радила мешовита комисија на прегледу рачуна, архиве и рада друштвеног, то је према реферату претседавајућег, а по одлуци Збора, прочитан прво извештај комисије, па се потом прешло на дебату о томе извештају и о извештају који је Управа о своме раду поднела Збору. Тај комисиски извештај приказао је у појединостима и верно рад Друштва од 1926. год. па наовамо, и углавном је посве похвалан за Управе, које су у Друштву радиле, изузимајући примедбе чисто техничке и административне природе. Овим извештајем Збор се уверио о раније тврђења друштвених Управа, **да се у Друштву ради као у доброј домаћинској кући; да се доследно чувају светле традиције и углед Друштва.**

О раду друштвене Управе било је на Збору и оправданих замерака и похвала, које ће по будући рад Друштва бити од користи. Тако се на Збору чуло од изасланика једне Подружине, да се о друштвеним зборовима дискутује о стварима које су од опште користи, а личне замерке и оговарања да се изоставе, пошто им ту није место, јер се Збор није сакупио то да слуша. Захтевано је да се у Тежаку поред поучног дела даје по могућству и један забавни део, пошто има часова када би наши земљорадници желели и мало забаве у читању. О раду Управе чуло се и то, да је на просвећивању и снабдевању пољопривредника мало и недовољно урађено због тога, што једна тачка програма рада није изведена (воћарски конгрес), што

многе Подружине постоје само на хартији и што су народу раздани са утакмице плугови и они који нису најбољи. Дакле нерад је када се од опширног програма не изврши једна или две тачке, и када се зажели испитивање плугова у народу, при дуготрајном раду и на различитим земљиштима. Воћарски конгрес није могао бити приређен због немања материалних средстава у прошлој години, али ће се покушати са његовим приређивањем у овој години. На овогодишњем Збору било је и предлога да се од Министарства пољопривреде тражи већа субвенција, да рад Друштва треба прилагодити данашњим приликама и потребама пољопривредника. О чему се даље говорило и шта се предлагало, видеће се из записника Збора, који ће се штампати у једном од идућих бројева Тежака. На завршетку дебате о годишњем извештају, Збор је изразио досадашњој Управи своје задовољство на раду, који се вршио под прилично тешким приликама, и дао јој разрешницу.

Овогодишњи Збор остаће забележен у историји Српског пољопривредног друштва, јер је на њему после 61. год. рада друштвеног изабран први надзорни одбор, којега Друштво није имало. Делокруг рада надзорног одбора регулисан је правилима друштвеним и он ће имати да врши контролу над радом Управе, који треба да тече по правилима. Овим је задовољена одлука 55. редовног годишњег Збора, јер се веровало да ће рад Управе бити бољи, него што је досада био. Али је досадашњем раду Друштва дато задовољење извештајем комисије која је прегледала рад, и у коме стоји, да је финансијски одбор вршио потпуно и успешно улогу надзорног одбора.

Т. Митровић.

Ратарство.

Каце као силоси.

Г. Драгољуб Д. Павловић, економ свога добра из *Бершића* код *Г. Милановца,* послао ми је писмо, које је и за

ширу јавност врло занимљиво, па ћу га зато овде изнети. Његово писмо гласи:

„*У Тежаку* од год. 1929. Бр. 12. стр. 181, и Бр. 13. стр. 503 прочитао сам ваш чланак „*О силажи*“, и о важности силосовања хране, као и о прављењу силоса.

У бр. 8. у чланку „*Први сило у београдској области*“ господин *Б. М. Станисављевић*, пише поред осталог и о прављењу силоса. Јасно смо схватили значај конзервисања хране помоћу силоса, али нас у моме крају спречава материална могућност да подижемо силосе.

Ви сте у вашем чланку напоменули, да се силоси могу правити и од дрвета, али нисте објаснили како се праве.

У мојој околини, као и у мене самог, налази се *велики број дрвених каца* величине од 10000 кгр. и већих, које, пошто се сад дижу модерне сушнице, и пошто се већина воћњака због штитасте ваши исушила, данас стоје неупотребљене.

Учтиво вас умољавамо да нам дате одговор на следећа питања:

1. Да ли би наше каце могли претворити у силосе, и на какав начин?

2. У случају да се то не може, на какав се начин могу начинити најјевтинији силоси за мала газдинства?“

1. Каце дрвене могу се врло добро употребити за сређивање пиће силаже. Дрвени силоси имају још и ту вредност, што слабо спроводе топлоту, па конзервисана пића није много изложена променама спољашње топлоте, што је за њену каквоћу врло важно. Каце напуњене пићом треба држати на сувом и од студени и топлоте склонитом месту, најбоље у затвореним качарама. Још је врло корисно, да се каце изнутра премажу загрејаном смолом, како би се изнутра створила корица, која још боље него дрво спречава приступ ваздуха, што је за очување пиће врло важно. О самом начину како се поступа код конзервисања силаже говорићу касније.

2. У крајевима где подземна вода није близу површине могу се јевтини силоси направити у земљи. У ту сврху ископају се округле или четвртасте јаме, које се на дну и унаоколо обложе дрветом, или се озидају циглом или цементом. Где има доста дрвета најбоље је да се употреби дрво.

Ширина и дубина јама подешава се према земљи, као и према броју стоке за коју се спрема силажа. Једно грло стоке, рачунајући дневно по 15 килограма силаже, треба за зимских шест месеци 2700 килограма. У један кубни метар силоса може да стане 700 килограма пресоване пиће. Из тога произилази, да за једно грло за шест месеци треба 4 кубна метра испуњеног простора силоса, чему треба додати

још 1 кубни метар више на то што се пића мора слегнути. Свега дакле треба онда 5 кубних метара.

Силос-јама дубока $3^1/_2$ метра и широка 3 метра у пречнику, садржи скоро осам кубних метара запремине, т.ј. толико, колико је потребно за храну за $1^1/_2$ грло стоке. Према томе за три грла требало би две овакве јаме. По томе рачуну може се израчунати и запремина каца и утврдити, колико каца треба пићом напунити, па да буде доста за сву стоку.

Најбоља биљка за сређивање силаже јесте кукуруз. Оно, силажа може се произвести и од других биљака, најбоље још од траве, зеленог жита (ражи и др.), или на пр. ако га по несрећи град потуче, од сунцокрета, али кукуруз стоји увек на првом месту. Није препоручљиво производити силажу од детелине или луцерке, јер се силосовањем униште беланчевине а то су најскупоценији храниви састојци ових биљака.

Да би имали шта да силосујемо, треба већ сад на то да мислимо, т.ј. треба да спремимо све што је потребно за сејање кукуруза за силажу, и треба да га посејемо.

Кукуруз за силажу гаји се у свему исто онако као и кукуруз за зрно, само с том разликом, што се свуда уместо једног струка оставља по 4 до 5 струкова. Сви други послови, сетва и окопавање свршавају се као и код обичног кукуруза. И размак између врста и оцака може да је исти, само што треба сејати више семена и што усев не треба разређивати. Колику површину треба засејати, то нека свако израчуна за своје потребе на овај начин.

На једном хектару средње добре земље може да роди око 300 товара зеленог кукуруза, на бољој земљи и више, а на лошијој мање. Одбивши од тога 20% као губитак за исушење, испаравање и сагоревање код силосовања, преостаје по хектару силаже 240 товара или 24000 килограма. Ако је за једно грло стоке потребно за шест месеци 2700 килограма, *то је количина добивена с 1 хектара земље довољна за девет грла стоке.* Разуме се, да ово *није потпуна пића* којој не би требало додавати још и нешто сена, зрна, мекиња и друге хране, *већ је то само основна пића,* која се мора још употпунити и другим врстама хране, према томе, шта и колико нам наше животиње дају.

За успех силосовања важно је умети га извести. Најсигурнији биће успех ако се поступи овако:

Кад је кукуруз заметнуо клипове и зрна се развила до млечног стања, тада је најбоље време да се кукуруз сече. Он мора пре силосовања да мало свене. Свенут је кукуруз за силосовање најподеснији. Њега треба тада сасецати и пунити у силос (јаму или кацу). Прво се на дно метне педаљ

дебео слој плеве или сечке од сламе и на њега се слаже кукуруз и само умерено гази, јаче поред зидова, а слабије у средини. Први слој не треба да је дебљи од метра. Сад се ово оставља да се само од себе загреје, а да би се загрејало што брже, треба одозго покрити пољавама, врећама или даскама. Што се брже пиња загреје, то је боље, и то *најмање на топлоту од 45 степени Целзијуса.* Треба имати термометар и мерити. Без термометра не може се средити добра силажа. Кад смо се уверили, да је термометар прешао 45 степени, треба упарену пињу *што јаче набити и наїазити*, и потом на њу метати други слој, који може већ да буде и 1½ метар дебео. И овај слој мора да се прво загреје на 45 степени, а потом се и с њим поступи као и с првим. Да би се могло радити без прекидања, најбоље је да се истовремено пуне две јаме или каце, сваки дан се ради с једном. Пошто је силос напуњен треба одозго по пињи посути слој плеве и затим све оптеретити да се што боље пресује. Може се оптеретити камењем (као кисео купус) или пак може се силос покрити 50 до 70 см. дебелим слојем набијене, влажне иловаче (слично као што се покрива комина у кацама). Све се сад остави најмање шест недеља и пиња је готова. Силос-јаме, које се праве напољу, треба прекрити кровом, да не пада у њих кишница.

Описао сам овде онај начин силосовања пиње који најбоље одговара за почетника, и који свако може извести и под садашњим нашим слабим материалним приликама. Но осим овог има још и других добрих начина како се пиња силосује и како се силоси граде. Али сви ти начини постали су под бољим приликама и подесни су за друкчије прилике него што су данас наше. Они ће се временом одомаћити и код нас, кад и ми будемо напреднији и материално јачи, а дотле боље ја да радимо ма и примитивније него никако. Детаљно упутство о силажи може се наћи у књизи Ј. Вукичевића, „О силажи", која се може добити од Срп. пољоприв. друштва.

К. Поповић — Шабац.

О пиљним биљкама.

Код нас се води жива пропаганда за што јачи развој сточарства а нарочито говеда, свиња и живине. За ту сврху троше се велике суме новаца за набавку приплодњака, помоћ сточарским задругама као и за предавања пољопривредних стручњака. Међутим, од свега овога немамо ни издалека резултата каквих смо очекивали од ове пропаганде.

Узрок спором напретку сточарства јесте рђава храна и

слаба нега. Наш пољопривредник преко зиме храни своја говеда сламом и шашом, поји их на мутној бари, а стручњаци очекују да сточарство реши пољопривредну кризу и побољша економско стање нашег пољопривредника. Докле се буде овако радило, буша ће и даље бити најбоље говече, а свака друга раса тешко ће продрети, јер се не да ни замислити да се говеда сименталске или пинцгавске расе хране сламом и шашом и поје на бари, док то буша и може да поднесе.

Приликом путовања по срезу, када сам држао предавања из сточарства и критиковао начин хранења стоке, увек сам добијао овакве одговоре: „Знамо ми како стоку треба хранити, али има доста сељака који једва производе довољно хране за себе, а од чега ће спремити храну за своју стоку". Заиста је тако. Непрестане деобе тако су испарцелисале и њиве, и ливаде, и шуме, и пашњаке, да многи поседи личе на дечије играчке. (Деобе о којима неће бити речи овде, катастрофално утичу на напредак пољопривреде, и само би закон био у стању и требало да ограничи даља парцелисања).

И ако су поседи мали, ипак сваки пољопривредник који хоће и мора да сточари у данашње време, јер му се то најбоље рентира, може да спреми довољно сточне хране и да не храни своју стоку сламом, која у себи нема скоро никаквих хранивих састојака. Нећемо говорити о ливадама, јер ће скоро и последње плуг превртути, али зато имамо других уноснијих пиљних биљака, а то су ове:

Луцерка или краљица свих биљака како је називају американци, треба да се сеје на сваком газдинству. Луцерка је врло рентабилна, јер се по неколико пута преко године коси, а има такву храниву вредност, да сву стоку одлично одржава и поправља. Ову биљку радо једе и коњ и говече и овца и свињче, па чак и кокошка, те према томе нема јој такмаца. Луцерка подноси сва земљишта, сем бескречних и сувише влажних. Семе луцерке је ове године релативно јевтино и зато сваки пољопривредник треба да је на своме поседу сеје, ако мисли да буде сточар и да од сточарства живи. Луцеришта, која се већ налазе, тако су мала, да једва износе по 4-500 кв. метара. У срезу посаво-тамнавском нема ниједног луцеришта на површини од једног хектара. Упуства о гајењу луцерке не могу овде да дам, зато што ћу навести још пиљних биљака, али зато читаоце упућујем да прочитају добру књигу о луцерки, коју је написао један од наших стручњака, г. М. Николић.

Сточна репа такође је одлична за исхрану, нарочито преко зиме, када стока добија суву храну. Приноси сточне репе су огромни, преко два вагона по хектару. И ову храну као и луцерку радо једе сва домаћа стока: коњи, говеда, свиње,

па је радо кључају и кокошке. Зато треба сваки пољопривредник да сеје ову благородну биљку. Код нас се репа постепено уводи, али у тако малој мери и на тако малом простору, да она још не претставља никакав фактор код хранења стоке. Репа тражи плодно земљиште, добоко узорано, али то не значи да не може да успева и на лошијем земљишту, само ако је дубоко узорано; наравно да ће на таквом земљишту бити и приноси осетно мањи. Зато сваки пољопривредник-сточар мора да сваке године сеје сточну репу. Они пољопривредници који ову биљку први пут сеју, често се жале да им репа не ниче. Уверио сам се да у сваком таквом случају није кривица до семена, већ до пољопривредника који семе дубоко посеје. Репа се мора плитко сејати. Ујесен репу што касније вадити када довољно стаса, и да се пажљиво утрапи да не промрзне и иструли.

Сточни грашак такође је одлична биљка за исхрану стоке. То је веома ретка биљка код нашег пољопривредника. Сточни грашак сеје се ујесен и у рано пролеће, стиже баш онда, када је сточна храна на измаку. По косидби грашка може њива да се преоре и на истој кукуруз посеје. Дакле грашак долази као усев између пшенице и кукуруза. Важно је поменути да грашак помоћу бактерија које му се налазе на жилама, узима из ваздуха азот и на тај начин поправља земљиште. То исто важи и за луцерку.

Још треба навести као добре пиљне биљке: грахорицу, крављу детелину, сточну мокву, лисни купус и др.

Гајењем ових биљака сваки пољопривредник може да добије велику количину сточне хране на релативно малом простору, и да на тај начин постане добар сточар. Када има довољно пиљне хране онда може да изабере и добру расу од које ће имати велику добит. Можемо гајити и нашу бушу, јер је и она добра ако се добро храни. Иначе слаба храна упропасти и најбољу расу, те због тога и наш пољопривредник са доста поноса каже: боље је наше говече него ма и једна друга раса коју нам економи препоручују, јер се оно и од сламе угоји. Докле год наш сељак буде давао сламу својој стоци, дотле ће буша бити најрентабилнија и нека се и не помишља на набавку културних раса. Храна ствара и одржава расу. То нека има на уму сваки свестан сточар.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопр. референт.

Дрљајте озима жита.

Ове године ваља озима жита дрљати. Дрљање треба да буде главна радња око њиховог његовања. Ево зашто:

Прошла зима била је сразмерно блага, дуготрајна, влажна и без великих голомразица, оних које потклобучују горњи слој земље и извлаче из ње биљчице жита заједно са кореном. Овога пролећа немамо дакле на њивама оне слике, какву смо вични гледати после студених зима и голомразица, а та је: да је земља измрзнута, испуцана и крта, па се по њој иде као по неком дебелом ћилиму: и да су биљчице јесењих жита извучене, оголићене, и већина њих да виси о једној жилици, и жељно чека, да је пољопривредник ваљком притисне уза земљу. Ове је године земља на нашим њивама збијена и много влажна. Усев се чврсто ухвати земље и није извучен. Њему ове године није потребно да га ваљком притискујемо уза земљу, већ обрнуто, да земљу око струкова прорадимо, како би се на површини створио слој растресите земље. Тиме ћемо спречити да се горњи слој, сада још влажне земље не стврдне у кору, која би усев давила, већ ћемо горњи слој отворити приступу топлога ваздуха и светлости, што је усеву врло корисно и врло потребно.

Дрљати треба одмах и што јаче. Дрљача ове године не чупа скоро ниједан струк жита, а ако би који и ишчупала, не чини много. Штогод се касније почне с дрљањем, то мање ће бити користи од тога посла, јер пролетњи суви ветрови јако исушују земљу, због чега се из ње губи много влаге, и ствара се осим тога тврда кора, која жито дави.

Дрљање је врло користан посао. Оно у чистој земљи у пуној мери замењује окопавање, па зато и они, који су жито сејали на широке врсте или на онаке, смеју се ослонити на само дрљање, само ако им земља није закоровљена. Дрљање је брз, лак и јевтин посао, па се нико не може изговарати и правдати да се није могло. Неће моћи само они, који неће, али ти ће то приликом вршидбе осетити на мањем приносу жита.

К. Поповић — Шабац.

Биљне болести и штеточине.

О неким олакшицама у сузбијању биљних болести и штеточина.

Пре неки дан био је код мене један врло отресит земљорадник из околине Прокупља и жалио ми се на штитасту ваш, које вели, има много у њиховим шљивацима. Том приликом поред осталих упустава за сузбијање штитасте ваши скренуо сам му пажњу на § 18. Закона о сузби-

јању биљних болести и штеточина. Како он као отреситији човек није био упознат са одредбама овога закона уопште, то сам га у исто време упознао са неким важнијим параграфима истога. То ми је и дало повода да напишем и овај чланак, у коме ће читаоци „Тежака" поред осталих напомена наћи и оно што је нарочито за њих важно у поменутом закону.

Много је говорено у јавности о сузбијању биљних болести и штеточина, а нарочито о сузбијању штитастих вашију на шљиви тако, да не би имало бог зна шта новог да се износи по овоме питању. У последње време говорено је како штитаста ваш на шљиви посустаје и сама по себи ишчезава и нестаје је. И поред овога позвани стручњаци упозоравају наше земљораднике воћаре, да штитаста ваш није ишчезла, да је она ту и да не треба своје воћњаке да остављају божјој милости, јер не само да ће изгубити род за текућу годину, већ при продуженој навали ове напасти могу изгубити и читаве шљиваке, као што је био случај у крајевима где је напад штитасте ваши био јачи. За нашу несрећу није једини непријатељ наших воћака само штитаста ваш. Јер док ова од воћака напада нарочито шљиву, а и разноврсно шумско дрвеће, дотле шљиву нападају још многе друге штеточине као што су: глоговац(Pieris crataegi), поткорњак (Scolytus pruni); и др. болести као што су: кривљење плода (Exoascus pruni), пламењача (Polystigma rubrum) и др. Исто тако непријатеља имају и јабука и крушка, две воћке од врло велике важности за нашу земљу. Прву нападају нарочито: крвава ваш (Schizoneura lanigera), јабучни смотавац (Carpocapsa pomonella), јабучни мољац (Hyponomenta malinella), лисна ваш (Aphis mali), главоња (Siparia dispar) који напада и крушку као и друге воћке, крушкова лисна ваш (Aphis pyri) и др. А ни остале воћке нису поштеђене, јер поред тога што свака воћка има свога нарочитог непријатеља или болест, многи штетници нападају разне воћке.

Међутим, од воћарства наш земљорадник сваке године узима лепу пару. Тако прошле 1930. год. само од извоза свежега воћа узео је преко 300 милиона динара, а одвојено за воћне прерађевине и воће које је у земљи продано.

А ова би сума била много већа да нисмо дозволили да нам пропадне много већи број воћака него што смо засадили, нарочито шљива. С обзиром пак на то, што ратарски усеви у последње време због велике светске конкуренције, све слабије њихове потрошње и царинских препрека, губе све више и више у цени, то је потребно обратити већу пажњу воћарству и сточарству. Овде ћемо узети у обзир само воћарство.

Како се из године у годину на нашим воћкама појављују све опаснији штетници и непријатељи, то сваки пољопри-

вредник, који хоће да гаји воћке и да од њих добије какву корист, мора од те користи редовно по један део да жртвује за издатке на сузбијању разних болести и штеточина на воћкама. Поред свих државних и општинских дажбина мора се сносити редовно и ова на сузбијању болести и непријатеља воћака. Као што је виноградар навикао да мора да подиже виноград на америчкој подлози и да за исти риголује земљиште у дубини од 60 до 80 см., а при том да га још мора редовно прскати бордовском чорбом противу пламењаче и запрашује сумпором противу оидиума, јер зна да му виноград друкчије неће успети, нити рода понети, тако исто и воћар мора да зна, да није довољно да сади само окалемљену воћку, већ мора да ову редовно негује и чува је од разних штеточина и непријатеља. У ову сврху неопходно је потребно да се воћке поред остале неге и редовно прскају каквим испробаним средством, као што је дрворин, карбокримп, дувански екстракт, или бордовска чорба и др. према потреби. Наравно ово изискује увек извесне издатке, али као што сам напред напоменуо, без тога се апсолутно не може опстати, јер ако штедимо овај издатак, изгубићемо све, па и сам воћњак.

Сваки пољопривредник није у могућности да без тешкоћа учини овај издатак, али сви пољопривредници треба да буду толико паметни те да оснивају Подружине Српског пољопривредног друштва. Преко ових ће Подружина они добијати на бескаматни кредит све своје потребе, па и средства за прскање воћака.

Водећи рачуна о овим потребама земљорадника, држава је набавила на име репарација током 1930. год. 2000 лећних и 1000 возних прскалица. Ове су прскалице раздељене свима воћарским крајевима у земљи да се продају за обвезнице ратне штете, која се прима по номиналној вредности, те се и на овај начин пружила помоћ пољопривреднику за борбу противу болести и штеточина воћака.

Цењећи важност сузбијања биљних болести и штеточина, држава је донела и специјалан „Закон о сузбијању биљних болести и штеточина". Поред много важних ствари, које се имају применити према овоме закону, од врло велике важности за наше пољопривреднике је § 18, који сам још у почетку споменуо, а нарочито његов трећи и четврти став који гласе:

„У случају појаве биљних болести и штеточина угрожавајућег карактера, за чије је сузбијање потребно уложити већу суму новаца, но што износи пореза на дотично земљиште (штитаста ваш на шљивама, маслинова мушица и др.), таква ће се земљишта ослободити порезе за ону годину у којој је држалац са успехом извршио сузбијање, а ако је држалац за ту годину платио порез, онда за наредну."

„Уз пријаву за ослобођење од порезе дотичног земљишта држалац је дужан поднети уверење од општинске власти, оверено од среског начелника, да је заиста с успехом извршио сузбијање уз назначење, колико просечно износе трошкови око тога. Ове пријаве и уверења ослобођавају се свих државних и самоуправних такса".

Важно је да сваки пољопривредник буде упознат са овим параграфом Закона о сузбијању биљних болести и штеточина и да користи у потпуности право које му закон даје. Јер је држава ценећи важност пољопривреде у нашој земљи с једне стране, а имајући у виду материалан положај нашег пољопривредника с друге стране, и донела овакав закон, којим се земљораднику олакшава борба противу биљних болести и штеточина.

Овде могу напоменути још то, да када се прскање пажљиво и на време изврши, оно делује апсолутно добро, што ми је познато и из личног искуства. Тако сам пратио развој штитасте ваши на шљиви у два шљивака у околини Прокупља. Један је шљивак био прскан са 7% карбокримпом, а суседни је остао неопрскан. Пре прскања су оба шљивака била врло јако заражена штитастом ваши, али после прскања на прсканом шљиваку није се апсолутно могла наћи ниједна жива штитаста ваш (карбокримп их је уништио), док је други шљивак сада имао још више штитастих ваши. Наравно, ако би се тако оставило дуже времена, прскани би се шљивак понова заразио. Зато је потребно да сви пољопривредници овај посао редовно обављају.

Осталом пољопривредници треба да буду такође упознати и са осталим одредбама поменутог закона. Зато ћу овде изнети § 3. који каже:

„Сваки држалац земљишта.... дужан је:

1) да штити свим подесним мерама и начинима своје културе од биљних болести и штеточина и да ове сузбија сопственим снагама и средствима у право време;

2) Да примењује на подесан начин од власти прописане специјалне мере за сузбијање и узме учешћа у извршивању општих мера, да се подвргава у томе раду прописима власти и званичних стручњака, установа и органа који руководе борбом против биљних болести и штеточина;

3) по потреби да даје сопствену или о своме трошку радну снагу за извршивање радова приликом општег сузбијања;

4) да одмах обавести општинску власт о првом појављивању извесних биљних болести и штеточина. И т. д. и т. д.

Поред ових дужности које § 3. износи овај Закон садржи још једну знатну олакшицу за пољопривреднике, а то је тачка 7) § 14. која гласи:

„Бан је дужан:

7) Да може кад нађе за потребно, на основу мишљења стручњака Државне пољопривредне огледне и контролне станице, одредити борбу противу скакаваца, без претходног упозоравања или издавања налога власницима и закупцима земљишта и тада им држава не дугује никакву накнаду."

„У таквом случају од учињених трошкова за борбу, држава сноси половину, четвртину бановине и четвртину заинтересоване општине. Држава може предујмити цео трошак, али бановина и општине дужне су повратити држави своту за предујмљене трошкове."

Колико прошле године имали смо извршене тачке 7) § 14. у сузбијању метелице (метлице) у Дунавској бановини и сузбијању скакаваца у Зетској односно Приморској бановини.

Напослетку да узгред напоменем §§ 20 и 21. овога закона Они говоре о казнама ко повреди одредбе овога закона. Првим се предвиђају казне од 10 до 300 дин. у корист општинске пољопривредне закладе, за неизвршење наређења општинске власти. § 21. предвиђају се казне од 100 до 5000 дин. у корист државне пољопривредне закладе, а то у случајевима продаје заражених семена и биља, или изношење ових са заражене територије, или пак када се врши увоз и транзит заражених биљака и њихових делова који служе за размножавање.

Дакле, пољопривредници, користите све што вам стоји на расположењу у борби противу биљних болести и штеточина и тиме сачувајте све своје културе од ових напасти. Нарочито ништите болести и штеточине у вашим воћњацима, јер ће издатак учињен на сузбијању истих бити обилно награђен одличним приносом ваших воћака. Ако пак занемарите ваше воћњаке, ви ћете изгубити не само род за једну годину, већ ризикујете да вам читави воћњаци пропадну постепено.

проф. **К. Г. Јанић.**

О сузбијању лисних вашију на воћкама

(Одговор на питање земљорадника Андрије Куљика из Словачког Арадаза, Банат).

О лисним вашима и њиховом сузбијању већ су писали у Тежаку г.г. В. Валента у броју 10 од 1928, стр. 309; К. Поповић у броју 10 од 1930, стр. 365. Постоји и књижица г. Др. Ж. Ковачевића „О биљним ушима и њиховом сузбијању" у издању Огледне и контролне станице у Осијеку.

Да би сузбили лисне ваши на бресквама и шљивама поступите овако:

Ако се пупољци још нису развили, испрскајте одмах воћке раствором карбокримпа, и то шљиве са 7%, а брескве са 5% раствором. Ако су пупољци развијени, учините ово идуће зиме, и тада је најбоље да брескве испрскате још новембра месеца, пошто је лист опао, са 7% раствором карбокримпа. Карбокримп можете заменити и другим карболинеумима (дрворином, лосолом) али раствор мора бити јачи, око 10%. Овим зимским прскањима уништавају се јаја вашију на воћкама и у већини случајева оне се могу на овај начин сачувати од напада у току идуће године, или ће се ваши на њима јавити касније и много ће се лакше моћи сузбијати.

У току пролећа и лета, када се ваши појаве на листу, да би их сузбили, прскајте воћке раствором дуванског екстракта, који можете добити у Српском пољопривредном друштву. За шљиве можете употребити јаче растворе (до 10%), али добри резултати добијају се већ и са растворима 3 до 4%, то јест када се у 100 литара воде раствори 3 до 4 кил. екстракта. За брескве употребите у пола слабији раствор (1 до 2 кил. екстракта на 100 литара воде), и најпре испрскајте само једну до две гране, да би видели дејство лека на саму воћку. Бресква уопште тешко подноси прскања са разним средствима, чак и самом бордовском чорбом, и може не само да изгуби сав лист и плод, већ и да се осуши, као што је било са бресквама које су појединци испрскали са извесним арсеновим средствима.

Пре употребе увек снажно промућкајте суд са дуванским екстрактом, а ако је екстракт густ, добро га измешајте, па тек онда одмерите потребну количину. Употребите што мекшу воду, најбоље кишницу.

Да би било успеха, прво прскање мора се извршити чим се појаве на листу прве гомилице вашију, јер ако се размноже, лист почне да се коврча, те течност при прскању не може да доспе до вашију, а све ваши које нису добро оквашене, остају живе. Исто тако прскања се морају поновити најмање још једном или и два пута, јер ваши се необично брзо множе, и довољно је да само мали број не буде убијен, па да се за кратко време толико намноже да наново заразе целу воћку.

Препоручује се да се најпре у води раствори 1 кил. обичног сапуна, на 100 лит. воде, па у сапуњаву воду сипа екстракт. Са непречишћеним дуванским екстрактом који ми имамо, додавање сапуна изгледа ми непотребно, и може проузроковати штетна згрушавања.

Покрај дуванског екстракта у трговини се могу добити и друга средства, као агритокс, афидон, са којима се по-

стижу добри резултати али која су доста скупа, ако се не варам, за одбрану воћака.

Др. П. Вукасовић.

Сточарство.

Сточарско-живинарске селекцијске задруге.

Откако је наступила пољопривредна криза, проузрокована великим падом цена пољопривредних производа, а специално житарица, као последица углавном сувишне производње истих, почела се у свима земљама, у којима пољопривреда игра важнију улогу, а у којима то није већ раније учињено, обраћати све већа пажња оним гранама пољопривреде, чији су производи претрпели мањи пад у ценама и чија је потражња остала још увек сразмерно велика. Међу те гране спада несумњиво и сточарство са живинарством.

Благодарећи природи својих продуката, чија се потрошња са напретком цивилизације човечанства све више и више повећава, сточарство је одувек било, па је и у данашњој пољопривредној кризи у већини држава готово најрентабилнија грана пољопривреде. Његова се важност нарочито осећа у пољопривредним земљама са претежно малим поседима, као што је баш случај са Југославијом. Та његова важност долази услед способности домаћих животиња да разне отпатке, који се добијају у разним пољопривредним гранама и који се не би ни на који други начин тако повољно могли уновчити, претварају у скупоцене животињске продукте (млеко, месо и т. д.). Оно даље омогућава искоришћавање радне снаге жена и деце, која би иначе у већини случајева остала неискоришћена. Због тих, као и др. својих добрих особина почело је оно већ поодавно добијати све већи и већи значај.

Првобитни облици домаћих животиња добивени припитомљавањем дивљих животиња увелико су се разликовали и по изгледу и по рентабилитету од данашњих. У току векова човек је применом стечених искустава — селекцијом (одабирањем) и другим помоћним начинима и средствима стварао себи подеснија грла према начину свога газдовања и укусу потрошача животињских продуката. На тај начин дошло се до данашњих више или мање племенитих облика домаћих животиња. У погледу стварања племенитих раса појединих врста домаћих животиња разни народи су постигли разне успехе. Неки од њих стоје далеко испред осталих (Данци, Швајцарци, Холанђани, Немци и др.), а други су пак много заостали иза њих. У ове последње спадамо несумњиво и ми.

Путеви, којима су наведени народи ишли ка постигнућу данашњег резултата на пољу сточарства, различити су. У неким од њих је држава са великим бројем сточарских завода и доношењем специалних сточарских закона била главни творац данашњих племенитих раса домаћих животиња у дотичној држави. У другим пак водили су главну реч приватни одгајивачи и разне приватне организације, чији је циљ био унапређење и побољшање појединих врста домаћих животиња. Ове сточарске организације — задруге и удружења, ма да су новијег датума (појавиле су се око пре 50 год.) учиниле су на пољу сточарства за сразмерно врло кратко време огромне успехе.

Сточарство се по природи својој увелико разликује од осталих пољопривредних грана, јер су домаће животиње по природи својој осетљива бића, са којима треба нарочито поступати, ако се жели од њих постићи стварних користи. Не треба се чудити када велики број пољопривредника, услед недовољног знања из области сточарства, каже да му се не исплати држати стоку.

Потребно је, дакле, пољопривредника — сточара, обучавати у раду око стоке, потребно је омогућити му побољшавање његових грла, упућујући га у начине селекције, оплемењавања, бољу исхрану, негу и т. д. Он сам поготову ако је малопоседник, не може те начине самосталпо спроводити. То могу радити велики поседи, који располажу са већим бројем грла и већим материалним средствима. Ситном поседнику не остаје ништа друго, него да га држава помогне или да се сам помогне, што је много боље, удружен са својим комшијама, који имају исте тежње.

Држава није у стању да сваког свог поданика директно помаже у његовом послу. Она може то чинити само индиректно, т. ј. давањем помоћи у новцу или стоци преко разних организација, (задруга); доношењем потребних закона, сузбијањем заразних болести и т. д.

Не остаје дакле друго, него да се сточари удружени у задруге, које држава обилно помаже, сами, користећи ту државну помоћ — помогну. Оно што није могао учинити један, учиниће њих више заједно. За ту сврху су сточарске, односно живинарске задруге најподеснije. Оне су организације удружених сточара са истим циљевима. Оно што појединац сточар — малопоседник није у стању да учини, учиниће задруга. Набавку скупоценог приплодних грла, вођење пореклописних књига, спровођење контроле млечности, односно носивости код живине и искоришћавање хране код свиња, организовањем јавног натјецања — изложаба, није у стању сточар малопоседник сам да спроведе. За то је потребно више средстава, више стручне

спреме и знања, него што он има. Не остаје дакле друго, него да се створе јаке и моћне организације, које ће располагати потребним средствима и стручним снагама и које ће моћи изводити оно, што појединац не може успети да изведе.

Благодарећи искуству напредних сточарских народа, ми знамо данас за многе тајне из области сточарства, од којих углавном зависи успех у овој грани пољопривреде. Ми знамо данас да родитељи преносе готово сва своја својства на потомство. Знамо да ће крава са великом млечношћу, ако је оплођена биком, који води порекло од родитеља са високом млечношћу, дати потомство које ће се такође одликовати високом млечношћу. Разумљиво је, да при том морају бити испуњени и др. услови, добра исхрана и нега. Знамо, даље, да међу нашим домаћим животињама има грла која боље искоришћавају храну него остала т. ј. брже се и лакше гоје него остала, дају више млека, јаја, меса и т. д.; знамо и то, да сва грла не преносе своја добра својства у подједнакој мери на потомство. Нека од њих дају потомство са свима својим добрим својствима, друга пак дају потомство, које се у погледу својстава много разликује од родитеља, т. ј. које не наслеђује добра својства од родитеља у потпуности.

Ми видимо да се у сточарству, ако се жели имати стварних користи од истог, мора вршити избор тих најбољих грла, т. ј. спроводити селекција приплодних грла и за приплод употребљавати само најбоља грла. Ми смо свесни тога, да наше домаће животиње служе да даду што више користи т. ј. да нам даду што више сточних продуката (млека, масти, меса, јаја и т. д.), а да при томе трошкови око узгоја и исхране тих грла буду сразмерно што мањи. Уколико нека домаћа животиња даје више приноса, а притом њено издржавање (исхрана и нега) мање стаје, утолико је она корисниja, рентабилнија за сопственика. Први услов за напредак сточарства је спровођење контроле продуктивности (млечности, носивости, брзине гојења и т. д.), на основу које ће се одабирати за даљи приплод само грла са најбољим продуктивним својствима. То спровођење контроле, које мора донекле имати званичан карактер, т. ј. мора бити спровођено од стране неке организације, чијим се исказима може поверовати, могу са успехом спроводити само сточарске, односно живинарске задруге. Оне су једино у стању да то преко свог стручног органа, контролног асистента, спроведу.

Познато је даље и то, да се успех у сточарству не може постићи тако брзо, као у неким другим гранама пољопривреде (ратарству и др.), већ да је за то потребно доста времена, много средстава, искуства и стрпљења. До-

душе у неким гранама, као на пример у свињарству, живинарству и пчеларству може се доћи брже и лакше до позитивних резултата, него ли пак у говедарству, коњарству. Узрок томе лежи у способности брзине размножавања разних врста домаћих животиња. Док се од једне свиње може добити у току године 20 и више потомака, од једне кокошке око стотину, дотле се од једне краве, кобиле, овце или козе, може добити један или ређе неколико потомака. У овој првој групи домаћих животиња имамо дакле већу плодност и могућност, да од тог бројнијег потомства изаберемо оно, што је најбоље за даљи расплод. Код друге групе пак, број је ограничен, и тај избор, селекција, у велико отежана. Њу могу спроводити само велики поседници, који држе сразмерно велики број тих грла. Мали пак поседник, са којим ми имамо углавном да рачунамо, није у могућности да ту селекцију спроводи у правом смислу речи. Он је приморан да таква одабрана грла, а поготову мушка, јер је њихова улога у сточарству много већа од улоге женских грла, купује по скупе цене и на тај начин увелико смањује приносе од сточарства, које би иначе имао без тих издатака.

Не остаје друго, него да се мали поседници удруже у сточарске односно живинарске задруге, које ће, благодарећи већим средствима и стручним знањем, моћи ту селекцију, односно набавку већ селекционираних грла, извршити лакше, и које ће та набављена грла или одгојена од самих задругара моћи боље искористити, дајући могућност задругарима да добра мушка приплодна грла употребе за оплођење својих женских грла. Задруга је та која може надокнадити недостатке малих поседника. Она ће преузети на себе улогу селекције и оплемењивања, на основу сигурних, већ утврђених података (млечности и т. д.).

Задруга је у могућности, даље, да држи стручњака, који ће задругаре обучавати у исхрани, нези, одгоју и селекцији домаћих животиња, преради животињских продуката. Она је та, која ће налазити тржишта за сточарске производе својих задругара, побољшавати приплодни материал куповином првокласних грла у другим напреднијим сточарским крајевима; вршити продају непотребних приплодних грла својих задругара и т. д. Њен делокруг рада није, дакле, тако мали и безначајан. Разумљиво, да је за све то потребно средстава. Но свакако, да ће задруга до тих средстава пре и лакше доћи, него појединци као и то, да ће се тај уложени капитал моћи боље искористити, него што би га појединци искористили. Није свеједно, да ли ће се на пр. један скупоцени бик употребити у току године за оплођење само 10 или 50 крава. У овом другом случају

новац уложен у бика доноси ће већу ренту. Задруга може дакле увек према потреби својих задругара да набави, односно да држи само толики број добрих мушких грла, колико је потребно за оплођење задругарских женских грла. Јевтиније је, дакле, да 30 задругара за оплођење својих, рецимо 50 крава држе једног доброг бика, него ли да сваки пети, што је већином случај, држи рђавог бика, од кога се не може у погледу побољшања потомства ништа очекивати. При задружном држању само доброг бика задругари ће уштедети не само у трошковима исхране и неге, него ће имати и у погледу поправке својих запата бољих резултата.

Појава сточарских, односно живинарских задруга претставља несумњиво један врло важан моменат у историји развоја сточарства, односно живинарства.

Резултати, које је сточарско-живинарско задругарство показало у разним државама за сразмерно кратко време, заслужују пуну пажњу свих оних, којима је стало до напретка сточарства и живинарства.

У Данској, Холандији и Немачкој најбоље се испољавају резултати тог задружног рада на пољу сточарства и живинарства.

У нашој држави, ма да је ова врста задругарства новијег датума, за сразмерно врло кратко време учињени су у појединим покрајинама колосални успеси. Рад говедарских селекцијских задруга у Словеначкој; рад живинарских селекцијских задруга у Војводини, Хрватској и Словеначкој може се с правом рећи да је колосалан. Ти успеси потстакли су и остале сточаре у нашој држави, да попут њих пођу правим путем ка поправци својих примитивних грла домаћих животиња, ка побољшању исхране и услова њиховог одржавања, што ће несумњиво увелико побољшати приносе стоке и њен рентабилитет, а с тим упоредо и економско стање пољопривредника.

Нагласићемо још да је почетак рада ових задруга скопчан са великим тешкоћама. У већини случајева број чланова при почетку рада је мали, јер већина конзервативних сточара још увек нерадо гледа све новине и зато нерадо ступа у овакве задруге. Но све то не треба и не сме бити препрека онима, који стварно желе ићи напред. Они не смеју ни у ком случају посустати, већ храбро корачати напред и савлађивати све препреке. Само на тај начин поћи ће се са мртве тачке, на којој се још увек сточарство налази у већини крајева наше државе.

Инж. агр. **Драг. Николић.**

Ветеринарство.

Црвени ветар, модрац, код свиња.

Милан Р. Марковић, тежак из Атенице јавља: „Зашла је нека опака болест у свиње, нарочито млађе до 4 месеци и то од боље расе. Болест траје до 5 дана, а некад и мање, до 24 часа. У тој болести свиньче само заноси задњи део тела, а по телу избију неке црвене плоје-модрице. Молим шта треба радити да се спречи ова зараза?“ У овом случају врло је вероватна појава заразне болести код свиња, која се зове *црвени ветар, модрац или ерисипел.*

Ову заразу описаћемо мало опширније, у намери да се са истом упознају одгајивачи свиња, а како би знали које мере предосторожности треба да предузму противу исте.

Црвени ветар код свиња је са крвним тровањем краткотрајна зараза, коју проузрокује бацил црвеног ветра, а нарочито се одликује црвеним осипом по кожи, желудачним и црвеним запаљењем са крварењем, запаљењем бубрега, отеченом слезином и општим појавама тровања крви (ткивно запаљење јетре, срца и мишића).

Бацил модраца налик је врло малом штапићу, који је дугачак 1—1,5 хиљадити део милиметара. Његова отровност је прилично велика, тако нпр. у усољеном или осушеном месу остаје жив неколико месеци. Када се закопа месо угинуле свиње од црвеног ветра, онда се бациле тако пре сачувају него што је униште, а напротив угине, када се осуши или пет минута загрева на топлоти 55—70° ц; прелије кречним раствором 1:2 (т.ј. на један део негашеног креча два дела воде), затим хлорним кречом (1:100); врелим лугом (1:100) и свима јачим средствима која убијају заразне клице као: сублимат (1:1000), креолин 5:100.

Како се свиње заразе овом заразном клицом? Бацили црвеног ветра највише улазе кроз органе за варење. Ако у желудцу и цревима има повреда од разних глиста, онда кроз ове повреде бациле лако продиру у крв. Зараза се преноси преко хране и воде, када је храна или вода загађена балегом од болесних свиња. Тако могу постојати места у којима стално влада ова зараза, пошто је балегом, мокраћом или лешинама заражено само земљиште или заједничко појило или каљуга. Још се свиње могу непосредно заразити када пију мокраћу, једу балегу, крв, месо и отпатке од болесних и закланих свиња од црвеног ветра.

Често се ова зараза може раширити продајом меса од болесних и прикланих свиња, па се таквим месом хране свиње или се у храну за свиње додаје вода у којој је прано овакво месо или свињама дају отпаци при клању, употребљују за-

ражени судови за појење или напаја нечистом водом од прања прибора за клање, па чак и сами касапи могу пренети заразу.

Када бациле црвеног ветра продру у крв и разне органе и жљезде, оне излучују отрове (токсине), који врло отровно дејствују на живчани систем, мишиће и велике телесне жљезде.

Ако свињче преболи ову заразу, тада по правилу не оболи више од исте, јер се у телу ствара отпорност и неосетљивост (имунитет). Од уласка бацила црвеног ветра у тело, до појаве болести протекне обично 3—4 дана, док у неким случајевима само (2 дана), а запажено је и дуже трајање (5 дана).

Ова се зараза највише појављује у летњим месецима: јулу, августу и септембру, али се ипак појединачно појављује и преко зиме; спољна велика топлота повољно утиче на развијање разних клица црвеног ветра. Рђави, влажни, запарни и нечисти обори погодни су да се болест појави.

Прасад у првим месецима имају најмање склоности да се разболе од ове заразе. Највећи број свиња оболи када имају 3—12 месеци, али ипак могу оболети и свиње до три године.

Давно је још познато, да је прилепљивост појединих свињских раса према црвеном ветру врло различита. Из других земаља увезене свиње уопште лакше оболе него домаће; тако нпр. најраније оболе свиње енглеске и полуенглеске расе, даље поланд-кина расе, а мању наклоност има јоркширска раса и њени мелези.

Знаци болести. Болест обично почиње изненада, без претходних знакова, са врло јаким појавама. Свиње неће да једу, понекад показују гађење, добију јаку ватру (до 43°) и испољавају јаке живчане поремећаје: врло су невеселе и тужне, сакрију се у сламу, не обраћају пажњу на околину, слабе су или одузете у задњем трупу (при кретању заносе задњи део). Понекад свиње показују грчеве у мишићима и шкрипе зубима. У почетку свиње споро балегају. Слузокожа очних капака је затворено црвено до кавено-црвена. Махом другог дана по обољењу избију по површини са слабо обраслом длаком и танком кожом (доња страна трбуха, предео око пупка, доња страна врата и прсију, између задњих ногу, уши, врат) видљиви знаци болести, отворено црвене, доцније као бакар или плаво црвене мрље у величини длана, које се ускоро споје у веће, неправилне плавоцрвене или прљаве површине. Ове мрље обично нити су болне нити набубреле. Понекад се појаве на црвеним мрљама нарочито по ушима, пличићи, па чак и појаве изумирања коже. Када се болест врло брзо развије, тада ове црвене мрље су врло

слабе, или се тек по угинућу појаве или се уопште не појаве. Балега од болесних свиња је ретко слузаста, ређе крвава. При крају настане врло брзо дисање са општим модрилом.

Када се изврши секција, види се запаљење желудца и стомака са крварењем, отечене утробне жљезде, запаљење бубрега са крварењем, оток слезине, као и запаљење јетре и мишићног дела срца. — Ове промене махом су довољне за разлику од свињске заразе и свињске куге; јер свињска зараза се одликује нарочитим променама у плућима (запаљење плућа), а свињска куга променама у ждрелу и цревима (дифтеричне наслаге) и у припадајућим лимфним жљездама као и различитим бактериолошким налазима. Црвенило кожно, које се појављује такође код свињске заразе и свињске куге, постало је услед излива крви и не може се дакле као код црвеног ветра умањити или растурити притиском прста.

Прави кожни црвени ветар (услед заразе рана) појављује се појединачно, и ограничено највише на кожи главе и одликује се запаљењем и болном кожом, и тежњом да кожа обамре у ограниченом делу или на врховима ушију.

Топлотна капља појављује се нарочито код врло дебелих свиња за време транспорта при великој жези, а услед застоја крви појави се плаво-црвено обојена кожа. Код секције виде се само промене угушења.

Прострел или антракс појављује се умногоме код свиња као заразна болест ограничена на једном месту у виду прострела поклопца душника и запаљења врата. При овоме настаје тешко гутање и дисање као и гутави отоци коже под доњом вилицом.

Копривњача није заразна, појављује се појединачно и врло је блага, а уз то не ствара никакве грозничаве појаве.

Са црвеним ветром могу се заменити крварења услед повреда (када се гоне и туку свиње, код крмача када дође прасад на сисама и вимену услед повреда од младих); таква крварења су у упоређењу са црвеним ветром једностране и пролазе без грознице;

Нагла угинућа као од капље могу се појавити код свиња у вези са опаким обликом шапа и устобоље. Код ове болести на угинулим свињама налазе се сивожута, пругаста огњишта на срцу.

Лечење. У брзом току црвеног ветра примена лекова долази махом касно. Ако је лечење уопште могуће, онда се може покушати давати велике количине каломела (3—5) гр.). Такође и креолин (кашиком од јела у раствору 3—5%) у почетку болести хвали се као добро средство. Доцније као добро средство служи алкохол у виду ракије (2—3 обичне ракиске чашице у једном литру млека).

Али много више одговара циљу и такође у случајевима који су узели маха обећава још успеха лечење са имуним серумом против црвеног ветра као што се употребљава за заштитно пелцовање. Код нас се производи у заводу Камендин у Новом Саду, у Патриа заводу у Суботици и Југослов. серум заводу у Загребу). Ипак је потребно да се серум за лечење употреби у већим количинама (20—30 к. см), а кад после првог убризгавања не наступи никакво побољшање, треба га после 8—10 сати поновити.

Постоје две методе пелцовања свиња противу црвеног ветра: по Пастеру и по Лоренцу. — Ова друга је практичнија, те је с тога описујемо:

Заштитно цепљење (т.ј. свиња, међу којима не влада зараза црвеног ветра) по Лоренцу: На сваки 10 кгр. живе тежине треба да се убризга (2,5) два и по кубних сантиметара серума, а прасадима до 20 кгр. најмање 5 кубних сантиметара. Истовремено доза културе код енглеских и полуенглеских раса (0,5) половину кубног сантиметара, а код монголица (1) један кубни сантиметар.

Након 8—12 дана може се доцепити само култура у истој количини, у ком случају се може рачунати на имунитет (т.ј. да су свиње заштићене од ове заразе) за 6—12 месеци. Пре убризгавања културу треба добро промућкати. (По упуству серум завода Камендин у Новом Саду).

У зараженим чопорима са црвеним ветром прво се убризга само серум, а неколико дана доцније и култура. Ако истовремено међу свињама влада свињска зараза или свињска куга, тада мора да изостане цепљење противу црвеног ветра (јер свиње угину од свињске заразе, пошто дуготрајни притајени случајеви избију). Ако у таквим случајевима уопште треба предузети цепљење, онда се оно врши само серумом.

За ово цепљење свиња, као уопште за цепљење стоке, стручни су само ветеринари, којима одгајивачи стоке треба да се обраћају, ако желе успеха.

Мере предохране. Као мере предохране долазе у обзир пелцовање и ветеринарско-полицијско сузбијање црвеног ветра.

Закон о спречавању сточних заразе предвидео је за црвени ветар код свиња: обавезну пријаву ове заразе; издвајање болесних и сумњивих свиња; затварање дворишта (обора); уништавање лешина; дезинфекцију заражених обора и стаја и пелцовање у случају да се ова зараза шири у већој мери.

Милан И. Илић,
ветеринар. пуковник.

Виноградарство.

Колико дуго треба да остану у стратификали зрели калемови винове лозе.

Г. Жив. Николић, из села Бање, упутио је „Тежаку" питање: „Колико дана треба да остану у топлој соби зрели калемови винове лозе, окалемљењени енглеским спајањем и стратификовани у сандуцима са маховином и струготином; колико топла треба да буде та соба; да ли треба да буде мрачна или светла; кад треба скинути маховину озго са калемова и кад трёба престати са ложењем стратификале. — По најновијим искуствима утврђено је, да калемови у стратификали не треба дуго да остану, те да се на њима развију ластари и жилице, већ да остану само 10 до 14 дана, за које време треба само на спојним местима да се образује (спојно младо ткиво), а жилице на подлози и ластари на вијокама да не избију или тек да се почну развијати. Ово из разлога, што ако се ти ластари и жилице развију, они иначе ничему не служе, него се при прпорењу, поломе, те калем мора да пушта нове жилице и нове ластере, што пак теже иде, јер и ти нови ластари и те нове жилице треба да се развију из резервних хранивих материја, које су нагомилане у подлози и вијоци, а оне су већ доста исцрпљене за стварање оних првих жилица и ластара док су калемови још били у сандуцима. Да се пак постигне ово брзо сраштивање калемова, за које време жилице и ластари не треба да се развију, у стратификали треба да је одмах у почетку, чим се сандуци са калемовима унесу у њу, велика топлота, т. ј. 30 па и до 35° ц., и та топлота треба да се одржава за све време док су калемови у стратификали, што траје, као што смо горе рекли, 10 до 14 дана. Кад се сраштивање изврши, престане се са ложењем стратификале, и сандуци са калемовима, ако је напољу лепо и топло време, и ако се земља довољно загрејала, могу се постепено износити из стратификале и калемови прпорити. Ако је време напољу рђаво и хладно, калемови могу остати у хладној стратификали дотле док се време напољу не поправи. Са овим у вези више је за препоруку, кад се не калеми много, да се са калемљењем не почиње рано, него тек крајем марта и почетком априла. Што се тиче питања, да ли стратификала треба да је светла или мрачна, оно није од првокласне важности, јер сандуци са калемовима остају у стратификали кратко време, 10 до 14 дана, и за то време светлост неће играти велику улогу

за калемове, утолико пре, што су калемови унутра у сандуку, те до њих светлост не допире. Од много веће је важности то, да стратификала буде подешена тако, да се може лако загрејати, ту топлоту добро одржавати, и да се може брзо проветрити. Маховина пак која је горе на калемовима прегледа се за време док су калемови у стратификали, па ако се сасуши, скине се пажљиво и овлажи, али врло мало, или ако је почела да се плесниви, замењује се другом. Иначе нема потребе скидати маховину са калемова пре него што се почну вадити калемови из сандука и прпорити.

Бож. Ђ. Ранковић.

Књижевни приказ.

Мала хипологија од Др. Косте Кондића, ветеринарског инспектора. Садржај је ове књижице: 1. Трговина коњима у опште; 2. На шта све треба пазити код куповине коња; 3. Одређивање доба старости по зубима; 4. Рђаве навике код коња и како се оне отклањају; и 5. Упутство код обуке младих коња у теглењу и јахању.

Ово мало дело од 68 страница и са 28 слика излаже практичне поуке како да познамо ваљаност коња уопште по његовом складном склопу телесних делова и посебице свакога дела тела, затим да познамо старост код коња по зубима; отклонимо рђаве навике код коња и изведемо правилну обуку за његову службу.

Овим делом је вредни Др. Кондић попунио до извесне мере ону велику празнину из стручне литературе, намењене нашем народу и овом приликом приложио свој дарак за напредак народног коњарства, које ће увек остати важна чињеница за нашу народну привреду и економију с обзиром на наше теренске прилике и највећи проценат малопоседника.

За војску и народну одбрану коњ је незаменљив, те га стога требају не само бројно, него још више по каквоћи. Сточарске задруге су најпогодније да се подигне и наше коњарство, те их зато треба образовати свуда, где се укаже могућност за исте.

Дело је писано правилним језиком, тако да је приступачно сваком иоле писменом.

Отуда постоји оправдана нада, да ће ово делце наћи топао

пријем у свима сточарским задругама, пољопривредним школама, нашој војсци као и код свих осталих одгајивача и љубитеља коња.

Милан И. Илић.
ветеринар. пуковник.

Цене пољопривредних производа од 5 - априла (Београд)

Пшеница[1]*):* Бегеј 79—80 хект. теж., 2 од сто нечистоће, дин. 160—155.
Тиса 79—80 хект. теж., 2 од сто нечистоће, дин. 165—160.
Дунав Банат 79 хект. теж., 2 од сто нечистоће, дин. 157.60—152.50
Дунав Бачка 79—80 хект. теж., 2 од сто нечистоће, дин. 157.50—152.50
Дунав (Срем) 78 хект. теж., 2 од сто нечистоће, дин. 150—145.
Смедерево (вагон) 77—78 хект. теж., 2 од сто нечистоће дин. 145—

Кукуруз: Бегеј промпт (одмах) дин. 93—88; Тиса промпт, дин. 93—88; узана пруга, бели 90—87 дин.; Дунав, Банат, дин. 93—88; Дунав, Срем, дин. 93—88; Дунав, српски дин. 93—88.

Овас: српски, дин. 135—127.50; бачки 142.50—135 дин.; сремски 140—132.50 дин.; македонско-косовски 115—110 дин.; узана пруга 135—127.50.

Јечам: сремски пролећни 67—88, дин. 160—150.

Пасуљ: српски узанс 240—220 дин; бачки 245—225 дин.; сремски 245—225 дин.

Сено: вагон Београд 85—70 дин.

Мекиње: 100—95 дин.

Живина и јаја: Падање цена живини у иностранству изазвало је падање цена и у нас, те се данас продаје 15—17 дин. кгр. према квалитету. Због великих довоза јаја на иностране пијаце цена им је попустила, те су и код нас јевтинија, 55—60 дин. 100 комада.

Свиње: Понуде обилне у лакој и средњој роби. Тешка,

[1]) Привредни преглед, од 5. априла.

зрела роба 8.50—9.50; средња 7.50—8; лака 6.50—7; мршаве 8—10 дин. кгр. живе мере на унутрашњим станицама.

Маст и сланина: Цена 12—13 дин. кгр., према каквоћи и месту утовара, буре бесплатно, утоварено у вагон. Сланина усољена 11—12, шунка усољена 18—20 дин. кгр.

Говеда и овце: На пијацама преовлађују средњи квалитети. Волови и бикови I класа 7.50—10 дин.; II. кл. 7—7.50 дин.; III кл. 6—6.75 дин.; краве I кл. 7—8.50 дин.; II кл. 6—6.75 дин.; III кл. 5—5.75 дин. кгр. живе мере. Овце 4 дин.; јагњад 6 дин. кгр. живе мере.

Млеко и млечни производи: Млеко се продаје по 3—3.25 дин. лит. франко радња купца. Сир обичан, ситан 3—4 дин. кгр. Сир српски 14—15 дин. кгр. Качкаваљ, пречански од крављег и овчијег млека 14—16 дин. кгр., а исти произведен од овчијег млека 18—20 дин. кгр. Качкаваљ зрео, полубалкански 14—16 дин. кгр. Качкаваљ прима балкански, зрео, у котурима 6—7 кгр. 20—26 дин. кгр.

Записник.

9. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 5. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, Д. Спремић, С. Ратковић, М. Николић, В. Матић и Др. М. Градојевић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележно секретар г. М. В. Дамњановић.

I 131) Прочитан је и примљен записник 8. седнице Управног Одбора.

II 132) Примљен је знању записник 8. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 8. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

133) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

134) Да се одобрава кредитирање по предложеним захтевима, осим оних под бр. 2135, 2378, 2380, 2385, 2407 и 2414.

135) Да се усваја понуда бр. 2232, за израду једног великог ормана за библиотеку, по цени од 2.200.— дин.

136) Да се по молби бр. 2178 шаље Тежак бесплатно и поклони по једна књига којих има у сувишку.

137) Да се по тражењу бр. 2106, изда рачун на робу која је лиферована.

138) Да се по предлогу бр. 2098, на крају сваког месеца подноси извештај о наплатама по отвореним кредитима.

139) Да се решење бр. 204/30 има разумети у смислу објашњења финансијског одбора, изнетог у тач. X од 28. пр. м.

140) Да се Подружина у Михаиловцу извести да тријер има да плати до 25. априла о. г.

141) Да се усваја предлог буџета за о. г. стим, да се штампа у 500 примерака.

142) Да се по списковима дуговања за раније године, тражи наплата у смислу предлога финансијског одбора.

IV Прочитан је записник 8. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

143) Да се набави од Маутнера семе црвене детелине и енглеске траве.

144) Да се по понуди бр. 2056 набави 120 ком. ручних запрашивача.

145) Да се прими знању да је приспео плави камен и да је извршена анализа, која показује 99.71% бакарног сулфата.

146) Да се по молби бр. 2241 тражи од конструктера, да донесе модел на увиђај.

V Прочитан је записник 8. седнице програмског одбора, па је одлучено:

147) Да се рибничкој Подружини позајми шест клишеја за штампање плаката за пољопр. утакмицу.

148) Да се лазаревачкој Подружини остави на слободну одлуку како ће да поступи са справама које има, пошто их Друштво не може узети у замену.

149) Да се замоли Министарство трговине и индустрије, да заштити имовину горњомилановачке Подружине, коју има уложену код див. Рудничке привредне банке.

150) Да се усваја предлог пропаганде о начину подизања вештачких ливада, из помоћи добивене од Министарства пољопривреде стим, да се са подизањем ливада почне у идућој години.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

151) Да се прими у састав нова Подружина у Милутовцу, пошто је испунила услове прописане правилима.

152) Да се одобрава кредит Подружинама: у Приликама 25.000.— дин. у Ковину 25.000.—, у Врању 18.000.— дин. у

Рибнику 100.000.— дин. у Мрчајевцима 40.000.— дин., у Омашници 22.000.— дин. у Брестовцу 10.500.— дин. и у Аранђеловцу 30.000.— дин.

VII 153) По питању приређивања земаљске изложбе оваца одлучено је; да се од приређивања у овој години одустане, због краткоће времена и што нису осигурана материална средства.

Саопштења и предлози

VIII 154) Прочитан је поздравни телеграм са скупштине нишке Подружине. Одбор прима знању са живели!

155) Ппретседник предлаже да се Тежак бр. 5 штампа у 300 примерака више, пошто ће у њему бити штампан извештај о раду Друштва у пр. г. и пошто ће се тај број послати установама и раздавати на збору. Одбор усваја предлог.

156) Ппретседник предлаже да се сазове конференција свих секција за 13. о. м. са овим дневним редом: а) рентабилност живинарства с обзиром на заразне болести; б) гајење коза с обзиром на нов закон о шумама, и в) предлози за избор почасних и редовних чланова. — Одбор усваја предлог.

Са овим је седница закључена.

Српско пољопривредно друштво. овим извештава сву г.г. пољопривредне референте и управнике лозних и воћних расадника и остале пољопривредне установе, који су извршили разне набавке семена и материала од Друштва и добили уредна документа о испорученој роби, да новац пошаљу чеком бр. 50.450 најдаље до краја овога месеца, јер је Друштву новац потребан за пролећне набавке. Упозоравају се заинтересовани, да док се раније поруџбине не исплате, нове се неће извршивати. Да не би доцније дошло до неспоразума, излишне преписке и наплате нежељеним путем, Друштво овим скреће пажњу свима заинтересованим да о својим обавезама воде рачуна и тачно им одговарају.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву. Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.450

БОЛУЈУ

и постају радно неспособни највише они, код којих је крв занечишћена отровима од нарушене размене материја (као мокраћна кисе ина, урати, токсини и т. д.) Ови се отрови брзо растварају и уклањају из организма опште познатим лек витим средством **„Калефлунд" Д. Калениченко,** који у исто време засићава организам са енергиотворним хормонима и животворним витаминима. Последњи пут од своје стране поново враћају човеку здравље, сн гу и радну способност, и прељашњи болесник опет ужива све радости здравог и енергичног човека.

Бесплатно — сваком појашњавајућа литература **„Препоруџбе"**, обраћати се: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир", Милош Марковић.

„Калефлунд" се продаје у свима апотекама и дрогеријама.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА"

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе, агрегати за расвјету

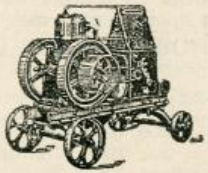

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.,
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливада,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на ручни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,
Сви остали господарски стројеви.

Slaviamotor. Jaromir Pažik

трговина пољопривредних стројева. ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

Ко хоће да му шљива буде здрава! Тај нек „Гаркон" употребљава!

Треба већ сада и у раном пролећу поништити све шкодљивце! Пакетић ½ кг. стоји Дин. 16.50. Најмање 12 пак. за Дин. 198. — за 250 литара шаље поузећем Творница кемикалиј „Гаркон", Ђеље. Поручите одмах! Потпуни успех!

10 вагона храстова пиљена кољa 28/28 мм. деб. 1 мет. дуг. за виноградаре и баштоване по цени горива дрвета, исто 120 до 175 см. дуг нешто скупље продаје са пилане

СТЕВАН ИВКОВ
Стапар Бачка

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр. по 7.50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр., Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а за сваку пошиљку Подружство анализира у огледној и контролној станици у Топчидеру.

Пољопривредници!

Не заборавите да воћке, винову лозу, поврће и цвеће прскате против болести и штеточина на време, т. ј. чим се развије лист и цвет, ако желите да имате добар принос.

ВОЋКЕ прскајте раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарате **Арзолу** и **Сулфарол** ради сузбијања јабукове и крушкове пипе; црва и гусеница које нагризају младе плодове и ластаре; оидијума и трулежи — гнилоће младих плодова.

Винову лозу најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат **Арзолу** против грожђаних мољаца и препарат **Сулфарол** против оидијума — пепелнице.

Ово је најсигурнији и најјевтинији начин.

Поврће и цвеће прскајте само са препаратом **Агритокс** против лисних ваши, гусеница и других разних паразита.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.
БЕОГРАД

Телефон 3-80. **Прешернова бр. 14.**

Подружинама и члановима Друштва по фабричној цени испоручује:

Српско Пољопривредно Друштво - Београд

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“ — Београд

Универзитетска Библиотека
Београд

Ослобођено поштарине
еш. Мин. Поште и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 9. Београд, 1. МАЈА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

На извештај о избору за почасног члана Српског пољопривредног друштва Господин Бан Дринске Бановине послао је Друштву следећи одговор:

Сарајево, 4. априла 1931. год.

СРПСКОМ ПОЉОПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ

Београд.

У одговору на Ваше цењено писмо од 31. марта 1931. год. Бр. 3163, част ми је изразити своју благодарност на Вашој пажњи, коју сте ми указали изабравши ме за почасног члана Српског пољопривредног друштва.

Истовремено ми је част известити Вас, да ћу на унапређењу пољопривреде и у будуће радити. Овом раду посвећујем већи део времена не само зато, што ми је као претставнику Дринске бановине закон ставио те послове у дужност, већ првенствено за то, што као син села осећам дубоку и одану љубав према благостању и напретку земљорадника.

Како је у нашој држави највећи процената пољопривредника — земљорадника, то пољопривреда у нашој држави у економском погледу игра најзначајнију улогу. Услед тога је и моје убеђење, да од стања у коме се наша пољопривреда налази, зависи у првом реду материјална моћ државе и благостање народно.

Нарочито своју пажњу обраћам на оне крајеве Дринске бановине, који су ратом највише оштећени, а тако исто и на крајеве Босне, где је пољопривреда у великом застоју а народ не познаје рационалне методе обрађивања и искоришћавања осталих пољопривредних грана.

У овом правцу се и даље интензивно ради преко стручних пољопривредних органа, па се надам да ће резултати тога рада донети користи како народу тако и држави.

Уверавајући Вас и овом приликом о моме особитом поштовању, поново Вам се захваљујем на указаној пажњи.

Бан,
В. М. Пајовић. с. р.

Ратарство.

ЧЕШЉУГА.[1])

Ван сваке је сумње да су природне прилике у Југославији сасвим повољне за гајење чешљуге, јер дивље сорте рода чешљуге (Dipsacus sylvestris Mill. и D. laciniatus L) успевају у нас врло добро. Мали огледи вршени само за приказивање њацима, извр-

Сл. 13. Питома француска чешљуга (Dipsacus fullonum).

[1]) Одговор на питање г. Марина Бркића (Владимирци).

шени са гајеном чешљугом на огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну, показали су да и сорте нарочито гајене чешљуге (Dipsacus fullonum Will.) добро успевају, дају лепо развијене главице, као и француске (слика бр. 14).

Нарочито гајена чешљуга је двогодишња биљка. Прве године развија само лишће, као на пр. и репа, па тек друге године тера јако и високо стабло 1—1,5 метара, са великим бројем грана (слика бр. 13), на којима се развијају мање цветне гранчице, обично по две. Цветови су плавичасте боје, сакупљени у главицама које се много употребљују у текстилним фабрикама и трикотажама за рашчешљавање извесних вунених тканина и штофова, за извлачење финих, танких влакана вуне на површину тканина штофова. У прошлом, 19 веку гајила се чешљуга у већим размерама у Француској, Енглеској и Немачкој. У Француској на пр. било је сваке године засејано чешљугом по две три хиљаде хектара. Као најбоље сматране су француске чешљуге, које су се увозиле и у Русију. Чак је и Немачка увозила нешто чешљуге из Француске, јер је немачка чешљуга због природних услова била квалитетом испод француске.

Али сада су текстилне фабрике готово свуда прешле на металне, челичне зупце при обради штофа, уколико то је потребно. Култура чешљуге много се смањила, јер само мање радионице, као што су плетарско-штрикерске на пр. и у Београду, потребују мање количине главица чешљуге. Али истина да и ове мање количине морају набављати из иностранства. Зашто да не производимо бар ове мале количине у земљи? Дакле, ко се тиме интересује, могао би да проба и са гајењем чешљуге, разуме се само у мањим размерама тако, да продаја главица буде осигурана.

Култура чешљуге врши се пресађивањем. Семе, од кога је довољно 2 кгр. на хектар, сеје се средином априла у леје и у редове, удаљене 25 см. један од другог. Када семе никне и ојача, пресађује се у јулу — на одстојању 50×40 см. Идуће године биљка ис-

тера стабло, цвета и доноси главице. Известан део главица оставља се до пуне зрелости семена, док за текстилну употребу треба сећи главице мало раније, тада, када и последњи цветови на главици прецветају. У то доба зупци главице имају највећу еластичност,

Сл. 14. Главица питоме француске чешљуге.

а у исто време и довољну јачину, када је и каквоћа главица најбоља за текстилне сврхе. Главице се отсецају са дршкама, око 15 см. дужине, понеки пут и до 25 см., када је на пр. потребно да се главице вежу за чување на тавану и т. д.

Принос главица је обично обилан; од једног хектара добије се неких 200—300 хиљада главица, чак и више, што може да донесе приличан доходак, ако је цена повољна. Било је времена када је Француска продавала 1000 главица за 4—5 златних франака, Немачка за 5—6 марака. У један кгр. тежине долази око 200 главица. Сада су цене вероватно много мање, јер је потреба за главицама на велико у текстилној индустрији престала.

Главице се при берби сортирају; боља сорта мора

имати по могућности правилно цилиндричан облик и одличну каквоћу зубаца; боја главица мора бити светлија; главице неправилног облика сасвим се избацују. Берба главица врши се постепено, према завршетку цветања. Семе се прикупља само од главица које су потпуно дозреле.

Др. Тим. Локот.

КОНОПЉЕ ИЛИ КУДЕЉА.

Конопље се гаји ради влакна и семена. Од влакна се израђује тканина за разне потребе, а од семена уље. Конопље је биљка 1.50 — мет. висока; лишће јој је тестераста. Конопље се дели на: мушко стабло (белојка) и на женско стабло (црнојка). Мушко конопље даје тање и финије влакно од женског конопља. Осим наше обичне конопље има још и **италијанско** конопље, које се врло радо измеће и **кинеско** конопље, чије се влакно сјаји као свила.

Конопље захтева топлије поднебље од лана и хоће положај који је заклоњен од хладних ветрова. Ако се на јаком ветру стабљике тару једна о другу, онда на местима трења израсту чворови, због којих влакно постаје крће и од мање вредности.

Земља за конопље ваља да је добра и плодна, ни сувише лака ни сувише тешка. Особито му је угодна дубока глина, плодна али не сувише чврста. На лаким земљама успеваће само онда, ако су ове добро нађубрене и ако је време преко године пријатно. Земље суве, лаке и неплодне, сувише тешке глине и одвећ мокре земље нису никако за конопље, и ако конопље воли влагу. Одлично успева и на исушеним рибњацима, и баруштинама, и на плодним крчевинама. На лакше земље извози се говеђе ђубре, на теже земље овче или коњско и то боље сагорело него свеже. Обично се ђубри у јесен. Конопље пушта своје главно корење дубоко у земљу, стога ваља земљу дубоко обрадити, да корење при своме продирању не наиђе ни на какве сметње.

Сејање конопља бива с пролећа, у време кад се више немамо бојати доцних мразева, који су по конопље штетни. Најбоље је време за сејање конопља од **половине априла до половине маја.** На 1 хек. иде семена омашке, т.ј. из руке 80—120 кгр. а сејалицом 80—100 кгр.

За сејање најбоље је прошлогодишње семе. Старије семе није сигурно зато, што је већим делом изгубило своју моћ клијања. Семе треба да је крупно, тешко и да у себи има доста уља. Боја треба да му је сивкаста као у миша, а не зеленкаста или беличаста. Посејано семе не ваља дубоко затрпати. Ако је време угодно онда конопље проклија већ четврти дан после сејања и проклијале биљчице расту веома брзо. Конопље расте 7—8 недеља.

Ако се у конопљу укаже коров, онда га ваља обазриво почупати, што се најзгодније може извршити после кише, кад се коров лако извлачи са целим кореном.

Мушко конопље дозрева раније од женског. Кад јој врхови почну жутити а стабљика бледети, онда је ваља почети чупати. Женско конопље дозрева нешто доцније и њега ваља почети чупати кад му главице добију мрку боју.

Почупано или посечено конопље слаже се на земљу у гомилице и пошто се 2—3 дана осуши, онда се одвози кући. Али се већином одмах везује у мале снопиће, који се један уз други прислоне у виду купе. Да тице не би зобале семе из снопића, метне се на врх купе мало кровине или сламе.

Пошто се семе осуши онда се омлати или у пољу на платну, или се одвезе кући па на гувно то учини.

Да би се могло влакно од стабла добити, чим се конопља осуши, она се мочи у мочионицама. Мочионице су квадратне или правоуглане рупе, начињене крај потока или извора, дубине пола метара, а ширине и дужине произвољне, у њих се полаже сноп до снопа и каквим предметом притисне. У њима конопље лежи све донде, док се влакно лако не почне да одваја од

стабљике када је знак, да је конопље већ довољно намочено и тада, а пошто се извади из мочила (топила) опере и осуши, **трли,** удара и одваја од стабљике у куделье за предиво.

Са 1 хек. добија се семена 500—1300 кгр. а нетопљеног, немоченог конопља (стабљика) 2500—7000 килограма.

Уље, које се добија из семена, док је свеже, има боју зеленкасто жуту, а наскоро после тога добије мрко жуту боју и има прилично пријатан укус. Уље конопљино веома је житко и гори брже од свега осталог уља. У северним пределима употребљују га за осветлење и за запржавање јела, а поред тога узима се и за грађење зеленог сапуна.

К. Ивковић.

Биљне болести и штеточине.

Сузбијање вилине косице — преденице.[1])

Вилина косица, преденица, је најопаснији непријатељ луцерке и детелине. Она може узети таквих размера да у току једне године упропасти цело луциште. Због тога се намеће најозбиљнија борба противу ове опаке готованке.

Сузбијање вилине косице се спроводи било применом мера предохране, да би се отклонила зараза, било њеним непосредним уништавањем ако је зараза већ ту. Само и овде вреди у потпуности она народна изрека, да је лакше спречити него лечити.

Показало се у пракси да луцерка или детелина бивају понајчешће заражене вилином косицом употребом нечистог семена, употребом семена које садржи и семенки готованке. Због тога се *има обратити највећа пажња чистоћи семена.* Ако ово семе производи сам земљорадник за своју потребу, онда га он има узети искључиво са оне парцеле, на којој се у тој години није појављивала вилина косица. Ако се семе купује, онда се има повести брига, *да се купи семе које не садржи вилине косице.* Закон о контроли семена, који важи у нашој Краљевини, наређује свима продавцима семена луцерке и детелине, да они смеју продавати само потпуно исправно семе, то јест семе, које не садржи семенки вилине косице. Али и поред ових врло строгих одредаба закона појединци свесно или несвесно продају и

[1]) Одговор на питање Трновачке земљорадничке набављачке задруге.

заражене семе. Због тога је неопходно потребно да се од сваког продавца семена луцерке и детелине *затражи уверење* једне од државних Пољопривредних контролних станица, *да је семе* које продаје *исправно и чисто од вилине косице.* Сваки онај, који ово уверење нема, продаје семе у чију се исправност може посумњати. За нашег земљорадника је најсигурније да потребно семе набавља преко својих Задруга и Пољопривредних подружина, или непосредно од Српског пољопривредног друштва у Београду, јер све ове установе приликом куповине семена обраћају сву потребну пажњу и узимају само оно што је најбоље и најисправније. Понајчешће мали препродавци по селима и варошима нуде семе по нижој цени него Задруге и Подружине. Али то је једна опасна обмана, јер заражено семе, ма и бесплатно добијено, испада врло скупо, јер упропасти сав онај труд који се уложи око подизања луцеришта, а који износи много више него што вреди само семе. Због тога не треба жалити динар-два више по килограму само кад се добије једно здраво и исправно семе.

Уништавање вилине косице, када се она већ једном појави у луцеришту или детелишту, *могуће је,* али успех је утолико потпунији, уколико се то *сузбијање предузме раније.* Најбоље је приступити овој борби одмах с пролећа и то *најдаље до цветања вилине косице.* Тада се вилина косица може уништити а да се при томе не оголе заражена места у луцеришту. У том случају треба поступити овако: *покосити* она места на којима се развила вилина косица и обично један метар још око њих и то тако, да се откос тера ка средини. Затим се *покошена луцерка* пажљиво *покупи* у какав џак или врећу и однесе стоци да поједе. Пазити да се заражени струкови не растурају по луцеришту, јер од сваког од њих може почети нова зараза. Сад тако покошене залити и то што боље *раствором зелене галице* (сулфат гвожђа), који се у пракси показао као одлично средство за уништавање вилине косице. За ову сврху употребљава се раствор са 10% зелене галице (на 10 литара воде, 1 килограм галице). Овај раствор сасушује све остатке вилине косице. Од њега се осуше и надземни делови луцерке, али корен остаје недирнут тако, да ће убрзо избити нови струкови, на којима сада неће бити готованке. Како зелена галица дејствује само додиром, то је потребно да сваки и најмањи делић вилине косице буде наквашен. Због тога заливање мора да буде што обилније. Ово заливање може се извести било обичном баштенском кантом са решетком, било виноградарском прскалицом. Овај посао треба обавити сун-

чаних дана, јер ако падне киша убрзо после прскања, дејство зелене галице неће бити потпуно, пошто ће бити спрана.

Уместо зелене галице могу се употребити и још многа друга средства. Постоје и нарочити препарати, који се у трговини јављају под разним именима за сузбијање вилине косице. Али како је зелена галица сасвим добра, а при том јевтина и може се набавити у сваком сеоском дућану, то је ми и највише препоручујемо. На то нас наводи и проста рачуница. Цена коштања треба увек да буде одлучујућа. Ако би који специални препарат био јевтинији од зелене галице, разуме се, да би њега требало узети. Само треба знати да сви ти препарати дејствују додиром као и галица, те према томе у оба случаја има се употребити иста количина раствора-течности.

Ако пак сузбијање вилине косице није предузето благовремено, па је она цветала и произвела семе, онда су потребне јаче мере. Њеним семенкама прскање не чине ништа. Тада се мора употребити ватра. Због тога по покошеним местима, одакле је заражена луцерка или детелина однесена и спаљена (вилина косица са цветом не сме се давати стоци, јер њене семенке бивају избачене са балегом потпуно здраве, те могу наново изазвати заразе), растура се слама и плева и запали. Ватра тада сагори како заостале делове стабла тако и семенке вилине косице. Уколико је јача ватра, утолико је успех сигурнији.

У овом случају не страда само готованка, већ потпуно пропадају и струкови луцерке или детелине. Због тога, да та места не би остала огољена, треба их прекопати па понова засејати било истим биљкама било којом ливадском травом.

Ако је пак зараза узела већих размера, те је већи део ливаде захваћен, онда је све доцкан. У том случају треба преорати целу површину и на њој гајити 4—5 година искључиво биљке на којима вилина косица не може да живи, као што су разне житарице и кукуруз. А да би успех био што потпунији, треба после прве жетве, пре угара, запалити стрњику, како би били уништени и они струкови луцерке или детелине који су случајно заостали после преоравања, а заједно са њима и преостала вилина косица и њено семе.

На тај начин бива потпуно очишћено заражено поље тако, да се на њему после 2—3 године може понова без бојазни посејати нова луцерка или детелина.

Др. Младен Јосифовић,
доцент Универзитета.

. Сточарство.

Гајење стоке у пештерској висоравни и Сјеничком пољу.

Да бисмо имали јаснију слику о гајењу стоке у Пештеру, најпре ћу проговорити неколико речи о географском положају те висоравни, климатским и педолошко-теренским приликама које владају тамо, јер то су чиниоци који углавном диктију гајењем стоке.

Висораван Пештер налази се западно од друма Сјеница — Нови Пазар. Просечна висина јој је 1300 м. над морем, а висина насеља и пашњака је 1500 м. Треба знати да је сама висораван покривена ливадама и барама, док су по ободу њеном насеља и пашњаци. Пештерску висораван према северо-истоку одваја Гиљева, висија изванредних и пространих пашњака, од Сјеничког поља, такође сточарског краја, где се гајење обавља на исти начин. Зато, кад будем говорио о пештерској висоравни, увек треба разумети да то важи и за Сјеничко поље. Разлика је у насељу само, јер док је Пештер насељен већином Арнаутима и помуслимањеним Србима — дотле је Сјеничко поље претежно насељено православним Србима, елементом врло бистрим и на високо моралном нивоу. Сјеничко поље није поље у географском смислу, већ такође једна висораван. Само га мештани зову „поље" па је тај назив и одомаћен.

Пештер је опасан свуд унаоколо планинским венцем, који се преко пећког Чакора и Жљеба везује за албанске горе, па је то добро послужило арнаутским комитским четама, те су у нередовним и ратним приликама несметано прелазиле у ове крајеве и убијале. Због тога су ови крајеви доскора важили као комитска легла. То су мештани добро знали, па су увек били у приправности тако, да чим пукне прва пушка или се да глас за помоћ, створили би фронт и потрчали у помоћ.

Тај планински венац је у нижим положајима покривен буквом, храстом, брезом, јавором и јовом, а виши положаји су запоседнути смрчом и јелом, ређе и бором. Једино треба изузети северо-источну страну, која је делимично покривена голим кршем (кречњаком) протканим пашњацима, а делимично самом лескom. Ова је леска учинила једну велику услугу својим мештанима. Наиме, она је за време гладне 1927. године својим обилним родом спасла глади многе породице. Баш те године су сељаци располагали са товарима лешника које су размењивали за жито. Планинско подножје, које је поседнуто насељем и пашњацима, кречан је терен, који је оскудан водом једино идући према Гиљеви тако, да

села, која се налазе на тој страни (Бољаре и Долиће) морају гонити своју стоку 5—6 сати до појила. Сам пашњак пак је једна смеша и добрих и лоших трава. Ту ћете наћи доста како претставника детелина, луцерке и бољих трава, тако и разних лоших, опасних бодљикаваца до јако отровних биљака.

Иначе од културних биљака сеје се највише јечам и овас, нешто пшеница — само за пите и празнична теста. Затим се доста сеје кромпир и добро роди. Кукуруз не дозрева, а вештачке ливаде не знају ни шта су.

Сама висораван је влажна смоница, која гдегде прелази у баре. На њој се налазе само ливаде. Изузев окућница и оранице, које дају одлично питомо сено, већина ливада је покривена шеваром, шашом, љутићима, љуковичастим биљкама и то већином нежељеним и шкодљивим претставницима, од којих чемерика даје ливади типичност пред косидбу, док „коњски кањунак или мразовац зашара поље после косидбе. Ливаде често носе назив „чаљавице", јер стварно изгледају чаљаве од мноштва тамних цветова шевара.

Што се тиче климе, зима је јака, оштра и ветровита, са обиљем талога тако, да нису ретке зиме кад намети достигну толику висину да затрпају ограде око кућа, те се по читав месец дана иде комотно по снегу преко ограде као да ова и не постоји. Лета су пак врло сунчана и често сушна, али са пријатним ветром.

Услови гајења стоке су врло рђави. Већ сам казао да има доста баруштина, те су по њима врло распрострањене паразитске и глисне болести, а нарочито метиљ. На пашњаку стока доста страда и од ободова, крпеља и других кожних паразита, а од заразних болести најопаснији је пришт и доста је распрострањен. Није пак редак случај да по неко грло заковрне (угине) и од какве отровне биљке. Сељаци добро познају метиљава места, па тамо обично не пуштају овце, а као знак заражених места служи им једна трава, за коју они мисле да изазива оболења. Неки се пак управљају и према љутићима.

Кад се десе сушне године, које угрозе ливадске приносе, тада више домаћина саставе овце или говеда у једно заједничко стадо, или како га они називају „буљук", па их терају на зимовање у долину Мораве, Колубаре или у Босанску Посавину или Подриње. Зато претходно они пошаљу једно два човека да закупе довољне количине сена у тим местима. Такве године они називају зле године. Није ни чудо, јер је претежно сточарски крај и после такве једне зиме остану упролеће све зграде без крова, јер су шевар, којим су зграде биле покривене, поскидали за храну стоци. Једне овакве зле године пред балкански рат, кажу, поцркала

је велика стока од овог чађавог сена — чађавог због тога што се ложила ватра у зградама с којих је оно скидано. Највише су били осетљиви коњи, а нарочито су страдале ждребне кобиле и стеоне краве, јер је мало која остала, а да се није изјаловила.

Све су то прилике које су кочиле напредак сточарства. Насупрот томе стоје извесне ствари, које су омогућиле јак развој сточарства иако на примитивној основи. Од њих као најважнији су: 1. пространи пашњаци на којима се није плаћала никаква попашна такса до назад две године; 2. доста ливада, које ако би обманула родом, приступило би се кошењу бујнијих пашњака; 3. солунска пијаца, која је гутала сваку количину стоке. Та пијаца је некако и традиционална пијаца ових крајева, па и дан данас они радије гоне стоку у Солун, макар и за јевтинију цену, него на коју другу северну или западну пијацу. Ваљда им годи онај мање више оријенталски дух који влада тамо, јер су и они више оријенталски расположени; 4. Извесни обичаји и традиције које владају у том крају. Наиме, тамо је сељак убеђен да стока претставља нарочито благо за њега, па јој и поклања велику пажњу. И збиља једна интересантна ствар, да људи из ових сточарских крајева и у најгорим годинама добро стоје имовно и ретко се жале, док они у околини Новога Пазара (Сопоћанци и Дежевци), који претежно воћаре и ратаре, већином су сиротни и стално кукају. Они се баве и једним споредним занимањем: пеку креч и продају га по вароши. Зато им се планинци сторачи смеју: *„Камен пеци, камен теци, камен те камен“*. Постоји и ово убеђење код њих, да је грехота оставити живога створа а не нахранити га. То је такође утицало на правилнију и бољу исхрану.

Али је нарочито интересантно како се на један чудан начин, који почива на обичају, вршила и селекција стоке. Наиме, постоји обичај борбе бикова међу собом, а тако и овнова. Сваки је тежио да предњачи у томе, да има најјачега бика. Услед тога је настајала велика утакмица у одгајивању најјачега бика. Сваки је бирао оно што је најбоље и остављао за бика, а такође је бирао најбоље јагње за праза (приплодни ован) па му је онда поклањао нарочиту пажњу при исхрани. Такво грло ако би му неко потражио за продају, он га не би испустио из руку ни за живу главу нити би га уступио коме другом за приплод. Зато су чобани често практиковани да украду или отму тако доброг једног бика и пусте у своје краве кад ове воде.

Од стоке у Пештеру и Сјеничком пољу се гаје претежно говеда и овце; затим коњи у полудивљим ергелама; козе

[1]) штеточина, од турске речи зијан—штета

нарочито онамо где има доста леске и другог џбунастог дрвећа; кокошке само од стране домаћица; пчеле на примитиван начин; свињу нису видели од 1913. године, јер је претежно муслимански живаљ, а ти су крајеви ослобођени од Турака тек 1912. године. Па и православни осећају неку одвратност према свињи, називају је „зијанћер“[1]) животиња, те се зато и данас не гаји, само ће се по која наћи гдегде на гојењу код бољих домаћина. Магарца су такође нешто пред балкански рат први пут видели, кад су га провели кирајџије сјеничким друмом. О томе постоји и прича, да нико није знао каква је то животиња, па су позвали једног старца да им он каже. Он им је одговорио: *„Вала сам прешао све од Шара до Бара, а деведесет ми је љета, па ово чудо нијесам видео, нити знам шта је, осим ако није зечија мајка“.*

Ја ћу овде казати још нешто посебно о гајењу говеда, а гајење оваца ћу пропустити за други пут, јер о томе се има много више рећи.

Тамо вам је мешавина разних раса и постоји ве шареница и укрштеност, нарочито од светског рата на ов Раније то готово није био случај, него се могло наћи тежно колубарско говече и наше висијско краткорого гов обоје сиво до сиво-зелене длаке. Овако једноставна бој изглед налазила је и боље место на пијаци. Тамо постоји још и данас обичај да трговац долази „на гор“ (обор) и ту изврши куповину која му је потребна, а сељак обично тера на пијац само кад је у невољи и кад хоће да дође до новаца на брзу руку. Данас међутим, ту ћете наћи и крви колубарског говечета, и сименталског, и пинцгавског и нашег краткорогог. Сименталци су први пут дошли за време светског рата с војском, пинцгавци су вероватно дошли из Босне, а колубарци, који су ту одавно одомаћени, вероватно да су донесени при повратку за зимовалишта по Колубари и Морави, јер друкчије се не може објаснити, пошто их у близини нигде нема, него се с једне стране — од Полимља налазе мрка и црна говеда краткорога, а тако исто и с друге стране Косовске Митровице.

Говеда се пуштају на пашу од раног пролећа и на пашњак и на ливаде до Ђурђевдана, кад пољак — бекчија,[1]) како га они зову — забоде грану између пашњака и ливаде и тиме створи границу. Тада се стока сме пуштати само на пашњак, а то повлачи и селење планинке и њених помагача и чобана „на станове“, или на „бачије“. Тамо остају преко лета све док се ливаде поново не ослободе — покосе и среди сено и тиме да приступ стоци и на ливаде. Тада стока прелази у село, а с њом и станари. Преко целог лета се примењује и ђубрење торењем. Поред тора, који је од плетене лесковине, коју они плету у одељцима од по 2—2,5 м.

дужине и 2 м. висине, званим лесама — мора бити сагрђена и једна мала кућица од брвана за чувара — заторника, велика колико се он може пружити и комотно окренути. Ту чуварницу они називају „кућер". Заторник мора бити снабдевен пушком и мора имати на сваком ћошку, или бар на двама супротним, по једног доброг горњег — овчарског пса. Јер се често дешава напад курјака, а и комита на тор. Тада је довољно да он избаци један метак и тиме да знак да је у опасности.

На крају лета и у почетку јесени врши се најчешће парење говеди. Оно је дивље у већини случајева. Једино бољи домаћини пазе на то под којим су им биком водиле краве. О томе се старају и чобани и планинке. Ово двоје последњих знају и кад је свака крава водила без икакве забелешке.

За време зиме стеоне краве и озимад се смештају у кошаре, а јалове краве, јунад и волови ноћевају под отвореним небом.

Осим сламе и сена за другу сточну храну не знају и то слама се даје у рђавим зимским данима, а сено у лепшим, јер говеда на лепом дану неће сламу. Оброк им се никад не соли, него им се со даје петнаестодневно из руке; сваком грло по једну шаку соли. Сено или слама им се даје у заједничком оброку, растурено у гомилицама по чистом снегу. Кад се једно место запрља, прелази се на друго и тако редом. Кад се врши гојење волова, обично у почетку зиме, а то ради мало имућнији домаћин — онда се волови „туре на јасли" каже се, т.ј. вежу се у кошари и хране лепим сеном уз додавање жита — најчешће овса и мекиња. По доброј угојености излажу се продаји. Некад подгојавају и за своје потребе, за пастрму, по једно или двоје говеди; али за ту сврху бирају обично како озлеђено, сакато или старо говече.

Кравама ранотељкињама се даје боља храна пред телењем и после телења, а нарочито им поклањају велику пажњу после телења. Некад, ако је хладно време, уводе их и у кућу пошто се отеле и дају им поред ватре посољених мекиња, отаве и сплачина. Телад пак првих дана по тељењу држе у соби у којој и чељад станују. То скоро сви практикују, зато телад, навикнута на високу собну топлоту, често пате од назеба кад се одводе из собе у телечар. За оно време

[1]) За бекчију се бира сваке године један од сиромашнијих грађана али обично остане исти за дужи низ година. Као награда му следује од сваког домаћина по груда сира и по руно вуне. Новчана награда му се не даје. Он има право избатинати чобанина који хара или као последња казна му служи да одгони ухваћену стоку у похари пред општинску судницу, где се домаћин чија је стока новчано казни.

док су у соби она су предмет игре и забаве деци. У почетку се телету остављају за дојење две сисе, а друге две се помузу; доцније се оставља само једна и најзад ниједна, него се оно пушта само да ожијева[1]) после муже и да сиса оно што планинка није могла да измузе. Чобани кад знају, да једна крава даје теле које ће постати добар бик и убојица, они пазе нарочито под којим ће она биком водити и кад се отели мушко теле, они моле планинку да му не измузе сву количину млека. А кад одрасте они га крију̂ћи од пољака пуштају да пасе по ливадама и њивама, а уз то му дају кришом и жита. Тиме некад чобани направе велику похару, али то је једна позитивна страна, јер се на тај начин долази истовремено и до бољег приплодног грла.

Млеко се прерађује у т. зв. сјенички сир, који се у зрелом стању продаје. Он се израђује од помешаног овчијег и крављег млека. Затим се купи и кајмак, скоруп, па се или као такав продаје или се претапа у масло. Млечност крава је врло мала, као боље козе: 4—5 литара просечно, ма да има крава које могу дати и до 10—12 лит. Свеже млеко се не продаје ни у најмањим количинама, него га сваки домаћин према своме нахођењу прерађује.

Ако се врши продаја говеда — онда се продају или јунад или волови и то последњи у подгојеном стању.

То је укратко изложено стање које постоји и начин гајења. Међутим, тамо би се могло доћи до одличних запата кад би се мало разумније газдовало и кад би наш сељак био еластичнији. Систематским одабирањем би се могло доћи до одличне стоке тим пре, што се има довољно на расположењу и пашњака и ливада, само би нашег сељака требало научити: да боли кад коров удара, јер он то не осећа; да је чемерика горка и отровна, а не слатка; да му бара доноси заразу а не служи као појило за стоку и т. д.

Војин Ј. Поповић,
ст. агр.

Ветеринарство.

Пироплазмоза (крвопишња).

М. Стефановић, економ из села Д. Оштреља пише: „Од јесенас досада од 40 брава угинуло ми 27 оваца. Овца болује 3—4 дана, крваво мокри и угине. При парању сви унутарњи органи изгледају као кувани, а балега тврда као камен".

---

1) да туче у празно виме.

Овај кратак опис није довољан да би се могло тачно познати која је то болест код оваца, јер могу бити разне заразне болести као: општа зараза са крвавим изливом, запаљење сиришта, прострел, зли оток, овчије богиње, запаљење плућа од глиста и глисте у бурагу и т. д.

Сада ћемо описати једну заразну болест код оваца, коју проузрокује крља (крпељ).

Ова се болест назива пироплазмоза, њу прати грозница, а главни су јој знаци: малокрвност, жутица и крваво мокрење.

Од ове болести овце највише оболе с пролећа и у првим летњим месецима, а преко зиме појаве се облици ове болести који дуго трају. Од свих оваца може да оболи петина до десетина.

Знаци су ови: после заражења прво се појави грозница (до 41,5° Ц.), коју често прати дрхтавица. Оболеле овце су врло невеселе, поводе се при кретању и једва се држе на ногама. Престану да једу, тешко дишу, а понекад се чује да јече. Убрзо настане малокрвност и мршавост. Мокраћа садржи беланчевина и боје из жучи, а по правилу овце крваво мокре (мокраћа је обојена бојом црвених крвних зрнаца или може садржати и саму крв).

У току болести настане пролив, балега може постати крвава. Могу настати и напади колике (трбобоље), затим дрхтаји и грчења мишића. Доцније, када срце ослаби, појаве се отоци на глави, дуж врата, под грудима и на ногама.

Болест обично траје 2—5 дана, а овца може да угине и за краће време од 5 до 6 часова. У зимским месецима под утицајем хладноће и недовољне исхране појаве се случајеви ове болести, који трају дуже времена.

Анатомске промене (т.ј. промене у органима на лешини, када се иста отвори-расече): поткожно ткиво и оно ткиво под грудима и трбушном марамицом натопљено је крваво-пихтијасто. У поткожном ткиву, на унутрашњим опнама и слузокожама налазе се појединачни, мали крвави изливи (црвене мрље). Жљезде су отечене и прошаране црвеним крвавим мрљама. Слузокожа бурага и црева показује промене од запаљења. Плућа садрже запаљива огњишта. Слезина је повећана, пуна крви, на пресеку испупчена и зрнаста. Јетра и бубрези су измењени — више жути и мекани.

Болест се може тачно утврдити само микроскопским прегледом крви.

У случају врло кратког трајања болести могуће је да је зараза прострела, а када болест дуже траје, могу доћи у обзир обољења од метиља или плућних глиста.

Лечење: Најбоље успехе обећава трипан плаветнило у

једно процентном раствору 5 до 10 кубних сантиметара убризгано поткожно или интравенозно, после чега ткиво постане плаво. Такође се препоручује Chininum sulfuricum (кининум сулфурикум) дајући га кроз уста у количини 0,5 грама (два пута дневно).

Предохрана се састоји у томе, да се избегавају заражени пашњаци, а поред тога може се применити и купање оваца са два и по процената креолина.

Од г. М. Степановића очекујемо одговор уколико се опис ове болести слаже са појавом болести у његовом тору и селу.

Милан И. Илић,
ветеринарски пуковник.

Народно здравље.

Радујте се сунцу!

У прастара времена још доба дивљаштва људи су обожавали сунце, радовали се пролећу, јер оно означава повратак сунца, оживљавање природе. Све светковине свих народа везане су за пролеће. Човек је прослављао повратак живота.

И оно што је човек од вајкада знао, да му пролеће доноси обнову, срећу, благостање, али није разумевао како и зашто, знамо ми данас нешто боље.

Са сунцем је везан цео живот на земљи. Биљке стварају скроб у лишћу под утицајем сунчане светлости. Ако лишће заклонимо од сунчане светлости неће се стварати скроб.

Исто тако повољно дејствује сунчана светлост и на животињски свет. Младе животиње се правилно развијају и расту на светлости, докле у тами закржљаве и заостају у своме развитку. Светлост убрзава размену материја. Лучење штетних гасова, нарочито угљене киселине, брже је на светлости.

И човеку је веома потребна сунчана светлост. Преко зиме, кад је мање сунца, кад се из предрасуде одојчад и мала деца држе по собама и не износе напоље, јављају се чешће неке болести, за које је потпуно доказано, да се под утицајем сунчане светлости лече. Зимска одојчад нарочито често болују од рахитиса — једне болести костију. Мала деца затворена преко зиме у соби изгубе прохтев за јелом, омалокрвне, подбухну, жлезде око врата им отекну.

Под утицајем сунца све ово убрзо ишчезне. Слабуњава, подбула, бледа деца, са проливима, измучена тела, набране коже, рахитична, меканих и кривих костију, за неколико не-

дела бављења на чистом ваздуху и целисходног сунчања добију прохтев за јелом, кожа им поцрни и затегне се, поправе се у телу, пролив ишчезне, постану живахна и весела, почну се играти и кретати. Сунчана светлост изазива дубље и брже дисање, јер организам под утицајем сунчаних зракова тражи више кисеоника. То дражи тело, те производи веће количине црвених крвних зрнаца, те нестаје малокрвности. Кожа поцрни, те боље упија лековите сунчане зраке. У исто време црна кожа спречава нагло продирање ових зракова и штити унутрашње органе од њиховог штетног дејства.

За растење и јачање костију сунце је од необично великог значаја. Сунчани зраци утичу да се кречне соли правилно слажу у костима, те потпомажу правилно окоштавање.

Сунце лечи старе севотине, застареле ожиљке, реуматичне болове, утиче повољно на костобољу, протисли и пробади, жигове у крстима, стара запаљења плућа и плућне марамице.

Сунчана светлост убија заразне клице. Гнојаве ране чисте се под утицајем сунчаних зракова. Нарочито повољно утиче сунце на туберкулозу костију и жљезда (скрофулозу). Живе ране такође замлађују под утицајем сунца.

Сунце доноси нов живот земљи, обнавља живу природу. Оно доноси и човеку нову снагу, нову радост. Нарочито деци користе благотворни сунчани зраци. Од њих зависи растење и развијање. Најтоплији месеци лета, јули и август, најбогатији сунчаним зрацима, у исто време су месеци кад деца најбрже расту у висину. Брђани и приморци су висока раста под утицајем сунчаних зракова.

Велику важност има сунце по човека и друга жива бића. Радујте се сунцу и не бежите од њега! Први сунчани дани треба да све, и оне најмање и оне најстарије, извуку из станова у природу, на благотворно сунце.

Др. Стев. З. Иванић.

Фабрика ситних кожа у Јужној Србији.

За време старе српске државе коже од дивљачи продавали смо у Дубровнику. Уколико нисмо коже од ситне стоке употребљавали за одело и уколико их преко ћурчија нисмо прерађивали, опет смо их у Дубровнику продавали. Тек доцније, у новом веку, отпочиње наша непосредна продаја ситних кожа у Лајпцигу, продаја преко посредника, комисионера или и непосредно. Пред крај 18 века и дубоко у 19 веку трговина са кожама од ситне стоке са Лајпцигом учинила је велике размере и Лајпциг је, углавном, био меродаван за цену наших кожа.

Додуше, у нас је била негда развијена прерада кожа, обично за сарачке потребе. У Скопљу је, за време средњега века један путописац наишао на преко 600 прерађивача кожа од ситне стоке. Ја сам затувио у Ужицу још знатну прераду ситних кожа: прерађивачи су туцали у ступама биљну кору за машћење кожа, а саме коже су држали у кацама у води док надођу за чињење, па су их затим чинили и мастили. Чак сам у очи рата и у Пироту запазио једнога, који је на тај стародревни начин коже чинио. Са тим чињењем и машћењем кожа као да је сасвим престало у старим границама Србије; у Јужној Србији тај посао још последње дане товари, да и он брзо сасвим усахне. Тако ћемо бити приморани да све коже од ситне стоке извозимо у иностранство, а отуда да добијемо исте коже сад већ прерађене за потребе сарачке, ташнерске и друге.

Међутим, крајње је време да и преради ситних кожа код нас поклонимо озбиљну пажњу. Пре неку годину предузимљиви су Ужичани обратили своју прегалачку пажњу томе послу и ниже Ужица на Ђетињи подигли фабрику, која би се поглавито бавила прерадом кожа од ситне стоке. Докле се у том погледу отишло, у овај мах није нам познато. Али, овој фабрици не би се никаква сметња чинила, ако би се у Јужној Србији подигла фабрика за прераду ситних кожа, јер би фабрика у Ужицу задовољила своје потребе прерадом ситних кожа из ужичкога краја и из Ново Пазарскога Санџака; међутим, фабрика подигнута на Вардару, имала би за прераду огроман број кожа са целога пространства остале Јужне Србије. А она би употребом водене снаге, у огромној мери уштедела производне трошкове и тако се оспособила за конкурентску борбу. Осим тога, вуна би се, која се скида са кожа, употребила у нашој текстилној индустрији. Најзад, наша радна снага нашла би добру примену.

Сви разлози говоре за заснивање једне такве фабрике у Јужној Србији која изобилује ситном стоком.

Нека та фабрика почне у скромним мерама, са задатком: да подмирује наше домаће потребе. Чак и тада имали би видне користи, јер би нам фабрика, снабдевена са сировином из непосредне околине, била у стању дати прерађевине јевтиније, вуну с кожа резервисати за нашу текстилну индустрију и применити нашу радну снагу. Постепено би та фабрика добијала све више могућности за конкурентску борбу и у иностранству.

Оснивање овакве једне фабрике треба топло пожелети, како са разлога да иностранству престанемо плаћати један **велики и излишан данак а и да би и тако званом домаћем** капиталу, који се на нашу територију увукао у колонијалној улози, могли одолети, јер би трошкови око постројења јев-

тиније коштали на Вардару, сировина би тамо била јевтинија, а радна снага тако исто.

Ако би се овај посао отпочео из почетка у скромним размерама, извесно би се нашло довољно акционарског капитала за његов успешан почетак. А доцније би се предузеће гранало и развијало, по ономе правилу, по коме и апетит расте упоредо с јелом.

Д. Л.

Питања и одговори.

Питање: Молим за одговор преко Тежака, где би могао наћи упустава за израду сирева и то: камембера, пти-свиса, деми сел, кантала и других врста, јер хоћу да их израђујем.

Риста Н. Брезовић,
млекар из Великог Извора, Зајечар.

Одговор: На страним језицима има доста упустава, али на нашем језику врло мало. На нашем језику о справљању камембера може се наћи у књизи Др. Ст. Филиповића, у издању књижаре С. Кугли, Илица бр. 30, Загреб, а о осталим врстама у нашој стручној књижевности не говори се скоро никако. Али овом приликом желим скренути пажњу свима заинтересованим, да израда камембера није лака, већ захтева много знања на пр. употреба чистих култура Oidium camemberti), искуства и добру инсталацију (подруме и др.), те се из књига никако не може научити. Сем тога, камембер је сир за потрошаче префињеног укуса, каквих је код нас врло мало.

Кантал је тврђи сир, који се за данас израђује искључиво у средњој Француској, у пределу планине Оверња. Он би код нас можда нашао потрошача, јер би по моме мишљењу одговарао њиховим укусу, али је неминовно његову израду проучити на лицу места, а захтева добро организовану производњу и веће инсталације за дозревање.

Пти-свис и деми сел јесу мекани сиреви (налик на империал) и троше се сасвим свежи. Пти-свис при јелу париски потрошачи посипају шећером, те је тешко претпоставити да би ти сиреви код нас нашли неку ширу потрошњу.

А. Г. Јовановић

Питање: Шта се може гајити на хумусним њивама од 45—50 ари, које се налазе поред текуће реке и које вода нацело или у извесном делу обично плави? Кукуруз и луцерка нису дали успеха.

Рајко Ацковић,
Крушевац.

Одговор: Најприродније је да такве њиве поред реке, бар те делове које стално вода плави, искористите као природне или вештачке ливаде. Има доста разлога веровати да ће се са њих добити добрих откоса ливадског сена, особито ако састав ливадских трава буде повољан, а нега ливада правилна и довољна. Да се не губи узалуд време, боље је направити одмах вештачку ливаду, а не чекати док порасту постепено разноврсне траве без сејања и док лошијих трава нестане у борби са бољим. То би трајало дуго времена тако, да ће бити уноснije ако се одмах ове њиве преору, земљиште добро припреми за сејање неке смеше ливадских трава. За састав смеше могле би се узети такве ливадске траве и у таквим количинама, да на 1 хектар (т.ј. на 100 ари) дође и то: *ливадског вијука* (Festuca prat.) *10 кгр., лисичјег репа* (Alopec. prat.) *8 кгр., ливадарке* (Poa prat.) *5 кгр. ушрица* (Lolium perenne) *5 кгр., оштрице* (Dakt. glomer.) *6 кгр., талијанског ушрица* (Lol. ital.) 4 *кгр., тимоштијеве шраве* (Phleum. prat.) *4 кгр., беле росуље* (Agrostis alba) *2 кгр., црвене детелине* (Trif. prat.) *2 кгр.*

Према томе, како ће успевати поједине од ових трава кроз извесно време, може да се посеју веће или мање количине од истих трава тако, да састав трава на овим ливадама постане најбољи, а откос што већи. Добри откоси доброг сена сигурно ће бити рентабилнији од кукуруза.

Др. Тим. Локот.

Питање: Имам једну њиву у величини 1 хек. Земљиште је равно, изложено северу и доста влажно. Земља је бјела глинуша коју код нас зову *бијела провуља,* која се у сувим годинама много спече, а у истој се налазе неки угљени састојци у величини кукурузног зрна. Такав је слој земље дебео 20 см. а доле је жута и непропустљива иловача. На истом сам намеран да подигнем шљивар, стога молим за одговор, да ли на истом могу шљиве успевати и која сорта.

Јоца Вукановић.
Горња Свлатина.

Одговор: Из овог вашег описа види се, да ваше земљиште и по положају и по каквоћи долази међу најгора нарочито за шљиве. Према томе саветујем вам да на истом шљиве не садите јер и поред најбоље ваше воље, највећег труда и рада, тешко ћете моћи исто поправити и за гајење шљива оспособити. Па иако би у томе нешто успели, то ће вас много коштати, те се гајење шљиве неће рентирати. Зато је најбоље да земљиште употребите повремено за гајење усева, а шљиву садите на бољем и погоднијем месту.

Др. Ј. Спремић.

Некролог.

† Душан Вујић.

27-IV-1878 + 10-IV-1931 год.

У селу Омашници, среза трстеничког, Моравске бановине, умро је 10. априла Душан Вујић, угледан и напредан пољопривредник, редован члан Српског пољопривредног друштва у Београду и редован члан и оснивач Пољопривредне Подружине у истом селу.

Основну школу свршио је у месту рођења — у Омашници. У сталном кадру служио је 2 године у артилерији. Као врло исправан и храбар војник учествовао је у свима ратовима од 1912 — 1919 године. На солунском фронту се нарочито истакао истрајношћу, храброшћу и пожртвовањем, храбрећи своје другове и подижући њихов морал.

Као честит, трезвен и разборит пољопривредник, оснивач и редован члан Подружине, изабран је ове године за њеног потпретседника, а на збору Срп. пољ. друштва 29. марта тек. год. изабран је за његовог редовног члана.

У Омашници постоји месна Задруга за пољопривредни кредит у којој је пок. Душан био члан управног одбора. Ове године је у истом селу основана и Виноградарска задруга, на чијем је оснивању покојник међу првима радио. Ценећи његов рад и правилно схватање важности задругарства уопште, чланови виноградарске задруге су га једногласно изабрали за претседника надзорног одбора.

Као стари ловац био је и члан ловачког удружења. Као угледан и у сваком погледу напредан грађанин не само у свом селу, већ и у широј околини, радио је неуморно и без разметања како на унапређењу пољопривреде и задругарства тако и на културном и социалном подизању народа, те све напред побројане установе и њихови чланови жале за покојним Душаном као агилним чланом и најбољим другом.

Тело Душаново је умрло али име није. Слава му и вечан помен међу народом, кога је волео и за њега много урадио!!

Живадин Антић.
претседник Пољ. подружине у Омашници.

Белешке.

Виноградарски течај у Бањи. 8. априла тек. год. завршен је при Венчачкој виноградарској задрузи у Бањи код Аранђеловца четвородневни виноградарски течај, на коме је учествовало 106 пољопривредника, виноградара. На овоме течају предавали су г.г.: Живојин М. Никодијевић, срески по-

љопривред. референт, о болестима и штеточинама винове лозе и на терену приказивао разне начине резидбе винове лозе, с обзиром на различите сорте; Емил Редер, подрумар. држао је предавања о главним радовима прераде грожђа у вино, о даљој нези вина и о болестима вина; Богдан Катанић, студент агрономије, о важности избора стоних сората грожђа за извоз у свежем стању.

Сл. 15. Учесници на виноградарском течају у Бањи код Аранђеловца.

Течај је испао преко сваког очекивања и слушаоци су са пажњом и великим интересовањем слушали предавања и упуте, а по завршеном течају сваки је награђен кундеовим маказама за орезивање лозе.

Ж. Н

Цене пољопривредних производа*)

Пшеница: Бегеј 79/80, 2% дин. 160—155, Тиса 79/80, 2% дин. 165—160, Дунав-Банат 79, 2% дин. 157.50—152.50, Дунав-Бачка 79/80, 2% дин. 157.50—152.50, Дунав-Срем 78, 2% дин. 150—145, Дунав српијански 78, 3% дин. 145—140.

* Привредни преглед од 19. априла.

Сава 78, 3% дин. 140—137, Смедерево вагон 77/78, 2—3% дин. 145—140, Главна пруга, српски 77/78, 2—3% дин. 147.5—141, Главна пруга 78/79, 2—3% дин. 152.50—146, Узана пруга 77/78, 2—3% дин. 150—145, Кленак вагон 77/78, 2—3% дин. 145—142.

Кукуруз: Бегеј промпт 98—95, Тиса промпт 98—95, Узана пруга бели 98—94, Дунав-Банат 98—95, Дунав-Бачка 98—95. Дунав-Срем 98—95, Дунав српски 98—95, Сава 98—95. Главна пруга српски промпт 100—95, Сремске утовар, станице кв. до границе 95—92.50, Сремске утовар. станице пд. Инђија 95—92.50, Банат. утовар. станице пд. Вршац 92.50—90

Овас: српски 135—127.50, бачки 142.50—135, максдонско-косовски 115—110, Узана пруга 135—127.50, Чукарица поритет 141—139.

Јечам: Срем, пролетњи 67/68 дин. 160—150.

Пасуљ: српски узане 240—220, бачки 245—225, сремски 245—225.

Кромпир: српски 130—120.

Кукољ: самлевен Београд 80—70.

Сено: вагон Београд 90—85.

Мекиње: 125—120.

Јарма: кукурузна Срем 105—100.

Живина: 15—16 дин. килограм.

Јаја: 100 ком. 60—65 дин.

Свиње: тешке зреле 8.50—9.50, средње 7.50—8, лаке 6.50—7, мршаве 9—10.

Маст: 12—13.

Сланина: усољена 11—12.

Стока: волови и бикови I 8—9.50, II 7—7.50, III 6—7.50, биволи 4.50—7, краве I 7.50—8.50, II 6—7, III 5—6, овце 4. јагањци 5—6 дин. килограм живе мере.

Записници

Седница Управног Одбора Срп. пољопр. друштва.

10. седнице, држане 11. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: ппретседник Др. Т. Митровић. чланови: Д. Спремић, В. Матић, Б. Ранковић, С. Ратковић, Н. Петровић, А. Р. Ранковић, Т. Владисављевић и Др. М. Градојевић, и гости редовни чланови: Б. Ивановић и Ј. Радивојевић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

157) Прочитан је и примљен записник 9. седнице Управног Одбора.

II 158) Примљен је знању записник 9. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 9. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

159) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

160) Да се одобрава кредитирање по предложеним тражењима, осим оних под бр. 2563, 2570 и 2578.

IV Прочитан је записник 9. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

161) Да се набави: по понуди бр. 2619 багремово семе, по понуди Вихтерлеа ливадске дрљаче и по акту бр. 2637 воћарски алат, све у означеним количинама.

162) Да се по акту бр. 2456, тражи једна сејалица ради испитивања.

163) Да се по тражењима бр. 2566 и 2567, пошаљу понуде.

V Прочитан је записник 9. седнице програмског одбора, па је одлучено:

164) Да се не може усвојити понуда бр. 2667, о гајењу крмпира ради огледа, пошто је са понудом задоцњено.

165) Да се упути секцији за земљорадњу на мишљење питање, да ли јабуку колачарку треба и даље гајити или је замењивати другим сортама.

166) Да се замоли Београдска трговачка комора за извештај, кад намерава и на који начин да спроведе своју одлуку о стандардизацији и унификацији целокупне пољопривредне производње, а нарочито оних производа који се извозе, како би и ово Друштво довело свој рад у склад са радом Коморе.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

167) Да се прими у састав нова Подружина из Кусатка, пошто је испунила све услове по правилима.

168) Да се одобрава кредит Подружини у Бечевици, 15.000.— динара.

Саопштења и предлози.

VII 169) Прочитано је писмо Министарства пољопривреде, којим шаље пројекте закона о средњим и народним пољопр. школама, да се проуче и да се делегира један члан Управе, да као члан комисије узме учешћа на конференцији, приликом претреса тих пројеката. Одбор одлучује, да се делегира члан управе г. Др. М. Градојевић.

170) Г. М. Николић члан управе предлаже да се набави извесна количина раног крмпира и разда подружинама. Одлучено: да се набави 5.000 кгр.

171) По питању исплате Хајдових тријера сортатора и

пошто је саслушан извештај магационара, одлучено је: да се остане при ранијем решењу и фабрика понова извести да јој тријери стоје на расположењу, у противном, ако их одмах не подигне, да јој се тражи да плати кирију од дана приспећа. Два продата тријера, да јој се одмах исплате.

Са овим је седница закључена.

11. седнице држане 17. марта 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: председник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, А. Рашковић, В. Матић, М. Николић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Др. М. Градојевић и Н. Петровић.

Претседавао председник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 172) Прочитан је и примљен записник 10. седнице Управног Одбора.

II 173) Примљен је знању записник 10. седнице књижевног одбора.

III 174) Прочитан је записник 1. конференције свих секција, па је исти усвојен стим, да се 2 тач. изнесе пред секцију за сточарство и ветеринарство и секцију за шумарство и лов.

IV Прочитан је записник 10. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

175) Да се прими знању да је извршен преглед касе, и нађено стање исправно.

176) Да се одобрава кредитирање по предложеним тражењима, осим оних под бр. 2837, 2882, 2896, 2898 и 2850.

178) Да се усваја предлог бр. 2970, о продаји Сакових плугова обртача.

179) Да се одмах изврше најпотребније оправке на зградама, које су оштећене јутрошњом експлозијом пред новом палатом Министарства саобраћаја.

V Прочитан је записник 10. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

180) Да се по тражењу бр. 2847, набави означени воћарћарски алат и пошаље по одређеном распореду.

181) Да се по понуди бр. 2882 узима означен алат по потреби.

182) Да се одбије понуда бр. 2808 стим, да се мустре исплате.

183) Да се по понуди бр. 2618, набави 50 кгр. азбеста.

184) Да се по понуди бр. 2861, усвоји предложена куповина и продаја.

VI Прочитан је записник 10. седнице програмског одбора, па је одлучено:

185) Да се прими знању да је израђен програм рада за о. г. стим, да се исти умножи и разда члановима управе, па идуће седнице узме у претрес.

186) Да Инспектор за подружине отпутује у Суботицу по позиву тамошњих пољопривредника, и оснује подружину.

VII Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

187) Да се прими у састав нова подружина у Лозни. пошто је испунила све услове по правилима.

188) Да се одобрава кредит подружинама: у Турији 8000 дин., у Гостивару 20.000.— дин., у Мојсињу 12.000.— дин., у Каменици В. 15.000.— дин. и у Новом Пазару 50.000.— динара.

VIII 189) По позиву Завода за унапређење спољне трговине, да и Друштво приступи контроли страних фирама, одлучено је, да се позив прихвати и вођење евиденције повери г. Т. Владисављевићу, члану управе.

IX Саопштења и предлози:

190) Прочитан је позив Више пољопривредне школе у Паланци смед. на освећење школе. Одлучено, да освећењу присуствује г. Б. Ранковић, а ако буде спречен, онда г. Н. Петровић.

191) Секретар саопштава да је за годишњи збор примљен свега један предлог. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

12. седнице, држане 24. марта 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г.: ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић и Др. М. Градојевић, и гости редовни чланови: Др. Љ. Младеновић и Ј. Радивојевић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 192) Прочитан је и примљен записник 11. седнице Управног Одбора.

II 193) Примљен је знању записник 11. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 177, 178, 179 и 180.

III Прочитан је записник 11. седнице финансиског одбора. па је одлучено:

94) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

195) Да се усвоје предлози о разним захтевима и кредитирање.

196) Да се по тражењу поклони по једна књига од којих има у сувишку.

IV Прочитан је записник 11. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

197) Да се набави: по понуди бр. 3312 калемарских ножева 1000 ком., по понуди бр. 3230 малих џакова 500 ком., по понуди бр. 2715 сумпора на азбесту 100 кгр., по понуди бр. 3103 рафије 20 бала и по понуди бр. 3227 луцерке 5 тона.

V Прочитан је записник 11. седнице програмског одбора, па је одлучено:

198) Да се прими знању одговор Београдске трговачке коморе, да је свој програм рада за ову годину извршила.

199) Да се програм рада Друштва, за ову годину утврђује овако:

I. У васпитно пропагандистичком правцу.

1. Помоћу својих Подружина и редовних чланова, помоћу чланова управе и чиновника друштвених, преко свога органа „Тежака" и других издања, и раздавањем откупљених поучних књига и брошура, Друштво ће у народ ширити савремена знања за напредак свих грана пољске привреде.

2. Приређивањем конференција и конгреса за расправљање важних пољопривредних питања и закључцима донесеним на њима, Друштво ће настојати да утиче на унапређење пољопривреде у нашој Краљевини.

3. У циљу потстицања пољопривредника на напредније начине рада у свима пољопривредним гранама, Друштво ће приређивати утакмице и расписивати стечаје за напредак појединих пољопривредних грана у крајевима где се осећа потреба за јачом пропагандом и очигледним примерима, у овоме раду Друштво ће користити сваку прилику да у народ уноси савремене справе, селекционисано семе, стоку, живину и помоћна средства.

4. Друштво ће своје Подружине помагати и морално и материјално у приређивању пољопривредних изложаба, а где год је могуће и потреба се укаже оснивање се продајна оделења за све изложене предмете.

5. У циљу ширења пољопривредног и општег знања и код женског земљорадничког света, Друштво ће уз сарадњу својих Подружина и Банских Управа радити на помагању организовања и обављања течајева за сеоске домаћице.

6. Према указаним потребама и захтевима својих Подружина или траженима Банских Управа, а уз њихову сарадњу, Друштво ће помагати приређивање краћих течајева и курсева из оних пољопривредних грана за које се потреба буде указала.

7. Друштво ће преко својих чланова, чиновника, државних и банских пољопривредних органа, народних учитеља, свештеника, школованих пољопривредника и осталих пријатеља напретка пољске привреде, радити на оснивању својих подружина и савеза Подружина.

8. Друштво ће преко својих чланова, Подружина, чиновника, банских пољопривредних органа, свештеника и учитеља, радити на оснивању Пољопривредних књижница и читаоница.

9. Ради чвршће везе у раду између Друштва и горе поменутих установа, Друштво ће ове преко својих изасланика и чиновника чешће обилазити, контролисати, давати инструкције, уносити вољу за рад и појачавати љубав и преданост према овим установама и њиховом задатку.

10. Друштво ће преко својих чланова, Подружина и банских пољопривредних органа радити на оснивању сточарских, воћарских, виноградарских и других задруга.

11. Ради пропагирања боље исхране стоке, Друштво ће радити преко својих Подружина на гајењу пићних биљака подизању вештачких ливада и пашњака и њиховом бољем неговању.

12. Друштво ће у своме дому одржавати Пољопривредну књижницу и читаоницу и старати се, да ову постепено снабдева најбољим домаћим и страним делима.

13. У циљу што јаче пропаганде за сузбијање биљних штеточина и болести, Друштво ће наставити рад на приређивању практичних предавања и набавци справа и средстава потребних за ову сврху, а сем тога организоваће обавештајну службу преко својих Подружина о појави и ширењу биљних болести и штеточина, а такође и сточних болести, уколико је то могуће.

14. Друштво ће и даље радити и настојати на томе, да се најбоље пољопривредне справе и материјал, набављени у земљи и иностранству ради унапређења пољске привреде, испитује ради утврђивања њихове каквоће и ваљаности за наше прилике, и тек тада раздају народу. Ако се потреба укаже, Друштво ће приређивати и утакмице разних пољопривредних справа.

II. У пословно посредничком правцу.

15. Друштво ће набављати пољопривредне справе, разно селекционисано семе, воћне и лозне калемове, материал и помоћна средства за повећање и побољшање пољопривредне производње, и ове преко својих Подружина и чланова у народ раздавати.

16. Друштво ће помагати, да се производња и селекција разног семена ратарских усева и пићних биљака врши у нашој земљи и настојати да се врши откуп овога за крајеве у којима се осећа оскудица у њему, ако одговара условима за откуп.

III. Остали радови Друштва.

17. Друштво ће одржавати везе са досадањим пољопривредним организацијама у земљи и на страни, а ступаће у тешњу везу са месним задругама за пољопривредни кредит и осталим организацијама пољопривредног и задружног карактера.

18. О годишњем збору Друштво ће по могућству приредити конгрес или како популарно предавање.

19. Друштво ће радити на прибављању свега што је потребно, да се приступи подизању друштвеног дома.

20. Поред изложеног, Друштво ће предузимати и радити и све друге, у овом програму непредвиђене послове, који се не противе правилима друштвеним, а који ће донети користи за постигнуће циља и задатка Друштва.

VI Саслушана су мишљења инспектора из Подружине, па је одлучено:

200) Да се одобри кредит подружинама: у Кусатку 6000 дин., Скопљу 30.000 дин., Трновчи 10.000.— дин., В. Плани 20.000.— дин., Сврљигу 11.240.— дин., Мионици 7.000.— дин., Сопоту 100.000.— дин., Славковици 5.000.— дин. и Кладњу 10.000.— дин., а да се одбије Бела Паланка, пошто је обвезница неуредна.

201) Да се прими знању, да је по позиву пољопривредника из града Суботице ишао тамо и основао Пољопривредну подружину, а у повратку свратио у Нову Кањижу и прегледао рад тамошње подружине.

VII 202) Прочитан је извештај Министарства пољопривреде о извршеном прегледу рада у Друштву, из кога се види да је нађено стање исправно. Што се тиче напомена административне природе одлучено је, да се оне које су корисне и изводљиве усвоје, а оне друге објасне зашто се не могу примити. Одговор претседништва да се претходно изнесе Управном Одбору на сагласност.

VIII Саопштења и предлози.

203) Г. Б. Ранковић члан управе саопштава, да је у име Друштва присуствовао свечаном отварању Ниже пољопривредне школе у Паланци (смедеревској). Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Ратари и господари

Ако желите да весело и ваљано косите Ваша поља и ливаде, наручујте само наше ʻласовите и свуда познате коване косе Варчарке Грчићке, руком рађене од најбољег Енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми

и величини и од Краљевске Економије пробане и признате као најбоље косе. Исто сведоче хиљаде захвалница из целе наше Домовине а и ван наше Домовине. Ове године цену смо снизили за 10 динара по комаду. Цена је 70 динара по комаду. Ко наручи 10 комада добије једну косу на дар. Брусови за косе, Талијанске цеђани, цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо пошгено и у реду и одмах отпремамо. Мање од 2 ком. нешаљемо. Код наруџбе молимо тачну адресу. ПАВАО ЂОСИЋ — ГРГИЋ, Радионица кованих коса, основана 1830 год. МАРКОЊИЋ ГРАД, БОСНА.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА“

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе агрегати за расвјету

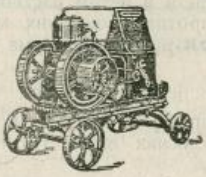

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.,
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливада,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на ручни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,
Сви остали господарски стројеви.

Slaviamotor. Jaromir Pažik

трговина пољопривредних стројева.
ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

ЈАЈА ЗА НАСАД по 3-дин. комад од кокошака расе „Роде Исланд Ред“, гарантовано чистокрвних, загасито црвених и одличних носиља. Одликују се крупноћом и првокласним квалитетом меса.

Поштарину и паковање за поруџбине до 30 комада плаћају купци, а поруџбине преко 30 ком. шаљем о моме трошку. Живину гајим у селу на неограниченим испустима и у слободи те је иста у стању да да способан подмладак за запат. Поруџбине извршујем одмах.

БОГИЋ МАТОВИЋ, економ
Велерец — п. Гор. Милановац

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр. по 7·50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр., Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а за сваку пошиљку Друштво анализира у огледној и контролној станици у Топчидеру

Пољопривредници!

Не заборавите да воћке, винову лозу, поврће и цвеће прскате против болести и штеточина на време, т. ј. чим се развије лист и цвет, ако желите да имате добар принос.

ВОЋКЕ прскајте раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарате **Арзолу** и **Сулфарол** ради сузбијања јабукове и крушкове пипе; црва и гусеница које нагризају младе плодове и ластаре; оидијума и трулежи — гнилоће младих плодова.

Винову лозу најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат **Арзолу** против грожђаних мољаца и препарат **Сулфарол** против оидијума — пепелнице.

Ово је најсигурнији и најјевтинији начин.

Поврће и цвеће прскајте само са препаратом **Агритокс** против лисних ваши, гусеница и других разних паразита.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

БЕОГРАД

Телефон 3-80. Прешернова бр. 14.

Подружинама и члановима Друштва по фабричној цени испоручује:

Српско Пољопривредно Друштво - Београд

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено поштарине
еш. Мин. Пошта и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 10. Београд, 15. МАЈА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ВОЋАРСКИ КОНГРЕС.

Благодарећи повољним природним условима, поднебљу и земљишту, наша Држава је добрим својим делом и воћарска земља. Свакоме је познато да у нас воће добро успева и да доноси добрих прихода, да чак има извесних места у којима ратарски усеви не успевају тако добро и уносно као воће. Као једна пољопривредна грана воћарство чини нашу пољопривреду разноврсном, што је нарочито данас добродошло, јер имамо крајева који тако рећи не знају сада за кризу житородних крајева, захваљујући добром роду воћа у прошлој години и доброј цени по којој је воће продавано.

У исхрани народа воће је изврсна намирница због своје хранивости и благотворног дејства на човечији организам, што је без нарочитог истицања свакоме познато из личног искуства. Данас се у западних народа воће троши у врло великим количинама у свежем стању, у виду пекмеза, слатког, компота и у сушеном стању. Од њега се израђују разноврсни сокови; праве разна теста и слаткиши, да ниједна кућа није без тих прерађевина, нарочито зи-

ми, када је воћа мање и када је оно скупље. Индустриска прерада воћа, у нас још у повоју, на западу је толико развијена и тако уносна, да има рачуна да лошије воће увози из иностранства и да га прерађује.

Али велика важност воћарства за нашу земљу лежи још и у томе, што се његовим извозом у иностранство узимају прилично велике суме новаца. Ако разгледамо податке о нашој спољној трговини од 1920—1929. год., запазићемо да смо за то време просечно годишње извозили воћа око 259.264.229 дин., од чега шљива у свежем и прерађеном стању око 201.764.845 дин. или 77.8%, а свега осталог воћа 57.499.384 дин. или 22.2%. Било је година када је и много више извожено, као што је 1923. год., када смо извезли воћа за 445.513.250 дин., од чега само шљива у свежем и прерађеном стању 376.104.225 дин. или 84.4%, а свега осталог воћа за 69.409.025 дин. или 15.6%. Од тога времена извоз воћа стално опада и 1929. год. износи 225.637.049 дин., од које суме на свеже и прерађене шљиве отпада 128.257.283. дин. или 56.8%, а на све остало воће 97.379.766 дин. или 43.2%. Из ових мало наведених података види се од колико је значаја шљива у нашем воћарству и колико је она страховито подбацила последњих година због разорног дејства шитасте ваши, а свакако и због других узрока .

Поред осталога, ови бројни подаци казују да наше воћарство не стоји тако добро, као што многи мисле, и да има маса питања која би ваљало расправити, да би приноси воћа били још бољи и већи него што су данас, а за то имамо свих услова. У самом гајењу и нези воћа има великих недостатака. Наши одгајивачи још нису начисто са појединим сортама воћа, које би за трговину и за потрошњу у земљи ваљало гајити; брање, сортирање и паковање не одговара ни захтеву домаћих тржишта ни иностраних; недостају одговарајуће организације за продају и прераду воћа итд. итд.

Да би се најважнија питања нашега воћарства

што свестраније и по интересе наших воћара што боље расправила, Српско пољопривредно друштво решило је у начелу у пуној седници Управног и Надзорног Одбора и у присуству Др. В. Стојковића, начелника Министарства пољопривреде, да ове године у другој половини месеца октобра приреди **воћарски конгрес** за целу нашу Краљевину, ако се буде обезбедило довољно материалних средстава.

Конгрес би се приредио у нашем највећем и најважнијем воћарском центру, у Чачку, како би се пружила прилика најмногобројнијим пољопривредницима воћарима да и они посете конгрес и да се користе и поуче при расправљању појединих питања на конгресу. На њему ће се расправљати сва питања која су у вези са унапређењем воћарства, а која се односе на производњу, индустриску прераду и на трговину воћем. У вези са конгресом приредила би се и смотра воћа из целе наше Краљевине, која ће допринети бољем реонирању појединих сората и послужити за приказивање конгресистима, када се о дотичној сорти расправља.

Пошто се буду извршиле све припреме и обезбедила средства, објавиће се ускоро и детаљан програм конгреса и позваће се стручњаци из целе Краљевине да разраде поједина питања која их интересују и пријаве своје реферате, који ће се по могућству штампати пре отварања конгереса.

По завршеном конгресу биће приређена и екскурзија конгресиста ради разгледања воћарских задруга, угледних воћњака и других задружних установа у околини Чачка, што ће бити од великог значаја и врло поучно за учеснике конгреса.

О приређивању конгреса и смотре воћа упознаће се и иностранство, како би му се пружила прилика да се ближе упозна са разним сортама нашега воћа, његовом каквоћом и појединим произвоћачким крајевима.

Пошто је воћарство нарочито данас од огромног значаја по наше воћарске крајеве, и као што раније

видесмо од врло велике важности и по нашу извозну трговину, то ову иницијативу Српског пољопривредног друштва можемо поздравити, и оно са пуно права може очекивати да ће сви надлежни схватити велику вредност овога подухвата и указати Друштву свеколику помоћ и предусретљивост да одржи овај конгрес, који је по замисли врло обиман, те ће стајати и доста труда и много новца.

Ради подробног извођења програма о приређивању конгреса, Друштво ће ступити у везу са Министарством пољопривреде, Одељењем за биљну производњу, Одељењем за аграрну политику и кооперације, Министарством трговине и индустрије и другим установама и друштвима, која се интересују унапређењем воћарства.

Т. Митровић.

Ратарство.

КАКО ТРЕБА ОБРАЂИВАТИ КУКУРУЗ.

Кукуруз је она биљка, која је за добру негу врло благодарна. Исто је тако она врло осетљива на лошу негу и у таквом случају отказује послушност не дајући принос. У томе се кукуруз много разликује од пшенице, која ма колико да је благодарна за добру негу, ипак и без неге даје принос, додуше слаб, али ипак некакав, док кукуруз без неге не даје скоро никакав.

Како је кукуруз наша најважнија биљка, потребно је и врло важно да пољопривредник уме да га добро негује. Много пољопривредника, може се рећи већина њих, то не умеју.

Питајте само сељака: **зашто окопава кукуруз,** па ће скоро сваки одговорити: **да га очистим од корова.** Или га запитајте: **зашто огрће кукуруз,** одговор ће увек бити: **да боље држи влагу, и да га ветар не обори.**

Ово није све тачно, а делом је баш обрнуто. Истина је додуше, да се усев окопавањем чисти од

корова, али ипак зато није коров главни узрок зашто кукуруз ваља окопавати. Извршени су на пример опити на тај начин, што је од два кукурузом засејана једнака поља једно било увек само плевљено од корова, тако да је било потпуно чисто, али није било окопавано, док је друго поље било нормално окопавано. Разлика у приносу кукуруза била је велика. Много је више родило на окопаваном пољу. То дакле значи, да се кукуруз мора окопавати и због нечег другог, а не само због корова. Ево шта се у ствари све постизава окопавањем:

1. Окопавањем се ствара на површини растресити слој земље. Овај растресити слој кукурузној биљци безуветно је потребан за њено добро растење. Он не пропушта из земље влагу да с површине исправа, али пропушта у земљу топао ваздух, који годи кукурузном корену. Један део корења кукуруз развија у ораници, баш близу површине земље, и то непосредно испод растреситог слоја што смо га створили окопавањем, а који треба честим окопавањима и касније да се одржава. Кад би горњи слој земље могао да буде растресит за читаво трајање растења кукуруза, то би било најбоље. И свакако што дуже можемо да га одржимо, то боље. То се постиже честим, вишекратним окопавањем.

2. Приликом прве копње кукуруз се и поређује, да се добије онај склоп биљака, који неће бити ни одвише густ, ни одвише редак. Та је ствар по величину приноса врло важна. Рећи склоп даје јаче развијене биљке и боље одолева суши. Гушћи склоп даје већи број биљака, но ове доносе мање плодове, и по суши биљке брже подгоре. Колико ће се биљака у склопу оставити зависи дакле од земље, њене влаге, те и од сорте кукуруза. Сорте средње величине, какве се већином у нас гаје, треба приликом копње проредити тако, **да на квадратном метру површине буде по два до три струка.** На бољој земљи и у влажнијој години могу поднети по три струка, у сувљој год. по два у оцаку. Ретко ће када требати ићи

још на мање или више. На коме размаку треба да се остављa струк од струка у врсти, то зависи од тога, како су раздалеко саме врсте једна од друге, па према ширини врста свако може сам израчунати на коме размаку мора остављати струкове један од другога. Али главно је, да су све биљке једна од друге на подједнаком одстојању. Ко је већ приликом сетве о томе водио рачуна и кукуруз посејао на оцаке, тај ће сад имати лакши посао него онај, који је сејао само на врсте. Тај сада мора да мисли где ће који струк да посече или да остави.

3. Окопавањем се уништава и коров. И то је без сумње врло важно. Јер, коров отима кукурузу храну, светлост и влагу. Иако кукуруз касније, кад израсте, и сам много савлађује коров, ипак је боље, ако је усев увек потпуно чист од корова. То је онда корисно не само по кукуруз, већ и по онај усев, који ће се идуће године сејати на тој њиви. Врло добрим обрађивањем увелико се земља унапред припрема и за идућу годину, па је зато добро однегован кукуруз врло добар предусев за стрна жита.

Да би што боље однеговали кукуруз, и са што мање труда, искоришћујући при том јевтинију запрежну радну снагу, потребно је, да се кукуруз сеје на широке врсте, а у врстама на широко размакнуте оцаке. Врло је згодно на пр. **да се сеје у квадратном склопу,** на растојању од једнога метра, па да се у сваком оцаку оставе по два или три струка. Овакав усев већ унапред има одређен број оцака, и само треба да се у сваком оцаку оставе по два или три струка, па да се по жељи добије тачан и потпун склоп биљака. Где се није радило овако, тамо већ треба радити од ока, но тамо се никад неће постићи рачунски тачан склоп, али ни жељени принос.

Дрљање кукуруза. Ово треба увек да је прва радња око неге кукуруза. Дрљање потпуно надокнађује прву копљу. Оно је не само много јевтиније од копње, већ и много боље, јер дрљача ванредно добро и једнолично уситни горњи слој земље и чини

га растреситим, при дрљању нема оног гажења земље, које је неизбежно при копњи запрежном и особито ручном радњом. Дрљање је врло важно особито још и ради тога, што се оно може, и мора изводити одмах чим је кукуруз почео ницати, дакле у време кад се још не би могло окопавати. Зато се дрљањем спасава земљина влага на неколико дана раније него окопавањем, а то значи и вреди много. Дрљање треба изводити чим су биљчице почеле избијати из земље. Не сме се дрљати за росе, јер су росне биљке крте, већ тек касније, када их је сунце осушило. Дрљањем се усев не оштећује, па пољопривредник не треба да страхује да ће почупати много биљака. Дрљати треба што дубље.

Окопавање кукуруза. Где се унапред мислило на то, да копња треба да се изводи лако и јевтино, тамо се кукуруз сеје на широке врсте и правилно распоређене оџаке. Окопавање тамо је играчка, јер се изводи плугом прашачем који вуче коњ, а човек има само да за плугом поправља. Најмања је потреба људске снаге кад су оџаци у квадратном склопу, јер се тамо окопава једанпут уздуж, и једанпут попреко. Не може се овако радити само на узаним њивама.

Први пут треба копати дубоко. Ово пак зато, да би се створио што дебљи слој растресите земље, јер од тога зависи, на којој ће се дубини развити кукурузно корење. Познато је наиме, да се један део корења развија баш сасвим близу површине, непосредно испод растреситога слоја. А да то не би било и сувише близу површине, треба копати дубље. Приликом каснијих копњи не треба прашач пуштати дубље него што је ишао код прве копње. Зато је прва копња најважнија, она изискује највише пажње и труда. **Копати треба што чешће.** Не треба чекати да се усев закорови, па тек онда поново копати, већ је врло корисно, да се окопавање изводи барем четири до пет пута једно за другим у кратким размацима вре-

мена. Што је већа суша, то чешће треба окопавати. Свака копња вреди пола кише.

Огртање кукуруза. Ово је у многим нашим крајевима завршна радња око неговања кукуруза. Наш сељак обично само једанпут копа, и после тога огрће. Ни у ком случају није ово довољно. А да ли је уопште добро да се кукуруз огрће, о томе још до данас немамо потпуно поузданих и знанствено утврђених података. Противници огртања мисле, да се огртањем губи из земље влага, па да је боље неогртати, али чешће окопавати. И ја сам раније био тога мишљења. Међутим има и оправданих разлога који говоре у прилог огртања, и који изискују, да се то питање узме поново у посао и тачно испита. А док се то не сврши, ја препоручујем, да сваки наш пољопривредник један део свог усева огрће, а један да само окопава, а да га не огрће, па да тачно увиди, шта је за његове прилике боље. У сушној години вероватно биће боље ако се не огрће, док у влажној години може боље да испадне огрнут усев.

Кукуруз је биљка која изискује доста пажљивог рада, али он тај рад и наплаћује обилним приносом. Зато сваки пољопривредник треба да му поклони што већу пажњу.

К. Поповић — Шабац.

ДОБАР ПЛУГ.

Актом Вашим Д. Бр. 10196 од 20-X-1930 год., послали сте два плуга „Сава" мрчајевачкој Пољопривр. подружини, од којих сам ја узео један плуг као члан те Подружине. Орао сам њиме јесенас, за пшеницу, угаривао јесење стрнове, а и сада пролетње угари, лединe, као и шашевине; све врсте земљишта. Па пошто сам испитао потпуно рад горњег плуга „Сава" и његову савршеност, као орач за време од 40 година рада са свима врстама ралица и плугова, то ми је част послати Друштву овај извештај:

Прочитао сам „Тежак“ Бр. 17. стр. 621 за 1930 год., па се потпуно са тим извештајем слажем; **да је плуг „Сава“ најбољи.** У својој четрдесетогодишњој пракси на своме газдинству испробао сам скоро све моделе ралица и плугова и ниједан модел и систем није ми се показао бољи и за рад лакши од плуга „Сава“. Овим извештавам Српско пољопр. друштво с молбом, да оштампа у првом наредном броју „Тежака“ моју велику захвалност Друштву на избору горњег плуга „Сава“. Поред тога извештавам и све своје пријатеље, познанике и пољопривреднике наше велике Југославије, да при куповини плугова набављају од Српског пољопривредног друштва само плуг „Сава“, а не други систем — модел.

Новак Кузмановић,
члан мрчајевачке Пољопривредне подружине.

Биљне болести и штеточине.

Како ће пољопривредник најбрже добити савет и стручну помоћ у борби против штеточина и биљних болести.

Сунце је својим животворним, топлим зрацима пробудило нов живот у природи. Дошло нам је пролеће! Са малим закашњењем додуше, али је оно ту. Цветни и лисни пупољци набрекли од животних сокова пукли су и развили се. Воћњаци се беле окићени цветовима; младо лишће својим свежим зеленилом заоденуло шуме; засејане њиве покривене су зеленим покривачем младих жита. Незасејане површине засејавају се кукурузом, повртем; лоза се стратификује, припори. Пролетњи радови су у највећем току и јеку.

Али док пољопривредник са најлепшим надама ради и посматра ово буђење природе, гледа у своје расцветано воће, озелениле њиве и градине, у којима све ниче, развија се и буја, дотле ти исти, топли зраци пролећа буде из зимскога сна и милијарде црва, ларви, презимелих инсеката, мишева, текуница, хрчкова и других многобројних непријатеља пољопривредних биљака. Удвојене милијарде вилица

почеле су да се мичу, да гризу, да дубе и глођу са удвојеним апетитом после зимског гладовања и мировања.

Већ пре месец дана, ако сте загледали цветне пупољке ваших јабука, могли сте опазити, како на младим листићима који су се тек били помолили из заштитних љуспи, седе већ излегле младе *лисне ваши;* бубица *цветождер* је још крајем марта својом дугом рилицом избушила цветне јабучне пупољке и у сваку рупицу снела по једно јаје, од кога ће се цвет уцрвљати. Овде онде на цветовима и лишћу наћи ћете већ увелико гусеничице, које су почеле свој разоран посао.

Гусенице лептира *ђубара* напустиле су ових дана своје јајне опне, и напале тек развијено лишће воћака и шумског дрвећа. То исто су учиниле гусенице лептирова *кукавичје* сузе, великог и малог *мразовца* и разних лептирића-*савијача.* Из гнезда лептирова *жуготрбе* и *ђлођовца* измилеле су презимеле гусенице, а из лутака *белођ куйусара,* већ лете лептирови, који ће ускоро почети носити јаја на купусово лишће. Измилели су презимели *бувачи, жишци, йоткорњаци, йољске* стенице и др. Док мало отопли појавиће се и разне *биљне* болести.

У унутрашњости пролећем загрејане земље, мичу се ларве *ђундеља, ђвоздених црва,* ларве буба *житараца, роваца* и др. Сви се они кроз земљу пробијају на више ка сочним жилицама биљака, које пољопривредник спрема *за себе,* чији плодови треба *њеђа* и *њеђове* да исхране, да му буду *наїрада* за уложени труд и рад.

Разних биљних штеточина и болести има много. Напредњи пољопривредници неке од њих знају да сузбијају и сузбијају их са успехом. Међутим, за већину болести и штеточина мисле да им нема лека, па ништа и не предузимају против њих. Неупућени опет пољопривредници мисле, да су болести и штеточине дошле од Бога и да они не могу ту ништа учинити. Највећи је пак број оних пољопривредника који би *хтели да сузбију и униште болести и штеточине,* али *не знају како* и *на који начин то да учине.* Они не знају *коме* треба да се обрате за стручан савет и *одакле* могу добити брзу и бесплатну помоћ.

Зато сада, када почиње пролеће и вегетациона периода, сматрам за потребно да скренем пажњу на *установе,* чија је *дужност* да им у случају појаве болести и штеточина даду *бесйлатан стручан савет шта* и *како да раде,* па да од напасти спасу и одбране свој мал.

У нашој држави Југославији постоје *Пољопривредне одледне и контролне станице.* То су државне установе а има их 6. Њихова су седишта у Топчидеру код Београда, у Загребу, Осијеку, Сплиту, Сарајеву и Љубљани.

Овим се установама треба обраћати за савете и обавештења *увек*, кад се ради о биљним болестима и штеточинама.

Разуме се да би било најбоље, кад би стручњаци ових станица могли доћи увек на лице места где се болест или штеточина појавила, па да на лицу места утврде стање ствари и даду потребна упутства за лечење и сузбијање. Али ово је могуће само у изузетним и нарочито опасним случајевима. Зато морају пољопривредници, који траже савета и упуства лично за себе или за своју општину да даду писменим путем што више података о болести и штеточини, што ће олакшати стручњацима у станицама, да са сигурношћу утврде, *која је болест у питању* или *која је штеточина по среди*. Најважнија ствар пре свега је утврдити *о којој се штеточини или болести ради, ко је узрочник штете*, па се онда тек могу давати савети и упуства за њихово сузбијање.

Да би се ово могло у именованим станицама извршити и учинити, потребно је станицама послати потребан *материал за испитивање* и *детаљна обавештења*, која се односе на штеточину или болест која је у питању и то поштом.

Да видимо сада какав материал за испитивање треба слати поштом и у каквом га облику треба слати станицама.

Ми који радимо у станицама имамо највеће тешкоће отуда, што нам се увек пошаље *врло мало* и *недовољно* материала за испитивање, поред тога тај је материал већином *рђаво сйакован*.

Пре свега потребно је знати спољашне знаке оболења. Знаци по којима се познаје да биљка болује јесу:

1. Биљка је болесна, ако застане цела у своме развићу; ако кржља цела или поједини њени делови, ако даје мали принос, род; ако су плодови неприродно ситни, спрчени (на пример зрна житарица, семена, кртоле, воће и т. д.).

2. Биљка је болесна ако губи своју природну зелену боју, ако жути.

3. Ако се неправилно развија, криви, коврча, неприродно задебљава на појединим местима.

4. Ако вене и почиње да се суши, да трули и изумире, било цела или поједини њени делови.

5. Ако се на њој налазе паразитске гљиве или је гризу, једу или испијају инсекти. Ако је биљка нападнута од виших гљива, на њој се јављају плодоносни органи-печурке, ако су у питању ниже гљиве, онда се на биљци види нека брашњава повлака, брашњаве гомилице, красте, мрље разно обојене и разног облика.

Ако имамо пред собом који од наведених случајева, онда морамо знати, шта треба од тога болесног материала послати станици, да бисмо добили правилан савет и упуство: *шта да радимо и како биљке да сйасавамо?*

1. Најбоље је послати одједном повише оболелих или нападнутих биљака. При томе по могућству треба бирати једну или две на којој је болест тек почела, две три на којима је болест поодмакла, које су теже оболеле, и најзад такве, које су већ од болести угинуле. При томе се не смеју биљке грубо чупати из земље, него их треба са свима жилама и жилицама пажљиво из земље ископати.

2. Ако је немогуће, због величине биљке, целу је послати станици, онда треба послати њене оболеле делове, на којима се обољење или оштећење најлепше види.

3. Кад су у питању од инсеката оштећене биљке, онда није довољно послати само обршћене делове, него треба се потрудити па пронаћи и послати и саму штеточину. Треба са оштећеног дела биљке или из њене непосредне околине сакупити све животиње, које би могле доћи у питање и све то са примерком штете послати станици. Често пута видимо штету, а штеточине нема. Зато се каткад морамо помучити, најпажљивије претражити ове заклоне на биљци, прегледати земљу око биљке. Добро је ако оштећену биљку тресемо изнад простртог белог чаршава на који ће штеточине попадати. Поneке штеточине наносе штету само за време ноћи, а преко дана се крију, зато их морамо ноћу изненадити и нахватати. Каткада нађемо штету, а штеточина је отишла са места где је штету начинила. На пример гусенице оду са оштећене биљке кад хоће да се учауре. Зато морамо целу биљку и њену околину пажљиво претражити; прегледати ракље, пазухо грана, љуспе старе коре одизати, подножје биљке заглед,дати, испитати маховину, прегледати земљу око биљке како на површини, тако и у дубини око жила. Ако се око оштећених биљака роје инсекти у масама, онда и њима треба поклонити пажњу.

4. Ако се споља на биљци не могу установити никакви узроци обољења, онда треба потражити узрок болести или оштећења на корену, у жилама, под земљом.

5. Некада је потребно послати ради испитивања и саму земљу. У таквим се случајевима узима земља са више места са заражене површине, тако да се накупи земље у тежини од $^1/_2$ килограма. Земља се узима из површинског и дубљег слоја земље, а узорци земље се држе одвојено.

Ако треба нарочито испитати земљу на коју се сумња да је заражена од ситних, једва видљивих глиста *Нематода*, онда се са разних места зараженог земљишта узима једна шака земље и то са дубине од 10 до 20 см. па се оваква проба пошаље.

Пре свега најважнија је ствар да се узети примерци што пре спакују и без закашњења пошаљу *првом поштом* и то директно станици, одакле ће се најбржа помоћ добити.

Да видимо сада како се овакав материјал пакује, да би га станица могла *добити у добром стању*, јер се тачно испитивање може извршити само на добро очуваном и свежем материалу.

Биљке, животиње и узорке земљишта треба увек слати засебно паковане.

Мање биљке или мање биљне делове завијемо увек у хартију; свако парче за себе, а ако има више истих парчади, онда их свежемо, како бисмо их сачували од повреде и све ово ставимо у кутију од картона или у сандуче, па се пошаље као „мустра без вредности". Биљне делове, који могу на путу да се брзо осуше, завијамо пре слања у пергамент хартију, у т. звани „дунст папир" или их завијемо у неколико комада влажних новина или у влажну (али не мокру) маховину. Меке и сочне плодове (патлиџане, трешње, јагоде, рибизле и т. д.) најбоље је ставити у струготине, којима се испуни дрвена кутија у којој овакав материал шаљемо.

Веће биљке или биљне делове (на пример цео бокор кромпира, зелену шећерну или сточну репу, струкове жита у класу и т. д., веће кртоле, и др. увијају се у суву хартију од новина, и ставе се у кутију од круте хартије, или у какво лакше сандуче и пошаљу као пакет. Јаче гране, жиле или делови стабла обавијени хартијом и обложени дрвеним шушкама или сламом, стављају се у џакове или у платнене кесе и тако пошаљу станици.

Ако су биљни делови сувише дугачки, могу се преломити и савити, да би се уштедело у простору, али то се сме учинити само у том случају, ако се овим пресавијањем и преламањем не квари изглед оштећеног места које треба испитати. У противном везујемо такве биљке дуж каквог прута, штапа или дашчице, да би биле пружене као оно што се везују уз дашчице сломијена рука или нога, па онда све лепо упакујемо и пошаљемо.

Уопште кад се шаљу целе биљке, да не треба скидати ону земљу, која се нахватала на жилицама. Жиле се са земљом обавију јачом хартијом, а хартија канапом горе свеже, како се приликом путовања не би земља растурала и испрљала остале биљне делове.

Узорци земље које се шаљу ради испитивања и утврђивања да ли има у њима штеточина, морају се увек од биљке одвојити, и најбоље је слати их у каквој плеханој кутији од конзерви или томе слично, па такву кутију сместити пажљиво поред умотане биљке у пакету. Разуме се, све се мора удесити тако, да ова кутија за време пута не повреди биљку која се на испитивање шаље.

Кад се шаљу на испитивање животиње, онда треба пазити на следеће:

Живе животиње (као мишеви на пр.) шаљу се у плеханим јачим кутијама, на којима се избуше рупе ради ваздуха потребног им за дисање. Увек треба у кутије ставити и довољно сена, да би се животиња за време пута сачувала од повреда. Као храну у кутију треба ставити какву сочну кртолу или шаргарепу, комад шећерне или сточне репе или томе слично. Мртве, веће животиње (пацови, мишеви на пр.) стављају се у струготине, у исецкану сламу или у свеже набране коприве и тако шаљу.

Живи инсекти, њихове гусенице и ларве шаљу се у плеханим кутијама, четвртастим, или ваљкастим од конзерви, у њих се стави и довољно хране од биљке, којом се тај инсекат или његова ларва храни. Да се не би ове животиње на путу исушиле, није потребно на таквим кутијама бушити рупе.

Да бисмо убили мекане инсекте или њихове ларве, гусенице на пример, довољно је да их бацимо у алкохол, обичан шпиритус или у јачу ракију, па их тако у тој течности пошаљемо у каквој мањој, стакленој флашици коју метнемо у кутију.

Можемо исто тако овакве животиње ставити и у формалин, који купимо у дрогерији или у апотеци. Овако купљен формалин разблажи се најпре са 20 делова воде. Дакле један део купљеног формалина, разблажи се са 20 делова воде.

Ако немамо ни шпиритуса ни формалина, онда овако ухваћене штетне инсекте или њихове ларве убијамо на тај начин, што их прелијемо врелом водом у каквом суду, а после тога тврде инсекте (на пример бубе-тврдокрилце, скакавце, пољске стенице и др.) сушимо на ваздуху и кад се просуше, стављамо их суве на вату — на сув памук и тако у памуку шаљемо. Лептирове не смемо преливати врелом водом, већ их прстима, држећи их одоздо палцем и кажипрстом стиснемо за груди; кад од тог притиска угину, онда их ставимо у кутију у којој је памук на дну, покријемо их листићем хартије и опет одозго ставимо памук-вату.

Са меким, меснатим инсектима, на пр. са гусеницама, ларвама, црвима или са врло нежним биљним стеницама поступамо у овом случају на друкчији начин. И ове инсекте попаримо врелом водом, али кад их из воде извадимо, ми их не сушимо, већ их онако влажне стављамо у кутију (на пример у кутијицу од жижица) на чије смо дно насули ситну кухињску со. Кад смо преко соли распоредили инсекте, онда их и одозго засипамо сољу, док се кутијица не напуни. Овакву кутијицу омотамо хартијом, вежемо врпцом и пошаљемо поштом као „мустру без вредности" на адресу станице.

Кад сабирамо штетне инсекте, онда их увек ваља сакупити што већи број од сваке врсте, и увек слати најмање 10 комада; али што је више то је увек боље.

Ако се у једној пошиљци одједанпут шаље више разних биљака нападнутих од разних болести или штеточина, то треба сваку биљку засебно, у засебну хартију увити, и на хартију ставити одговарајућу белешку.

Марљиво и пажљиво паковање оваквог материала потребно је у сваком случају, јер постоји увек опасност, да се оваквим пошиљкама разнесу и распростране штеточине и болести.

Сваку овакву пошиљку материала, који се поштом шаље дотичној станици на испитивање, *мора да прати једно опширније писмо,* у коме ће бити тачно наведени следећи подаци:

1. Име биљке на којој је штеточина нађена или на којој је болест опажена.

2. Име места са означењем општине, среза и бановине, одакле се болесна или оштећена биљка шаље.

3. Датум кад је штеточина ухваћена и скупљена, или кад је болесна биљка узабрата.

4. Кратак опис у чему се квар или болест састоји, који су делови биљке нападнути.

5. У коликом се обиму штеточина или болест појавила, има ли је и на суседним имањима и културама.

6. Када се штеточина или болест појавила и када је штете почела причињавати.

7. Јесу ли биле примењене какве мере сузбијања и са каквим успехом?

8. И сва друга обавештења која се односе на болест или штеточину, а која би била интересантна и важна.

9. На крају писма тачна адреса: име, презиме, и занимање пошиљаоца и место становања.

Кад пошиљка и овако писмо стигну у станицу, они се предају стручњацима на испитивање. Ту се пажљиво цео материал прегледа; утврди се, која је болест или штеточина штету причинила, *да се пошиљаоцу одмах спреми и пошаље одговор, шта треба да ради и шта да предузме, да да штеточину сузбије и уништи, и да своје воћке, лозу, поврће или усев спасе од штете или болести.*

Ако је болест опасна или су се штеточине појавиле у угрожавајућој мери, може станица послати и своје стручњаке на лицу места, да даду савете и упуства, шта треба радити и како зло зауставити.

Сва се ова обавештења дају од стране станице бесплатно, и сваки савестан пољопривредник треба да се користи овим државним установама и да у случају потребе добије потребан савет и упуство из прве руке и од позватих стручњака.

Да се не би поједине станице оваквим питањима претрпавале, најбоље је да се за савете и обавештења обраћају пољопривредници из Вардарске, Моравске и Дунавске бано-

вине на Пољопривредну огледну и контролну станицу у Топчидеру код Београда, пољопривредници из Дринске, Врбаске и Зетске бановине на Фитопатолошки завод у Сарајеву, пољопривредници из Савске бановине на станице у Загребу и Осјеку, они из Дринске бановине на Љубљану, приморци на Пољопривредну огледну и контролну станицу у Сплиту.

Др. Михаило Градојевић,
доцент Пољопривредно-шумарског факултета у Београду.

Сточарство.

Тимочка млекарска задруга.

Са почетком овог тешког економског стања, које није поштедело ни нашу земљу, осетио се јачи општи покрет задружног рада и удруживања међу свима привредним редовима. Тај покрет осетио се такође и међу нашим пољопривредницима, у неким крајевима више, а у неким мање. Тимочка долина, која стоји на високом нивоу опште привредне делатности, није заостала ни у својој пољопривреди, нарочито у сточарству и задружном покрету. Нема такорећи ниједног села, где не постоји бар једна врста задруга, а у последње време нарочито се ради на оснивању прерађивачких већег облика. Потребу за овим установама налагала је велика производња, велики пад цена тих производа и немање тржишта, што све долази услед раздружености и неорганизованости производње и продаје.

Један од таквих покрета јесте и оснивање Тимочке млекарске задруге, почет прве половине 1929 г. и који се већ приводи делу. Иста је основана за 12 села среза зајечарског и неготинског, чија је централа у селу Рготини, а будућа велика млекарска радионица у Вражогрнцу. За остварење ове идеје заузели су се многи виђени и напредни пољопривредници и задругари овог краја, као и други интелектуални радници и пријатељи задругарства и напретка пољопривреде и нашег села. Ту скоро, одржана је велика годишња скупштина, у присуству готово свих задругара, на којој се утврдило да је број истих око 400 са 333 уписаних удела и уплаћеним новцем од 32.300. Упис чланова још траје, како би се дала прилика да и најмањи и неповерљиви могуући у чланство. Интересантно је било видети такмичење појединих села око уписа што већег броја чланова, а што даје право на јаче учествовање у управи. На скупштини су донесена многа важна одобрења и овлашћења, од којих је најважније ово: да се отпочне са подизањем млекаре.

Важно је напоменути, да се оснивање и рад ове установе правилно оценио и разумео од стране меродавних и надлежних фактора, који су обећавали и свесрдно помогли овој народној акцији. Досада је осигурано близу 150.000 динара — капитала (улог, државна и бановинска помоћ) за подизање задружне млекаре, као и бесплатно земљиште, добивено од општине села Вражогрнца (око 2 ха). Према обиму рада, ова млекара захтева врло велико подручје и треба да буде, док се потпуно изгради, једна од највећих задруга у нашој земљи, па је зато потребно да задругари буду што стрпљивији, истрајни и свесни: да, што се смишљеније ради па ма и спорије, боље је, него брзо па кусо. Треба се трудити и избећи задуживање, јер ово није задруга „силних и бесних" већ „малих и ситних" пољопривредника, који ће моћи преко своје млекаре производити још боље и више, а што је најглавније уновчити и своју најмању количину млека.

Сточно богатство чувено је у Тимоку, који, са Ресавом и Млавом чини три главна и највећа центра напредног говедарства, не само у овој бановини већ и у целој Србији. Познато је да је тимочка долина једна од најбогатијих у Источној Србији, како у животињској тако и у биљној производњи. Говедарство је нарочито развијено у правцу млечности (село В. Извор) и одгајивања приплодне стоке (Рготина, Вражогрнац, Трновац, и др). што је познато не само стручњацима него и широј маси. Велики број крава, чија се појединачна млечност пење и до 16—18 л. дневно, јако гајење пићних биљака (луцерке, грахорице, сточне репе) и постојање великих испаша по општинским утринама, (музна стока је већином у стаји), велика љубав према стоци, обилна исхрана и паметна нега, све то укратко наведено пружа јемство да је могућност активног рада ове установе унапред осигурана. Томе треба додати, да се у последње време све више подижу лепе зидане стаје, да се умерено ради у пољу (овде преовлађује мали посед од 3—5 ха), да се мекиње и пиварски требер овдашњих млинова и пиваре редовно искоришћују за исхрану крава, онда је очигледно да млека може бити и да га има, те је тиме рад млекаре зацело осигуран.

У то име срдачно поздрављамо оснивање и рад ове задруге, похвално истичући ову корисну акцију овдашњих пољопривредника, а чинећи апел на меродавне: *да што усрдније помоћну и настану да морално и материално омогуће што успешнији њихов рад.*

Стојан Петровић,

Директор Пољ. Школе у Зајечару.

Пелцовање стоке против прострела.

Један леп пример за угледа.

Коста Ј. Петковић, деловођа општ. зајечарске и претседник надзорног одбора Земљорадничке набављачке задруге у Вел. Извору, ценећи корист од сточарства, а ради обезбеђења стоке задругара, предложио је скупштини задругара, одржаној 15-ог марта ове године, да не деле добит постигнуту у истој задрузи у 1930. год., већ да ту суму пренесу као „фонд за осигурање стоке задругара", а из тога фонда у овој години набаве потребне лекове и исплате рад око пелцовања крупне стоке свих задругара противу прострела — антракса. Предлог Петковића скупштина је као користан једногласно усвојила.

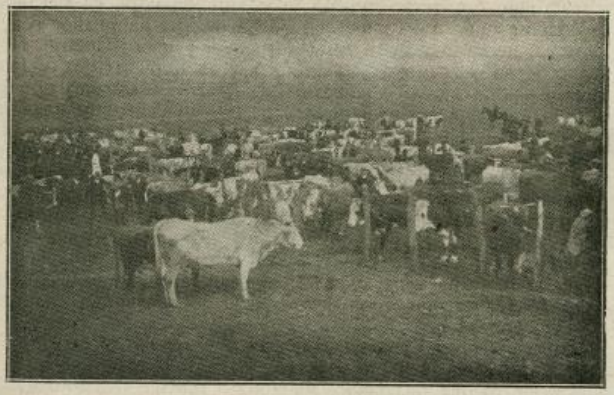

Сл. 16. Један део сеоске крупне стоке дотеране ради пелцовања против антракса (Велики Извор код Зајечара).

Управа Моравске бановине изишла је на сусрет овој корисној установи давањем серума и маје за убризгавање стоке задругара бесплатно, те је и 14. овог месеца марвени лекар среза зајечарског извршио пелцовање 776 грла говеда и коња задругара.

На овај пример требало би да се угледају и друге земљорадничке и сличне задруге, те да своју стоку, од које имају

Сл. 17. Пелцовање стоке против антракса. Управа задруге: х г. Петковић, хх ветеринар и чланови задруге (Велики Извор код Зајечара).

највише користи, обезбеде од честог угинућа, који се код стоке јавља од антракса, прострела.

С. П.

Ветеринарство.

Свињска куга.

Јанко Несторовић економ из Куршумлије јавља ово:

„6 крмача пре 40—60 дана опрасиле су ми 35 прасади, али се код ових појавила нека непозната болест и до данас ми је угинуло 33 прасета.

Знаци болести били су ови: прасе прво крмељи на очима тако, да се за кратко време очи затворе и побеле, те не види ништа. Прасе добије велику ватру, после боловања од 10—15 дана пролиће се, а измет је редак као вода и врло смрдљив. Пре угинућа види се на телу понека раница, која подгнојн. Оболела прасад једу до последњег дана, нарочито траже воду, те је пију често. Болест траје 10—30 дана, али углавном прасад од ове болести угину.

Крмаче су ми потпуно здраве, свињац врло чист, сламе има доста и сваке недеље мењам сламу и дезинфикујем креолином и кречом.

Позвао сам марвеног лекара, који никакву помоћ није

знао да ми укаже, већ ми је само рекао да је болест неизлечива.

Молим за извештај: шта да радим и какве лекове да употребим?"

Врло је вероватно да је код прасади својине г. Несторовића била свињска куга са црвеним обољењем или паратифус свиња, те сада описујемо прву заразу.

Свињска куга је једна од најопаснијих зараза, која покоси 80—90 од 100 младих свиња, а када зараза дуже траје; губитци се смање на 30—40 од 100.

Како се свиње заразе свињском кугом? Према извршеним опитима утврђено је, да се свиње заразе кугом готово искључиво са храном. Нарочито у мокраћи има много кужива, те је опасна када се помеша са храном. Балега је много мање опасна од мокраће. Ђубре у свињским оборима, у којима се налазе од куге болесне свиње, садржи у себи кужива, јер је помешано са мокраћом.

Изливи из носа и очију такође су заразни у великом степену. Навика свиња да рију по храни и слами, да се њуше, чешу и гризу, олакшава овакав начин заражавања.

Чак и свињче, које је заражено свињском кугом, а на коме се није испољио још ниједан знак ове болести, може и у то доба да шири заразу.

Ако се у заражени обор затворе здрава прасад, то ће готова сва без изузетка оболети од свињске куге. Дуго болесне свиње од свињске куге, као и оне које су преболеле свињску кугу (кржљавци) умногоме су извор за ширење заразе, пошто оне још дуго излучују из себе заразне материје.

Има и таквих свиња, које унесу у себе куживо, и саме се од тога не разболе, али су у стању да друге заразе (т. зв. клицоноше).

Трговински промет свиња, свињске пијаце, јавне лицитације, изложбе свиња, употреба вепра из туђих запата, често доприносе да се рашири свињска куга.

Сем обора опасне су паше, кола за превоз (вагони), кланице или друга окужена места крвљу и отпатцима заклане свиња са свињском кугом.

Лица, чије је одело и обућа запрљана излучевинама и крвљу болесних свиња од куге, могу да пренесу заразу на здраве свиње.

И разним предметима из заражених обора може да се пренесе зараза (прибор из обора, прибор за клање, преносна средства, храна, вреће за храну, кровина, ђубре и мокраћа.

Често се дешава да се свињска зараза рашири на тај начин, што се распродаје месо од свиња, које су од ове заразе преклане и што се вода којом се пере такво месо даје

у храни свињама незаражених запата.

Ова зараза има четири облика:

1. Тровање крви са многим крварењима у слузокожи чељусти, ждрела, желудца, црева, нарочито слепог црева, у танким опнама, којима су обложени сви унутарњи органи (као: поребрица, трбушна марамица, спољни и унутарњи омотач срца), у кожи, мишићима, масном ткиву и лимфним жљездама. Ова крварења могу бити као најмање тачке, или у виду већих, округлих и пругастих мрља. У другим случајевима слузокожа желудца и црева је на већој површини крваво подливена, врло задебљала и има крвавопихтијаст изглед. Тако исто могу настати крварења у плућима, — срчаном мишићу и бубрезима.

По кожи избију такође мала и већа крварења у виду мрља, пруга или површина, а може и цела кожа да буде подједнако црвена, те се често мисли да је црвени ветар.

Заражене свиње овим обликом свињске куге често угину за неколико часа. Он претставља чисту кугу, коју проузрокују само кужне клице које пролазе кроз најмање шупљине цедила за микроорганизме и не могу се видети и под највећим увеличавањем помоћу микроскопа.

2. Цревни облик је најчешћи у коме се појављује свињска куга и промене се поглавито налазе на међи танког и слепог црева, у слепом и дебелом цреву, у виду павлакастокожастог запаљења желудца и црева, катар чељусти и катар ждрела, са гризлицама (раницама) у цревима, запаљење трбушне марамице, која је прирасла, отечене опорњачне жљезде са изумрлим ткивом, понекад и изумрла кожа и бубрези са изумрлим деловима.

Овај облик свињске куге нарочито се одликује жутим, сирастим, дугмастим чворовима, величине зрна сочива, грашка, до величине дводинарца у задњем делу танког црева, у слепом и дебелом цреву. — Према развоју болести може се разликовати брзо и јако (акутно) и споро и слабије (хронично) цревно оболење од свињске куге.

а) **Брзо цревно оболење од свињске куге** почиње са поремећајем у варењу и грозницом од 41—42° Ц. Најглавнији знак овакве свињске куге јесте пролив, који траје до угинућа, а по изгледу је као чорба од млевеног грашка и врло смрдљив.

Оболеле свиње не једу, постану невеселе, млитаве, слабе у задњем делу и брзо смршају. Истовремено са овим знацима често се појави слузасто-гнојни катар очне слузокоже, очни капци се залепе, а по кожи избије оспа разног облика: као мрљасто црвенило, раширено црвенило, копривњача или се образују мехурићи и красте.

Од ове куге болесне свиње угину обично после 5 до 8 дана, а проценат угинућа износи 80—90.

б) дуготрајно (хронично) цревно обољење од свињске куге развија се из брзог и јаког облика и завршава се угинућем махом после неколико месеци. — Појаве су: стални пролив, са повременим затвором и свиње све више мршаве; на слузокожи у чељустима (уснама, непцима, деснима, језику) појави се запаљење са крварењем као и запаљење са павлакасто кожним наслагама. Покожица на језику изгледа пређава у облику мрља, врло отечена, услед чега постају сивобеличаста узвишења, и када покожица провали, остане рањава површина (гризлица). Исто оваке промене са изумирањем ткива могу настати и на спољној кожи и слузокожи спољних полних органа.

При пипању задњега дела тела иза ребара осећа се понекад неравн, гукав оток умотаних црева.

3.) Плућни облик. Као што се код свињске заразе (септикемије) налазе промене у плућима, тако се сличне промене могу наћи у плућима и код свињске куге. Запажено је, и то не ретко, да при појави свињске куге поједине свиње, а нарочито прасад, показују искључиво промене у плућима, док су остали знаци свињске куге мање изражени.

Запаљење плућа је највише павлакасте врсте са крварењима под плућном навлаком, а на пресеку плућа изгледају шрено мрамораста од свежих и старијих крварења, а у даљем току болести у запаљеном делу плућа образују се изумрла, трула огњишта.

Сем оваквог запаљења плућа појављује се код свињске куге и катарално запаљење плућа (постаје од катара дишница, у облику органичених огњишта у плућима, која су на пресеку равна) и то само на појединим режњићима или се прошири на целе плућне режњеве, нарочито на вршном и срчаном режњу.

4. Мешовити облик свињске куге. — То значи да је свињче поред заразе свињске куге још заражено другом заразном клицом — бацилом свињске заразе, који развија своје убитачно дејство. Тако се врло често на једној свињи нађе свињска куга и свињска зараза. Ово је најчешће облик свињске куге и према јачини једне или друге заразе, као и према току болести, слика болести је врло различна. Промене у цревима и плућима налазе се једне поред других у шареној измени.

На живој, болесној свињи није могуће тачно утврдити свињску кугу, ако се не односи само на поједину свињу, већ на једно цело окужено крдо, из кога се изврши преглед више оболелих свиња и тако саставимо слику болести и на основу тога закључимо, да ли је по среди свињска куга.

Особито је важно да се обрати пажња на час више час мање изражене и са грозницом удружене поремећаје општег стања, катар очних капака, крварење и изумирања коже, тачкасти мехурасти осип, стални или наизменични пролив, запаљење са крварењем или кожастом павлаком у чељустима, ждрелу и једњаку, кашаљ и понекад крварење из природних телесних отвора.

Међутим, само се ретко сви ови знаци појављују на једној истој свињи.

Да се свињска куга утврди много је сигурнији налаз при секцији (разуђивању).

Промене, као оне што су својствене крвном тровању са крварењима, брзо запаљиво отекнуће лимфних жљезда, раширене промене са изумирањем ткива у цревима и припадајућим лимфним жљездама, или образовање чворова у цревима, као и катарално или павлакасто запаљење плућа удружено са изумирањем ткива у плућима, утврђују свињску кугу у вези са појавом болести у виду заразе; али свакако са оградом да сличне промене могу настати у цревима код младих прасади и услед бацила паратифуса и сродних бактерија.

Како да заштитимо свиње од свињске куге и да се зараза не рашири? — Ова сврха постиже се на тај начин, да се здраве, незаражене свиње штите од додира са свињама из других запата.

Страним лицима треба забранити да улазе у оборе.

При куповини свиња и придруживању ових својим здравим свињама, треба обратити највећу пажњу. Куповати свиње само од домаћина, за чије свиње знамо да су здраве; у противном купљене свиње месец дана држати у засебном обору, а могу се са њима здружити 1—2 здрава прасета из сопственог здравог запата, да би се после три недеље уверили, да ли су новокупљене свиње здраве. Новокупљене свиње треба да храни и чува засебан чувар.

Уосталом препоручљиво је да се свиње чувају што боље — сходно хигијенским правилима, да обори буду суви и топли и да се добро проветравају; свиње одгајивати у приликама, које одговарају природним условима, како би исте постале што отпорније.

Ако је у коме обору већ избила свињска куга, тада болесне и сумњиве свиње (оне које имају повећану топлоту — преко 40^0 или који знак болести) као и кржљавце треба поклати, а још здраве одмах издвојити и што пре заштитно пелцовати, јер успех пелцовања у овом случају зависи највише од брзине.

Да би се спречило да се још здраве свиње све не зразе, препоручује се, ако то месне прилике допуштају, по-

делити их у мање групе и сместити на места, која нису сумњива на свињску кугу.

За спречавање свињске куге законом је прописано: 1. дужност пријаве ове заразе; 2. затварење обора, места, паше, пијаце, забрана продаје свиња јавним лицитацијама и забрана изложбе свиња; 3. контрола трговинског промета са свињама; 4. уништавање лешина свиња од свињске куге; 5. у више махова дезинфекција[1]) обора за време заразе и закључна дезинфекција по престанку заразе.

Из свега овога излази: да за спречавање свињске куге највећу вредност имају мере предохране. Али се мора нагласити, да све ветеринарско-полициске мере неће имати никаквог успеха, ако не буду потпомогнуте од стране сарадника, привредника и сточара, који треба што пре да пријаве сточне заразе, а остало је дужност ветеринара да уради све што буде требало.

Мил. И. Илић,

ветеринар. пуковник.

Воћарство.

Ратарски усеви или благородно воће?[2])

За нас практичаре врло је интересантно питање, да ли је рентабилније наше брдско земљиште засејавати ратарским усевима или засађивати благородним воћем. За решење овога питања изнећу своје мишљење, а мало и рачунице, која ће нам јасно показати шта нам ваља чинити.

1. Један хектар земље засејан пшеницом, доноси годишње просечно 1000 кгр. зрна, што по 140 дин. за 100 кгр. пшенице чини бруто прихода Дин. 1400.—

Расход за овај хектар посејане пшенице износи:

Како ми сељаци сејемо из руке потребно је за један хектар пшенице 200 кгр., што по 140 дин. од 100 кгр. чини . . . . . Дин. 280.—

---

[1]) За дезинфекцију обора противу свињске куге препоручује се 3—6% раствор течности сапуњавог крезола (Liquor Gresoli saponatus) и сем тога хлорни креч (1:5 и 1:20).

[2]) Пр. Ур. Пуштамо овај чланак, јер налазимо да је интересантан.

Рад око сејања једног хектара пшенице износи Дин. 210.—
Рад око сређивања једног хектара пшенице износи . . . . . „ 140.—
Ујам за вршалицу по 8% износи 80 кгр., што по 140 дин. чини . . . . . „ 112.—
За рад око вршидбе и преноса до тржишта . . „ 110.—
Расход износи свега дин. 852 и

када се он одузме од бруто прихода, остаје чист приход од једног хектара пшенице свега 548 дин.

2. Када би један хектар земљишта засадили јабукама, рачунајући да је растојање од 10 метара од јабуке до јабуке, онда би на њему имали 100—115 јабукових дрвета. После 10 година старости ова би дрвета донела годишње по 50 кгр. плода, што износи око 5000 кгр. плода годишње. Ако рачунамо просечно 2 дин. кгр. јабука, добили би за 5000 кгр., односно са 1 хект. бруто прихода Дин. 10.000. Поред тога, до 10. година старости јабучара могли би се по њему гајити ратарски усеви, чији приход нисмо узели у обзир. Трошкови око брања и пребирања јабука, затим пренос до тржишта износили би по 1 хект. 900 дин., те би чист приход био 9100 дин. Упоредимо ли овај чист приход са оним од 1 хект. под пшеницом, излази да би са 1 хект. земљишта засађеног јабукама добили више 8552 дин. чистог прихода, него ли кад би тај хектар земљишта засејали пшеницом.

Па када је толика разлика у приносу са 1 хект., зашто наша брдска земљишта не би засађивали воћем. Било је доста и предавања од наших стручњака, и писања по нашим пољопривредним листовима, па ништа није могло покренути ову масу, која нерадо прима савете за бољи живот. Привредни борци ни у чему не изостају иза ратних бораца и јунака, а њих је мало. Као год што је обавеза пунолетног а здравог мушкарца, да служи кадар у војсци, тако би требало створити обавезу да сваки пољопривредни дом у брдским крајевима, где воће добро успева, од свога земљишта 30% засади благородним воћкама. Наравно треба испитати у коме месту које сорте воћа боље успевају па те и засађивати — подизати. За то треба средстава и воље за рад, да се саднице од најбољих сората одгаје, али то пољопривредници сами неће, изговарајући се да они то неће доживети, и како је лако овом и оном. Зато сам мишљења, да би Банске управе требале у својим расадницима и у расадницима среским у своме подручју, да одгаје саднице од најбољих сората воћака, па те раздати пољопривредницима, сиромашним бесплатно,

а имућним по сасвим ниској цени, да они ограничени простор свога земљишта засаде. А и како разне воћке траже различито земљиште, пре сађења требало би у свакој општини за то узети пољопривредни одбор до 5 чланова од напреднијих пољопривредника те општине, којима ће се ставити у дужност, да сваком пољопривреднику одреди које ће земљиште од свога земљишта засадити воћем, правилан начин сађења, и одгајивања круне, јер све ово утиче на бољу каквоћу воћа, а и за око је лепше погледати. Тада би и онај пољопривредник добио вољу, који је за то раније није имао па би и самога себе и своје млађе упутио на напредњи рад. Када би се на овакав начин извршило засађивање воћњака, тврдо верујем, да би се пољопривредници у брдским крајевима, где воће успева, нагло материално подигли, да њима после 10 година не само не би била потребна позајмица од Аграрне и других банака, већ би и они сами давали новац банкама на обичну штедњу, јер би њихово голо земљиште било претворено у читаве планине благородног воћа, које би својим плодом, подигло материално на првом месту сопственика, одгајивача воћа, и све до њега, па и саму државу. Наравно да би упоредо са подизањем воћа требало подизати и фабрике за прераду воћа, које није добре каквоће за извоз.

У моме засеоку поједини су пољопривредници од пре неколико година почели засађивати мале просторе земљишта јабукама, али без икаква реда и много често, од 5—6 метара у растојању, не бирајући ни сорте воћа приликом калемљења, него калеме какве при руци имају. На овакав начин посађен јабучар баш када буде у најбољој снази неће доносити никакве користи, јер услед густог сађења плодови ће бити заклоњени од сунчане светлости и неће бити лепог лица, па и даје од најбољих сората. Такво воће неће имати тражње на пијаци. Овакав јабучар треба разредити док је још млађи, па остатак воћака ако нису добрих сората окалемити бољим а ево како; — воћке које су пре неколико година засађене на сталном месту, а које не дају плод какав би желели, требало би до марта месеца на воћкици разредити гране оставивши три до четири правилно расподељене, и ове што старије воћкице то више сасећи, и не калемити их тога пролећа, јер се калеми, било у процеп или под кору лако чељају, пошто тешко сраштују на јачем пресеку. Из таквих пресечених грана избиће младари, које преко лета не треба дирати, па упролеће наступајуће године правилно их проредити и потребан број накалемити са калем гранчицама бољих сората на исечак. Калем гранчицу треба увек уметати споља окалемљеног младара, јер тада гране шаље у шир и воћкица не би имала збијену круну На овакав начин калемљења, воћка ће бити дуго-

трајна и неће се никада чешати где је калемљена, а младар је јако спојен са стаблом где је избио. Приликом сасецања воћке у првој години треба оставити на воћки при дну до стабла 2—3 мале гране на којима ће имати листа, док не избију из делова воћке младари, које су потребне са лишћем ради прерађивања хране. Њих сасвим отсећи ујесен друге године пошто се калемови приме. На овакав начин могу се калемити воћкице које су пре 10 па и више година посађене на сталном месту. Ако би остало патрљака од сасечене гране изнад избијеног младара који је окалемљен, њега треба скратити изнад избијеног младара.

Напомињем, да у ранијем рачунању нисам урачунао у приход сламу по хектару ради тога, што и по калемима има попаше за ситну стоку, и што црвљиви плодови са јабука раније сазревају и сами отпадну пре брања здравих плодова, а који су добри за комину, од које се пече добра препечена ракија, која има много већу вредност од сламе.

Живан Јовановић.
земљор. из Каменице (ваљевске).

Белешке.

Калемарски курс у Сопоту. Пољопривредна подружина среза космајског у *Сопоту*, која је по броју чланова у 1929 и 1930 била највећа, па и у овој години броји до данас 425 чланова, те је и остала највећа Подружина Српског пољопривредног друштва, приредила је један шесто-дневни калемарски курс у бановинском воћном расаднику у Сопоту за обуку младића у размножавању калемљењу, подизању и гајењу воћа и лозе, гајењу пићних биљака и њиховој важности за унапређење сточарства, и др.

На курсу је, како се из приложене слике види, било младића 117, који су већином синови чланова Пољопривредне подружине. Младићи су награђени са воћарским алатом и књигама, у вредности динара 5.146.

Помоћ за одржање овога курса, т.ј. за награђивање курсиста дало је Српско пољопривредно друштво у 2.000. дин. у алату и пољопривредним књигама, и Управа воћног расадника 3.146.— динара.

Сл. 18. Младићи на калемарском курсу у Сопоту.

Курс је организовао и њиме руководио г. Душан Мил. Тошић, срески пољопривредни референт са својим помоћником г. Радојком Томићем, чијим трудом и заузимањем ова Подружина и даје тако плодне резултате.

Цене пољопривредних производа, на дан 8 маја 1931.

Пшеница	
Бегеј 79/80, 2%	185 —180
Тиса 79/80, 2%	187.50—182.50
Дунав, Банат 79, 2%	175 —167.50
Дунав, Бачка 79/80, 2%	172.50—167.50
Дунав, Срем 78, 2%	167.50—162.50
Дунав, Србиј. 78, 3%	167.50—162.50
Сава 77/78, 2—3%	167.50—162.50
Смедерево вагон 77/78, 2—3%	165 —160
Глав. пруга, српска 77/78, 2—3%	165 —160
Г. пруга, 78/79, 2-3%	167.50—162.50
Узана пруга 77/78, 2-3%	160 —155
Срем. вагон 77/78, 2-3%	167.50—162.50
Кукуруз	
Бегеј	107.50—102
Тиса	107.50—103
Узана пруга, бели	110 —106
Дунав, Банат	106 —102
Дунав, Бачка	106 —102
Дунав, Срем	106 —103
Дунав српски	108 —104
Сава	106 —102
Глав. пруга, српски	112 —108
Сремски утов. ст. кв. до границе	103 —100
Сремски утов. ст. пар. Инђија	105 —102
Банатски утов. ст. пар. Вршац	100 — 96
Овас	
Српски	135 127.50
Бачки	142.50—135
Сремски	140 —132.50
Македонски-Косовски	115 —110
Узана пруга	132.50—127.50
Чукарица пар.	141 —139
Јечам	
Срем, пролећни 67/68	160 —150
Пасуљ	
Српски, 2—3,% гл. пруга, са вређама	235 —220
Бачки	240 —225
Сремски, Београд лађа, бруто за нето	240 —225
Млински производи	
Мекиње	135 —125
Кукољ самл., Београд	100 —95
Јарма кукур., Срем	105 —100
Стока и сточни производи	
Волови и бикови, I кл.	7 —7.60
Волови и бикови II кл.	6 —6.75
Волови и бикови III кл.	5 —5.75
Краве, I класа	6.50—7
Краве, II класа	5.50—6
Краве, III класа	4 —5
Биволи	4 —6
Овце	4
Јагањци	5
Свиње тешке, зреле	3 —9
Свиње средње	7 —7.75
Свиње лаке	6 —6.75
Свиње мршаве	8.50—10
Сланина усољена	10 —11
Маст	12.50—13.50
Живина	16 —21
Јаја	55 —60
Разно	
Сено, ваг. Београд	125 —115
Кромпир српски	130 —120
Ратна штета	426.50—425.50

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривред. друштву. Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350

СТЕЧАЈ.

Краљевска Банска Управа Дунавске Бановине расписује стечај (конкурс) за попуну ових места:

1) Код Пољопривредног одељења бањске управе:
   2 виша пољопр. пристава за сточарску струкуVII. групе
2) Код среских начелстава:
   2 среска пољопр. референта (1 приправник и 1 у VIII. групи)
   1 настојника ср. расадника (приправник)
3) Код нижих пољопр. школа:
   1 директора (првенствено стручњак за виноградарство и воћарство) у VI. или V. групи).
   1 професора (у VII. групи) и 1 супелента (приправника)
4) Код Бановинског пољопривредног угледног добра „Косанчић".
   1. пољопр. пристава (асистент агроботаничког одсека у VIII. групи)

Молиоци треба у молби да назначе на који од горњих положаја компетују. Ако молилац не добије тражени положај може му се дати други ако у молби нагласи да прима и који други положај.

За горња места могу компетовати лица са факултетском спремом, осим за настојника среског расадника у тач. 2. који треба да има средњошколску пољопр. спрему.

У бановинску службу примају се чиновници по прописима и условима „Уредбе о службеним односима, установљењу места и принадлежностима бановинских службеника Дунавске Бановине", која је посве аналога ранијем Закону о државним чиновницима из 1923. год.

Принадлежности пак постављеним чиновницима припадају по Закону о чиновницима од 31. марта 1931. год.

У погледу на праксу важе одредбе § 7. Закона о унапређењу пољопривреде.

На ова места могу компетовати и лица, која су већ у државној или бановинској служби.

Ако се не јави довољан број кандидата с прописним квалификацијама примаће се и пензионисани чиновници као контрактуални.

Молиоцима не припадају селидбени трошкови за долазак на дужност.

Молбе таксиране марком од 5.— пет динара, а снабдевене документима из чл. 3. Закона о чиновницима од 31. марта 1931. год. треба поднети **најкасније до 31. маја т.г.** Пољопривредном Одељењу Кр. Банске Управе у Новом Саду.

Из Пољопривредног Одељења
Кр. Банске Управе.

Ратари и господари!

Ако желите да весело и ваљано косите ваша ђоља и ливаде, наручујте само наше ђласовите и свуда познате коване косе варчарке ђрђићке, руком рађене од најбољег енђлеског челика, изванредно оштре и дуђотрајне у свакој форми и величини и од Краљевске економије пробане и признате као најбоље косе. Исто сведоче хиљаде захвалница из целе наше Домовине, а и ван наше Домовине. Ове ђодине цену смо снизили за 10 динара ђо комаду. Цена је 70 динара ђо комаду. Ко наручи 10 комада добије једну косу на дар. Брусови за косе, талијански цеђани, цена од 10—50 динара ђо комаду. Све наруџбе извршавамо ђоштено и у реду и одмах отђремамо. Мање од 2 ком. не шаљемо. Код наруџбе молимо тачну адресу. ПАВАО ЂОСИЋ — ГРГИЋ, Радионица кованих коса, основана 1830 ђод. МАРКОЊИЋ ГРАД, БОСНА.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА“

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе, агрегати за расвјету

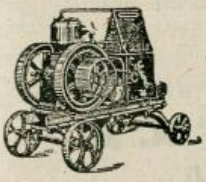

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливађа,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на р,чни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,
Сви остали господарски стројеви

Slaviamotor. Jaromir Pažik

трговина пољоп привредних стројева ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

---

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр.) по 7.50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр. Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у Огледној и контролној станици у Топчидеру.

Пољопривредници!

Не заборавите да воћке, винову лозу, поврће и цвеће прскате против болести и штеточина на време, т. ј. чим се развије лист и цвет, ако желите да имате добар принос.

ВОЋКЕ прскајте раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарате **Арзолу** и **Сулфарол** ради сузбијања јабукове и крушкове пипе; црва и гусеница које нагризају младе плодове и ластаре; оидијума и трулежи — гнилоће младих плодова.

Винову лозу најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат **Арзолу** против грожђаних мољаца и препарат **Сулфарол** против оидијума — пепелнице.

Ово је најсигурнији и најјевтинији начин.

Поврће и цвеће прскајте само са препаратом **Агритокс** против лисних ваши, гусеница и других разних паразита.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

БЕОГРАД

Телефон 3-80. Прешернова бр. 14.

Подружинама и члановима Друштва по фабричној цени испоручује:

Српско Пољопривредно Друштво - Београд

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Ослобођено поштарине
Реш. Мин. Пошта и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 11. Београд, 1. ЈУНА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

НАРОДНА ПОЉОПРИВРЕДНА НАСТАВА.

Питање организације народне пољопривредне постепено се све више истиче, оно, по својој важности све више потискује остала питања која се односе на унапређење пољопривреде и сеоске културе уопште, а светска привредна криза уздиже његов значај до највишег степена. Ове године у јуну држаће се у Прагу међународни конгрес за пољопривредну наставу.

Питање стручне наставе, а код нас нарочито пољопривредне наставе, првокласан је привредни и социални проблем, а не обично школско питање о коме треба да расправљају само школске власти[1].)

Овогодишњи конгрес југословенских агронома у Загребу донео је овакву резолуцију: „Конгрес, подједнако ценећи значај стручног оспособљавања земљорадника у нашој земљи, налази, да је развитку пољопривредне наставе свију облика потребно посветити највећу пажњу".

Све се земље данас труде да подигну своју по-

[1]) Резолуција професора средњих техничких школа.

љопривреду. Светски рат их је научио, да је свака држава **сигурна** само онда, ако је кадра, да на своме земљишту произведе сав потребан јој хлеб и друге намирнице за исхрану становништва и стоке.

Светски рат је обелоданио, да у њему индустриске земље далеко више пате од аграрних, да је у њима привредна криза далеко јача, а незапосленост радничких маса и социални потреси далеко опаснији од сличних појава у аграрним земљама.

И сама Немачка, иначе претежно индустриска земља, труди се свим силама да потребне јој намирнице сама произведе, да се ослободи увоза из иностранства; то је по њу од највећег привредног и политичког значаја. Њени стручњаци тврдо верују, да јој је то могуће постићи.

Целокупној привреди, па и пољопривреди, темељ су два фактора: **материална средства** (земља и капитали) и **стручна спрема,** т. ј. **знање** и **умење.**

Ти су чиниоци међусобно тесно повезани, као тело и душа, они само тако повезани чине живи привредни организам, способан за корисну радњу. Када је први чинилац дат, онда је питање пољопривредне производње на крају крајева **само питање стручног образовања земљорадника.**

Дати земљораднику материална средства и пољопривредни кредит, а истовремено му не дати знање и умешност, другим речима стручну спрему, да њима рационално рукује, очевидно је да не може одвести жељеној сврси. И примери из практичног живота наших земљорадника показују, да их има, који су добили пољопривредни кредит у знатном износу, али га нису употребили рационално, те уместо користи донеће им штете, још већи дуг, јер се кредит употребљује за непривредне сврхе понајвише због тога, што се не располаже и потребном стручном спремом.

За државу никако није свеједно, да ли ће земљорадник земљиште којим располаже, да искоришћује рационално или га неће искоришћавати тако.

Захтев је народне економије да га рационално

искоришћује, а држава има пуног интереса да се стара да тако буде. Па када држава већ не може то постићи принудним путем, јер се знање наредбама не стиче, то отуда за њу проистиче **дужност,** да се стара да сваком земљораднику пружи **могућност** да стекне стручну пољопривредну спрему најцелисходнијим начинима.

Код нас, у Краљевини Југославији, **развијен је ситан посед**[1]**), а такво је стање од пресудног значаја за решење питања о стручном образовању земљорадника.**

То образовање мора неминовно обухватити велике масе ситних поседника, ситнога сељака. Оно мора, што је исто толико важно, бити потпуно **прилагођено** природним условима и приликама под којима наши сељаци привређују, организација народне пољопривредне наставе мора бити присно прилагођена тим приликама, јер ће само онда бити од ње брзе и стварне користи. Програм и методе те наставе морају се тесно прилагођавати привредним приликама **појединих** крајева наше државе, те се никако не смеју примењивати **шаблонски.** И закони, који буду доношени ради организације народне пољопривредне наставе, треба да имају потребну **еластичност.**

На развитак **интелектуалне стране** мора се обратити нарочита пажња, па се и при извођењу стручне наставе мора поћи од ступња опште и духовне културе, на коме су сада земљорадници у појединим крајевима наше отаџбине, а ти су ступњеви као последица историских догађаја у животу југословенског народа врло разнолики. Сама писменост је врло разнолика тако, да проценат писмених износи:

у Дравској бановини	91,15%
у Зетској „	19,44 „
у Вардарској „	16,14 „
Просечно у Југославији	48,52

[1]) На просечну сеоску породицу од 5 чланова долази данас 5,65 х обрађене земље и 3,75 х. шуме (в. Наша домаћа прив. стр. 111.)

Трећи фактор, који је позван да одигра врло важну улогу у привредном буђењу нашега народа јесте **задругарство,** као и уопште свест о узајамној помоћи и самопомоћи.

Задругарство је код нас после рата знатно напредовало, али нема сумње да би још боље напредовало и да би било на чвршћим темељима, кад би наш земљорадник био **просвећенији** и за свој посао **стручно спремнији,** а то је баш сврха народне пољопривредне наставе, која се тако јавља и као моћан чинилац и као претходница учвршћивања и даљег развоја домаћег задругарства.

Данас у Југославији има 80% више задруга него што их је било пре десет година. У 1919 години било је 3541 задруга, а у 1929 год. 6338 задруга.

Сељак нагонски осећа потребу за удруживањем али се ипак не удружује, док се не нађу школовани људи, који ће га повести у оснивању задруга. Што у земљи буде више народних пољопривредних школа, биће више школованих људи на селу, спремних и загрејаних за рад, па ће бити више и задруга.

Да ми још нисмо у задругарству на жељеном степену доказ је и то, што од 6338 задруга, 70% т. ј. 4450 задруга, чине кредитне задруге, а кредитне су задруге само прва етапа у изграђивању задругарства; само 1800 задруга су произвођачке задруге (винарске, млекарске, рибарске, сточарске, за заједничку набавку и продају и др.).

С пољопривредном наставом за народ ми данас не стојимо добро, као што ни уопште пољопривредна настава код нас није на оном ступњу, на коме би требала да је с обзиром на **изразито пољопривредно обележје** наше земље.

Данас се код нас даје утврдити огромно повећање укупног броја школованог подмлатка тако, да је и положај школованих људи знатно промењен, отежан. Нове генерације школованих људи налазиће места све теже и осећа ће се као известан мучан притисак на народни живот.

Садашњи број државних службеника и чиновника износи 245.000.

У 203 гимназија у 1928/29 г. има 79.839 ученика, а на 23 факултета било је у 1928/29 години 14.525 студената, поред тога што студената има и по разним стручним школама: богословијама, учитељским школама и др.

Настаће питање куда да иду нове генерације?

Прилив сеоске омладине из села у градове врло је велики тако, да данас већ они у гимназијама чине већину ђака. Досада је то и могло бити без штетних последица, али ако тако и даље потраје, куда ће сви ти ђаци наћи места по градовима; село су напустили, а у градовима нема за све повољног запослења.

Не остаје друго већ радити свим силама, да се поправи привредни живот села, да се поправи опште благостање на селу, да буду бољи услови за живот на селу, па ће под наведеним приликама престати одлив из села, а приметиће се и враћање интелигентнијих из градова у села; боље стручно спремљени земљорадници имаће услова да остану, делају и живе задовољно на селу, да остану оно, што су им и претци били; сељаци, али сељаци новога кова, сељаци, чије су животне потребе равне онима варошана.

Али да се то постигне потребно је земљораднике стручно спремити, другим речима, **народне пољопривредне школе њихова су насушна потреба.**

Од пољопривредних школа у Југославији данас има: 2 пољопривредна факултета, 3 средње пољопривредне школе и 27 нижих пољопривредних школа; и то је све на 10 милиона земљорадника! Тек у последње време почела се обраћати нешто већа пажња зимским пољопривредним школама.

Напред поменуте школе у ствари нису намењене масама земљорадника, оне нису ни поделене за њих; за оне, који треба да остану на родној груди. Отуда се мора мислити на то, да се развијају типови правих

народних пољопривредних школа, а у те спадају: **зимске** пољопривредне школе, продужне основне школе пољопривредног правца, специалне пољопривредне школе (млекарске, живинарске, пчеларске, свиларске, цвећарске, повртарске, винарске, воћарске и др.), школе за сеоске домаћице пољопривредног карактера, путна настава, разни дужи и краћи течајеви за народ — дакле сви они видови пољопривредне наставе, који не дају дипломе, не спремају за државну службу, већ спремају за самостално привређивање и то ван градова.

Све те школе и течајеви делили би се на **сталне** и **повремене, покретне,** те да би се што боље прилагодили датим могућностима за њихово отварање, одржавање.

Стручно образовање сељака на сваки начин да се мора углавном надовезати на **основно** школовање, јер младеж треба да је **писмена** и у много шта већ упућена, односно за стручну наставу припремљена. Али како је код нас у неким крајевима велики проценат неписменог сеоског становништва, то би се за такве морали установити нарочити течајеви, везани за путну наставу и **практичне примере** бољега рада на селу: угледна сеоска газдинства и сталне пољопривредне школе (ниже и зимске) у њиховој средини.

Народне пољопривредне школе у својим краћим течајевима морају примати слушаоце без обзира на старост и пол, и без обзира на писменост.

Да видимо сада, макар сасвим приближно, колико би нам било потребно народних пољопривредних школа разних облика за један период времена рецимо од 20 година.

У Југославији има око 2000000 сеоских домаћинства (свега по попису од 1921 г. има у држави 2,356.138 домаћинстава). Ако претпоставимо да у току 20 година из сваког домаћинстава прође кроз какву народну пољопривредну школу по један члан онда би било потребно, да сваке године прође кроз народне пољопривредне школе око 100.000 ученика

са села. Ако ми претпоставимо, да курсеви трају бар две зиме или уопште кроз две године по један течај, онда би значило, да треба имати кадар од 200.000 слушалаца.

На сваку школу рачунамо по 80 ученика у оба течаја, што значи да треба имати око 2500 нар. пољопривредних школа у целој држави. За тај број школа било би потребно око 5000 стручних наставника — агронома, а за њихово издржавање требало би око 150000000 дин. годишње, што би чинило око 1,3% државног буџета.

Тај број школа и наставника — агронома није никако велики кад се зна, да данас већ има 19000 учитеља основних школа и око 3500 професора гимназија, па се и поред свега тога осећа, да је учитеља мало.

Разуме се, да би се горњи број нар. пољопр. школа имао достићи постепено, док се не спреми потребан кадар стручних наставника и потребна материална средства (земља, зграде и др.).

Један известан број нар. пољопр. школа замениле би продужне основне школе пољопривредног правца по селима, где би учитељи основних школа сарађивали са агрономима.

За развиће народне пољопривредне наставе мора се израдити план и програм. Број нар. пољопр. школа мора бити несравњено већи него данас, а њихова организација има бити присно прилагођена **реонским** приликама и потребама.

Никакве материалне жртве не треба за њих жалити, јер се ствар тиче материалног, интелектуалног и моралног подизања земљорадника, а то у ствари и не би биле никакве жртве, већ само паметно уложени капитал, чија ће се рента звати: **јача пољопривреда, богатије село, богатији и град и у њему трговина, занати и индустрија — веће благостање народа и снажна држава.**

А. Г. Јовановић.

Изградња посматрања тржишта [1]).

Пољопривредни саветник Др. Ханс Симон, Есен.

У последњим годинама је пољопривреда све већу пажњу поклањала питању проје. Претпоставка за решење тога питања је посматрање тржишта, које је у послератном времену почето и сада се необично јако развија. Треба само напоменути од колико су дејства радови „Отсека за извештаје о ценама при немачком пољопривредном савету", који је својим обавештењима и извештајима створио информациону мрежу, те обавештава појединог пољопривредника и пољопривредне продајне централе о положају на тржишту, развоју конјунктуре и цена. Ова делатност је знатно проширена стварањем помоћних отсека у најважнијим потрошачким центрима као у Хамбургу, Лајпцигу, Франкфурту на Мајни и стварањем Пруске главне пољопривредне коморе у Есену за доњо-рајнску-вестфалску индустриску покрајину. Да би ова делатност била што живља и да би се резултати по могућству што брже доставили продајним централама, показала се у најновијем времену потребна сарадња између помоћних отсека и пољопривредних задруга. Овде се ради о најразличитијим пољима рада.

Посматрање тржишта има прву задаћу, да посматра захтеве тржишта и да констатује капацитет тржишта за домаће производе и да проматра иностране конкуренцију с обзиром на квалитет, количину, врсте, врстање, паковање и подешавање према тржишту. Резултати се одмах достављају пољопривредним коморама и подручним задругама ради најбржег раширивања истих преко „места за давање савета у привредним питањима" као што су: школе, огледне станице, пољопривредна удружења итд. У вези с овим треба само потсетити на питање врста (сорти), ђубрење, мера за жетву и смештање исте, а исто тако на питање жетвених и радних машина, што је све од велике важности за спољне и унутрашње особине производа. Досада су сва та техничка питања посматрана из перспективе што веће производње, не узимајући у обзир њено деловање на пријемчивост тржишта за поједине производе. По тим питањима морају заједно радити задруге, пољопривредне коморе и станице за посматрање тржишта. Станица за посматрање тржишта је на пр. приметила, да пошиљке, које су увек долазиле из једног и истог округа, нису биле добре и покази-

[1]) Чланак је штампан у часопису „Ernährungswirtschaft", од 27. апр. ов. год. и његов превод доставило нам је наше посланство у Берлину. Ми пуштамо овај чланак да упознамо наше пољопривреднике са радом у Немачкој.

вале су увек исте недостатке, који су почивали највећим делом на неправилном раду машина за плевљење и врстање (сортирање), или се трговина тужила на рђаво одржавање зимског купуса. Овде је узрок врстање, ђубрење, сама врста и мокра жетва. Јаја су била блутава и имала су сувише бело жуманце. Таква опажања се праве сваки дан на пољопривредним производима. То се мора најбржим начином доставити месту за давање савета у пољопривредним питањима.

За сузбијање оваквих чињеница служе серије фотографија, на којима се морају видети на тржиштима запажени недостаци. Нужном се показала изградња специјалне групе Пољопривреда и Тржиште, коју је основала Пруска главна пољопривредна комора на изложби Немачког пољопривредног друштва. Вредно је споменути, да је Немачко пољопривредно друштво ову важну групу на њеним изложбама необично свесрдно потпомагало. И Ханновер ће томе много допринети. Да би се сав расположиви материал могао преко целе године стављати пољопривреди на расположење, створена је покретна поучна изложба, која ће сарађивати са Немачким државним жељезницама и бити од необичне вредности.

У вези с овим треба напоменути, да ће посећивање тржишта од стране пољопривредних школа, удружења и задруга допринети много упознавању тржишних прилика и захтева, које мора поједини пољопривредник узимати у обзир. У вези са саветовањем између пољопривреде, трговине и потрошача у таквим приликама да се битно подигне ниво међусобног поверења.

Посматрање тржишта мора такође обухватати и организовање проће. Оно ће констатовати предности и недостатке у организацији пољопривредне проће. Ту ће стварати иницијативу за тачност испоруке и трговачки морал задруга, а исто тако даваће иницијативу за изградњу задругарства и његових веза са трговином и потрошачким организацијама. Нарочито је важна сарадња и суделовање трговине у текућим пословима, који се предузимају од организација Трговачких и Индустриских комора, ради уједињења трговине. Нарочито ће се морати пазити на солидност појединих трговачких фирми, да би се чувала пољопривреда од губитака. Вођење листе солидних и поузданих фирми биће овде од велике важности.

Као даље, важно поље рада биће посматрање развоја цена и тенденција на тржишту. То ће се изводити у оквиру Уреда за извештавање о ценама при немачком пољопривредном савету, при чему ће продајне централе, које су заинтересоване преко својих заступника, који су већином

трговци, у тим потрошачким покрајинама чинити врло велике услуге. Нарочито ће се много полагати на то, да се ово обавештавање практично искористи и да се резултати што брже објаве.

Од нарочитог значаја су саобраћајна питања, која се приликом посматрања тржишта морају узимати у обзир. Неке тешкоће и препреке ће се моћи врло лако уклонити, ако буде било уске сарадње између пољопривредних комора и њихових железничких дирекција. Вредно би било стварање саобраћајних одбора са железницама и поштом, где би требале да буду и задруге заступљене. Нарочито се мора подвући, да ће захтеви пољопривреде у саобраћајним питањима бити најбоље заступљени преко комора, како би се у овим питањима осигурао најсходнији рад на сасвим органској и планској основи. У последње време је развијена необично јака пропаганда ради подизања потрошње домаћих производа. Овде се мора принципиелно приметити, да пропаганда само онда има успеха, ако има довољно и беспрекорне робе. Ради тога би се морала водити стална брига, да надлежна места имају сталан преглед о могућностима испоручивања немачке пољопривреде и да се трговини и потрошачима стављају увек на расположење потпун списак фирми испоручилаца. Успех се може само тада постићи, ако се заједно са Национално-економским обавештајним одбором, ког подржавају све немачке привредне организације, одржавају тесне везе са градским домаћићким удружењима, трговинским и продајним организацијама, индустриским и трговачким коморама као и градским комунама. Суделовање на изложбама различитих врста у градовима имаће такође успеха. Овде се пружа прилика, да се покаже повећање производње у пољопривреди. Треба овом приликом потсетити на врло велики успех пољопривредне изложбене групе на изложби немачке трговине животним намирницама 1929 у Есену.

Необично велика брига се мора посветити изградњи односа са штампом. Овде се може пољопривреда угледати на друге привредне гране, које разуму да искористе штампу за себе. За пољопривреду није довољно да је штампа узме само довољно у обзир, него да је великоварошка штампа њу и њену ствар у сваком правцу заступа.

Пошто се привреда заинтересовала тржишним питањима, похвално се мора истаћи, да је и немачка наука прешла на то, да испита прилике на тржишту. Велики број докторената су постављени у последње време, да објасне поједина питања заједно са заинтересованим местима у пољопривреди. Ради унапређења ових тежњи потребно је развијање сарадње са научним установама, да би се на тај начин дала иницијатива науци да објасни питања, која хоће привреда, да јој се

научно објасне. Такви тржишно-научни радови морају обухватити основу снабдевања, куповну снагу, организацију тржишта и статистичке прилике. — Као централни институти постоје Државни уред за испитивање пољопривредног тржишта и Институт за испитивање пољопривредног тржишта на Пољопривредном факултету у Берлину. Стапање ових научних установа за испитивање тржишта и стварање истог циља је необично потребно, а нарочито заједнички рад са праксом.

Од битног значаја и за унапређивање посматрања тржишта од непосредног утицаја је стварање пољопривредних одбора за тржишна и продајна питања у главним потрошачким местима, у којима ће бити заступљени пољопривреда, трговина и потрошачки кругови, што ће свакако подићи прођу домаћих пољопривредних производа. С радошћу се мора поменути продирање наших пољопривредних производа на најразличитија тржишта трговине, потрошачких удружења, потрошачких установа и домаћичких удружења, помоћу необично марљиве сарадње индустриских и трговинских комора, а нарочито оне у Есену. Задаћа је скоре будућности, да трговина, пољопривреда и потрошачки кругови још више развију своју целисходну заједничку делатност.

Татула.

(Datura stramonium)

— Једна опасно отровна биљка —

Имена народна ове биљке разна су у разним крајевима наше велике, моћне и дивне Краљевине Југославије. Она су ова: татула, бикови. смрдљика; kužnjak, smrdac, bršor, divlji orešić, bodeća jabuka; krstavec, svinska dušica.

Научно ботаничко име јој је Datura stramonium. — По овим именима моћи ће свак у нашој земљи наћи оно име, које се говори у његову крају, те ће одмах знати о којој је биљци реч.

*

У Немачкој умире од тровања татулом више од једне стотине деце годишње“ — тврде њихови научници и лекари. Кад сам ово прочитао у једној научној немачкој књизи, дубоко сам и тужно уздахнуо.

А знате ли зашто? Зато, што ми је одмах пало на ум: *„Кад је овако у просвећеној и уређеној Немачкој, ја како ли је тек код нас, где је народ још необавештен и неупућен у овим стварима!*“...

С тим истим уздахом, ево ме са жарком жељом, да колико

голико допринесем овом обавештењу нашег народа, потребном му као насушни хлеб.

•

Татулу познаје зацело сваки у нашем народу. Али опет, да би се избегао неспоразум, ево овде и нешто тачнијег описа њеног.

Татула расте најрадије на ђубриштима, у запуштеним баштама, крај путова, уопште увек на јачој земљи. Биљка је велика и до 1 м. висине. Разграната је, са голом зеленом кором на стаблу и гранама. Цела је биљка сочна, и пуна врло отровних сокова. Цвет јој је крупан, као нека трубица, или левак, и бео. Цела биљка задише непријатном воњом, нарочито кад јој се лишће дохвати руком и згњечи. Плод јој је врло крупна чаура, док је незрела зелене боје, са врло великим, упола меким бодљама. У чаури је много поситнијег семена, врло отровног, но које ипак једу неке птице без опасности да буду отроване. За људе пак и друге животиње, отровно је ово семе.

Отровност татуле је врло велика, те долази у најјаче отровне биљке, упоредо са буником, чемериком, кукутом и другим. Татула је чак (по др. Сави Петровићу, у његову „Лековитом биљу у Србији", 1883, стр. 275) отровнија и од горњих наших најотровнијих биљака. То се може видети већ и из тога, што се у татулину соку находи не само њена отровна материја (датурин), већ и најотровније материје из бунике (хиосциамин) и из ужасно отровног велебиља (атропин), и још један врло јак отров (скополамин). И тако татула садржи у себи читав магацин разних најјачих отрова. Зато њен отров дејствује на отровнога и брже и јаче од отрова горњих биљака, сваке посебице. — Због тога се татула означава у књигама о отровним биљкама са три мале надгробне крстаче (†††), док се друге мање отровне биљке обележавају са две овакве крстачице, а најмање отровне са једном само. Види се, дакле, из свега, какав је татула опаки отров, а обични људи је у незнању своме сматрају као невин коров. —

Деца се највише трују татулом играјући се њоме. Ради игре беру деца њене крупне, зелене, бодљаве *плодове,* називајући их „вочићи" „биволчићи", „кравице". (Интересантно је, како и немачка деца, која од ње страдају, на исти начин као и наша називају татулине плодове „јаганчићи".)

Сви су делови татулини отровни, а особито лишће и семење; али исто тако и плодови, и гране, и корен.

Важно је да се зна, како се деца трују татулом. — Кидајући татулине плодове, деца дохватају голим рукама не само њих, већ и лишће и гране, при чем се многи биљчини делови и згњече, те потече из њих отровни сок, и на тај се начин већ тада умажу отровом детиње руке.

Играјући се потом тим плодовима сатима, то умазивање руку отровним лепљивим соком само се појачава. За то све време, бришу деца често тим отровним рукама нос и уснице, на који начин неминовно долази отров непосредно у уста, па, с пљувачком и у стомак. Најчешће се пак трују деца онда, када као обично огладне за време играња, па траже од својих старијих да ужинају или доручкују, и онда држе хлеб и сир или друго јело у неопраним, а отровом умазаним рукама, при чему се отров налепи и на храну, и онда се уноси право у стомак, те дете оболи.

Кад потом изненада наступе знаци тровања, њихови старији и не знају шта им је. А баш и кад би посумњали, да је узрок до отровне татуле, не знају они како децу да спасавају. Када им пак у забаченим селима није лекар при руци, они и не помишљају да га траже и зову. Чак и кад би лекар и био при руци, мучно би га ма која мати или блиска рођака позвала, помишљајући, да ова тренутна нелагодност детиња и није ништа особито и да ће све проћи на миру као и други пут. Нико из необавештености и не помишља на велико зло, а најмање на смртни исход оболелог детета на пречац, а и иначе уздајући се највише у судбу: ако му је суђено да живи не могу му нашкодити никакве траве; је ли му, пак, суђено да умре, неће му помоћи ни стотину доктора. Друге ће опет матере и сроднице одмах потражити оближњу врачару, од које ће добити какав безначајан „лек", са уверавањем, да ће се дете одмах излечити, као да је руком однесено. И тако, често, умре то отровано дете у року од неколико сати у мукама. Тада се обично каже: „Але су га алосале"; „Нагазило на врзино коло"; „Увиснула га нека увисница својим злим очима"; „Дошао му суђени час", и пуно које чега сличног. — Међутим, *добро обавештени родитељи моћи ће спасти своје дете од смрти.* Стога ево им тих обавештења:

Знаци тровања татулом ови су:

Ако је дете унело у себе *врло мало* отрова, може му се проћи на томе, што ће малаксати и што ће га спопасти дремеж, или још можда пре тога и повраћање. После спавања сат два, дете се може повратити, као да ништа није ни било. Ако ли је пак дете унело у себе *више* отрова, онда ће му се зенице на очима јако раширити тако, да му скоро нестане дужице, привиђаће светлаце пред очима, виђеће можда усправљене предмете (нпр. уличне дрвене стубове телеграфске) двоструко, као да их је по два; затим ће му се јавити мука на стомаку, ватра у устима, сушење грла и необична жеђ. Ако ли је унело дете у себе *много* отрова, онда после поменутих појава настаје бунило са бунцањем, често затим и са викањем, скакањем, играњем, лупањем, и

уопште као неком врстом беснила, праћеном грчевима; дете сада скоро обневиди, у ушима му зуји, пулс ојача веома, у лицу се зајапури, а нос му се и руке охладе; усне му помодре, а потом наступи одједном *смрт*, — неки пут и после 3 сата, а понекад тек после 10—15 сати од обољења. На телу умрлог детета појаве се тада обично мрље загасито модре боје. И то је поуздан знак, да је дете умрло од татулиног отрова.

Спасавање од смрти није немогућно, само кад се одмах предузму потребне мере. Пре свега, треба одмах, *неодложно*, позвати лекара. Важно је, да се он позове што пре, да се не би губило драгоцено време за спасавање. Што се год доцније отпочне са спасавањем, то је све мање изгледа за успех.

Спасавање се врши овако:

Још до лекарева доласка треба настати, да се повраћањем уклони отров из стомака, што брже и што више. То се врши дражењем ресице и ждрела *добро опраним прстом*. Ако то не би помогло, треба дати болеснику зејтин помешан са топлом (не врелом) водом, претходно добро измућкан. После тога долазе, у размацима и мањим дозама, *кисели напитци*, справљени од лимуновог сока, или од доброг сирћета (оцта), разблажени водом, који имају да *уништавају отров* понајлак. Уз то треба дати детету, нешто јаче скуване, *црне кафе*, за $^1/_2$—$^3/_4$ шоље, да би му се *одржало срце* у снази, а то треба и доцније понављати, кад се осети да му слаби пулс, тј. куцање срца — *Ладне облоге* на потиљку, затиљку, не смеју изостати, још одмах од почетка лечења, које треба мењати чим се угреју. Лети пак, топлих дана, треба болесника поливати хладном водом целог.

Ако се лекар не би могао никако добити, онда треба овакво спасавање продужити за 24 сата, не допуштајући да се оно замени каквим бапским, или уопште народновидарским лекаријама. — Треба још запамтити, да се *за време целог лечења не сме давати болеснику ни трунке соли*.

Ако се мали болесник налази ван насеља, нпр. негде у планини, где нема ни лимуна ни сирћета, треба за сирће послати у најближе насеље, јер је оно главни лек, пошто се киселине, чим дођу у додир са отровом, одмах једине с њим и образују неотровне (неутралне) соли које се растворе у води, и тако се ослободи организам отрова. Киселина би се могла исцедити и из плодова дивљих јабука, или зелених шљива, ако их има у дотично доба, али не и од ма каквих других киселих трава, или шибља и дрвећа, јер и међу њима има отровних, који би могли само појачати татулин отров, те болесника што пре уморити.

Кад пак *дође лекар,* треба се охрабрити и прибрати, па најпре известити лекара шта је урађено до његовог доласка, а потом *добро саслушати његове наредбе,* а затим их и тачно испуњавати. Најбоље је записати их, ко је писмен; јер је у забуни и страху људско памћење слабо, а и моћ схватања је нетачна.

Ни у ком случају не треба се ослонити *само* на ове горње савете, па лекара и не позвати. Јер једини лекар може тачно одредити јачину тровања, и према узрасту дечјем и снази његовог организма, и тачно прописати дозе лекова и њихову употребу. — Сасвим је непаметно у оваквим приликама ослањати се на „искуство“ баба, или на „чудотворну“ моћ врачара и бајалица, или што је најчешћи и најопаснији случај, ослањати се на слепу судбину. Разуме се, да ни лекар није ни Бог нити какав чудотворац, а нарочито је и он немоћан ако је доцкан позват, или ако би било дете унело сувише много отрова у организам, да се не може уклонити сав. Али је *лекар данас у целом свету једини и прави зналац вештине лечења.* Он је цео свој живот посветио само том једином узвишеном послу, те познаје и најмању жилицу у телу, и најмању жлездицу, и најмању коштицу, па према томе и уме и може да одмери лекове и на хиљадите делове грама, што све није у стању да чини ни један обични народни „видар“, или каква добронамерна бака.

Спасавање живота отрованога може да се врши и на три друга начина, који су још чак и поузданији. То су начини *предохране,* којима ће се предупређивати да и не дође до тровања.

а) Уништавање саме биљке татуле најрадикалнији је начин предохране. Где год се види која изникла татула треба је згазити, па добро изгњечити ногама. — Исто се тако може и ишчупати, а она се лако чупа, па је затим згазити ногама, склонити је негде у страну, и оставити је да се осуши и увене и да иструне. После чупања пак треба руке неизостављно добро опрати, најбоље наквасити их љутом ракијом и оставити да се ракија осуши на рукама, а потом опрати дланове и прсте са унутрашње стране шаке јаким сирћетом, или расеченом зеленом дивљом јабуком, или зеленим шљивовим плодом, као што је већ раније изложено овде.

На овај начин радећи, ми бисмо могли учинити то, *да брзо нестане сасвим овоч отровноч корова у целој нашој земљи.* За не више од једне једине године оваквог уништавања ове отровне биљке, енергичног и озбиљног, нестало би татуле потпуно из наше државе. Ово је могућно стога, што је она једногодишња биљка, па кад се уништавањем спречи

татула једне године да јој узри семе и падне на земљу, онда је она искорењена потпуно. Њено је овакво уништавање олакшано и тиме, што је она биљка крупна и наочита, те ју је лако наћи и уништити је.

б) Упућивање деце био би други начин предохране од тровања татулом, показати биљку, ма и на доброј слици, да је упознају, да избегавају, а затим је озбиљно упутити, да избегавају ову опасну биљку, да је не додирују рукама, а нарочито, да се никад не играју њеним плодовима „биволчићима". — Затим треба упутити и *остале укућане,* млађе и старије, да уништавају татулу где год је виде, и да мотре на децу да откуд не добију биљку у руке. Чим би пак приметили децу, било своју или туђу, да се играју плодовима ове биљке, или цвећем њеним, или гранчицама и лишћем, одмах треба да је одведу кући, и као што је раније овде већ изложено, најмарљивије да им исперу руке: најпре *алкохолом или љутом ракијом,* а затим каквом било јачом *киселином,* јаким сирћетом, карболном водом ко је има у кући, зеленим шљивама, незрелим плодовима дивљих јабука, и сличним. Поред руку треба испрати мало и дечје одело, спреда и са стране, куда су се деца могла дохватити рукама, умазаним биљчиним отровним соком.

в) Поучавање одраслих о начину спасавања отрованих био би трећи начин предохране од тровања татулом, што би требало да уради учитељи и свештеници, објашњавајући деци у школи и одраслима отровност татуле и за људе и за стоку. — У тој цељи би сваки разборит домаћин учинио неизмерну корист породици својој, а преко ње и осталој родбини, и целој ближој околини, кад би неком згодном приликом *окупио своју чељад око себе, па им прочитао овај чланак* из Тежака, све део по део, полако и пажљиво, и објаснио им што им је неразумљиво. На крају тог читања требало би посаветовати своју чељад о чувању и себе и своје деце од отровне татуле — а тако исто и од отровне *бунике* и *барске кукуте* (од које граде деца свирајчице, које мећу и у уста), од *велебиља* (од чијег једног јединог зрна плода, који је потпуно налик на зрелу трешњу, поједеног, може да умре и одрастао човек); овамо долази и чување деце од *чемерике* (која је такође ужасан отров, сваким делом својим а нарочито плодом) а и чување деце и од других мање отровних, али ипак опасних биљака (нпр. млечике, повчића, русе и др.)

Затим треба посаветовати чељад, па им и забранити, да у сличним случајевима тровања, не прибегавају врачарама и сеоским видарима и видарицама, већ да одмах позивају лекара и да строго поступају по овде изложеним правилима.

„Ко се чува и Бог ће га чува, а ко се не чува, неће га чувати

ни Боī ни сви свети". — каже народна мудрост.

Ни за какво лечење не сме се ма какав „лек" од лишћа или семена татулина, или других делова њених, ни примати ма од кога било, нити га употребљавати ни код кога болесника, *јер увек може болесник од тога „лека" умрети.*

Проф. **Сретен М. Адић.**

Биљне болести и штеточине.

Житни бауљар.

Међу најраније а врло опасне штеточине долази и житни бауљар. Његова ларва напада често млада жита већ у јесен, али највеће штете наноси с пролећа. Младе нападнуте биљке имају нарочити изглед. Листићи, нарочито из средине,

Сл. 19. Млад јечам нападнут од ларава житног бауљара (према Бауднису).

згњечени су, згужвани у мале лоптице, а често и цела биљчица претворена у гужву од изгњечених листова (сл. 19). У близини оштећених биљака налазе се често ходници у земљи, широки око 3 до 5 м. м. Они иду право наниже, и

у њима штеточина проводи дан, на дубини од 15 до 30 см., дакле добро скривена, те није ни чудо што је мали број земљорадника познају. Изузетно, када је време облачно, она и дању напушта свој заклон, али је јако плашљива, крије се, и зато се тешко може ухватити.

Ларва житног бауљара (сл. 20.) када потпуно израсте дуга је око 25 м. м. а широка је око 3 до 4 м. м. Глава је мрка, а остало тело отвореније боје, нарочито с трбушне стране. Али као што се лако познаје квар причињен од штеточине, и она сама одмах се може одредити по малим

Сл. 20. Житни бауљар: ларве на лишћу и одрасла буба.

чврстим штитићима мрке боје, који се налазе с леђене стране на сваком од дванаест прстенова тела.

Ларве се јављају већ с јесени. Својим вилицама гињече лист и из њега исисавају сок, док од целог листа не направе више мање збијену лоптицу. Нарочито нападају раж, али исто тако и пшеницу, овас, а ређе и кукуруз док је млад. Младо лишће, пуно сока и меко, нарочито траже, и зато обично прво страда само срце биљке. Корен не нападају, али могу да изгризу младе клице семенака. У зараженим пољима нарочито страдају ивице поља, затим нижа места, а ретко се дешава да је поље подједнако оштећено на целој површини.

У мају ларве силазе у земљу до $^1/_2$ метра дубине, претварају се у лутке, а ове у току неколико недеља у одрасле бубе.

Одрасли бауљари су мрке или сасвим црне боје (сл. 20), дуги 12 до 16 м. м., а широки око 6 до 7 м. м. Испод горњих чврстих крила имају мека, помоћу којих могу летети. И они су штетни, нарочито у јужнијим крајевима. Хоћу, као и ларве, одрасле бубе пењу се до класа и сисају још млечна зрна пшенице, јечма, овса а ређе нападају и кукуруз. Па и касније, када зрна већ отврдну, они их нападају и из-

гризају меку средину. Ујесен, када житарица више нема по пољима, хране се разним коровом, понајчешће боцом, а чим ново жито исклија, одмах су на њему, али не сисају лишће као ларве већ нагризају ивице лишћа.

У току лета и јесени женка носи јаја у гомилицама у земљу на 7 до 10 см. дубине, и из њих, недељу-две, излазе младе ларвице. Као што се види, развиће бубе траје свега једну годину, а и одрасли у току јесени или почетком зиме угину, и ретко који да презими.

Житни бауљар, поглавито његова ларва, долази међу опасне штеточине, и често су с пролећа читава поља уништена и морају бити наново засејана. Нарочито поједини крајеви много трпе од његових напада, а у њима поглавито влажне и тешке земље, док пескуше и камените буба много не воли. У нас околина Панчева скоро сваке године има великих губитака од штеточине, а прошле године, изузетно, и околина Београда била је јако нападнута.

Од штетне бубе и њене ларве можемо се одбранити и то на више начина.

Пре свега, ако су њиве биле заражене, не смеју наново и идуће године бити засејане житима, већ неком другом биљком, коју штеточина слабо напада или и не напада, као кукурузом, кромпиром, граорицом, пасуљем и т. д.

У крајевима, у којима се штеточина често јавља треба заоравати најпажљивије стрњику а пре сетве увек извршити дубоко орање, па затим прећи дрљачом више пута, да се грудве добро иситне и ларве делом убију. Препоручује се што каснија сетва и ујесен и упролеће.

Ако се штеточина јавила, што пре с пролећа дубоко преорати заражена места захватајући око њих још један до два корака незараженог усева, а ако је цело поље заражено, не чекати већ га што пре дубоко изорати.

У случају да се штеточина јавила у суседству, њива се може сачувати ако се опколи ровићима са правим странама. На дно рова треба ставити ситног негашеног креча, или хлорног креча, или суперфосфата, који према познатом чешком стручњаку Баудишу даје врло добре резултате. Препоручује се исто тако да се ивице поља поспу ситно самлевеним кајнитом, и то јутром по роси или пред кишу. Најзад, ако очекујемо да ћемо бити нападнути, ако су на пример суседне њиве биле јако заражене, ивицом поља треба засејати грашак на који буба не иде.

Ларву штеточина можемо и непосредно уништавати и досада су опробани и препоручени дувански екстракт, арсенове соли и баријумов хлорид.

Са раствором дуванског екстракта јачине 5 до 6% треба испрскати заражена места, а нарочито се на ивице поља

мора обратити велика пажња. Дувански екстракт требао би да трује ларве које су се храниле испрсканим лишћем, али покрај тровања, својим мирисом и нарочитим јаким укусом он удаљује ларве, и на тај начин штити поље од нових штеточина, које би из суседства дошле.

Од арсенових соли, већ поменути стручњак г. Баудиш препоручује „Уранија зеленило". На 100 л. воде треба узети 100 гр. арсенове соли и $^1/_2$ кил. креча. Да би се отклониле животиње од испрсканих поља, јер и за њих је ова со јак отров, додаје се чорби око $^1/_2$ лит. петролеума. Пошто се петролеум не меша са водом, то се најпре од њега и $^1/_2$ кил. сапуна справи емулзија па се дода чорби. Пошто справљање емулзије са сапуном не успева увек, боље је петролеум помешати са $^1/_2$ кил. брашна, направити ретку и једнолику кашу, а затим полако додати до 10 лит. воде, добро измешати и сипати у 90 лит. чорбе.

Место пскања са арсеновим солима, која су често доста заметна, треба покушати са запрашивањима, много лакшим, бржим, а сигурно и активнијим од прскања. У трговини се могу добити разне арсенове соли за запршавања, и са малим мехом један раденик може за кратко време да велике површине запраши. Запрашивања треба вршити по роси, да би прах што боље приоњуо за лист.

Стока се мора чувати од запрашених поља, бар за извесно време док киша не спере један део отрова.

Бариум хлорид је данас со доста јевтина и много употребљавана у неким земљама. Сви стручњаци немају најбоље мишљење о њеној вредности, али изгледа да је дала добре резултате против штеточине. Употребљује се у раствору јаком 4 до 5%, то јест на 100 лит. воде узима се 4 до 5 кил. соли. Прскања се врше као и са арсеновим солима.

Као што се види, против штеточине постоје разна сретства и између њих изабраћемо најпогоднија. Али да би било стварног и дуготрајнијег успеха, и у овом случају, као и увек када је у питању борба против инсеката, сузбијање штеточине мора бити што општије, што више заједничко.

Др. В. Вукасовић

Ветеринарство.

Паратифус код свиња.

Паратифус прасади, сирасто запаљење црева, сирасто запаљење црева и плућа код свиња (бацилна свињска куга).

Паратифус код свиња проузрокују бактерије из групе паратифус и стварају сирасто запаљење црева.

Ова зараза спопада искључиво сисанчад и младе свиње до 4 месеци старости, које се држе у хладним и влажним свињцима или су иначе биле изложене штетним утицајима.

Време од уласка заразних клица паратифуса до појаве првих знакова болести траје више дана па чак и недеља.

Свиње се заразе на тај начин, што поједу храну у којој има заразних клица паратифуса. Бациле се избацују балегом болесних свиња и доспевају на кровину и храну.

Знаци болести. Ток болести је по правилу дуготрајан, и обично после више недеља свршава угинућем. У почетку знаци болести нису довољно јасни; прасад „кињају". Њихов прохтев за храну је више или мање опао, њихово развијање и вирање је слабо, а најглавније су појаве сталан пролив са избацивањем смрдљиве, жуте, некада крвљу помешане балеге. При томе прасад имају стално повећану топлоту (грозницу) и све више мршаве, неће да једу, невесела су и малаксала. Слузокожа очију је више црвена и често су очни капци слепљени сасушеном слузи. У неким случајевима придружи се овоме још и потајно запаљење плућа. Врло се често на разним местима тела појави влажна оспа, која се затим закраста. Оспа у виду копривњаче не избија као код свињске куге. Пред само угинуће појави се плаво-црвено модрило по ушима, рилици, врату и трбуху.

Секциони налаз. Поред малокрвности и мршавости налазе се при секцији у дебелим цревима сличне појаве као код цревног облика свињске куге, при чему је слузокожа ових црева покривена сивим или жуто-зеленкастим, сирастим плочицама и местимично прошарана раницама (гризлицама), изумрлим огњиштима и ожиљцима. Слузокожа и слојеви под њом су задебљали и проширењем изумирања ткива већи делови црева претворе се у задебљале, очврсле цеви. Промене се шире на лимфне мехуриће дебелог црева, а такође и опорњачне жљезде су отечене и местимично претворене у сирасту масу.

При ређем брзом току болести налазе се махом само појаве запаљења црева са црвеном и отеченом слузокожом, са раширеним, ћеличним (сланинастим) натапањем слузокоже црева.

Од осталих органа понекада су и плућа захваћена и то највише само предњи режњеви. Промене у запаљеним плућима одликују се образовањем сирастих маса, а плућне лимфне жљезде показују сличне промене као цревне лимфне жљезде.

Често је тешко разликовати паратифус од свињске куге. Од паратифуса, који је уопште ретка болест, оболе обично само младе свиње до 4 месеца, зараза се не шири тако

брзо као свињска куга и њена способност зараживања је много мања него код свињске куге. При свем том ова зараза у појединим запатима може да буде опасна и да изазове губитке од 25—80 процената.

Код паратифуса у дебелом цреву нема дугмастих чворова, који имају кружне наслаге, а у средини су удубљена, а такође нема крварења у кожици, која обавија црева, нити у слузокожи као ни у кожи, чиме се одликује свињска куга.

Предохрана се састоји у томе да се побољшају хигијенске прилике, исхрана и темељита дезинфекција свињаца.

Лечење. Овде долазе у обзир средства која дезинфикују као каломел (у дозама 01—0,5 гр. са рицинусом), креолин (за малу прасад са проливом 5 грама креолина у једном литру воде, од овог сваком прасету две кашике дневно, за већу прасад 0,5 грама дневно), а по том средства која скупљају слузокожу као: таноформ 0,5—1,0 грама са брашном и медом; таналбин исто тако, бизмутум салициликум и бизмутум субнитрикум (0,25—1. грама са млеком.)

Милан И. Илић.
ветеринар. пуковник

Виноīрадарство.

Преглед вршачког виноградарства и његово садање стање.

Виноградарство Баната је врло старо. Кад су Дачани још у IV. веку пре Христа запосели источни део Баната покрчили су све винограде, јер се уживање вина противило прописима њихове вере и управе.

За време Римљана, док су источни Готи пустошили по Банату, на обронцима Врдника војници цара Пробуса (276 — 282) садили су винограде.

Ну заправо тек у XIII. веку почиње интензивно виноградарење у Банату. То сведоче имена места и многе повеље нађене по манастирима. Год. 1230 поклонио је угарски краљ Андрија II. своме жупану Николи Чаки-у село звано Szeuleus (Виноград) et quod vulgo dicitur Huyfolu — садање *Ново Село.*

У повељама из год. 1384 помињу се два виноградска села *Стари Виноīрад* и *Златни Виноīрад.* Стари Торонтал имао је још 1334 год. своје место *Виноīрад* код Великог Бечкерека. У негдашњем Крашком Комитату постојало је 1341 место *Виноīрад,* које се данас зове *Селеуша* (од речи Szeuleus), а лежи код Ковина. Год. 1338 били су засађени обронци брегова код Боке, недалеко од Великог Бечкерека виновом лозом. Па

и место Krocsma (Крчма), које се простире долином Бистре, на путу од Карансебеша за Седмоградску сведочи, да је тамо било виноградарење још год. 1430 добро развијено. У једној повељи из год. 1355 пише, да је у срезу белоцрквanском 8. новембра Никола Чорда у долини реке Нере посадио винограде. У истом срезу били су тада на Голом Брду виногради, које је доцнија филоксера уништила. Цар Сигмунд забранио је 29. новембра 1429 год. продавање вина из Ковина у мањим количинама, дозвољавајући винарима продају вина на велико за извоз у друге срезове.

У год. 1429 плаћено је за двор Краља Владислава II. за буре вршачког вина 10.50 златних форинти. Тада су виногради јако опорезовали, што је дало повода многим жалбама.

Год. 1552 заузели су Турци равнице западног Баната, па је тада само у источном делу Баната гајена винова лоза. — Кад су год. 1596 Турци опседали Липу у Банату, виноградари су испустили вино из бачава, бачве поставили као заштеку надирању Турака и иза њих бранили варош.

О стању виноградарства у Банату год. 1660 пише турски путописац и географ Евлија Челебија у свом дневнику из Темишвара, да народ тамо пије сок од вишања и медену воду и да је уживање вина у Темишвару било тада највећа срамота. Исти писац помиње у свом дневнику, да је видео много винограда у Карансебешу и Лугошу. Год. 1664 вели, да је на бреговима око Оршове много винограда. За Вршац каже, да је цео источни део града уз *Брег* до под кулу Ђурђа Смедеревца био засађен виноградима, који су давали укусно плаво грожђе, чији је сок био нешто опор.

И Турци су били увели порез на вино т. зв. „порез на бурад", тако је мали Сент Миклош са 5 повезаних села плаћао годишње на вино 6 дуката пореза.

По преотимању Карансебеша од Турака год. 1688 генерал гроф Herbeville ослободио је сво племство од плаћања пореза на винограде, који су пре плаћали Турцима, а принц Евгеније извештава у год. 1698 „Бечки Дворски Ратни Савет" да је пре заузимања Бечкерек цвао под Турцима и имао изврсне винограде.

На једној специалној карти, која је рађена 1716 год. предео између Кубина и Вршца зове се *„Најуштени Виноґради"*.

Кад је 1716 год. Темишвар поново освојен од Турака гувернер Баната Клаудиус Флоримунд Мерци населио је Немце, да уведе напредније виноградарење у Банату. Најстарији банатски монограф, Талијан Фрања Гризелини наводи год. 1780 у своме делу, да је народ још онда поучаван у срезовима Вршцу и Лугошу, како треба најпредније радити око винограда и вина. То исто потврђује и службена архива из г. 1722.

Год. 1723 поред Српског Вршца подигнут је за насељене

Немце и Немачки Вршац. Тада је Темишварска земаљска влада наредила, да се новим колонистима поделе брдовити крајеви за подизање винограда. Том приликом одузети су и Српској Митрополији вршачкој виногради и предати колонистима на експлоатисање; ну касније су ти виногради, на жалбу, враћени Митрополији.

Колонисти — Немци за околину Вршца и Гудурицу долазили су највише из *Бернског Кастела* у долини *Мосела*, где и данас успевају вина светског гласа. Из тога доба датирају и виногради р. к. цркве, засађени испод пута Калварије на *Брегу* под Кулом.

У сврху унапређења домаћег виноградарства влада је још год. 1727 била забранила увоз страних вина у Банат.

Може се рећи све до године 1751 виноградарство Вршца и околине није имало нарочитог значаја. Од тога доба па на овамо, оно је знатно напредовало. Год. 1777 дала је берба тих крајева само 26.626 акова вина, а год. 1795 — 80.000 акова. Год. 1830 у свој Угарској најбољу је бербу дао Вршац и његова околина — по јутру 40—50 акова. По статистици из те године у свој Угарској родило је 300.000 акова вина, од чега је отпадало на Вршац и околицу 200.000 акова. Вршац је имао тада 4.500 јутара винограда.

Сем вина, као споредне производе од грожђа прерађивали су вршачки винари и укуварју, слатку ширу, кобасице, сенф (сумпорисањем) вермут (берме) и комовицу, — добро познату робу и изван Баната.

Вршачко вино извожено је највише у Темишварски Комитат, у Седмоградску и Панчево и у торонталске пределе. Сенф од грожђа слали су у Беч и Пешту. Доцније, по отварању превоза паробродима преко Нове Паланке у Пешту, Беч, а иза тога и у Праг.

Прва изложба вршачких вина приређена је у Вршцу 10. фебруара 1857 год. на којој су се такмичила бела, црна и румена вина. Жири за оцену вина, коме је претседавао начелник града и поглавар среза, сачињавали су најглавнији винари. Иза кушања свију вина оглашена су јавно имена винара, који су изложили најбоље производе.

Те исте године добила су вршачка вина на пољопривредној изложби у Бечу сребрену колајну. Вршац је тада произвео 300.000 акова вина, од чега слатких, дезертних вина 2.000 акова и црних и румених вина 15.000 акова. Још онда се утврдило да Вршац заузима највеће и прво место за производњу вина у бившој Аустро-Угарској Монархији. Овоме има да се дода, да је Вршац тада имао 533 казана за печење коњака и комовице, које је производио преко 10.000 акова годишње.

Отварањем вршачке железничке пруге и станице 18. јула 1858 год. Вршац је везан директно са свима главним потрошачким местима, трговина вином узела је одмах затим јаке димензије. Већ концем јануара 1859 год. извежено је 40.000 акова стоног вина и вина у боцама у Беч и Регенсбург.

Тада се производило у Вршцу 75% црног вина. Гајиле су се ове врсте лозе, *за бела вина:* сланкаменка, (у Банату названа Мађарка) црвени штајншилер, динка бела и румена, а у касније доба ризлинг рајнски и талијански. *Од стоних сората:* гајсдуте, племенке (шасле), некоји мускати и смедеревка. *За црна вина:* скадарка плава, од које су припређивали и слатка дезерт вина, затим фербертраубе.

Лоза се орезивала сасвим кратко; младице су се узајамно везивале, без коца. Обрада земље била је једноставна: лоза се одгрнула, орезивала косиријем, три пут окопала, везала; иза тога је дошла берба грожђа и загртање лозе пред зиму. Болести на лози није било.

Како су вршачка вина блага, то су их аустријски вински трговци већ и сирова, у трећем месецу, радо куповали и мешали са својим киселијим винима и с њима подешавали типове угодних, питких вина.

Год. 1873 било је у Вршцу 2255 посједника виноградара, који су имали са околицом до 15.000 јутара винограда; а кад се узме, да је јутро винограда родило по 50 акова, то је сам Вршац у роднијим годинама производио до 1 милион акова вина. *По овоме тачна је претпоставка, да је Вршац био највеће место производње вина у бившој Аустро-Угарској Монархији, а можда тада и на целом свету!*

У год. 1873 отворена је и светска изложба у Бечу, на којој је натјецало 37 винара из Вршца са 227 проба разних објеката винске производње.

У год. 1875 основано је у Вршцу „Друштво вршачких продуцената" које је чешће приређивало изложбе вина и грожђа.

Прву замисао за оснивање једне *државне виноградарске и воћарске школе у Вршцу* покренуло је Градско Веће и предало молбу за оснивање год. 1880 тадањем Министру пољопривреде барону Кемењи-у, који је био обећао сву потпору, ну до отварања школе није дошло.

Год. 1875 била је најбогатија берба грожђа, коју Вршац памти. Кључ грожђа, коме је тада била цена 4 форинти, продаван је по 60—80 новчића по хл. Ова родност натерала је виноградаре, да су извозили и грожђе у веће градове бивше А. У. Монархије.

Пијаце за вина биле су у Швајцарској Базел и Цирих, а у Француској, где је тада беснела филоксера: Париз и Нанси.

— Год. 1879 извежено је 152.000 хл. вина, од чега 26.000 хл. у Швајцарску.

Прве коњак-апарате и справе за пастеризирање вина направила је у Вршцу позната фирма Јулије Најком у год. 1879.

Год. 1880 увели су поједини извозници сопствене бачве за транспортовање вина.

Кад су у Француској уништени виногради подигла је фирма Б. Штауд из Цириха велики подрум за 10.000 хл. вина у Вршцу. Тај подрум постоји и данас под именом „Хелвеција".

Филоксера, која је год. 1863 пренесена из Америке у Француску и тамо до 1968. упропастила винограде, установљена је у Банату најпре у Панчеву год. 1975, затим исте године у Вршцу.

Угарско Министарство предузело је било све мере, да одржи вршачке винограде, ну није успело. Међу осталим радовима бушени су и артерски бунари, да се виногради ставе под воду, али је све било узалуд. Год. 1882 држава је дала друштву вршачких произвођача 350 кв. клафтера земље, да на њој подигне винограде на америчкој лози, која издржава филоксеру. Сем тога подигнут је огледни виноград на америчкој лози од 3 јутра за утврђивање сората домаће и америчке лозе.

Већ год. 1884 пропало је сасвим од филоксере 50 јутара винограда, а делом закужено је било 191 јутро. Берба грожђа од 285.000 хл. спала је на 50.000 хл. С том пропасти винограда од 34 велетржца вином, остало их је само 10. Вино се почело увозити са стране за домаће потребе. Тада се и у бољим домовима ретко кад пило вино при гозбама.

Год. 1887 добило се прво грожђе са нешто обновљених винограда. Обнова је ишла брзим темпом. Год. 1894 било је 694 јутра старих и 1028 јутра нових, обновљених винограда. Год. 1900 подигла се обнова на 1900 јутара, а већ год. 1911 нарасла је на 4311 јутара. Обнову пропалих вршачких винограда водио је државни инспектор за филоксеру. Тих година посађени су на живом песку и виногради у вршачкој Шушари.

Најпре су калемљени виногради у зрело дрво и то на америчкој подлози рипариа суваж, а касније на рипарији порталису. Од пре 30 година винограде калеме само на зелену лозу, у јуну — са одличним успехом.

Данас су у Банату најраспрострањеније домаће сорте лозе: мађарка, штајншилер и банатски ризлинг (мреацер). Од нових сората за стоно грожђе највише калеме племенку (шаслу), а за црно вино скадарку и португизац. Међу њима има доста и директно рађајућих сората лозе, као отела и др. Мало који виноградар има одвојено посађене сорте.

У култури винограда Вршчани нису од старог начина далеко одмакли. Истина они пре садње риголују и планирају земљиште, али не поклањају довољну пажњу при избору сората при калемљењу и саде лозе пречесто на 60—75 цм. једну од друге и на брегу и у равници и ако се зна, да би за успешно развијање лозе и бољу родност требали при садњи узимати већи размак — од најмање 1.20 — 1.30 цм. у четврт. — Лозу орезују без система, врло кратко — у главу, као врбу. У задње доба само неки напреднији виногради изводе по упутству *Виноградарске Школе,* рационалнију резидбу винских сората на 2—3 кратке главе са по 1 и 2 окца (пупа), док стоне сорте лозе режу на кондир са 6—8 пупова. — Пероноспору и оидиум сузбијају на време и добро.

Банаћани би донекле ублажили постојећу винску кризу, кад би гајили у већој мери најбоље сорте стоног грожђа за експорт, као све врсти племенке и дренкове, затим смедеревку, ћилибарку, чауш, мускат хамбург, мускат александринер и др.

И избору сората лозе за производњу вина морали би да посвете већу пажњу и да за калемљење узимају племенитије сорте, као *за бела вина:* ризлинг рајнски и талијански, жилавку, семијон и сувињон, траминац и сл., а *за црна:* мрку скадарку, прокупац и португизац. Директно рађајуће сорте отело и др. требали би потпуно избацити из винограда, јер дају слабо, сладуњаво вино, неугодног мириса и укуса; због чега је и садња отела и др. и законом забрањена.

По задњој статистици у Вршцу има око 4.000 ланаца винограда. — Год. 1929 из Вршца је извежено у иностранство свега 129 вагона вина. У земљи је потрошено 731 вагон, те је остало и доста непродатог. Цене вина су данас ниске, 150—250 динара по хл. — вагонска роба.

Вршчани су све до год. 1924 одлично пролазили с вином и обогатили се. Од прихода из винограда подигли су модерне подруме и лепе зграде за становање тако, да је Вршац сада једна нова, лепо уређена варош од 30.000 становника са правим, широким, асфалтираним и електрично осветљеним улицама. Има и врло лепо уређен градски парк.

Светски рат донео је собом преокрет у вршачкој винској култури. Вино је у рату било поскупило, а с њиме и наднице око обраде винограда и вина. Па како је Вршац 1919 огд. изгубио своје залеђе са селима, у којима су живели надничари, која су припала Румунији, настала је оскудица у радној снази; цене су раденика остале високе, а цене вина су, због мале потрошње, како се види, знатно пале. Затим је и извоз вина у Немачку, Аустрију и Чехословачку скоро

потпуно обустављен, јер подвоз и царина на вино сада износе до тамо 5—6 динара по литру.

Премда Вршац преживљује јаку кризу у винској трговини, ипак је он био и остаје највеће место у Југославији за производњу вина на велико.

Мил. Томић,
директор Пољ. школе у Вршцу.

Народно здравље.

Пролећна исхрана.

Пролеће долази. Јавља се сунце, обнавља се природа. Већита младост понова обрадује земљу. Нове наде се сеју и нове наде се очекују о јесењој жетви.

Али пролеће има и својих невоља. Баш зато што све изнова почиње, баш зато је у свему омалило. Понестало је хране, нарочито поврћа и воћа. Храна је нарочито на селу врло једнолична: хлеб, варивo. Реће млеко и млечни производи, јер се тек почињу овце јагњати, а у већини и краве телити.

Већ зимска исхрана била је недовољна по свом састану. Нарочито су недостајали витамини. Пролећна исхрана је још оскуднија, јер понестају и важне беланчевине. Упролеће је мања употреба млека и млечних производа и меса и месних производа. Могла би бити већа употреба јаја, јер с пролећа живина почиње више носити, али на то се не обраћа велика пажња, те више јаја иде на пијацу него на оскудну трпезу сељакову. Нарочито на исхрану деце треба што већу пажњу обратити. Преко зиме већ је патила исхрана дечја на селу, те је крајње време, да се побољша. Упролеће отпочиње и растење деце. Организам је преко зиме добијао незнатне количине витамина, те на то нарочито у пролећној исхрани треба обратити пажњу. Некад се на селу са првим пролећем кувало зеље и коприве. Данас је то већ ређи случај. Међутим, оно старо било је и паметно, и добро. Нарочито од велике важности за децу. Повртарство код нас још није добро развијено, да имамо раног зеленог поврћа и на селу. Спанаћ се ретко гаји на селу. Лук позно доспева; кељ, салате, кедераба и др. поврће готово сељак и не сеје, а и колико га гаји успева тек средином лета. Тако исхрана остаје месецима без важних састојака: витамина, а то изазива поремећаје и обољења.

Међутим, међу дивљим травама има их пуно, које су врло укусне за јело. Тако се могу кувати млада коприва

и зеље, а као салата јести лист од маслачка, а има и других дивљих биљака, које се могу јести. У интересу дечјег здравља је неопходно да им се чим је то могуће даје зелена биљна храна.

Друго на шта треба обратити нарочиту пажњу с пролећа јесу беланчевине животињског порекла. У друга годишња доба има више млека, те деца задовољавају ову потребу из млека. С пролећа долази ускршњи пост, а затим музна стоке има своје младе, те се мање и музе, а оно мало млека се прерађује у сир за летње радове. Тако се и деци ређе и мање даје млека. Међутим, за правилно растење и развијање детета неопходно је потребно да сваког дана добија и ове беланчевине животињског порекла. Детету се не сме давати много меса; уколико је млађе, утолико мање. Не може му се давати ни много јаја, јер се јаја због својих сумпорних беланчевинастих једињења брзо распадају у цревима, те стварају гасове и напоне. Главни извор ових толико потребних састојака је млеко. Детету од 2—4 године треба дневно до пола литра млека, од 4—6 год. 300—400 гр. У мањој мери долазе јаја, најбоље справљена у јелима, било тестима или другим каквим.

Одрасли почињу с пролећа тешке пољске радове. Ти радови не трајати све до јесени. Сељак мора да води рачуна о својој исхрани приликом ових пољских радова. Он треба да зна, да снага долази кроз уста, од хране коју узима за време радова пољских. Погрешно се мисли, кад се каже: Преко зиме се мање радило, па се у снази притедело. Ни најгојазнији човек нема резерве за читаво лето тешког рада, где је потребна велика количина снаге. Јер ма колико да је маст добра резерва за производњу топлоте, те у снаге, која се ствара из те топлоте, беланчевина нема много у нашем телу у резерви. Оне се истроше за неколико дана, те после тога наступа опадање телесне снаге и мишића. Недовољне количине беланчевина изазивају врло озбиљне тешке поремећаје и обољења. Због тога је неопходно потребно и за старије, да на своју исхрану беланчевинама обрате што већу пажњу за време пољских радова. Исхрана сељака преко лета није у основи рђава, како смо то раније већ напоменули, али ој исхрани мора се давати више беланчевина из млека (кисело или слатка), сира, јаја, биљна храна, којом се сељак служи преко лета, одговара времену много више од сирог меса које употребљавају, варошани.

Крајем пролећа пристиже и прво, рано воће. Свакако да воће даје леп приход сељачкој кући. Али ни сељаков дан не сме да прође без воћа, нарочито деца треба да га једу.

Стев. З. Иванић.

Анализа вина малигановим апаратом

На квалитет вина утичу сорте грожђа и разни чиниоци земље и климатских прилика, при чему надморска висина и географски положај играју значајну улогу. Разлика која се показује у једном месту при мерењу јачине вина за неколико година није тако знатна. Нпр. знамо да су вина из јужних крајева богата у алкохолу, а са слабијом киселином (далматинска, херцеговачка, јужно-србијанска); док су напротив словеначка накисела. Остала места између наведених чине средину. Зна се нпр. да су жупска вина (црна) засићена танином, а власотиначка обојена и густа, вршачка лака, а пиротска бела и ружичаста са правилном размером киселине и др. састојака.

При оцени вина има се у виду на првом месту % алкохола, затим укус (киселина, танин), боја, бистрина (лице), мирис (арома), буке, и др. али главну улогу игра алкохол те се трговци и стручњаци прво интересују: „колико малигана вино има". Отуда је значајно да се у сваком виноградском крају почетком године савесно изврши мерење вина малигановим апаратом, који је врло прецизан, и то преда јавности што би служило за оријентацију и нашим и страним трговцима, као и Друштву за извоз земаљских производа. Ове податке требало би да пруже јавности и све наше Винарске задруге да би се знало каквом робом у подрумима располажу.

Вина у Пироту мерена код појединих домаћина малагановим апаратом на дан 30. и 31. јануара 1931. год. показала су следеће резултате:

Ред. број	КМЕ И ПРЕЗИМЕ	Место звано (потес)	Сорта грожђа од које је вино, и врста вина	% алкохола по запр.
		Мунтина		
1	Јордан Тошић	Падина	бело вино, силванац	13.0
	" "	"	црно в. хамб. тамњ.	12.5
	" "	"	бело в. бела тамњан	13.4
2	Лозни расадник	Могила	бело в. см. смед. сем. идр	12.2
3	Васа Ђорђевић	Жел. ст.	б. в. 2/3 плавд. 1/3 прокуп.	11.2
4	Милан Видановић	Куси део	цр. 3/4 прок. 1/4 плав.	11.5
	" "	Прчевац	б. в. 1/2 пр. 1/2 плав.	11 6
5	Љубомир Мисирлић	Провалија	бело в. прокуп.	12 0
6	Богољуб Јовић	Момчиловац	бело в. 1/2 смед. 1/2 плвд.	10.0
7	Милан Златковић	Ћошка	б. в. 1/2 прок. 1/2 плав.	11.7
8	Душан Младић	Сарлак	б. в. 2/3 плав. 1/3 пр.	10.7
	" "	"	прво в.	10.6
9	Dr. Јован Мишић	Ћошка	"	11.0
10	Риста Станковић	Момчилов.	бело в. смедеревка	10.3
11	Михаило Вацић	Прчевац	бело. в. 1/2 пр. 1/2 пл.	13.8
12	Светомир Ћирић	Сарлак	бело в. 1/2 пр. 1/2 пл.	12.2

Ред. број	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Место звано (потес)	Сорта грожђа од које је вино, и врста вина	% алкохола по запр.
13	Михаило Влатковић	Прчевац	бело в. 2/3 смед. 1/3 плов.	10.5
14	Панта Поповић	Радин до	бело в. 3/4 плов. 1/4 пр. црно вино	10.2 10.6
15	Драгутин П. Антић	Крчиште	бело в. од прокупца	12.2
16	Милорад Панајотовић	Радин до	црно вино од прокупца	10.6
17	Димитрије Крстић	Прчевац	бело в. 2/3 прок. 1/3 плов.	11.8
18	Стеван Митић	Натани село	3/4 плов. 1/4 прок.	10.1
19	Нада Јанићка	Жуково	бело 2/3 плов. 1/3 прок.	10.4
20	Јован Живковић	Чум. чесма	бело в. 1/2 прок. 1/2 плов.	10.0
21	Милан Младеновић	Момчиловац	бело в. 1/3 пр. 1/2 пл.	10.8
22	Панта Јанић	Прчевац	бело в. 3/4 прок. 1/4 плов.	11.7
23	Младен	Жуково	бело в. 1/2 пр. 1/2 пл.	10.5
24	Милева Пејчић	Сарлак	бело в. 1/2 пр. 1/2 пл.	10.6
25	Стеван Ђирић	Провалија	бело в. 1/2 пр. 1/2 пл.	11.2
26	Ђорђе Игњатовић	Белака	бело в. 1/2 плов. 1/2 раз. бел.	10.8
27	Димитрије Тошић	Чум. чесма	бело в. 3/4 пр. 1/4 пл.	11 4
28	Љубомир Јоцић	Брест	бело в. од пловдине	9.5
29	Павле Крстић	Ђаика	бело в. 1/2 пр. 1/2 пл.	10.0
30	М. Видановић	Брест	бело вино прокупац	12.2
31	Недељко Стојић			12.2

М. П. Видановић

Питања и одговори

Питање: Имам млад воћњак, стар шест година, који је врло добро цветао јер сам га прскао карбокримпом против штитасте ваши и бордовском чорбо против пламењаче. Чим је цвет почео да се развија напала га је буба, коју шиљем у прилогу, да је за неколико дана сав опао, и према досадашњим изгледима не ће од рода остати ништа или врло мало. Нико од старих људи не памти да су овакве штеточине нападале цвет. Буба сатире и цвет у јабуке, крушке, трешње и т. д..

Илија Јанковић
Ваљевска Каменица.

Одговор: Штеточина на цвету зове се рутава буба (Тропинота хирта). Јавља се само једном, у пролеће, и има је увек на цвету разних биљака. Ове године или се јавила у већој мери но обично, или услед закаснелог цветања јер штеточина нарочито напада воћке које касније цветају (дуње и јабуке), тек на многим местима воћке су од ње оштећене.

Штеточина се може врло лако познати. Када се ухвати, или само дирне руком, остаје као мртва и може се лако разгледати. Тело бубе је дугуљасто, мери 10 до 13 м. м., боје је мрко црне а обрасло је дугим, ријим длачицама. На покрил-

цима, тврдим крилцима која прекривају за време мира крила за летење, виде се беле мрље. Додирнута буба често избацује кроз чмар течност јаког задаха.

Бубе су најживље у најтоплије доба дана, од 11 до 2 часа, и ако је време ведро и топло чује се њихово зујање око расцветалих круна воћака као у пчела. Оне нарочито иду на ниска дрвета, а на вишим налазе се најчешће на најнижим и средњим гранама са сунчане стране. Ноћи проводе бубе на цвету и листу ако су суве, ведре и топле а ако су облачне и хладније, завлаче се у земљу. Јутром и вечером, а у облачних дана и у остало време, бубе су врло слабо покретљиве и када се грана затресе, падају и остају извесно време на земљи као мртве.

Одрасле бубе јављају се у току 3 до 4 недеља. Оне се хране прашницима из цвета, и да би до њих дошли и у пупољцима, нагризају их и отварају их саме. Оне ометају већ на тај начин оплођавање цвета али, поврај тога, сем прашника понајчешће изгризају и остале делове цвета и пупољака и тако их потпуно упропашћују.

Женске носе јаја у земљу и ларве живе у земљи хранећи се биљним деловима који се распадају. Крајем лета ларве се претварају у лутке и одрасле, али одрасли остају у земљи све до идућег пролећа.

Сузбијање бубе тешко је изводљиво и препоручивана су многа средства, само сва су се показала или у пракси неизводљивим или неуспешним. За сада као најбоље могло би се препоручити скупљање и уништавање одраслих буба. Оно је потпуно изводљиво са мањим воћкицама и на мањој површини. Ведрих дана јутром и вечером, а облачних и преко целог дана, треба бубе стресати са воћака било на простирку, било на саму земљу, скупити пре но што се поврате из мртвила и уништити. Код већих воћака мора се грана за граном протрести помоћу кукастог штапа, да би се све бубе скинуле.

Живина радо једе ову бубу, и зато може бити од велике користи при уништавању, те је треба довести у воћњак за време стресања.

Препоручује се и прскање воћака хладном водом по топлом времену. Окашене бубе падају на земљу где би се стресле и случајно заостале бубе.

Прскања разним отровима нису покушавана, уосталом она би била и тешко изводљива јер их треба вршити за време цветања. Додајмо још да изгледа да врло слаби раствори карболне киселине удаљују бубе од цветова, који су са њима испрскани, али засада још ништа сигурно не можемо рећи. На сваки начин требало би провести покушаје са разним средствима јаког мириса.

Као што се види, борба против штетне бубе доста је тешка, али иста је ствар и са већином осталих штеточина. И да би против оваквих инсеката било стварно успеха, сузбијање пре свега мора бити опште. И овде заједничко скупљање и уништавање одраслих буба морало би дати добре резултате, као што је то већ виђено код многобројних других инсеката.

Др. П. Вукасовић

Записници

Управног Одбора Срп. пољопр. друштва.

14. седнице, држане 8. априла 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, А. Рашковић. В. Матић, Б. Ранковић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Н. Петровић и Т. Владисављевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 223) Претседник моли да се пре преласка на дневни ред саслуша одговор Њ. В. Краља на поздравни телеграм, који му је упућен са годишњег збора. Пошто је одговор саслушан, одбор се одазва са трократним одушевљеним живео Њ. В. Краљ!

II 224а) Прочитан је и примљен записник 13. седнице Управног Одбора.

III 225 Примљен је знању записник 13. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 205.

IV Прочитан је записник 13. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

226) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

227) Да се усвајају предлози о кредитирању како су предложени стим, да се у будуће врши кредитирање само преко Подружина где их има, а о конкретним случајевима да одлучује Управни Одбор.

228) Да се са захвалношћу примају знању решења: Дунавске бановине којим даје 50.000.— дин. за резервни фонд и Народне банке којим даје 20.000.— дин. добровољног прилога и 4.000.— дин. за сточарску изложбу.

229) Да се врате више наплаћене суме по актима бр. 3214 и 3383.

230) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

V Прочитан је записник 13. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

231) Да се набаве означене количине: по понуди бр. 4019, чилска шалитра, по тражењу бр. 3518, плугови, по понуди бр. 1412 разна вештачка ђубрива, и по предлогу одбора луцерка.

VI Прочитан је записник 13. седнице програмског одбора, па је одлучено:

232) Да се Подружини у Скопљу да помоћ за предавања у четири села, по 100.— дин.

233) Да се у циљу јаче пропаганде за напредне начине рада, штампају поучни плакати и бесплатно растурају стим, да програмски одбор чини благовремене предлоге за штампање.

234) Да се понова покрене питање о измени чл. 19. закона о пољопривреди.

235) Да се за све Подружине израде фирме са натписом „Подружина Српског пољопривредног друштва у..... ради обележавања локала у коме је смештена.

236) Да на оснивачкој скупштини Млекарске задруге у Крагујевцу, заступа Друштво г. М. Калановић.

VII 287) По мишљењу Инспектора за подружине, одлучено је да се Подружини у Вишеграду одобри кредит у 9000.— динара.

VIII Саопштења и предлози:

238) Претседник предлаже да се замоли претседник надзорног одбора, да одреди дан за преглед рада друштвене управе, за истекло тромесечје. Одлучено, да се предлог усвоји и чланови известе да онима из места следује дневница као члановима ужих одбора, а онима из унутрашњости, као члановима Управног Одбора кад су на путу.

239) Прочитано је писмо г. Бана дринске бановине, којим се захваљује на избору за почасног члана. Одбор прима знању са живео!

240) Претседник реферише о разговору који је имао са г-ђом Љубицом поч. М. Миловановића, поводом одужења дуга. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

*

15. седнице, држане 15. априла 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић, А. Рашковић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Белобрк, Н. Петровић и М. Николић, и гости А. Поповић претседник надзорног одбора и Ј. Радивојевић редовни члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 241) Прочитан је и примљен записник 14. седнице Управног Одбора.

II 242) Примљен је знању записник 14. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 14. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

243) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1.000.— дин.

244) Да се усвајају предлози о кредитирању по предложеним тражењима.

245) Да се по молбама бр. 4153 и 4151, не може дати помоћ, пошто се нема могућности.

246) Да се Подружини из Михаиловца одобри да половину дуга за тријер сад положи, а другу половину до 1. августа о. г.

IV Прочитан је записник 14. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

247) Да се по понуди бр. 3846, набави означена количина рафије.

248) Да се одбију понуде бр. 444 за патент мотике и бр. 2055 за прскалице.

V Прочитан је записник 14. седнице програмског одбора, па је одлучено:

246) Да и Управни Одбор покреће питања која би се претресала у секцијама, и да реферате који то заслужују, хонорише.

VI Саслушана су мишљења инспектора за Подружине, па је одлучено:

250) Да се одобрава кредит Подружинама: у Жуковцу 3000.— дин. у Лазаревцу 10000.— дин., у Макцима 18000.— дин., у Лозни 12.500.— дин. у Грабовцу 16.000.— дин. и у Београду 20.000.— динара.

VII Саопштења и предлози:

251) Претседник саопштава да је примљен позив од Чачанске млекарске задруге на освећење дома и да је он делегирао Инспектора за подружине да освећењу присуствује и у повратку сврати у Обреновац ради наплате дуга од тамошње Подружине. Инспектор је дати налог извршио и од Подружине наплатио 6000.— дин. дуга, а остатак дуга налази се у плавом камену и сумпорном праху, које Подружина нуди да врати. Одбор одобрава поступак и одлучује, да се сумпор прими натраг пошто се тамо слабо тражи, а плави камен да задржи по данашњој цени.

252) Прочитан је одговор Мин. пољопривреде, да нема средстава да помоћ за станицу за пречишћавање семена.

Одбор прима знању стим, да се помоћ тражи од бановина, Народне банке и Трговачке коморе.

253) Прочитана је молба Живинарског друштва, да му се уступи бесплатно једна соба за канцеларију и за рад инкубаторима. Одбор одлучује, да се молби не може изаћи на сусрет, пошто и Друштво оскудева у просторијама.

254) Прочитан је позив Мариборског винарског друштва, на конгрес и сајам. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

•

16. седнице, држане 22. априла 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, Б. Ранковић, Н. Петровић, М. Николић, С. Ратковић, Т. Владисављевић и А. Рашковић, и гост Ј. Радивојевић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 255) Прочитан је и примљен записник 15. седнице Управног Одбора.

II 256) Примљен је знању записник 15. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 15. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

257) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

258) Да се одобрава кредитирање како је предложено стим, да се на кредит да такође по тражењу бр. 4409.

259) Да се по акту бр. 4403, тражи одмах исплата дуга, са интересом од 1. октобра пр. г.

260) Да се по тражењу бр. 4438, сообразе цене данашњим ценама.

IV Прочитан је записник 15. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

261) Да се по понуди бр. 4406, набави 200 комада рароника.

262) Да се одобрава извршена набавка луцерке, као и да се још набаве предложене количине луцерке и црвене детелине.

263) Да по понуди бр. 4439, понуђач претходно о свом трошку пошаље трактор на Беље ради испитивања, па ако се добију повољни резултати, онда да се узме у комисион.

V Прочитан је записник 15. седнице програмског одбора, па је одлучено:

264) Да се на писмо бр. 4347 одговори, да Друштво верује извештају свога Инспектора и да сматра ствар ликвидираном, пошто је измирено у потраживању.

265) Да се на тражење Банске управе у Нишу одговори, да ће Друштво да јој пружи сву моралну помоћ око намештања младића на пољопривредну праксу у Чехословачкој

266) Да се одговори Подружини у Г. Милановцу да ће јој се дати помоћ за изложбу, а према средствима са којима Друштво располаже.

267) Да се прикупе понуде за израду фирама за Подружине. Фирме да буду четвртасте и са натписом као што је раније одлучено, но без означења места.

VI 268) По предлогу Инспектора за подружине одлучено је, да се одобри кредит Подружинама: у Прибоју 10.000.— дин. у Прилепу 3.000.— динара.

VII Саопштења и предлози.

269) Прочитано је решење Мин. пољопривреде, којим одобрава допуну чл. 11 друштвених правила.

270) Прочитан је позив удружења југословенских агронома на Конгрес. Одлучено, да се поздраве телеграмом.

Са овим је седница закључена.

*

17. седнице, држане 29. априла 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, А. Рашковић, М. Николић, В. Матић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Н. Белобрк и Др. М. Градојевић и гости г. г. А. Поповић претседник надзорног одбора, М. Дуњић, М. Илић, М. Поповић и М. Гец чланови надзорног одбора и Ј. Радивојевић редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 271) Прочитан је и усвојен записник 16 седнице Управног Одбора.

II 272) Примљен је знању записник 16. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 238.

III Прочитан је записник 16. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

273) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

274) Да се одобрава кредитирање по предложеним захтевима.

IV Прочитан је записник 16. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

275) Да се одбију понуде бр. 4667 за моторе, бр. 3331 за семе арпацика бр. 3033 за косе.

276) Да се по понуди бр. 4710, упути магационар да справе прегледа, па ако су доброг квалитета узме по један комад за мустру и изузме ближу понуду, па онда да се решава о набавци. Магационеру признати на име путних трошкова отсеком 300.— динара.

277) Да се набави по понудама: бр. 4552 рафија и бр. 4783 сејалице и сумпор.

278) Да се по понуди бр. 3873, набављају гуме за калемљење по потреби.

279) Да се по понуди бр. 4313, изишту мустре за раонике и копачице.

280) Да по писму бр. 4507, администрација пошаље објашњење.

V Прочитан је записник 16. седнице програмског одбора, па је одлучено:

281) Да се питање о приређивању конгреса одложи за специалну седницу, која ће се одржати сутра до подне.

282) Да на изложбу у Зајечару иде као делегат ппретседник г. Др. Т. Митровић, а ако он буде спречен онда г. Д. Спремић.

283) Да по тражењу Подружине у Тољевцу, отпутује Инспектор и прегледа рад. У исто време да изради маршуту и обиђе околне Подружине.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за подружине у Пурчићу и Радовању, пошто су испуниле услове прописане правилима.

285)Да се одобрава кредит Подружинама: у Страгарима 22.400.— дин. и у Љубовији 10.000.— дин. стим, да га могу користити према броју чланова.

VII Саопштења и предлози.

286) Прочитани су позиви: Удружења рез. официра из Ср. Карловаца на забаву и Немачког пољопр. друштва на изложбу у Хановеру. Одбор прима знању.

287) Г. Н. Белобрк предлаже, да се покрене питање о подизању друштвеног дома. Пошто је дато објашњење, одлучено је да се по истом поступи.

Са овим је седница закључена.

*

18. седнице, држане на дан 30. априла 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни од стране Управног Одбора г. г.

претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, Б. Ранковић, С. Ратковић, Н. Белобрк и Н. Петровић, од стране надзорног одбора г. г. претседник А. Поповић и чланови: М. Дуњић, М. Илић и М. Поповић и начелник Министарства пољопривреде г. Др. В. Стојковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 288) Претседник саопштава, да је ова заједничка седница Управног и Надзорног Одбора, а у присуству г. Др. В. Стојковића сазвана у циљу доношења одлуке: да ли да се ове године приреди виноградарско-воћарски конгрес, где и кад, као и да се реши питање о потребним новчаним средствима.

Пошто је г. Др. В. Стојковић образложио да засада треба приредити само воћарски конгрес и да га треба приредити у Чачку као воћарском центру, где је развијено и воћарско задругарство, и да ће за конгрес вероватно дати помоћ Министарство пољопривреде, и пошто су саслушана мишљења осталих говорника, то је решено:

1. Да се начелно одлучује, да се приреди у Чачку у другој половини месеца октобра о. г. воћарски конгрес са смотром воћа из целе земље, са екскурзијом конгресиста у воћарским задругама, угледним воћњацима и другим задружним организацијама у околини Чачка, а да се коначна одлука донесе, ако се пријави довољан број референата и кад се осигурају потребна новчана средства.

2. Да предлог г. Др. В. Стојковића о раду конгреса, проуче чланови Управе ради дефинитивног утврђивања програма, па затим позову референте из целе земље да разраде поједина питања и пријаве своје реферате, који да буду резултат искуства, огледа, анкете или личног посматрања. Реферати да се по могућству штампају и растуре пре конгреса, како би се могла водити потпуна и правилна дискусија.

3. Да се о прирећивању конгреса и смотри воћа, благовремено упозна и иностранство, како би му се пружила прилика да се ближе упозна са сортама нашег воћа, његовом каквоћом и произвоћачким крајевима.

4. Да се по завршетку конгреса резолуција достави надлежним Министарствима, свима бановинама и заинтересованим удружењима, и да им се понуди сарадња.

5. Да потребне припреме за одржање конгреса и прирећивање смотре воћа, прими на себе Пољопривредна Подружина у Чачку.

Са овим је седница закључена.

*

19. седнице, држане 5. маја 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, Т. Владисављевић, М. Николић, А. Рашковић, С. Ратковић, Н. Петровић, Н. Белобрк и Др. М. Градојевић, и гости редовни чланови г. г. Рувим Окановић и Д. Грујић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 289) Прочитани су и примљени записници 17. и 18. седнице Управног Одбора.

II 290) Прочитан је и примљен знању записник 1. седнице надзорног одбора, по коме је утврђено да је извршен преглед рада Управног Одбора за прво тромесечје о. г. и да се рад кретао у границама друштвених правила.

III 291) Примљен је знању записник 18. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 249 за набавку 50 књига „Производња пилића".

IV Прочитан је записник 18. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

292) Да се прима знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

293) Да се Централ. хигијенском заводу да бесплатно за курзисте од оних књига, којих има у сувишку.

294) Да се одобрава привремено кредитирање по предложеним тражењима разних установа.

295) Да се прима знању, да је држава заменила потврду о неизданом бону, коју је Друштво имало, са 122 ком. обвезница ратне штете. Разлика у курсу између бона и обвезница, у суми од 10.011.70 дин. да се књижи у корист рачуна разних прихода.

296) Да се решавање о набавци фирама за подружине одложи до идуће седнице, докле да се прикупи још која понуда.

297) Да се за набавку и исплату плавог камена и др. материала, заложи потребан број обвезница ратне штете код Држав. хипотекарне банке, и подигне зајам до 200.000.— динара.

V Прочитан је записник 18. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

298) Да се по предлогу бр. 5003, набави 500 џакчића за експедицију робе.

299) Да се одбије понуда бр. 4802, за филтрове.

300) Да се прима знању, да је магационар ишао у фабрику Ферум ради прегледа справа и да је узео по један при-

мерак од оних, које би се могле набавити за потребе Подружина.

301) Да се по понуди бр. 4313, набави 100 комада раоника.

VI Прочитан је записник 18. седнице програмског одбора, па је одлучено:

302) Да се решавање о држању предавања код Подружине у Пурачићу одложи за идућу седницу док се прикупе потребни подаци.

VII Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

303) Да се одобрава кредит Подружинама: у Церовцу 17.500.— дин. у Лесковцу 20.000.— дин. у Ракинцу 15.000.— дин. у Сараорцима 8.000.— дин. у Белановици 50.000.— динара стим, да се урачуна и стари дуг у колико га имају и да кредит могу користити према броју чланова.

VIII 304) По питању утврђивања програма за воћарски конгрес, одлучено је да програм састави ужи одбор, у који да уђу г. г. Б. Ранковић, Н. Петровић, Д. Спремић, Т. Владисављевић и В. Матић.

IX 305) Прочитан је позив Средње пољоприв. школе из Ваљева, на славу и позив Главног задружног савеза на скупштину. Одлучено, да се поздраве депешом.

306) Г. Н. Петровић члан управе саопштава, да је у име Друштва присуствовао испиту на задружно-пољоприв. течају у Централ. хигијен. заводу. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

•

20. седнице, држане 13. маја 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови: М. Николић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и Н. Петровић, начелник Министарства пољопривреде г. М. Ђурић и гости редовни чланови г. г. А. Г. Јовановић, Б. Станисављевић, М. Петровић, Д. Николајевић и Ј. Радивојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 307) Прочитан је и примљен записник 19. седнице Управног Одбора.

II 308) Примљен је знању записник 19. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 19. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

309) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

310) Да се одобрава привремено кредитирање по предложеним тражењима, осим по тражењу бр. 5288.

311) Да се по тражењима бр. 5075 и 5268, може дати кредит за три месеца, али на подлози јемства Обласне Задруге.

312) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и да је нађено стање исправно.

313) Да се израда фирама за подружине, уступи Л. Кану као најјевтинијем понуђачу.

IV Прочитан је записник 19. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

314) Да се одбију понуде: бр. 5176 за пресе, бр. 5159 за рафију и бр. 5160 за разну робу.

315) Да се по понуди бр. 5129, узме на пробу 10 копачица.

316) Да се по писму бр. 5127, затражи мишљење од адвоката, па на идућој седници донесе решење.

V Прочитан је записник 19. седнице програмског одбора, па је одлучено:

317) Да предавање код Подружине у Пурачићу, одржи пољопривредни референт из Тузле, коме признати на име трошкова отсеком 200.— динара.

318) Да се по молби Јадранске Страже препоручи Подружинама, да се приме растурања њених лозова..

319) Да се известе Банске Управе у Бањалуци и Нишу, да се Друштво прима организације за слање младића на праксу у напредније крајеве наше Отаџбине, али да све трошкове око слања сносе Банске управе. Осим тога, скренути им пажњу, да је много боље користити праксу у нашој земљи, него у иностранству, где се могу слати младићи само за ону праксу која код нас није развијена.

320) Да се по предлогу Подружине у Неготину кр. о давању позајмице тамошњој Виноградарској задрузи, тражи детаљније обавештење.

321) Да се набављени кромпир за семе, подели бесплатно предложеним Подружинама стим, да по вађењу кромпира, врате исту количину Друштву.

322) Да се секцији за земљорадњу стави у задатак, да проучи питање и предложи мере за довољну производњу површа у нашој земљи, како би се избегао увоз са стране, што би имало утицаја на економско јачање наших произвођача и јачање трговинског биланса.

VI Саслушана су мишљења инспектора за Подружине, па је одлучено:

323) Да се одобрава кредит Подружинама: у Гучи 15.000.— дин. у Борчу 6000.—., у Топоници 7000.— дин., њиду 20.500.— дин., у Чифлуку 40.000.— дин., у Голобоку 41.000.— дин. и у Брестовцу 15.000.— дин. стим, да се у исту урачуна и стари дуг ако га имају и да кредит могу користити према броју чланова.

VII 324) Узет је у претрес програм за воћарски конгрес, па је одлучено да га у смислу изнетих примедаба преради ужи одбор, у који да уђу г. г. Б. Ранковић, Н. Петровић и Т. Владисављевић.

VIII Саопштења и предлози.

325) По молби Пољоприв. живинарског друштва, да им се дозволи да 17. о. м. одрже испит курзиста у друштвеној дворани, одлучено је да им се дворана уступи за тај дан.

Са овим је седница закључена.

Записник.

57. редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва, држаног 29. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни:

а) ппретседник г. Др. Т. Митровић и чланови управе г. г.: А. Рашковић, С. Ратковић, Д. Спремић, В. Матић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић, Др. М. Градојевић и М. Николић 10

б) редовних чланова 114

в) изасланика Пољопр. подружина 83

г) осталих чланова и гостију 10

Свега 217

Збору је претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић. Записник водио секретар г. М. В. Дамњановић.

I

Ппретседник отвара збор у 9 часова, пошто по чл. 43. друштвених правила има довољан број присутних, да се рад може отпочети.

Моли збор, да се пре преласка на дневни ред, поздрави *Највиши Заштитник Друштва Њ. В. Краљ Александар I,* што збор прима са трократно Живео Краљ! Секретар чита поздравни телеграм који гласи:

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ, КРАЉУ ЈУГОСЛАВИЈЕ, АЛЕКСАНДРУ I

Београд

Редовни чланови и изасланици Подружина Српског пољопривредног друштва из свију крајева наше проширене Отаџбине, сакупљени на 57. редовном годишњем Збору, сматрају својом првом поданичком дужношћу, да своме љубљеном *Краљу, Вашем Величанству и Највишем Заштитнику пољопривреде и Друштва,* пошаљу најсрдачније жеље за дуг и срећан живот *Вашег Величанства* и целог *Краљевског Дома,* за добро Народа и Отаџбине и кличу: да живи *Ваше Величанство* и цео *Краљевски Дом!*

Потпретседник
Српског пољопривредног друштва,
Др. Танасије Митровић.

Збор усваја телеграм са клицањем: живео Краљ и цео Краљевски Дом!

Затим предлаже да се поздравни телеграми упуте Господину Претседнику Министарског Савета и Господину Министру пољопривреде, што Збор једногласно прима. Секретар прочита телеграме:

Господину Петру Живковићу,
армијском генералу и Претседнику Министарског Савета

Београд

Са 57. редовног годишњег збора Српског пољопривредног друштва, сакупљени чланови хитају да Вам изјаве своју највећу захвалност на неуморном старању, да наша пољопривреда ојача и осигура благостање народа и државе.

Потпретседник
Српског пољопривредног друштва,
Др. Танасије Митровић.

Господину Др. Станку Шибенику,
Министру пољопривреде

Београд

Српско пољопривредно друштво сматра за особито задовољство, да Вас са свога 57. редовног годишњег збора поздрави као шефа наше најважније пољопривредне уста-

нове, којој унапређење целокупне домаће пољопривреде и благостање нашег народа лежи на срцу.

Потпретседник
Српског пољопривредног друштва,
Др. Танасије Митровић.

Збор прима телеграме са живели!

После тога ппретседник претставља збору г. г. изасланика г. Министра пољопривреде, као и изасланике других установа и поздравља их добродошлицом.

Затим се обраћа збору са овим речима:

Поштована Господо и Браћо!

Са овом 1931. г. у којој отварам 57. редовни, годишњи збор Српског пољопривредног друштва, оно улази у 62. годину свога плодног и корисног рада на унапређењу наше пољопривреде и стручног образовања наших многобројних пољопривредника. Од колико је то значаја било за нашу пољопривредно заосталу земљу, свакоме је од нас јасно. Ако узмемо да је Друштво раздавало у народ просечно по 100 плугова годишње (било је и по 200 ком. годишње), за 61 годину оно је унело у народ 6100 плугова и њима заменило толики број примитивних ралица. А шта значи то када оволики број плугова разоре упарложену земљу и створи боље услове за напредовање усева, свима нама је познато. Ако узмемо да је Друштво од свога постанка раздало у народ само 300.000 кгр. луцерке, свакоме од нас добро је познат значај те племените биљке за исхрану стоке и у зеленом стању и као сено. Ови колосални бројеви само та два артикла, поред оних многобројних других, који скупа друштвени, годишњи обрт пењу на неколико милиона динара, јасно говоре без икаквог објашњења од колике је користи то било по наше земљораднике, по нашу слабо кредитирану пољопривреду и по целу Државу. Ако узмемо да је Друштво само од после рата растурило око 100.000 комада Тежака и 150.000 комада Пољопривредног календара, поред многих других поучних књига, за прохујалу деценију свакако да су корисно утицали на подизање просвећености и стручног образовања читаве једне армије читалаца, и да су их они и национално, и стручно, и морално и материјално све више подизали. Овакав рад Друштва, овенчан светлом прошлошћу и корисношћу по опште народне и државне интересе, нагони свакога од нас да одамо пуну хвалу и поштовање овоме Дому, па чак и оне, који слаби духом и из личних интереса злонамерно мисле да прикажу рад Друштва.

Прошла година, Господо и Браћо, била је особито тешка по нашу пољопривреду. Прошла зима беше блага и сува,

и пролеће прође такође са мало кише, те су нам усеви страдали и приноси преполовљени. Услед тога су се умножиле и јако раширили многе биљне болести и штеточине, које су такође ништиле и десетковале засејана и засађена поља, односећи собом често и свеколику муку и зној земљорадника, али је највише погодио наше земљорадинке пад цена скоро свих пољопривредних производа, да је код наших земљорадника створена врло тешка материална ситуација. Овоме су се придружиле и неке заразне болести стоке, које су косиле нарочито свиње и живину, које донекле сматрамо као спас у тешком положају житарица. Као компензација оваквом стању, воћарство је дало одличних прихода нашим воћарским крајевима, у чему се нарочито истичу јабуке и шљиве, док се и виноградарство, нарочито винарство налази у великој кризи.

Док је оваква слика у нашој пољопривреди дотле се у иностранству примећује велико комешање и слабо интересовање за наше производе. Свака држава увозница упиње се из петних жила, да свима могућим мерама повећа пољопривредну производњу, како би што мање новаца издала из земље; да своје пољопривреднике заштити од конкуренције са стране, обезбеђујући им пристојну зараду за труд и уложени новац. И ако нека држава купује од нас, захтева само првокласну робу, у којој ми оскудевамо, па и њу не плаћа релативно добро према одговарајућој квалићи робе. Тако видимо да се у циљу подизања пољопривреде склапа царинска унија између Немачке и Аустрије, за коју веле да није аншлус, већ само економске природе. Талијани се недавно побунише, што је за последње три године вредност италијанског извоза у Југославију, према ономе што је Југославија увезла у Италију, била мања за преко једне милијарде лира, па позивају талијанске трговце да купују у Мађарској, Пољској, Русији и Бугарској. Ових дана заседа у Риму житарска конференција, која ће се бавити питањем производње житарица, пољопривредног кредита и т. д.

Да би се овакво стање у земљи колико толико ублажило и Држава је предузела многе мере, и ми не можемо пропустити прилику, а да са овога нашег величанственог збора не одамо своју највећу захвалност своме *Највишем Заштитнику, Краљу Пољопривреднику,* Њ. В. Краљу Александру I, по чијим су интенцијама никле многе установе и учињене многе олакшице у циљу ублажавања кризе и бржег напредовања пољопривреде. Захвалност дугујемо и Краљевској Влади на свесрдном старању да данашње стање пољопривреде постане сносније и да се пође сигурнијим кораком у будућност.

Ето, Господо и Браћо, под каквим је приликама имао

да дела Управни Одбор Друштва у прошлој радној години и са каквим је све тешкоћама Управа Друштва имала да ради.

Пошто је завршио говор, ппретседник се обраћа збору да изабере три члана за бројање гласова и оверу записника. По овлашћењу збора кандидује: г. г. Александра Васића, претседника Подружине у Варварину, Милосава Станојловића, ппретседника Подружине у Петровцу пож. и Милоша Петронијевића, члана управног одбора Подружине у Чачку.

II

Пйретседник ставља на претрес извештај о раду Управног Одбора, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине. У исто време саопштава, да је од Министарства пољопривреде такође примљен извештај комисије, која је извршила преглед целокупног друштвеног рада, благајне, магацина и архиве, па моли да се и тај извештај саслуша. Збор изјављује жељу да се прочита само извештај комисије Министарства пољопривреде, пошто су друштвени извештај сви благовремено добили и прочитали. Стога ппретседник позива секретара да прочита извештај, из кога се види, да је нађено стање исправно, и да се друштвена управа трудила да пољопривредницима пружи што више користи. — Пошто је завршено са читањем извештаја, то позива говорнике да се јаве за реч.

Г. Милован Гавриловић, претседник Подружине из Белановице, поздравља Збор у име своје Подружине и жели срећан дан и рад. Такође по налогу своје Подружине моли да се дискутује само о стварима које су од опште користи, а личне замерке и оговарања да се изоставе, пошто им није овде место, нити се је овај велелепни Збор сабрао да такве речи слуша. Но ако би критика ипак пошла тим путем, онда ће он са својим изасланицима збор да напусти. Њихова Подружина потпуно је задовољна са радом Друштва, јер се сва њихова тражења извршују на време, брзо и тачно, и зато изјављује захвалност Управи Друштва и чиновницима, који са толико пажње и љубави отправљају поверени им посао. Што се тиче Тежака и Календара, они се добијају на време, а избор градива и чистоћа језика за сваку су похвалу. У име Подружине моли, ако је икако могуће, да поред поучног дела буде бар на једном штампаном табаку и забавни део, као што је писао покојни Живојин Дачић. Даље констатује, да Друштво и ако располаже скромним средствима, ипак стиже да сваком помогне и упути га, стога предлаже да се тражи што већа помоћ од надлежних. Материјал којим Друштво снабдева Подружине одличан је и нико се није пожалио, већ напротив сви су се најпохвал-

није изражавали. Моли све чланове, да посете његову Подружину, ако их пут кад год нанесе у његов крај.

Г. Милош Пойовић, претседник Подружине у Чачку, пошто је добио реч у име своје и своје Подружине рече ово:

Господо и браћо,

Из поднесеног извештаја, који смо сада чули, а са којим смо били и раније упознати читајући га у 5 бр. „Тежака", може се само одати похвала и признање Управи и одборима око спровођења истакнутог програма рада, као и осталих послова, који су спровођени у циљу напретка пољопривреде и пољопривредника.

Мислим, да ми се при овој оцени не може приписати субјективност, јер иста оцена потиче из *рада једне Подружине*, коју имам част у овој прилици претстављати са одређеним делегатима. Јер све послове, које је Подружина спроводила били су увек помогнути од стране Друштва свесрдно не само потребним саветима и упутствима, већ нам је увек пружана и материјална помоћ.

Та помоћ и потстрек, створили су чачанској Подружини могућност, да је она могла својом иницијативом и радом спровести оне задатке, који су предвиђени подружинским правилима и које је с правом очекивала наша централа Српско пољопривредно друштво.

Отуда смо ми могли створити приличну масу читалаца пољопр. књига и листова; отуда смо ми могли убацити и народ велики број справа и др. потребног му материала; отуда смо могли спровести изложбе и поједине курсеве; помоћи пољопривреднику на спасавању воћњака од штитасте ваши; припомоћи му да се извиje из навика да сеје нетријерисано семе и да друге радове нерационално обрађује; и напослетку да га помогнемо и потстакнемо на стварање *установа на задружној, кооперативној основи, као једином и најсигурнијем путу на економском јачању*.

Сви ти успеси спровођени су активном помоћи С. п. друштва и чланова управе. Јер главна заслуга у потстреку стварања: воћарске, млекарске и виноградарске задруге припада ондашњем члану С. п. д. начел. Мин. пољопривреде, г. Др. Велимиру Стојковићу; као и осталим члановима: г. г. Др. Градојевићу, Јосиповићу, Ранковићу, Митровићу и др. школованим нашим стручњацима, који су својим стручним предавањима на подружинским скупштинама и др. пољопр. зборовима указивали праве путеве ка просвећивању и еко номском јачању нашег пољопривредника.

Када се ово има на уму, онда се овој оцени мислим не може приписати да је субјективног карактера.

Још нешто, господо и браћо! У целокупном раду Срп-

ског пољопривредног друштва, колико сам могао догледати кроз рад наше Подружине, увек се дала приметити и уочити *љубав ка идејама, које су унесене у друштвена правила;* а та љубав и преданост један је од главнијих ослонаца свих организација. Е сад, не би требало да изостане с наше стране ни поштовање ауторитета спрам тих сарадника на општем народном добру, као другог ослонца за напредак организација.

Те су поставке утврђене кроз све установе, биле оне на основи кооперативној, било на основи правила нашег Друштва и Подружина.

Са тим нас је поставкама пустио у народ као своје ученике пок. Милош Миловановић, професор, који је целокупан свој наставнички рад, као и књижевни, био посветио добру свога народа, па и последњим завештањем, истакнутом у 2 бр. Тежака, дао о томе видног доказа. Нека му је слава!

Г. Драгомир Вучковић, изасланик Подружине из Раче крај. каже, да у извештају Друштва стоји, да је њихова Подружина радила мало. Признаје да је то истина, али моли да се то не разуме рђаво, пошто то долази отуда, што је код њих јако развијено задругарство. Код њих би имало успеха у оснивању Пољопривредних књижница, и да би са њиховим циљем и задатком сваки био упознат, предлаже да се правила штампају у Тежаку. Жали се на сеоске поште да Тежак не испоручују уредно на онога коме је адресован. Они су молили Министарство пољопривреде и Банску управу, да одобре среским пољопривредним референтима да сарађују у Подружинама, па моли да и Друштво то питање понова покрене. Предлаже да Друштво смањи цене својој роби, јер су много високе, због чега се чланови снабдевају на другим странама.

Г. Мирко Глиторијевић, редован члан из Београда, моли да се говори о извештају Друштва, који је на дневном реду. Рад Друштва на просвећивању и уношењу пољопривредних справа у народ, по његовом мишљењу слаб је и недовољан. Друштво није извршило цео програм рада, јер није сазвало воћарски конгрес, на коме су се имала да претресу многа важна питања, а нарочито питања за излазак из данашње кризе. Моли, да се конгрес сазове ове године и на њему донесу одлуке за заједнички рад са задружним и другим пољопривредним организацијама, о унапређењу пољопривреде, задругарства и других пољопривредних грана. Нарочито треба радити на унапређењу воћарства, а особито на гајењу јабука. Не мање треба радити и на унапређењу сточарства. И набављачко-посреднички рад Друштва уопште је слаб.

Друштво се хвата сваког посла и нема јачег успеха. Замера што је Друштво раздало у народ све плугове који су учествовали на утакмици орања, а требало је раздати само оне који су најбољи. Што се тиче Подружина, многе постоје само на хартији, што доказује да недостаје иницијативе и да је акција Друштва слаба. За напредак пољопривреде, треба апсолутно створити угледна добра и помагати их морално и материално. Моли Друштво да у будуће буде агилније, нарочито у васпитно-пропагандистичком правцу.

Г. Милорад Марковић, изасланик Подружине из Владимирца изјављује, да је њихова Подружина потпуно задовољна са радом Друштва, и верује да су и све остале тако задовољне. Рад Српског пољопривредног друштва од његова постанка пре 62 год. он упоређује са радом Великог Вождa Карађорђа, јер вели, да је Карађорђе извео ослобођење малене Србије од Турака и створио је независном, а да је Друштво ослободило нашег земљорадника од оне дубоке примитивности и много допринело његовој економској независности и данашњем благостању. Оно је својим радом отворило очи земљорадницима толико, да су се они својим пољопривредним радом приближили земљораднику са запада. Ми тако рећи постојимо од пре 10 година и својом способношћу одмакли смо много напред, захваљујући помоћи државне управе, на чему смо јој захвални; међутим не можемо од ње да тражимо да нам створи све одједном, као што имају они на западу, јер они живе у слободи и слободно се развијају скоро пре 1000 година. Што се тиче Тежака, његовог уређивања и популарно сезонског писања, заслужује сваку хвалу. Често пута кад он у кући нареди какав рад, његов млађи брат, који редовно чита Тежак, скрене му пажњу на његово писање, и он се одмах саглашује са братом да се ради како Тежак пише, па су од тога увек имали само користи. Осим тога и предавања много су допринела подизању нашег земљорадника, јер су држана у време кад је потребна поука за дотичан рад, те је земљорадник научио кад и где треба шта посејати и посадити. И изложбе су дале добрих резултата, иако се на њима доноси свашта, против чега се буни предговорник. Ма каква била изложба, она је корисна, јер даје потстрека за утакмицу. Сви пријатељи Српског пољопривредног друштва, треба да су задовољни са радом управе, који је не само добар, него и исправан, као што смо чули из прочитаног извештаја комисије, коју је одредило Министарство пољопривреде, а која је све до детаља прегледала.

Г. Мирко Терзић, изасланик Подружине из Плевља, изјављује да је рад Друштва у истини плодан и исправан.

Друштво треба да се креће према времену, да ради у заједници са задружним организацијама и да тражи помоћ од Министарства, коју да разда Подружинама, да би се њихов рад развио и да би прикупиле око себе више чланова. Моли да се расходују справе које су раније набављене, као и да се у Тежаку штампа извештај о берзанским ценама пољопривредних производа, да би се пољопривредници знали управљати.

Г. Милоје Сретеновић, претседник Подружине из Михаиловца, моли да се цене роби смање, пошто су једнаке са ценама у трговини, јер ће се само у том случају моћи да повећа број чланова у Подружинама. Даље моли да се врши што већа пропаганда за рад Друштва а у циљу придобијања чланова. Налази, да су плате друштвених чиновника велике и да би их требало смањити, а по могућству смањити плате и служитељима.

Г. Ђура Савковић, изасланик Подружине из Сопота, моли да се говори о извештају Друштва, а не о раду појединих Подружина, како су то чинили већина говорника.

Г. Софроније Партонић, редован члан из Београда, критикује што је друштвена управа дозволила комисији Министарства пољопривреде да врши преглед његовог рада. (Ппретседник га прекида у говору и моли га да говори о извештају о раду Друштва. У исто време објашњава, да Друштво није могло да спречи рад комисије, коју је упутило Министарство, чуди се и изненађује га, да говорник као чиновник тога Министарства може тако што да каже, коме треба да су познате одредбе постојећег закона, под које потпада и Друштво). Г. Партонић продужује говор и каже, да је требало тражити благовремено преглед од стране Главне Контроле. (Ппретседник опет објашњава да г. Партонић то говори на памет, јер је тражено од Контроле да упути комесара да прегледа рачуне, па је мољено и Министарство за интервенцију; међутим оно је уместо да поступи по нашем тражењу, поступило по некој пашквили и упутило комисију. То је говорнику врло добро познато.) Г. Партонић наставља говор и критикује кредитни рад и пита, како је могуће да приватне установе уживају кредит на штету Подружина. Друштвена потраживања велика су, а зна се из праксе, да кад један трговац даје много на кредит он не може да опстане. Казао је прошле године а каже и сад, да је рад неправилан. Даље замера, што је на плате више издато но што је буџетом предвиђено. Исто тако и на изложбе утрошено је више, а на пропаганду врло мало. Такође је издато више на награду чланова ужих одбора. Моли, да се у будуће приватним установама не даје кредит и да се у буџету повећа сума на пропаганду.

Г. Милутин Гец, претседник Подружине из Смедерева, мишљења је да треба да се дискутује о извештају комисије која је прегледала рад Друштва и предлаже да се о поступку Министарства и раду комисије донесе одлука, чију стилизацију треба да предложи друштвена управа. У извештају комисије има извесних предлога које као корисне треба усвојити. Предлаже да Друштво за будући рад тражи нове путеве, — да се више чује и да се увиди његова корист по унапређење пољопривреде и заштиту интереса пољопривредника. Подружине треба да раде као заједнице и да утичу на посебни и општи пољопривредни напредак. Самим теоријским предавањима не може се постићи жељени успех, зато треба изводити и непосредне практичне примере. И рад појединих друштвених секција био је недовољан и без успеха. Моли, да будућа управа тражи нове путеве за рад и да изведе нову организацију, како би рад Друштва био и видљији и плоднији, а на корист народа и државе.

Г. Ђорђе Секулић, претседник Подружине из Сопота, предлаже да се прекине са даљом дискусијом о извештају, пошто је о њему доста говорено а из извештаја комисије Министарства пољопривреде види се, да је рад друштвене управе исправан.

Пйретседник даје објашњења на критику. Каже да је Друштво тражило комесара, али је упућена комисија као да у Друштву има злоупотреба. Министарство није требало тако да поступи према Друштву и да му убија углед. Први случај са упућивањем комисије био је 1922. г. кад је управа комисију одбила. Данашња управа дозволила је рад комисији прво стицајем прилика, а друго да докаже да је њен рад исправан и да нема злоупотреба. А то се види из комисијског извештаја, који је донекле и похвалан. Овај поступак Министарства према Друштву, заболео је друштвену управу и она жали за такав поступак. Примедбе које су корисне усвојиће се. Што се тиче измене правила, поднеће се предлог Збору у своје време, т. ј. кад се обнародује нов закон о земљорадничким задругама, у коме су обухваћене и све друге пољопривредне организације. Моли за одлуку, хоће ли и даље да се дискутује о друштвеном извештају, или се усваја предлог г. Секулића, да је дискусије доста било и да се извештај прими. *Збор решава, да се прими извештај о раду са рачуном прихода и расхода и стањем целокупне имовине, и даје управном одбору разрешницу.*

III

Пйретседник оглашује да је на дневном реду претрес буџета прихода и расхода за ову годину, који има да важи

од 1. јануара. Објашњава, да су поједине позиције предвиђене према данашњем стању, међутим буџетирање се мора вршити према стварним потребама и могућностима, због чега се тражи одобрење збора да се може вршити вирманисање између позиција. Моли да се говорници јаве за реч. Пошто се нико не јавља, пита Збор да ли буџет прима.

Збор једногласно решава, да прима предложени буџет, који има да важи од 1. јануара о. г. и даје Управном Одбору овлашћење, да може да врши вирманисање између појединих позиција.

IV

Претседник саопштава да је примљен свега један предлог, који се односи на допуну чл. 11. друштвених правила. Предлог потиче од г. Драг. Спремића и другова, редовних чланова, и састоји се у томе, да сви редовни чланови Друштва имају да буду и чланови ма које Подружине. Ово је потребно у циљу опстанка Подружина и сарађивања у њеним пословима; (Бурно одобравање). На овај начин, редовни чланови Друштва, биће заинтересовани радом његовим и његових Подружина. Допуњени члан 11. гласио би:

Редовни чланови, ако су у исто време чланови ма које друштвене подружине, као и опуномоћени изасланици друштвених подружина и савеза (чл. 36.) једино имају права гласања на друштвеним Зборовима.

Сваки члан или изасланик има право само на један глас.

Ако је редован члан изасланик Подружине или Савеза, има право да гласа још и као изасланик.

Моли Збор да овај предлог прими, а ако ко жели да о предлогу говори, нека се јави за реч. Пошто се нико није јавио за реч, то *Збор једногласно усваја предлог о допуни чл. 11. друштвених правила.*

V

Претседник саопштава да је сад на реду бирање чланова за управни и надзорни одбор. Има се бирати за управни одбор претседник и пет чланова, а за надзорни одбор претседник и четири члана. Даје пет минута одмора, ради договора о кандидацији. По истеку протеклог времена, приступљено је прозиву гласача, који су прилазили столу и предавали гласачке листе. Затим је приступљено бројању гласова, па је утврђено да су добили:

За йретседника уйравноѓ одбора:

Мирко Миљковвић	160	гласова
Др. Михаило Градојевић . .	1	глас
Др. Танасије Митровић . . .	1	„
Др. Урош Стајић	1	„
Алекса Љ. Поповић	1	„

За чланове уйравноѓ одбора:

Александар Рашковић . . .	164	гласа
Никола Петровић	162	„
Сава Ратковић	162	„
Драгутин Спремић	158	„
Никола Белобрк	157	„
Др. Божидар Попадић . . .	4	„
Чедомир Рајић	2	„
Софроније Партонић	2	„
Драгомир Николајевић . . .	2	„
Мита Ђ. Николић	1	„
Милутин Гец	1	„
Др. Михаило Градојевић . .	1	„
Јован Стојановић	1	„
Вића Матић	1	„

За йретседника надзорноѓ одбора:

Алекса Љ. Поповић	157	гласова
Др. Милош Радосављевић . .	2	гласа
Јован Стојановић	1	„
Милутин Гец	1	„
Др. Божидар Попадић . . .	1	„

За чланове надзорноѓ одбора:

Милан Дуњић	157	гласова
Милан Јов. Илић	157	„
Милош В. Поповић	157	„
Милутин Гец	157	„
Бошко Бошковић	1	глас
Божидар Ранковић	1	„
Алекса Љ. Поповић	1	„
Ћира Ћирковић	1	„
Александар Васић	1	„

Ййретседник саопштава резултат гласања, према коме улазе:

У Управни Одбор: за претседника г. Мирко Миљковић, а за чланове г. г. Александар Рашковић, Никола Петровић, Сава Ратковић, Драгутин Спремић и Никола Белобрк;

У Надзорни Одбор: за претседника г. Алекса Љ. Поповић, а за чланове г. г. Милан Дуњић, Милан Јов. Илић, Милош В. Поповић и Милутин Гец. *Збор прима знању резултат гласања и поздравља изабране чланове са живели!*

VI

Претседник прелази на последњу тачку дневног реда: избор почасних и редовних чланова по списку који је сачињен на конференцији свих друштвених секција, а према благовремено приспелим предлозима. Секретар чита:

СПИСАК

лица, која конференција свих секција С. п. д. држана на дан 13. марта 1931. г. у друштвеном дому у Београду, предлаже 57. редовном годишњем збору за избор за почасне и редовне чланове, а са којим се предлогом сагласио Управни Одбор С. п. д. на 11. седници држаној 17. марта 1931. г.

I За почасне чланове:

1) Велимир Поповић, бан Дринске бановине,
2) Светислав Милосављевић, бан Врбаске бановине,
3) Живојин Лазић, бан Вардарске бановине,
4) Радослав Дуњић, врховни инспектор Претседништва министарског савета, — за правилне погледе на унапређење пољопривреде.

II *За редовне чланове:*

1) Живота Спасојевић, пољопр. из Крагујице,
2) Чедомир Мих. Тошић, пољ. из В. Иванче,
3) Милорад Т. Вујичић, пољ. из Америка,
4) Радивоје Јовановић, деловођа из Влашке,
5) Божидар Петровић, економ из Дрлупе,
6) Новак Милијановић, економ из Дучине,
7) Стеван Паунчић, економ из Неменикућа,
8) Новица Миленковић, економ из Парцана,
9) Љубомир Дуњић, економ из Поповића, све као оснивач сопотске Подружине и угледне пољопривреднике.
10) Драгиша Т. Николић чинов. Мин. пољопривреде, активан сарадник Подружине и других културних установа и сарадник Тежака,

11) Богољуб Р. Илић, начелник ср. трнавског, врло вредан члан чачанске Подружине, који је помаже у постизању њеног циља,

12) Миладин Лалић, поседник из Сенте и

13) Андреја Вуков, поседник из Сенте, угледни и истакнути чланови тамошње Подружине, њени оснивачи и чланови управе,

14) Војислав Д. Параћанин, пољопривредник из Пољне, претседник Подружине и угледан економ,

15) Драгић Љ. Матић из Кршне Главе, напредан и угледан економ,

16) Вукашин Ст. Савић, економ из Дружетића, један од најстаријих чланова ваљевске Подружине, предњачио је у увођењу справа у народ и подизању стаја. Учествује на разним изложбама и увек бива награђен,

17) Властомир Ђорђевић, проф. Средње пољопривредне школе у Ваљеву, активан сарадник Подружине и сарадник на Тежаку,

18) Бошко Пушић, економ из Забрдице, члан Подружине у чијем раду активно учествује.

10) Србољуб Т. Којић, земљорадник из Узовнице, оснивач Подружине, виђен, напредан и разуман пољопривредник,

20) Ранислав Т. Васић, земљорадник из Г. Буковице, оснивач Подружине, агилан сарадник за напредак пољопривреде у своме крају,

21) Момчило М. Ристић, чиновник управе непрерађеног дувана у Нишу, активан члан Подружине и добровољни предавач.

22) Сима Стоиљковић, деловођа општине у Разгојни, врло заузимљив члан Подружине и напредан пољопривредник,

23) Михаило Стојић, земљорадник из Липовца, дугогодишњи члан управе подружинске, оснивач и члан скоро свих културних установа у његовој околини, угледан и напредан пољопривредник.

24) Милош Симић, земљорадник из Марковца, оснивач и члан Подружине, активан радник за њено развијање и напредак. Исто тако члан је и многих других културних установа у своме крају,

25) Милован Лазаревић, земљорадник из Копљара, члан Подружине још од њеног оснивања. Оснивач и сарадник у многим културним установама у своме крају,

26) Живојин Недељковић, трговац из Зајечара,

27) Станоје Ђокић, економ из Рготине,

28) Вељко Живковић, економ из Заграђе, вредни и дугогодишњи чланови Подружине, угледни људи и економи, који служе другима за пример,

29) Ранко Миловановић, земљорадник из Медвеђе, дугогодишњи члан Подружине и њен угледан сарадник,
30) Недељко Матић, пољопривредник из Вукошића,
31) Милорад Ив. Гајић, учитељ из Крнула,
32) Милутин Танасић, пољоприв. из Владимирца, врло активни сарадници Подружине и њени помагачи.
33) Чедомир Клисаревић, директор привредне банке у Пироту и
34) Светозар Иванковић, трговац у Пироту, оба угледни виноградари и воћари и дугогодишњи чланови Подружине,
35) Радован Живковић, пољопривредник из Кумодража,
36) Милоје Ђорђевић, пољопривредник из Рипња, и
37) Божидар Ивковић пољопривредник из Кумодража, оснивачи и чланови управе Подружине. Одлични пропагатори за пољопривредни напредак и чланови других културних установа,
38) Душан Вучић, пољопривредник из Омашнице,
39) Ива Будинић, учитељ из Голобока,
40) Спасоје Ђ. Стевановић, пољопривредник из Голобока,
41) Милутин П. Стојановвић, учитељ из М. Плане,
42) Ђурђе М. Радовић, суплент Пољопр. школе у Краљеву,
43) Болеслав Сивицки, суплент Пољопр. школе у Краљеву,
44) Грујица Н. Кузмановвић, учит. Пољопр. школе у Краљеву, сви као дугогодишњи и агилни чланови Подружине.
45) Ранко Циврић, пензионар из Београда, врло савестан пољопривредник и пропагатор пољопривредног напретка
46) Јоаким Перендија, ветеринар у Бијељини,
47) Михаило Самуровић, економ из Бијељине,
48) Јован Сретеновић, пуковник у пенз. из Београда,
49) Борислав Антић, економ из Владимираца, и
50) Борислав Миленковић, адвокат из Београда, дугогодишњи чланови Подружина и других установа; одлични пољопривредници и радници на побољшању пољопривредног стања,
51) Добривоје П. Протић, пољоприв. из Гуче,
52) Вељко Марковић, пољоприв. из Рудника,
53) Миодраг Михаиловић, економ из Самокова,
54) Станоје Јовић, ср. економ у пенз. из Салаша крај.
55) Милисав Станојевић, пољоприв. из Грнчара,
56) Славко Х. Танчић, економ из Лесковца,
57) Пантелејмон Кокајев свештеник из Турије,
58) Урош Ђ. Јањић, трговац из Власотинаца,
59) Ђура Микуш, пољопр. из Ковачице,
60) Мартин Бенка, пољопр. из Ковачице,
61) Џафербег Бишчевић, трговац из Санског Моста,

62) Митар Ђурић, управ. пољопр. закладе у Високом,
63) Ферад Хузбашић, пољопр. из Фојнице,
64) Јаков Тирнанић, пољопр. из Крњева,
65) Др. Петар Трумић, ветеринар у Прњавору,
66) Стојан Јов. Дадић, пом. ср. пољопр. референта у Врању,
67) Алексије Ефанов, ср. пољопр. референт у Вишеграду,
68) Стојан Јанковић, пом. ср. пољопр. референта у Бољевцу,
69) Страхиња Т. Рогић, ср. пољопр. рефер. у Прибоју,
70) Софрон Ј. Гавра, учитељ у Конку и
71) Богосав М. Поповић, пољопр. чиновник у Шапцу, сви као чланови и функционери разних Подружина, који марљиво и агилно раде на унапређењу пољопривреде,
72) Др. Ђорђе Злоковић, инж. агроном из Београда и
73) Милан И. Илић, ветер. пуковник из Београда, пропагатори савремене пољопривреде и пољопривредни писци,
74) Стеван Маршевић, ср. пољопр. рефер. из Мионице,
75) Ђорђе Коларевић, прота из Ср. Карловца,
76) Марко Шаула, прота из Руме,
77) Др. Леополд Хрибар, бактериолог из Београда,
78) Немања Ристић, апотекар, из Пожаревца,
79) Ђока Марковић, пуковник у пензији из Београда,
80) Димитрије Грујић, прота из Уровице и
81) Др. Владимир Митровић, ректор Универзитета из Београда, сви који делом или речју раде у корист пољопривреде.

Председник пита, да ли Збор прима предложена лица за почасне и редовне чланове? *Збор једногласно решава, да се сви предложени приме за чланове и њихов избор поздрављају са живели!*

Председник саопштава да је дневни ред исцрпљен и захваљује се приступнима на лепом одзиву и сложном и примерном раду са жељом, да тако и у будуће буде. Што се тиче умесних напомена које су пале на данашњем Збору, изјављује да ће управа водити о њима рачуна. Затим закључује Збор у $13^1/_2$ часова.

Председник,
Др. Танасије Митровић, с.р.

Секретар,
Милан В. Дамњановић, ср.

Оверачи записника:
Александар Васић, с.р.
Милосав Станојловић, с.р.
Милош Петронијевић, с.р.

Цене пољопривредних производа, на да 22. маја 1931.

Пшеница	
Бегеј 79/80, 2%	210 —205
Тиса 79/80, 2%	212.50—207.50
Дунав, Банат 79, 2%	197.50—192.50
„ Бачка 79/80, 2%	197.50—192.50
„ Срем 78. 2%	192.50—187.50
„ Србијански 78, 3%	187.50—180
Сава 77/78, 23%	187.50—180
Смедерево вагон 77/78, 2—3%	187.50—177.50
Глав. пруга, србијанска 77/78, 2—3%	182.50—177.50
Гл. пруга. 78/79, 2—3%	187.50—180
Узана пруга 77/78, 2—3%	180 —177.50
Кукуруз	
Бегеј	107.50—104
Тиса	108 —105
Узана пруга. бели	107.50—104
Дунав, Банат	108 —104
„ Бачка	108 —104
„ Срем	107.50—104
„ србијански	110 —106
Сава	108 —104
Глав. пруга, србијански	112.50—108
Сремски утов. ст. кв. до границе	105 —102.50
Сремски утов. ст. пар. Инђија	105 —102.50
Банатски утов. ст. пар. Вршац	102.50—99
Овас	
Српски	137.50—132.50
Бачки	145 —140
Сремски	145 —140
Македонски-Косовски	125 —115
Узана пруга	135 —130
Чукарица пар.	147.50—142.50
Пасуљ	
Србијански, 2—3%, гл. пруга, са вређама	230 —220
Бачки	235 —225
Сремски, Београд лађа, бруто за нето	235 —225
Млински производи	
Мекиње	125 —120
Кукољ самл., Београд	100 —95
Јарма кукур. Срем	105 —100
Стока и сточни производи	
Волови и бикови, I кл.	7 —7.50
„ „ II „	6 —6.75
„ „ III „	5 —5.75
Краве, I класа	6.50—7
„ II „	5.50—6
„ III „	4.50—5
Овце	4 —5
Јаганци	4 —5
Свиње тешке, зреле	8 50—9
„ средње	7.50—8
„ лаке	7 —7.50
„ мршаве	8 —10
Сланина усољена	10.50—11.50
Маст	12.50—13.50
Млеко	2.75—4
Сир обичан ситан	4 —6
Сир обичан српски	14 —15
Качкаваљ пречански, млеко мешано	14 —17
Качкаваљ пречански, млеко овчије	16 —18
Качкаваљ полубалкански	14 —16
Качкаваљ балкански	20 —25
Живина	14 —19
Јаја 100 ком.	55 —60
Разно	
Сено, вагон Београд	125 —115
Кромпир србијански	130 —120
Ратна штета	420 —415

ЦЕНОВНИК

Летњих потреба, које се могу добити код Српског пољоприв. друштва — Београд.

Прашачи и огртачи домаћи 500.— Кумулус 580.— Планет.— 620.— Вршалице ручне Дин. 2200.— Вршалице са геплом Дин. 4500.— Ветрењаче домаће 1350.— Ветрењаче Циклон мање 850.— веће 1500.— Тријери Марот Бр. 4 дин. 4400.— Бр. 5 Дин. 5200.— и Бр. 6 Дин. 6800.— Тријери Хајд Ia Дин. 2200.— I Дин. 2600.— IIa Дин. 2600.— II Дин. 3000.— Тријери Хајд V/Ia Дин. 3600.— V/III Дин. 4800.—
Хајдов сортатор Бр. XXV/III . . . . . „ 8000.—
Руководачице жетелице . . . . . „ 6500.—
Косачице за траву . . . . . „ 3000.—
Тоцила за косачице и жетелице . . . . . „ 500.—
Коњске грабуље, за ливаде и стрништа . . „ 1800.—
Апарат за превртање сена . . . . . „ 6500.—
Косе штајерске 40.— ков за косе 15.— брусеви за косе 4.— гривне 10.— Ручни запрашивачи за сумпор Дин. 70.—
Лењи Верморелови Дин. 400.— Прскалице ручне 2 лит. запремине Динара 200.— и 250.—
Оригинални маліганд-Ебулиоскопи француски Динара 950.—
Хауптнерова цев противу надуна . . . . . „ 400.—
Трокари са рез. канијом за говеда . . . . . „ 50.—
Маказе за шишање оваца . . . . . „ 20.—
Маказе за шишање живе ограде . . . . . „ 70.—
Патент тегле за конзерв. воћа и поврћа од $^1/_2$ л. 12.— 1 лит. 14.— 2 лит. 20.—
Тегле за мед од $^1/_2$ кгр. 7.— Дин. од 1 кгр. Дин. 10.—
Тегле од мајолике, за брашно, мармеладу и др. Дин. 12.— комад,
Рез. гуме за тегле од $^1/_2$, л. и 2 литра Дин. 1,25 комад,
Манила за везачице у клубадима од око $2^1/_2$ кгр. Дин. 40.— клубе
Семе енглеске траве . . . . . Динара 20.—
Семе мухара Бељског . . . . . „ 3,50
Семе беле репе угарњаче . . . . . „ 25.—
Плави камен 98—99% Динара 7,70.— на мање, 7,50 на више
Рафија екстра мајунга I на балу 18.— на мање 19.— дин. кгр.,
Сумпорни прах Дин. 5.— Сумпор у шипкама на азбесту Дин. 22.—
Азбест Сајц-ов најбољи, у пакетима од 1 кгр. Динара 70.—
Уранија зеленило у пакетима од 1 кграма, Динара 70.—
Сулфарол на пола кгр. Дин. 26.— на грам Дин. 48.—
Арзола на пола кгр. Дин. 25.— на кграм Дин. 44.—
Сириште у течности на $^1/_2$ кгр. Дин. 16.— на кграм Дин. 28.—

Дувански екстракт, канта од 5 кгр. нето Динара 40.— Дувански екстракт, у буradима од по 200 кгр. Дин. 6.— кграм. Чилска шалитра Динара 3,30 кграм.

Гуме за калемљење, црвене, свеже Динара 140.— кграм,

Ценовник рез. делова за прскалице Верморел, шаље се на захтев.

НЗ. Прскалице Верморел су расйродате, те се за њих не обраћати. Друштво йрейоручује сваком одличну Нехвилову оригин. йатент Аустрију, коју йродаје йо 500.— дин. комад.

Једна знаменита трговачка експедиција за унапређивање напустиће наскоро Енглеску, да подузме турнеју кроз Европу, Палестину и Египат до Капштата. Ову експедицију, која је поверена господину Капт. Џофреју, Малинс О. Б. Е. потпомаже неколико великих трговца у Лондону те је Форд Мотор Компани посудила једна кола. Експедиција имаде једино циљ трговачког промицања. — Форд Мотор Компани је до 14 априла ставила у промет 20,000.000 кола.

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр.) по 7.50 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·20 дин. кгр. Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у Огледној и контролној станици у Топчидеру.

ЈАЈА ЗА ПРИПЛОД

од тамно црвених **„Rhode Island“** I. наградом одликовани,

3.— дин. комад поузећем

ПАВЛЕ БУЛИЋ, Нови Сад, Приморска 7.

Ратари и господари!

Ако желите да весело и ваљано косите ваша поља и ливаде, наручујте само наше гласовите и свуда познате коване косе варчарке грчићке, руком рађене од најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини и од Краљевске економије пробане и признате као најбоље косе. Исто сведоче хиљаде захвалница из целе наше Домовине, а и ван наше Домовине. Ове године цену смо снизили за 10 динара по комаду. Цена је 70 динара по комаду. Ко наручи 10 комада добије једну косу на дар. Брусови за косе, талијански цепани, цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо поштено и у реду и одмах отпремамо. Мање од 2 ком. не шаљемо. Код наруџбе молимо тачну адресу. ПАВАО ЋОСИЋ — ГРГИЋ, Радионица кованих коса, основана 1830 год. МАРКОЊИЋ ГРАД, БОСНА.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА“

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе, агрегати за расвјету

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливада,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на ручни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,

Сви остали господарски стројеви

Slaviamotor. Jaromir Pažik

трговина пољопривредних стројева ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

---

„Khaki campbell“

Свежих **пачијих** јаја за насад од гарантирано **из Холандије** импортираних патака, Дин. 3.— по комаду, могу се добити у свакој количини. На имању имамо 250 комада носилица и 60 мужјака. Јаја разашиљем у нарочитим патент-кутијама уз доплату. Кутије су за 24—50—100 јаја. Ове патке могу и касно у јесен да се легу. **Економија Löbl, Стари Сивац, Бачка.**

На продају нафта мотор Болиндер Шведски, од 5 коњских снага. Цена повољна. Ливница „СЛОГА“ Гундулићев Венац Тел. бр. 14-81.

ЗЕМЉОРАДНИЦИ!

ЦЕНИМО ВАШУ РАДИНОСТ И ШТЕДЉИВОСТ!

Познато нам је, да поред уложеног великог труда добијате сразмерно мало за своје производе. Потрошите готово целу зараду за своје дневне потребе и не можете заштедити ништа! Зато се трудимо да Вам олакшамо у Вашим тешкоћама. Цена наше обуће је тако ниска, да можете заштедити један део зараде за остале потребе и онда, ако купите код нас више пари обуће. Нудимо Вам за Ваш посао добру и удобну обућу за најнижу цену.

Радујемо се, да ћете нас посетити!

Бата

89.-

Vrsta 3762-22

Издржљиве ципеле од јаке кравље коже. Ђон је кован. Ове су ципеле за живље дечаке.

169.

Vrsta 1945-11

Женске ципеле од бокса са ниском потпетницом, подесне за сваки дан и за светац, особито за шетњу после подне.

199.-

Vrsta 2975-22

На селу без ових ципела неможете постојати. Он су од меканог бокса, с удобном ниском петом

169.-

Широки облик ове ципеле осигурава удобност и код највећег штрапаца. Исте од шевроа ортопедске за исту цену.

169.-

Vrsta 3967-22

Мушке ципеле из Ia бокса за штрапац, са кованим ђоном. Издржљиве и удобне не жуље ни ногу ни џеп.

169.-

Vrsta 9897-7

Чизме од гуме, одређен за радове у води и мокром терену.

Пољопривредници!

Не заборавите да воћке, винову лозу, поврће и цвеће прскате против болести и штеточина на време, т. ј. чим се развије лист и цвет, ако желите да имате добар принос.

ВОЋКЕ прскајте раствором плавог камена против пероноспоре и истом раствору додајте препарате **Арзолу** и **Сулфарол** ради сузбијања јабукове и крушкове пипе; прва и гусеница које нагризају младе плодове и ластаре; оидијума и трулежи — гнилоће младих плодова.

Винову лозу најбоље је прскати против пероноспоре са плавим каменом и истом раствору додати препарат **Арзолу** против грожђаних мољаца и препарат **Сулфарол** против оидијума — пепелнице.

Ово је најсигурнији и најјевтинији начин.

Поврће и цвеће прскајте само са препаратом **Агритокс** против лисних ваши, гусеница и других разних паразита.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.
БЕОГРАД

Телефон 3-80. Прешернова бр. 14.

Подружинама и члановима Друштва по фабричној цени испоручује:

Српско Пољопривредно Друштво - Београд

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођен
Реш. Мин. Пошта и Тел. Бр. 17306/24 год.

Бр. 12. Београд, 15. ЈУНА 1931. год. ГОД. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Др. ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ПОЉОПРИВРЕДА ЈУЖНЕ СРБИЈЕ.

Да у Јужној Србији може бити изванредна пољска привреда, која би и увозну и извозну трговину изванредно и до неслућених размера развила, ствар је и сувише јасна. Чак и употреба воде из Вардара, којом би се натапали усеви, нечувено би јевтина била; по саопштењу у скопској **Старој Србији** цео рад око наводњавања не би коштао више од 600.000.000 дин., а увећан принос, због тога, само би једне године изнео више. А уз то треба знати чињеницу, да би се у једном добром делу Јужне Србије могле добијати са истога земљишта по две жетве једнога истога лета.

Наводњавањем би се учинио читав преврат у тамошњој пољопривреди и у њој би се запазили издашнији жетвени приноси него што су били код старих египатских Фараона, којима је плодност Нила омогућила такве техничке направе, још у оно примитивно доба, којима се ми и данас чудимо и одгонетке јој узаман тражимо. А према техничким средствима, која су свету позната и примљена и којим се врло успешно наводњавају и орошавају и они

делови Америке, који су увек оскудни кишом, ми Јужну Србију, особито њезин источни и југо-источни крај можемо у прави рај претворити.

Остављајући самоуправним органима и држави ту врло живу бригу, ми ћемо се засад задржати само на три ствари, које се у Јужној Србији могу врло лако извести и од којих зависи озбиљан напредак тога краја.

Прво, Јужна Србија је врло повољан крај за конзервисање поврћа и граха. Услед дужега вегитационога периода у томе крају успева разноврсно поврће и у врло издашним размерама: почев од патлиџана па завршујући са бабњама. Конзервисање поврћа би Јужној Србији донело огромних прихода и престали би довлачити из Италије конзервисани парадајз. А конзервисање граха, особито тетовскога, дало би издашнога посла и земљорадницима и радницима Јужне Србије; земљорадницима, јер би више производили и боље били плаћени, а радницима, јер би добијали сталну награду око прерађивања поврћа и око израде кутија за конзерве.

Друга је врста: израда пекмеза од крушака. Осем такиша, Јужна Србија има и много крупнијих крушака истога квалитета. Данас се и такише и те друге крушке млате у ступи, па се из њих на преси цеди сок, који се затим вари, и варењем добија један изванредно добар пекмез; прозрачан и сладак као мед. Производња тога пекмеза у већим размерама и његово пласирање на светским тржиштима и продаја његова за потрошњу на бродовима, донела би нам особито богатих прихода и омогућила врлетним крајевима Јужне Србије да гаје ове крушке у великим размерама и да њихов плод продају.

Треће је: ситна обрада дрвета у Јужној Србији, како је оно било развијено у Скопљу. Израда муштикала, табакера, чибука и другога дуванскога прибора, дотерано на модеран начин, с додатком и других неких артикала томе послу, може дати лепога занимања читавом броју људи, који ће сад морати

неминовно испропадати — услед промене укуса. А с обзиром на изврсно дрво, којега тамо специјално има, ова се занимања могу бујније развити, него што су она досле била.

Засад само износимо ове послове и на њима се задржавамо, е да би скренули пажњу на њих и изазвали интерес према њима. Потребно је да се тим проблемима позабаве и трговци, и индустријалци, и занатлије, и дотични еснафи, и новчани заводи, и Министарство пољопривреде и Министарство трговине и индустрије, и самоуправна тела, и сви фактори који, непосредно или посредно, могу утицати на развијање и бујање ових послова.

Д. Л.

Ратарство.

КОСИДБА ЛИВАДА.

Од свих врста хране, које се употребљавају за исхрану домаћих животиња, сено је, нема сумње најважнија и најјевтинија сточна храна, без кога се исхрана домаћих животиња не може замислити. Нарочито велику важност има сено за исхрану стоке преко зиме и раног пролећа, када обично друге хране нема, те је пољопривредник приморан, да за исхрану своје стоке, употребљава искључиво сено. Велики значај сена за исхрану стоке, захтева да се његовом справљању поклони нарочита пажња, како би се добило сено што боље каквоће. Каквоћа сена зависи од многобројних чинилаца, као: каквоће трава које расту на ливадама, времена — односно доба косидбе, временских прилика за време косидбе и сушења сена, начина справљања, неге сена за време чувања и др. На овоме месту говорићемо само о утицају времена (доба) косидбе на каквоћу сена, пошто већина пољопривредника времену, када треба косити ливаде, не поклања довољно пажње, већ обично коси ливаде врло позно — када трава презри — здрвени

се и претвори у мање више сламасту масу.

Из многобројних података добивених огледима, вршеним у циљу испитивања утицаја времена (доба) косидбе ливада на каквоћу сена утврђено је, да ливаде треба косити у оно време, када је већи део трава почео да цвета, или најдаље у оно време, када су траве у пуном цвету. Цветање траве не почиње сваке године у исто време — већ неке године раније, а неке доцније — што зависи од временских прилика, пролећа и почетка лета сваке године понаособ. Стога везивање косидбе за поједине празнике, као што то обично чине наши пољопривредници, нема свога оправдања. Као најсигурније и најпоузданије мерило за предузимање косидбе ливада, ако се жели добити добро сено, треба да буде стање развића трава, а никако поједини празници.

Утицај благовремене косидбе на каквоћу сена, врло лепо показују ниже изложени подаци хемиске анализе сена, добивени при косидби ливада у различито доба старости трава. Тако при косидби ливада када су траве биле:

у класању, сено је садржало 18.5% беланчевина и 15.6% целулозе;

у почетку цветања садржало 12.3% беланчевина и 18.7% целулозе;

у пуном цвету садржало 12.4% беланчевина и 17.6% целулозе;

после цветања садржало 9.9% беланчевина и 18.8% целулозе.

Из напред изложених података види се, да је садржај беланчевина, као најважнијих хранивих материја, са закашњењем косидбе нагло опадао, док је садржај целулозе растао. Овоме треба додати и то, да и сварљивост сена такође опада, уколико се косидба изводи доцније, пошто се зрела трава, као груба, теже вари.

Поред тога што позна косидба утиче неповољно на садржај хранивих материја у сену и смањује његову сварљивост, она неповољно утиче и на приносе

сена; наиме, са доцкан покошених ливада добија се мања количина сена, и то не само у првом откосу, већ и у доцнијим откосима, као што се то види из ниже изложених података, добивених при кошењу ливада у различито доба вегетације. Тако при косидби ливаде:

у почетку цветања са хектара добивено је 1728 кгр. сена;

у доба пуног цветања са хектара добивено је 1638 кгр. сена;

после пуног цветања са хектара добивено је 1474 кгр. сена.

Ако упоредимо приносе сена добивене при косидби ливаде када су траве почеле цветати, са приносима када су траве прецветале, и изразимо разлику сена у процентима, видећемо, да је ливада, кошена када су траве биле у почетку цветања, дала око 17% већи принос.

Најзад позна косидба утиче и на јаче развиће коровских и других штетних биљака на ливадама, а на рачун корисних трава. На ливадама које се доцкан косе, коровске биљке из године у годину све се више повећавају, што долази као последица сазревања семена од коровских биљака, које отпадне, растури се, и из кога се у наредним годинама развијају нове коровске биљке. Приговори пољопривредника, да се са позном косидбом — када трава презри, донесе семе, врши потсејавање ливада, немају свога оправдања, када се зна, да семена од корисних трава, када падну на залеђињену површину ливаде не могу клијати, већ обично пропадну, или и ако успе известан број семена да клија и развије се у биљке, ипак ће штета бити већа, него корист, када се узму у обзир све неповољне стране позне косидбе на каквоћу и количину сена. Сасвим је друга ствар са семеном коровских биљака. Коровске биљке доносе много веће количине семена од корисних трава; уз то је њихово семе отпорније према непогодама; чува своју клијавост дуже времена, те успева да клија и развије се у биљке.

Из напред изложеног видели смо да се најбоље каквоће и највећа количина сена добија при косидби ливада када су траве почеле цветати, или најдаље када су траве у пуном цвету. **Стога пољопривредници треба у ово време и да косе своје ливаде, ако желе да добију добро сено и сачувају своје ливаде од корова.**

Инж. Властимир Ђорђевић, проф.

НОВ НАЧИН МОЧЕЊА КОНОПЉА.

Од свију влакана подесних за израду предива и тканина за наш сеоски свет, од највећег је значаја конопљано (кудељно) влакно или просто речено **кудеља,** која се добија из лике, скинуте са стабљике коконопља после његовог мочења, сушења и трлења (чукања).

Од кудеље наша вредна сељанка у првом реду израђује грубо и веома јако платно за мушку и женску радничку преобуку, која се од тешког рада и зноја много мање цепа, него ли рубље од памучног платна, а затим израђује убрусе, чаршаве, простираче, губере и торбе.

Кудеља се производи не само за кућевну потребу, већ и за продају ради израде разноврсне ужарије наших занатлија ужара или ради извоза у иностранство, где од ње израђују конопце и разне тканине.

Добра кудеља мора бити чиста, јака, сребрнасто беле или челично сиве боје, свиленог сјаја, мрсна, мека под прстима и да су поједина влакна у повесми подједнако танка и дугачка, а осим тога и незамршена.

Конопљаних стабљика, као што је познато, има две врсте: мушких, које се називају **белојка** и које су мање, тање, раније сазревају и дају боље влакно, и женских, које се називају **црнојка,** маторка или **семењача,** и које су веће, дебље, доцније сазревају и дају

осим грубог влакна и семе. Сазревање конопља завршава се у међувремену од 120 до 140 дана.

Жетву конопља треба вршити сечењем стабљике до земље, а не чупањем с кореном, и одвојити дебеле од танких стабљика у засебно повезаним руковетима, које се ради сушења и дозревања слажу у купе, у којима стоји и суши се најмање 20 дана, за које време не треба да закисну, јер ће у том случају поцрнити и влакно ће бити рђаво.

После овога приступа се мочењу, које се назива често и топљење.

Одгајивачи конопља обично врше мочење у речном кориту или по јамама ископаним поред речних обала, у које се може навраћати вода из реке.

Мочење у речном кориту не препоручује се, јер киша често замути воду, од чега се добија кудеља нечиста и мрко-жуте боје, а осим тога река при плаховитој киши брзо надође и однесе конопљу.

Мочење по рекама или по јамама око река има тај недостатак, што се за време овог рада од развијања гасова шири смрад у целој околини, и што услед прекрађивања слободног приступа ваздуха у речну воду угине сва риба, ракови и друге водене животиње, као и водене биљке.

Ово је разлог због чега се по новом закону о чувању народног здравља забрањује овај примитиван начин мочења, и исти се замењује мочењем у бетонским мочилима, која се морају налазити изван насељених места и која могу бити приватна или задружна својина.

Осим овога у последње време наша кудеља у погледу гипкости и финоће заостаје по своме квалитету од италијанске и руске на светском тржишту, јер тамо пољопривредник само гаји конопље и кад оно сазри, носи га осушеног у нарочите радионице, као што носи своје жито у млин ради млевења брашна, где се трска мочи у бетонским мочилима и помоћу даљег сушења, трлења, гребенања и чешљања спрема подесно влакно за предење, које пољопривредник за-

тим носи кући да га женска чељад преду и тку или да га прода као добро израђену сировину.

Дакле, све досада речено побудило је Одељење за биљну производњу Министарства пољопривреде, да препоручи банским управама да што хитније приступе оснивању Кудељарских задруга и да се задружним путем подигну потребна мочила и мале радионице за рационалну обраду конопља ради добијања кудеље, која би имала лепу пољу не само на нашој но и на страној пијаци.

Како се кудељарска кампања за ову годину већ приближује, Министарство пољопривреде ставило је краљевским банским управама у дужност, да сваку новоосновану кудељарску задругу и материално помогну, а оно ће исто тако помоћи новчано задруге са оноликом сумом, са којом буде банска управа новоосновану задругу помогла.

Желети је да се овом приликом обрати пажња и на начин мочења конопља помоћу бактерија професора Росиа, који нема ни смрада ни уништавања риба у води, где се у близини мочи конопља.

Чедомир М. Јоксимовић,
текстилни стручњак.

Биљне болести и штеточине.

Сјајна буба олајне репице[1])

Буба која напада олајну репицу зове се репичина сјајна буба *(Meli[illegible]thes aeneus)* Заједно са репичиним бувачем она долази међу честе и скоро у свима земљама познате штеточине репице. О обема бубама објавио је г. Ј. Поповић врло иинтересантан чланак у Пољопривредном гласнику од 15-IV-ове годиине, бр. 8, стр. 1.

Пошто је репичина буба једна од новијих штеточина у нас, а можемо очекивати да из године у годину постане све опаснија, задржаћемо се мало дуже на њој, да би је

[1]) Одговор на питање Јоце Вуксановића, који је послао неколико примерака бубе ради одређивања.

и остали земљорадници упознали и знали како се од ње треба бранити, ако се и у њиховом крају појави.

Репичина сјајна буба је малог, дугуљастог и пупчастог тела, дугог око 2 м. м., а које је метално сјајне и понајчешће плавичасто или бакарно зелене, али исто тако и плаве, љубичасте или најзад бакарне (сл. 21., 3 и 4).

Сл. 21. Репичина сјајна буба: 1 одрасла ларва; 2. цвет са ларвама; 3 и 4 буба посматрана с леђне и с трбушне стране. 1, 3 и 4 увеличано 80 пута; 2 увеличано 10 пута. По Dr. R. Heymons-y.

Одрасла буба јавља се с првим лепим и топлијим пролећним данима на олајној репици, горушици и другим биљкама из племена крсташица. Оплођене женке убрзо почињу да нагризају пупољке и да полажу у њих једно или више јаја. За недељу две из јајета излазе ларвице и развијају се најпре у пупољцима, а затим и у цветовима, када се пупољци отворе, прелазећи лако из цвета у цвет. Оне се скупљају обично у тек отворене цветове, али се налазе и по петељкама или на младим махунама.

Израсле ларве дуге су око 3 до 4 м. м., боје су беле сем главе, која је црна; с леђне стране виде се и црне округле пегице, претстављене на сл. 21. Оне долазе у земљу да се претворе у лутке и одрасле, и на 40 до 50 дана по ношењу првих јаја, јављају се први нови, одрасли инсекти. Само они се не плоде више, не остају дуго на биљкама, и већ средином лета одлазе наново у земљу на зимовање, да се тек идућег пролећа јаве.

Све што смо рекли за развиће штеточине, важи за Немачку, где је детаљно проучена, а што се тиче наше земље, требало би тек извршити потребна испитивања, да би се утврдило како се у нас понаша.

Штеточиина се храни, и у стању ларве и у стању

одрасле бубе, поглавито цветним прахом, али обично оштећује више мање цео цвет. (сл. 21.). При свем том, ларве у пупољцима не наносе толико штете да би спречиле оплођавање и сматрају се као нешкодљиве. Једино у случајевима јаких напада дешава се да ларве при врховима цвасти нагризају петељке, а понекад и младе махуне, али све ово је од малог значаја. Права и опасна штеточина је одрасла буба, само величина штете зависи више од стања развића репице и времена, но од количине буба.

Уколико се пупољци репице брже развијају, уколико се пре расцветају, тим мање страдају, јер одрасла буба долази лакше до своје хране, цветног праха и нектара, не дирајући много остале делове цвета, па чак не спречавајући обично ни само оплођавање; извесни аутори иду тако далеко да мисле да је буба корисна за оплођавање, преносећи цветни прах на тучак.

Напротив, ако се пупољци с пролећа лагано и дуго развијају, гладне бубе их нападају, нагризају све њихове делове и уништавају их потпуно или делимично. Истина, репица има особину да лако и брзо развија бочне цвасти, али и њихови пупољци биће исто тако нападнути и уништени.

Узроци лаганог и дугог развића пупољака, од чега зависи величина штете, могу бити различити. На добрим земљама хладна пролећа изазивају понајчешће закашњења у развићу репице и цветању, као што је и ове године био случај у појединим крајевима, настрадалим од бубе. Али и рђава припрема земље, рђаво гајење репице, као и уопште гајење репице на земљи која није за њу, узрок су недовољном порасту биљке, касном и продуженом цветању. Таква поља и при обичним, свакогодишњим нападима бубе могу бити упропашћена пре но што и доспу да процветају.

Као што видимо, да би предупредили штету од напада бубе, треба репицу сејати на земљишту погодном за њу и добро је обрађивати, да би се рашћење и, нарочито, цветање убрзало. Само пак сузбијање бубе када се појави скопчано је са великим тешкоћама. Прскања са разним отровним средствима дала су слаб успех и једино би још требало испитати дејство запрашивања са арсеновим солима.

Засада најпогодније средство против штеточине било би скупљање одраслих на пупољцима и цветовима.. Само на малим површинама и скупљања буба не дају добре резултате, јер оне добро лете и за кратко време наново дођу са свих страна. Напротив, на великим површинама могу се постићи врло добри резултати.

У свом чланку г. Ј. Поповић описује детаљно једну од најбољих справа за скупљање одраслих буба. Она се може применити само на усеву засејаном у редовима.

Справу може сваки сам да направи. (Сл. 22). Најпре треба изрезати дугуљасте дашчице, пазећи да ширина дашчица не буде већа од међупростора између редова репице и прикуцати их на дршке дуге до 30 см. Даске са дршкама причврсте се затим на дугу метку да растојања између двеју дашчица одговарају ширини редова репице. Спреда се на мотку стави савијена жица. Пре скупљања горња површина дашчица намаже се неким лепком, и два човека, држећи крајеве мотке, пролазе пољем. Жица која се налази испред мотке удара о врхове петељака и стреса бубице на даску намазану лепком. С времена на време дашчице треба очистити и наново премазати лепком.

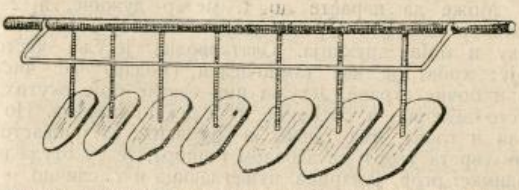

Сл. 22. Сперлингов апарат за хватање репичине сјајне бубе (од Ј. Поповића).

Изгледа да се оваквим чишћењем усева могу постићи велики успеси и да се штета од буба, у пољима два до три пута чишћеним, смањује за 60 до 70%.

У недостатку ове справе, могу се употребити и разне мреже за скупљање бубе. На чврсту жицу савијену у кругу треба пришити малу врећицу од танког платна, а жицу причврстити за штап и мрежа је готова.

Није потребно рећи да је у крајевима где се репица много и стално гаји неопходно, да би било успеха, да се скупљање и уништавање штеточине врши заједнички и свуда.

Напомињемо још да покрај репице и купус може бити јако нападнут, па и цветови других биљака, које не долазе у крсташице били су већ уништени од стране бубе, као н. пр. цвет трешања у појединим крајевима Немачке.

Др. П. Вукасовић.

Сточарство.

Јегуља.

Ова је породица врло многобројна; досада има познатих преко 200 врсти. Од толиког броја, те разгранате фамилије, има један једини претставник, који живи у нашим слатким водама, и чије потомство редовно (женке) путује у морске слане воде, у којима и налази неколика даљна рођака (њих 6). И морску и речну (језерску) јегуљу лако је познати по њеном дугуљастом (змијастом) облику, малим перајима, по хрбату и другим особинама, те би опис био сувишан.

Јегуља је, дакле, риба слатке и морске воде, према своме дужем боравку.

Речна јегуља (Anguilla vulgaris) најчешћа је код нас. Може да израсте до 1. метар дужине, а 2—3 кгр. тежине; док је морска јегуља много тежа и по облику и боји друкчија. Слатководна јегуља често мења боју; хрбат је час тамно-зелен (модар) час чисто црн, па и бочне стране. Јегуља има светле боје, жутих, маслинасто зелених, а среће се и *белих* примерака. По облику тела и главе, има танких и дугачких, са шиљастом губицом (врста угор), са дебелом (чапор), те су отуда и добиле надимке: огор, јамарица, пуњеглавица и т. слично.

Јегуља се изводи у мору, долази у слатке воде (женке), живи неко време у њима, па се опет враћа у море, оплоди се и тамо и угине.

Јегуље нема у Црном и Каспијском мору, те ни у рекама, које у та мора увиру (Дунав, Сава и др.) У потоње доба, љубитељи рибарства бацали су младе јегуље и у Дунав, али се не зна какав ће се резултат добити.

Јегуља живи у дну језера, река, а најрадије у барушштинама са доста муља — где је мирна и богато налази хране. Обично се преко дана крије, а ноћу излази да тражи храну. Прилично је лакома, воли рибља јаја (мрешти) као и младе ракове и њихова јаја, која немилосрдно тамани. Јегуља је опасан непријатељ рибе — прави крвник и месождер. Колико воли рибу, толико и пашу по обалама, а посматрачи тврде, да јегуља излази и на ливаде тражећи зелену храну. Свакако, њена шетња и повратак прилично су отежани, те многе и плате главом.

Јегуља расте прилично брзо, како у слободи, тако и у рибњацима, само ако се у потоњима добро пази и храни, ако има свих услова за живот: зеленила, младих ракова, гљиста и довољно муља за скривање и мировање.

Младе јегуље (скоро као длака), кад из мора дођу у слатке воде, кроз неколико месеца достигну до 25 см. дужине; за годину-две већ су за употребу.

Откако је људи, знало се за јегуљу, али није нико у њој нашао јаја (икре) као у других риба. Препричавало се много о томе како се рађа јегуља, чак су неки тврдили да су јегуље од коњске длаке; неки од росе, а неки опет, да их рађају змије. Најзад 1780 г. научњаци Mondini i Müller, открише у јегуље јајнике, који су чудновато изгледали, да је било чисто невероватно, док 1830 г. научњак Ratke не потврди и додаде: да се у слатководних јегуља могу у свако доба видети јаја.

Већ је напоменуто, да у слатким водама живе само женке, док у морима мужјаци, који су много мањи, највише 50 см. дужине. Јегуља се пари једном у животу, обично у 4—5 година, када се у великим јатима и крену на далеки пут, допиру до Атланског Океана, где се спусте у дубине оплоде, бацају икру (мреште) и угину. Јаја су толико ситна, да се слободним оком не виде. Мисли се да јегуља баца икру зими, јер се упролеће од фебруара па лети до јуна виде хиљаде ситних јегуљица разне величине у нашим рекама, које из мора долазе. Ситне јегуљице путују јатима и ту њихову селидбу, французи називају „mantëe", а Италијани „montana" Ова су јата тако велика, да су 1667 г. (како приповеда посматрач Redi) у Арну за неколико сати уловили до 3.000.000 фунти јегуљица за рибњаке. По француским рекама, тако је много јегуљица, да их захватају ретким ситом на милијарде и бацају у рибњаке, а мало крупније прже и једу..

На овоме њиховом путу, као за старије јегуље из слатких вода у море, тако и за подмладак, обратно у слатке воде, ловци и љубитељи намештају вршкаре, бране, сакове и свакојаке препреке, да их што више улове.

Јегуља је најљепша речна риба како свежа, тако и слана (конзервирана). Њено гајење у рибњацима топло се препоручује, само ако се има повољних услова.

Има још једна морска риба т. звани груј — (Con. er vulgaris) која искључиво живи у мору. Груј, или како га још зову грум, груњ, и громго, само на први поглед личи на јегуљу по спољашности, док по начину живота и по унутрашњем склопу нема са њом ничега заједничког. Груј се убраја међу велике морске рибе: 2—3 м. дуге и до 50 кгр. тешке. Живи скоро у свима морима, а у нашем Јадрану, рибари су запазили: мрког и модрог груја, којег најчешће лове у пећинама и под камењем.

Месо му није тако укусно, као од јегуље, али се ипак радо лови.

Сапутник груја често је морска мурина, која је од памтивека била позната и за коју чак Плиније прича, да је Hirije први уредио рибњак за њу, у коме је било толико

и тако добро угојених, да је приликом Цезарове славе дао 6.000 комада. У доба римског господства мурина је била на трпезама као луксуз и обавезно, те су се и отимали великани, који ће у рибњацима бољу одгојити. — Чак је Видије Полијон бацао људске лешине у рибњаке са намером да се мурина боље угоји.

Мурина (Muraena helena) коју зову још и мрина, угорова мајка и марина, израсте до $1^1/_2$ м. дужине и 10 кгр. тежине. Живи у Средоземном мору па и у нашем Јадрану, а виђа се и у великим морима. Обично је смеђе боје, са мањом главом и са великим устима, у којима се види ред дугих и шиљастих зуба. Мурина живи попут груја у пећинама и под камењем, камо и баца икру, обично с пролећа (мрешти се). Месо није лоше, те се и лови и радо једе.

Далматинском обалом Јадрана и на црногорском Приморју до Бојане лови се разна морска риба, која је укусна и рентабилан посао наших рибара.

Агр. Иво Калуђеровић.

Ветеринарство.

Уништавање вашију и крпеља на стоци[1]).

I. Ваши.

1.) Најбоље је средство чистоћа: добра нега коже, тимарење и купање, као и чиста стаја, коњушница, кровина и прибор.

2.) Сива живина маст. Она се примењује у малим количинама (дозама) код коња, свиње и пса. Код пса се намаже живина маст у количини великој као зрно грашка до пасуља и то најбоље под оковратником. Код коња растрља се четком по целом телу количина као зрно пасуља (5—10 грама). Код говечета треба бити врло обазрив, јер је оно врло осетљиво према живи и лековима који имају живе; одраслом говечету натрља се највише 5 (пет) грама живине масти између рогова. Код паса може се брзо постићи успех обазривим прањем раствором сублимата (1:100), при чему ваља само мање површине наједном прати, а по том добро истрљати сувом крпом и осушити.

3.) Персиски прашак противу инсеката, између навлажене длаке посути прашак; код паса добро делује, али је за веће животиње махом прескуп;

4.) Вода од куваног дувана, 4—5 процената (т.ј. један део дувана са 20—25 делова воде) нарочито се препоручује

[1]) Одговор на питање Милоша Ивановића из Роге.

за овце и псе. Код коња се препоручује три пута опрати са двопроцентном водом од куваног дувана у размаку од 5 дана (са истовременом дезинфекцијом прибора за чишћење. запрежног прибора и кровине). Говече и коњ не подносе добро воду од дувана;

5.) За коњске ваши нарочито се препоручује креолин у четири процентном раствору, који се помоћу четке размаже и растрља; после шест дана врши се ово по други пут, а после даљих шест дана по трећи пут. Са сваким прањем мора да се врши и темељно чишћење коњушнице. Препоручује се и прање са тропроцентном креолинском водом у три пута, а у размаку по пет дана;

6.) Мешавина петролеума са лаженим зејтином или зејтином од репице у подједнаким количинама, на вашљива места утрљати. Ово је средство добро, пошто брзо делује и није опасно;

7.) Прања лугом (цеђом) од пепела (сапуном или сапуницом), па док су длаке још влажне, поспе се ситно просејан пепео од буквице или тресета и помоћу четке накнадно утрља у длаке;

8.) Карболна киселина и лизол у петпроцентном раствору;

9.) Код свиње делује и просто мазање машћу или салом;

10.) Противу гњида длакара може се применити прање сирћетом, при чему се оне убијају услед растварања њихове опне;

11) И прања арсеником у облику једнопроцентног арсениковог сирћета, обазриво примењена, врло добро дејствују, нарочито код већих животиња са врло много вашију или длакара.

12.) У тежим случајевима и када су длаке дугачке, препоручује се шишање и прање горе поменутим лековима и дезинфекција стаја и прибора.

Треба имати на уму да код крава музара не треба употребљавати такве лекове чији задах прелази на млеко, а такви су: креолин, лизол, карбол, петролеум, нафталин, бензин и т. д.

II. Крпељи (крље, крљежи).

Они се могу одвојити када се натопе терпетинским зејтином (терпентин), сировим уљем, дрвеним катраном, петролеумом[1]), креолинским и лизолним јачим раствором (1:5).

Могу се применити и креолински зејтин[2]), карболни зејтин, одвар од дувана и етерични зејтини од аниса, мирођије и кима.

---

[1]) Петролеум се може помешати са једнаком количином зејтина.

[2]) Креолински зејтин је мешавина креолина и зејтина у размери 1:10.

Треба избегавати да се крпељи насилно извлаче из коже, јер се при томе кида глава и остаје сисаљка. Извађене крпеље треба убити.

Крпељи преносе крвну болест пироплазмозу код оваца, говеди, коња и паса.

Милан И. Илић,
ветеринар, пуковник.

Воћарство.

Јужне културе.

1. *Лимун* (Citrus medica)

Домовина лимуна јесте источна Азија, а његово гајење спомиње се још пре Христа, када су украшавани вртови: Хесперида, старих Асираца и Бабилона. Кад су се Агари појавили у Европи, унијели су и лимун, одакле се његова култура раширила у топле пределе, док и до нас није дошла.

Клима. Лимун је рашће врућих предела, који може да издржи: врућину до 40° ц., док на студени од 10° ц. испод нуле промрзне, као што је настрадао прошле зиме на нашем Приморју. Његова се култура простире до 43° сев. ширине, искључиво у заклонима, ма да, при најбољој нези и заклону, често страда. Лимун је далеко осетљивији од нераниче, те и тражи јачи заклон, а у одвећ хладним местима и стаклару, добар заклон преко зиме. Па и код нас на Приморју, кад је зима оштрија, треба их (стабла) обавити сламом и добро покрити цијело дрво, а около у корењу бацити сламу, или измешано коњско ђубре.

Врсте Лимун се убраја у фамилију Rutaceae, и има их неколико врста и под-врста, незнатне вредности. У дивљем стању прави жбун са бодљикама, трњем, а кад се облагороди, трње је мање, ређе, или га нестане, чисто се облагороди. Најчешћи је слатки лимун, који произведен и из сјемена ипак је благородан, више него на пр. „Simette" var. — подврста са често пута горким плодом. Плод једне и друге врсте сочан је и пун етеричног уља, које се цени. У Сицилији и Калабрији гаји се лимун „танкокожи", са киселим соком, који се тамо радо пије. Из Бригете долази до нас лимунов плод, укусан и крупан, који подноси далеке транспорте.

Од подврста, најчешће се спомиње цитронела (Citrus hystrix) и цедрат. Први се гаји у тропским пределима и у Зап. Индији; док цедрата виђамо и у нашим крајевима, само је ситног плода. Правом цедрату цвет је ружичаст, — плод жут, дебеле коре, са мање сока, достиже до 2 кгр. тежине и употребљава се за добивање „цитронова уља". Има још једна подврста издржљива против студени зв. Citrus fissa, који у Јапану служи као добра подлога за мандарине. Плод му је без вредности.

Лимун је воћка, коју сваки познаје, јер његово зимзелено лишће, прилично велико (веће него у наранџе), кожасто, дугуљасто, са ситним зарезима као тестера и миришљаво, скреће на себе пажњу пролазника. Стабло може да израсте високо, прилично се разграњава и кора му је чешће пута мало црвенкаста. Наравно, висина стабла зависи од неге, климе, врсте и датог му облика. Гране су чврсте, чворовате и пуне трња, које је мање и тање, што је врста благороднија и обратно. Жиле су разгранате, лако се прима, а поглавито ако је садница произведена из сјемена. Цветови су у пазуху лишћа на крајевима граничица појединачно и више у групи, са 5—8 белих листића, спољa лако црвенкасти са множином прашника, који издају пријатан мирис. Плод је жут, јајастог облика, миришљав.

Размножавање. Лимун се размножава: сјеменом, резницама (кључицама) потапањем и корењаком — које све ваља калемити, да се дође до циља.

Ако се желе размножити лимунове саднице у мањем броју, то се може просто у саксијама, где ће се окалемити и за дуже времена остати до пресађивања на стално место, или у већим саксијама — кадама. У већем пак броју, на пр. за продају, поступа се исто онако као и код производње воћних дивљака. Којим било начином сјеме сијали, земља треба да је растресита, добра и да се има довољно воде за натапање, јер лимун захтијева воду. Његa изниклих биљака иста је као и код нежних воћака, које треба пазити и заливати. Сјеме (спице) треба узети од потпуно развијена и сазрела плода и са плодна стабла, јер се само из таквог плода и добије добра садница. Овде треба скренути пажњу још и на климу, да се сјеме не узима из много топлијег предела него је онај, где се жели размножити. Сјеме се сије, кад попусте мразеви (у марта) и то чим се извади из плода. Ако се мора чекати са сетвом, сјеме се не смије сушити, већ се слаже у влажан песак и чува до сетве. Наравно, ако се сеје на отвореном пољу, сеје се у лејама, као и друго воћно семе, поклањући му пажњу и његујући младе биљчице, које се пикирају, кашње расађују у растило и спремају за калемљење.

Калемљење. Лимун се калеми очењем и спајањем. За подлогу узима се дивља наранџа (Citrus bigaradio) као најиздржљивија, из семена произведена. Окца (виноке) се узимају са прошлогодишњих, добро развијених граанчица. Рад се обавља почетком маја на „буни“ пупољак, па ако се не прими, онда на „спавајући“ друге половине августа. Како се изводи калемљење и како сѐ његују калемови, опширније је говорено у „Тежаку“ бр. 9 од маја 1929 године, који се рад не разликује много од рада у воћарству. Калемљење „спајањем“ у колико се може наћи и дивљака и калем граничица једнаке дебљине — такође је успешно и не треба га пропустити. Рад се обавља, као и код јабука.

Размножавање резницама нисам пробао; те и не знам за успјех, који се може постићи, а такође не знам за успех размножавања погребеницама потапањем. На црногор. Приморју, муслимани практикују начин размножавања врстом „кореньака“, која се сађеница добива овако:

На старом, разгранатом лимуновом стаблу, избере се једна — двије младе гране до 2—3 см. дебљине у пречнику, обично које су сувишне (а за тај циљ остављене) и при дну изреже прстен коре за 2 см. ширине, те рана обавије танком кожицом (савтијан) или воштаном крпом. Сад се узме комад плеха и од њега начини левак који се натакне на одређену грану тако, да уски отвор левка дође испод прстена, да би прстен за 2—3 см. био у унутрашњости левка. Левак се при дну добро утегне жицом, да потпуно прилегне уз грану и да се држи чврсто. Левак се са доње стране избуши ексером, да евентуално може да отиче вода, кад се буде заливало. Кад је све готово, узме се растресите добре земље (најбоље шумске) и левак напуни до врха и добро залије. Ово се ради у фебруару — марту и преко љета залијева, кадгод присуши. Из оног дела гране, који је у земљи, током лета избиће жиле, добиће се кроз годину дана „кореньак“.

„Кад је „кореньак“ добио жилице, отсече се тестером испод левка, левак скине и са земљом пресади на стално место. Наравно, овакав кореньак не треба калемити. У Бару и Улцињу овај се начин једино употребљава, ма да се никад не може одгојити дуговечно стабло.

Лимун се на слободи прилично разграњава, те се и сади у одстојању 5—8 м. Кад је лето сушно и иначе, лимун захтијева чешће заливање, када се и земља унаоколо прекопава. Лимун се креше, као и друга воћка, придавајући му облик: крошњасто-кугласти тако, да ваздух и сунчани зраци слободно кроз круну пролазе. При кресању треба

памтити: да лимун има цветне пупољке на крајевима гранчица. Кресање се врши обично после бербе. У току лета заламају се бујни врхови и откидају непотребни изданци. Лимун је дуговечно дрво: при доброј пажњи живи до 70 година. Плод се употребљава на разне начине као потребан лек и за јело.

Агр. И. Калуђеровић.

Домаћи начин справљања безалкохолног вина.

Слатко вино од грожђа, јабука, крушака, малина, купина, рибизла и др. је изванредно освежавајуће пиће. Оно пружа човечјем организму групу хранивих састојака, угљене хидрате, који као гориво служе организму за произвођење топлоте и енергије за спољне и унутрашње радове. Затим, доноси човечјем организму и групу минералних састојака неопходно потребних за чврстину једног младог и живог бића. Тако, безалкохолно вино садржи на пример: креча за стварање кости, фосфора да ојача нерве, гвожђа да повећа и поправи крв, калијума и др. материја које помажу варењу и правилном функционисању човечјих органа. И најзад, поред овде поменутих основних састојака, који хране, безалкохолно вино даје и споредне, али врло важне и неопходно потребне састојке, које наука назива општим именом: *витаминима*.

Безалкохолно вино је шест пута хранљиве него ли пиво, оно је као једно здраво и пријатно пиће првога реда. Оцењујући велику вредност воћног шећера, научник Бунге вели: *„оно што је бензин за ауто, то је воћни шећер за човечје тело“*.

Сви они телесни радници, који пију безалкохолна вина, изјављују да су јачи, одморнији, и да троше мање хлеба, меса и соли.

Техника справљања безалкохолног вина

а) Избор воћа и грожђа.

Да би се могла сачувати укусна и природна арома безалкохолног вина, треба обратити највећу пажњу на чистоћу при брању, муљању, пресовању грожђа и воћа као и при наливању безалкохолног вина у боце или бурад.

За справљање безалкохолног вина и разних сокова, потребно је, пре свега, прибавити само здраво и чисто воће или грожђе. Незрело или прерано опало, као и презрело воће није добро за справљање вина без алкохола. Такво воће ваља употребити за справљање мармеладе и др. Све труло, црвљиво или каставо воће треба одвојити, јер оно даје вину без алкохола непријатан и горак укус.

Пре кључања, треба воће добро опрати, да би се тиме отстранила разна нечистоћа, која се налази на кожици воћа, као: прашина, земља, трава и неке гљивице, које су често главни узрок кварењу пића. Тврдо воће, као јабуке и крушке треба да се претходно добро оперу на овај начин: изручимо воће у један чабар пун воде и онда промешамо воће чистом брезовом метлом. Вода за прање треба да буде хладна и чиста. После прања треба оставити воће да се просуши неко време, па се онда оно добро измуља, како би се из њега исцедила шира.

Што се тиче пак избора грожђа, можемо рећи да су боља безалкохолна вина у оним пределима где слабије сазрева грожђе, те према томе, оно грожђе, које има мање шећера, а више киселине и танина, даје и пријатније и боље безалкохолно вино. Треба избегавати и најмању количину трулог грожђа.

б) Како се добија шира од воћа и грожђа?

Шира се добија муљањем и пресовањем, које треба што брже извршити. С друге стране, при муљању и пресовању грожђа и воћа треба избећи сваки додир метала, који може проузроковати непријатан укус безалкохолног вина. Зато се грожђе муља обично помоћу два ваљка од дрвета. А да би покожица од зрна црног грожђа дала шири њену боју, може се једна извесна количина шире загревати заједно са покожицом грожђа, па та шира јаче обојена помешати са осталом.

За пресу може послужити један гладак и чист дрвени сандук, чије је дно бушено рупама, да би се могло наместити на суд у који ће се примити исцеђена шира. Судови од гвожђа не смеју се употребљавати за пријем шире и чување безалкохолног вина. Воће се може измуљати и великим дрвеним маљем.

Најзад, да би се олакшало цеђење шире, мора се неко воће и сасећи у парчад. Шљивама се претходно ваде коштице било рукама било справицама за вађење коштица. Овај посао мора се вршити над судом да не би се губила шира.

в) Филтрирање и наливање у боце.

Чим изађе шира из пресе, одмах се филтрира да би се извадили отпадци од меса, који би могли да уђу у боце заједно са широм. Боце се првенствено употребљују од дебелог стакла и пре употребе оперу се у кључалој води. Опране боце оставе се да се просуше неко време и онда се пуне широм толико, да ниво шире буде два милиметра виши од нивоа у суду, у коме ће се вршити пастеризирање (загревање), поред тога шира у боцама има бити на висини до дна грлића. Ако желимо добити безалкохолно вино потпуно би-

стро и лепо на око, ми пре него што ћемо употребити ширу за наливање боца, морамо је претходно филтрирати. За ову сврху ушијемо кесе од ланеног платна и у њих сипамо ширу, која ће се цедити и бистрити у подметнутим судовима испод ланених кеса.

Запушачи морају бити добре каквоће, од фине и глатке плуте. Пре употребе њихове, они се морају стерилисати у пари или кључалој води, запушач не сме имати шиљасти или купасти, већ само ваљкасти облик. Његова дужина је од прилике 32 милиметра. Он мора бити дебљи од отвора боце да се не може набити руком. Стари запушачи не смеју се употребљавати. Запушивање боца треба да се изврши потпуно херметички, а по мугоћству и учврсти гвозденом жицом.

7) Пастеризовање (загревање).

Да би се добро очувала шира и спречило свако врење, потребно је извршити њено пастиризовање. Ова радња састоји се у томе, да се боце напуњене широм ставе у воду топлу 80° ц., и држе у њој, око пола сата. За мерење топлоте загрејане шире у боцама служимо се Целзијевим топломером; вода не треба да дође у додир са топломером.

А за пастеризовање узеће се макакав суд у коме се могу боце наместити усправно, да скоро потону у воду до нивоа шире у боцама. За време пастеризовања мора се обратити пажња да боце не стоје непосредно на дну суда, како би се спречило лемљење боца. Боце се одвајају од дна суда једним избушеним дрвеним кутуром или лесом од прућа. Између боца добро је ставити сламу да се оне не би међусобно додиривале. У једну боцу, која није у средини суда спусти се топломер. Добро је покрити све боце чистом крпом. Покрије се и суд поклопцем, па се онда полагано загрева, да би се на тај начин спречило прскање боца. Када топлометар покаже висину топлоте од 80 степени, вади се једна по једна боца и пажљиво намешта на сто или столицу, која је покривена дебелом вуненом тканином и заклоњена од промаје да не би боце попрскале од нагле промене топлоте. Затим, боцу ваља затворити запушачем од плуте помоћу машине за запушивање. Добро је и пастеризовати овако затворену боцу, потпајући је у врелу воду. Када се боца затвори и пастеризује, онда се окрене тако, да дно боце буде окренуто горе. Ово је потребно да би се празан простор у боци између шире и запушача такође пастеризовао и сачувао од буђе. Запушаче треба премазати и течним парафином или воском што се ради овако: најпре се сипа потребна количина парафина у један суд који се стави на ватру или топлу воду да се у њему истопи. Чим је ова смеса постала течна, загњури се грлић боце унутра тако,

да се један танак слој ухвати на запушач и ивицу боце.

Чување.

После пастеризирања, боце се стављају у подрум, где топлота не треба да пређе више од 10 до 15 степени.

д) Бистрење.

После неког времена ствара се у безалкохолном вину мали талог на дну боце што може шкодити доброј прођи, али не умањује храниву вредност самог пића.

Ако се жели добити и на око лепше безалкохолно вино, довољно је процедити га пре него што ће се оно трошити. А то филтровање се врши на тај начин, што се у левак метне парче вате и онда се сипа у исти левак безалкохолно вино, које се бистри кроз вату и пролази кроз левак у стални суд за чување истог пића. А да се добије још бистрије и јасније безалкохолно вино, треба поступити овако: после пастеризовања боце се наместе усправно на најхладнијем месту у подруму. После 15 дана течност се довољно одморила. Ако се утврди мали талог на дну боца, довољно је филтровати и пажљиво пресипати ширу у нове боце, које се затварају и поново пастеризирају као и први пут. Најзад, ове боце стављају се у подрум до момента њихове потрошње. Таква је техника домаћег начина справљања безалкохолног вина.

Ing. agr Љуб. Петковић.

Виноградарство.

Одбрана винограда од града.

Г. В. Х. Динић, књижар из Врање упутио је „Тежаку" ово питање: „Имате ли стручно лице или практичара, који би нам могли штогод написати у „Тежаку" о топовима против града. Овде постоји одбор за набавку тих топова, али наш земљак г. Милутин Стојановић у својој књизи „Ново виноградарство" вели да топови нису показали повољне резултате при одбрани од града".

Гледиште г. Стојановића о вредности организоване одбране винограда од града путем пуцања из топова, односно ракета, је опште гледиште које сви стручњаци и практичари данас деле, јер се у пракси показало да ни најбоље изведена организација за одбрану појединих виноградских положаја од града није показала какве стварне, сигурне резултате. Пуцањем из топова на облаке који доносе град понекад се постигао добар резултат, али много чешће успех није био никакав, а некад се је напротив после пуцања из топова на дотично место, које се бранило, изручио град, као никад дотле. Узроци због чега је то тако нису могли бити утвр-

ђени, да би се могло при тој употреби топова стећи неко практично искуство, стога се данас овај начин одбране од града свуда напустио и напушта. Стога док се проучи тачно под којим се условима ствара град и док се огледима не би утврдио начин како да се поремете ти повољни услови за стварање града, тако да се он не створи, дотле виноградарима — практичарима ниједан стручњак не може препоручивати овај начин одбране. Једини пут и начин да се сопственици обезбеде од штета које град производи, данас лежи у осигурању плодова од града, али на жалост ово осигурање код нас није још организовано и уколико се код појединих друштава за осигурање може вршити, уплате су тако високе, да сопственици без помоћи државе и бановине немају рачуна да осигуравају своје културе од града.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Молимо Друштво за одговор, какав се лек употребљава против змијског отровног уједа. Ми сточари чувамо стоку на паши, па се деси да које грло змија уједе. Да би своју стоку очували у животу, одговорите нам у Тежаку ради знања свију, јер је сада сезона уједа змија.

Мита Пашић,

Горњи Матејевци — Ниш.

Одговор: Отровне змије према својој врсти дају и различите отрове, те од једних отрови делују на крв растварајући је, од других отрови делују на живце и срце, а од трећих отрови садрже дејство и првих и других.

Лечење од змијског отрова управљено је на место уједа и на опште лечење. Одмах после уједа змије може се покушати да се отров у рани уништи и спречи његов улазак у тело.

За ово се препоручује да се рана изгори врућим гвожђем, као и да се подвеже више места уједа.

Од лекова, који уништавају отров у рани нарочито се препоручују од Kalium permanganicum (калиум перманганикум) (3—5%) поткожна убризгавања около ране; хромна киселина (Acid. chromici) са 1% раствором натопити рану: хлорна вода (Aqua chlorata) 10—20%; гвоздена вода (Liquor ferri sesquichlorati) цени се као средство које брзо и сигурно уништава змијски отров; Liquor zinci chlorati 2—5%; лапис у раствору 6—10%, карболна киселина 5%; пикронитрична киселина (Acid. picronitricum) у 2% шпириторуском раствору;

Liquor Ammoni caustici са додатком 1/3 колодиума и 1/3 салицилне киселине појачава дејство.

Уосталом рана од уједа и оток лече се као обично.

Да би лекови дошли у додир са змијским отровом, када се зна место уједа, саветно је рану проширити ножићем, који је претходно опаљен на пламену и охлађен.

Унутрашње лечење појаве одузетости састоји се у примени: алкохола, етера, камфора, вина, кофеина, вератрина, стрихнина.

Испитивачи Фразер и Фисаликс наводе да је жуч од отровних змија најјаче средство против отрова змија.

Средство, које врло добро делује, јесте серум (крвна вода) од коња, који су после убризгавања змијског отрова постали отпорни и неосетљиви према змијском отрову.

И у овом случају указујемо на сточарске задруге, које би према приликама, могле предузети потребне мере да посредством ветеринара и ког серум завода у земљи, произведу серум противу змијских отрова, те да стока не страда и од змија.

Милан И. Илић
ветеринар. пуковник.

Питање: Х. М. Ињифоровић из Шуљковца јавља: „Мојој кобили отекао трбух има већ 13 дана, а тако исто и задње ноге. — Оток је тврд. Раствор кречног млека, што ми је препоручио марвени лекар, остао је без дејства. Молим, шта треба да радим?“

Х. М. Ињифоровић,
Шуљковац.

Одговор: Као и увек и овде је главно утврдити узрок. У случају да је каква повреда, убој каквим оштрим предметом (од гвожђа, дрвета, трна), па је настала инфекција т. ј. заразне клице изазвале су запаљење и оток са повећаном топлотом и болом, треба стављати облоге од оловне воде (Liquor Burowi) и сваких пола сата мењати их.

Кад знаци запаљења попусте, може се оток мазати и полако трљати (масирати) у правцу срца, камфорном машћу, или превијати трње од сена.

Овакви отоци обично провале и из њих тече гној, те се даље лечи као рана; испирање раствором карбола 3%, сублимата 1%, лизола 3%, и т. д. и затим рана поспе каквим прашком: јодоформом или у оскудици ових ситно стуцаним и просејаним дрвеником угљеном.

Овакав оток јавља се и код једне болести која се назива Morbus maculosus или петехијална грозница (на слузокожи у носу има у почетку болести црвених мрља у виду тачкица),

а јавља се обично после ждребећака или запалења плућа, као и зли оток (тровање крви са изумирањем ткива), при чему је оток натопљен изливом крви и стварају се гасови. Ове болести могу лечити само марвени лекари.

Милан И. Илић,
ветеринар. пуковник.

Питање: Молим за одговор, када ваља прасад шкопити; како треба од шкопљења лечити и да ли се шкопе прасад са једним јајетом.

Обрад Јашовић, Сига

Одговор:

1.) Прасад се могу штројити у старости после месец дана;

2.) Када се јаја изваде, у рану не треба ништа стављати;

3.) Када прасе има једно јаје, онда се друго јаје налази или у трбушној дупљи или у препонском каналу;

4.) Када се налази само једно јаје, тада је штројење теже извршити и тај посао треба поверити стручњаку-ветеринару.

Мил. И. Илић,
ветеринар. пуковник.

Питање: Молим Уредништво Тежака за следеће обавештење: Може ли се калемити кајсија и бресква на подлогу белошљиве „белице“ и са каквим успехом.

Момчило Симић.

Одговор: Калемљење кајсија и бресака може се вршити на свима сортама шљива па и на белошљиви. Али док кајсије калемљење на белошљиви врло добро и бујно напредују, добро рађају и доста су дугог века, дотле брескве калемљене на истој истина доста снажно напредују, али слабо рађају. Ово стога, што су у порасту и бујности различите. Према овом најбоље је да ви на белошљиви калемите само добре сорте кајсије, а брескве калемите на брескву произведену из коштица, које се лако производе, јер се калеми врло добро примају, а доцније врло добро ређају и врло добре резултате дају.

Драг. Ј. Спремић.

Питање: Молим Друштво да ми преко Тежака изволи дати упуства за француску крушку звану „пас краса“. На којој је подлози најбоље исту калемити, на коме растојању и одстојању треба исту садити и шта кошта 1 садница исте?

Миодраг Дамњановић.

Одговор: У бр. 4. Тежака од прошле године а у чланку *„Које ћемо сорте крушака да садимо“*, довољно је и лепо описана ова сорта, као и на коју је подлогу исту најбоље калемити и у којој висини гајити. Стога потражите тај број и прочитајте. За готове одгајене саднице ове сорте обратите се пољопривредном референту у Владимирцима, и он ће вам свакојако исте моћи дати по одређеној званичној цени. Ако не би имао садница, ви потражите калем гранчице, па сами калемите.

Драг. Ј. Спремић.

Нове Пољопривредне подружине.

Рад Српског пољопривредног друштва на унапређењу пољопривреде и пољопривредној пропаганди уопште и ако споро, ипак се непрекидно развија и шири. Број друштвених Подружина и број њихових чланова из дана у дан расте. Од почетка ове године до краја маја Друштво има 26 нових Подружина, од којих су 10 које су рад обновиле ове а прошле године нису радиле а то су: Скопље, Кос. Митровица, Мионица, Кула, Пожаревац, Св. Никола — Овче поље, Лапово, Вишеград—Босна, Сврљиг, Неготин—Крајина и Нови Пазар.

Нове Пољопривредне подружине основане су у овим местима: Азањи, Олову—Босна, Пурачићу—Босна, Власеници—Босна, Белој Паланци, Д. Крчину, Смедереву, Суботици, Радовању—В. Плана, Царевом Селу, Доњој Топлици—Мионица, Прибоју на Лиму, Милутовцу—Трстеник, Кусатку—Смед. Паланка, Лозни—Трстеник и Кладњу—Босна.

На оснивању нових Подружина радили су срески пољопривредни референти, учитељи, свештеници, школовани и напредни пољопривредници и људи из других друштвених редова, који желе својој околини и народу добра и напретка. Хвала им!

Како су Пољопривредне подружине врло корисне установе за снабдевање пољопривредника разним потребама како за готов новац тако и на кредит, као и за стручно васпитање и просвећивање пољопривредника, а нарочито његове омладине, то их у сваком селу треба оснивати.

Српском пољопривредном друштву је нарочито пријатно и драго, што је 1/4 нових Подружина основано у Босни, где су установе за просвећивање и економско јачање народа најпотребније.

Новим Подружинама желимо срећан и успешан рад.

Б.

Цене пољопривредних производа, на дан 9. јуна 1931.

Пшеница		
Бегеј 79/80, 2%	195	—187.50
Тиса 79/80, 2%	195	—190
Дунав, Банат 79, 2%	180	—175
„ Бачка 79/80, 2%	180	—175
„ Срем 78. 2%	175	—170
„ Србијанска 78, 3%	170	—162.50
Сава 77/78, 2—3%	165	—160
Смедерево вагон 77/78, 2—3%	165	—155
Глав. пруга, србијанска 77/78, 2—3%	165	—157.50
Гл. пруга. 78/79, 2—3%	167.50	—160
Узана пруга 77/78, 2—3%	160	—155
Кукуруз		
Бегеј	105	—101
Тиса	106	—102
Узана пруга. бели	107	—103
Дунав, Банат	105	—101
„ Бачка	105	—101
„ Срем	105	—101
„ србијански	105	—101
Сава	105	—101
Глав. пруга, србијански	108	—104
Сремски утов. ст. кв. до границе	104	—100
Сремски утов. ст. пар. Инђија	104	—100
Банатски утов. ст. пар. Вршац	100	—96
Овас		
Српски	150	—140
Бачки	155	—150
Сремски	150	—145
Македонски-Косовски	135	—120
Узана пруга	150	—140
Чукарица пар.		
Пасуљ		
Србијански, 2—3%, гл. пруга, са вређама	230	—220
Бачки	235	—225
Сремски, Београд лађа, бруто за нето	235	—225
Млински производи		
Мекиње	112	—105
Кукољ самл., Београд	90	— 80
Стока и сточни производи		
Волови и бикови, I кл.	7	—8.—
„ „ II „	6.50	—6.75
„ „ III „	5	—5.75
Краве, I класа	6.50	—7.50
„ II „	5.50	—6.25
„ III „	4.50	—5
Овце	4	—6
Јагањци	4	—4.50
Свиње тешке, зреле	8.	—8·50
„ средње	7.25	—7.75
„ лаке	6.50	—7.—
„ мршаве	8	—10
Маст	12.50	—13.
Млеко	2.75	—4
Сир обичан ситан	3	—4
Сир обичан српски	13	—14
Качкаваљ пречански, млеко мешано	15	—16
Качкаваљ пречански, млеко овчије	—	— —
Качкаваљ полубалкански	14	—16
Качкаваљ балкански	20	—24
Живина	12·50	—17
Јаја 100 ком.	45	—50
Разно		
Сено, вагон Београд	90	— 80
Кромпир србијански	—	— —
Ратна штета	412.50	—412

Пољопривредним подружинама и Пољ књижницама и читаоницама.

Наша Јадранска стража поручила је једну лађу за нашу ратну морнарицу. Како свака лађа стаје доста скупо, а нарочито лађе за ратну морнарицу, а Јадранска стража не располаже са довољно средстава, то ће она приредити лутрију са знатно великим згодитцима.

Како је чување и одбрана нашега Јадранског мора животно питање за све нас и нашу Краљевину, а специјално за пољопривреду и извоз њених производа, то је дужност свију нас појединаца а нарочито свих установа и организација, да свуда и у свакој прилици помажемо сваку акцију за његово обезбеђење и одбрану.

Према свему изложеном Друштво свима својим Подружинама и Пољопривредним књижицама и читаоницама препоручује, и моли их да куповином срећака — лозова, помогну Јадранску стражу у набавци лађе.

Подружине и Читаонице могу лозове и преко Друштва и непосредно од Јадранске страже поручити.

Срп. пољ. друштво.

Записник.

21. седнице Управног Одбора С.П.Д. држане 20. маја 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић, чланови: М. Николић, Д. Спремић, А. Рашковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић и Б. Ранковић, и гост. Ј. Радивојевић редован члан.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 326) Прочитан је и усвојен записник 20. седнице Управног Одбора.

II 327 Примљен је знању записник 20. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 273 о набавци разних књига за продају.

III Прочитан је записник 20. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

328) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

329) Да се одобравају привремена кредитирања по предложеним траженьима.

330) Да се примљених 1000.— дин. за плави камен од Подружине у Б. Башти, која рад није обновила, овај не испоручује, већ да се новац употреби у отплату дуга, а По-

дружина позове да и остатак дугујуће суме одмах исплати, у противном да се тражи наплата судским путем.

331) Да се по реферату књиговође бр. 5594, сума у дин. 661 — колико је утрошено за припрему утакмице трактора, искњижи у корист рачуна „вредности у течају".

332) Да се по тражењу бр. 5541 упути власник да ли прима поруџбину и какве гаранције пружа, као и шта мисли са старим дугом.

332) Да се по тражењу бр. 5541 упита власник да ли кредит одговори, да Друштво може да снабдева и месне задруге и то: за готов новац са 5% попуста од продајне цене, или на тромесечни кредит без попуста и уз гаранцију обласних задруга.

IV Прочитан је записник 20. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

334) Да се фабрици Хајд А.Д. одговори, да су јој тријери и раније стављени на расположење и сад, а док су код Друштва, оно ће се потрудити да их прода. У исто време да се тражи извештај од Дунавске бановине: да ли су тријери сортирачи, које је Хајд испоручио Друштву, истоветни са оним који је добила Бановина ради испитивања. Такође да се потражи и мишљење од адвоката.

335) Да се одмах поручи три вагона плавог камена Монтекатини, пошто је фабрика Зорка известила да даље испоруке не може да извршује пре почетка јула. Камен Монтекатини да се поручи на подлози гаратног писма, које узети уз залогу хартија од вредности. Фабрици Зорка да се упути протест што је прекршила уговор, о чему да се извести и Министар. пољопривреде и умоли за дејство да се одобри слободан увоз плавог камена из иностранства.

336) Да се одбију понуде бр. 4959 за сејалице и воћарски алат и бр. 5475 за семе.

V Прочитан је записник 20. седнице програмског одбора, па је одлучено:

337) Да се Подружини у Јасиковици одговори, да тријер не може да задржи пошто рад није обновила, него да има да изврши ликвидацију.

338) Да се предлог Подружине из Каменице ваљевске којим предлаже за награду игњата Костића, упути Министарству пољопривреде на надлежност.

339) Да се писмо Банат. пољопр. удружења за потпомагање њене акције код Краљев. владе за решење питања житне кризе, упути секцији за земљорадњу, да га изнесе пред конференцију свих секција.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

340) Да се приме у састав нове подружине у Суботици

и Д. Крчину, пошто су испуниле услове прописане правилима.

341) Да се одобрава кредит Подружинама: у В. Дренови 41.500.— дин., у Милутовцу 11.000.— дин. у Радовању 6000. дин. и у Удовицама 31.000.— дин. стим, да се урачуна стари дуг ако га имају и да кредит могу да користе према броју чланова.

VII 342) Приступљено је избору уредника Календара за 1932. г. па је одлучено, да календар уреди председник г. Др. Т. Митровић.

VIII Саопштења и предлози.

343) Г. Д. Спремић реферише о изложби у Зајечару, на коју је ишао као друштвени делегат и на којој је дао две награде у износу 1000.— дин. у име Друштва. Одбор прима реферат знању стим, да поднесе писмени извештај, и одобрава издатак од 1000.— дин. у име награда.

Са овим је седница закључена.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља. нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове **Феродовим.** Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит(добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, давајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква била болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше Прави **Федоровим** разашиље поштом на доплату.

Рh. Mr. Богдан Богдановић
апотекар у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40.— Поштарину и паковање не урачунава.

Моја кћерка Љубинка од 16 година употребила је 8 флаша Феродовима и сада, хвала Богу, дете се са здрављем осећа одлично. Зато Вам овим изјављујем најтоплију благодарност, као и мом пријатељу у нашем крају, који ми је Ваш лек препоручио, а који ћу и ја осталим препоручивати.

Милутиновац, п. п. Трстеник

С поштовањем
Божин Љ. Додић, земљоделац

Ратари и господари!

Ако желите да весело и ваљано косите ваша њива и ливаде, наручујте само наше гласовите и свуда познате ковране косе варчарке грчићке, руком рађене од најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини и од Краљевске економије пробане и признате као најбоље косе. Исто сведоче хиљаде захвалница из целе наше Домовине, а и ван наше Домовине. Ове године цену смо снизили за 10 динара по комаду. Цена је 70 динара по комаду. Ко наручи 10 комада добије једну косу на дар. Брусови за косе, талијански цеђани, цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо поштено и у реду и одмах отпремамо. Мање од 2 ком. не шаљемо. Код наруџбе молимо тачну адресу. ПАВАО ЂОСИЋ — ГРГИЋ, Радионица кованих коса, основана 1830 год. МАРКОЊИЋ ГРАД, БОСНА.

МОТОРИ ОРИГ.

„СЛАВИЈА“

стабилни, покретни, мотопиле, мотопумпе, агрегати за расвјету

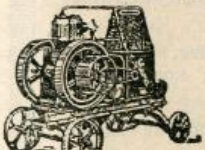

од 2 до 16 HP.

ВРШАЛИЦЕ — свију типа и велич.
ПЛУГОВИ — из најбољег челика,
СКАРИФИКАТОРИ — специјални стројеви за култивирање ливада,
СИЈАЛИЦЕ ориг. Vydrukov
ОКОПАЧИ и ОГРТАЧИ;
СЈЕЧКАРЕ — на ручни и моторни погон,
ВЕТЕРЊАЧЕ,
РЕПАРЕ,
Сви остали господарски стројеви

Slavlamotor. Jaromir Pažik

трговина пољопривредних стројева ЗАГРЕБ, Ул. Хрватског Радише бр. 2,

---

ПЛАВИ КАМЕН

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5000 кгр.) по 7.70 дин. кгр., а на веће количине (преко 5000 кгр.) по 7·50 дин. кгр. Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у Огледној и контролној станици у Топчидеру.

Пољопривредници!

Добра земља, добре справе и рационална обрада не могу осигурати добру бербу, ако је културно биље нападнуто болестима и штеточинама, јер само здрава и добро однегована биљка може дати добар принос.

Зато сви у борбу против болести и штеточина на културном биљу. — На време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате.

Агритокс за прскање винове лозе, воћака, поврћа и цвећа, против грожђаних мољаца, лисних вашију, гусеница и т. д.

Арзолу за прскање винове лозе, шећерне репе и осталих ратарских усева против грожђаних мољаца, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина, које нагризају зелене делове биљке.

Сулфарол за прскање винове лозе, поврћа и цвећа против оидијума, пегавости, коврчавости, монилије и т. д.

Кускутан за прскање детелине против вилине косице.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

БЕОГРАД

Телефон 3-80. **Пошт. фах 423.**

Све наше препарате продаје по фабричној цени за Подружине и чланове

Српско Пољопривредно Друштво - Београд

Штампарија „РАДЕНКОВИЋ“, Београд, Космајска 53.

Ослобођено поште
Реш. Мин. Поште и Тел. I
Универзитетска Библиотека
Београд

Бр. 13. Београд, 1. ЈУЛА 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

На извештај о избору за почасног члана Српског пољопривредног друштва, Господин Бан Врбаске бановине послао је Друштву следећи одговор:

Бања Лука, 28. маја 1931. г.

Господине Претседниче,

Својим писмом од 15. маја ш. г. № 3163 известили сте ме, да сам на 57 редовном годишњем збору угледног и заслужног Српског пољопривредног друштва изабран за његовог почасног члана Истовремено сте ми доставили и чланску повељу.

После једног тако пријатног изненађења задовољство ми је да изразим Управи Друштва и свима учесницима поменутог збора најдубљу захвалност на указаној ми почасти и признању, уверавајући их у своју готовост, да средствима, која ми стоје на расположењу, увек и свуда припомогнем унапређењу наше пољопривреде.

Изволите примити, Господине Претседниче, уверење о моме одличном поштовању,

Светислав Т. Милосављевић,
Бан Врбаске бановине.

НАШ ПРВИ НАЦИОНАЛНИ ВОЋАРСКИ КОНГРЕС У ЧАЧКУ.

Са највећом радошћу примљена је вест, да је Управа Српског пољопривредног друштва одлучила, да октобра месеца ове године организује наш први национални воћарски конгрес у Чачку. Ова одлука је пала у добри час, када се осећа потреба да се наше воћарство упути рационалнијем и рентабилнијем искоришћавању воћа.

Садашњи приходи од воћа нису ни приближно они, који треба да буду, јер оскудевамо у доброј техничкој организацији за конзервисање грожђа и воћа у свежем стању, за справљање безалкохолних пића, воћног меда, сирупа, компота, мармеладе и др. Отуда наш сељак има преко лета и јесени сувише воћа и грожђа, које трули и пропада у воћњаку и винограду или све воће и грожђе прер ђује у алкохолна пића, којих има и сувише на светском тржишту а зими и упролеће оскудева се у свежем воћу и грожђу.

Воће је храна првога реда и од неоцењиве користи је за цело човечанство. Од воћа се могу справљати безалкохолна пића, воћни и грожђани сирупи, компоти, пекмез, воћни мед и др.

У свима овим облицима воће задржава свој шећер, који је за човечије тело оно исто што је бензин за ауто. Воће храни, ојачава и освежава потрошача. На конгресу има се поред горњих питања расправити и питање о хранивој и хигијенској вредности воћа.

Побољшавање начина неговања воћњака, добивање бољих плодова воћа за трговину као и рејонирање сората воћа, које треба гајити и неговати у разним крајевима наше земље, затим одабирање воћа при брању, усавршавање паковања и брзине транспорта воћа и др., све су то услови за унапређење воћарства, да би наше воће могло освојити светску пијацу.

То је и циљ нашег првог националног воћарског конгреса, који се има одржати октобра месеца ове

године у Чачку. Добре резултате његовог рада очекују сви они, који се интересују за будућност, социјални, економски и културни напредак југословенског народа. Проблем рационалног искоришћавања воћа и грожђа данас је једно од најглавнијих питања, које ми имамо решити. Њиме се баве државници, социолози, економисти, научњаци, професори, новинари, директори пољопривредних школа, не изузимајући ни жене и апстиненте.

Али ради самог успеха на овом националном воћарском конгресу има се одржати и изложба воћа и свију справа, којим се од воћа и грожђа могу справљати безалкохона пића, сирупи, мармеладе и др.

У истој недељи када са буде одржавао овај воћарски конгрес, има се у целој земљи прослављати недеља за већу потрошњу грожђа и воћа. Те свечане недеље треба развити живу пропаганду за већу потрошњу воћа. Популарна предавања за народ са концертима, забавама, биоскопима и позоришним представама треба да се држе у свима градовима и селима, како би воће постало главни оброк храњења нашег народа. У основним школама, гимназијама и свима стручним школама и универзитетима треба те недеље одржати што већи број поучних предавања о хранљивој и хигијенској вредности воћа. У свима дневним листовима и часописима треба посветити највеће одељке о рационалном искоришћавању воћа. Воће треба да буде сталан оброк храњења наше омладине, јер је воће њен највећи пријатељ, а алкохол највећи непријатељ.

И најпосле на дан држања воћарског конгреса, треба у истом месту организовати и приредити и ванредни конгрес Трезвене омладине, како би својим присуством увеличали важност воћа за људску исхрану, а узимањем учешћа у расправљању истакнутих питања да допринесу, да се виноградари и воћари упуте да саде што више стоног грожђа и воћа, да чувају воће у свежем стању у хладним магацинима на 0° Ц., а грожђе на 3—4° Целзијевих; да се упуте

виногради и воћари да своје грожђе прерађују у безалкохолна пића, мед, сирупе, мармеладе и др. који се производи на светским тржиштима све више траже и боље плаћају.

На овом националном воћарском конгресу, који треба да траје пет дана, имају се проучити заједнички између стручњака и воћара из свију воћарских крајева најбоље методе за унапређење садашњег стања воћарства.

Програм рада треба да обухвати по мом шишљењу ова питања:

I. Производња:

1) Најбоље трговачке сорте стоног грожђа и воћа;
2) Породичне задруге за рационално искоришћавање воћа;
3) Принципи који треба да претходе организованој борби против криптогамских болести на воћкама;

II. Искоришћавање и прерада воћа и грожђа:

1) Конзервисање стоног грожђа и воћа у свежем стању помоћу хладноће;
2) Сушење воћа;
3) Справљање безалкох. пића од грожђа и воћа;
4) Настава о рационалном искоришћавању воћа у пољопридредним школама;
5) Национална прослава свечане недеље за већу потрошњу воћа у земљи;
6) Пекмези и компоти.

III. Продаја и тржишта

1) Берба, одабирање и паковање воћа;
2) Задружна продаја воћа;
3) Грожђани сок и његова тржишта;
4) Различите пропагандистичке методе за потрошњу свежег и конзервисаног воћа.

Ми поздрављамо овај наш национални воћарски конгрес, који треба да буде спојен са наше три предложене свечаности и желимо да се крунише успехом у интересу унапређења воћарства.

Ing. agr. Љубисав Р. Петковић.

УСАВРШАВАЊЕ НАШЕГ ЗЕМЉОРАДНИКА.

Показало се у пракси да наш земљорадник, иако је вредан и спреман у својој струци, ипак не може имати довољно оних искустава, којима се неки народи особито одликују. Код нас се пропагира пољопривреда већим делом књишки, а не праксом, која успешније води циљу. Колико би корисније било ако би се нашим земљорадницима омогућило да директним путем виде и науче нешто, о чему наши васпитачи често само у начелу говоре.

Начин којим би се ово извело, а који је у своје време истицао и познати наш јавни радник г. Миливој Савић, јесте у омогућивању нашим ратарима особито млађим, да прећу за коју радну сезону у иностранство и да по жељи и потреби науче онај систем рада, у којима се поједини народи најбоље истичу. Они би дакле организовано ишли на већа имања, добра и тамо уз награду радили као обични радници. Када би долазили кући, отпочели би свој рад бољим системом и тиме би користили и себи и општој привреди. Земље које су у овом напредне јесу: Чехословачка, Данска, Француска, Холандија и Белгија.

Ово пропагирање код сељачке младежи најуспешније би могле извести наше разне задруге и удружења, који би се постарали за места где би се наши најлакше усавршавали, за стицање олакшица и повластица, нарочито за пут, за правну заштиту ових у случају каквог спора.

Усавршавање наших земљорадника овим путем значило би за нашу земљу велики полет у доба када су многи од њих неагилни и беспослени и када доста њих и поред свог богатства у природи не знају како да се снађу. Увидело би се колико су код нас неке ствари безвредне, док исте доносе код других велике приходе. Тада би се пронашло, да само у нашем вредном сељаку почива ризница општег добра и напретка, јер уколико је он проницљив и имућан, утолико је и наше народно богатство веће.

Сељака нашег научили би тако да буде у своме тешком, али заслужном раду напредни Чех, Данац, Француз и Холанђанин — односно онај, који не губи никада присуство духа поред својих здравих и снажних руку.

Немања Павловић.

---

† Ing. agr. ЂОРЂЕ РАДОЈЧИН,

редован члан Српског пољопривредног друштва, референт за сточарство при Пољоприв. одељењу Дунав. бановине.

Изненадно и прерано нестало је међу иначе малобројним агрономима овога вредногa Југословена, одличног стручњака, одличног друга и пријатеља. Само онај који није познавао покојног Радојчина, не може да схвати колики је стваран губитак претрпела наша струка и наша пољопривреда нестанком овога човека. Пок. Радојчин беше сушта доброта, искрен и поверљив, човек који је за собом имао иначе малу али светлу прошлост, који је тачно знао шта хоће и може, који је отворено гледао свакоме право у очи и у своју лепу будућност, али човек који изгледа да својим поштењем није био за данашње доба, када се човек вара и у своме рођеном брату и на сваком кораку наилази на себичност и неискреност. За њега само није било места у нашој средини и красној Југославији, те је себи одузео живот револверским метком 6. ов. м. Узроци још нису познати, али је Радојчин како га сви знамо више волео часно умрети него нечасно живети. Да ли ће част данас мртвог Радојчина бити опрана, идемо да видимо?

Пок. Радојчин рођен је у Вуковару 26 августа 1895 год. Основну школу и 8 разреда гимназије свршио је у Вуковару, после чега је свршио 1926. год. Кр. више господарско училиште у Крижевцима. По завршеним студијама од 22-VII-916. год. био је на економији школе и предавач у нижој пољопривредној школи. Један семестар био је у Немачкој у Пољопривредној школи у Халеу у 1923. год. По повратку

је радио опет на крижевачкој економији, где се нарочито интересовао за сточарство. Из тога доба има врло интересантних радова из вештачког оплођења стоке. Био је и професор Средње пољопривредне школе у Крижевцима, у којој је предавао сточарство. У времену од 1-IX 1919. до 31-III-1920 г. био је економски вештак при аграрној процени за Лудбрег.

† Ђорђе Радојчин.

19-IX-1924. год. премештен је као вршилац дужности обласног пољопривредног референта за Сремску област. Ту је организовао рад на пољопривредној струци, који беше врло плодоносан. Први сајам приплодне стоке организовао је Радојчин у Вуковару и овај је дао добре резултате, а у доцнијем времену донели су ти сајмови такве резултате, да се

на њима могло набављати довољно приплодне стоке за целу Сремску област. Ти сајмови су знатно допринели да се сточарство Сремске области, нарочито среза вуковарског знатно побољшало. По оснивању бановина био је додељен пољопр. одељењу Дунав. бановине као сточарски референт. И ту је његова идеја сајмова приплодне стоке допрла и наишла на још плоднији терен, јер је ту имао знатан број пријатеља стручњака, који су његове идеје правилно схватили и у раду га издашно помагали. Сајам приплодне стоке у Новом Саду је круна његовог рада, јер је на њему и по броју и по квалитету било такве стоке, каква се дотле нигде није могла видети у нашој држави.

Покојни Радојчин био је одличан сарадник на унапређењу сточарства, да је његова сарадња тражена на много страна и његово искуство искоришћено врло много пута, а он се увек врло радо одазивао без обзира дали ће му се тај рад материално надокнадити. Био је и сарадник врло великог дела наших стручних часописа. Поред свога великог посла у народу, чије је сточарство захтевало брзо подизање, покојник је 22-XII 929 г. дипломирао на Пољопривред. факултету у Загребу и постао инжињер пољопривреде 1929. год. Одмах затим бацио се на посао да изради докторску радњу о Пфајферовој раси свиња, која је била скоро готова и документована исцрпним подацима о тој раси и са доста слика, али заузет силним пословима није ју предао, а прерана смрт омела га је у постизању тога највишег научног степена. Својим солидним и интензивним радом у сточарству, покојник је положио испит за инспектора за сточарство, те је стекао највећу квалификацију за рад на унапређењу сточарства.

Од стручних радова у заједници са г. Драг. Томићем издао је један рад „Економско стање Сремске области", који је био врло документован лепим подацима и сликама, зашто је похваљен од Министра Пољопривреде актом бр. 40.284/III од 10-XI-1926 год.,

којим му Министар одаје лепо признање и похваљује тај рад.

Још док су постојале области, покојник је у Сремској области уредио пољопривредни музеј, у коме је био прикупљен велики број узорака житарица, модела воћа, справа у миниатури и т. д. Због тога рада био је врло цењен, а по угледу на њега почеле су и друге области да оснивају сличне музеје. Идеја водиља у овоме послу била је, да се прикупи што већи број узорака пољопривредне производње и прикаже стварно стање пољопривреде, како би се пружила прилика заинтересованима, да у тој сталној изложби виде шта Срем има и где се шта може набавити.

Из свега поменутог о животу и раду пок. Радојчина види се какав је био покојник и колики је губитак што га данас нема међу живима. Не може се непоменути да је покојник био и врло ревносан сарадник многих културних и хуманих установа, у којима је често заузимо и водеће положаје, те је за успешан рад био одликован орденом Св. Саве 5. степена.

Овим кратким поменом пок. Радојчина, кога само по добру познају многе наше Подружине и чланови, ми се и у име своје и у име Српског пољопр друштва, чији је редован члан био покојник, одужујемо поштованој сени пок. Радојчина. Нека му Свевишњи подари рајско насеље и нека му је лака земља рођене груде!!

Dr. Т. Митровић.

НЕШТО ИЗ ВЕГЕТАЦИЈЕ БАГРЕНА.

Пре неке године у једном штампаном делу за народ, писано је и о *багрену*. У томе напису нетачно је било речено и то: „да багрен прво цвета а потом и много доцније развија лист". То ми је дало повода да пратим његову вегетацију пуних шест година узастопце. Резултат тога посматрања је следећи:

Година	Почетак		Разлика дана
	листања	цветања	
1926	13 априла	28 априла	15
1927	7 „	29 „	22
1928	14 „	3 маја	19
1929	2 маја	15 „	13
1930	7 априла	27 априла	20
1931	23 „	13 маја	20

Размак од листања до цветања за ово време био је просечно 18 дана. Из овога очито се види, како је кад било пролеће, раније или позније. Почетак развијања листа и почетак развијања цвета бележено је тачно на Калемегдану у Београду. Узгред је посматрана и *гледичија*. Она је увек кретала дан два после *багрема*. Кретање исте вегетације код шумарске куће на Авали за недељу дана је позније. Разлика је ту у надморској висини око 400 м. изнад Калемегдана. Примећено је да се млађе дрвеће раније почиње развијати. На њему је ово углавном и пасматрано. Дакле, и *багрен* и *гладичија* увек развијају лист раније, а тек по том и цвет.

Јов. М. Јекић.

Ратарство.

Прикупљајте сточну храну.

Досада је небројено пута писано преко Тежака о прикупљању, чувању и употреби сточне хране, па се ишло тако далеко, да су у појединим школама економи држали предавања и излагане тешке последице у случају несташице сточне хране, а у исто време излагане и добре стране од марљивог рада.

И поред толикоr писања преко „Тежака" и других стручних листова, ми смо пролетос опет доживели велику несташицу у сточној храни, да се једва изашло до паше, и да је храна купована по високој цени. А каква је стока крајем месеца марта изгледала када је настало орање, о томе не можемо писати, јер би то била наша срамота.

Зашто је ово наступило када смо ми стално имали добре и родне године, и када је преко лета било сточне хране у изобиљу, а зима је била веома лепа и блага, те је стока већи део зиме провела у пољу на паши, сем рдне стоке која се држала у стаји и хранила?

Одмах се може дати јасан и одређен одговор. Преко лета није се марљиво све прикупило и чувало што је било за сточну храну, а поред тога преко зиме није обраћена довољна пажња о утрошку хране, него је немилосрдно бацана и растурана, док најзад није наступила оскудица. А сада настаје још већа опасност и зло које може врло лако изненада доћи, и ко зна шта ће бити ако наступи суша у овој години и стока још у августу почне да једе суву храну, јер у пољу нема паше; па још ако дође јака зима као 1928/29 и стока мора да се храни у стаји 5 месеци.

Баш ово зло које врло лако може доћи, нагони нас да и поред свих досадањих толиких поука и савета опет бар унеколико поновимо, сваког на време опоменемо, да сада одмах настане када су сва поља и брда обучена великим благодетима, и на сваком месту има сточне хране у изобиљу, де се сада прикупи лепо среди и чува као и људска храна, јер не знамо шта може сутра доћи и каква може бити ова или она година.

Горка искуства и скора прошлост уче нас, да више не смемо дочекати нека изненађења, све је после доцкан, за свако зло које дође ми смо сами криви.

Како је то страшно за сељака па и сваког ко има земљу и стоку, а нема хране да своју стоку исхрани, већ мора да се задужује и плаћа скупу камату, по сто пара на банку месечно, а то је 60 на сто, само да издржи стоку. Врло често бива да и за себе и своју чељад купује храну, што је врло убитачно за сељака.

Чудно је једно, да се тако брзо заборави оне муке и патње скорашњих сушних година, када се продавало једно кило сена 4·50 динара, сноп шаше 4 дин. Зар се сме тако брзо да баци у заборав оно што је било пре 3—4 године? Зар може један земљорадник да дозволи сада у доба опште економске и финансиске кризе да остане без сточне хране, и да о томе не мисли дан и ноћ, када су у питању његови битни интереси и опстанак?

Милиони земљорадничких руку могу сад сваког дана бар по 2—3 кгр. сточне хране да прикупе. Па ако свака бар пета прикупи по сто кила, ми би имали милијарде килограма сточне хране, којом би своју стоку лепо исхранили, сачували потребне резерве, и један део продали а за то злато узели. Ти исти милиони сеоских руку тако исто морају да штеде и чувају ту прикупљену сточну храну, јер се она може врло лако и брзо растурити ако се са њоме паметно не поступа.

Ми овде немамо више потребе да излажемо како ће се и на који начин то спречити и шта ваља радити, јер су то ствари просте и свакоме довољно познате. Зла која могу доћи, она су напоменута, а налазимо да је свако већ имао понеко искуство које је скупо платио, те би требало сваки сада добро да промисли о ономе што му ваља радити, а што ми рекосмо.

Наша је дужност да оно што смо овог прошлог пролећа на селу видели овде изнесемо и предочимо опасност која може доћи, а ви, драги читаоци, добро промислите па на посао — *прикупљајте сточну храну, добро је чувајте и што више је штедите, трошите је разумно, и сећајте се* зла увек, како је тешко када се нема сточне хране, а имате стоку без које не можете живети ни земљу обрађивати.

Марко-Маша Тодоровић,
економ.

Заливање усева.

Заливање усева је веома важан посао за добро успевање поврћа у баштама или цвећа у саксијама. Заливање ваља да буде умерено и у право време, ако се хоће да оно одговара својој задаћи, т. ј. да потпомогне развиће и напредак биљака. Особито умерено ваља да буде заливање цвећа у саксијама. По правилу цвеће ваља тек онда заливати, када је земља унаоколо сува, али онда у толикој мери, да и најдоње жилице корена добију довољно влаге. Ако је биљка увенула нешто мало више, онда не треба наједанпут усути много воде, него у први мах мало, па онда све више и више. Код биљака, са дебелим, сочним, меснатим лишћем, као што су на пр. лијандер, мирта, лавор, камелија, кактус, не ваља чекати да лишће почне да вене, него овде ваља гледати на то, да ли се већ земља исушила. Ако се имамо бојати ноћних мразева, онда саксије које стоје напољу ваља зиливати ујутру или пред подне. За време топлих, летњих дана, кад се земља око подне јако суши и окори, ваља заливати пред

вече, а ако су дани хладнији, онда се може заливати ма у које доба дана само не рано ујутру.

Преко зиме наравно да ваља заливати само оне биљке, које су у стакленим баштама или у собама и то најбоље кад сунце јако греје, дакле око подне. Оне биљке којима лишће преко зиме отпада, не потребују толико воде, колико оне биљке, у којих лишће остаје зелено и преко зиме. Многе биљке захтевају преко целе године много воде и успевају најбоље у саксијама, под које је подметнут тањир у коме има воде, па се ова кроз ону рупу на саксији пење и пролази до корена. Све биљке у саксијама, изузимајући оне које имају лукац, захтевају преко зиме мање воде, нарочито почев од октобра па до конца фебруара месеца. Више воде захтевају биљке, које стоје на прозору спрам светлости, док оне биљке, које стоје у помрчини, у подруму, или су закопане у песку, не треба заливати готово никако. Ако с пролећа потерају млади изданци, онда им ваља давати више воде, а преко лета ваља биљке заливати сваки дан.

Што се тиче заливања биљака по баштама, то морамо напоменути, да оне леје које су на топлом положају, које су нађубрене нарочито коњским ђубретом, ваља много више заливати, него леје ладне и ненађубрене. Пресађено поврће ваља једнако заливати докле год не престане венути. Пресађене воћке ваља одмах јако залити, да се земља добро слегне на корење. У време цветања, а нарочито у време отварања пупољака ваља много више заливати, него у време одмарања. Исто се тако заливају и воћке и то не само за младости, док су још у растилу, него и доцније, особито у време заметања плода, ако је дуготрајна суша, кад плодови лако опадају. Али пошто се земља увек после заливања око дрвета јако окори, то у томе случају не треба никад заборавити земљу раздробити малом мотиком. За заливање најбоља је вода кишница, после тога и вода из јаркова, бара, река и канала. Вода из покривених и дубоких бунара много је лошија, али ако се она баш мора да употреби, онда нека у каквом суду престоји извесно време. Исто је тако добро у води размутити нешто ђубрета, нарочито говеђег и коњског, јер онда вода добија више хранивих материја.

К. Ивковић.

Сточарство.

Домаћи голуб.

Голуб је још за прастара времена постао човеков пратилац Народи старога света као и данашњи сматрају голуба као најчистију птицу. Стари Грци њима су приносили

жртве богињи лепоте и богу љубави. Римљани су гајили голубове у особитим кулама, које називаху голубињцима, као што се то и данас виђа у Нормандији и Белгији, где се често могу да виде по неколико хиљада голубова у једном јату.

Голубови највише користе својим месом, а особито од голупчића месо је врло сочно, укусно, а у старих голубова оно је нешто тврђе. Осим тога голубови се употребљују и као писмоноше за време рата. Голубије ђубре је веома добро за ђубрење баште.

Ко хоће да гаји голубове само зарад забаве и весеља, тај наравно бира голубе лепих боја, али који ничим не користе, јер не лете по пољу, него их ваља код куће хранити и они обично легу мале голупчиће. Али ко хоће да има од голубова користи, тај радије гаји т. зв. „пољске голубове" у којих перје није тако сјајно и лепо, али који приљежно лете по пољу хранећи себе и голупчиће без велике кућевне хране, не пробирају храну и плодњији су од оних скупоценијих голубова. Ових пољских голубова има две расе, једна мања, друга већа. Многи радије гаје мању расу, јер даље одлећу тражећи себи хране. Али мали голуби дају и врло мале користи, јер не живе дуго (око 4 године) и легу се свега два пута преко године. Стога је боље држати веће голубове, јер дају трипут веће користи.

Најзгодније време за пуштање голубова у голубињаке јесте пролеће. За овај посао ваља набавити пар младих голубова, који се већ сами хране, па их држати гдегод затворене док се не спаре. Тек после овога треба их пустити напоље и то кад је облачно или кишовито, да не би одлетели далеко од куће. А да би се научили, да храну траже и на другим местима, треба им нешто хране дати у голубињаку, а нешто опет ван њега.

Код голубова није баш тако лако познати које је голубан а које је голубица, јер често голубица сасвим наличи на голубана, па и гуче и окреће се исто као голуб. Гукање мужјака дубље је и јаче, а кад хоће да се пари гуче јако, окреће се и бије репом о земљу. Пољски голуби снесу преко године двапут или трипут по два јајета, али не оба узастопце, него оно друго обично другог дана. Први пут снесу у марту, други пут у августу месецу. Домаћи голуби снесу и по 6—8 пута преко године. Како снесе два јајета голубица почне одмах на њима лежати. Преко лета голубица лежи на јајима 17—18 дана, а зими 19—20 дана. Пошто се голупчићи излегу онда их родитељи сами негују. Пре свега их загрејавају да се потпуно осуше. Неколико сати после излежења дају им прву храну из своје гуше, некакву ретку кашу, а доцније придодају овој каши по неколико упола свареног зр-

невља и тако постепено све више и више, док напослетку не почну гутати само зрно.

Голубови се поглавито хране зрном, на пр. пшеницом, јечмом, овсом, кукурузом, хељдом, грашком, сочивом, грахорицом и т. д.

Исто тако голуби јако воле мирисаво семе, стога им понеки одгајивачи мећу у голубињак ананас, мирођију и т. д.

Голуби се обично почињу перушати (митаритн) у половини јуна, па пред зиму довршс перутање. За цело то време нису брзи и весели као иначе, не маре за парење, шта више парови се често разведу. Ово је готово болест и знаци њени јесу: голуби непрестано отварају кљун, који је испуњен слузавом течношћу, језик им пожути и дисање је теже него обично. Онда им треба давати воду са нишадором, јечам и нешто мало соли. — *Пролив* долази ако голуб једе много нездраве хране. Онда му ваља дати натопљени грашак.

К. Ивковић.

Ветеринарство.

Шкопљење ждребади.*)

Мушку ждребад најподесније је почистити (штројити, шкопити, кастрирати) када се телесно добро развију, тј. у старости између 2 и 3 године, када су јаја сишла из трбушне дупље и могу се лако опипати.

1.) Најзгодније годишње доба за штројење ждребаца јесте позно пролеће, и месец април и мај, кад се отопли, ждребе одмља, а на паши има траве. Тако исто ово се може радити и с јесени у месецу септембру и октобру.

Лето треба избегавати за овај посао услед велике топлоте, прашине, мушица и т. д. Зима такође није погодна из разлога што ране тешко зарашћују.

2.) Подељена су мишљења о томе: да ли штројење у раној младости утиче на развијање и пораст грла.

Штројење после године дана старости па на даље не утиче на телесно развиће, под претпоставком, да се уштројени коњи добро негују и хране.

3) Поткивање коња је једно нужно зло и коња треба оставити непоткованог све дотле, док му се копите добро не развију, а ако су теренске прилике погодне, треба са непотковањим коњем радити (јахати, вући, орати). Пре навршене

*) Одговор на питање Вукоја Божовића, економа из Придворице. — Кос.-Митровица.

друге, а још боље треће године старости не треба коња поткивати.

Коња треба поткивати у све четири ноге, што опет зависи од теренских прилика. У Бачкој и Банату обично поткивају коње само у предње ноге, пошто је земљиште равно и некалдрмисано.

М И. Илић,
ветеринар. пуковник.

Воћарство.

Јужне Културе

2. Наранџа (Citrus auratium).

И ово је дивна воћка топлих предјела, далеко издржљивија према студени од лимуна. Разликује се по плоду и лишћу које је мање, заокругљено, ситно рецкасто и миришљаво. Плод је округао, споља жут, месо жућкасто, а код неких и црвено и врло укусно. И она је донесена из жарких предјела, те ју је човјек као и лимун гајио и преносио из краја у крај. Наранџа (поморанџа) воли топле и влажне пределе, јер у њеној првој постојбини падају честе кише. Може да успијева и на висини од 600 м. над морем, али тешко зри, те јој плод не може бити укусан.

Код нашег народа, неранџа је добро примљена, што тврди и народна песма:

„Ој наранџо, воћко племенита!
Танка ли си, високо ли растеш!
Дажд доходи, теби корјен расте,
Вјетар дува, гране ти повија", и т. д.

Врсте. Наранџа има углавном две врсте: слатке и горке. Слатка има мање мирисаво цвијеће, а плод је са танком кором и врло укусан. Има их: црвених (малтешка), са плодом црвеним унутра као крв; занзибарска, португалска, шпањолска и друге, од којих, свака има понекад нарочиту особину. Бергамотке, које се гаје у Сицилији и Калабрији, ситног су, крушкастог плода, слатко-киселог укуса, и без обзира што је то као средина (хибрид) између наранџе и лимуна радо се на тргу траже. Горка наранџа (С. а, амара) ситног је плода и горко љута, мање вредности за употребу.

У Далмацији, Боки Которској и црногорском Приморју наранџа прилично успијева. У Котору има мањи расадник јужних култура „Agruma albina" (Власник г. Т. Доловски), који знатну услугу чини овом крају, продавајући по скромној цијени добре сађенице.

Наранџа расте и богато рађа обалама Јадрана, Јонског и Егејског мора, па се пружа и обалама Средоземног мора и даље.

И по лишћу и по цвјету, као и по начину живота, скоро у свему личи на лимун, те је ботанички опис излишан.

Наранџа, као и лимуни, цвјета код нас само једном, обично с пролећа, док у својој постојбини и топлијим крајевима (на пр. на Крфу, Сицилији) цвјета преко цијеле године.

Размножавање. Све оно што је речено код гајења лимуна, вриједи и може се применити и код гајења поморанџи, те је понављање сувишно. У Бару са успјехом примењују начин размножавања са „пиријом" и може се рећи, за други неће да знаду.

Наранџа и лимун нераздвојни су, те начин обраде, њега, калемљење и све око једне воћке, може се са успјехом применити и око друге. При доброј њези поморанџа може да живи 70—100 година.

Стабла израсту прилично, те се могу одгајити као и код воћке, када издржавају и велику студен. Мање „патуљице" лакше је његовати у вртовима и у случају оштрије зиме и покривати, заштити од хладноће.

Њега и размножавање је као и код лимуна, само се препоручује да се при кресању припази, јер слатка наранџа има цвјетове на крајевима једногодишњих гранчица.

Употреба. Плод наранџе и њихову употребу познаје сваки, те о томе не треба нарочито говорити. Сазрева с јесени, а главна је берба преко зиме, када се транспортује на велике тргове. Научењак J. Kőnig, подвргао је анализи и плод поморанџе, те је нашао да има: у плоду: 84·26, воде, 2·79 инв. шећ.; 2·86 шећ.; 1·35 лимун. кисел.; 1·08 азот; 0·43 пепела; у соку: 88·93 воде; 4·00 инв. шећ.; 4·96 шећ.; 1·39 лимун. кисел.; 0·38 азот.; 0·34 пепела.

Непријатељи. Као год и лимун, наранџу нападају многи штетници и паразити, и знатну јој штету причињавају.

3. Мандарина (Citurs nobilis).

Њена је домовина Кина, Јапан и Сундајска острва, откуда је прије 85 година понесена у Европу. Расте као грм, а може да се одгаји и стабло средње висине. Плод мандарине веома је укусан и њена култура све се више шири.

Врсте: Прво место заузима јапанска мандарина „Unšiju", која се много разликује од китајске. Год. 1900 набављена је ова врста на Кавказу (у Ђурџији) и пробано гајење „Уншију".

Из реферата онд. генер. губернатора Батунске области г. Б. Романовског-Бемањка види се, да је интересовање било велико и мандарина је одлично примљена. Уведена је која

стотина стабала и тако се брзо раширило њено гајење, да је број стабала достигао преко 500.000 комада, са годишњим приносима до 60 милиона комада плодова.

Мандарина „Уншију", разликује се од италијанске по томе, што је плод сочан и нема сјемења (спица) као ни оног јаког мириса којега многи не воле. Такмац „Уншију" јесте друга врста, тако зв. „Кинкан" мандарина, која је прилично крупног плода, угодног мириса, без спица и танке кожице. Плод „Кинкана" подесан је за слаткише. Мандарина је доспела у Далмацију и Ц. Гору по свој прилици из комшилука, Италије или Грчке и прилично успијева.

Размножавање. Као и друго рашће мандарина се множи: семеном, резницама „корењаком" и калемљењем. Поступа се као и код лимуна и наранџе, ма да калемљење иде теже, јер су гранчице танке и слабо сочне. Као подлога, најбоља је дивљака лимуна, „Citrus trifoliata", која брзо расте и издржава и јачу зиму до — 12° Ц.

Њега. Мандарина захтијева добро глиновапнено (кречно) земљиште, са мало песка. Воли равницу, а виђа се и на стрменитим падинама обалом Црног мора, и култура њена достиже до 44° сев. ширине (приближно околина Београда).

Мандарина се даде одгајити високо; поглавито у заклону и где има довољно воде за натапање. Дрво јој је тврдо, грана се и тражи чешће кресање. Лишће је ситније од лишћа наранџе, дугуљасто, ситно изрецкано, миришљаво и зимзелено. Цвијет бијел, појединачан или у китицама. Цвјета с прољећа. Плод је далеко мањи од наранџе, округао, мало пљоснат, кришкама избраздан, мекан, њежан и јако мирише специјалним мирисом „мандарине". Плод наше „барске" мандарине није укусан и нежан као онај са Крфа, јер се добро не негује и што калем није узет са неке боље врсте.

На гајење мандарине треба скренути озбиљну пажњу, јер су услови врло повољни по читавој Далмацији, Боки и Приморју до Бојане. Према досадашњим опитима, гајење мандарине успешно је и рентабилно, па како имамо и добар расадник у Котору „Агрума-Албина", користимо се и раширимо њено гајење, јер мандарина то заслужује.

Гајење лимуна, наранџе и мандарине рентабилно је дуж целе обале Јадрана, па је заиста при овако повољним условима грехота што толико грдан новац дајемо туђинцу за плодове. Љубитељи јужних култура, обратите своју пажњу овима воћкама, подигните цијену и углед наших домаћих производа!

Иво М. Калуђеровић.
агр.

Да шљива сваке године роди.*)

Познато је свима одгајивачима да наша шљива ретко доноси род сваке, но обично друге или треће године. Већина жали да је то тако у природи саме шљиве, тј. да тако мора бити. Међутим, то је погрошно схватање, јер у њеној природи није да она не рађа, но напротив да рађа сваке године редовно и добро. Да је ово тачно о томе се без сумње многи одгајивач могао уверити на појединим стаблима шљива, својим или свога суседа, која су по средњој околности посађена на бољим местима, да оне без разлике рађају сваке године Већи број наших одгајивача ово нередовно рађање тумачи тиме, што шљива није сађена у нарочито одређеним данима за сађење или што су сађене преступне године и т. д. Све ово, као што се види, нема никакве везе ни са шљивом ни њеном природом, па према томе ни са њеним рађањем. Међутим, узрок што она не рађа сваке године јесте: изнуреност у земљишту, оскудица у земљишној влази и терет годишњег рода у доба стварања резерве и родних окаца за идући род. Многа испитивања потврдила су, да све воћке па и шљива за време другог кретања сокова, а то је концем августа и почетком септембра месеца, обављају једну значајну радњу, стварање родних пупољака за идућу годину. А за стварање ових родних пупољака потребно је на првом месту, да шљива у то доба има у земљи довољно хранивих материја и влаге, а за овим, да је мање више слободна, одморна. Међутим, зна се да баш у то доба године у земљи има нејмање влаге и хранивих материја, а поред тога да се шљива налази под највећим теретом рода, који је не само својом тежином притискује и ломи, но за чије стварање, једрање и зрење мора потражити и последње остатке ових материја. И онда већ види се да није чудо, што у таквом случају не може да створи потребна родна окца и припреми довољно резерве за идући род, па стога и не роди. Напротив, кад би она у ово доба имала довољно влаге и хранивих материја у земљи, и била без терета већ постојећег рода, сигурно да би била у могућности да припреми у изобиљу родних окаца и осигура род за идућу годину. Да је ово тачно, навешћу само један доказ, који ће нам то најбоље потврдити. Наиме, познато је да наше ране воћке све скоро без изузетка рађају сваке године. Дуд, све сорте трешњи, вишњи, кајсија, џанарика, петровача јабука и т. д. рађају редовно и обично сваке године, сем ако их каква непогода не омете. Напротив све врсте јесењих и зимних воћака скоро никад не донесе сваке године род. Зашто? Просто зато, што све ране воћке рано сазру и

*) Важи и за остале воћке.

рано се ослободе терета свог рода и као такве имају довољно времена да се одморе и као одморне сачекају напред означено време, да са пуно снаге почну припремати резерву и стварати нова родна окца за идућу годину. Напротив, јесење врсте улазе у ово доба под највећим теретом свог рода и као такве боре се првенствено и до последних дана своје вегетације за изградњу плодова, док за стварање родних окаца за идућу годину немају могућности ни снаге. Ето, ово је очигледан доказ, зашто јесење воћке, па и шљиве, тешко рађају сваке године.

Како ово нередовно рађање шљива сваке године повлачи осетну штету за све одгајиваче, то се поставља питање, да ли се може и на какав начин натерати шљива на редовно рађање? Може и то на следећи начин. Треба шљиву неговати и гајити по свима правилима и прописима и пружити јој у току године све оно, што она за правилан и несметан пораст и добро рађење захтева. Нарочиту пажњу обратити да она у земљи испод себе има у доба стварања родних окаца за идућу годину довољно влаге и хранивих материја. Да би се ово постигло, треба унаоколо земљиште чешће ђубрити довољном количином доброг ђубрета, а поред овог добром обрадом одржавати горњу површину непрекидно у чистом, и трошном стању, како би на тај начин омогућили што више примање влаге од кише и чување влаге од испаравања. На овај начин биће шљива у могућности да и поред већ постојећег рода припреми родна окца за идућу годину. Али да би успех био сигурији, то и поред свега досад реченог, неопходно је нужно и врло корисно пред почетак стварања нових родних окаца, а то је обично у почетку месеца августа, да се свако стабло са понеколико канти, а још боље чаброва залије течним, раствореним ђубретом Јер заливањем овим течним ђубретом, које брзо дејствује уноси се у земљу у најповољнији моменат и доста хранивих материја и влаге, које шљива помоћу својих жилица брзо прими и употреби за изградњу родних окаца, и тиме осигурава род за идућу годину.

Како ће ускоро наступити кретање других сокова код шљива, т. ј. доба за стварање нових родних окаца за идућу годину, неопходно је потребно да се још сада побринемо, те да спремни сачекамо и благовремено наше шљиве залијемо довољном количином течног ђубрета, па ћемо добити рода и у идућој години. Учинимо и пробајмо, па ћемо се сами уверити. Истина да овај посао изискује доста труда и рада, али је истина и то, да се он богато награђује, јер за сваку канту или чабар течног ђубрета, пруженог у ово доба шљиви, она ће нам у идућој години дати доста шљива.

Драг. Ј. Спремић.

Виноградарство.

Како да се побољша квалитет грожђа за јело?

Члан Пољопривредне подружине из Голбока, г. Светозар Ђуришић, пита Српско пољопривредно друштво шта треба да ради са виноградом, да би гроздови били растресити, са мањим бројем крупнијих пупади и да ли се то може постићи прскањем бордовском чорбом винограда који је у цвету. Питање је интересантно, нарочито у садашњим приликама, када су винске сорте грожђа све мање приносне, док се стоне сорте грожђа, нарочито оне које имају крупне, растресите гроздове и велике лепо обојене бобице, све више траже и увек добро плаћају.

Пре свега да грозд буде крупан, растресит и бобице велике, лепе на око, то на првом месту зависи од сорте грожђа. Сорте са мањим гроздовима и ситним, збијеним пупадима немогуће је негом дотеривати да буду велики и лепи. Међутим од сората које по природи имају крупне, лепе гроздове, ову крупноћу грозда и зрна можемо још повећати и то на више начина. Ђубрење винограда с јесени или за време зиме, правилна резидба с пролећа, наводњавање или заливање винограда два три пута преко лета кад се и ако се потреба укаже, чини да се гроздови лепше развијају. Ако пак резидбом винограда није подешена правилна родност винограда, него је чокот понео више гроздова него што га може исхранити, потребно је по извршеном оплођавању гроздова уклонити све оне прекобројне гроздове, а оставити на чокоту само најбоље гроздове, правилно распоређене на чокоту. Истовремено на остављеним гроздовима изврши се прорећивање пупади. Прорећивање се понови још једном, а по потреби и двапут и то кад се пупад упола развију и пред почетак зрења. Ово се прорећивање врши дугачким, шиљатим маказама, а уклањају се првенствено унутрашња пупад, пупад која се додирују и која су слабо развијена. Остављени гроздови и разређена пупад боље се развију, буду крупнија и лепша.

И прскањем винограда у цвету може се постићи прорећивање гроздова, али како је ово прорећивање остављено случају на вољу, то се прорећивање не врши равномерно, негде се читав грозд уништи, негде већи део, негде остане грозд читав, те овај начин није за препоруку.

Ако хоћемо да имамо нарочито лепе и развијене гроздове, то можемо постићи тако званим *прстеновањем*, које се врши овако: у дну зеленог ластара који носи грозд, или још боље у дну прошлогодишњег зрелог ластара на коме се налазе зелени ластари са грожђем, уклони се свуд унаоколо један пр-

стен од коре око 3—4 мм ширине до самог дрвета. Овај посао врши се нарочито маказама, а ако њих нема онда ножем и то после извршеног оплођавања грожђа.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Г. Мајеровић у једном чланку препоручује калемљење мушмула на крушку, дуњу и глог, али није назначио разлику између њих, која је најбоља за подлогу. У истом чланку није назначио доба калемљења, што је врло важно знати, као ни начин калемљења, и напослетку није назначено, на коме растојању треба садити тако окалемљене мушмуле.

Свеш. П. Матејић.

Одговор: Све три наведене врсте подлога врло добре су, јер се калемљена мушмула на њима врло добро прима, добро расте и рађа. Ово разуме се ако се посаде на одговарајућем положају и земљишту. Али и ако је ово тако, ипак се може рећи, да оне у свом порасту и избору положаја и земљишта нису једнаке, те је према томе тешко рећи, која је од њих боља за све положаје и земљишта, па и ваше, чији опис нисте дали. Мушмула калемљена на крушци врло добро успева, бујно расте и добро рађа, ако је посађена на положају и земљишту које одговара крушци као подлози, а то је на благо нагнутом, сунчаном положају, на снажном и средње влажном земљишту. Калемљења на дуњи нешто слабије расте од прве, али ипак доста снажно и бујно, ако је посађена на положају и земљишту подесном за дуњу, а то је на заклоњеном, благо нагнутом положају, са снажним и нешто влажнијим земљиштем. Калемљења на глогу расте средње величине, као и сам глог, ако се посади такође на нешто бољем положају и земљишту. Иначе и поред овог као таква добро подноси и нешто лошије положаје, слабије и суво земљиште ако бољег нема, и у томе је њено преимућство над осталим. Према овом и према вашем положају и земљишту, изаберите једну од њих, али вам напомињем, да ћете најмање погрешити ако узмете глог, јер је он иначе прилагоднији за све положаје и земљишта.

Доба калемљења мушмула на ма којој било подлози најбоље је пролеће, и то што раније, т. ј. пре кретања сокова. Ради овог потребно је калем гранчице отсећи још у месецу фебруару, са добрих, здравих и добро рађајућих стабала, и исте до калемљења чувати у влажном песку или земљи.

Начин калемљења зависи од старости подлоге, односно од њене дебљине. Ако подлога није дебља од малог прста

на руци, најбоље је исту калемити на спајање. Јачу од овог на исечак, а још јаче могу се калемити и у процеп са по две калем гранчице.

Растојање, на коме треба мушмулу садити, зависи од подлоге на којој је накалемљена, од положаја и земљишта на коме се жели садити, и од начина будућег гајења. Ако је калемљена на крушци, треба јој дати веће растојање, јер је она најбујнија. Ако је калемљена на дуњи, може јој се дати нешто мање. А ако је калемљена на глогу још нешто мање. А ако се сади на равном или благо нагнутом положају треба садити на већем, а ако се сади на стрменитијем, на мањем растојању. Ако је земљиште дубоко, снажно и довољно влажно, треба садити на већем, а на слабијем и сувљем на мањем растојању. Ако се гаји као висока треба садити на већем, ако се гаји као ниска, на мањем растојању. Да ви не би ипак у овом грешили, треба да знате да је њен пораст доста приближан порасту шљиве и према томе треба јој дати растојање као и шљиви, а то је најмање 5 м.

Д. Ј. Спремић.

Питање: Имам краву наше расе, средње развијености мирна, јешна, стара 5 год. и 9 месеци, пуштена под држав. ног бика 10 јуна пр. год., отелила 19 марта тек. год. по по дне у 3 часа друго, мушко теле, нормално развијено, по длаци налик на мајку. Код телета се одмах приметило: да су му очи мутније него што би требало, да не покушава никако да се дигне, сем што је с времена на време подрхтавало. За све време до 5 овог месеца, када је преклано, теле је дизано, држано на рукама и задајано, сису само није умело да узме, већ му је уметата у уста, а ако је упусти само је није умело узети. За све ово време није се ниједанпут јавило; ноге је само с времена на време опружало и савијало лежећи. На ногама није примећен никакав оток, нарочиво на зглавковима, нити је на притисак руком реагирало, температура нормална.

Крава се отелила у стаји у боксу, где је и негована; простирка је била чиста, у стаји тој није се десио никад овакав случај. Прво теле, женско, отелила је тачно 290 дана, док је ово друго отелила тачно 282 дана.

Ноћу пред телење краве у стаји су била и три коња, од којих се један те ноћи одрешио и тукао са другим коњима, али бокс нису били повредили нити су могли краву повредити; у стаји је било празног простора још за 4 грла.

Теле је у току ових 17 дана нормално напредовало и било добро испуњено, опадање — мршављење — апсолутно

није се могло приметити. По свему изгледа ми, да је овде у питању нервни центар.

Молим, да ми се преко Тежака објасни овај случај.

Чедомир С. Протић.
Горња Буковица.

Одговор: Ово је један врло добар опис и извештај, што сведочи да је г. Протић добро упућен у сточарство.

И поред овог извештаја није могуће поставити тачну дијагнозу у овом случају, јер није извршена секција — разуђивање — да би се открише евентуалне промене у мозгу и кичменој мождини.

Молимо г. Протића да извести уредништво „Тежака": 1) да ли је ико вршио секцију овог телета и шта је при томе нађено?

2) Чиме је крава храњена и

3) Јесу ли бик и крава по пореклу од здравих родитеља и да ли се још какво овакво теле отелило од предака по оцу и мајци.

Милан И. Илић,
ветеринарски пуковник.

Некролог.

† Видоје Јовановић.

Земљорадник из Дучине; срез космај; оснивач и редован члан среске Пољопривредне подружине у Сопоту, резерв. официр и члан Српског пољопривредног друштва.

На дан 25 маја тек. год. умро је Видоје Јовановић у Дучини, који је био добар пољопривредник, оснивач и редован члан среске Пољопривредне подружине у Сопоту, редован члан Српског пољопривр. друштва и резервни официр.

Пок. Видоје био је трезвен човек, добар и искрен друг и вредан пољопривредник.

Смрћу његовом Дучина губи једног поштеног и вредног грађанина и разборитог пољопривредника, а среска Пољопривредна подружина једног од својих најбољих чланова, који је увек предњачио како у Подружини тако и у Дучини у привредном и културном напредовању, и лично давао примера у рационалној обради земље, гајењу стоке и примени вештачких ђубрива, услед чега је се код њега увек могла видети лепа њива, башта, ливада, добра пасмина стоке па и питоми зечави.

Он је у Дучини први почео гајити сточну репу и вршити опите са вештачким ђубривима, у чему је имао лепог успеха.

Учествовао је у свима ратовима, где се увек показао као добар друг и храбар војник, услед чега је напредовао до чина капетана II класе и одликован за храброст и ревносну службу.

Пок. Видоја испратили су до вечне куће многобројни другови, пријатељи, познаници из Дучине и околних места, као и више чланова среске Пољопривр. подружине са г. Душаном Тошићем, секретаром среске Пољопр. подружине и среским пољопр. референтом.

На гробу су одржали врло дирљиве говоре о врлинама и заслугама пок. Видоја као пољопривредника, друга, ратника и човека, ова господа: Душан Тошић, Милан Милекић, економ и бивши обласни посланик из Раниловића, Милан Радоњић, свештеник бељански, чији су говори дубоко тронули присутне.

Покојног Видоја жалиће дуго сви они који су га познавали, јер је био вредан и умешан, а као друг искрен и веселе нарави, те је често правио шале и доскочице у друштву.

Бог да му душу прости!

М. М. „Ђуша".

Белешке.

Оснивање Воћарско-малинарске задруге.

У својству надзорника Главног савеза српских земљорадничких задруга у Београду, г. Тихомир Кузмановић, учитељ у Жичи, приликом прегледа рада и стања Кредитне и потрошачке земљорадничке задруге у Трнави код Чачка, утицао је и придобио управни и надзорни одбор обеју горњих задруга да оснују Воћарско-малинарску задругу.

У циљу остварења горње намере издат је штампан проглас, у коме су укратко изнесене користи од удруживања и задругарства и сазвана оснивачка скупштина на дан 24 маја т. г. у трнавској основној школи.

Поред завидног броја задругара и других пољопривредника, скупштини су присуствовали од Главног савеза, покретач идеје г. Тихомир Кузмановић, од стране Пољопривредне подружене у Чачку њен претседник г. Милош Поповић и чланови управе г. г. Богољуб Илић, срески начелник и Милош Петронијевић из Атенице, а од пољопривредних, државних и бановинских чиновника г. Жика Тодоровић, срески пољопр. референт.

Скупштуну је отворио г. Мил. Туцовић, месни свештеник, а претседавао јој је по жељи присутних г. Кузмановић, учитељ.

Први говорник био је г. Илић, срески начелник, који узгред буди речено, и као човек и као претставник власти врло издашно помаже све пољопривредне и задружне установе. Г. Илић је поздравио присутне као претставник државне власти, изнео користи задругарства и пожелео успешан рад скупшине. Потом је срески пољопривредни референт г. Тодоровић у краћем говору изнео услове и погодбе за напредак нове задруге.

Г. Милош Поповић је у свом говору изнео рад и сарадњу Српског пољопривредног друштва и његових Подружина на задружном пољу.

Г. Миленко Поповић, пољопривредник из Трнаве, један врло напредан задругар и стари поборник идеје задругарства, дугогодишњи и садашњи активни радник у задругама, у свом дужем говору врло је лепо документовао и духовито народним језиком, оригинално, као одличан познавалац, изнео живот и рад задруга и задругара, упоређујући исти са ранијим и садашњим животом и радом и социалним приликама на селу. Говор г. Поповића би по својој оригиналној вредности врло корисно послужио за пропаганду у задругарству.

Последњи говорник био је г. Кузмановић, претседник скупштине. Он је у свом говору, који је трајао скоро 1·30 часова, и зналачки и педагошки за масу, која га је слушала, изнео живот и рад задругарства у Србији од постанка до данас.

Говор и излагања г. Кузмановића оставили су најлепши утисак на све присутне и јако их одушевили. Г. Кузмановић је својим логичким, течним доказима, поткрепљеним изношењем о задругарству у Данској и његовим успесима, толико јако утицао на присутне, да су се сви задругари поносили именом задругар, а завршетак његов сви су одушевљено и искрено поздравили.

Говор или боље рећи предавање г. Кузмановића је са најлепшом пажњом саслушано и сви присутни су га у најлепшој успомени задржали. У своме у сваком погледу похвалном говору, г. Кузмановић је нагласио, како се задругарство нагло развија и шири од 6 јануара 1929. год., одајући хвалу и признање Њ. В. Краљу и Краљевској Влади на помагању задругарства.

На дан оснивања задруге уписало се 104 задругара са по једним и више удела. Изабрана је управа и задруга потпуно организована.

Нова задруга има врло погодно и широко поље рада и ми верујемо у њен потпун успех. Задруга ће моћи да лиферује само 6—8 вагона малина годишње, а осталих врста воћа и шљива у много већим количинама.

Радо износимо рад на оснивању ове задруге, желећи да се на г. г. Кузмановића, Илића, Поповића, Тодоровића и остале њихове сараднике угледају и други народни учитељи, просветитељи и пријатељи.

Б.

Слава Пољ. књижнице и читаонице у Кусићу — В. Градиште.

И прошле и ове година Пољопривредна књижница и читаоница у Кусићу прославила је на врло свечан начин свога патрона Св. Кирила и Методија 24 маја ов. год.

Свечаности при вршењу верских обреда и сечењу славског колача присуствовали су сви чланови и многобројни гости из места и околних села, као и из В. Врадишта. Међу гостима су г. г. Сретен Ј. Ђорђевић, начелник среза рамског, Влада Стојићевић, управник среског расадника, Живојин Н. Рајковић, књижар из В. Градишта, управник пошт. тел. станице из Вел. Градишта и многи други.

После свршених верских обреда и сечења колача, гостима је приређен ручак од јестива и пића које су сами чланови као свој прилог донели. После ручка настало је народно весеље уз свирку музике и играње у колу, које је трајало до заласка сунца.

Цела свечаност изведена је у духу искрене манифестације оданости установама које раде на стручном васпитању и општем просвећивању народа, што је врло успешна појава за напредак нашега села.

Сви гости из Б. Градишта држали су за време ручка поједину здравицу у виду предавања, а поред њих и г. г. Борисав Љ. Стевић, претседник и Љуба Милетић, секретар књижнице и читаонице, које су присутни пажљиво саслушали.

На дан славе уписали су се за чланове утемељаче Пољопривредне књижнице и читаонице у Кусићу, г. Јоца Селић претседник општине и његова госпођа Јелена и г. Рафајило Р. Живојиновић, сви из В. Градишта.

Све Пољопривредне књижнице и читаонице треба да следују примеру ове у Кусићу и да по правилима прослављају Св. Кирила и Методија, словенске учитеље и просветитеље, па и ако ће се та прослава најскромније извести, јер се установа прославом оживљава, подиже и за њу развија јача пропаганда.

Б.

Цене пољопривредних производа на дан 24 јуна 1931 г.

Пшеница

Бегеј 79/80, 2%	180.—	187·50
Тиса 79/80, 2%	182·50	187·50
Дунав, Банат 79, 2%	167·50	172·50
„ Бачка 79/80, 2%	167·50	172·50
„ Срем 78, 2%	160.—	165.—
„ Србијан. 78, 3%	147·50	155.—
Сава 77/78, 2—3%	147·50	152·50
Смед. вагон 77/78, 2-3%	145.—	150.—
Главна пруга, Србијански 77/78, 2-3%	145 —	150 —
Главн. пруга 78/79, 2-3%	147·50	152.50
Узана пруга 77/78, 2 3%	145.—	150.—

Кукуруз

Бегеј	97.—	102.—
Тиса	98.—	103.—
Узана пруга, бели	100 —	103 —
Дунав. Банат	97.—	102.—
„ Бачка	97.—	102.—
„ Срем	97.—	102.—
Сава	97.—	102.–
Глав. пруга србијански	100.—	104.—
Сремски, утов. ст. кв. до границе	94.—	98.—
Сремски, утов. ст. пар. Инђија	94.—	98 —
Банатски, утов. ст. пар. Бршац	91.—	95.—

Овас

Српски	175.—	180.—
Бачки	177·50	182·50
Сремски	177·50	182·50
Македонско-Косовски	147·50	155.—
Узана пруга	175.—	180.—

Пасуљ

Србијански, 2—3% гл. пруга са вређама	205.—	215.—
Бачки	210.—	220.—
Сремски, Београд лађа, бруто за нето	210.—	220.—

Млински производи

Мекиње	105.—	112.—
Кукољ самлевен, Београд	80.—	90.—

Стока и сточни производи

Волови и бикови I класе	7.—	7·50
„ „ II „	6.—	6.75
„ „ III „	5.—	5·75
Краве I класе	6.—	6·50
„ II	5·25	5·75
„ III	4 —	5 —
Биволи	4.—	5 50
Овце	4.—	5.—
Јагањци	4.—	5.—
Свиње тешке, зреле	7 50	8.—
„ средње	6·50	7·25
„ лаке	6·50	7·25
„ мршаве	8.—	9.—
Сланина усољена	10.—	11 —
Маст	12.—	12·50
Живина	14.—	19—
Јаја	55.—	65.—

Равно

Сено, вагон Београд	80.—	90.—
Ратна штета	403.—	404.—

Записник

22. седнице Управног Одбора С. п. д., одржане 27 маја 1931 године у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, В. Матић, А. Рашковић и Т. Владисављевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. Дамњановић.

I 344) Прочитан је и усвојен записник 21. седнице Управног Одбора.

II 345) Примљен је знању записник 21 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је запасник 21 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

346) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

347) Да се одобравају привремена кредитирања, осим оних под бр. 5763, 5789, 5791, 5742 и 5786.

348) да Подружина у Мојсињу, о свом трошку преда карбокримп Подружини у Чачку, а празну бурад Друштву, па се затим одужи по рачуну.

349) Да се по молби бр. 5920, не може дати помоћ, пошто је и ово Друштво хумана установа и нема буџетске могућности.

IV Прочитан је записник 21 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

350) Да се одбију понуде; бр. 5819 за азбест, бр. 5699 за рибље брашно, бр. 5676 за крњаче и бр. 5693 за прскалице.

351) Да се набави 300 кгр. репе угарњаче по понуди бр. 5667).

352) Да се набави 100 Нехвилових виноградарских прскалица, пошто је прва партија распродата.

V Прочитан је записник 21 седнице програмског одбора, па је одлучено:

353) Да се одговори крајинској Пољоприв. подружини, да по друштвеним и подружинским правилима не може давати помоћ у новцу, и да јој ово Друштво не може дати одобрење за такав рад.

354) Да се усвајају услови под којима ће се шиљати младићи на праксу стим, да се допуне и одредбама: да неуредне и непослушне практиканте могу поседници да врате, и друго, да по завршеној пракси добију практиканти уверење о раду, способности и владању.

355) Да по жељи Бановина, Друштво прими на себе избор младића за одашиљање на праксу стим, да Бановине накнаде трошак око овога рада.

356) Да се Ср. пољопр. референту у Тузли, исплати 200 дин. за одржано предавање код Подружине у Пурачићу.

357) Да се усваја предлог који ће се поднети Министарству пољопривреде за измену чл. 19. закона о пољопривреди.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

358) Да се одобри кредит Подружинама: у Д. Крчину 25.000 дин., у Брезовици Т. 6000 дин.; у Рашкој 20.000 дин., и у Смедереву 100.000 дин. стим, да се урачуна и стари дуг у колико га имају и да кредит могу да користе према броју чланова.

VII 359) Прочитан је извештај друштвеног делегата г. Б. Милутиновића, с конференције у Мин. пољопривреде, на којој се претресао пројекат закона о Пољоприв. коморама. Прочитан је такође и извештај делегата Банатског пољопр. удружења по истом питању, па је одлучено, да се усвоји из-

вештај г. Б. Милутиновића, коме за труд признати награду од 300 динара.

360) По питању израде програма за воћарски конгрес одлучено је, да се замоле одређени чланови да спреме за идућу седницу програм.

VIII Саопштења и иредлози.

361) Прочитани су позиви: Академије наука на парастос добротворима; Љубљанског велесајма на свечано отварање сајма и Југословенског гутемплерског друштва на трезвењачки сабор. Одлучено, да на парастос иде г. В. Матић.

362) Прочитан је телеграфски поздрав са славе Пољопр. књижнице и читаонице из Кусића. Одбор прима знању са живели!

Са овим је седница закључена.

Век нервозе

Већина данашњег поколења пати од нервозе и артритских болести. Већина људи превремено стари и умире: самоубијства, убиства и друге породичне трагедије, апатија, несаница главобоља, малаксалост и т. д. постали су обична појава код данашњих људи А узрок је свему томе малаксавање наших животних жљезда и нагло тровање крви са отровима од нарушене размене материја (мокраћна киселина и др.). Међутим научно је утврђено, да после заситења организма са физиолошким екстрактом (као „Калефлуид*) од животне жљезде младе животиње, организам се чисти од отрова и поново нормално ради, а као резултат нервоза и др. болести пролазе, снага се враћа, и прељашњи болесник постаје поново здрав, енергичан и радноспособан т.ј. напросто помлађен

Бесплатно детаљна литература „Болести* тражити: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир* Милош Марковић.

„Калефлуид* се добија у свима апотекама; у продаји и флашице од Дин. 60.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штамп. табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском Пољопривредном Друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350

Тел. бр. 4-93

ШТАМПАРИЈА
М. ЦВЕТКОВИЋ
прима на израду све штампарске послове.

Плави камен

са преко 99% бакарног сулфата, набавило је Друштво за своје Подружине и чланове, и продаје га засада: на мање количине, (испод 5.000 кгр.) по 7.70 дин. кгр. а на веће количине (преко 5.000 кгр.), по 7·50 дин. кгр. Од ове цене добијају чланови 5% попуста. Подружине и чланови Друштва нека се благовремено јаве колика им је количина потребна. За каквоћу плавог камена фабрика гарантује, а сваку пошиљку Друштво анализира у Огледној и контролној станици у Топчидеру.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, давајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** разашиље поштом на доплату

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар
у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—
Поштарину и паковање не урачунава.

Што се ја сада осећам здрав, јак и чио, и што је моја слабост, коју сам имао услед маларије — престала, то могу и морам само Вама и Вашем спасоносном проналаску — гласовитом Феродовиму захвалити. Зато господине Богдановићу изволите примити моју вечиту захвалност на добру, које ми учинисте Вашим Феродовимом. Где год могу хвалим тај гласовити лек, те молим да ми пошаљете још 6 флаша да понудим и мог пријатеља коме сам причао о том силном дејству Вашег Феродовима.

Крива Паланка. Примите моје искрене поздраве
Петар Петровић, финан. чиновник

Ратари и господари!

Ако желите да весело и ваљано косите ваша поља и ливаде, наручујте само наше гласовите и свуда познате коване косе ворчарке гргићке, руком рађене од најбољег енглеског челика, изванредно оштре и дуготрајне у свакој форми и величини и од Краљевске економије пробане и признате као најбоље косе. Исто сведоче хиљаде захвалница из целе наше Домовине, а и ван наше Домовине. Ове године цену смо снизили за 10 динара по комаду. Цена је 70 динара по комаду. Ко наручи 10 комада добије једну косу на дар. Брусови за косе, талијански цеђани, цена од 10—50 динара по комаду. Све наруџбе извршавамо поштено и уредно и одмах отпремамо. Мање од 2 ком. не шаљемо. Код наруџбе молимо тачну адресу. ПАВАО ЋОСИЋ — ГРГИЋ, Радионица кованих коса, основана 1830 год. МРКОЊИЋ ГРАД, БОСНА.

Пољопривредници!

Добра земља, добре справе и рационална обрада не могу осигурати добру бербу, ако је културно биље нападнуто болестима и штеточинама, јер само здрава и добро однегована биљка може дати добар принос.

Зато сви у борбу против болести и штеточина на културном биљу.-- На време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате

Агритокс за прскање винове лозе, воћака поврћа и цвећа, против грожђаних мољаца, лисних вашију, гусеница и т. д.

Арзолу за прскање винове лозе, шећерне репе и осталих ратарских усева против грожђаних мољаца, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина, које нагризају зелене делове биљке.

Сулфарол за прскање винове лозе, поврћа и цвећа против оидијума, плесни, коврчавости, монилије и т. д.

Кускутан за прскање детелине против вилине косице.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.
БЕОГРАД

Телефон 3-80. **Пошт. фах 423.**

Све наше препарате продаје по фабричној цени за Подружине и чланове

Српско Пољопривредно Друштво — Београд

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Главора, 62 Тел. 33-37.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено по
Рев. Мин. Пошта и Тел.

Бр. 14. Београд, 15. ЈУЛА 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Ње. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ЗАКОН О ИЗВОЗУ И УВОЗУ ПШЕНИЦЕ, РАЖИ И ПШЕНИЧНИХ БРАШНА.

У свима земљама скоро пољопривреда преживљује врло тешке дане, јер су цене пољопривредних производа далеко испод цене коштања, односно производних трошкова. Ни у једном другом пољопривредном производу нису тако велике промене наступиле као што је случај са пшеницом, која се у свету највише производи, те је доста има нарочито у америчким државама. Ове су својом огромном производњом тако рећи упропастиле европске државе То је и главни узрок, што ће, како многи говоре, цене пшенице на великим светским тржиштима достићи висину од 100—90 дин. за 100 кгр. пшенице. Значи да би цена пшенице на нашим домаћим тржиштима била око 60—70 дин. за 100 кгр. А ово би тек значило праву пропаст за наше земљораднике, који се још нису повратили од оних несрећних сушних година, а које је падање цена пољопривредних производа прилично осиромашило.

Да би заштитиле своје пољопривреднике од великих губитака, који би настали великим падањем

цена пшенице, многе су иностране државе интервенисале у одржавању пшенице, а неке су заштитиле великим увозним царинама и на тај начин одржавају високу цену пшенице. Америка и Канада прве су почеле са утврђавањем цена пшенице помоћу својих моћних организација. Вели се да је Румунија прошле године дала, око 2 милијарде леја за одржавање високих цена пшенице, односно то одржавање цена коштa румунску државу око 2 милијарде леја. Мађарску је то коштало око 450 милиона динара. Бугарска преко нарочите државне установе плаћа својим произвођачима за пшеницу трећину више од цене пшенице у иностранству. Немачка одржава цену пшенице на 450 дин. коју углавном продају њени великопродавци, и то помоћу високе увозне царине, која износи око 25 златних марака, 330 дин за 100 кгр., тако да друге државе немају рачуна да увозе пшеницу.

Пошто је такав положај свуд около нас, морала је и наша држава да узме у заштиту наше пољопривреднике и она је то учинила законом, недавно донесеним, *којим ће се одредити цена пшенице од 160 дин за 100 кгр. што вреди за пшеницу просечног квалитета; она бољег типа по своме пореклу плаћа ће се сразмерно више. Ове ће се цене током године повећати.*

Важност овога закона, који је ступио на снагу 27. јуна ове год., толико је велика, да се са њим ваља да упознају сви наши пољопривредници. Његови поједини параграфи гласе овако:

§ 1. Извоз и увоз свију врста пшенице, ражи и пшеничних брашна искључиво је право државе.

§ 2. Искључиво право из § 1. врши преко својих органа или установе коју за то овласти Министар трговине и индустрије по пристанку Претседника Министарског Савета.

§ 3. Одредбе овог Закона не односе се на превоз робе поменуте у § 1. као ни на обавезе примљене међународним споразумима у погледу вршења пограничног промета.

§ 4. Овлашћује се Министар трговине и индустрије да пропише ближе одредбе за рад овлашћене установе, као и остале одредбе за извршење овог Закона.

§ 5. Ступањем на снагу овога Закона престају важити све одредбе које су противне одредбама овога Закона.

§ 6. Овај закон ступа на снагу када га Краљ потпише, а обавезну снагу добија на дан обнародавања у „Службеним новинама".

У вези са овим законом и одлуком Краљевске владе о одржавању цена пшенице у овогодишњој житној сезони, дата су од надлежних и ова објашњења:

Увоз пшенице, ражи и пшеничних брашна из иностранства у нашу државу искључиво је право државе, која ће тај увоз у случају потребе вршити преко Привилегованог извозног друштва.

Превоз споменуте робе преко територије наше државе је слободан, а исто тако одржаће се све обавезе, предузете међународним конвенцијама у погледу вршења пограничног промета.

Извоз пшенице, ражи и пшеничних брашна врши се на темељу овлашћења Министра трговине и индустрије искључиво преко Привилегованог извозног друштва у Београду и његових заступстава у Загребу и Скопљу, као и преко земљорадничких задруга, трговаца и извозника, који купују пшеницу, раж и пшенично брашно од произвођача за рачун Привилегованог извозног друштва.

Унутра у границама наше државе, промет са пшеницом, ражи и пшеничним брашном потпуно је слободан, а врши се као и досада несметано. Куповину од произвођача врше како задружне установе, тако исто и млинови и трговци и т. д. Исто тако могу и задружне установе, трговци и млинови међусобно без икаквог ограничења куповати и продавати пшеницу, раж и пшенично брашно. *То значи да произвођач слободно може свом купцу (дакле било Извозном друштву, било задрузи, било млину и т. д.)*

да прода своју пшеницу, а купац може слободно куповати уз једну обавезу, да плаћи цену одређену решењем Министарског савета.

Цене које ће Привилеговано извозно друштво у појединим крајевима плаћати произвођачима, трговцима и задружним установама и т. д:

На бази утврђене цене 160 дин. 100 кгр. пшенице, објавиће ово Друштво од времена на време. Ове ће цене бити тако одређене, да земљорадничке задруге, трговци или други посредници, који од произвођача робу купују добијају за око 5 дин. па 100 кгр. бољу цену, него коју произвођачу плаћају и то као оштету на њихов труд, административне и друге трошкове. При томе дакле остаје као база, *да произвођач никако не добије мање него 160 дин. за 100 кгр. пшенице просечног квалитета* свог краја утоварено у вагон или шлеп пријемних железничких или шлеповних станица. *Уколико произвођач донесе пшеницу директно до шлепа, добиће и већу цену која одговара трошку транспорта до шлепа.*

Цена од динара 160 за 100 кгр. вреди за пшеницу просечног квалитета; она бољег типа по свом пореклу плаћаће се сразмерно више. Ове ће се цене током године повећати.

Прву објаву цена даће Привилеговано извозно друштво још пре 5. јула ове године, којим даном према решењу Краљевске владе почиње акција око одржавања цена.

Као што се види из самог текста закона о извозу и увозу пшенице, ражи и пшеничних брашна, и датог званичног објашњења, држава задржава право извоза и увоза поменутих производа, заводи монопол извоза и увоза ових производа, који ће у ствари бити користан по произвођаче, јер их спасава једног огромног губитка, који би износио око 100 дин. по стотину кгр. пшенице. Не треба мислити да ће држава имати користи од тога монопола. Она ће имати од тога великих губитака, који по прорачуну треба да износе око 210 милиона динара на 30·000 вагона,

колико ће по прорачуну моћи извести у иностранство јер су цене у иностранству 80—90 дин. за 100 кгр. пшенице. Држава плаћа произвођачима најмање 160 дин. 100 кгр. пшенице, а она ће ту исту пшеницу моћи продати у иностранству према садашњим изгледима по 80—90 дин. 100 кгр. Ако буде за извоз више од 30·000 вагона, а цена пшенице падне још ниже, држава ће још више изгубити.

На овај губитак држава се решила из виших интереса народних, које су јој налагали међународна тржишна ситуација и садашње стање наших земљорадника. Рачуна се да ће произвођачи имати ове године око 120·000 вагона пшенице за продају, пошто задрже потребне количине за семе и своју сопствену потрошњу. Ту количину, коју доноси на тржиште, наш произвођач би продавао по 60—70 дин. сто кгр. јер ће нова пшеница бити у иностранству 90—100 дин. Када се одбију транспортни и други трошкови, трговци и купци плаћали би нову пшеницу сигурно по 60—70 дин. 100 кгр. Ако ранију количину од 120·000 вагона обрачунамо по 60 дин 100 кгр. излази, да би наши произвођачи добили око 720 милиона динара. Благодарећи посредовању државе, произвођачи ће добијати за 100 кгр. просечне пшенице 160 дин., дакле по 100 дин. више на сваких 100 кгр. За целокупну количину од 120 000 вагона они ће добити 1.200 (милијарду и две стотине милиона), више дакле 500 милиона динара. Држава је стицајем прилика на светским тржиштима *приштала да изгуби 210 или још више милиона, да би наши произвођачи, њени грађани добили за своју пшеницу 1 милијарду и 200 милиона.*

То је један од најглавнијих разлога који је нашу државу натерао да претрпи овако велики губитак и да за своје произвођаче пшенице учини оволику жртву. Али она је свесна да је тај губитак мали према оној добити која долази њеним грађанима.

Још један је разлог, који је државу нагонио да узме у своје руке извоз пшенице, а то је тај, што се данас не може више да извози пшеница у неодре-

ћеним количинама. Државе увознице пшенице одредиле су количине које се могу увести, и извесне количине добићемо и ми, које можемо по нарочитом споразуму да увеземо у Чехословачку, Аустрију, Немачку и Француску. Пракса је показала да се те количине искористе у потпуности ако је извоз усредсређен у рукама једне установе, у овом случају државе. То је и циљ увођења монопола извоза пшенице, ражи и пшеничних брашна, који је регулисан овим законом.

Иначе је унутрашња трговина пшенице и млинским производима потпуно слободна у земљи и неограничена. Произвођач може да продаје своју пшеницу комесхоћа, трговцу, млинару, задругама, а ови ће га продавати Привилегованом извозном друштву, које ће све количине откупљивати и извозити их, које је за то искључиво овлашћено. Сваки купац пшенице има једино ту обавезу, да пшеницу плати по цени одређеној од Министарског савета и објављеној преко Привилегованог извозног друштва, која не сме бити мања од 160 дин. за 100 кгр. пшенице просечног квалитета. Уколико резерве пшенице у току сезоне, буду мање, биће сразмерно и веће цене, те је тако пружена сигурност за постизање већих цена, ако се произвођачи реше да чувају пшеницу, ако је у опште могу чувати.

Ми смо сматрали за дужност да своје читаоце обавестимо о овоме врло важном кораку Краљевске владе, и да им посаветујемо, *да само првокласну робу, по могућству и пријерисану односе на пијац, јер ће за њу добити и већу цену*, и да је продају земљорадничким и житарским задругама, млиновима и већим трговцима, а никако ситним прекупцима и сензалама, који ће и поред постојећег прописа покушати да убију нешто више цену пшенице.

Д-р Т. Митровић.

КОЛИКО ЋЕ ПРИВИЛЕГОВАНО ИЗВОЗНО ДРУШТВО ПЛАЋАТИ ЗА ПШЕНИЦУ.

Обавештење произвођачима.

Из Министаства трговине и индустрије дато је данас (4. јула) ово обавештење произвођачима пшенице:

„У вези закона о увозу и извозу пшенице, ражи и пшеничних брашна преко Привилегованог извозног друштва саопштава се следеће:

1. Пшеница ће се куповати од произвођача преко задруга или трговаца;

2. Пшеница мора бити овогодишње жетве: здрава сува, без мириса и прописане чистоте и тежине; не сме имати непријатан мирис и задах; не сме бити плесњива, главничава, жижљива ни главницом упрљана. У уродицу долазе сва друга жита, куколь, грахорица и друго што се налази у пшеници, а није пшеница. У пшеници не сме бити земље, каменчића и песка. Стога је произвођач мора очистити пре него што је изнесе на тржиште.

Купац мора плаћати произвођачу ове цене:

1, За пшеницу утоварену у шлеп:

Тиса I. до Бачког Градишта	80 кгр.	1%	Дин. 175·—
Тиса II. Жабаљ—Тител	80 „	1%	„ 173·—
Бегеј	80 „	2%	„ 172·—
Банат	79 „	2%	„ 170·—
Бачка	79 „	2%	„ 169·—
Канал Тиса, до и са Кулом	80 „	2%	„ 172·—
Канал Дунав, до и са Црвенком	79 „	2%	„ 168·—
Србија Дунав	77 „	3%	„ 165·—
Срем	78 „	2%	„ 165.—
Србија — Сава, Босна — Сава	77 „	3%	„ 164·—

2. За пшеницу утоварену у вагон;

Бачка горња	80 кгр.	1%	Дин. 170·—
Сомбор и Бачка доња	79 „	2%	„ 165·—
Банат	79 „	2%	„ 165·—
Главна пруга, Србија до Ћуприје	77 „	3%	„ 160·—
Главна пруга, од Параћина на југ	77 „	3%	„ 160·—
Куманово	77 „	3%	„ 160·—
Косово	75 „	4%	„ 160·—
Срем, Славонија и Хрватска	78 „	2%	„ 160·—

3. Пшеница која се предаје у вагон или шлеп мора бити прописног квалитета и мора бити добро решетана. Пшеницу која нема прописан квалитет примаће задруге и трговци у своје мкгацине;

4. Кад се роба прима у магацин купац ће одбити од основне цене превозни трошак до вагона, на железничкој прузи, или до шлепа, ако је место обалско-

Ове трошкове утврђују општине и објављују на. роду на уобичајени начин.

Калдрмина, и мерина и други трошкови, где их има, падају на терет произвођача;

5. Ако је пшеница лакша по хекталитарској тежини или ако има више уродице него што је прописано, купац има право да одбије:

а) За сваки степен мање хектолитарске тежине 1 кгр. од 100 кгр;

б) За сваки проценат више уродице 1 кгр. од 100 кгр.

Обавештење за житарске задруге и трговце..

Из Министарствм трговине и индустрије дато је данас (4 јула) ово обавештење за житарске задруге и трговце:

„Привилеговано акционарско друштво за извоз земаљских производа куповаће пшеницу по следећим условима;

1. Ко од продаваца жита жели да послује са Привилегованим друштвом за извоз мора учинити ово:

а) ако је задруга мора се регистровати преко свога савеза, који ће дати Друштву своју оцену о њеној пословној способности;

б) а о је житарски трговац, мора се регистровати код Друштва, подносећи доказе о својој стручној способности.

2 Продавац потписује обавезу, да ће се у куповини од произвођача држати прописаних услова и да ће у случају прекршаја њихових поднети прописану казну;

3 Најмања количина, коју ће Друштво примити од једног трговца, јесте 500 метар. центи;

4. Пшеница мора бити здрава, сува, решетана, без мириса, и рода 1931. године;

5. За поједине крајеве ово су услови хектолитарске тежине и процента уродице:

Шлеп:				
Тиса I. до Бачког Градишта	80 кгр.	1%	Дин.	175·—
Тиса II. Жабаљ—Тител	80 „	1%	„	173 —
Бегеј	80 „	2%	„	172·—
Банат	79 „	2%	„	170·—
Бачка	79 „	2%	„	169·—
Канал Тиса	80 „	2%	„	172·—
Канал Дунав, до и са Црвенком	79 „	2%	„	168·—
Србија Дунав	77 „	3%	„	165·—
Срем	78 „	2%	„	165·—
Србија — Сава, Босна — Сава	77 „	3%	„	164·—
Железница:				
Бачка горња	80 кгр.	1%	Дин.	170 —
Сомбор и Бачка доња	79 „	2%	„	165·—
Банат	79 „	2%	„	165.—
Главна пруга Србија до Ћуприје	77 „	3%	„	160· —
Главна пруга од Параћина на југ	77 „	3%	„	160·—
Куманово	77 „	3%	„	160· —
Косово	75 „	4%	„	160·—
Срем, Славонија и Хрватска	78 „	2%	„	160·—

Произвођачу мора се платити пшеница назначеном ценом, ако одговара утврђеном квалитету у хектолитарској тежини и чистоћи, и ако произвођач исту предаје франко вагон, односно шлеп. Кад произвођач предаје пшеницу у купчевом магацину, онда ће се од основне цене одбити трошкови превоза до вагона или шлепа, коју утврђују општинске власти и објављују на уобичајени начин. Калдрмина, мерина и други општински трошкови падају на терет произвођача.

6. Кад роба не одговара утврђеном квалитату, по табели за поједине крајеве, онда ће се за сваки степен мање хектолитарске тежине, одбијати по 1 кгр.; исто тако и за сваки степен веће уродице по 1 кгр. од 100 кгр.;

7. Нездраву пшеницу са мирисом, главничаво упрљану, или ону, која садржи земљу, каменчиће, песак, и т. д. Привилеговано друштво неће примати.

8. Роба која се истовари у шлеп мора одговарати прописаним условима, отступање дозвољава се само

за кгр. ниже од прописане хектолитарске тежине и 1% више уродице, а уз снижену цену;

9. Привилеговано Друштво плаћа на основу дупликата товарног листа, рецеписа и потврде примаоца Друштва о исправном квалитету;

Квалитет пшенице која се утовари без примаоца Привилигованог Друштва, као и вагонска пшеница, утврђиваће се у пријемној станици. У овом случају. квалитет гарантује продавац до истоварне станице, а плаћа му се само 80% од вредности, а остатак пошто се квалитет пшенице коначно утврди;

10 Шлеповску пшеницу оверава друштвени предузимач на шлепу. А тежина вагонске пшенице утврђује се на пријемној станици.

11. Доцније испоруке плаћа ће се сразмерно већим ценама.

11. Сви послови са Привилегованим Друштвом за извоз вршиће се на темељу закључница које ће прописати Друштво."

Из овог обавештења за произвођаче, житарске задруге и трговце јасно се види каква се пшеница тражи и како се она плаћа у разним местима, па и овом приликом саветујемо нашим пољопривредницима да продају само првокласан квалитет.

D-r **Т. М.**

Ратарство.

ПОЉОПРИВРЕДНИКОВА НОВА ГОДИНА.

Још који дан па ће пасти и последњи сноп жита, и жетва у главним нашим житарским крајевима биће завршена. Наша поља, до недавно окићена златним класјем, биће лишена свога свечаног рува. На место златнога влаћа остаће бодљикава стрњика. Тога дана када се ово збуде, почиње за пољопривредника нова година и нове бриге. Нове бриге и у нормалним и срећнијим временима него што је данашње, а веома озбиљне и тешке у данашње време кризе. Али ми ипак немамо велике потребе да очајавамо, јер је највећи део тих брига узео на своја леђа наш велики

Господар, Задругар и Пољопривредник, наш Узвишени Владар, Његово Величанство наш Краљ. Бог нека благослови Његова настојања!

Законом о извозу и увозу пшенице, ражи и пшеничних брашна наш ће пољопривредник бити заштићен од многих смицалица и шикана, којима је досада био изложен, и за своју муку добиће награду, иако скромну, но ипак сигурну, а то је оно чега је он баш највише жељан.

Док овако брине бригу за већину свога народа наш Владар и Његова Влада, не може и не сме ни пољопривредник да скрштених руку чека, да други за њега раде, а он да остане исти онакав какав је био до данас. И он мора да се поправи, јер иначе би био недостојан велике бриге свога Владара, а и бе утешна би остала свака брига Његова, ако и пољопривредник са своје стране не би учинио што му је дужност. Данас ми још ни издалека не испуњавамо своју дужност, јер: *жетвени приноси наше земље и по количини и по квалитету могу још у знатној мери бити повећани и поправљени.* Наше топло сунце, и наша земља могу да нам даду толике жетвене приносе, да би ми према њима могли да корачамо у предњим редовима међу најнапреднијим народима света, а не да смо последњи, као што је данас. Потрудимо се да будемо бољи, па ћемо се тако најбољом захвалношћу одужити нашем Краљу и Његовој Влади. Да то пак сигурно можемо, доказ нам пружају велики жетвени приноси жита, који ће и ове године имати шабачка Нижа пољопривредна школа, и *још већи* жетвени приноси, које ће имати они напредни пољопривредници сељаци, који су свесрдно и озбиљно прихватили моје поуке. Заиста би вредно било већ једном извршити анкету по питању дизања жетвених приноса, и утврдити који све моменти и фактори на то утичу. И по томе стечена су на опитним пољима овдашње школе важна и богата искуства, која ћу истински објавити у наредним чланцима. За сада дотаћи ћу се само једног, јер његово расправљање не трпи одлагања. То је *питање влаге.*

Неодложно ваља учинити нешто, што је са овим питањем у вези, а то је *угарење стрњишта*. Што се пре стрњиште изугари то боље. Треба при томе имати у виду да влажност земље не зависи толико од количине кише која на њу падне, колико од испаравања влаге земље. Један врло очигледан пример за то пружају нам Сибирска Тундра и наша Бока Которска. У Тундри падне годишње само 200 литара воде на сваки квадратни метар површине, у Боки Которској падне годишње по квадратном метру 4000 литара воде. Ипак је зато Тундра вечна мочвара, а у Боци су страховите жеге и припеке. Ово долази отуда, што је у Тундри испаравање врло мало, јер је ваздух презасићен влагом, док је у Боци испаравање врло велико.

У нашим најплоднијим крајевима падне годишње око 600 литара воде по квадратном метру површине. Та количина и довољна је и недовољна. Она је сасвим недовољна за оне пољопривреднике који не умеју у својој земљи влагу да сачувају (конзервишу), а прилично је довољна за оне пољопривреднике који то умеју.

Влага се у земљи најбоље конзервише и чува од испаравања онда, *ако је горњи слој земље растресит*. Кроз растресит слој земље не може влага да струји одоздо на површину, и тако тај растресити слој ствара покривач, који влагу чува од испаравања. Дакле, што пре на нашој земљи створимо такав покривач, то мање влаге ће из ње изветрити. Зато *угарите одмах*!

Важно је још знати, *како дубоко треба угарити*. Ја сам присталица дубљег угарења, јер дебљи слој растресите земље свакако ће је боље чувати од ветра и жеге, него танки. Но у већини случајева ипак ће бити најбоље да се угари плитко. Ево зашто! Земља која је после жетве отврдла и исушена, неће се у опште дати орати дубље, већ само плитко. Чекати опет да она накисне, па тек онда орати, значи велики губитак влаге. Орати треба одмах, ако се може дубље, но ако се не може, треба орати ма и плитко али у сваком случају одмах. Плитко орање има још

једну ствар за себе. Приликом жетве расуло се по њиви много зрна жита, и још више семена корова. Ако се ово семење заоре сасвим плитко, оно ће после прве кише нићи. Ако онда касније, пошто је земља пред јесен већ добро накисла, озеленели угар пооремо поново, и сада свакако дубље учинили смо најбоље. Особито још ако пре овог другог угарења растуримо по њиви сточни гној и одмах га заоремо, онда смо извели најбоље угарање какво се уопште да замислити. У тако угареној и нагнојеној земљи настаје нови живот бактерија и нови важни процеси њеногa оплођавања, којима је условљена највећа плодност земље. То је ето прва радња коју пољопривредник о његовој новој години не сме пропустити, јер што се сад пропусти, то се касније не да надокнадити.

К. Поповић — Шабац

Зелено ђубре.

Поред стајског и вештачких ђубрива за ђубрење њива може корисно послужити и зелено ђубре. т. ј. ђубре, које се добија гајењем нарочитих биљака и заоравањем истих, када достигну највећи пораст, на истој њиви, где су и расле. Главни циљ при зеленом ђубрењу њива јесте у томе, да се у земљишту повећа количина органске масе хумуса — а затим да се земљиште обогати азотом, те се стога зелено ђубрење и примењује на оним земљиштима, која оскуђевају у хумусу, а то су лаке и песковите земље. Ова чињеница, да зелено ђубрење треба предузимати поглавито на земљиштима оскудним у хумусу не искључује примену зеленог ђубрета на тешким и осталим земљиштима, али ипак зелено ђубре има највећи значај за лаке земље. Пре него што изнесемо, које се биљке гаје за зелено ђубре и како се изводи зелено ђубрење њива потребно је да кажемо нешто о значају хумуса за земљиште. Хумус као органска материја претставља извор хране за биљке, а тиме утиче и на побољшавање плодности земљишта. Но улога хумуса није само у овоме. Хумус благодарећи својим многобројним утицајима, утиче још на читав низ процеса у земљишту. Тако хумус поправља физичке особине земљишта: лака земљишта и пропустљива за воду под утицајем хумуса постају везанија и боље задржавају влагу; у тешким, растреситијим и оцеднијим хумус потстиче брже распадање минералних материја и превођење њихово из неприступачног стања за биљке у приступачно;

најзад хумус омогућава рад многобројним ситним и голим оком невидљивим бићима (бактеријама), без чијег се рада припремање биљске хране у земљишту не може замислити Из напред наведеног јасно је, од колико је значаја хумус за земљиште, па према томе и зелено ђубрење, као средство за повећање хумуса у земљишту. Ђубрење њива зеленим ђубретом има у извесним случајевима већег економског оправдања, него ђубрене стајским ђубретом. На њивама удаљеним од газдинства, чије би ђубрење стајским ђубретом, изазивало велике трошкове око превлачења и растурања ђубрета, употребом зеленог ђубрета ови би трошкови били мањи.

За зелено ђубрење могу се гајити све биљке, која за кратко време производе велику количину зелене масе, Но ипак у пракси за зелено ђубрење примењују се само једногодишње биљке из фамилије лептирица—легуминоза. Ово долази отуда, што једногодишње легуминозе за кратко време производе не само велику количину зелене масе, већ обогаћавају земљиште азотом (благодарећи симбиози са бактеријама) и што за изградњу свога тела узимају хранљиве материја из дубљих слојева земљишта, које по њиховој смрти остају у оранице. На овај начин постиже се обогаћавање оранице у минералним материјама на рачун дубљих слојева земљишта.

Од једногодишњих легуминоза за зелено ђубрење употребљавају се: грашак, грахорица, серадела, еспарзета, лупина, коњски боб и друге. Које ће се од напред наведених биљака употребити, зависи од природних прилика: климе и земљишта, места где се жели изводити. Најбоље је подесност једне биљке за зелено ђубрење утврдити огледима. За наше прилике мишљења сам да би се за зелено ђубре са успехом могли употребити грашак и грахорица.

Биљке за зелено ђубре могу се гајити на три начина: као главни усев, као споредни и као међуусев. Гајење биљака за зелено ђубре као главни усев изводи се тако, што се земљиште обради као и обично, а с пролећа или с јесени засеје се биљка за зелено ђубрење (на пример грашак), који треба када достигне највећи пораст заорати. Овај начин гајења биљака за зелено ђубре најсигурнији је, али у економском погледу нерентабилан, пошто се са дотичног земљишта у току године не добија никакви жетва.

Гајење биљака за зелено ђубре као споредан усев, изводи се тако, што се семе од биљака за зелено ђубре усејава у какав усев, обично стрнину, које после жетве стрнине настављају своје развиће При овом начину гајења биљака за зелено ђубре, за главни усев треба узети какву раностасну стрнину (оз. јечам) и посејати је нешто ређе него обично, да неби угушила биљке за зелено ђубре. Саму пак сетву семена од биљака за зелено ђубре треба извршити

пошто никне главни усев и то с јесени или с пролећа рано, ујесен у озими усев или с пролећа у пролетњи усев. Успех овога начина гајења биљака за зелено ђубре зависи од количине водених талога у току лета. У повољним годинама и у областима са довољном количином водених талога у току лета гајење биљака за зелено ђубре као споредан усев рентабилније је него као главни усев, јер се поред зеленог ђубрета добија жетва од стрнине у коју су засејане биљке за зелено ђубре и не захтева нарочиту (посебну) обраду земљишта за биљке за зелено ђубре.

Најзад гајење биљака са зелено ђубре као међуусев (после главног усева), изводи се на тај начин, што се одмах по жетви главног усева, обради земља и засеје семе од биљака за зелено ђубре. Успех оваког гајења за зелено ђубре у највећој је зависности од количине везаних талога у току лета, те га с тога и треба примењивати у оним крајевима, где у току лета има довољно талога.

Из напред изложеног видели смо, да се најсигурнији успех при гајењу биљака за зелено ђубре постиже, када се оне гаје као главни усев и да успех остала два начина гајења биљака за зелено ђубре, а нарочито као међуусев, зависи поглавито од количне водених талога у току лета. Стога у областима са сувим и бескишним летима треба гајити биљке за зелено ђубре као главни усев, а у областима са влажнијим летом као споредан усев и међуусев.

Било да се гаје биљка за зелено ђубре на први, други или трећи начин, оне се могу сејати као чисти усеви (на пр. само грашак) или у смеши више њих. Смешани усеви су бољи од чистих, јер обезбеђују сигурније приносе. Што се тиче густине сејања биљака за зелено ђубре, треба их сејати увек нешто гушће него обично. Стога за сетву треба узети 20-30% више семена него обично. Тако грашак се сеје од 200-250, кгр.; грахорица 150-180. кгр.; коњски боб 180-300. кгр.; лупина 150-300. кгр. по хектару као чисти усеви, а у смеша грашак 60 кгр. коњски боб 125. кгр. грахорица 60. кгр. на хект.

Сада настаје питање када треба заоравати биљке за зелено ђубре и како? Заоравање биљака за зелено ђубре може се вршити у свако доба, како у току лета, јесени, зиме па и раног пролећа, само треба водити рачуна о томе да се заоравању приступи онда, када су биљке постигле највеће развиће, како би се добило што вишео органске масе. За озиме усеве треба заоравање вршити крајем лета и почетком јесени, а за пролетње у току јесени и зиме. Пре него што се приступи заоравању биљака, треба их претходно покосити или поваљати, како би се заоравање што боље и лакше извело. Што се тиче дубине заоравања, она се креће између 12 – 15 с. м.

О утицају зеленог ђубрета на висину жетве изнећу резултате огледа пзведених у току 1930 год. на имвњу Средње пољопривредне школе у Ваљеву, на лаком и песковитом земљишту зв. „Љубостиња". При овоме огледу биљка за зелено ђубре била је оз. грашак, посејан с пролећа 1929 год. као главни усев, а заоран када је био у пуном цвету. У току јесени 1929 год. посејана је озима пшеница „банатска". По жетви пшенице са ђубреног и нећубреног дела добивено је:

са ђубреног дела 2530 кгр. зрна по хект.
са нећубреног дела 2070 „ „ „ „

Ако упоредимо принос са ђубреног и нећубреног дела и израчунамо вишак у процентима, видећемо да је ђубрена парцела зеленим ђубретом дала за 22% већи принос. Но утицај зеленог ђубрета не треба ограничити само на вишак приноса на пшеници, већ и на наредне усеве, пошто се хранпве материје из зеленог ђубрета не могу за кратко време искористити у потпуности, већ застали део остаје и за доцније. Овоме треба додати још користи које настају у погледу поправке физичких, хемијских и биолошких особина земљишта.

Ing. Властимир Ђорђевић, проф.

Лијандер.

(Олеандер — Nerium oleander)

Скоро ниједна варошка па ни сеоска кућа није бар без једног лијандера, који дуготрајним летњим цветањем краси и увеселава сваки дом.

Лијандер припада фамилији апоцинеа. Пореклом је из топлијих крајева, те се под нашим поднебљем мора гајити у већим саксијама или сандуцима, како би се преко зиме могао склонити у подрум, собу или стаклену башту.

Како има повећи број сорти лијандера, то ћемо поменути само следеће:

Цвет пун (дупли): Album plenum, бео; Madoni grandiforum, бео; Jean Peyre, роза; Madame Planchon, роза; Ragonot, црвен; Revenche, црвен; Luteum plenum, жут; Madame Peyre жут.

Цвет прост: Madame Dubois, бео; Marqueritte, бео; Sceur Agnes, бео; Cambraceres, роза; Claude Blanc, роза; Emile Sahut, роза; Virginie, роза; Louis Bousquet, роза; Professeur Martin, црвен; Hankin, жут; Cupreum, жут.

Лијандер се размножава пелцерима у полутоплим лејама упролеће. Прима се врло брзо. Размножавање изданцима из старих корена врши се такође упролеће (март). Напослетку, начин који ће код нас једино примењује, јесте стављање зрелих пелцера у провидну флашицу пуну воде, која се

изложи сунчаној светлости. Из ових пелцера, у току од 10—20 дана избију адвентивни корени. Чим се ови корени појаве млади пелцери се расаде у саксије.

Лијандер захтева јаку земљу, те се зато узама 1/2 баштенске земље, 1/2 добро прегорелог коњског ђубрета и мала количина крупнијег песка. Песак се додаје ради бољегцеђења воде приликом заливања.

Чим почну лепи пролетњи дани лијандер се износи из зимског склоништа и ставља се на место где ће целога дана бити изложен сунчаној светлости, јер топлота и светлост необично пријају овој украсној биљци.

Пошто лијандер бујно расте и много цвета, то је неопходно потребно сваке године упролеће променити земљу, па ако је потребно и сандук, према величини биљке, у противном много губи од своје лепоте, па понекад и не цвета, ако је земља мршава. Преко лета заливати 2—3 пута недељно. У воду с којом се залива може се растворити 5 дл. чилске шалитре по литру воде. Да не би било јако испаравање добро је покрити земљу у сандуцима тањим слојем (5 см.) сламног ђубрета.

Ради бољег изгледа не треба садити лијандер у неке полупане гасне канте, ни у пивску бурад, већ за ту сврху израдити лепе, четвртасте сандуке, које префарбати белом масном бојом (никако зеленом). Величина сандука мора одговарати величини биљке, јер треба имати у виду, да што је већа биљка а мањи сандук, тим се постиже лепши изглед. Нимало није укусно, а то се врло често виђа, посадити једну гранчицу лијандера у однивено буре од 50—100 лит.

Кад лијандер остари губи доњи лист, те му стрче голе гране које само на врху имају нешто листа и цвета. Да се то избегне лијандер се мора углавити. Из главе ће избити неколико бујних изданака, од којих се оставе само два до три комада, који ће поново дати овој биљци младалачки изглед.

Лијандер често напада чађ, коју морамо чистити крпом и млаком водом оprати с листа.

На крају напоминьемо, да је лијандер отрован и ако његов цвет има пријатан мирис. Овај отров налази се у свима деловима, али то не смета да се ова необично украсна биљка и даље гаји.

М. А. Лолић

О употреби швајцарског или париског зеленила у виноградарству, воћарству и пољопр ивреди уопште.

Последњих година поједини крајеви наше државе страдали су у већој или мањој мери од разних инсеката — биљо-

ждера, чији је уснени апарат удешен за грицкање зелених биљних делова. Тако је у источним и североисточним пределима Југославије гусеница лептира *метлица* (Loxostege sticticalis) начинила штете на разним културама у износу од преко 3 милиона динара. *Марокански скакавци* (Dociostaurus maroccanus) у Зетској, Дринској и Дунавској бановини постају хронично зло, које се из године у годину повећава. Друге врсте скакаваца по планинским пашњацима исто тако причињавају велике штете смањујући принос траве, само се о њима мање зна, јер су скупље културе изван њихова домашаја. Гусенице *грожђаног мољца* (Polychrosis botrana) све су чешће у нашим виноградима, а многи воћњаци били су ове године обрштени од гусеница *губара* (Lymantria dispar), *јабучног мољца* (Hyponomenta malinella) *кукавичје сузе* (Malacosoma neustria), *жутотрбе* (Euproctis chrysorchoea) и др. Јабуке су страдале и од *јабучног смотавца* (Carpocapsa pomonella) и *цветождера* (Anthonomus pomorum). Локално су претрпеле штете житарице од *житарца* (Zabrus gibbus), а шећерна репа од *репине пипе* и т. д.

Све се ове штеточине могу са успехом сузбијати хемијским начином борбе, т. ј. тровањем помоћу арсеничних једињења, само ако се ова средства *правилно справе, правилно примене* и што је најважније примене у *прави*, потребни *час*. Инсектима, који се хране зеленим биљним деловима најпре ћемо дати главе, ако им храну попрскамо са отровном течношћу — чорбом.

Као врло јефтино а добро средство за справљање оваквих отровних чорби за прскање јесте *швајнфуртско* или *париско зеленило*, које у последње време улази у употребу све више и више у нашој земљи. Бавећи се уништавањем напред поменутих инсеката имао сам прилике да видим одличне резултате постигнуте са овим средством, ако је његова припрема, примена и правочасна употреба била као што треба учињена, а тако исто видео сам и неуспехе, који су дошли услед недовољног знања: како отровну чорбу треба справити, колику количину за коју врсту штеточине треба узети, колико се отровне материје сме највише употребити, да се не би биљка оштетила и т. д.. Зато сматрам за потребно, да читаоцима „Тежака" дам ближа обавештења о овом средству како би се при заштити својих култура могли њима користити.

Није свако швајнфуртско (париско) зеленило погодно за справљање отровне чорбе, којом ћемо штетне инсекте уништавати. Обично швајнфуртско зеленило, које се као боја продаје у бојаџијским и колонијалним радњама сувише је грубо млевено, па га инсекти и њихове ларве неће и не могу да једу и са храном унесу у себе. Оно је за њих тако крупно, као што би био песак и шљунак у нашој људској храни. Као

специјална за тровање инсеката приправљена швајнфуртска зеленила долазе код нас за сада у обзир три препарата и то: *Уранија-зеленило* (добија се код Српског пољопривредног друштва у Београду, заступник Петар Миовић у Марибору), *I. G, grün* (заступник „Jugefa", Загреб) и *Швајнфуртер зелени* (заступник „Kemikalia", Нови Сад). Ови се препарати продају у пакетима и кутијама од 1 килограма. или у кутијама од 25 кгр.

Пошто су сва три ова препарата у основи једна и иста материја, то све што следи важиће у истој мери за сваки од њих.

Швајнфуртско зеленило је фини зелен прах, састављен од отрова *арсеника* и *бакра*. Не раствара се у води, али садржи у себи и нешто растворљивих киселих материја, које могу да опрље лист. Зато се овај отровни прах мора увек употребљавати у друштву са *вапном* (кречом), које ову опасност угуши и отклони. Зеленило је утробни отров, т. ј. мора се са храном унети у желудац и црева штеточине, да би је убило. Због тога се биљке, које хоћемо да заштитимо морају равномерно и подједнако да попрскају са отровном чорбом. За ову се сврху употребљавају познате виноградарске и воћарске прскалице. Пошто се зеленило у води не раствара, оно се после извесног времена таложи на дну суда у коме је. Због тога се спремљена чорба мора чешће мешати, како би отровне честице зеленила стално лебделе у течности за време прскања.

Дакле, пре но што ће се отровна чорба из суда, у коме је справљена, сипати у прскалицу, увек се мора чорба претходно *добро промешати*.

Прскалице ако већ саме немају аутоматску мешалицу, морају се за време рада чешће дрмусати и потресати, да се не би стварао талог.

Отровна чорба може се справљати на два начина:

1. У комбинацији са бордовском чорбом, што је најбоље и што се препоручује. У том се случају једновремено врши предохрана од штетних гљивица а уништавају се у исти мах и штеточине. Поред овога у том случају швајнфуртско зеленило много боље и уједначено лебди у бордовској чорби. Или

2. У комбинацији са вапном (кречом).

Да би смо направили 100 литара комбиноване швајнфуртско-бордовске чорбе од 1 кгр. плавог камена и 150 грама швајнфутског зеленила и креча поступамо овако:

Одмеримо тачно 150 гр. зеленила. Одмерима $1^1/_2$ килограма доброг, масног гашеног креча (вапна). Ставимо креч у један омањи суд и додамо мало воде. Саспемо зеленило у креч и мешамо све дотле, док добијемо једну кашу уједна-

чене отворено зелене боје и без икаквих громуљица, Онда у ту кашу додајемо постепено мало по мало 5 литара воде, да би се каша разредила. Ова се каша сада преручи у други већи чист суд (буре), и под сталним мешањем додаје се каши око 90 литара воде. Један килограм плавог камена растворимо на уобичајени начин у 5 литара воде и онда овај раствор плавог камена сипамо у танком млазу у разређену швајнфуртско кречну чорбу, при том доњи раствор стално мешамо.

На овај начин добије се одлична *швајнфуртско – бордовска чорба*, слузавог састава. која изврсно пријања за зелене делове биљке и у којој је зеленило да највеће могуће мере подједнако распоређено.

Из горњег примера види се да је за неутрализацију бордовске чорбе потребан *један део* креча *на један део* плавог камена (1:1), а за неутрализацију зеленила потребно је на *1 део* зеленила *3 дела* креча (1:3). Дакле на 150 гр. зеленила 450 грама креча односно у горњем примеру $^1/^2$ кгр. креча.

Ако се употребљава само швајнфуртско зеленил без бордовске чорбе, онда се на 1 део зеленила узима исто тако 3 дела гашеног креча (3 пут више). али се поред тога, док још мешамо густу швајнфуртско-кречну кашу, додаје у кашу и каква везујућа материја, напр. у нешто вреле воде растворен штирак или меласа или на 100 л. чорбе 100 гр. раствореног шећера.

Поред ових и оваквих отровних чорби. може се швајнфуртско зеленило употребити у пољопривреди за уништавање штеточина чија су уста удешена за грижења и на други начин. Могу се помоћу тога и мекиња справљати *отровне мамци*. којима се успешно трују скакавци, попци, ларве великих комараца (Tipula) и др.

Справљање отровних мамаца врши се на следећи начин:

Најпре се савесно измешају мекиње са зеленилом и то најбоље у каквом бурету са добрим поклопцем и то тако, што ће се буре ваљати тамо амо једно 5 минута. Пошто су се мекиње (најбоље је узети чисте пшеничне мекиње) и отровно зеленило добро и подједнако измешали, преспе се све у какву каду или какво корито.

На 1 килограм зеленила узима се 24 килограма пшеничних мекиња.

У ову смешу додаје се мало по мало воде (из баштинске канте са решетком) и то на 1 кгр. зеленила и 24 кгр. мекиња 10—12 литира воде. Онда се ова мокра мешавина гњечи и меша све дотле, док се вода потпуно не упије. Затим се ово остави да стоји у миру 1 сат, промеша се још једанпут и тада је отрован мамац готов за употребу. Добро спремљене

отровне мекиње не смеју садржавати сувише воде у себи, нити пак смеју бити суве. Кад их захватимо у шаку, стегнемо и направимр грудву, бацимо ову грудву у вис ½ метра и дочекамо на длан, треба да се грудва разбије и истроши. То је контрола да је отрован мамац добро приправљен за разбацивање. На зараженим местима овај се мамац разбацује руком као кад се сеје. Чим је сејач стигао до краја простора који трује. окреће се на лево круг, помакне у страну оноликo колико му је потребно, да би се нов отровни појас који разбацивањем мекиња ствара додиривао са претходним и ходајући тако у цик цак затрује макињама цео простор нападнут од инсеката.

Као што је напред било речено швајнфуртско зеленило је љут арсеничан отров како за инсекте тако и за људе и животиње. С тога се мора обратити највећа пажња на купљене кутије са отровом а нарочито на већ начете, и треба их строго под кључем држати. Кад се спрема било отровна чорба било отровни мамци, мора радник пре свега пазити на то, да му извесна количина отрова не дође у уста, односно у желудац и црева. При раду се не сме пушити! Руке пре јела добро опрати. Остатке отрова треба бацити у нужник или закопати у земљу, да са њима не дођу у додир домаће животиње. По најновијем пропису ови се отрови морају паковати у лимене кутије, зато обратити и на кутије највећу пажњу, да не дођу деци, чобанчади и другима у руке, да не дођу у воду, да жене не би у њих стављале какве животне намирнице и т. слично.

Ако водимо рачуна о напред реченом, онда нема какве друге опасности и можемо швајнфуртска зеленила без бојазни употребити.

Да видимо сада против којих штеточина можемо са успехом употребити швајнфуртска зеленила?

У *виноградарству* се швајнфуртска зеленила већ од пре много година употребљују за уништавање гусеница *грожђаног мољца*, који својим двема генерацијама прави на виновој лози огромне штете. Нарочито су у Немачкој ова средстве омиљена. Практичан немачки виноградар спаја уништавање ове штеточине са сузбијањем *иламењаче* на лози, додајући у бордовску чорбу швајнфуртско зеленило. На тај начин врши уштеду у времену и раду; једним ударцем убија две муве. При првом прскању узме се 1 кгр. плавог камена и *150 грама* швајнфуртског зеленила, при даљим прскањима може се количина зеленила повећати на *200—250 грама* на 100 литара чорбе. Прво прскање треба извршити одмах. чим је наступило прво летење лептирића и кад је полагање јаја почело. При овоме треба водити рачуна да се и млади гроздићи подједнако и равномерно попрскају. Друго прскање се врши на неколико

дана после цветања лозе и то са додавањем 200 грама зеленила у бордовску чорбу. Особито је важно, да се том приликом гроздићи попрскају. Даља прскања зависе од појаве пероноспоре и гусенице грожђаног мољца. Пошто зеленило врло добро пријања за лист и бињне делове и на њима дуже времена ефикасно остаје, то су довољна два до три оваква додавања зеленила.

И против свију инсеката који гризу и једу лозин лист даје швајнфуртско зеленило одличне резултате, јер се инсекти њиме отрују и угину. Ово нарочито важи за *лозиног гундеља* (Anomala vitis), који је особито штетан у нашим јужним крајевима, где су виногради на песковитим теренима. Читава мала јата ових метално зелених буба налећу у Јужној Србији на винограде и у стању су да местимично обрсте сав лист на лози. Зеленило је исто тако ефикасно и за *маказара* (Lethrus apterus) и разне *жижке* , сурлаше, који нападају на лишће винове лозе.

У *воћарству* се швајнфуртско зеленило употребљава на првом месту за сузбијање *црвљивости воћа*. Гусеница лептирића званог *јабучни смотавац* (Cagrocapsa pomonella) напада на плодове јабука, крушака и дуња, изеда их изнутра и плод се уцрвља. Да би се једновремено сузбијале на воћу и гљивичне болести најбоље је и у овом случају употребити зеленило у комбинацији са бордовском чорбом. За *јабучасто воће*: јабуке, крушке, дуње, мушмуле додаје се у бордовску чорбу *120—150 грама зеленила*. Сва вештина у борби против ове штеточине састоји се у томе, да се воћни црв, односно гусеница уништи пре но што се зарије дубље у плод С тога је најповољније време за прскање онда, када цветови прецветају и када са њих отпадају крунични листићи. У то време су цветне чашице још отворене и прскањем можемо у њих убацити отров, који ће младу гусеничицу убити пре но што се зарије у млад плод.

Лишће свију воћака које будемо прскали са швајнфуртским зеленилом биће заштићено од брста свих врста *лептирских гусеница*: *губара, жутотрбе, кукавичје сузе, јабучног мољца, мразовца, глоговца,* и др. као и од *лажних гусеница лисних оља*.

Лишће *коштичавог воћа*: бресака, кајсија, шљива, трешања и вишања осетљивије је него ли лишће јабучастих воћака, стога се за прскање сме узети швајнфуртског зеленила само *60—80 грама* на 100 литара чорбе, да се не би лист оштетио. Ово се добро мора имати на уму!

У *повртарству* се исто могу са швајнфуртским зеленилом сузбијати сви инсекти који се хране лишћем поврћа. На пр. гусенице *дневног* и *ноћног купусара*. (Pieris brassicae и Mamestra brassicae), *бувачи* и др. могу се уништавати сраз-

мерно врло јефтино, кад се узме у обзир, да се од 1 кгр зеленила може начинити 1000 литара отровне чорбе. Разуме се да се у овом случају мора обратити највећа пажња, да се увек лечене биљке пре но што би се употребиле за јело савесно и добро водом оперу. Најбоље да се на 3—4 недеље пре бербе биљке у опште не прскају, а ако су и пре овога биле прскане, ипак их и онда пре употребе добро опрати.

У последње време истребљују се са успехом и ларве већ раније споменутог *житарца*, који у јесен и с пролећа штети лишће озимих усева. За његово уништавање употребљава се чисто швајнфуртско зеленило размућено у води без примесе креча и без бордовске чорбе. На 100 литара воде узима се 250—300 грама швајнфуртског зеленила. За време прскања нападнутих делова усева, мора се стално прскалица протресати, да би честице зеленила пливале у води. Рачуна се да треба просечно на 1 хектар површине око 600 литара чорбе за прскање. Прскање треба одмах извршити, чим се прве штеточине покажу. Ако је време кишовито, прскања се морају поновити.

Са отровним мамцима о којима је напред било говора најбоље се сузбијају млади *скакавци*, а с пролећа *поцици* и *ливадски црви, ларве великих комараца* (Tipula). Чим се скакавци појаве и док су почетком маја још местимично у јатима, разбацамо и расејемо по тим местима отроване влажне мекиње, које скакавци радо једу и од којих поцркају, те доцније штете од њих спречимо. На 1 хектар површине рачуна се 1 кгр. зеленила, 24 кгр. мекиња и око 12 литара воде. У место мекиња за скакавце се могу употребити и дрвене струготине или коњско ђубре, које се претходно мора иситнити, па се мамци спремају на исти начин као и са мекињама.

На крају још неколико општих правила којих се ваља придржавати: Треба пазити да се сви делови биљке подједнако попрскају нарочито они делови које штеточина најрадије напада. Не треба никад прскати кад жеже сунце, јер се у таквим приликама оштети лишће. За прскање су најповољнији јутарњи часови и пред вече. Не треба никад прскати уз ветар. Ако после разбацивања отровних мамаца ускоро наступи обилна киша, онда се ова борбена мера мора поновити, јер киша отровно зеленило испере и однесе.

Ако се мере. како су напред изложене, правилно и у право време примене, онда се са швајнфуртским зеленилом увек постиже успех.

Dr. Мих. Градојевић.

Млечни производи Данске*)

Дански пољопривредни производи постижу по правилу врло високе цене на светском тржишту. Разлог је овоме тај, што су производи изврсни, што је извоз преко целе године равномеран, резултат, који има да захвали заједничком раду млекара и државе, а настао из изједначености квалитета производа и њиховог контролисања, што је у међународној трговини добило и признање и поверење.

Овде ће се кратко проговорити нешто о мерама које служе за напредовање извоза млекарских производа.

Масло.

Извоз данскаг масла износи годишње 160—170 милиона килограма, а то је скоро $^1/_3$ светског промета на тржиштима. Ова огромна количина долази под „Лур" марком на тржиштима, као под знаком данске народне марке, која је данас позната као марка робе у целој међународној трговини маслом. Лур марка (Види Тежак бр. 1 од 1930. год.) уведена је најпре од једне млекарске задруге, па су је после кратког времена употребљавале скоро све млекаре.

Сл. 23.

Нашло се да је врло целисходно увести Лур марку као обавезну ознаку робе, и према законима од 1906, 1911 и

*) Превод с немачког, чланка С. Серенсема, из Трговинског прегледа, изданог од данског Мин. Спољ. Послова, поводом млекарског конгреса.

1926. поред одговарајућих правилника, стављено је у дужност Министарству пољопривреде да надгледа квалитет масла и његову исправност у санитетском погледу. Најважније одредбе државне контроле јесу ове:

Млекаре, које желе извозити масло, морају се регистровати у Министарству пољопривреде под нарочитим бројем. Министарство тада издаје дотичној млекари жиг за означивање робе и контролне листе, који носе број дотичне млекаре и употребљавају се при извозу.

На сваком бурету масла морају се утиснути наспрамно два жига (види сл. 23.) и при паковању прилепити на буре две цедуље доле и горе. При мањем паковању мора се користити хартија са марком робе.

Помоћу ових предузетих мера масло се може контролисати докле год се налази у оригиналном паковању. Само се може извозити такво масло, које је снабдевено националном ознаком за робу, а тако масло мора да одговара овим условима:

1. Мора да је справљено из пастеризиране павлаке (да је загревана извесно време на извесној топлоти).
2. Оно не сме имати воде више од 16%;
3. Мора да садржи најмање 80% млечне масти;
4. Не сме да садржи никакво друго средство за конзервирање сем соли;
5. Оно не сме бити обојено анилинским бојама;
6. Мора да је добре квалитете.

Даље мора да се назначи на паковању нето тежина и дан израде масла. Испитивање квалитете врши државна лабораторија за испитивање у Копенхагену. Све регистроване млекаре обавезне су и на телеграфски захтев послати лабораторији пробе масла за испитивање. Ако квалитета масла није одговарајућа, захтева се од млекаре да дође у везу са државним контролором за млекарство. Ако млекара по томе не поступи, и ако јој не пође за руком да поправи квалитету масла, губи право на Лур марку и она јој се одузима (а самим тим извоз масла).

Министарство Пољопривреде располаже великим бројем надзорног особља, која у млекарама, кућама за паковање масла, пристаништима, и на свима другим местима врше пробе масла. Извоз данског масла је стално под врло строгом контролом, која потрошачима улива велико поверење за изврсност робе.

Сир.

Извоз сира износаше 1930. год. око 6 милиона кгр.; дакле од много мањег је значаја од извоза масла. Међутим

и овде се нашло да је врло целисходно контролисати и продају сира.

У 1921. год. изашао је закон, који овлашћује Министарство пољопривреде да издаје прописе за израду и продају сира.

Закон са одговарајућим министарским обзнанама од 2. јуна 1928. год. прописује, да је свака млекара, која израђује сир за трговину, обавезна да о томе извести Министарство. Од њега млекара добија тада контролни број. Израђује се 6 класа тврдог и 3 класе меког сира.

Млекара је обавезна да робу снабде следећим подацима: контролним бројем, садржајем масти и бројем недеље израде, који се утискују код тврдих сирева у сам сир, код меканих сиреза на паковању.

Надзорни орган Министарства може пробом да утврди, да ли сир одговара утиснутим подацима или не. Контрола сира обухвата само утврђивање садржаја масти и воде. Оцена укуса и изгледа препушта се купцима.

Конзерве млека.

Данска доста извози конзерава млека (кондензовано млеко, млеко у праху, стерилизовано млеко и павлаку). И овај извоз стоји под надзором државе, пошто све фабрике конзерава млека морају бити признате од Министарства пољопривреде и имају да испуњавају извесне услове о чистоћи, које прописује ово Министарство.

При справљању конзерава млека сме се употребљавати само свеже и добро припремљено млеко; и није дозвољено додавати ништа друго до чист шећер. Стерилизованим сме се означити само оно млеко и павлака, чије су клице загревањем постале нешкодљивим. Млеко у праху мора имати најмање 23% млечне масти, а садржај воде не сме да пређе 8%.

На паковању конзерава млека морају на данском или коме страном језику стајати ови подаци:

1. Да је роба данског порека;
2. Нумера под којом је фабрика призната;
3. Врста робе (да ли је додан шећер и т. д.).
4. Колико воде треба додати, да би се добила количина која је испарила.

На овај начин добија купац податке о роби, а државна контрола у Данској стара се о томе, да израђени производ одговара подацима који су назначени на паковању.

Ми смо изнели ове данске млечне производе у намери, да се види шта се све мора да учини и од стране приватних и од стране државе, па да извесни производи постану првокласне каквоће, светског гласа и да се добије поверење

купаца. Ми ово износимо и из тога разлога, да се види како стоји млекарство у маленој Данској и колико огромне суме новаца доноси овој земљи извоз масла. Најзад износимо ово за углед, да ако затреба да ми нашим специалним производима на сличан начин и према приликама обезбедимо прво класност и да им прибавимо светски глас и поверење у земљи и иностранству.

D-r T. M.

Цене пољопривредних производа на дан 24 јуна 1931 г.

Пшеница		
Бегеј 79/80, 2%	172.—	175.—
Тиса 79/80, 2%	173.—	178.—
Дунав, Банат 79, 2%	170.—	173.—
„ Бачка 79/80, 2%	169.—	172.—
„ Срем 78, 2%	165.—	168.—
„ Србијан. 78, 3%	165.—	168.—
Сава 77/78, 2—3%	164.—	168.—
Главна пруга, Србијански 77/78, 2-3%	160 —	163.—
Срем вагон 77/78, 2 3%	160.—	163.—
Кукуруз		
Бегеј	96.—	102.—
Тиса	96.—	103.—
Узана пруга, бели	100.—	103 —
Дунав. Банат	96.—	102.—
„ Бачка	96.—	102.—
„ Срем	96.—	102.—
Србијански	96.—	104.—
Сава	96.—	102.—
Глав. пруга србијански	94—	102.—
Сремски, утов. ст. кв. до границе	94.—	98.—
Сремски, утов. ст. пар. Ивањја	92.—	98.—
Банатски, утов. ст. пар. Бршац	91.—	95.—
Овас		
Српски	175.—	180.—
Бачки	177·50	182·50
Сремски	177 50	182·50
Македонско-Косовски	147·50	155.—
Узана пруга	175.—	180.—
Чукарица пар.	187·50	194.—
Пасуљ		
Србијански, 2—3% гл. пруга са врећама	205.—	215.—
Бачки	210.—	220.—
Сремски, Београд лађа, бруто за нето	210.—	220.—
Млински производи		
Мекиње	105.—	112.—
Кукољ самлевен, Београд	80.—	90 —
Стока и сточни производи		
Волови и бикови I класе	7.—	7·50
„ „ II „	6.—	6 75
„ „ III „	5.—	5.75
Краве I класе,	6·25	7.—
„ II	5·50	6.—
„ III	4·50	5.—
Биволи	4.—	5.—
Овце	4.—	5.—
Јагањци	4.—	5.—
Свиње тешке, зреле	9.—	10.—
„ средње,	8.—	8.75
„ лаке	8.—	8·50
„ мршаве	9.—	10.—
Сланина усољена.	10.—	11.—
Маст	11·50	12 50
Живина	15.—	18 —
Јаја	60.—	65.—
Ратна штета	388·50	389.—

Записник

23. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 3. јуна 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови: Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк и С. Ратковић и гост М. Поповић редован члан из Цетиња.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележи секретар г. М. В. Дамњановић.

I 363) Прочитан је и примљен записник 22. седнице Управног одбора.

II 364) Примљен је знању записник 22. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је зиписник 22. седнице финансијског одкора, па је одлучено:

365) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000·— динара.

366) Да се одобравају кредитирања по предложеним тражењима.

367) Да се замоли Банска управа у Нишу, да одобри расаднику ср. пиротског набавку једног прашчца, који је он наручио и Друштво му послало.

368) Да се не може дати помоћ по молби бр. 6004, пошто се нема буџетске могућности.

369) Да се прими знању, да је Удружење државних економа, пољопр. службеника и чиновника положило друштвеној каси 20.000— дин. ради образовања фонда с тим, да се коначна одлука донесе кад се прими од Удружења формулисан предлог о начину употребе фонда.

IV Прочитан је записник 22. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

370) Да се одобрава набавка 500 кгр. семена луцерке, пошто је иста количина била поручена.

371) Да се по понуди бр. 6073 за жетелице донесе одлука ако буде тражње.

372) Да се по понуди бр. 5819, набави 100 кгр. сумпора на азбесту.

373) Да се по понуди бр. 5875 за тракторе, остане при ранијој одлуци.

374 Да се о исплати Хајдових рапид тријера, решава на идућој седници.

V Прочитан је записник 22. седнице програмског одбора, па је одлучено:

375) Да се усвајају предлози за држање и помагање предложених предавања и курсева с тим, да се доставе Друштву извештаји са предавањима у препису. Исто тако, да се препоручи Подружини у Мојсињу, да ове године не приређује изложбу, пошто ће је приредити Подружина у Мрчајевцима.

376) Да се Подружини у Г. Милановцу пошаље извештај о дуговању, и да се у повратку телеграма бр. 6229 упита, да ли потиче од ње.

VI Саслушана су мишљења инспектора за подружике, па је одлучено:

377) Да се одобрава кредит од 10.000— дин. Подружини у Стојачку с тим да га може користити према броју чланова.

VII Саопштења и предлози

378) Прочитано је писмо г. бана Врбаске бановине, којим се захваљује на избору за почасног члана. Одбор прима знању са живео с тим, да се писмо објави преко Тежака.

379) Прочитано је писмо Данског посланства којим позива на млекарски конгрес у Копенхагену. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

Земљорадниче!

Упамти добро, да су чувени, признати и омиљени само:

ЕБЕРХАРТОВИ ПЛУГОВИ

са фабричним жигом „Дивљи Вепар". — Тражите плугове опробане, који су и сваком чобанчету у најзабаченијем селу познати а то су плугови: „Јота", „Сервус", „Комет", „Утилус" и „Доминус" а затим плугови брдски обртачи: „Ута", „Фикс" и „Пук" и најзад сви резервни делови за плугове, који су израђени од најбољег каљеног челика.

Поменути плугови са фабричним жигом „Дивљи Вепар" уведени су у народ — у старим границама са 80 од сто од свију других фабриката плугова, а цене су исте. —

Заступништво **ЕБЕРХАРТОВИХ** плугова и рез. делова са великим фабричним стоваришем:

КУЗМАН С. НИКОЛИЋ и КОМП. Београд Босанска 45.

Телеграми: „ПЛУГ". Телефон: 7-58.

Филијала у Скопљу, Карађорђева ул. бр. 100

БОЛУЈУ

и постају радно неспособни највише они, код којих је крв занечишћена отровима од нарушене размене материја (као мокраћна киселина, урати, токсини и т. д.). Ови се отрови брзо растварају и уклањају из организма опште познатим лековитим средством **„Калефлуид“ Д. Каленаченко**, који у исто време и засићава органазам са енергиотворним хормонима и животворним витаминима. Последњи пак од своје стране поново враћају човеку здравље, снагу и радну способност, и пређашњи болесник опет ужива све радости здравог и енергичног човека.

Бесплатно — сваком појаснавајућа литература **„Препорођај“**. обраћати се: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир“. Милош Марковић.

„Калефлуид“ се продаје у свима апотекама и дрогеријама. У продају су пуштене и мање флашице од 60.— д.

1—1

KADLECOVI APARATI
ti su ipak najbolji za nas
F. KADLEC, TEMERIN
TVORNICA INKUBATORA
TRAŽITE KATALOG

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампани табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском Пољоприведном Друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350 Тел. бр. 4-93

ШТАМПАРИЈА
М. Цветковића
БЕОГРАД
Војводе Глигора 62 Телефон 33-37

Прима на израду све штампарске послове по најумеренијој цени.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, давајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** разашиље поштом на доплату

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар
у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—
Поштарину и паковање не урачунава.

Примио сам Ваш лек Феродовим и потрошио 3 флаше а четврту сам почео трошити. Осећам врло лепу помоћ по живот и побољшање мог здравља. Особито морам напоменути, да сам с тим леком постигао снагу, свежину тела и добар апетит, зато Вам благодарим за тај успех. Ваш производ Феродовим је заиста спасоносан и заслужује препоруку свим болесницима. Молимо пошаљите ми још 4 флаше.

Церовица, п. п. Соко Бања.

С поштовањем
Миодраг Илић

„УЗОРНИ ВРТЛАР И ГОСПОДАР"

-: месечник за напредно сеоско господарство :-:

ТРАЖИТЕ ОГЛЕДНЕ СВЕСКЕ!

даје Вам исцрпиве упуте и подуку у узорном вртларству, узгоју ружа (цвећа) и насада, воћарству, ливадарству, виноградарству, те свеукупном сеоском господарству. Надаље даје упуте и подуку о његи и узгоју домаћих животиња, пчеларству и перадарству. — Обилан садржај. Потребан лист сваком грађанину и сељаку — Годишња претплата дин 60.— полугодишње дин. 30 — Тражите огледни примерак и претплатите се на овај корисни и поучни лист. Управа и редакција „Узорни вртлар и господар" Загреб. Масарикова ул. 30 II.

-:- -:-

Привредна ревија

Водећи економски часопис у држави. Сарађују сви економски писци и сви водећи привредници. — Отмена опрема и велик опсег. — Претплата годишње само дин. 250. — Тражите огледне примерке.

:—: :—:

Управа и редакција „ПРИВРЕДНЕ РЕВИЈЕ"
Загреб. Масарикова ул. 30. II,

Пољопривредници!

Добра земља, добре справе и рационална обрада не могу осигурати добру берву, ако је културно биље нападнуто болестима и штеточинама, јер само здрава и добро однегована биљка може дати добар принос.

Зато сви у борбу против болести и штеточина на културном биљу. -- На време употребите опробане и апсолутно сигурне препарате.

Агритокс за прскање винове лозе, воћака, поврћа и цвећа, против грожђаних мољаца, лисних вашију, гусеница и т. д.

Арзолу за прскање винове лозе, шећерне репе и осталих ратарских усева против грожђаних мољаца, репине пипе, гусенице метлице и осталих штеточина, које нагризају зелене делове биљке.

Сулфарол за прскање винове лозе, поврћа и цвећа против оидијума, плесни, коврчавости, монилије и т. д.

Кускутан за прскање детелине против вилине косице.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А.Д.

БЕОГРАД

Телефон 3-80. **Пошт. фах 423.**

Све наше препарате продаје по фабричној цени за Подружине и чланове

Српско Пољопривредно Друштво — Београд

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гligора, 62 Тел. 33-37.

Ос
Реш. Мин.
Универзитетска Библиотека
Београд

Бр. 15. Бео... 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШ...
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ЗЕМЉОДЕЛСТВО И ПЧЕЛАРСТВО

Посвећено Пчелерском друштву у Сарајеву, као успомена на пријатељске пчеларске разговоре, после одржаног предавања у њином друштву, крајем јуна ове године.

Потпуно зрело воће садржи у себи врло много воћног шећера, у облику слатког воћног сока. Тај сок пчеле заиста и скупљају ревносно, кад им тако воће стоји на расположењу — али не као цело нетакнуто воће, већ као *начето**.)

Погрешно је скроз и скроз укорењено мишљење, да пчеле нагризају и штете зрело воће. Напротив, *пчеле не могу својим слабим, меким и љуснашим вилицама да начињу зрело цело воће.* Оне нису у стању да прогризу чак ни врло меку опницу на зрелој дудињи белог дуда (мурве). На грожђу могу оне то још мање, а на тврдој и жилавој кори плодова јабука, крушака, и др. воћа тек никако.

*) Треба упоредити мој чланак „Винова лоза и дивља лоза„, у „Тежаку" из 1928 године, бр. 8, 9 и 10

Зрело воће нагризују своји тврдим и оштрим вилицама осице, зоље, бумбари и стршљенови, а не пчеле.

Сл. 24.

Чељусти осице, где се виде њени оштри зубићи, а који су још и чврсти

Чељусти пчелине, пљоште, удешене за истањивање воска, за отварање цветића и избацивање трупа из кошнице.

И тек пошто ове то учине, долазе пчеле да сисају слатки сок, да га односе у кошнице и од њега да справљају мед **)

Истина долазе пчеле до слатких сокова зрелог воћа и на друге начине, али никако као штеточине, већ као добротвори.

Ти су други начини кад воће после кише испрска (н. пр. грожђе), или кад зреле плодове обори ветар на земљу, те напрсну или се згњече, или кад презрео плод, нарочито кад је већ отпочео да гњили, (крушке), опадне сам на земљу и прсне, или кад врапци, чворци и др. птице и животиње нагризу зреле плодове, и т. д..

На овакве плодове, наравно, падају пчеле, и сисају слатке сокове, и односе их у кошнице. Али *нико не може доказати, да пчеле и у овим случајевима наносе сопственику воћа ма какву штету.* Напротив се може поуздано доказати, да пчеле тим што сисају сокове већ *начетих и повређених* зрелих воћних плодова чине баш једно благотворно дело, што на тај начин *сапречавају трулеж*, која би се неминовно јавила на оним напрслим и начетим местима зрелих плодова, која би места онда изазивала буђање и трулење и других *целих*, блиских околних плодова (н. пр. на гроздовима, крушкама и др.). На тај су начин *пчеле баш добротворке сопственицима воћњака и вино-*

**) Види чланак г. *Ј. П. Јовановића*, у „Пчелару" за фебруар ове, 1931. године.

града, а никако њине злотворке, како их многи необавештени клеветају, наместо да им одаду похвалу и признање.

Овде ће бити најподесније, да се расветли и расправи нешто исцрпније,*) већ овде напред мало додирнуто питање *о утицају пчеларства на воћарство уопште.*

Утицај пчеларства на воћарство врло је велики, о чему обично људи и не слуте.

Ово су питање проучавали не обични воћари, не ни обични пчелари, већ *пољопривредни научари: и Американци, и Французи, и Немци, и Чеси* — и за чудо дивно, сви су они дошли до истих, чудноватих на први поглед, закључака: да **пчеле доносе пет до двадесет и пет пута већу корист непчеларима, него што је донесе својим неговатељима пчеларима у меду и воску.** — Ето, то су најтачнији резултати од научних експерименталних проучавања овог питања.

Да овде саопштим само неке од ових резултата ради доказа, колико су та проучавања вршена тачно и обазриво.

Тиче се *помагања од стране пчела, да се воћке и друге културне биљке оплоде цветним прашком тако, да даду више и лепших плодова.*

Доказано је још раније. да баш пчеле, више од свих других животиња, помажу *укрштено оплођавање цвећа,* т. ј. прашком са друге биљке истог рода (н. пр. цвеће на једној јабуци да се оплоди прашком са цвећа другог јабуковог дрвета), као и код животиња. *На овај начин добија се плодова много више, много крупнијих и много начитијих, него што је од неукрштене оплодње.*

Да би се доказао утицај пчела на оплодњу цвећа

*) То ће се учинити по књизи *професора Вацлава Покорног,* из Пилзена у Чешкој, „Vyznam včelárstvi vůbec, a pro zemedelstvi zvlašť„ (т ј. Значај пчеларства уопште а нарочито у земљодељу), по изводу и преводу, у рукопису, *г. Јов. П. Јовановића,* уредника „Пчелара“ на чему нека му је хвала.

уопште, а на укрштену оплодњу напосе, вршени су. као што је напред већ речено, опити (експерименти) од разних научара.

Проф. Покорни, у Чешкој, одбирао је гране на истом дрвету пред расцветавање, пребројао је цветиће на њима, а потом једне гране завијао у редак тил (платно за комарнике), да не би могле допрети пчеле до њиног цвећа, а сунце и ваздух да допру несметано; друге гране, пак, са пребројаним бројем цветића, обележио је, али их није завијао у тил, већ их је оставио слободном приступу пчела ка њиним цветићима. Најзад после одређеног времена, пребројао је заметнуте плодове на једним и другим гранама, и забележио. Тако је радио са разним воћкама, па је добио ове резултате:

Од које воћке	ЦВЕЋЕ			
	завијено		незавијено	
	БРОЈ			
	цветова	плодова	цветова	плодова
огрозди	152	—	112	50
бресквe	96	7	80	10
јабуке	110	—	145	8
кајсије	84	9	84	25
трешње	196	—	412	87

Ово значи, да без пчела нису могли бити уопште оплођени: огрозд, јабука и трешња, а бресква и кајсија врло мало (7 и 9) плодова. Напротив на гранама приступачним пчелама оплођење је било врло добро (сваки се цвет ни иначе не може увек оплодити).

Dr Zander, професор универзитета и директор пчеларског завода у Ерлангену, у Немачкој, добио је, са својим сличним експериментима истоветне резултате: завијене гране вишње и крушке нису заметнуле ни једног плода, а незавијене су дале по 10 и 8 крупних плодова.

Соок, из Мичигена у Сев. Америци, добио је овакве резултате:

Од воћака	Дало је плодова цвеће	
	завијено	незавијено
јабука	2 %	20 %
крушака	— „	50 „
трешања	3 „	40 „
огрозда	9 „	27 „

Ови су подаци врло очигледни и веома убедљиви.

Из резултата свих ових експеримената излази, *да се воћарство не може ни замислити без пчеларства, а да пчеларство проузрукује воћарима знатно већу корист него својим пчеларима.*

Неко ће рећи, да нису баш пчеле тако неопходне за оплођавање воћа, да то могу вршити и други крилати инсекти, а тако исто и ветар.

Што се тиче *ветра* ту је код воћа мали утицај, зашта су нам доказ они предњи случајеви, у којима завијено цвеће није дало ни једног плода, и ако је морало бити и ветра за време цватње, те је цветни прах могао бити и кроз тил лако пренет на дотично цвеће.

Што се пак тиче *других крилатих инсеката* осем пчела, ту могу доћи у обзир само још осице

бумбари и лептири. Али је свих ових инсеката тако мало према количини безбројних пчела, које редовно излећу на збирање нектара и прашка, да само једна једина кошница свакодневно шаље на пашу по 30.000 до 40.000 пчела радилица и више. Из једног, пак, бумбарског гнезда излеће их највише по 100 до 200 индивидуа. Слично је и са осицама.

Од *лептирова* је још мањи утицај на оплођивање воћних цветића, јер је њих према пчелама пре свега врло мало, а затим и с тога, што они и не преносе на свом трупу цветни прашак, нити се уопште завлаче дубље у цвеће, већ испружају своју дугачку спиралну сисаљку до дна цвећа.

И тако су безбројне пчеле, за чије се размножавање брине умни човек, **скоро једини чинилац**, *који може доћи у обзир по питању помагања оплођивања воћног цвећа.*

Један пчелињак од 25 кошница шаље свакодневно на оплоднички рад по воћњацима и њивама више од једног милиона вредних пчелица.

*

Ка свему горњем долази овде у обзир и још једна врло важна околност, што пчеле својим збирачким радом користе на исти начин и другим културним биљкама, оплођавајући их, те им помажу да дођу до *многобројног и изврсног семена*, односно својих плодова, као што су: конопље, лан, граорица, хељда, детелине, олајна репица, сунцокрет, мак, па и саме житарице.

И ту су вршени врло важни научни опити, којима су добијени исти резултати као и за воће, н. пр.: 20 струкова беле детелине (Trifolium repens), који су били завијени тилом, да не би до њиног цвећа могле допрети пчеле, дали су једно *једино зрнце семена*, док су других 20 струкова, ка чијем цвећу није спречен приступ пчелама, дали *2.290 зрна семена*. — **Дарвин** је добио од 60 струкова инкарнатске детелине (Trifolium incarnatum), завијене тилом, 63 грама семена, а

од других 60 струкова незавијених добио је 349 грама семена, *или преко 5½ пута више* од завијених струкова — **Професор Kirchner** добио је од појединих завијених струкова инкарнатске детелине по 10 семака, а од незавијених по 50 семака — опет тачно 5 пута више.

Али је најкарактеристичнији и најубедљивији случај са црвеном детелином у *Аустралији* и Новој *Селандији*. У тим земљама није било питоме црвене детелине. Кад су је донели европејци тамо и стали је сејати, она је *успевала и цветала, али није доносила ни једне семке.* Тако прве године, тако друге, треће. Било је чудо не виђено и не чувено. Кад им је један искусан ботаничар саветовао да донесу из Европе и пчеле, којих тамо такође није било, и да их наместе близу детелишта, нису фармери веровали у успех, већ су држали да је узрок до тамашњег земљишта; држали су, да у тамошњој земљи нема састојака потребних за заметања семена. Али ипак донеше неколико кошница пчела, са највећом неверицом у успех. И гле, чуда! Одмах те исте године понела је црвена детелина обилно семе, па чак и одличног квалитета. И од тога су времена сви поверовали у пчеле као у неке чудотворке. А каде су потом видели да су и воћке тамошње стале рађати много обилније и много крупнијег воћа, стали су пчеле скоро обожавати. Наш народ, као што је познато, пчеле уважава као нека домаћа божанства.

И ово је врло важан податак о пчелама. У *Чехословачкој* је нађено да на извесном простору засејаном црвеном детелином, са којега се обично добија 4 кгр. меда, у вредности око 30 кр. чехословачких, добија се око 30 кгр, семена од те детелине, у вредности 450—500 круна чех., а којег семена не би могло бити без пчела, као што га није било ни у Аустралији, ни у Новој Селандији док нису донете пчеле. Из овога се обичним рачуном може дознати, да је пчелиња помоћ већа за ратаре него ли за пчеларе — и то тачно 15—17 пута већа.

Кад се ка свему дода и то, да пчеле знатно помажу и житарицама, нарочито ражи, јечму и пшеници, да роде обилније и крупнијим и тежим родом,— онда се мора доћи до уверења, да *пчеларство није корисно само пчеларима, већ да је* **још много више од користи и свим осталим пољопривредницима.**

На тај се начин појављује *пчеларство као силно корисно за* **сав земљораднички народ једне земље,** *која је подесна за пчеларење,* баш као наша богом благословена Југославија што је подесна и за земљорадњу и за пчеларење. Из тога пак излази као логични закључак, да *наше пчеларство заслужује опште народно уважавање и потпору.*

Пчеларство је права благодат народна.
Пчелари су прави добротвори народни.

Професор **Сретен М. Аџић**

ПОВОДОМ ВОЋАРСКОГ КОНГРЕСА.

У моменту, када се воћарству најзад почела обраћати довољна пажња, не сме се обићи једна ствар од необичне важности, не сме се пренебрегнути значај штеточина воћака, поглавито штетних инсеката и биљних болести.

Последња страшна инвазија штитасте ваши на шљивама, пропадање читавих воћњака у Тимочкој крајини од сипаца, све већа штета од шљивове осе, јабучног црва и т. д. показују нам са каквим опасним непријатељима имамо да се боримо. Уосталом, већ више пута се десило да су поједини инсекти потпуно онемогућили извесне културе или их бар потпуно изменили. Најбољи пример нам даје филоксера, која је необично компликовала гајење винове лозе и може се рећи, уништила за увек ону стару праву домаћу лозу.

Оно што је филоксера учинила са лозом, учинили су разни штетни инсекти и болести са воћњацима, то јест у многом су изменили раније начине

гајења, и сада се нови воћњаци подижу свуда на такав начин да се лако, брзо и успешно могу бранити од разних непријатеља.

За нас је ово од необичне важности. Ми желимо да развијемо воћарство, да оно постане једна од главних привредних грана читавих крајева, да постане извор благостања великог дела земље. На жалост, већ сада су наше воћке нападнуте од многобројних и бројем и врстама штеточина, и са развићем воћарства, са подизањем нових воћњака, и напади штеточина биће све чешћи и опаснији. И као што се сада виногради прскају и запрашивају, мораће се у блиској будућности и воћњаци прскати или запрашивати, кадити отровним гасовима и ко зна каквим све срествима бранити од непријатеља. У многим већ земљама зимска или пролећња прскања воћака чине саставни део неге, а у Калифорнији шљиве се обично четири пута годишње прскају. И нас чека сличан удес, ако мислимо заиста успети. Ми морамо освајати пијаце, а конкуренција је из дана у дан све већа, потрошач све размаженији и све више захтева. Прошле зиме у Паризу продавале су се на пијаци канадске јабуке најбоље врсте, све здраве и без иједне пегице, по 12 до 14 динара кило, а јабука средњег и доброг квалитета, какве су наше обично, било је већ по 7 до 8 дин. кило. Дакле само са првокласним плодовима моћи ћемо убудуће освајати пијаце и једино њихово гајење ће се заиста исплаћивати. Далеко смо, као што се види, од нашег схватања квалитета када на пр. у једном сандуку јабука нађете сваку трећу црвљиву и сваку другу трулу, а о крастама и пегама да и не говоримо.

Да би имали здраве воћке, да би имали здраве првокласне плодове са којима можемо да издржимо сваку конкуренцију, морамо их бранити од њихових штеточина, морамо их неговати, као што то чине остали народи. И зато, пре свега, воћњаке морамо подизати тако да се у њима сва потребна нега може брзо и лако спровести. А затим морамо обратити

најозбиљнију пажњу нашим штеточинама и проучити их систематски, детаљно, као што су то већ остали народи учинили. Најозбиљнија пажња мора се исто тако посветити срећствима против биљних штеточина, јер од њихових цена и њихове вредности зависи успех борбе. И најзад, већ сада треба тражити начина да се сузбијање штеточина воћњака организује на задружној основи, јер тако ћемо моћи најбрже и најлакше постићи задовољавајуће успехе.

Др. Павле Вукасовић

Ратарство

РИЦИНУС

Рицинус је одавно познат у субтропним пределима, као и у јужним деловима Европе. Стари грчки и римски писци помињу рицинус у својим делима. Африка, Мала Азија, Индија, Кина — главне су земље, које одавно производе највеће количине рицинусовог семена и уља. Рицинусово уље служи у неким крајевима као материјал за гориво и осветлење; понегде у смеши са кречом даје неку врсту цемента, прилично тврдог; у Индостану лишће рицинуса служи као храна за свилобубу (Bombyx cynthia), коју су покушавали да одомаће и у Европи. Стабло рицинуса, које у субтропским пределима може да достигне два три и више метара висине, а код дугогодишње врсте рицинуса (Ricinus arboreus), чак и до десет метара (слика 25), даје добар материјал за гориво. У новије доба рицинус се гаји с једне стране као лековита биљка, а с друге као индустријска. Рицинусово уље почело је у 17—18 веку у Европи да се примењује у медицини као средство за слабљење; у индустрији као материјал са израду сапуна, за израду мазива за машине и т. д. Сада за авионске сврхе рицинусово уље наилази на широку примену због чега култура рицинуса има донекле чак и државни карактер. Свакако за пољопривреднике у јужним реонима и под

условом да продаја рицинуског семена буде рентабилна и осигурана, има интереса да се проба са овом културом.

Сл. 25 Рицинус (Ricinus Arboreus)

Као у свакој релативно новој култури, највећи значај и у култури рицинуса има проучавање и избор најбољих сората, јер од тога може понеки пут да зависи чак и цео успех. Поједине сорте рицинуса разликују се не само у величини приноса семена, у квалитету и у садржају уља, већ и у биолошким особинама, од којах су најважније раностасност, а нарочито начин отварања плодова при сазревању, т. ј. да ли пуцају или не пуцају зрели плодови, дакле да

ли испада или не испада семе, Већина сората рицинуса при сазревању јако пуца тако, да семе одлети чак неколико метара од струка! Јасно је, да је берба таквих сората рицинуса које јако пуцају, много тежа, него ли оних сората, које не пуцају или пуцају само мало и то кад су велике врућине. Зато свестрано проучавање сората рицинуса има велике и практичне вредности. То је проучавање почело од прошле године и у Институту специјалног ратарства на огледном добру пољопривредног факултета у Земуну. Слика бр. 26

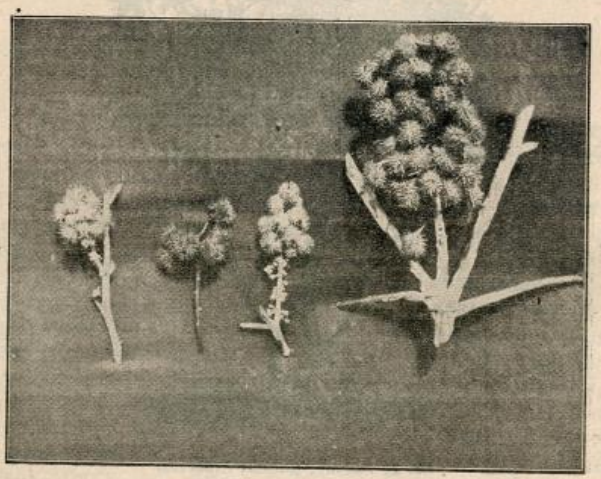

Сл. 26. Изглед и величина гроздова рицинуса.

приказује изглед и величину гроздова плодова од четири најкаратернијих сората рицинуса испитаних прошле године на Огледном добру. Најкрупнији грозд припада врсти — Ricinus arboreus, који и код нас достиже висину до 2 метра, и заиста изгледа као нека дрвеће. У субтропским пределима ова врста може да расте као дугогодишња. Поред ове врсте на слици се види грозд врсте Ric. Senquineus — црвеног

рицинуса; даље — најситнија врста Ric. Africanus, и најзад наш домаћи рицинус, зелено плавичаст, врло плодан, али плодови његови при сазревању јако пуцају, тако да се његова берба може да врши само путем постепеног подбирања у самом почетку сазревања. Најситнија врста — Ric. Africanus напротив одликује се тиме, што његови плодови не пуцају, али принос ове сорте сасвим је мали. Са једног струка афричанског рицинуса добивено је само 72 семена, у тежини 14 грама. Рачунајући да на једном хектару стане ове ситне сорте чак 20.000 струкова, њихов би принос износио свега око 300 кгр. семена. Док је нпр. наш домаћи плавичасти рицинус са 1 струка дао 360 семена, тешких 79 гр., што одговора приносу по хектару око 700 килограма, рачунајући свега по 1 струк на квадратни метар. Принос осталих сората испитаних на огледном добру прошле године, рећао се овако: *Домаћи црвени* — дао је са једног струка 90 семена тешких 38 гр., — по хектару око 400 кгр. **Ric. sanquineus** — око 700 кгр. по хектару **Ric. arboreus** дао би по хектару готово 1400 кгр кад би сво семе које донесе један његов струк, наиме 308 комада, потпуно сазрело; у ствари од ових 308 семена потпуно зрелих било је само 15, дакле стварни принос ове сорте, код нас је прошле доста суве године, био сасвам незнатан. Можда би ова сорта у Вардарској Бановини, при повољним приликама била много ближа нормалном приносу. Чак је и код нас један струк ове сорте, мало раностаснији, а и мало ситнији, сличан нашем домаћем плавичастом, само са много крупнијим семеном, дао стварног приноса по хектару око 600 кгр., Ric. **cambadgensis** и **Ric Gipsoni** дали су мале приносе испод 200 кгр. по хектару. Од *занзибарских* (Африка) врста испитаних код нас прошле године, пет сората у опште нису дале зрело семе, иако су лепо и добро напредовале, само једна сорта, занзибарски *рани* рицинус дала је 34 семена, од којих су само 22 била зрела и врло крупна, црвене боје а тешка 27 гр. Сигурно је да су

приноси ових сората у Занзибару много већи али код нас не дају боље резултате од других сората. Према податцима **Heuze-a***) нпр. у Алжиру приноси рицинуса могу да достигну чак и 2—2,500 кгр. по хектару док у француској уопште ретко прелазе 400—500 килограма.

Садржај уља код рицинуса је можда највећи од свих осталих уљастих биљака, наиме преко 50%, и то при анализи не ољуштеног семена; у ољуштеном семену садржај уља може да буде и преко 70%**). Чим је семе зрелије, тим је већи садржај уља у њему Зато „принудно сазревање семена" (отсецањем гроздова пре сазревања, да не би плодови пуцали на пољу), утиче на смањивање садржаја уља у семену.

Култура рицинуса је доста проста и једноставна: за обичне сорте одстојање између струкова и између редова мора бити бар један мет.; код ситнијих сората мало мање, а код крупнијих мало веће. Стално окопавање најглавнија је брига. Треба пазити и на довољно ђубрење, јер рицинус много црпи хранљиве састојке из земљишта.

D-r Тим. Локот
проф. Унив.

Берба и сушење пасуља.

Ускоро ће отпочети берба пасуља, и због тога смо намерни да укажемо на неколико корисних поука у овоме послу.

Пасуљ је некада служио само за људску храну у земљи; сада то више није, он је сада један врло важан трговачки артикал за извоз.

Па како је он постао толко важан артикал, то се у толико сада више мора марљиво прибирати, лепо осушити, од шљама и нечистоће очистити, и тако спремљен за трговину доносити на пијац. Он има велику потрошњу, пошто је добра и јака храна за свакога а нарочито за војску и радничку класу.

*) Les plantes industrielles, т. II, стр. 125

**) Анализе рицинуса са огледног добра, које је вршио асолвент факултета г. В. Алексијев, дале су до сада следеће резултате: домаћи црвени са љуском 65%, без љуске 85% домаћи зелени 63% и 79,5% талијанска 66% и 83%.

На светским тржиштима данас се пасуљ јако тражи, и то само добра и чиста роба, и ми због тога морамо апсолутно то да имамо у виду, ако мислимо да наш пасуљ извозимо на страни.

Да би све ово постигли морамо да обратимо што већу пажњу на време бербе, сушење и спремање за продају. Ми не смемо више да дозволимо, да један овако важан наш артикал изађе на светске пијаце неспреман да издржи конкуренцију. То захтевају наши економски па и државни интереси. Ми смо земља земљорадничка, ми имамо свега и свачега, али морамо све имати добро и лепо спремљено за извоз, те да смо чувени као добри и солидни произвођачи.

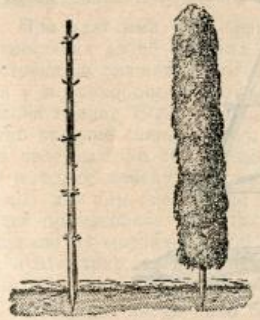

сл, 27. Природна розга

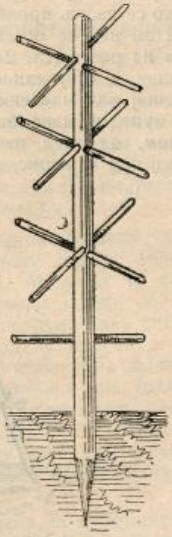

сл. 28. Вештачка розга

Велика је грешка наших земљорадника, што не чекају да пасуљ дозри на струку, па тек онда да га беру, лепо осуше и оставе неко извесно време у махуни да у њој доврши зрење те да добије лепу светлу боју, и бољи укус за јело и да се доцније не квари.

На пијацама видели смо масу сељака да су донели незрео пасуљ, где има много кварних зрна, која после укваре

и она лепа и здрава, и добије врло ружан мирис, те оваква роба и није за извоз. Ово је очигледна штета за произвођача, па и за саму трговину. Да би се добио добар и чист пасуљ за потрошњу и трговину, треба овако поступати:

Приликом бербе пасуља обратити нарочиту пажњу, да се беру само оне махуне које су потпуно зреле.

Берба се врши само ујутру или с вечери док по мало има влаге, да махуне не би прскале и пасуљ се растурао.

Овако обране махуне треба растурити на таван или у кош, на промаји 15—20 дана, па их тек онда млатити и чистити за продају; а ако се чува за исхрану може да стоји у махунама до саме употребе, јер је у толико бољи и укуснији за јело.

Ако се пасуљ приликом бербе чупа са кореном и стаблом, онда се он не сме остављати на гомиле већ се мора одмах метнути на розге (сл. 27. и 28) или на сушила (сл. 29 и 30.) за сушење, и то у танким слојевима.

Вршај или млаћење пасуља не сме се радити на земљи, већ на мушеми, како би се избегло мешање са земљом и прашином, од чега пасуљ не може после да се очисти, и губи свој сјај и мирис, те мирише само на прашину.

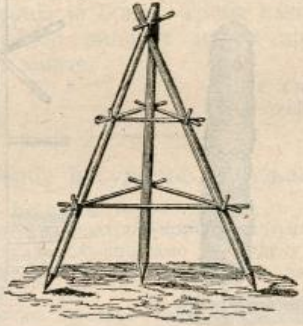

Сл. 29. сушило у виду пирамиде.

Сл, 30. сушило у виду крова.

Очишћен пасуљ не сме се држати на земљи и у влажним зградами, јер одмах повуче влагу, убуђа се и добије ружан мирис, због чега се после врло тешко продаје.

Ето то су неколико савета земљоделнику, ако жели да има добру робу и лепе користи.

Марко Маша Тодоровић
економ

Сточарство.

Положај и изгледи свињарства*)

1. Део

Положај на међународним тржиштима свиња.

На међународном тржишту свиња цене су у протеклој години знатно опале. На европским тржиштима где је у другом полгођу протекле године понуда била све већа, износио је пад цена 30%. Томе на супрот износио је пад цена свињама у Сједињеним америчким државама око 15%, дакле знатно мање и то услед смањене понуде. (као што ће се ниже навести, Сједињене америчке државе имају на тржиштима свиња свој специјални положај.)

При односима цена ранијих година логична би била претпоставка да ће опадање цена у току године 1930 дати потстрека за смањивање одгоја свиња. Међутим је опадање цена у међународној трговини житарица, почев од другог полгођа године 1929, створило једну потпуно нову ситуацију. И ако су цене свиња крајем 1930 год. у Данској и Холандији пале на око 80 марака за 100 килограма живе мере, био је однос између цена свиња и житарица још толико повољан, да није наступило смањивање товљења свиња од стране произвођача. У Пољској су крајем 1930 цене свиња бележиле 64 марака, за 100 кгр. живе мере, а у јануару 1931 чак и 51 марку; треба сачекати да ли ће произвођачи реаговати смањењем одгоја свиња.

Необично ниски ниво светских цена за житарице такође је од великог значаја за будући ниво цена за свиње на међународним тржиштима. Просечно у годинама 1925|29 износила је цена за сточну храну у Данској округно 19 марака за 100 килограма; у истом времену *износила је цена за свиње 134 марака од 100 кгр., дакле око седам пута више него цена за сточну храну.* Овај просечни однос између пијачних цена

---

*) Овај чланак преведен с немачког послало је наше Посланство у Берлину, и ми га пуштамо ради обавештења наших пољопривредника (Уред).

за свиње и житарице (сточну храну) од 7 : 1 може послужити као основ калкулација за оцену просечног нивоа цена за свиње, које се имају очекивати у будућности на међународним тржиштима, јер ће односи цена између сточне хране и свиња извесно доћи до изражаја, као што је то испитивањима утврђивано и за друга времена и друге земље.

Ако би се пошло од садашњег најнижег нивоа светских цена за житарице од око 8 марака за 100 кгр. сточне хране, то би се под претпоставком досадањег односа цена од 7 : 1, дошло до цене за свиње од непуних 60 марака за 100 килограма. Стање цене од 80 марака за тону житарица тешко да ће се моћи одржати на дуже време, те да се просечни ниво цена за свиње такође може, на дуже време рачунато, усталити на тако ниском ступњу.

Како је продукција свиња у порасту у најглавнијим земљама извоза и увоза свиња, не узимајући у обзир Сједињене америчке државе, и како још нема устаљене промене у општем привредном положају са којом би наступило и појачање куповне моћи потрошача, па услод тога и потражња меса, то се за текућу 1931 годину предвиђа *даље опадање цена свињама* на међународном тржишту. Много је теже оценити цене свиња на дужи рок него ли је могуће предвидети цене за текућу годину, н. пр. просечне цене за следећих пет године. И ако није вероватно да ће садашњи ниски ниво светских цена за житарице моћи потрајати дуже времена, не може се ипак оценити сразмер повећања тих цена, а тиме ни просечни ниво цена за житарице.

Ако би се, према положају светске житарске привреде и према општем нивоу светских цена за робу, узело да ће се тешко моћи ниво цена повећати изнад цена предратног времена, то би се могао ниво цена за житарице за сточну исхрану прорачунати на око 120 марака за једну тону. Како се више или мање фиксни трошкови за товљење свиња сем хране не могу снижавати, морало би се рачунати са повећавањем просечног односа цена на можда 8 : 1. Према томе би, на дужи рок посматрано, просечна цена свиња на европском тржишту можда износила 100 марака са 100 кгр. живе мере према 134 марака за 100 кгр., колико је износила просечна цена у годинама 1925-29.

Ширење производње, која се сада врши у најважнијим европским земљама које извозе свиње, нарочито у Данској, и која би могла довести до падања цена, извесно ће идућих година бити изравната опадањем америчког извоза свиња. Као што је већ поменуто, у Сједињеним америчким државама се, на супрот европским земљама, не утврђују намере за повећање производње свиња. Ова утврђивања заснивају се на томе, што последњих година у Сједињеним америчким

државама односи цена за свињску храну нису били тако повољни, као што су они били у европским земљама, већ су се усталили на једном просечном стању. Услед рђаве бербе кукуруза у Сједињеним америчким државама у год. 1930., није товљење свиња тамо добило оног потстрека, који је наступио за друге земље услед пада светских цена житарица, пошто је царинска заштита у Америци дозвољавала појачано надмашивање ниво-а цена за кукуруз. Промене у конкурентним могућностима за амерички извоз свињског меса већ сада долазе до изражаја у разлици између америчких и европских цена свиња, Почетком 1929 коштали су 100 кгр. живе мере у Чикагу 85 марака, у Копенхагену око 120 марака Крајем 1930 пада цена свињском месу у Чикагу и Копенхагену на 76 марака, дакле на подједнаку висину.

Од интереса је даље још једно померање у европском свињарству, а наиме потискивање енглеске и ирске производње на енглеском тржишту од стране данског извоза. Данска производња и извоз одговорили су најбрже при порасту последњег циклуса цена свиња. У току године 1929 када је у Енглеској услед неповољних односа цена за свињску храну опала производња свиња, почиње се дански извоз повећавати и он се врло јако наставља у 1930 години. Како су у Енглеској примећени 1930 први почетци поновног подизања производње, после јако смањеног стања у 1929 години, проузрукује повећани дански извоз у вези са општом привредном депресијом и опалом потражњом јак пад цена, што је имало за последицу да се пораст енглеске производње у најмању руку успорава. Док су половином 1928 године Велика Британија и Данска са округло 3.4 милиона комада показивале подједнако стање свиња, било је половином 1930 год. данско стање свиња скоро два пута веће него ли у Великој Британији. Овим је дански извоз на енглеска тржишта задобио преимућство, што по свему судећи има делимично стално обележје.

Виноградарство.

Десет виноградарских заповести.

1) Не подизати виноград на земљишту које не одговара виноградарским условима, јер се таква земљишта могу корисније употребити за какву другу пољопривредну културу. Изузетак може бити на мањој површини, за своју личну употребу грожђа и вина. Најбољи су виноградарски положаји када је земљиште на брду или узвишици и окренуто сунцу (јужној, изузетно југоисточној или југозападној страни). У погледу физичког састава земља треба да ја лакша и сувља,

јер даје бољи квалитет грожђа с обзиром на проценат шећера и степен зрења.

2) Винограде подизати или обнављати са најбољим стоним и винским сортама грожђа, којима предстоји све боља будућност за извоз на домаће и стране пијаце, а при томе дају најбољи квалитет вина као: *смедеревка, смедеревски ћилибар дренак, Мускат Хамбург, црвени дренак. бела и црвена ранка* (шасла), *чабски бисер, шасла фонтенебл, ризлинг, бела и црвена мађарка, прокупац, племенка и* малага (муск. александр.)

3) Обратити највећу пажњу на избор америчке подлоге, с обзиром на проценат креча у земљишту и физички састав истог. Испитивање земљишта, и одређивање америчке подлоге врше бесплатно ср. пољопривредни референти. Према проценту креча и физичком саставу земљишта, узимају се следеће подлоге;

а) рипарија порталис, за земље јаке, бујне, умерено влажне и бескречне, или са највише 10—12% креча;

б) рупестрис ди лот, за земље суве, шљунковите, посне и топлије, Издржи 25—30% креча;

в) рипарија рупестрис № 3309, за земље, камените, шљунковите и посне. Издржи 25—30% креча. Има већу вредност од рупестрис да лота због умерените бујности, и не тера изданке, те се радије употребљава на место ди лота;

г) берландијери х рипарија 420 А за земље камените суве и посне. Издржи до 40% креча;

д) берландијери х рипарија — телеки 8 В. Ово је после ратна подлога необичне вредности, због одличног ужиљавања, а може се са успехом употребити на кречним и без кречним земљама, само не на сувише влажним. Издржи до 50% креча;

ђ) шасла х берландијери 41. В. За земље суве, камените и шљунковите. Издржи до 70% креча. Одлично се ужиљава, те је од највеће вредности за овакве земље;

е) мурведер х рупестрис № 1202. За земље јаке, влажне и дубоке. Издржи до 50% креча.

Све друге врсте американских подлога од мање су вредности и избачене из употребе.

4) Највећу пажњу обратити на квалитет и избор калемова: да америчка подлога одговора проценту креча; да је сорта грожђа тачна која се тражи; да су калемови добро срасли, дозрели и добро ужиљени; да нису оштећени од града или криптогамских болести (пламењаче, бастре) или оидијума.

6) Калемове куповати из бановинских или приватних лозних расадника, који стоје под највећом контролом Министарства пољопривреде код којих се калемљење, стратификовање, селекција сората и нега калемова изводи са највећом стручношћу и контролом државних пољопривредних органа.

6) Не куповати калемове од рђавих произвођача (шпекуланата) који за производњу истих немају дозволу од стране Министарства, ни потребне стручне спреме. Оваквих шпекуланате, било је досада у великом броју, који су своје калемове носили из места у место, с пијаце на пијацу и продавали лакомисленим виноградарима без икакве дате гаранције. Калемови оваквих произвођача, апсолутно су несигурни, како у погледу врсте америчке подлоге, тако исто сорте грожђа и квалитета истих. Званично је утврђено, да су многи несавесни произвођачи, у недостатку америчке подлоге, калемили на хибридима, домаћој лози, па чак и на дивљој лози (пативу). Што се тиче класирања калемова и одвајања по врстама подлоге и сортама грожђа ту нема никакве сигурности. Мени је познато да у многим селима, где се овај посао обавља на милионе, калемљење врше жене и деца поглавито увече, па често и целе ноћи према слабо светлећој лампи, а дању одлазе на своје друге редовне послове. Па зар такви калемови, калемљени под оваквим околностима, без икакве стручне спреме са измешаним америчким подлогама и вијокама непознате сорте ни њиховог афинитета, могу одговарати потребним условима за подизање доброг и дуготрајног винограда? Горе сам напоменуо, да су многи необавештени виногради због јефтиније цене и непознавања рђавих последица, радо куповали овакве каламове, па кад суману и недостатак истих осетили после неколико година, кад су им виногради почели да хлоротишу, почели су да кукају и испитују узрок оваквог стања, али је све било касно. Таквих примера било је на жалост много, баш у Јужној Србије, где се морала обраћати нарочита пажња на избор подлоге према проценту креча. Због оваквих жалосних последица, морала је и следовати забрана рада и продаја калемова свима таквим људима, који немају стручне спреме. Овакву забрану морају поздравити сви свесни виногради, јер се даје гаранција, да се оваквепојаве неће више дешавати, које су штетно деловале на правилан развитак многих винограда. Но ипак и поред ових мера, виногради м'орају и даље обраћати пажњу, од кога врше набавку лозе јер ако сами нису свесни рђавих последица, држава неће моћи стићи да контролише толики број незаконитих произођача, који ће употребити сва недозвољена средства да своје калемове и даље продају.

7) Најлакши, најјефтинији и најбржи и најсигурнији је начин подизања и обнављања винограда, зрелим стратификованим калемовима. Заблуда је који верује, да су виногради са зеленим калемљењем бољи и јефтинији. Напротив, такви су виногради много скупљи. теже се подижу и слабије рађају

8) Земљиште, одређено за подизање винограда, изриголовати на 60—70 см. дубине још с јесени или најдаље у

току зиме и одмах га с' пролећа засадити калемовима. Ако се из ма којих разлога не стигне са пролетњим сађењем, онда наредне јесени безусловно извршити сађење, пошто се претходно земљиште дубоко пооре и издрља. Калемове садити у јамице, а не садиљком. Пре сађења калемова, сасећи им жилице и орезати ластаре на једно окце. Добро је при сађењу метнути у сваку јамицу 1—2 прегрешти добро згорелог ђубрета, али не непосредно на жилице већ у средину јамица. Приликом сађења загрнути калемове, с пролећа за 5 а с јесени за 10 см. изнад засађене лозе. У другој половини месеца јуна, одгрнути калемове, сасећи све површне жилице — нарочито из спојног места, које се редовно јављају, и остављати тако одгрнуте све до јесени, када поново ластаре орезати и калемове загрнути.

9) Преко лета, прскати калемове неколико пута бордовском чорбом противу пероноспоре (пламењаче). Колико ће се пута прскати, зависи од тога, да ли је лето мање или више кишно, и да ли је виноград на брду или у равници. У сваком случају, не дозволити појаву пероноспоре, јер се после тешко сузбија, те може за кратко време, да уништи све младе ластаре, и на тај начин цео рад постаје узалудан. У јако кишним летима, а на положајима нижим и влажним, често се појављује и *оидијум* (буђ), који такође јако оштети младе ластаре. У овом случају запрашивати калемове неколико пута сумпорним прашком.

10) Виноград често прашити, и не дозвољавати да се отрави, нарочито у млађим годинама. Сваке јесени, одмах по берби виноград редовно загртати да лоза не измрзне. Обратити пажњу на начин и време резидбе винограда, јер има сората винове лозе, које траже: неке ниску, неке средњу, а неке високу резидбу. Правило је: да се сви млади и слаби виногради режу с јесени, а сви бујни и јаки с пролећа. На овај начин, најбоље се одржава равнотежа у погледу бујности и родности винограда.

Вел. Милисављевић
упр. држ. лоз. расад. у пензији

Воћарство.

Шљива као привредни артикал.

Шљиву[1]) су Срби гајили још у старој својој постојбини па су је још и тада тако називали; чешће *слива*, па су је и Мађари, примајући је од Срба, називали *szilva*.[2]) Кад су се

[1]) Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић: Историја Српског Народа I 22
[2]) Драгиша Лапчевић: Воћке, воће и воћарство, 42

доселили у ове крајеве, Срби су наставили шљиву гајити; иако су још Римљани имали пуних 16 сорти шљива,[3]) то су и Срби умножили број својих сорти.

За средњега века су шљиве гајене у недогледно мањој сразмери него што се данас гаје; нису гајене као *воћњак*, већ су местимично сађене; управо, још су ређе сађене, него ли што се саде данас на простору око Урошевца до Митровице. И што је врло интересанто, нема никаквога доказа да је тада из шљиве печена *ракија*, чији је и сам назив *арапски с турским* наставком[4]). И тада се за њу чула српска реч *палинка* и *горичка*, па је прва дата Мађарима а друга Бугарима. Уместо ракије Срби су шљиве употребљавали за јело, сирове и осушене; сушене су друге с коштицама, а *цепаче* су цепане па сушене на сунцу. Осем тога, употребљаване су за кување (пекмез), само смо томе искуваном производу дали туђинско име, а заборавили смо свој назив. Тек доцније, кад су манастири осиромашили и отпочели тражити нове финансиске изворе за своју егзистенцују, они први отпочињу подизати *шљивике*, правилно као воћњаке подигнуте и засађене у доста великоме броју. У *старим српским записима и натписима* је прво 1740 године записана цена ракије, а у међувремену од 1764 до 1774 је Вољавча *растребила башту* и засадила први пут 220, други пут 330, трећи пут 200 шљива. Тада још нису приватни сопственици засађивали толико шљивике, а ракију су пекли и од ракије се добрим делом издржавали манастири. Чак су манастирима, као манастиру Ковиљу у Старом Влаху, 1776 год. побожни хришћани и хришћанке поклањале ракиске казане, а већ 1792 год. турско царство ударa трошаринске порез на ракију[5]), па је и та трошарина утицала на приватне сопственике да не подижу шљивике. Интересантна је још ствар била, да је „ћумрук" на оку ракије био 4, а на оку вина 2 паре.

Тек доцније, и после ослобођења од Турака, отпочеле су се шљиве по мало подизати. Мало већи замах се осетио откако се ослобођењем од Турака свет ослободио трошарине на ракију, те ју је отпочео слободно пећи и продавати. Али је због малога броја становништва и због његове очајне натуралне привреде шљивика било сасвим мало засађено, па се стоге и ракија сасвим мало пекла, поред тога што је она била ослобођена пореза. Тек се после 1859 и после 1860 године почиње поклањати већа пажња шљивицима и они се отпочињу подизати услед тога, што свет отпочиње градити *пуш-*

---

[3]) Јефтимије Петровић: Воћњакъ или проста тайностъ природе, 1840 страна 70.

[4]) Ђ. Поповић: Турске и друге источњачке речи у нашем језику 1884.

[5]) Ст. Новаковић: Турско царство пред српски устанак, 329.

нице[6]) за сушење шљива, па тај замах отпочиње све већи постојати, у колико сушење шљива постаје редовнија појава и откако се од *пушница* прелазило на *сушнице*. Г. Срета М. Аџић, професор, даје ово обавештење о тим пушницама. „У Врњцима, вели Г. Аџић, 1863. начинио мој ујак, поп Тодор јамишљу овако: у обали закопаног приватног нашег пута за свлачење дрва укопао дугачку рупу за $1^1/_2$ метар, засецајући је озго на ниже, па испод доњег дела рупе ископао другу рупу за ватриште, удубио, а остраг из ње пробушио рупу косо увис за дим. Затим главни усек засеко од пода са обе стране за шаку, ту побо јако врбово пруће, с обе стране савио га у полукруг, „катаву", оплео лесу, па га одозго облепио блатом за 2 прста и чекао да се осуши, затим поново облепио за 2 прста, те затворио што је испуцало, па доцније и трећи пут, па онда допунио до горе ситном земљом.

У доњу шупљину (над ватриштем а испод свода) ударио са стране летве, а утврдио их дугачким и танким клиновима за земљан зид у два реда с обе стране. Онда засебно оплео лесе између средње дебелог врбовог прућа, удесивши их, да тачно наилазе у простор и суљају се по летвама са стране на зидовима. (Чини ми се, да је и доле под ватриштем заспођавао лесом, јер се стало одмах при копању кварити). Наложио ватру и доле у ватришту и горе у простору за сушење шљива, те обгореле лесе на сводовима, па онда у овој јелишани осушио за 2 вреће врло лепих шљива за домаћу потребу. Ја сам помагао као дечак од 7 година. При сушењу су врата затворена каменом плочом"[7]). И у ужичком округу су грађене овакве пушнице. И што је интересантно, то треба нагласити, градили су их, како се добро сећам, они који су ишли у Жупу по вино. Тек после српско-турског рата су се у ужичком округу отпочеле подизати сушнице правог босанског типа: подизали су их они из ратова заостали усташи, који се више у Босну нису хтели вратити или избеглице, који се нису могли измирити са аустриском окупацијом Босне.

Тек после 1880 год. настаје и временом се врло јако развија сађење шљивика ради сушења шљива, потом ради кувања пекмеза и ради печива ракије. Сушење шљива је узимало све веће размере, тако исто и кување пекмеза. Али како су пекмез трошиле поглавито аустриска и немачка војска, које су уништењем престале бити обилати потрошач, а како је наша сува шљива добила изванредно велике конкуренте, од којих се особито истиче калифорниска и како се, напослетку, на нашој шљиви појавила штитаста ваш, која јој оп-

[6]) Пушница се звала онда, кад се, у њојзи, одиста пушило.
[7]) Драгиша Лапчевић, Стара наша пољопривредна култура, 37.

станак доводи у питање, то смо ми у питању наше шљиварске производње доведени управо до краха.

1. Продукција пекмаза је сведена на најмању меру и може се понешто одржавати још само најнижим ценама;

2. Наша сува шљива наићи ће на силан удар наших конкурената;

3. Пециво ракије од шљива нема никаква изгледа на успех, јер она неће имати извоз.

Према томе, шљива је, као привредни артикал, изгубила и онај значај који је негда имала, па нам ништа не помаже ни напредак који се огледа у подизању сушница Главинићевог и Стојковићевог типа. Само са сузбијањем штитасте ваши и с модерном прерадом, која би је подигла на виши степен, наша шљива може показати успеха, па и тада као засада по камењарима и вододеринама и у знатно мањему броју.

И тада се већи део шљива има да употреби на израду мармелада, а мање количина на пекмез и на сушење. Јер су 1922 год. суве шљиве у детаљној продаји у Прагу биле наше 8,80 а калифорниске 28 чехословачких круна!

Драгиша Лаичевић

Питања и одговори.

Питање. Имам једну краву, коју сам ове године први пут упрегао у јарам. Одмах у почетку орања убила се у врат, направио се оток који се провалио, и рана никако не може да зарасте, већ стално по мало гноји. Краву сам престао да прежем чим сам приметио убој.

Драгомир Ј. Симовић
из Д. Горевнице.

Одговор. Чим рана стално гноји, значи да има у њој нечега, што стално подражава гнојење. Требало би улазак у рану (фистулу) проширити, рану оштром кашиком изгрепсти, и одстранити све одумрло — (некротично) ткиво, које обично подражава рану на гнојење. Кад престане гнојење, оставити да се рана затвори.

Поље ли рана и поред тога на горе, треба позвати стручно лице да укаже лекарску помоћ, јер су убоји на гребену доста опасни због близине кичме-кичмене мождине.—

За време лечења краву поштедити од рада.

Ни у ком случају не ваља на рану метати: земљу, паучину, балегу или поган, пошто су то све нечисте и опасне материје, које само могу веће зло да причине.

Ветеринарски капетан I. класе
Марјан Ферјанчић.

Питање. У мом запату коза појавила се нека болест од које ми сваки дан угине по једно грло. Болест траје 15—20 минута. Парањем лешине утврдио сам, да је крв мрка, бела џигерица поцрвенела, а слезина и жуч отекли. Молим за савет како да грла лечим.

Сима Бркић
из Јелашиновца

Одговор. Према изнетим знацима болести стекли смо убеђење, да козе болују од једне врло оштре форме прострела — црног пришта (бедренице). Једини савет који можемо дати у овом случају јесте тај, да се позове државни ветеринар, који ће моћи тачно да постави дијагнозу болести и предузме лечење-пелцовање из нужде.

Сем тога: одвојити по изгледу здраве козе, променити пашу и ако су козе на шталској храни престати давањем до сада уобичајене хране и воде, јер се клице заразне налазе баш у храни и води. Лешине укопавати са кожом дубоко у земљу, извршити радикално чишћење — дезинфекцију — лежишта.

При парењу лешина и дрању коже ако се човек повреди. или запрљаним рукама чеше по телу, може врло лако да смртно оболи од ове болести.

Ветеринарски капетан I, класе,
Марјан Ферјанчић

Белешке.

Ливадарско-пашњачки течај при Средњој пољопривредној школи у Ваљеву. Услед промењених привредних прилика сточарство добија све већиз начај, а с њиме у вези неговање ливада и пашњака.

Тога ради управа Средње пољопривредне школе у Ваљеву приређује ливадарско-пашњачки течај за пољопривреднике из срезова ваљевског, подгорског, колубарског и тамнавског. Течај ће се обавити од 10—15 октобра т. г., којом ће се приликом ученицима приказати и заснивање вештачких ливада.

На течај ће се примату до 25 пољопривредника, који имају ливаде и пашњаке, који су стари од 20—40 година и да су, по могућству, писмени.

У школи ће за време течаја имати бесплатан стан и храну, а и подвоз железницом III класе за одлазак и повратак.

Пријаве поднети преко дотичних пољопривредних референата управи средње пољопривредне школе у Ваљеву до 1 августа т. г.

За овај је течај Краљевска Банска Управа Дринске бановине одобрила потребну помоћ.

Међународни млекарски конгрес 1931. године у Копенхагену. Од 14—17. јула ове године одржаће се у Данској у Копенхагену међународни млекарски конгрес, који је девети по реду и организован од Међународног млекарског савеза. Ранији конгреси беху: 1903. у Бриелу, 1905. у Паризу, 1907 у Хагу, 1909 у Будимпешти, 1911 у Штокхолму, 1914 у Берну, 1926. у Паризу и 1928. у Лондону. Сем ових конгреса одржан је 1923. год. међународни конгрес у Сједињеним америчким државама.

Међународни млекарски савез основан је у Бриелу 1903 год. при заседању првог међународног млекарског конгреса. Задатак Савеза је да сједини млекарске организације свију земаља, да би се заједничким радовима одржавањем међународних млекар. конгреса техничко и научно развиће целокупног светског млекарства унапредило. Данска као изразито млекарска земља учествовала је у овим радовима са нарочитим интересовањем, и свесна значаја ових радова примиле су данске млекаре улогу домаћина за међународни млекарски конгрес у овој години, па се радују што могу да поздраве добродошлицом стручњаке за млекарство из целог света. Претседништво конгреса жели да пружи прилику за разјашњење свих важних питања разних области млекарства у научном, техничком и економском правцу. Нарочита пажња полаже се на саопштења важних резултата истраживања и огледа последњег доба, па је претседништво конгреса умолило експерте и истраживаче у млекарству, да одрже предавања о најновијим резултатима рада на овоме пољу, која спадају у делокруг конгреса. Овоме захтеву изашло се у сусрет у великом обиму, јер за овај конгрес поднесено је око 150. радова.

Конгрес стоји под заштитом данског Краља Христијана X. Као почасни председници именовани су: Министар пољопривреде Кр. Бординг и Министар Мадзен Мигдал; претседник конгреса је претседник данског Савеза млекарских задруга С. Овергард, поседник. Професор Др. С. Орча Јензен и претседник Удружења данских млекарских стручњака, шеф млекарства Ј. П. Јустезен јесу потпретседници.

Велики број иностраних научника изабрани су за почасне чланове појединих секција.

Уз конгрес приређује се од 14—19 јула млекарска изложба која треба да прикаже данске млечне производе, млекарске машине, справе и сав алат, употребљавани у млекарству и то данских и иностраних фирама.

Т. М.

Цене пољопривредних производа на дан 23 јула 1931 г.

Пшеница			
Тиса I, до Бач. Градишта, 80, 1%	шлеп	180.—	193.—
Тиса II, Жабаљ-Тител, 80, 1%	шлеп	178.—	191.—
Бегеј, 80, 2%	„	177.—	190.—
Банат, 79, 2%	„	175.—	188.—
Бачка, 79, 2%	„	174.—	187.—
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	шлеп	177.—	190.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2%	шлеп	173.—	186.—
Србија Дунав, 77, 3%	„	170.—	172.—
Срем, 78, 2%	„	170.—	175.—
Србија и Босна, Сава, 77, 3%	„	167 50	172.—
Бачка Горња, 80, 1%	вагон	175.—	188.—
Бачка доња и Сомбор, 79, 2%	вагон	170.—	183.—
Банат, 79, 2%	„	170.—	180.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3%	вагон	163.—	170.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3%	вагон	165.—	170.—
Куманово, 77, 3%	„	165.—	170.—
Косово, 75 4%	„	165.—	168.—
Срем, Славонија и Хрватска, 78, 2%	„	165.—	170.—
Кукуруз			
Бегеј	промит	105.—	110.—
Тиса	„	107.—	112.—
Дунав Србија,	„	110.—	112.—
Узана пруга, бели	„	120.—	125.—
Дунав. Банат	„	105.—	110.—
„ Бачка	„	105.—	110.—
„ Срем	„	105.—	110.—
Сава	„	105.—	112.—
Гл. пруга Срб.	„	120.—	125.—
Сремски, утов. ст.	„	105.—	110.—
Пар. Иђија	„	105.—	110.—
Банатски, утов. ст. пар. Вршац	промит	103.—	108.—
Београд паритет	„	110.—	115.—
Овас			
Српски		175.—	180.—
Бачки		177·50	182·50
Сремски		172 50	182·50
Македонско-Косовски		147·50	155.—
Узана пруга		175.—	180.—
Србијански, пар. Београ.		187·50	194.—
Сремски	„	190.—	195.—
Пасуљ			
Србијански,		240.—	260.—
Бачки егализован		250.—	270.—
Сремски,		250.—	270.—
Стока и сточни производи			
Свиње тешке, зреле		8·50	9.—
„ средње и лаке		7·50	8.—
„ мршаве		9.—	10.—
Волови и бикови I класе		6·25	7·—
„ „ II „		5·25	6.—
„ „ III „		4·50	5.—
Краве I класе,		6·—	6.50
„ II „		5.—	5·75
„ III „		4 —	4·75
Овце и јагањци		4.—	5.—
Маст		10·50	11.—
Сланина усољена.		9·50	10.—
Млеко овче		3·50	4.—
„ кравље		2·75	3.—
Разно			
Мекиње		117.50	125.—
„ вагон Београд са вређама		125.—	135.—
Кукуљ самлевен, Београд		80.—	90.—
Кромпир Нови Сад		100 —	120.—
„ Београд		140.—	150.—
Црни лук Бачки		80.—	100.—
Сено		65.—	75.—
Ратна штета		358·50	363.—

Записник

24. седнице Управног Одбора С. П. Д. држане 10 јуна 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник др. Т. Митровић, чланови: А. Рашковић, С. Ратковић, М. Николић, В. Матић, Д. Спремић, Н. Белобрк, Б. Ранковић и Н. Петровић, и гост Ј. Радивојевић редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 380) Прочитан је и примљен записник 23. седнице Управног одбора.

II 381) Примљен је знању записник 23 седнице Књижевног одбора.

III Прочитан је записник 23 седнице Финансијског одбора, па је одлучено:

382) да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — динара.

383) Да се одобравају привремена кредитирања по предложеним тражењима, осим по тражењу бр. 6244.

384) Да се одобрава расходовање 213 ком. календара из ранијих година, пошто је по извештају бр. 5958 дужник умро.

385) Да се штампање Тежака у другој половини о. г. уступи штампарији Д. Грегорића за 3.300·— дин. као најповољнијем понуђачу.

386) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и нађено стање исправно. Исто тако прима се знању и стање друштвених потраживања стим, да се не даје на кредит оним Подружинама које нису послале обвезнице. Инспектор да спреми преглед подружина које нису обновиле рад, а Програмски одбор да предложи маршруту за њихов обилазак у циљу наплате дуга, ако га имају.

IV Прочитан је записник 23 седнице Набављачког одбора, па је одлучено:

387) Да се одобрава набавка 136. плугова по акту број 6309. пошто је извршена по поруџбини.

388) Да се одбијају понуде бр. 5448 за филтрове, број 6371 за плави камен, бр. 6169 за рафију, бр. 6328 за косачице.

389) Да се држе у евиденцији понуде бр. 6369 за муљаче и пресе и бр. 5677 за жетелице.

390) Да се по писму бр. 6094, ставе фабрици Хајд на расположење тријери кл. XXV, франко друштвени магацин.

V Прочитан је записник 23. седнице Програмског одбора, па је одлучено:

331) Да се замоли ср. пољопр. референт, да реорганизује Подружину у Врањишту.

392) Да инспектор отпутује 21 о. м. у Куршумлију и изврши преглед њеног рада. Затим, да покуша да оснује Подружину у Прокупљу и прегледа рад Подружине у Нишу.

393) Да се извести Кметијска дружба да би Друштво непрекрдно слало младиће на праксу.

394) Да се усваја распоред за приређивање изложаба, предавања и курсева, као и распоред помоћи коју даје Друштво стим, да се Смедеревској Подружини да 2000·— дин. за приређивање плетарског курса. Такође да се препоручи Подружини у Топоници, да не приређује одвојено изложбу већ у заједници са крагујевачком подружином.

395) Да на конференцији подружина и задруга у Смедеревској Паланци иде као делегат г. Н. Петровић или г. др. Т. Митровић, стим, да одрже једно пригодно предавање.

VI 396) По предлогу инспектора за подружине одлучено је. да се Подружини у К. Митровици одобри кредит 5.540·— дин. у коју суму да се урачуна и дуг.

Саопштења и предлози

VII 397) Г. Претседник саопштава, да г-ђа Љубица удова М. Миловановића, друштвеног легатора, одустаје од тражења да Друштво плати рачуне око оправке куће која је завештана Друштву. Одбор прима знању стим, да јој се рачуни врате.

398) Г. Д. Спремић члан Управе предлаже, да се и ове године приреди у иностранство покретна изложба сувих шљива. Одбор одлучује, да се ступи у споразум са Заводом за унапређење спољне трговине.

Са овим је седница закључена.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, дајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** разашиље поштом на доплату

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар
у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—

Поштарину и паковање не урачунава.

Ја сам пре 2-3 месеца поручио и добао од Вас 3 флаше оригиналног, Феродовима, за употребу мога синчића од 6 година против малокрвности и слабога стомака. По употреби истог лека, мој се синчић толико опоравио, добио апетит тако, да по неколико пута дневно захтева да једе. Стога Вам у име мога синчића изјављујем велику захвалност за Ваш проналазак Феродовим. Молим пошаљите ми на доплату 5 флаша Феродовима, који ћу употребити за лечење моје супруге и кћерчице против маларије и слабога стомака.

Врања, Србија.

Поштовањем,
Димитрије Михајловић, пуков.

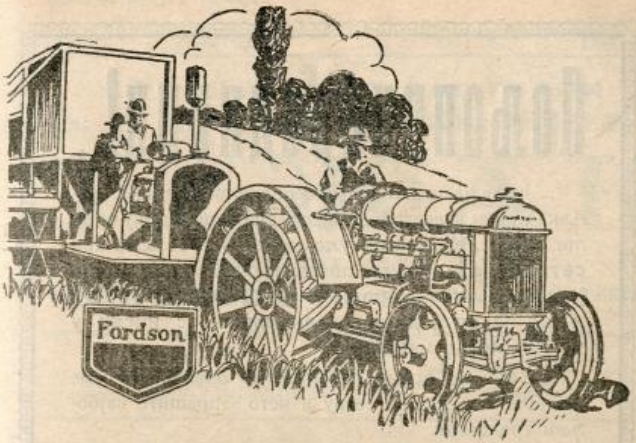

Ми стојимо нашим купцима увек на расположењу

Ма где се налазили, на Истоку, Северу, Југу или Западу, ми Вам стојимо увек на расположењу, спремни, да Вам практично докажемо, да пољопривреда без ФОРДСОН не може постојати. Исто тако смо вољни да Вас уверимо, да нема дела за одржавање Фордсона, који Вам наш заступник после куповине неби могао испоручити.

У сваком већем месту Југославије налази се Фордов заступник, који има комплетне резервне делове и који Вам у случају потребе са својим вештим механичаром стоји на расположењу. Не требате се бојати, Фордсон трактор ради стално лети као и зими. При сваком послу, за који га можете употребити, његова одлична техничка својства донеће Вам користи.

Тражите, да Вам продавац ФОРДА објасни кредит, који ФОРД пружа.

ФОРД МОТОР КОМПАНИЈА

LINCOLN Ford Fordson

Пољопривредници!

Један од познатих наших пољопривредних стручњака у свом извештају о гајењу пшенице између осталог каже: **„Количина употребљеног семена код сетве била је 115 кгр. по хектеру. Сво семе било је пре сетве запрашено ПОРЗОЛОМ и ни један једини главничав клас нисам у жетви могао наћи“.**

Зато на време спремите и одаберите семе житарица за јесењу сетву и исто запрашите најбољим средством

ПОРЗОЛ-ом

против главнице — сњети на пшеници, пругавости на јечму, снежне плесни на ражи и т. д., ако желите да добијете здрав и добар жетвени принос.

ПОРЗОЛОМ запрашено семе даје здраву и богату жетву, не убија клијавост семена а појачава пораст биљке.

ТРАЖИТЕ ЦЕНЕ И УПУТСТВА НА АДРЕСУ:

„БИЉАНА“ А. Д.

БЕОГРАД

Телефон 3-80. **Пошт. фах 423.**

Порзол се може добити по фабричној цени код:

Српског Пољопривредног Друштва — Београд

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Глигора, 62 Тел. 33-37.

Ослобођено поштари
Реш. Мин. Поште и Гел. бр.

Универзитетска Библиотека Београд

Бр. 16. Београд [illegible] 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ОВОГОДИШЊИ ЖЕТВЕНИ ПРИНОС ПШЕНИЦЕ У ШАПЦУ

I

На имању Ниже пољопривредне школе у Шапцу било је ове године под пшеницом у њивској култури (дакле не на малим опитним парцелама) 10 хектара и 8167 квадратних метара површине.

Приноси, који су добивени овим огледом на великим површинама требало је да покажу, колико они могу бити под нашим приликама бољом обрадом земљишта, бољим начином сетве и употребом добрих сората, јер иностранство под много лошијим приликама добија несравњено веће жетвене приносе, те је и њихово гајење пшенице много рентабилније од нашег. У овоме гајењу пшенице, о коме је и написан овај извештај, види се како великих утицаја могу имати извесни чиниоци на жетвене приносе, који нам у исто време показују читаву једну тајну природе и указују пут којим у будућности треба да идемо. За данашње време, када се захтева првокласна каквоћа пшенице, ово је од врло великог значаја за извоз наше пшенице у иностранство и за продају у нашој земљи.

Жетвени принос био је овакав:

Назив поља	Величина поља хектара	сорта	Принос зрна у килогр.	Принос по хект. у килогр.	хектол. тежина килогр.
Парцела 14 и 13	1·1118	П 30	3763	3380	85·77
Поред циглане	0·8787	П 19	2321	2650·	85.—
„	0·9142	П 29	2535	2774	85.—
„	1·1550	П 27	2978	2580	84·50
„	1·0470	П 20	2666	2546	80.—
Кут у III делу	3·1450	IX	11056	3516	81 25
Опит. поље 2	1·3200	П 26	4061	3053	85.—
„ 4	0·2850	П 30	786	2758	85.—
„ 1	0·9600	XIV	2974	3091	77·45
Свега	10·8167	—	33140	3064	—

Просечни принос износи дакле *3064 килограма по хектару*. Принос сламе, за коју не уносим бројеве само због тога, да би подаци за зрно били прегледнији, био је у просеку 5000 кг. по хектару, т. ј. на 100 кг. зрна отпада 150 до 160 кг. сламе.

Принос од 3064 кг. зрна са хектара свакако се може сматрати као врло добар, утолико пре, што га у овдашњем крају нико други није добио, ко је радио по старим начинима, већ највише око половину тога приноса, т. ј. око 1500 кг. са хектара. Ја ипак још нисам задо-

вољан добивеним приносом, јер се већ на први поглед из предње табеле може увидети, да између појединих сората постоје још велике разлике. Кад будемо гајили *само једну сорту*, а то је тежња за којом се иде, и будемо гајили *најбољу сорту*, принос ће бити још знатно већи.

Сврха овог извештаја и јесте та, да у неку руку пружи анализу оних компонената, које утичу на величину приноса, као и да покуша у бројевима изразити, колико је свака појединa од тих компонената утицала на величину приноса. За овакву оцену потребна је претходна информација, коју дајем у следећем:

Тло и обрада. Тло (земљиште) овдашње школе припада типу гајњаче, која је на доста места већ прилично оподзољена. Количина креча у тлу врло је мала, због чега је реакција земље просечно слабо кисела, местимично и врло кисела, а само на бољим комадима неутрална Овакве су и све остале земље у Мачви, која се је раније погрешно обележавала као „богата" Мачва. Она то заиста није.

Обрада земље на школском имању може се узети да је уредна, али не интензивна, већ само просечно добра, уколико се (највише воловским запрегама) земља оре и обрађује на време и примерено просечној снази свакога бољег сељака.

Гнојење земље. Такође не прелази границу интензивности, коју не би могао постићи сваки просечно уредан домаћин. Земља се гноји сточним гнојем у редовном турнусу сваке пете године. Вештачка гнојива у турнусу се не употребљавају, већ само на неким парцелама опитних поља. Пшеницом засејана површина од 10.8167 ха. била је у погледу гнојења у оваквом стању:

парцела 14	1.0548 ха	гнојена	сточ.	гнојем	1928/29 г.
парцела 13/2	0.0570 ха	„	„	„	1930/31 г.
поред цигл.	3.9949 ха	„	„	„	1926/27 г.
кут у III делу	3.1450 ха	„	„	„	1929/30 г.
опит. поље 4	0.2850 ха	„	„	„	1930/31 г.

опит. поље 2	0.7800 ха	„ „ „	никада
	0.5400 ха	„ „ „	1929/30 г.
опит. поље 1	0.1800 ха	„ „ „	1929/30 г.
	0.1800 ха	„ „ „	1927/28 г.
	0.6000 ха	„ „ „	никада
	10 8167 ха		

опит. поље 2	0.7200 ха	гнојено вешт. гнојем	1931 г.
опит. поље 4	0.1425 ха	„ „ „	1831 г.
опит. поље 1	0.4800 ха	„ „ „	1931 г.
	1.3425 ха	„ „ „	

Тиме је у потпуности предочено ђубревито стање земље, које је, у погледу сточног гноја нормално, а у погледу вештачких гнојива врло умерено. Та површина скоро се тачно поклапа с површином која се никако не гноји.

Метеоролошке прилике. Од октобра 1930 до јуна 1931 год. било је овакво време:

а) Топлота ваздуха. Јесењи и зимски месеци (октобар до фебруара) били су по топлоти скоро исти као и претходне године. Март и април ове године били су много хладнији него прошле. Топлота се нагло диже у мају, и остаје, непрестано растући, све до жетве.

б) Топлота земље. Ова је у овогодишњем раздобљу с почетка мања него прошле године, особито знатно мања је месеца марта и априла. Тек у мају пење се на нормалу, а у јуну брзо је надмашује за читавих 4 степена Ц. (ове године 23,2 ст. Ц., прошле године 19,4 ст. Ц.), ове године највише за последњих пет година.

в) Водени талог. Јесењи и зимски месеци као и први пролећни овогодишњег вегетационог раздобља (X, XI, XII, I, II, III) били су знатно влажнији но прошле године (306,9 мм талога према 175,5 мм). Месеци април, мај и јуни ове године воденим талогом знатно су подбацили, што је још у јакој мери појачано великом топлотом, и с тим у вези врло јаким испа-

равањем влаге из земље. Но суша је постала ипак осетна тек пред самим дозревањем пшенице, а све дотле у земљи је било доста резервне влаге. Ово је дошло отуда, што је у месецу мају ове године вода у реци Сави била још врло висока. Како школско имање лежи у близини Саве, и то на слоју шљунка, кроз који се вода из Саве разлива, то је подземна вода све до јуна месеца била толико висока, да је путем капиларности снабдевала водом горњи слој земље.

Метеоролошке прилике биле су углавном за вегетацију пшенице повољне, а у најважнијем периоду вегетације, т. ј. од влатања до сазревања, обележено овако: много топлоте; много сунчане светлост; довољно влаге за ране усеве. С несташице влаге страдали су само позни усеви.

Предусев. Прошле — 1929/30 године — били су на пољима, где је ове године расла пшеница, ови усеви:

назив поља	*величина поља*	*који је усев био 1929/30*
Парц 14 и 13/2	1.1118 ха	пасуљ
Поред циглане	0.8787 ха	кукуруз
Поред циглане	0.9142 ха	кукуруз
Поред циглане	1.1550 ха	кукуруз
Поред циглане	1.0470 ха	кукуруз
Кут у III делу	3.1450 ха	кукуруз
Опитно поље 2	0.1100 ха	црни угар
„ „	0.7700 ха	грашак
„ „	0.2200 ха	сточна репа
„ „	0.1100 ха	кукуруз
„ „	0.1100 ха	пасуљ
Опитно поље 4	0.2850 ха	овас
Опитно поље 1	0.4800 ха	кукуруз
„ „	0.4800 ха	грашак

О дејству предусева на величину приноса биће речи касније код детаљног резултата приноса.

Сетва, време и начин сетве. Сетва је извршена у времену од 11. до 30. октобра 1930 год. За ницање семена требало је десет дана. Сви усеви ушли су у

зиму довољно ожиљени и ојачани, но ипак ранији усеви били су и пре и после зиме бољи и јачи од познијих. Најраније сејана је сорта П 30, затим по реду П 26, XIV, П 19, П 20, П 27, П 29, и најкасније IX. Ова последња изгледала је упролеће најслабија.

Обзиром на начин сетве употребљен је на површини од 10.1142 ха. Поповићев начин сејања на оџаке, док је на површини од 0.6225 ха. изведен начин сејања на широке врсте. При томе учињена је забуном грешка, да је на широке врсте посејана двострука количина семена, па се зато тај опит не може употребити за упоређење једнога и другога начина сејања. Али начин сејања на оџаке, који је био употребљен на површини од 10.1142 ха., давши велики принос, свакако је добро положио испит. Количина употребљеног семена код сетве на оџаке била је 115 кгр. по хектару. Све семе пре сетве било је опрашено *Порзолом, и ниједан једини главничав клас нисам пре жетве могао наћи.*

Сортимент пшеница. Осим напред назначених површина било је ујесен 1930 год. засејано пшеницом још једно поље у величини од 18 ари (I/XI). Овде је било засејано руком на оџаке 25 сората пшенице а у циљу да се тачно испита вредност тих сората у поређењу једне поред друге, где су сви остали услови (земља, предусев, начин и време сетве, број посејаних зрна) били посве једнаки и исти. Опит је извршен за сваку сорту у шест понављања и с највећом тачношћу од почетка до краја, тако да је добивена јасна слика о вредности сваке сорте. Овде ћу употребити из тога опита само податке за количину приноса у зрну, који је по реду, био оволики: 1758, 1874, 1932,1982, 2007, 2057, 2107, 2132, 2140, 2174, 2182, 2210, 2266, 2307, 2332, 2374, 2375, 2382, 2390, 2407, 2432, 2507, 2632, 2732 и 2749 килограма зрна по хектару.

У томе сортименту заступљене су биле и све раније назначене сорте, које су гајене и на већим површинама, и за њихове приносе са сортиментског поља отпадају следећи приноси:

за сорту IX	2507 кг. по ха.
за сорту XIV	1982 кг. по ха.
за сорту П 19	2382 кг. по ха.
за сорту П 20	2407 кг. по ха.
за сорту П 26	2374 кг. по ха.
за сорту П 27	2332 кг. по ха.
за сорту П 29	2732 кг. по ха
за сорту П 30	2432 кг. по ха.

На пољу, на коме је био засејан овај сортимент, била је прошле године сточна репа. Ово поље за последњих 6 година није било гнојено ни сточним гнојем ни вештачким гнојивима. Вероватно да није било гнојено ни ранијих година.

II

Пошто сам у првоме одељку свога извештаја дао најпотребније податке за општу информацију, покушаћу сада да размотрим, од колико су утицаја на резултат жетве били поједини фактори: *сорта, предусев, гнојидба, начин сетве* и *време сетве,* уколико ми расположиви материјал даје за ово сигурне податке.

Сорта. Из сортног опита види се, да је разлика између најбоље и најлошије сорте које су гајене под потпуно једнаким условима износила *991 кг. зрна по хектару*. Свакако доста велики број, да је вредно о њему повести рачуна.

Оцењивао сам већ дуго година, шта је у некој сорти оно, што јој даје већу предност пред осталим сортама, па сам нашао, да су најважније особине добре сорте, за наше прилике, ове:

1. да је отпорна против рђе (пламењаче);
2. да је ранозрела;
3. да има тврду сламу;
4. да има велике и изједначене класове који избијају у исто време;
5. да има зрно једро, по могућности што крупније, стакласто, с великом хектолитарском тежином;
6. да је отпорна против жеге.

Поред ових особина разуме се не смеју се пустити из вида и остале особине, које се захтевају од

сваке добре сорте, као што је отпорност против студени и полегања, довољно бокорење, по могућности пре наступања зиме и т. д.

Између мојих, на већим површинама гајених, сората, све су оне осим сорте XIV задовољиле овим захтевима, особито пак моје селекције П 19, П 26, П 27, П 29 и П 30. — Све наведене моје селекције потпуно су отпорне против рђе. Само сорта П 20 трпи од рђе што је и дошло до изражаја у њеној мањој хектолитарској тежини. Али сорта П 20 има опет између свих мојих селекција најтврђу сламу, па је због тога ипак за извесне прилике препоручљива. Сорта XIV јесте каснозрела. Она изискује врло рану сетву па да да одличан принос. У сортном огледу била је сејана касно (1/XI и зато и јесте јако подбацила (1982 кг/ха), док је на опитном пољу 1 била сејана 15/X и ту је дала много бољи принос (3091 кг/ха), но још увек између свих сората била је на хектолитарској тежини најслабија (77.45 кг/ха).— Сорта број IX даје велики принос који потиче отуда, што јој је слама тврда, класови велики и зрно крупно. Но ни она није довољно ранозрела ни довољно отпорна према рђи, па је зато у квалитету слабија него што је нпр. П 30.— Ова сорта у шабачкој околини много се шири и треба је гајити, али водити рачуна о ранијој сетви и добром гнојењу земље, под којим условима изгледа да ће се одржати међу најбољим сортама.— Сорта П 27 одлично одолева рђи и даје зрно одличног квалитета, али лако полеже. Ова сорта врло је препоручљива за слабије земље.

Углавном требало би идуће године форсирати:

у I групи сорте П 19, П 26, П 29 и П 30 — помешане *под именом шабачка белокласа пшеница.*

у II групи сорту П 27 *под именом шабачка белокласа пшеница с повијеним класом.*

у III групи сорту IX *под већ уведеним именом девечка.*

Даљи опити имају да покажу која ће група у коме крају победити. Питање сорте свакако је од ве-

лике важности, од још веће него што је изражено у броју 991 килограма, ако се има у виду *да је најбоља пшеница нашег сељака гора од најгоре из мога сортимента*. Питању сорте треба поклонити највећу пажњу и радити на њему систематски, стручњачки, иначе мораће се на успехе још дуго чекати.

Предусев. За решење питања предусева специјално је удешено свдашње опитно поље 2. Иста сорта пшенице (П 26), у исто време, на исти начин, дакле у свему потпуно једнако, била је на томе пољу посејана иза црног угара, иза сточне репе, иза грашка, иза кукуруза и иза пасуља. Разлика у приносу обзиром на све разне предусеве била је велика, и она има да се припише једино дејству предусева. Разлика је била оваква:

иза црног угара родило је	2816 кг. пшенице/ха
иза сточне репе родило је	2550 кг. пшенице/ха
иза грашка родило је	3254 кг. пшенице/ха
иза кукуруза родило је	2736 кг. пшенице/ха
иза пасуља родило је	3000 кг. пшенице/ха

Друго поређење за дејство предусева пружају нам подаци за жетвени принос парцеле 14 и опитног поља 4.— који показују ово:

на парцели 14 иза пасуља родило је 3380 кг. зрна по ха;

на опитном пољу 4 иза овса уродило је 2758 кг. зрна по ха.

Треће поређење за дејство предусева пружају подаци са опитног поља 1. где је родило:

иза кукуруза 3014 кг. зрна по ха;

иза грашка 3224 кг. зрна по ха.

Дакле, сабирачи азота, грашак и пасуљ, показали су се као бољи предусеви за пшеницу него потрошачи азота, кукуруз, репа, овас и т. д.— Разлика је изнела у највећем случају *704 кг. зрна по хектару*. А колика би она тек била, кад би се упоређивао принос с једне њиве иза грашка и једне где је већ више година у застопце била сејана пшеница, чега код наших пољопривредника на жалост врло

много има. Може се мирне душе рећи *да изборомдоброг предусева принос пшенице можемо дићи за 500 до 1000 кг. зрна по хектару*, већ према томе, да ли пшеницу сејемо иза репе и кукуруза, или иза грашка и детелине или пасуља, или пак иза жита.

Гнојење. Школска опитна поља организована су тако, да у погледу гнојења земље могу пружити тачне податке о дејству сточног гноја, као и о дејству разних комбинација вештачких гнојива, у поређењу са негнојеном земљом. Већ шест година добивени су са пшеницом подаци, који се сваке године прилично тачно подударају у следећем:

најмањи принос даје никад негнојена земља;

земља која је под предусевом била гнојена *сточним гнојем* даје врло добар принос, за 600 до 800 кг. зрна више по хектару него негнојене земље;

земља која се не гноји сточним гнојем, *већ само вештачким гнојивима*, у комбинацији „P K" и „N P K". даје већи принос него негнојена земља, и то употребом „P K" више за 100 до 200 кг. зрна по хектару, а употребом „N P K" за 400 до 600 кг. зрна више по хектару. Под данашњим приликама и ценама ово није довољно, па да се из употребе вештачких гнојива извуче реатабилтет;

земља која се *поред сточног гноја гноји још и вештачким гнојивима* не показује никакво нарочито правило у дејству гнојива и из досадашњих резултата не може се извући никакав практично користан закључак: усев на прегојеној земљи полеже и не може да изнесе до жетве оно, што је понео услед јаке гнојидбе.

Под оваквим приликама *сточни гној* испољава се као врло важан фактор за дизање жетвеног приноса пшенице. Сточни гној даван предусеву (нпр. кукурузу, репи, кромпиру и т. д.), повећава у другој години принос пшенице за 600 до 900 кг. зрна по хектару, а још и у четвртој години за 150 кг. по хектару, што је утврђено на овдашњим опитним пољима.

Начин сетве. Највећи део мојих њива био је засејан на оџаке (10.1142 хектара), само мала површина од 0.6225 хектара била је засејана на широке врсте, а у циљу, да се види који је начин сетве бољи. Код сетве на врсте учињена је забуном та грешка, да је посејана двострука количина семена. Зато се те њиве не могу ове године упоређивати у сврху оцене самог начина сетве. Стварни принос испао је код оба начина с незнатном разликом једанпут у прилог оџака и једанпут у прилог широких врста. За ову годину с нарочитим климатским приликама у време влатања, цветања и сазревања жита, изједначеност у приносу са оџака и широких врста може се приписати тој околности, што је прегусто посејана пшеница на врсте ове године била поштећена прејаког бокорења, и с тиме у вези полегања и јаке заразе рђом што би се у свакој нормалној години с више влаге несумљиво десило.

Ранијих година изведени опити, да се утврди разлика у приносу сетве на оџаке и на широке врсте, показали су код пшенице и код овса разлику од 500 кгр. зрна по хектару у прилог сетве на оџаке. И резултат овогодишње сетве са осталих на оџаке посејаних поља не говори против тога искуства.

Пошто сам тиме завршио разматрање о дејству појединих важних фактора на успех овогодишње жетве пшенице, покушаћу да сачиним једну калкулацију, да се види, како се то слаже с наведеним бројевима. За пример узећу поље Кут на III делу, где је сорта IX иза кукуруза, у другој години иза гнојења сточним гнојем, сејана на оџаке, дала принос од 3516 кг. зрна по хектару.

Ако би од овог броја одбили 1000 кг. на рачун боље сорте, 600 до 800 кг. на дејство сточног гноја у другој години, те 500 кг. на начин сетве, то би у место 3516 кгр. добили принос од 1416, односно 1216 килограма по хектару. Баш тачно оволико заиста је и родило на околним сељачким њивама истог бонитета.

Напротив опет, да је на њиви Кут на III делу прошле године био грашак уместо кукуруза, то би се и без употребе вештачких гнојива с те њиве добио принос од више него 4000 кг. по хектару, а помоћу вештачких гнојива могао би се дотерати и до близу 5000 килограма.

Како би наша пољопривреда стајала, када би се наши жетвени приноси само удвостручили, о томе мислим да је сувишно говорити. А да се то може, ја сам ето и показао и доказао. Неће то моћи само онај који неће. А ко неће, тај није пријатељ себи и није пријатељ својој Отаџбини.

К. Поповић, Шабац.

Биљне болести и штеточине.

Пшенична мушица и трипс.*

Преко Чачанске Пољопривредне подружине жали се Велисав Танасијевић из Заблаћа, да му је прошле јесени засејана пшеница ове године пострадала од неких ситних бубица, које су се појавиле у класју као филоксера.

Пшеница је вели, лепо никла и с пролећа била напредна до пораста од 30 см., па се онда задржала, чилела, док није сва пропала. Послао је струкове те пшенице са жилама и околном земљом.

Пажљивим прегледом послатих узорака пшенице утврђено је, да је пшеница била нападнута од двеју врста врло ситних инсеката: *пшеничне мушице*, сл. 31 (Cecidomyia tritici) и *трипса*, сл. 32 (Kaplothrips aculeatus).

Пшеничне мушице су одавно познате као штеточине. Оне се јављају у мају или јуну; излећу из земље на којој је прошле године била гајена пшеница. То су мале, жуте мушице, са дугачком легалицом, танким ногама и са једним паром крила. Легалица код женака дужа је од тела, које мери свега $1^1/_2$ mm. Мужјаци су нешто краћи. У послатој пшеници нађене су ситне, жуте ларве ових мушица и то око 50 комада. Ове се ларве чауре у земљи, одакле упролеће изиђу мушице, паре се и оплођене женке налећу на младу пшеницу која је тек класла. У вечерњем сутону облећу женке младо класје ради полагања јаја, које се продужава у ноћ, а преко дана мирују на доњем пшеничном лишћу и

* Одговор на питање Велисава Танасијевића, из Заблаћа.

по земљи. Дугачку легалицу завлаче одозго у клас и сносе групичице у сваки цвет 3—10 јајета. Полагање јаја траје око 14 дана. Из јаја се излегу жућкасти црвићи (ларве), који почну исисавати оплодне листиће, те клас остане штур. Према посматрањима Vestergaard-a довољна су 3 оваква црвића у једном цвету, па да не буде зрна у њему. После 3 недеље ларве одрасту, испадају из класа на земљу, зарију се неколико сантиметара дубоко и ту презиме; с пролећа се на 14 дана пре ројења учауре, па се онда из лутака поново појаве пшеничне мушице.

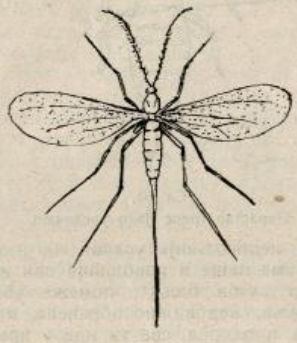

Сл. 31.
Пшеничка мушица (јако увеличана).

Не постоје неке одређене, ефикасне борбене мере против ових мушица. Приметило се, да све сорте пшенице нису подједнако осетљиве према њиховом нападу, да су неке јаче, а неке слабије отпорне, те о овом моменту треба водити рачуна. Препоручује се дубоко орање зараженог земљишта, како би се у њему презимљујуће ларве што дубље заорале.

Што се тиче трипса, који су у послатом материјалу били заступљени у пола мањем броју од пшеничних мушица, они су честа појава на нашим житарицама. Врста, која је у овом случају у питању, најчешћа је. У материјалу су нађене бескрилне ларве, одрасле, крваво црвене боје. Одрасли инсекти, дугачки $1^{1}/_{2}$ mm., имају нежна, пераста крила, помоћу којих добро лете. И одрасли и ларве причињавају штету на тај начин, што својим усненим апаратом, удешеним за пробадање и сисање, исисавају из лисног ткива и младих зрна сокове. Озлеђена места на лишћу, на плевама и плевицама побеле, осје се коврџаво увије, повређени плодници остану јалови, а

заметнуто зрно се изобличи, закржља и спрчи се, наједене цветне петељке постану крте, те се лако ломе.

Сл. 31.
Одрастао трипс (јако увеличан).

Уколико су неповољнији услови за развитак биљака, утолико се на њима више и повољније ови инсекти размножавају. Све што слаби биљке, помаже убитачно дејство трипса. Рђава земља, недовољно обрађена, мало или никако ђубрена, незгодан плодоред, све то иде у прилог већем развићу трипса. Трипси нападају и снажне и неослабљене биљке. Страдају нарочито усеви који су у близини шуме и пашњака. Травом обрасле међе, то су места, где трипси највише презимљују. Из овога се већ види, шта ратар треба да ради, ако хоће од њих да се заштити. Добро је ђубрити чилском шалитром, разуме се ако у земљишту има доста фосфорних и калијевих материја. Одмах после жетве треба стрњику попалити или добро преорати. Траву са међа, уколико је могуће, треба отстрањивати. Иначе какве директне мере за уништавање ових штеточина засада не постоје.

Д-р Мих. Градојевић.

Сточарство.

II. део

Положај свиња на немачком тржишту крајем 1930. год.

Приближно у половини 1929 год. уведено поновно подизање немачког свињарства наставља се врло јако у протеклој 1930 години. Према резултатима сточног пописа од де-

цембра 1930 *бројно стање свиња у Немачкој достиже цифру од око 23.4 милиона комада; највећи ступањ у послератном времену.* Он је дакле са 17% већи него ли крајем 1929, са 16% већи него ли крајем 1928 и са 2% већи него ли 1927, када је био на највишем ступњу.

Као последица повећања овог броја повећала се и понуда свиња за клање. Број живих свиња за клање на 36 тржишта Немачке био је у четвртом тромесечју 1930 за 15% већи него крајем 1929. Како је понуда у првом полгођу 1930 била мања него у првом полгођу 1929, то је број свиња за целу 1930 год. само са 3% већи за домаћу производњу, а са 4% за општу количину. Контролисања клања (број пута тежења) износила су у току 1930 год. 5%, у четвртом тромесечју 16% више него у години 1929.

Знатно више него понуда *опале су цене свињама.* Док је у целој 1930 години била већа за 5%, а у четвртом тромесечју за 16% него у години 1929, биле су цене за 17%, односно 28% ниже него у години 1929. Јача реакција цена има се приписати неповољној привредној конјуктури и од ње зависном опадању куповне моћи. Поред тога од утицаја је, вероватно, и опадање општег ниво-а цена које се опажа и на ценама свиња, јер се у том опадању огледа делимично повећање куповне моћи новца. Оба ова фактора, сами по себи, снизили су цене свиња за око 15%.

(Овако јак утицај ових фактора није констатован како ни за последњих 20 предратних година, тако ни за последњих година после извршене стабилизације валуте. Извесно је да је тај утицај пре свега у вези са оштрином данашње привредне кризе и из ње произлазећег смањена прихода маса. Овако велико опадање општег ниво-а цена робе у поменутом времену први пут се бележи).

Ово јако опадање цена наступило је и ако је извоз свиња и свињског меса јако повећан за 25 милиона кгр. помоћу увозних бонова, који су упролеће 1930 повећани од 16 марака на 27 марака за 100 кгр. живих свиња, а од 21 на 36 марака за свињско месо. Како ове количине не играју велику улогу и како су оне услед опадања цена на међународним тржиштима и одбрамбених мера иностранства противу увоза могле бити извезене само по ниским ценама, то овај извоз није могао бити даље помаган.

И ако су цене свиња (у Берлину) у год. 1930 од око 160 марака у јануару, пале на око 120 марака у децембру, биле су цене за свињску храну још крајем 1930 повољне за развијање свињарства.

Однос између цена свиња и цена кромпира чак се у години 1930 још и поправио, јер су цене кромпира услед рекордне бербе од 47 милиона тона јаче пале него ли цене свиња.

Насупрот овоме погоршала се релација између цена свиња и цена житарица. То није услелило само услед опадајућих цена свиња, већ и због повећаних цена за житарице за сточну исхрану. Па ипак крајем 1930 релација између свиња и житарица није имала за последицу смањење свињарства јер су цене ражи биле сразмерно ниске, те су кукуруз и јечам могли бити корисно замењени тада још обилно расположивом ражи за исхрану свиња. Ово нарочито важи за северно-немачке покрајине свињарства, у којима је употребљавана нарочито раж на место иностраних житарица за сточну исхрану, чији је увоз повећањем царина и другим државним мерама спречаван. Па ипак је, дотле већ наступило погоршање релације између цена свиња и житарица, спречавало повећање товљења свиња пшеницом и делимично смањивало свињарство уопште.

Разнолики развој односа цена сточне хране за свиње од почетка 1930 год. налази одмазде у регионалном развитку свињарства. Док се целокупни расположиви број свиња у Рајху 1930 год. попео са 17%, он је у источној Немачкој (Источној Пруској, Грензмарку, Горњој Шлеској, Доњој Шлеској, Померванији, Бранденбургу, Мекленбургу) пораство за 1.35 милиона комада или 24%, у Немачком Рајху без северозападне Немачке и источне Немачке за 1.7 милиона комада или 21%.

Томе насупрот износило је повећање у пределу северо-западне Немачке, која је типична покрајина исхране свиња пшеницом (Шлезвиг — Холштајн, Ханover, Вестфалија, Олденбург) само округло 400.000 комада или 6%. У оквиру овог подручја број свиња (у Шлезвиг — Холштајну) опао је чак за 8%. Као последица регионално разноликог развоја је број свиња на истоку за 360.000 комада или 5% већи, а у северозападној Немачкој за 240.000 комада или 3% нижи него ли крајем 1927 год., када је забележена кулминација.

Горе описане тенденције развоја немачког свињарства извесно ће се појачати у текућој години. Од почетка 1931 наступили падови цена на тржишту свиња довели су до тога, да је релација цена између свиња и житарица подбацила границу, при којој је рентабилна исхрана свиња житарицама. При даљем опадању цена свиња и при ценама житарица, које имају тенденцију пораста, стално ће се товљење свиња житарицама неповољније показивати. Стога ће товљење свиња житарицама у текућој години бити смањивано.

Другојачије стоји ствар у пределима где се исхрана свиња врши кромпиром у јачој мери, дакле нарочито у Источној Пруској. Ниске цене кромпира — количина кромпира која одговара вредности исхране једне тоне житарица износи на тргу око 100 марака, а код сељака само 80 марака —

условљавају стално повећање товљења свиња кромпиром. Стога ће наступити већ почетком 1931 год. повећање броја свиња у покрајинама са вишковима кромпира.

Изгледи на цене на немачким тржиштима.

И поред јаког погоршања релације између цена свиња и житарица у год. 1930. она је све до 1930 год. остала на сразмери 7:1. Како се једновремено релација кромпира за исхрану свиња кретала по врло високој цифри (око 12:1, при чему се кромпир множењем са 4 срачунава по вредности житарица), дејствују односи цена за свињску храну на повећање производње свиња до краја 1930 год. Из развоја и састава броја свиња то се јасно види. Бројно стање прасади испод пола године старих и крмача за приплод је веће него икада од времена стабилизације. Као последица пораста броја повећаће се и понуда свиња за клање у току ове године још и даље, и то по процени за 15—20%. Према томе ће цене свиња даље јако опасти. Како ће се у току пораста понуде максимум понуде из године 1927-28 још превазићи, то се има рачунати да ће и цене још премашити најниже цене из тога времена. Ова претпоставка се даље поткрепљује и тиме, што је потражња у садање време знатно мања него ли у годинама 1927-28 и што је општи ниво цена знатно нижи; ове околности утицаће такође вероватно на снижење цена испод тадашњег најнижег ниво-а цена.

У резимеу долази се до закључка, да ће цене свиња у години 1931 вероватно бити ниже него у ма којој години од времена стабилизације валуте. (Основ ових разматрања одштампан је у специалној свесци 18; тромесечно испитивање конјукруре „Прогноза цена свиња")

Цене на тржиштима прасади такође ће јако спасти. Док је у протеклој години у којој су услови за тржишта свиња и прасади били повољни услед повољних цена за свињску храну, то ће потражња прасади услед недовољног рентабилитета у току ове године опасти и назадовати.

Када ће најниже стање цена за свиње бити замењено трајнијим повећањем цена, засада се не може предвидети и напослетку зависи и од овогодишњег исхода жетве. Свакако мора се узети, да ће понуда у току ове жетвене године 1931|32 кулминирати.

О политици производње.

Од великог је значаја за доношење закључака, који произвођачи имају да извуку из постојећих изгледа цена на тржиштима свиња, пре свега и даље формирање снабдевања сточном храном и цене за сточну храну. Мерама које су пре-

дузете да се смањи увоз житарица с једне стране и рекордном бербом кромпира с друге стране су, као што је то већ показано, наступиле велике разлике између релације цена: свиња и житарица: и свиња и кромпира. На овај начин проистичу регионална дејства. Ова регионална дејства састоје се пре свега у смањивању свињарства у покрајинама северо-западне Немачке, које су раније биле упућене на увоз ^за иностраних житарица за сточну храну. Штете које су трпеле ове северозападне Немачке покрајине нису долазиле до тако јаког изражаја док су иностране житарице за сточну исхрану биле замењиване продајом ражи, којом је товљење свиња и при опадајућим ценама свиња било рентабилно. Међутим, ове покрајине морају губити велики део своје производне могућности докле год се у другим покрајинама употребљује кромпир за товљење свиња, који срачунат према житарицама, стаје по тони само половину цена житарица. Са свега овога наступиће јако смањивање северо-западног немачког свињарства и то неизбежно.

Али и у покрајинама са великим залихама кромпира морају произвођачи извлачити закључке из постојећих изгледа за цене. Произвођачи се морају упитати, да ли неће предузете мере у почетку или које су у току предузимања за производњу, довести свињарство изван обима привредно корисног. Претпоставка за јаку експансију јесте постојање одговарајућих великих количина сточне хране за свињарство, као што је то било дато у току садашње године услед врло велике жетве кромпира, која је забележена. Само када би се могло рачунати да ће се толике количине сточне хране моћи стављати свињарству више година узастопно на расположење, могло би се оправдати прилагођавање свињарства обиму сточне хране из ове текуће жетвене године. Како је пак ове године берба кромпира била рекордна, то ваља бити врло обазрив, јер није невероватно да ће идућих трију година стајати само мање количине на расположењу. При ниском стању цена свиња, које је последица превелике понуде свиња, неће бити рационално да се за покриће резерви морају куповати одговарајуће количине, што би извесно имало за последицу ликвидацију на штету замашног дела броја свиња. Стога ваља испитати, да ли експансија свињарства у источно-пруским пределима кромпира није већ сада далеко премашена.

Произвођачи морају увек водити строга рачуна о могућностима варирања жетвених приноса и њихових последица. Премда је у 1927, последњој години неповољне жетве, било при једном броју свиња од скоро 6 милиона комада у 6 источних покрајина још мало вишка житарица и кромпира за извоз, овај је продаван само по ценама које ни при просечним ценама нису дозвољавале рентабилност свињарства. Чак

и ако се узме да се при растућем приносу по хектару не може рачунати са тако малим жетвеним приносима као 1926 до 1927 године, и ако се даље узме да временске непогоде не могу бити у истој мери од штете по исход жетве житарица и кромпира, као што је то био случај 1626, 1927 године, то би данас већ постигнуто стање свињарства у источним покрајинама исцрпљивало могућности, које су се нагомилале у расположивим количинама сточне хране за последњих година. Сада спровођено напредовање источно немачког свињарства имаће само утолико организовано и трајно обележје, уколико се оно сувише не удаљује од могућности које имају за основ слабе жетве.

Чим се буду морале повлачити резерве у сточној исхрани из других покрајина, свињарство у источним покрајинама неће бити више способно за такмичење са свињарством из других покрајина, јер је набавка сточне хране сувише скопчана са великим преносним трошковима. Да би се избегле осетљиве реперкусије саветно је вршити кишељење непотребних количина кромпира као и, по могућству, употреба што већих количина кромпира за прехрану осталих грана сточарства, чиме ваља спречити несразмерни развој свињарства. Затим ваља смањити стоку за клање по тежини, чиме би се смањила производња у свињарству. На тај начин би се једновремено одговарало и захтевима тржишта у погледу на квалитете, које све више захтева и тражи месне свиње. Сви ови закључци међутим, не важе само за источно-немачке покрајине, већ сасвим опште и за друге покрајине, у којима је свињарство узело сувише полета, благодарећи великим расположивим залихама привредно способне сточне хране.

Воћарство.

Какве приносе очекујемо од шљива?

Већ су наступиле дуготрајне летње суше, које се скоро сваке године под нашим поднебљем појављују, са веома јаком припеком и сухим и топлим јужним ветровима, који извлаче из земље и последњу трунку влаге.

Воћке које су ове године понеле обилан род, већ су у застоју, влага им недостаје. Плод им се окаменио и жудно чека спасоносну кишу, да интензивније настави свој живот. Шљива нарочито страда, јер су њене жиле по природи веома плитке, скоро на самој површини, коју је сунце већ потпуно исушило. Због тога њен род почиње нагло да опада. Понеки шљиваци, који нису нимало неговани, већ су остали без иједног плода, код других, половина је опала, док се код неких још држи, још расте и моћи ће да узри, али ће бити слабог

квалитета и ситан. Поновиће се 1927. год., када је наша шљива изгубила сваку трговачку вредност на страни.

Долазе сељаци и жале се: „Опадоше шљиве, пропаде кукуруз, шта да радимо; ако не падне киша пропашћемо!"

На ово им ево овај одговор:

Земљиште на коме је засађена шљивак, или ма која друга врста воћа, треба сваке зиме што дубље преорати, или бар то учинити око сваког стабла најмање 2 метра у пречнику. На тај начин зимска влага продире дубоку у земљу, ту се нагомила, и када нема кише преко лета, корисно послужи. Овако преорано или прериљано земљиште често упљескају пролећне кише, те се на површини ствара кора. Ову кору плитким прашењем треба разбијати, да се не би земљиште улединило. Још је боље сваког пролећа ставити око сваке воћке подебљи слој стајског ђубрета које потпуно спречава испарење влаге из земље и до максимума искористи сваку ма и најмању кишу. То није скоро ниједан пољопривредник учинио и зато шљива страда. Ко је пак то урадио, тај се неће жалити да му шљиве опадају. Овако обрађен шљивак преживи и највећој суши, нормално се развија, јер има довољно влаге из земље, коју одличан покривач од ђубрета спречава да из земље под утицајем сунчане топлоте изађе. Да је тако, нека им послужи расаднички воћњак за пример, где је род одлично сачуван зато, што је пресран и покривен ђубретом, те ово што пишем није празна прича, већ очигледна стварност. Ко није ни узорао ни прекрио земљу око сваког стабла ђубретом, већ који је пустио да му свиње ришкајући по воћњацима искваре и открију жиле око сваког стабла, тражећи понеки корен пиревине, тај ће само у изузетно повољним случајевима добити са свога воћњака нешто приноса, иначе ништа. Свиње које преко зиме ору, упролеће угазе и ували, те се земљиште брзо уледини. На овако земљиште и ако падне довољно кише, брзо се слије или се испари, као да пада на цементиран пут.

Ето због тако простих радњи, које је требао наш пољопривредник да изврши, пропада шљива. Одоше очекивани милиони више због нехата него због неразумевања. Штета је огромна. Сада је касно, те због тога пишем данас када род пропада, да би упозорио свесне пољопривреднике да бар у идућој години не занемаре своје воћњаке. Наш се сељак и сад не осећа кривим за ову штету. Он с правом очекује да му Бог сваки други дан пошаље бар по једну кишу, а он да из дебеле хладовине посматра како му усеви бујно напредују.

Сада нам остаје једино средство да ово што је још остало очувамо, а то да свако стабло добро залијемо (бар 40 литара воде по стаблу). Ово је тежак посао, али се изводи

постепено, свакога дана по неколико десетина комада. Једно обилно заливање било би довољно да одржи оно плода што је још преостало. Иначе киша и ако скоро падне, не може много помоћи, већ у пољ увелом и дрвету и роду.

Суша је код нас обична природна појава, те морамо бити једном начисто, да се у воћњак мора ући бар неколико пута пре него што понесемо дугачке мотке да са истог скинемо јединствене плодове, са којима смо се увек поносили.

М. Н. Лолић.

Виноградарство.

Смедерево и његово грожђе.

У нашој лепој и богатој домовини неоспорно је Смедерево прво виноградарско место, како по полажају, тако исто и по гајењу винове лозе, и као такво осваја из године у годину све више европска тржишта, јер нашем грожђу бар засада нема такмаца. О томе нам сведочи свакодневно велико интересовање странаца за извоз нашег грожђа.

Минуле године из Смедерева и околине извезено је за иностранство 669 вагона свежег грожђа, и то: за Беч 303; за Праг 153; преко Келебије 121; за Дрезден 20; за Лоћ 8; за Варшаву 2; за Катовице 2; за Бреславу 2; за Краков 2; преко Шумине 6; преко Баденбаха 20; за Берлин 26; за Брно 2; преко Ротенбаха 1 вагон. Свега је извезено свежег грожђа 3,632.187 кгр, што рачунајући просечно кгр. по 3 дин. чини суму од 10,908.561 дин. Означена количина грожђа спакована је у 344.777 комади корпи, које претстављају вредност од 723 885 дин., рачунајући једну корпу по 5 дин. По ред тога за плаћање радне снаге око паковања и преноса грожђа, материјала за паковање, државне таксе, превоз грожђа железницом и за продано грожђе узето је око 25,000.000. дин., читав буџет предратне Србије, која је сума дошла виноградару, надничару, држави, трговцу и рабацији.

Савремена трговина свежим грожђем и означене цифре годишњег прихода јасно нам кажу, да морамо ићи савременом паковању грожђа, које би нам без претеривања дало 50% већег прихода, него што смо га досада имали. Досадашњи начин паковања грожђа у округлим корпицама од прућа и талијанским сандуцима, у којима Талијани пакују патлиџане, у које се трпа по три реда грожђа један преко другог, па се још одозго притисне поклопцем, грожђе остави без приступа ваздуха, сасвим је неподесан. Природно је и никакво чудо није, што су минуле године поједини трговци погубили велике новце продајом грожђа. — Било је случајева, да су неки трговци изгубили не само грожђе, већ су морали

поврх тога и неке накнадне трошкове да плате, а овај је крах донео само ружно паковање грожђа, а никако његов квалитет.

Досадашњим начином паковања, најбоље сорте за транспорт морају у најкраћем времену да подлегну квару, што не иде у прилог ни произвођачу, односно виноградару, нити пак трговцу.

Скоро све су земље, које тргују свежим воћем и грожђем прибегле савременијим и практичнијим средствима за паковање и пренос грожђа, па и ми морамо то да урадимо и то што пре, јер у питању је животни опстанак читавог једног краја, од кога већина чека кору хлеба. Наш виноградар зна шта све тражи подизање винограда, нега и борба противу разних штеточина, и шта га све то стаје, па због тога треба одбацити стари начин паковања, узети нов и бити до крајности савестан у избору грожђа за паковање. Само тако ћемо освојити европска тржишта. Ја могу тврдити да нема бољег грожђа на европској пијаци од нашег, али се мора признати да горег паковања грожђа није било досада на страним пијацама од нашег.

Пуне две године проучавао сам који би тип корпе или сандук требало код нас применити за паковање грожђа као најбољи, најјевтинији и најпрактичнији, разуме се према нашим теренским приликама, вагонима Г. В. О. и Г. В. са луфтерима подешеним за извоз свежег воћа, као и ногарима — тројкама и четворкама, које су од стране надлежних усвојене као најбоље, и према њима подесио сам две врсте сандука и то :

Већи сандук

Величина већег сандука је 52×35 см. спољна мера. Дебљина дасака за бочне стране и дно сандука је 7 м. м. Даске са стране треба да су целе, за капак 2 м. м. дебљине. Испод сандука налазе се две попречне дашчице од 5 м. м. дебљине и 3 см. ширине. Дубина сандука је 10 см. Дно сандука има бити састављено од 6 дашчица, ширине крајних дасака 6 см., а осталих четири 4·50 см. Између дасака остаје размак од 1 см. ширине ради приступа ваздуха за грожђе. Ногаре имају бити троугласте, 2 см. дебљине, дужине 13 см. За пролаз ногара првог сандука на сваком сандуку одоздо треба поставити троугласте рупе на сва четири ћошка, 2 см. дубоке, а широке 2 и $^3/_4$ см. (види слику 33.)

Када се грожђе спакује у сандуке, онда се може метнути сандук који се хоће један за другим тако, да ногаре првога сандука улазе у рупе другог сандука, а другог у рупе трећег. На трећи сандук ставља се поклопац и веже жицом у крст (види слику 34. в. и г). Два доња сандука нема

ју поклопаца; између њих је слободан простор од 3·50 см. за проветравање грожђа. Грожђе се одозго не покрива хартијом, већ се оставља изложено ваздуху.

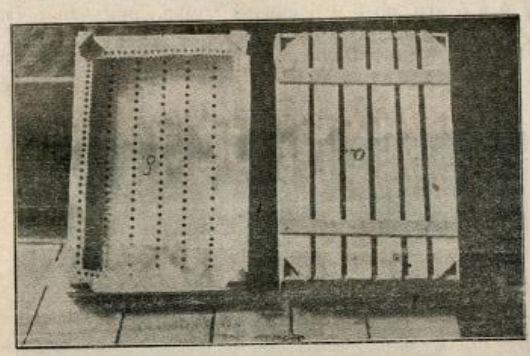

Сл. 33.

а. Сандук посматран одоздо; б. Сандук спремљен за паковање грожђа. (снимак пишчев).

Већи сандук хвата 8—8·50 кгр. грожђа, а сам сандук тежио би од 1·300 до 1·400 кгр. што зависи од каквог је дрвета направљен. У једном вагону Г. В. О. или Г. В. стаје већих сандука три реда са по три сандука, девет реди сандука, укупно 801 сандук, односно 267 колета у просечној тежини чистог грожђа најмање 6.401 кгр., а мањих 1602 сандука у истој тежини.

Мањи сандук

Величина је овог сандука 34·5×25 см. спољне мере. Дебљина дасака са стране и дна сандука 6 м. м. Бочне даске имају бити целе као и код већег сандука, а тако истодубина, капак и ногаре. Дно сандука има свега четири даске исте ширине као и код већег сандука, капак такође као код већег сандука, а размак између дасака треба да је 17 м. м. ради приступа ваздуха до грожђа (в. сл. 34. в.) Два мања сандука заузимају место једног већег сандука и зато се морају подешавати да буду парни, како би се свако место у вагону могло да искористи.

Ова мања врста сандука служиће за нежније и скупље сорте грожђа, пошто хвата 4 кгр. грожђа, а тежина је 500 600 грама, а и за све остале сорте грожђа, јер би се на овај начин створила могућност да и сиромашнији странац може

јести југословенско грожђе. Истина је да ће режијски трошкови око мањег сандука бити већи, али купац све плаћа. Напослдтку не заборавимо да је наш виноградар плаћао корпе од 4 и 5 кгр. по 5 и 6 динара комад, док мањи сандук неће коштати више од 2 до 2·50 дин. и овде не видим разлога да би режијски трошкови били већи; они су овим начином смањени знатно, како код већих тако и код мањих сандука.

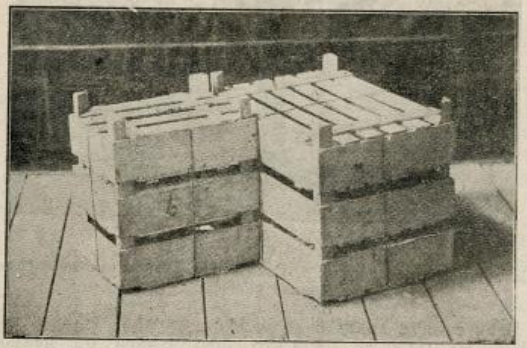

Сл 34.

в. и г. претстављају тип мањих и већих сандука, везаних и спремних за транспорт. (Снимак пишчев).

Како изгледа сандук припремљен за паковање грожђа види се на слици 33 б. Дно сандука покривено је белом, избушеном хартијом и ред рупа на хартији лежи на размаку између дасака, како би до грожђа био слободан приступ ваздуха. Пречник ових рупа је 1 см. Бочне стране сандука такође су обложене белом хартијом, а одозго је метнута чипкана хартија као украс (сл. 33 б.)

Ја сам вршио пренос грожђа у овим сандуцима на 7 км. даљине по најгорим путевима, на колима без федера и код грожђа нисам приметио никакву промену, док се код корпа, преношене ма каквим колима, дешавају велике промене, о чему сам се уверио приликом прегледа грожђа за иностранство, као члан комисије 1929 и 2930 год. Досадашњи начин паковања грожђа треба законом забранити, ако се жели да се стекну и очувају веће и боље пијачне цене нашем грожђу. Што се тиче разлике досадашњег начина паковања у корпе и сандуке поменутог типа, толика је разлика, да сматрам да је излишно набрајати ђаве стране досадашњег паковања у

корпе, јер је у њима морало грожђе да подлегне кварењу у најбољем случају за 7—8 дана, док грожђе спаковано у сандуцима новог типа одржава своју свежину пуних 15 дана, а то је нашем грожђу и потребно. Што се тиче паковања, материјала за паковање, комисиске контроле рада пакера и пакерки, преноса и свег рада око новог типа сандука, све је са преко 50% јевтиније и боље од старог начина, а грожђе има бити много боље очувано. Уштеда у вагонима биће без мало двострука.

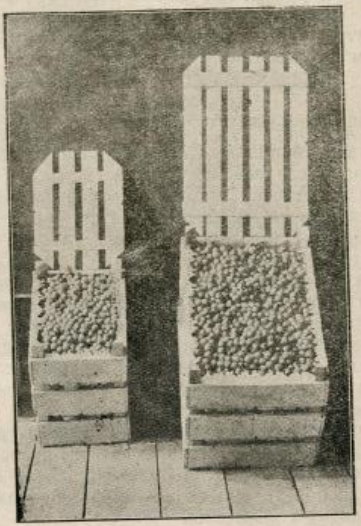

Сл. 35.

Спаковано овогодишње грожђе звано „Јулски мускат", из винограда Аце Дамњановића, трговца из Смедерева. (снимак пишчев).

Код нас би требало усвојити холандски и амерички систем паковања воћа и грожђа тако, да на сваком сандуку мора стајати етикета, на којој има да буде исписано: име и презиме сопственика винограда или воћњака, име пакера или пакерке, дан брања грожђа или воћа, да би се могло да види ко је савестан продавац или пакер, а ко не. Прве наградити, а друге строго казнити. Све дотле, док се не буду поправиле досадашње грешке, наше грожђе као најбоље остаће међу последњима, а шта све то стаје нашег виноградара и

општу ствар, може се видети из раније наведених цифара годишњег прихода. Надлежнима се оставља да типизирају поменуте сандуке, ако налазе да имају своју вредност и законом учине одговорним нашег произвођача, пакера и трговца за несавестан и нетачан рад.

Само оваквим или сличним радом сачуваћемо са тешком муком стечени, леп глас смедеревском грожђу, чију лепоту и вредност не смемо да умањимо, него је морамо повећати, радећи непрекидно на свима пољима, јер би била наша национална срамота ако бисмо кварили оно што нам природа пружа и што су наши стари вековима стварали под много тежим околностима.

Ант. А. Антонијевић,
управник банов. лоз. расадника.

Питања и одговори.

На питање Милована Спасића, члана ваљевске Подружине одговарам следеће:

По тач. 1.) Ако су зидови надземне коморе дебели 15 до 25 см., силажа се не може смрзнути, јер је увек топла 10 до 25 степени. Само ако је комора мала и изложена јаким северним ветровима, и ако је у крају где су оштре зиме, могао би се горњи слој 4—5 см., смрзнути. Зато треба горњи слој покрити старим пољавама када се скине дневна количина силаже за хранење. Ако су у том крају оштре а дуге зиме, а зидови коморе су 15 см. дебели, добро је да се комора заштити споља дебелим асурама од ражане сламе или рогоза, или да се лошијим даскама обложи, а даске тером намажу да дуже трају.

Комору треба у таквом крају зидати у заклоњеном месту, најбоље на јужној страни стаје и прислоњено уз зид. Дебљина дуварова коморе да буде бар 20 см. па неће бити смржњавања, нарочито ако се после узимања дневног оброка покрије пољавама горњи слој.

По тач. 2. Преса је врло неугодна како је члан Подружине замишља да прави, а и скупа је. Ништа му није потребно сем да код силирања добро гази, а када је све свршено, како је у књизи „Сило и силажа“ описано, онда нека силажу притисне даскама и каменом као што се притиска курус када се кисели. Преко дасака онда нека набаца мокре иловаче 5 см. дебљине и нека утапка. Нарочито на рубовима дасака, које морају од дувара коморе $^1/_2$ см. бити одмакнуте, да се могу вадити, нека се добро залепи иловачом тај размак.

Када се први пут хоће да вади силажа, онда нека иловачу, камење и даске скине потпуно и више не треба да их меће одозго у комору, јер се силажа неће покварити, пошто се сваки дан горњи део силаже скида и полаже стоци.

Што се тиче постављања дна коморе, дно не мора б ити од бетона. Само на песковитим земљама потребно је дно

од бетона. Ако је земља непропусна глинуша, није потребно дно од бетона, па је доста ако се земља добро набије, и сваке године скине 5 до 10 см. земље са дна, па се набије нова глинуша. Темељи за дуварове коморе не треба да су дубљи него да се дође до здравице. **Ј. Вукичевић.**

Цене пољопривредних производа на дан 7 августа 1931 г.

Пшеница		
Тиса I, до Бач. Градишта, 80, 1% . . . шлеп	180.—	193.—
Тиса II, Жабаљ-Тител, 80, 1% . . . шлеп	178.—	191.—
Бегеј, 80, 2% . . .	177.—	190.—
Банат, 79, 2% . . .	175.—	188.—
Бачка, 79, 2% . . .	174.—	187.—
Канал Тиса са Кулом, 80, 2% . . . шлеп	177.—	190.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2% . . . шлеп	173.—	186.—
Србија Дунав, 77, 3% . . .	170.—	172.—
Срем, 78, 2% . . .	170.—	175.—
Србија и Босна, Сава, 77, 3% . .	167 50	172.—
Бачка Горња, 80 1% . . . вагон	175 —	188.—
Бачка Доња и Сомбор, 79, 2% . . вагон	170 —	183.—
Банат, 79, 2% . . .	170.—	180.—
Гл. пруга Србија до Ћуприје, 77, 3% . . вагон	165.—	170.—
Гл. пруга од Паранина на југ 77, 3% . . . вагон	165.—	170.—
Куманово, 77, 3% .	165 —	170.—
Косово, 75 4% . .	165.—	168. —
Срем, Славонија и Хрватска, 78, 2%	165.—	170.—
Кукуруз		
Бегеј . . . . промпт	98.—	103.—
Тиса	99 —	103.—
Дунав Србија, .	100.—	101.—
Узана пруга, бели .	108 —	115 —
Дунав. Банат . .	98.—	102.—
„ Бачка . .	98.—	103.—
„ Срем . .	98.—	103.—
Сава	100.—	103.—
Гл. пруга Срб. .	108 —	110.—
Сремски, утов. ст. .	100.—	104.—
Пар. Иваја . .	100.—	104.—
Банатски, утов ст. пар. Вршац . . промпт	94.—	103.—
Београд паритет .	107.—	110.—
Овас		
Српски	150.—	160.—
Бачки	150.—	165.—
Сремски	155 —	165.—
Македонско-Косовски	135.—	145.—
Узана пруга . . .	150.—	160.—
Србијански, пар. Београ.	160.—	170.—
Сремски „ .	165.—	175.—
Пасуљ		
Србијански, . . .	220.—	240.—
Бачки егализован . .	230.—	250.—
Сремски, „ . .	230.—	250.—
Стока и сточни производи		
Свиње тешке, зреле .	9.—	9·50
„ средње и лаке	8·50	9.—
„ мршаве . . .	9.—	10.—
Волови и бикови I класе	6.50	7·—
„ „ II „	5 50	6.25
„ „ III „	4·50	5.25
Краве I класе, . . .	6·—	6.50
„ II „	5.—	5·75
„ III „	4 —	4·75
Овце и јагањци . .	4.—	5.—
Маст	11.—	11·50
Славина усољена. .	11.—	12.—
Млеко овче	3·50	4.—
„ краваље . . .	2·75	3.—
Живина	13.—	15.—
Јаја	50.—	60 —
Равно		
Мекиње	117.50	125.—
„ вагон Београд са врећама . . .	125.—	135.—
Кукољ самлевен, Београд	80.—	90 —
„ Београд . .	100.—	130.—
Црни лук . .	180.—	200.—
Сено	80 —	90.—
Ратна штета . .	330.—	330.50

Белешке.

Хигијенски патос „Корњача“. — Узрок многе болести наше стоке је рђави и нехигијенски патос у стајама. У већини случајева наилазимо на патос, који је ругло свакој хигијени и легло сваковрсних бактерија. А сем тога је још и хладан.

Данас се већ утврдило, да патос у шталама много упливише на здравље и производњу нашег говечета, да су чак хладни и влажни патоси у говеђим и свињским стајама главни узрок многим болестима и заразама и да на млечност и пораст животиња врло непољно упливишу. Ово ће се разумети, ако се промотри, да крава и нехотице уклони сву стељу (сламу) и легне на голи патос баш са вименом и најосетљивијим органима тела. Наравна је ствар, да су краве, које се селекцијом интензивно узгајају на млечност, особито осетљиве на нехигијенски патос. Реуматизам, запаљење вимена, и друге бобести потичу у великој већини случајева од назеба од хладних и влажних патоса и умањују у знатној мери млечност и рентабилитет крава.

Једнако, ако не можда још јаче, осетљиве су свиње на хладноћу и влагу патоса. Прољетња прасад често угину, јер тражећи топлоту много се намештају и одмакну испод себе сву сламу и коначно леже на голом, хладном патосу. Губитци су били толики, да се хигијена већ одавна бавила проблемом да пронађе један патос, који не пропушта никакву влагу ни одоздо ни одозго и који би био топао и ако се одмакне са њега слама.

Ове мане и недостатци досадашњих патоса у стајама отстрањени су и савладани новим хигијенским патосом „Корњача“, који се одомаћио у свим културним, сточарским земљама иностранства и који је писац ових редака и сам у свом газдинству већ опробао. „Корњача“ имаде све услове здравог патоса и савршено изолира сваку влагу и хладноћу одоздо, не пропушта влаге ни одозго, пружа могућност савршене чистоће и уједно је зими најтоплије лежиште за стоку. (Преко редакције овога угледнога листа радо сам спреман да дадем сва потребна обавештења у вези са овим предметом, Никола П. Јурковић, поседник и претседник сточарске задруге „Југомонтафон“, Марибор).

Топлота и хигијена два су важна фактора за здравље и пораст наших животиња. Нема фактора, који ће сигурније ово гарантовати од топлог и сухог и хигијенског патоса. Благодарећи природној топлоти овога патоса и његовом профилактичном дејству, осигурано је здравље стоке у великој мери, али и приплодна, млечна и товна способност говеда, јер се не губи топлота тела, а храну у пуној мери може стока да искористи. На хладном, влажном и нехигијенском

патосу губи тело много топлоте, а изгубљене калорије иду на штету здравља стоке и буџелара власника.

Егзактним се покусима констатовало, да крава у једном дану губи мање 1200 калорија ако лежи на „Корњачи" без сламе, него на бетонском патосу са много сламе. Ово је нарочито важно, јер знамо, да је за продукцију од 1000 калорија потребно око $^1/_2$ кг. доброг сена.

Патос, који треба да одговора захтевима и потребама хигијене не сме да упија никакве влаге, јер само се тако пружа гаранција, да неће бити у штали никаква задаха, а нити ће патос служити најразноврснијим бактеријама као погодно место за умножавање. Дрвени патос је додуше топао, али постаје влажан и клизав. Дрво упија влагу као сунђер и тиме даје бактеријама и гамадима најбоље уточиште, па је према томе у највећем степену нездраво и нерентабилно. Бетон дуже траје и комотно се чисти, али је хладан, тврд и непријатан за стоку. Сасвим је погрешно хтети са много сламе паралисати недостатке бетонског патоса. Слама се помакне увек изнова и док крава легне, виме јој је на хладном бетону.

ВЕК НЕРВОЗЕ

Већина данашњег поколења пати од нервозе и артритских болести. Већина људи превремено стари и умире: самоубиства, убиства и друге породичне трагедије, апатија, несан-ца, главобоља, малаксалост и т. д. постали су обична појава код данашњих људи. А узрок је свему томе малаксавање наших животних жљезда и нагло тровање крви са отровима од нарушене размене материја (мокраћна киселина и др). Међутим научно је утврђено, да после засичења организма са физиолошким екстрактом (као **„Калефлуид"**) од животне жљезде младе животиње, организам се чисти од отрова и поново нормално ради, а као резултат нервоза и др. болести пролазе, снага се враћа, и пређашњи болесник постаје поново здрав, енергичан и радноспособан т. ј. напросто помлађен.

Бесплатно детаљна литература „Болести" тражити; Београд, Краља Милана. 15, Биро „Курир" Милош Марковић

„Калефлуид" се добија у свима апотекама; у продаји су и флашице од 60.— Дин.

ШТАМПАРИЈА
М. Цветковића
Београд
Војв. Глигора 62 Телеф. 33-37

Прима на израду све штампарске послове по најумеренијој цени.

КОНКУРС

На основу решења Господина Бана Зетске Бановине III. Бр. 16609 од 30. јула 1931. г. расписује се конкурс за следећа места бановинских пољопривредних чиновника и то:

1) Једног управника имања у Крушевцу код Подгорице:

2) Једног управника сточарско-млекарске станице у Сјеници;

3) Једног управника сточне станице у Гацку;

4) Једног управника пољопривредне станице у Пећи;

5) Једног управиника лозног и воћног расадника у Даниловом Граду;

6) Четири среска пољопривредна референта у срезовима: фочанском, билећском, шавничком и косовско-митровичком.

За управнике установа тражи се факултетска или њој равна спрема са најмање пет година службе у пољопривредној струци као и са средњом пољопривредном школом са најмање 10 година службе у пољопривредној струци

За среске пољопривредне референте траже се квалификације по § 7 закона о унапређењу пољопривреде.

Изабрани чиновници имаће плату и права на пензију према Прагматици за службенике Зетске бановине у вези Закона о чиновницима грађанског реда.

Прописно таксирану молбу, са свима документима по Закону о чиновницима грађанског реда послати најдаље до 1. септембра 1931. г. Доцније приспеле молбе као и оне без докумената, неће се узимати у поступак.

Од стране Краљевске Банске Управе Зетске Бановине — Пољопривредно одељење III. Број 16609 од 30. јула 1931. године.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, давајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** разашиље поштом на доплату

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар
у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—
Поштарину и паковање не урачунава.

Лекарско мишљење о Феродовиму
Др. ФЕОДОР ЛУКАЧ
шеф хируршког одел. бановинске болнице у Мостару

Част ми је потврдити Вам, да сам Ваш ФЕРОДОВИМ употребљавао УВЕК СА ВРЛО ДОБРИМ УСПЕХОМ НАРОЧИТО КОД РЕКОНВАЛЕСЦЕНАТА иза великих хируршких потхвата, код хируршке и плућне туберкулозе код РАЗНИХ ФОРМИ АНЕМИЈ И ХЛОРОЗЕ. Код једног болесника са дугогодишњом маларијом нисам могао извести један потребни оперативни потхват ради болесникове ПРЕВЕЛИКЕ ОПШТЕ ТЕЛЕСНЕ С АБОСТИ. Иза три флаше ФЕРОДОВИМА болесник се управо невероватно ПОПРАВИО тако, да је релативно велики потхват добро издржао и од тога времена је увек здрав.

Никада нисам опазио ма какових штетних посљедица ни код деце ни код најтежих болесника од ФЕРОДОВИМА, те га и стога могу најтоплије препоручити.

Мостар Д р ЛУКАЧ, в. р.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампани табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском Пољоприведном Друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350 Тел. бр. 4-93

ПОРЗОЛ

је најбоље средство за запрашивање семена пшенице, ражи, јечма и зоби против главнице-сњети, снежне плесни, пругавости и т. д.

Пољопривредници!

Ако употребите ПОРЗОЛ добићете већи и здравији жетвени принос, уштедите 15—20% у семену и радној снази.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ који су прошле јесени семе пшенице запрашили ПОРЗОЛОМ, добили су врло добар жетвени принос, без и једног класа главнице и сада добијају најбољу цену.

Тражите цене и упутства:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 3-80 БЕОГРАД Пошт. фах 423

ПОРЗОЛ СЕ МОЖЕ ДОБИТИ КОД
СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гилгора, 62 Тел. 33-37.

Универзитетска Библиотека
Београд

Ослобођено поштарине.
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 17306/24 год.

Бр. 17. Београд, 1. СЕПТЕМБАР 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ПОДИЗАЊЕ НАШЕГ СТОЧАРСТВА.

Давно је већ познато да је сточарство врло обилно занимање и главна и важна грана пољопривреде, да је оно од необично велике користи за читаву народну привреду, сваког појединог газдинства и да претставља огромне суме у народном иметку. Али можда никада раније оно није имало толиког значаја, којега има данас, у времену тешке ситуације у пољопривреди нашој и иностраној. Данас се са свију страна указује на сточарство са свима његовим ситнијим гранчицама и деловима, као на спасоносно занимање, које треба да покрије дефиците ратарства и да појединa газдинства извуче из данашњег тешког материалног положаја. У целокупном своме обиму и систему, препоручује се сточарство као мера која је у стању да умногом ублажи данашње критично стање пољопривредника, и да донекле оснажи нашу оронулу и исцрпљену пољопривреду.

Из тих разлога саветује се са свију стана нашим пољопривредницима да постепено ојачају сточарску грану у својим газдинствима, не занемарујући ни ратарство, јер је данас сточарство позвано да на својим плећима изнесе слабу рентабилност ратарства и отклони данашњу кризу. За доказ тога износе се све користи

које нам доноси сточарство заједно са млекарством и производњом разних сточарских производа, и да ратарство постаје рентабилније када делимично прође кроз сточарство, јер се врши извесно оплемењивање извесних ратарских производа, чија је тржишна вредност данас врло мала и прођа врло слаба. С друге стране ојачано сточарство доноси нам и веће количине бољег стајског ђубрета, које је од неоцењене користи за поправљање земљишта и повећавање његове плодности, што долази до изражаја у повећаним жетвеним приносима. Чак има и много средњих и великих поседа, који држе стоку ради добијања стајског ђубрета, поред других користи које долазе од товљења те стоке или од добијања млека. Али је за данашње време интересантно и значајно, да се на прво место ставља један споредан производ, тако рећи отпадак у сточарству, пред осталим много значајнијим производима, који никада није био главни циљ гајења стоке.

Све што се у стручним листовима писало, говорило на јавним скуповима и предавањима о сточарству и препоручивало нашим пољопривредницима, сушта је истина и неоспорна корист, те су се саветовале и мере за подизање нашег сточарства. Држава је од пре неколико година почела интензивно предузимати извесне мере за подизање сточарства, поред ње неке области а затим бановине. Држава је набављала приплодну стоку и давала је разним државним и самоуправним установама, задругама и појединцима, ради оплемењивања домаће стоке. Поред тога указивана је и новчана помоћ разним задругама, установама приватне иницијативе и појединцима, у циљу унапређења сточарства. У циљу унапређења сточарства донесени су закони и разни прописи, којима се систематски заводи читав низ мера и планскн рад и од државе и од појединих самоуправних тела. Приређују се сточни сајмови и изложбе стоке, којима се жели да дâ потстрек одгајивачима за одгајивање стоке боље каквоће, да одгајивачи могу набавити бољи приплодни материал, и да се прикаже стање сточарства у појединим крајевима.

Не може се рећи да су све ове мере, предузимане са свију страна од Државе, самоуправних тела, појединих пољопривредних друштава и удружења, задругарских институција, остале без икаква успеха. Известан општи успех опажа се у појединим крајевима, па и бановинама. Види се да сточарство корача квалитативно напред, али је у томе кретању спутано и осећа се велики недостатак и у квалитативном и у квантитативном погледу. Нешто се испречило у нашем сточарству, па му не дозвољава да тече и напредује оном брзином и оном сразмером, која би одговарала укупној суми употребљених материалних средстава, труда и прегнућа. На свај нашој домаћој стоци примећује се велики недостатак, а у целокупном сточарству опажа се велика сметња, која му онемогућује трајно бројно развијање, а и по каквоћи. И у крајевима сточарски напредним осећа се у врло јакој мери та сметња, чије отклањање задаје много посла и труда онима, који мисле да солидно реше питање подизања сточарства.

Та основна препрека и главна сметња подизању нашег сточарства, јесте исхрана, редовна и довољна преко целе године, како за млада грла у првој њиховој младости и првој години живота, тако и за старија грла, која на темељу исхране има да покажу и своја производна својства. У сточарству се не ради само о томе, да храна буде редовна и довољна преко целе године, већ она мора бити у једном оброку тако састављена, да се она исплати и да нам стока пружа извесне чисте добити. Тек у томе случају она је на своме месту и тек тада сточарство одговара своме циљу, коме се у ово доба тежи. Када се у нас буде решило то основно и врло важно питање, онда је решено и питање напредовања и подизања нашега сточарства. Тада ће и остале мере, предузете за његово подизање, које са исхраном чине једну нераздвојну целину, успешније бити, а сточарство ће бити постављено на сигурним темељима. Са сточном храном натеже се скоро у целој Држави, изузев Дравске бановине, чак и у Савској и Дунавској бановини, које

после оне прве у сточарству стоје на највишем ступњу, а да о осталим бановинама и не говоримо. Ко познаје прилике наше отаџбине, томе се питање исхране стоке приказује у правој боји и у потпуном значењу.

Извори хране за наше сточарство преко целе године јесу пашњаци и ливаде, сточно пићно биље гајено на њивама, затим слама, шаша, брст и лисник. Ако анализирамо ове изворе сточне хране понаособ, добијамо врло интересантну и јасну слику исхране стоке.

Подела обрађене површине по бановинама у 1929* год. била је:

Табл. I.

Бановина	Зиратна земља у %	Баште и вртови у %	Ливаде у %	Пашњаци у %	Виногради у %	Воћњаци у %	Баре и ритови у %	Свега хектара
Вардарска	50·30	0·49	6·96	38·59	0·65	0·24	2·76	1.601 558
Врбаска	68·98	1·28	15·06	12·02	0·03	1·77	0·86	1.302 811
Дравска	36·81	0·90	31·17	25·33	2·51	2·85	0·43	786.091
Дринска	60·28	1·70	15·56	16·19	0·24	4·82	1·21	1.494.800
Дунавска	78·33	1·33	5·14	10·21	2·00	1·27	1·72	2.518.026
Зетска	21·95	0·58	21·44	50·39	0·71	1·32	3·61	1.105.421
Моравска	56·25	1·00	12·77	24·08	1·62	3·23	1·05	1.232.706
Приморска	21·43	0·67	10·89	60·55	2·56	1·93	1·97	1.124.443
Савска	51·97	0·87	19·42	24·73	1·71	1·18	0·12	2.166.931
Просечно	49·58	0·98	15·37	28·01	1·33	2·06	2·67	

* Обрађена земља и жетвени приноси за 1929. г. Министар. пољопривреде. Београд 1930. г.

Из табл. 1 видимо у подробностима како је подељена обрађена површина по појединим бановинама и како стоји у њима са ливадама и пашњацима. Нарочито нам пада у очи, да Приморска бановина има врло велики проценат под ливадама. За њом долази одмах Зетска, па Вардарска, Моравска и Дринска бановина, у којима су, изузев Вардарске бановине, и површине под ливадама прилично велике. Дравска бановина, са великим процентом ливада и пашњака, чини у овоме погледу изузетак, јер су њене ливаде и пашњаци много боле каквоће од осталих, благодарећи њеном алписком газдовању и клими. Просечно узевши, у нас има прилично великих површина под ливадама и пашњацима, 43. 38% од укупне обрађене површине, које служе за добијање сена, и који се употребљавају искључиво за испашу стоке, било да су они планински сувати или по долинама, а стока на њима налази паше (у пашњаке су урачунате утрине и ледине). У самој ствари, уопште речено, то нису површине којима се поклања извесна пажња и нега, које се ђубре и засејавају вештачком смешом трава и т. д., већ у већини случајева оне претстављају необрађена и напуштена поља, остављена без икаква старања човекова природном порасту биљака, са много корова и шкодљивих биљака, па су добиле назив због тога, што служе добивању лошег сена, или што стока на њима може наћи неку пашу.

О гајењу сточног пићног била добићемо јасну слику ако анализирамо зиратну површину, што ће нам поред ливада и пашњака објаснити како стојимо и са тим извором сточне хране, који служи делимично за хранења стоке зеленом храном, а делимично за добијање сена. У току 1929. год. зиратна земља била је овако распоређена на поједине културе:

Од зиратне земље у 1929. год. долази на*:

Табл. II.

Бановина	зрнасто биље у %	махунасто биље у %	коренасто и кртоласто у %	индустриско биље у %	баштенско биље у %	сточно пићно биље у %	угари у %	Свега хектара
Вардарска	82·96	0·88	0·89	2·28	1·48	**0·41**	11·10	805.616
Врбаска	69·91	0·55	2·63	1·18	0·85	**1·65**	23·53	712.412
Дравска	63·72	0·82	20·28	1·50	1·33	**12·06**	0·24	289.378
Дринска	79·24	1·66	2·49	2·08	1·22	**1·43**	11·88	901·091
Дунавска	90·29	0·74	1·61	3·39	0·88	**2·73**	0·36	1.972.357
Зетска	80·79	0·90	4·65	1·65	1·62	**0·41**	9·98	242.648
Моравска	92·13	0·73	1·22	1·07	1·54	**1·27**	2·04	693.441
Приморска	75·40	1·91	5·26	2·44	2·11	**1·23**	11·65	262.332
Савска	74·68	2·04	8·38	1·67	1·54	**6·91**	4·78	1.126.170
Просечно	78·64	1·13	5·26	1·91	1·41	**3·12**	8·41	

При анализи зиратне земље, како нам је приказују бројни подаци табл. II., видимо да је она просечно за целу Краљевину била заузета и то; зрнастим биљем на површини од 78.64% од укупне зиратне земље, махунастим биљем 1.13%, коренасто кртоластим биљем 5.26%, индустриским биљем 1.91%, баштенским биљем 1.41%, сточним пићним биљем 3.12% и угарима 8.41%. Овом анализом долази пре свега јасно до изражаја свеколика примитивност нашег ратарства,

*) Обрађена земља и жетвени принос у 1929. г. Министар пољопр. Београд 1930. г.

јер зрнасто биље заузима нешто више од $^3/_4$ укупног зиратног земљишта. Од зрнастог биља највише се гаји пшеница и кукуруз, што нам боље но ма шта друго сведочи о потпуном отсуству сваког плодореда, што је карактеристично за примитивну пољопривреду. Добро нам је познато да се у нас у маси одржао застарели дворедни плодоред пшенице и кукуруза То нам у исто време показује, да ратарство пружа сточарству у великим количинама сламу и шашу за исхрану стоке. А опште је позната чињеница, да када наши пољопривредници немају шаше ни сламе, да им се држање стоке, нарочито за време зиме, доводи у питање. Сточно пићно биље за исхрану стоке гаји се на релативно малој површини, у целој Краљевини просечно на 3.12% од укупне зиратне површине Али ако ближе разгледамо гајење његово по појединим бановинама, видићемо да га најмање има у Вардарској и Зетској бановини, одн. да га тако рећи и нема, затим у Моравској и Приморској, Дринској, Врбаској и Дунавској. Нешто више гаји се оно у Савској, али опет недовољно, а највише у Дравској бановини.

Ако податке из табл. II. о зиратној земљи из 1929. г. претставимо шематички, добићемо слику на следећој страни.

Из шеме на сл. 36. видимо јасно у каквом односу стоје поједине културе на зиратној земљи. Изузев Дравске и Савске бановине, у свима осталим сточног пићног биља је тако мало, да се просто губи. Коренасто и кртоласто биље, од кога шећерна и сточна репа, затим кромпир, долази такође за исхрану стоке, које претстављају интензивне културе, гаје се на релативно малој површини од 5 26% за целу Краљевину, док их по појединим бановинама има у малим количинама (Вардарска, Моравска, Дунавска, Дринска и Врбаска бановина). Махунастог, индустриског и баштенског биља има у целој Краљевини такође просечно врло мало, ма да и оно претставља интензивне културе. Међутим, има релативно врло великих површина под угарима, на 8.41% просечно за целу Краљевину, које

је плодно земљиште, али се у току целе једне године не обрађује. И ове површине искоришћују се за то време унеколико за испашу стоке, уколико нису обрасле коровима, те долазе донекле у обзир као извор сточне хране.

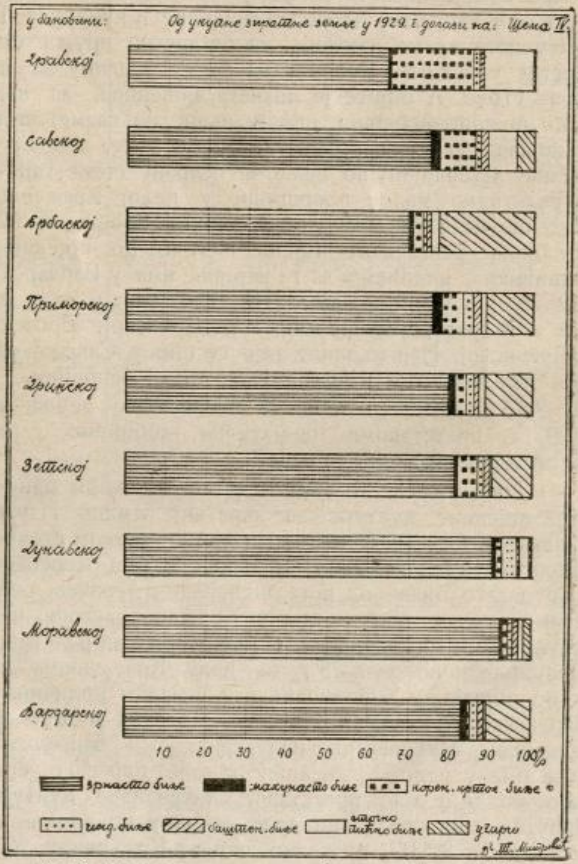

Сл. 36. Шема поделе земље на поједине културе у 1929 г.

Употреба брста и лисника за сточну храну у извесним шумовитим крајевима наше Државе сведочи нам о томе, да је у њима врло велика оскудица у сточној храни и лети и зими, те се на тај начин наши сточари помажу у томе крајњем сиромаштву.

Са оваквом исхраном стоке природно је да подизање нашег сточарства нема сигурне подлоге и да према томе не може сигурно ни да се развија. Морамо ради својих сопствених интереса да се постарамо за већу и бољу производњу сточне хране, било поправком садашњих ливада и пашњака, било подизањем вештачких. Не смемо пренебрећи гајење пиљних биљака за храњење стоке у зелено или сеном, нарочито луцерке и црвене детелине, затим сточне репе, а о силосовању сточне хране, коме претстоји велика будућност, морамо мислити и уводити га. У крајевима сушним морамо покушати са гајењдм суданске траве, панонске грахорице и неких озимих грашкова, који дају велике масе зелене хране и сена, као и са гајењем других биљака које успевају и у сушним крајевима. Тек тада можемо очекивати да нам се сточарство подигне бројно и по каквоћи и да нам доноси велике користи.

Т. Митровић.

Ратарство

О сточном гноју.

(Када треба извозити сточни гној)

Сточни гној је врло драгоцена материја у сваком газдинству. То је добро познато свакоме пољопривреднику, па и ономе потпуно неукоме. Али исто тако мало је, врло мало, оних пољопривредника, који умеју да чувају паметно ту скупоцену материју и који умеју паметно да је употребе, па да од ње имају највећу корист.

Иако је питање о гноју старо као и сама пољопривреда, то је ипак оно још слабо проучено, а још је слабије примењено оно, што је наука о гноју потражила и као добро пронашла. Сопствених испитивачких радова о сточном гноју ми скоро немамо, и на жалост, више смо пажње досада посве-

њивали другим, мање важним и мање корисним стварима. Не знамо нпр. ни то, за колико више жита, кукуруза или крумпира и т. д. више уроди на земљи, коју смо нагнојили сточним гнојем. Према томе, не знамо ни вредност гноја. А не познавајући његову вредност, не умемо ни да га ценимо, Ето, тако стоји ствар с нашим знањем о једној драгоценој материји, која је *саставни део наше земље*, и то баш најпокретљивији и најактивнији њен део.

Одлучио сам, да ову прастару и за многог можда већ немодерну ствар понова оживим. Она је данас савременија но икада раније, јер су велики захтеви, који се стављају у дужност нашој пољопривреди, а мала помоћна средства којима она располаже. Зато ћу у неколико чланака упознати наше пољопривреднике са сточним гнојем, уверен, да ћу их и заинтересовати за једну ствар, коју они свакодневно гледају, а ипак је не виде, јер их на њу нико није упозорио. Ову расправу о сточном гноју нећу почети од почетка, већ из средине, а то због тога, што ће ускоро да дође време кад пољопривредник треба да уради оно, о чему ћу сад писати, па да не промаши опет једну годину. Обрадићу прво питање:

Кад треба извозити сточни гној?

Одговор на ово питање гласи:

Сточни гној свакако треба да досне у земљу до јесени. Ево зашто. У сточноме гноју осим *биљске хране*, која се из њега врло лако за биљку приуготовљава, има још и других важних и корисних састојака, особито пак *бактерија* и *хумуса*. Бактерије и хумус из сточног гноја јесу за земљу тачно исто оно, што је добар квас за хлебно тесто. Као год што се без доброг кваса не може замесити добар, шупљикав и крт хлеб, исто тако без бактерија и хумуса и земља не може да пређе у *гарно стање*, оно добро стање, које је познато и сваком неуком орачу. Гарно стање земље најбоље се ствара помоћу сточног гноја. Гарна земља никада није изневерила свог орача Ко сеје увек гарну земљу, и ко се труди, да своју земљу увек одржава у гарном стању, тај ће то добро осетити у сигурним и великим жетвеним приносима. Гарно стање неке земље најсугурнији је знак да је у њој све у реду Зато се ваља трудити, да земља, увек буде у таквом стању. А најбоље помоћно средство за то (ако и не и једино) јесте сточни гној, и то: *сточни гној употребљен у право време.*

Према научним истраживањима гарно стање није ништа друго, већ последица врло бујног живота корисних бактерија у земљи. У земљи има врло много бактерија. Њихова количина још се повећава сточним гнојем, јер гнојем уносимо у земљу бактерије у знатној количини. И размножавање бак-

терија у земљи знатно се помаже сточним гнојем, јер гнојем уносимо у земљу и велику количину хумуса, који је главна храна тих корисних бактерија. Дакле, сточним гнојем ни у ком случају не ћемо земљу покварити, већ увек само поправити. Но да ли ћемо је поправити у јачој или пак у мањој мери, то зависи од тога, *у које доба године уносимо у земљу сточни гној.*

Ово ћемо одмах лако разумети. Бактерије за свој живот требају осим хране још и довољну количину влаге и топлоте. Влажна (али не мокра) и топла земља ванредно погодује њиховоме множењу и корисном раду. У сувој земљи бактерије пропадају, а у студеној се не множе и не раде. Зато је јасно, да сточни гној треба у земљу уносити у оно доба године, када је земља топла и влажна, а то је — *јесен.* Ако до зиме у земљу унесемо сточни гној, то ће он у много јачој мери оплодити нашу земљу, него ако га уносимо у земљу у ма које друго доба године.

Ко је с разумевањем прочитао што сам напред описао, томе ће ствар бити јасна. У наредном чланку изнећу и практичну поуку, како ово треба да се у пракси изведе, а дотле препоручујем нашим пољопривредницима да размишљају о овом кратком, али важном теориском разлагању, и да се спремају, да на јесен извозе гној. И да не забораве, да је један од најважнијих радова, који дотле треба да буде већ извршен: *уредно и чисто угарење свих поља с којих су већ скинути усеви,* јер је то важан предуслов, па да нам и оно друго ваља.

К. Поповић — Шабац.

Биљне болести и штеточине.

Пепелница на бресквама[1]).

Пепелница је једна болест бресквe коју изазива гљивица готованка Sphaerotheca persicae. Ова гљивица се развија на површини зељастих делова бресквe: на лишћу, младарима и плодовима, које препокрива једном пепељастом скрамом. Заражени органи страдају утолико јаче, уколико су млађи били нападнути. Младо лишће захваћено пепелницом жути, делимично се увија и сасушује. На старијем лишћу стварају се пепељасте пеге, испод којих ишчезава зеленило; ретко кад да се старо лишће потпуно сасуши. Заражени млади плодови се неправилно развију, остају ситни и по кадгод у целости сасушују. У сваком случају плодови са пепелницом

[1]) Одговор на питање упућено Срп. пољ. друштву од Новака М. Новаковића, Ужице, Глување.

губе толико од своје каквоће, да им је тржишна вредност скоро ништавна. Због тога штета, коју проузрокује ова болест на бресквама, може бити врло велика; целокупан принос може бити упропашћен.

На развиће пепелнице утиче јака топлота и влажност, због чега се она појављује у већим размерама на заклоњеним, а при том сунцу изложеним положајима. Бресквe по баштама, између зграда и поред зидова јаче пате него на слободним, промајним местима.

Мере одбране. — Пепелница на бресквама је једна од ређих болести која може и да се лечи. Не само да смо у стању спречити њену појаву, већ и кад се развије на појединим деловима бресквe можемо је уништити и на тај начин спасти нападнуту хранитељку од готованске глувице. Али правило је да је лакше спречити него лечити. Због тога је много боље предузети потребне мере да се болест спречи, него чекати да се она појави, па да се онда лечи.

У борби противу пепелница уопште употребљавају се као најсигурнија средства предохране и сузбијања сумпор, сумпорна једињења и калијум перманганат. Сумпор се може употребити у виду праха за запрашивање или у облику течног (колоидалног) сумпора за прскање. У најширој је употреби сумпорни цвет, који се погодним запрашивањем распе по свим зељастим деловима бресквe. Дејство сумпорног цвета је утолико снажније, уколико је дневна топлота већа, а влажност ваздуха мања. Због тога се запрашивање има изводити кад је време сунчано, ведро и суво и без ветра. Треба запрашивати изјутра чим се дигне роса и пред вече кад се мало захлади. Не сме се запрашивати за време најтоплијих часова дана, од 10 часова пре подне до 2—3 часа по подне, јер сумпор може изазвати ожеготине на лишћу.

Најбоље је извршити прво запрашивање пре него што се болест појави. Али ако је то пропуштено, онда треба запрашити чим се примете први трагови пепељасте навлаке на лишћу, јер уколико је болест развијенија, утолико је њено уништавање теже. Да би заштита била што потпунија, потребно је да све лишће и плодови буду запрашени.

У случају хладног и кишовитог времена боље је употребити течни сумпор, којим се бресквe имају добро испрскати. Течни сумпор у тим приликама може дати боље резултате него сумпор у праху. Овај течни сумпор се налази у трговини под разним именима као: сулфарол, суликол, косан и др. и употребљава се од 100 до 250 грама на 100 литара воде.

Уместо течног сумпора могу се употребити сумпорна једињења: калијум полисулфид, натријум полисулфид или калцијум полисулфид (сумпорно-кречна чорба звана калифор-

ниска), и то највише до пола килограма на 100 л. воде. Може се успешно употребити и средство звано солбар.

Употреба течног сумпора и ових полисулфида је за препоруку само док су плодови још мали. Чим су плодови достигли половину свога развића, не смеју се прскати да се не би прљали и тиме изубили од своје тржишне вредности. Тада се имају искључиво применити запрашивања сумпорним цветом, јер овај сумпорни прах поступно ветар однесе, те плодови остану чисти.

Ако би се бресквe прскале бордовском чорбом противу болести које повлачи коврџавост лишћа, онда се овој чорби може додати и потребна количина течног сумпора или полисулфида, како би се истовремено сузбијала и пепелница

Као што се види, постоје сигурна средства у борби са пепелницом на бресквама и само ако се буду правилно и благовремено употребила, успех је сигуран.

Dr. **Младен Јосифовић,**
доцент Универзитета.

Сточарство.

Пчеларство ове године

Наша земља има врло много услова за развијање пчеларства и неких година, као што су биле прошла и претпрошла, пчеларство је било више рентабилно него ма која друга пољопривреда грана. Привредник само са двадесетак ђерзонових кошница достизао је у прошлој години приход од 10—15.000 дин. од проданог меда, што израчунато према уложеном капиталу (не рачунајући рад који већином пада када се нема другога посла) износи 10—15%, то не даје ниједна грана пољске привреде за годину дана. Али све године нису једнаке.

Извесних година, услед рђаве расподеле метеоролошких прилика, нема у природи довољно нектара у цветовима нити за време главне паше и преко лета има довољно цвећа у пољу. Често пута ноћу нема ни росе, која у оскудици кише оживљује цветове, — или пчелију пашу омета хладноћа и рђаво време. Таквих лета остају пчеле, прошлогодишњи или овогодишњи ројеви, па и понека старка, са слабом пашом, и ако им се не притекне у помоћ прихраном, додавањем саћа са медом из јачих кошница или разблаженог меда или шећера, оне немилице гину.

Како је пчеларство највише развијено у нашим планинским крајевима, где је народ сиромашан, то се досада толико пута понављало, да услед тога, што сиромашни пче-

лари не могу наћи средстава за набавку шећера и прихрану пчела, остављају све случају. Због тога они нпр. од 50 кошница остављених у животу с јесени, броје с пролећа само 5 или 10 живих, док оно друго све помањка без хране. Колика је то штета за народну привреду, јасно је до очигледости, те би овој недаћи благовремено требало и тражити лека.

Рђава година за пчеларство сматра се елементарном непогодом, и као у сличним приликама, када остале пољопр. гране страдају од елементарних непогода, те им се чине разне олакшице, то би и у овом случају требало учинити. Ова година по изгледу биће једна од рђавих по пчеларство, те би према провереним подацима колико је коме пчелару потребно шећера за јесењу прихрану кошница, требало дати шећера ослобођеног од државне трошарине, пошто се претходно исти денатурише. На овај начин многи ће пчелари одвојити последњу пару да набаве храну за своје кошнице, јер знају да се свака пара уложена у оваквим приликама, идућих година стоструко награђује. Најзад овим би се подигао и морао код нашег конзервативног пољопривредника да не напушта ову иако споредну, врло често уносну грану народне производње.

Познато нам је да се у сличним приликама на овај начин помажу пчелари и у другим пољопривредним државама. Брза помоћ била би овде само права помоћ.

М. П. Вид.

Извештаји о изложбама.

Изложба и сајам приплодне стоке у Зајечару од 13—14 маја ов. год.

Изложба је отворена на врло свечан начин у присуству Бана Моравске бановине, Команданта Тимочке дивизијске области, Изасланика Министарства пољопривреде, Окружног инспектора, Начелника и Саветника пољопривредне струке Моравске бановине, Директора Пољопр. школе у Зајечару, банских већника и великог броја грађана вароши Зајечара, на челу са претседником општине, и пољопривредника околних срезова. Изложбу је својим лепим говором отворио Бан Моравске бановине.

Изложба је приређена само за говеда и овце и то на вашаришту, на једној лепој, пространој, прегледној, ограђеној и растовима унаоколо окићеној равници. Стока је била подељена по врстама на два одељења, а ова оделења на поједине категорије.

На изложби је узело учешћа 436 излагача и то: из

среза зајечарског 390, бољевачког 75, тимочког 35, крајинског 31.

Од говеди било је изложено и то:

1.	Бикова	86 грла
2.	Јунади	136 „
3.	Крава	174 „
4.	Јуница	134 „
		Свега 530 грла.

Од оваца било је изложено и то:

1.	Овнова	88 грла
2.	Оваца	206 „
3.	Шиљежади	30 „
		Свега 224 грла.

Сва изложена грла како говеда тако и оваца била су изврсна у сваком погледу. Говеда су била сименталске расе, а овце кривовирске, а било је неколико грла и од сврљишких.

За награде одгајивачима најбољих изложених грла изложбени одбор је располагао са сумом од 57.000 динара.

По оцени оцењивачког суда, састављеног већином од пољопривр. стручњака, чији је рад био строг и за сваку похвалу, награђено је и то:

Код говеда:

а)	I вом	наградом од по	600 дин.	3	бика
б)	II „	„ „ „	450 „	3	„
в)	III „	„ „ „	300 „	5	„
г)	IV „	„ „ „	150 „	21	бик

II

а)	I вом	наградом од по	500 дин.	3	јунца
б)	II „	„ „ „	400 „	3	„
в)	III „	„ „ „	300 „	3	„
г)	IV „	„ „ „	200 „	2	„
д)	V „	„ „ „	150 „	14	„
е)	VI „	„ „ „	100 „	18	„

III.

I	-вом	наградом од по	750 дин.	5	крава
II	„	„ „	600 „	4	„
III	„	„ „	450 „	4	„
IV	„	„ „	300 „	11	„
V	„	„ „	200 „	22	„

IV.

I	вом	наградом	од	по	500	дин.	3 јунице
II	„	„	„	„	400	„	3 „
III	„	„	„	„	300	„	5 „
IV	„	„	„	„	200	„	41 „
V	„	„	„	„	140	„	7 „

Код оваца.

I.

I	вом	наградом	од	по	120	дин.	6 одгајивача
II	„	„	„	„	70	„	47 „
III	„	„	„	„	50	„	34 „

Две награде Српског пољопр. друштва од по 500 динара додељене су као премије и то: Радосаву Анђелковићу, пољопр. из Оштрења, за најбољег бика, и Милану Јовановићу, пољопривреднику и Вражогрнаца, за најбољу краву.

Поред ових награда издато је и више диплома добрим сточарима.

Према целокупном уређењу, броју излагача, и изложеним грлима, а нарочито по квалитету грла и чистоти расе истих, не само да је ова изложба потпуно успела, но се може рећи да је иста премашила све досада држане локалне изложбе у нашој предратној Србији.

На завршетку овог извештаја напоминьем, де је идеја приређивања ове изложбе покренута још пре две године од стране Пољопривредне подружине у Зајечару. Али како Подружина није имала довољно новчаних средстава, то је и сама изложба одлагана. У овој пак години Моравска бановина у циљу унапређења сточарства донела је одлуку за приређивање ове изложбе и саму припрему и извођење поверила директору Ниже пољопр. школе у Зајечару, г. Стојану Петровићу. Како је г. Петровић у исто време и претседник Пољопривредне подружине, у којој је већ на овом послу радио, то је већ самим тим положајем и стеченим искуством и познанством у Подружини, за ову сврху ангажовао Подружину и њене чланове. И према томе највећи део успеха овако лепо припремљене и изведене изложбе припада Пољопр. подружини, њеном директору г. Петровићу и осталим члановима, поред ових и среским пољопр. референтима и осталим пољопривредним организацијама.

Драг. Ј. Спремић.

Народно здравље.

Татула је отров*)

У народу се употребљује и татула као лек, јер се не познаје жесток отров, који се крије у овој биљци. Истина је да се и у лекарству употребљава и татула, али тамо се одваја тај отров и само у тачно одмереним количинама даје. Међутим, ако се лишће или семе татуле без овог одмерања дају, доћи ће до тешког тровања, па и смрти.

У татули има три јака отрова. Ови отрови утичу неповољно на живце, нарочито на живце који управљају радњама жлезда. Ови отрови одузимају те живце, те долази до застоја у лучењу. Од овог тровања пљувачне, знојне, па и остале жлезде слабије луче.

Исто тако ови отрови одузимају и живце, који управљају мишићима који раде без наше воље. Због тога долази до раширења зенице, проширења душничких цеви, изазивају јаче кретање црева. Срчана радња се убрзава. Дисање прво убрзава, јер га отров надражује, а затим стишава и одузима. Умирују грчеве у разним органима.

Ови отрови употребљују се у медицини у врло малим количинама и врло опрезно. Један од њих (атропин) употребљује се у очној медицини, кад је потребно да се рашире зенице ради лечења. По кадкад се употребљава у друштву с морфијумом за омамљивање (наркозу).

Лишће татуле употребљава се само против тешког задува и заптива (астме) по пропису лекара. Из лишћа се справљају прашкови и цигарете. Кад се пуши ова цигарета олакшава се тежина у дисању и заптивање. Прашак се даје у виду листића у врло малим количинама против болова и тешког [illegible] кашља.

Свака неразумна употреба лишћа или плода татуле може имати врло опасне последице и тешка тровања, те је се треба клонити. Лек је само, кад је пропише лекар у тачно одмереној количини. Кађење татулиним семеном или лишћем изазива тровања.

Dr. Ст. З. Иванић.

Питања и одговори

Питање: Имам краву наше расе, која даје 6—7 лит. млека, на једну мужу. Стара је 6 год., а у трећој години старости отелила се. Када је теле напунило 6 месеци старости одвојио сам га од мајке да више не сиса. Када је крава затражила била бика ја сам га пустио и нисам је престајао мусти, јер се лако музла без телета. Мислио сам да је музем

*) Одговор на питање Ранка В. Петровића, економа, Ниш „Ковавлук".

док не приметим да је остала стеона, али после 5 месеци крава затражи бика и ја га пустим. И после овога није остала стеона. Ево већ три године како музем краву без телета која не ради, јер имам другу радну стоку.

Молим да ми се преко Тежака одговори колико време може да се музе а да не прегори и услед чега не остаје стеона.

Милосав С. Рашић.
Кушиљево (пожаревач.).

Одговор: Код крава, које се редовно теле и одмах после телења када приме бика остану стеоне, музност траје око 10 месеци. Ако су лошије млекуље оне и пре престану давати млека, пресуше, како народ каже. Редак је случај да добре млекуље дају млека од једног до другог телења. Али у овоме случају обично се престаје са мужом на 6 недеља или 2 месеца пре телења, да би се крава поштедела и припремила за претстојеће телење, и да би се теле у утроби мајчиној што боље развило у последњим месецима. Краве које не остану стеоне, у извесном случају могу продужити своју музност на прилично дуго време, понекад до на две године. И за праксу и за науку је интересантно, да је код ваше краве музност продужена на три године од првог телења. Такви су случајеви у стручној књижевности врло ретко забележени. Али је познато да ушкопљене краве, и оне, код којих се јавља чест нагон за парењем а не остају стеоне (нимфоманија), продужују музност на врло дуго време, те дају и веће количине млека. Када се открио овај утицај шкопљења на лучење млека, доста давно препоручивало се чак шкопљење крава које се не држе за приплод, већ само ради млека, па се после тога још и утове, јер се шкопљењем (вођењем јајника) отклањају појаве полног живота, које донекле штетно утичу на млечност, а гојазност много поспешују. Како је шкопљење крава скопчано са великим опасностима по живот крава, не препоручује се више шкопљење крава ни у ком случају.

Пошто ваша крава не остаје никако стеона, ма да тражи бика и ви га пуштате, значи да се код ње од првог телења догодило оболење јајника или нека поремећеност у њима, те се појавила и болест за честим парењем (нимфоманија), како је раније речено. И продужена музност, која траје како рекосте већ три године, сведочи о поремећености или болести јајника и полног живота. У таквим случајевима не остаје ништа друго до да краву продате, јер ће она бити већ и на измаку музности, неће давати млека нити ће остајати стеона.

Какве све болести женског полног органа могу бити, о томе не можемо више говорити, јер и оно што је изнесено за

вас је довољно, а и интересантно. У извесним случајевима неплодности, који могу бити разни, може се предузети и извесно лечење, али у овоме случају изгледа да би оно било безуспешно.

Т. М.

Одговор на питање г. Велимира Николића, наставника Грађанске школе у Кривој Паланци.

Према испитивањима многобројних врста граорица на огледном добру Пољопривредног факултета у Земуну, вршеним на врло малим парцелама, панонска граорица (Vicia panonica) није показала доста јасних, очигледних преимућстава над другим врстама граорице. Може се чак казати да се под условима ових испитивања обична граорица (Vicia sativa) и зимска граорица (Vicia hirsuta) показале боље. Али свакако панонској граорици претстоји велика будућност за сушне реоне преко Саве и Дунава, где је она врло подесна пићна биљка и где може и мора да се испитује на већим површинама и свестраније.

Од пре кратког времена панонска граорица дала је врло добрих резулгата на имању г. Ледерера у Чоки, на Државној ергели Карађорђево (Бачка Топола) и њоме су врло задовољни, па се семе може и набавити са ових имања. Не би било рђаво да и Ви опробате гајити панонску граорицу, која ће свакако бити добра и за Ваш крај.

Д-р Т. Л.

Питање: желео бих сакупити коштица и семена од воћака Како исто да сачувам и кад да посејем?

Светозар Габожец.

Одговор: Сваки ваљан и вредан пољопривредник треба сваке године да прикупља коштице и семе од свих врста воћака и њихових сората, било да их сам сеје и младице производи, било да га продаје, јер је цена истих увек повољна. Према томе и Ваша намера је за похвалу. Прикупљање коштица од разних врсти и сората коштичавог воћа треба отпочети одмах чим су плодови потпуно зрели. Ово је најбоље и најлакше чинити када се дотични плодови прерађују. Ко је у могућности најбоље ће учинити када целе плодове одмах по берби — при купљењу, посеје, јер на овај начин посејано најбоље и најсигурније се сачува, па и највећи процепат ниче. Прикупљање семена од осталих воћака, као јабука, крушака, дуња ит.д. треба прикупљати такође кад су дотични плодови потпуно зрели. Ово је најлакше извршити приликом прераде ових плодова у компоте, слатка, пекмез, мармеладу и јабуковачу. При купљењу семена од јабука треба тежити да се првенствено узме семе од дивљака, јер је оно боље.

Прикупљено коштичаво воће, ако се не може посејати као што је речено (цели плодови), као и остало семе треба по прикупљању опрати у води, затим у платненим кесама исто у хладовини чувати до јесени, кад га безусловно треба посејати. Иначе, ако се то не учини, оно губи моћ клијавости. Ако се пак ма из којих оправданих разлога исто не може посејати ујесен, но се то мора учинити тек на пролеће, онда се и коштице и семе мора до пролећа нарочито припремити и чувати како би сачувало своју клијавост. То припремање и чување коштица и семена преко зиме зове се „*стратификовање*". Исто се изводи на следећи начин. Треба узети саксију, лонац или сандук, чија се величина управља према количини семена. Дно суда треба да има неколико рупица, отвора. На дно суда метне се слој чистог, речног песка 1—1½ см. дебљине. На овај слој метути слој коштица или семена тако, да коштице или семена не буду натрпане једно на друго, но у танком слоју једно поред другог. Преко овог слоја коштица или семена додати опет слој песка, а преко овог опет семе, и тако наизменично док се суд не напуни, односно док коштице или семе све не стане. Изнад последњег слоја коштица треба метнути дебљи слој песка од 4—5 см. Кад се ово сврши, треба овако напуњен суд добро залити да се песак потпуно овлажи. И кад се оцеди треба исти однети у подрум, или ако овог нема, онда у трап, и ту га преко зиме чувати. Преко зиме чешће прегледати, и ако се примети да се песак у истом суши, треба га повремено залити. За све време чувања треба песак одржавати у влажном стању. Поред овога треба обратити велику пажњу на пацове и мишеве, јер су ови у стању да овако припремљено семе потпуно униште. Ради овог треба суд покрити и заштитити од истих. Овако припремљено семе треба рано упролеће, тј., на неколико дана пред сејање залити млаком водом, после чега ће одмах наступити клијање. Чим се примети клијање, не сме се дозволити да клица много истера, но се мора одмах изнети и у одређене леје посејати заједно са песком у коме се налази. Ако је већ клијало, то при вађењу из суда треба бити веома пажљив да се клице не ломе, иначе без истих је успех несигуран. Посејане коштице и семе треба заштитити од стоке, нарочито од свиња. Ако по сејању наступи суша, треба посејане леје неколико пута ујутру залити, јер се не сме ни у ком случају дозволити да се посејане коштице или семе у земљи сасуши. Кад из посејаних коштица или семена изникну биљчице, треба их чешће плевити и прашити.

Д. Ј. Спремић.

Питање: У нашем крају влада нека заразна болест очију код говеда. Око потамни и сузи, рожњача побели, а по трепавицама се ухвате крмељи тако, да се готово цело око за-

твори. Волови су мање заражени и за 2—3 дана очи им се прочисте, док се код крава никада не разведравају, да постоји опасност да потпуно ослепе.

Стога молим Друштво, да нам се док још није касно, одговори преко Тежака, каква је ово болест и како се лечи.

Милијан Николић,
Гунцате, Умка.

Одговор: На основу предњих знакова утврдили смо, да говеда болују од заразног запаљења рожњаче. Ова болест појављује се редовно скоро сваке године у неким крајевима, али пролази обично без тешких последица и ретко да које говече остане због ње ћораво, још ређе да потпуно ослепи.

Болест траје око месец дана и говеда оздраве. Први наступ болести је редовно нешто оштрији, али се временом ублажи. Болест се појављује редовно уз летње врућине.

Узроци те болести још нису потпуно расветљени. Једно је сигурно, да је болест заразне природе. Неки мисле да су то механичке повреде и оболења услед оштрог осја неких трава и жита, други, да су то појаве од сувишне осетљивости, а трећи, да су узрок томе оболењу 2—3 см. дугачки црви (Filaria lacrimalis), који се налазе у оку.

Од лечења најбоље делују средства која се употребљавају код запаљења очне слузокоже, као: 2% раствор борне киселине, чај од камилице (Flor. chamomillae) итд. При томе болесна грла треба да мирују.

Марјан Ферјанчић,
ветеринарски капетан I класе.

Питање: Молим Друштво за одговор, чиме се лече убоди од пчела.

Симо Вукојевић,
Бијело Брдо.

Одговор: Против убода пчела најбоље је одмах извадити жаоку а потом намазати амонијаком или салмијаком. Ако има више уједа и јак оток нарочито по лицу, треба стављати хладне облоге од обичне или бурове воде.

Опасан је убод пчеле у крвни суд. У том случају долази до врло тешког тровања, па може и смрт наступити. Потребно је што пре позвати лекара.

Dr **Ст. З. Иванић.**

Некролог.

† Веселин Воштић.

Земљорадник из Злокућана, среза источког и редован члан источке Пољопривр. подруж. у Ђураковцу.

На дан 28 јуна (Видов дне) тек год. погинуо је случајно, без икакве своје кривице. Идући путем Весо се састао с јед

ним католиком и продужили пут заједно. Други зликовци католици чекали су били да убију овога католика што је с пок. Весом путовао, и када су припуцале прве пушке из оближње шуме, погибе католик а и Весо. Узрок овом убиству је због омразе између католика.

Смрћу његовом Злокућане је изгубило једног најбољег грађанина, најбољег домаћина, а наша Пољопривр. подруж. свога најбољег члана.

Пок. Весо био је добар и поштен човек и уживао најбољи глас у Злокућанима, па и даље.

У 1929. год. био је у општини злокућанској заступник претседника годину дана, за које се време показао још вреднијим и бољим. На крају је сам дао оставку на тај положај, јер како је свакога волео није се хтео никоме замерити. Више је волео да ради у кући и на своме имању по упутствима ср. пољ. реф. и ср. економа г. Мил. Стојићевића, коме се редовно обраћао за сва питања из пољопривреде.

Пок. Веселина жалиће сви они који су га познали.

Бог да му душу прости!

Адем З. Зековић,
секретар-благајник, Пољоприв. подружине и помоћник среског економа.

Белешке.

Рад друштва и његових Подружина на ширењу задругарства. У недељу 21. пр. м. Пољопривредна подружина у Аранђеловцу сазвала је ванредну скупштину својих чланова ради споразума и договора шта и како треба да се уради у погледу пропаганде и прибављања средстава за приређивање опште пољопривредне изложбе 4 октобра ове године.

На скупштину је дошло 130 чланова подружинских. После избора повереника за све општине у срезу, који ће код свих пољопривредника развити пропаганду за што јаче учешће на изложби и после завршетка осталих послова за изложбу, *скупштина се претворила у оснивачку скупштину воћарске задруге за срез орашачки.*

После објашњења о циљу, задатку и потреби једне јаке воћарске задруге у Аранђеловцу, као центру јаког и напредног воћарског краја, од стране г. г. Жике Никодијевића, среског пољопр. референта и М. Стојића, земљорадника из Липовца, задруга је основана и у њу се одмах уписало 47 чланова оснивача и извршен избор управног и надзорног одбора.

У управни одбор изабрани су ови задругари: за претседника г. Љубисав Лазаревић, из Копљара, за чланове: г.г. Данило Швабић из Врбице, Драгомир Матијашевић из Орашца, Радован Стојић из Липовца и Драгомир Ђуровић из Брезовца.

У надзорни одбор изабрани су: за претседника г. Никола Радовић из Врбице, за чланове: г. г. Драгутин Ч. Јовановић из Врбице, Тихомир Калановић из Страгара, Ранко П. Качаревић из Винче и Војислав Аврамовић из Липовца. За секретара-благајника задруге изабран је г. Радојко Стефановић, помоћник управника среског расадника. Овим својим радом Подружина је потпуно одговорила жељи и одлуци своје редовне годишње скупштине и оснивање воћарске задруге привела у дело.

Заслуга за оснивање Задруге највише припада вредним и агилним пропагаторима за исту г. г. Жики Никодијевићу, ср. пољ. референту, Михаилу Стојићу претсед. виноградарске задруге у Липовцу, Николи Радовићу, претседнику Пољопривредне подружине, а по том и многим члановима подружинским и др. пољопривредницима. —

Пољопривредна подружина у Сопоту сазвала је ванредну скупштину свих чланова на дан 5 јула ове године ради оснивања житарске задруге. Поред свога агилног рада у сваком погледу, подружина у Сопоту непрекидно ради на оснивању и организирању земљорадничког задругарства. На челу ове агилне Подружине, стоје поред осталих два школована пољопривредника, г. Ђорђе Секулић, њен претседник и г. Душан Тошић, њен секретар — срески пољопривредни референт, који су и досада дали доста доказа о својој вредности и организаторској спреми при оснивању задружних и пољопривредних установа и о њиховом раду у срезу космајском. Б.

Оснивање космајске земљорадничке житарске задруге у Сопоту. У недељу 5. јула одржана је ванредна скупштина Пољопривредне подружине у Сопоту, која је била сазвана ради оснивања земљорадничке житарске задруге за срез космајски. И поред тога што су сада највећи послови на селу, скупштина је била одлично посећена. Задругарска свест космајског сељка све више се развија.

Скупштину је отворио г. Ђорђе Секулић, претседник Пољопривредне подружине, у присуству делегата Главног савеза српских земљорадничких задруга из Београда, г.г. Боривоја Стефановића и Драгослава Тодоровића, надзорника Гл. савеза; делегата Српског пољопривредног друштва, г. Боре Нешића, инспектора, и Аце Петровића, чиновника Српског пољопривредног друштва; г. Јанка Бацића, изасланика сточарско живинарске задруге из Младеновца и начелника среза космајског г. Добросава Пантелића.

Затим претседавајући даје реч г. Тошићу, пољопривредном референту, који у кратком и језгровитом говору поздравља присутне, објашњавајући циљ и значај овога скупа.

Други говорник био је г. Бора Нешић, инскектор Српског пољопривредног друштва. Лепим и топлим говором г. Нешић је у име С. п. друштва одао заслужено признање за овако напредан рад Пољопривредне подружине у Сопоту, похваљујући идеју оснивања ове задруге и објашњавајући њене користи у данашње време. Његов говор био је најпажљивије саслушан и од присутних бурно поздрављен.

Сл. 37 Управа новоосноване Задруге са пољ. референтом г. Тошићем и делегатима Гл. савеза г.г. Стефановићем и Тодоровићем.

На крају су говорили изасланици Главног савеза српских земљорадничких задруга, г. г. Драгослав Тодоровић и Бориво је Стефановић, који су до детаља објаснили важност и корист ових задруга, досадање резултате њиховог рада и све техничке послове при оснивању и раду ових.

После ових стручних објашњења једногласно је основана *Космајска земљорадничка житарска задруга* са 86 задругара-оснивача.

Затим се прешло на избор Управе. У управни одбор изабрани су: г. г. Живота Тодоровић из Ропочева, Радисав М. Ђокић из Сибнице, Ђорђе Секулић из Поповића, Милутин Лукић учитељ из Бељине, Љубомир Г. Достанић, учитељ из Ђуринаца, Драгољуб Паунић из Неменикућа Јаничије Трифуновић из Лисовића, Јеврем Савић из Дрлупе и Димитрије Остојић из Дучине.

У Надзорни одбор: г. г. Чедомир Милосављевић, учитељ

из Стојника, Драгољуб Урошевић из Баба, Милорад Павић из Рогаче, Љубомир Марјановић из Раниловића и Милоје Иванковић из Губеревца.

По завршеном раду на оснивању управа се конституисала и изабрала за претседника г. Животу Тодоровића из Ропочева, за потпретседника г. Радисава М. Ђокића из Сибнице, а за трећег члана ужег одбора изабран је г. Љубомир Достанић, учитељ из Ђуринаца.

Надзорни одбор изабрао је за претседника г. Чедомира Милосављевића, учитеља и Стојника, а за пословођу Драгољуба Урошевића из Баба.

Највећа заслуга за оснивање ове задруге припада Управи Пољопривредне подружине, првоме иницијатору г. Душану Тошићу, пољопривредном референту, који је и овога пута показао своју организаторску способност на задругарском пољу.

Рад. М. Томић,
помоћник пољ. референта.

1) Земаљска изложба вина и воћа у Београду. — Главни савез виноградара и воћара Краљевине Југославије приређује 19, 20 и 21 септембра 1931 велику

Земаљску изложбу вина и воћа,

у Београду, у просторијама Уметничког павиљона на Калемегдану.

Предмет изложбе јесу:

1) вино у флашама 7 дсл. (зелене рањске бутеље)
2) воће,
3) виноградарске и подрумарске справе.

Изложитељи вина имаду своје узорке и то флаше од сваке врсти припослати на адресу земаљске изложбе вина и воћа, Београд, Уметнички Павиљон на Калемегдану и тако, да пошиљке стигну најдуље до 16 септембра 1931. На флашама мора бити означено име изложитеља, врста вина, година бербе, виноградски предели, цена и количина.

Изложитељи воћа шаљу воће стручно запаковано у пакетима по 5 кг. на исту адресу, тако да исто стигне по могућности 17 септембра у Београд.

Изложитељи господарских справа стављају се у споразум гледе места са секретаријатом Главног савеза.

Све пошиљке имаду бити послате франкирано и носити видно ознаку „За винско воћарску изложбу".

Сви изложитељи имаду најдуже до 31 августа 1931 припослати Главном савезу списак изложених објеката.

Решењем Генералне Дирекције железница Г. Д. бр. 59544 од 24 VII 1931 имају посетиоци изложбе 50% попуст вожње при повратку, а изложитељима припада попуст према тарифи Део II. одсек Б XIII.

Легитимација за повлашћену вожњу продаје Главни савез виноградара и воћара, Нови Сад, за цену 10 динара. — Умољавају се задруге, као и други интересенти, да путне легитимације од Савеза наруче.

Легитимације продаваће се за време трајања изложбе на благајни.

Награде ће се давати само у дипломама.

Пријаве за излагање треба послати до 5. септ. ове год.

Друштво позива своје Подружине и чланове да учествују на овој изложби излагањем воћа и вина (пр. Ур.).

Цене пољопривредних производа на дан 24 августа 1931г.

Пшеница			
Тиса I, до Бач. Градишта, 80, 1%	шлеп	180.—	193.—
Тиса II, Жабаљ-Тител, 80, 1%	шлеп	178.—	191.—
Бегеј, 80, 2%	„	177.—	190.—
Банат, 79, 2%	„	175.—	188.—
Бачка, 79, 2%	„	174.—	187.—
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	шлеп	177.—	190.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2%	шлеп	173.—	186.—
Србија Дунав, 77, 3%	„	170.—	172.—
Срем, 78, 2%	„	170.—	175.—
Србија и Босна, Сава, 7, 3%	„	167 50	172.—
Бачка Горње, 80, 1%	ва он	175.—	188.—
Бачка доња и Сомбор, 79, 2%	вагон	170.—	183.—
Банат, 79, 2%	„	170.—	180.—
Гл. пруга Србија до Ћуприје, 77, 3%	вагон	165.—	170.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3%	вагон	165.—	170.—
Куманово, 77, 3%	„	165.—	170.—
Косово, 75 4%	„	165.—	168.—
Срем, Славонија и Хрватска, 78, 2%	„	165.—	170.—
Кукуруз			
Бегеј	промпт	90.—	93.—
Тиса	„	90.—	97.—
Дунав Србија,	„	90.—	96.—
Узана пруга, бели	„	105.—	110.—
Дунав. Банат	„	90.—	96.—
„ Бачка	„	90.—	96.—
„ Срем	„	90.—	95.—
Сава	„	90.—	96.—
Гл. пруга Срб.	„	100.—	105.—
Сремски, утов. ст.	„	92.—	95.—
Пар. Ивања	„	93.—	96.—
Панчево лађа	„	99.—	96.—
Србијански, пар. Беогр.		95.—	100.—
Банатски, утов ст. пар. Вршац	промпт	87.—	90.—
Београд паритет	„	96.—	100.—
Овас			
Српски пар. Београд		135.—	142 50
Бачки „ „		140.—	150.—
Сремски „ „		140.—	150.—
Македонско-Косовски		130.—	135.—
Узана пруга		130.—	140.—
Јечам			
Барањски		185.—	200.—
Македонски		90.—	100.—
Гл. пруга		115.—	130.—
Пасуљ			
Србијански,		190.—	220.—
Бачки егалисован		180.—	200.—
Сремски,		180.—	200.—
Стока и сточни производи			
Свиње тешке, зреле		9 50	10.—
„ средње и лаке		8.—	9.25
„ мршаве		10.—	12.—
Волови и бикови I класе		7.—	7.50
„ „ II „		6.25	6.75
„ „ III „		5.—	6.—
Краве I класе,		6.50	7.—
„ II „		5.50	6.—
„ III „		4.50	5.—
Овце и јагањци		3.50	4.—
Маст		12.50	12.75
Сланина усољена.		11.—	12.—
Млеко овче		3.50	4.—
„ краве		2.75	3.—
Живина		10 —	10.50
Јаја		50.—	60.—
Равно			
Мекиње	вагон Београд	105.—	110.—
„ са вређама		110.—	120.—
Кукољ самлевен, Београд		80.—	90.—
„ Београд		100.—	130.—
Црни лук		150.—	160.—
Сено		80.—	90.—
Ратна штета		329.—	333.—

Записници.

25. седнице Управног Одбора Срп. пољопр. друштва, одржане 17 јуна 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни гг. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић, чланови управе: Д. Спремић, А. Рашковић, М. Николић, Б. Ранковић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Др. М. Градојевић и Н. Петровић, и начелници Министарства пољопривреде г.г. Др. В. Стојковић и М. Ђурић.

Претседавао г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 399) Узето је поново у претрес питање о обиму програма за воћарски конгрес, па је после дуже дискусије одлучено:

а) Да се конгрес са смотром воћа одржи у Чачку, ако тамо има довољно места за смештај посетилаца, ради чега упутити једно лице ради информације.

б) Да програм изради раније одређени ужи одбор, према палим примедбама, истичући важнија питања.

в) да исти одбор по могућству одреди и референте са напоменом, да реферати буду кратки, са закључком, информативни и практично-конструктивни.

II 400) Прочитан је и усвојен записник 24 седнице Управног Одбора.

III 401) Примљен је знању записник 24 седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 24 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

402) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 100 дин.

403) Да се одобравају привремена кредитирања по приложеним тражењима.

404) Да издатак у 21.134.85 дин, колико је издато за кромпир који је набављен ради раздавања Подружинама за сађење, падне на терет фонда за пољопривредну пропаганду.

405) Да се од начелника ср. травничког тражи да пужиће плати, а ако се новац не добије, онда наплата да се тражи преко банске управе.

406) Да се израда рафова у магацину бр. 1, уступи Т. Јовановићу за 250 дин. за руке.

407) Да се поводом писма штампарије Грегорић, да је погрешно дала цену за штампање Тежака, понова позову понуђачи да поднесу нове понуде, које да отвори финансијски одбор и са уредником реши, коме штампару да се посао уступи.

V Прочитан је записник 24 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

408) Да се по понуди бр. 6469, набави 20 Хајдових тријера кл. II/I а, пошто су поручена.

409) да се на питања Банских управа у Н. Саду и Сарајеву да објашњење, како Друштво мисли да организује рад на чишћењу детелинског семена од вилине косице и коју машину мисли да набави.

410) Да се одбију понуде бр. 6508, 6479, 6490, 6494, за разне справе, алате и препарате.

411) Да се одобрава набавка 4 бале рафије, пошто је сва резерва распродана а поруџбине још стижу.

VI Прочитан је записник 24 седнице програмског одбора, па је одлучено:

412) Да Инспектор за подружине приликом израде програма за путовање, првенствено узима у обзир оне подружине, које нису рад обновиле а Друштву дугују.

413) Да се Подружини у Камендолу остави рок за ликвидацију до 1 октобра о. г. докле има и дуг Друштву да исплати.

414) Да се од Подружине у Пироту тражи детаљнији извештај о пчеларском курсу који намерава да приреди.

415) Да се анонимна достава о Подружини у Неготину Кр., прикључи предмету по коме је већ одлука донета.

416) Да се изложба сувих шљива у иностранству приреди само тако, ако Завод за унапређење сточне трговине пристане на моралну и материалну помоћ.

417) Да Инспектор прегледа рад Подружине у Г. Милановцу, пошто се претходно замоли Банска управа на Цетињу, да нареди г. П. Стефановском, ср .економ у Билећу, бив. благајнику подружине, да одређеног дана дође у Г. Милановац и дужност преда.

418) Да се претставка удружења пољопривредника у Новом Саду изнесе пред конференцију свих секција, пошто се претходно одреди референт.

419) Да се фирме за подружине које је Друштво израдило, разашљу свима по цени од 45 дин.

VII 420) По предлогу Инспектора за подружине одлучено је да се Подружини у Суботици одобри кредит у 50.000 дин. који да користи према броју чланова.

Саопштења и предлози.

VIII 421) Прочитан је позив Удружења виноградара и воћара на контрес. Одлучено је да иду г. г. Б. Ранковић и Д. Спремић.

Са овим је седница закључена.

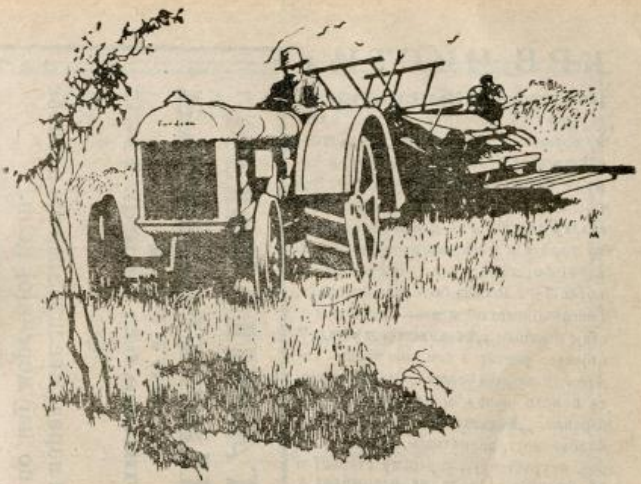

За време жетве уштеђено време вреди злата.

Можете ли себи дозволити, да за време жетве изгубите један цео дан само да пожањете једно једино поље од осам јутара. И тај посао, за који жетеоцу треба са воловима двоструко времена свршиће са ФОРДСОНОМ за половину тога времена.

Шта мислите о човеку, који жање своје поље са онаквим тешкоћама, са каквим су се борили наши прадедови?

А Ви знате, да овако жањете брже и да боље реализујете Ваш приход.

Уистину ФОРДСОН, који вуче машину са ножем од седам стопа, пожњеће два поља од осам јутара у једном једином дану и са половином трошка. У пракси је то реализовао сваки пољопривредник, који је купио ФОРДСОНА јер му је исти показао, а и он се је уверио, да му ФОРДСОН уштеђује новац, за који је он мислио, да се никако не би могао уштедити.

Питајте Вашег продавца ФОРДА за ово, — и то одмах, јер са сваким задоцњењем губите Ваш новац.

Fordson

Корист двострука . . . са пола мањим трошком. Ради исто тако добро са обичним парафином као и са бензином. Најближи продавац ФОРДА објасниће Вам, како ФОРДСОН може радити са зејтином за погон.

Захтевајте од продаваца услове кредита који је ФОРД увео.

КРВ ЧИСТИ и јача живце, **„Калефлуид“** екстракт из животних жљезда младе животиње. У исто време **„Калефлуид“** снажи организам и помаже му, да се бори са болешћу. Већ после прве флашице **„Калефлуида“**, болесник осећа, како му надолази нова снага. Кроз 15—20 дана болесник осећа олакшање, а после 1—2 месеца болест је побеђена, снага повраћена и даље лечење постаје излишно. **„Калефлуид“** појачава апетит и сам регулише крвоток и нервни систем, и организму се поново враћа младалачка снага и здравље. **„Калефлуид“** лечи малокрвност, реуматизам, артериосклероз, неурастенију, прерану старост и др. болести. Он је на изложбама у Паризу, Лондону, Бриселу, Флоренци и Риму награђен највишим наградама. Продаје се у апотекама, у продаји су флашице и од 60·— Дин.

Бесплатно литература „Лечење болести“ тражити: Београд, Краља Милана 15, Биро „Курир“, Марковић.

ШТАМПАРИЈА
М. Цветковића
БЕОГРАД
Војв. Глигора 62 Телеф. 33-37

Прима на израду све штампарске послове по најумереније цени.

Виноградари! Пре него што отпочнете борбу грожђа, у вашем је интересу да прочитате књигу **„ВИНАРСТВО“** од Бож. Ђ. Ранковића, коју можете набавити код Срп. Пољопр. Друштва по 30 дин. комад.

Оглашујте у „Тежаку“

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, дајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** разашиље поштом на доплату

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар
у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—
Поштарину и паковање не урачунава.

Поштовани господине Богдановићу!

Част ми је изјавити Вам моју захвалност на Вашем леку Феродовиму. Имао сам дете од 15 година врло слабо и малокрвно, те кад је потрошило Ваш лек осећа се потпуно здраво. Ја Вам се најлепше захваљујем и сваком га родитељу препоручујем за њихову слабу децу.

Богомиле, п. Велес.
(Јужна Србија).

Ваш пријатељ
Арса Станковић, бакалин.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампани табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском Пољопривредном Друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350 Тел. бр. 4-93

ПОРЗОЛ

Само семе пшенице запрашено Порзолом даје добар клас и сноп.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 3-80 БЕОГРАД Пошт. фах 423

Универзитетска библиотека Београд

Ослобођено поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. бр. 178

Бр. 18. Београд, 15. СЕПТЕМБАР 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

ШАЉИТЕ ДЕЦУ У ПОЉОПРИВРЕДНЕ ШКОЛЕ

Ових дана у Нижој пољопривредној школи у Шапцу завршени су испити, и то годишњи и закључни испити редовних ученика школе, као и испит полазника Задружно-пољопривредног течаја за учитеље Народних основних школа, који је трајао од 10 јула до 20 августа ове године,

Сматрам за потребно, а и пријатном дужношћу, да напишем неколико речи о успеху који су и једни и други ученици на испиту показали.

Двадесетдвојица учитеља Народних основних школа, међу њима и добар број зрелих, старијих људи, сигурно су нерадо оставили своје домове, полазећи из школе у школу. Но после првога часа рада у школи све је било у реду и остало је тако до последњег часа. Господа учитељи, наши ђаци, са много пажње и пријежности добрих ђака пратили су предавања. И наставници течаја, имајући пред собом интелигетне слушаоце и зреле људе, могли су радити брзо и прећи за кратко време опсежну грађу тако, да се рационалније искоришћење времена не да ни замислити. После четрдесет дана предавања одржани су испити из свих предмета. Испити су били

строги, но кандидати нису ни требали никакве поштеде, јер су сви одлично одговарали. Од двадесетдвојице њих, петнаест положило је са оценом одличан, а седам са оценом врло добар. Растали смо се као другови, којима су сада отворени шири видици пољопривредног рада и знања, и којима је пробуђена жеља и пружена могућност *да раде у народу*. То и јесте био главни циљ течаја. Кр. банска управа Дринске бановине учинила је једно добро културно и врло корисно дело.

Још боље но испити учитеља прошли су испити ђака ове школе. Четрдесетседморица будућих грађана наше отаџбине (20 у првом и 27 у другом разреду) нестрпљиво су ишчекивали час да зазвони школско звоно за почетак испита. Њихово нестрпљење није потицало од страха због незнања, већ због жеље да нам покажу шта знају. И опет без сваке поштеде пређено је на испитима све градиво. Сваки је морао знати све, и знао је све. Резултат су оцене: скоро све саме четворке и петице, не поклоњене, већ поштено заслужене. Не памтим да су ми још икад ђаци били овако спремни. Пуштајући у живот двадесетседморицу стручно, морално и патриотски одлично спремних грађана, ја се од срца радујем њиховој срећи, а сви ми заједно благодаримо Кр. банској управи што нам је у свакоме погледу чинила све да би се овакав успех могао постићи.

Наскоро почеће нова школска година. Многи родитељи брину бригу куда ће са својом децом. Гимназије су препуне и навала у гимназије сад се сузбија увођењем пријемних испита, да се пре пријема у школу прорешета оно што није способно за добар успех у школи. Сељаци без стварне потребе и не треба да своју најбољу децу шаљу у гимназије, а код куће да остављају децу мање способну и слабију, као што то често бива. *Најбоље, најздравије и најспособније дете треба да остане главa у кући.* А да оно не остане неуко и неспособно, такво дете треба слати у пољопривредну школу. И тешке данашње материалне при-

лике треба да сељака потстакну на размишљање, није ли боље да му се школује дете у пољопривредној школи, где је за добро дете све — одлична храна, стан, одело, обућа и све остало бесплатно, или да га пошаље у варош да учи гимназију, и за скупе паре смести у нездрав стан где много иначе добро дете због лоше хране пропадне и физички и интелектуално. Зато неће бити тешко створити одлуку куда ћемо ове године са нашом децом. Свакако онамо, где ће се она за краће време научити корисном раду, ономе добру, које ће им касније требати у животу. Међу најбоље школе за живот могу се убројати *пољопривредне школе*. Зато шаљите децу у пољопривредне школе из којих она излазе много раније него ли из гимназија и почну много раније привређивати.

К. Поповић — Шабац.

Ратарство.

О СТОЧНОМ ГНОЈУ.

II

(Како и којом количином гноја треба земљу гнојити)

У ранијем своме напису расправљао сам о питању када треба да се извози сточни гној. Као најбоље време за то означио сам време до јесени и објаснио зашто треба да се чини тако.

У овом чланку описаћу, *колико сточног гноја треба земљи давати, и како треба да се изведе гнојење земље сточним гнојем*. У овоме наш пољопривредник често пута греши.

Јесте ли већ мотрили нашега сељака кад извози на њиву сточни гној? Ако јесте, онда сте сигурно видели ту слику, како се кола натоварена гнојем навезу на земљу, и како сељак с њих растура гној око себе, поприлици онолико, да гнојем добро покрије земљу, или боље речено, без мере. Да се осведочимо, колико ту радимо површно, учинимо овај опит. Обе-

лежимо на њиви или у градини комад земље од 5 метара у квадрату, т. ј. 25 квадратних метара, или 1/4 ара. Одмеримо затим кантаром једну или две кошаре гноја, да стане у њих тачно 100 килограма. Изручимо сад тих 100 килограма гноја на средину обележеног поља од 25 квадратних метара и уочимо добро колика је гомила гноја од сто килограма. Растуримо сад равномерно тај гној по обележној површини од 25 квадратних метара, па ћемо добити тачну слику како изгледа земља кад је нагнојена са 400 товара сточног гноја по хектару. Оволика количина гноја сматра се као добро гнојење за време од 4 године. Ја сам више но сигуран, да ће сваки онај, ко изврши ову просту пробу, доћи до уверења, да он на своју њиву извози барем двоструку, или чак и троструку количину гноја. То је тачно, јер наш сељак ради без мере. Зато ваља добро упамтити: *боље је нагнојити два хектара умерено, него један хектар прегнојити, а другу земљу оставити неђубрену.*

Да се гнојење изведе правилно и по мери, ствар је врло проста Треба само на њиви на сваких пет метара у квадрату обележити места где ће се истоваривати гомиле гноја од 100 килограма. Треба надаље код куће измерити и научити, колика је једна гомила гноја од 100 килограма, или још боље, подмерити кола, колико товара гноја може у њих да стане, па из њих правити толики број гомила на њиви. Посао извожења гноја на њиву почиње дакле двема важним радњама: *одмеравањем кола и обележавањем места на њиви, где ће се истоваривати гомиле гноја.* Ако је њива узана, од једног слога, онда први ред белега треба правити средином њиве. Гној увек треба извозити целом дужи њиве, одмах га једнолично растурити, и што је врло важно, *што пре заорати.* Чим је извежен један ред гомила од краја до краја њиве, одмах треба престати са извожењем, па пошто је гној на танко растурен, узети плуг и заорати га, а онда опет наставити извожење гноја са обе стране орања. Где у газдинству има више запрега, тамо је

све то лакше. Једни возе гној, а други заоравају. Ја већ сада извозим гној и радим овако:

Њива ми је подељена у слогове, шкроке 20 метара. У свакоме слогу обележио сам по дужини на растојању од по 5 метара 4 реда, и у сваком реду на растојању од 5 метара направио сам белеге где се гној има истоварити. Две коњске запреге извозе гној, једна ради у другом, а једна у трећем реду. Чим су запреге погнојиле ове редове од краја до краја, и раденице га већ и растуриле на танко, одмах је дошао плуг са воловском запрегом, образдио средином слога и почео гној заоравати. Коњске запреге прешле су сад на први и четврти ред, и док је плуг орао у средњим редовима, дотле су запреге нагнојиле крајње редове, па је плуг несметано наставио орање и у бочним редовима. Коњске запреге прелазе сад на други слог, и тамо почињу опет други и трећи ред, а плуг сврша први слог и прелази за њима по истоме реду, као и код првога слога. Што је пре подне нагнојено, то је до вечери већ и заорано, а што је нагнојено после подне, то се заорава до подне идућега дана. Радећи овако гној се брзо уноси у земљу, што је врло добро. Без велике муке и труда, по добром путу, и у дугим данима земља се лако може нагнојити сточним гнојем и свршити тако један посао, који је зими и за човека и за стоку врло тегобан. А што је још најглавније, тај посао, ако се сад сврши, много је кориснији, јер ће гној, чим падну прве јесење кише, у топлој и влажној земљи извршити своје благотворно дејство, слично дејству доброга кваса у хлебном тесту. Тако употребљени гној у најјачој мери оплођује земљу, а то је оно главно што нама треба.

К. Поповић — Шабац.

ГАЈЕЊЕ ПИЋНИХ БИЉАКА КАО МЕЂУУСЕВ.*)

Да би пољопривредник обезбедио довољно сточне хране, нарочито у сушним годинама, мора приступити

*) Одговор на питање Милоша Чорбића из Постења.

гајењу пиљних биљака између два главна усева, исте године у плодореду предвиђена. Ова се потреба осећа нарочито у оним пределима, где нема услова за успешно напредовање црвене детелине и луцерке, дакле у посним и сувим земљама. После озимих стрнина, стрника се плитко заоре и после прве кише што дубље изоре. На овако спремљеној ораници, у повољном поднебљу, сеје се руменика, а у мање повољном сточни грашак. У неповољном поднебљу пак сеје се маљава грахорица.

1 *Руменика, инкарнатска детелина, влашка детелина* (*Trifolium incarnatum Linne*), једногодишња је биљка, по стабљици и лишћу посута густим маљама. У цветној главици облика класа, поређани су пурпурно, бледо црвени или бели цветићи.

Руменика најбоље успева на песковитој иловачи, која садржи нешто мало креча. Не подноси сасвим лаке и суве, као ни теже и влажне земље. Како руменика брзо расте, није потребно сејати је са неким заштитним усевом. Семе посејано омашке или на врсте сејалицом, ваља плитко подрљати, завлачити и поваљати. Семена треба на хектар 25—35 кгр. Клијавост семена траје 2 године.

Засејана ујесен, коси се једанпут упролеће и то у доба цветања, а то је у априлу или почетком маја тако, да се после руменике може истог пролећа сејати: кукуруз, пролећни јечам и просо. Покошену после цветања, стока нерадо једе, јер се за кратко време здрвени.

Принос сена је од 23—35—50 товара по хектару. Семена, која лако испадају, добија се 2—4 товара по хектару.

2. *Сточни грашак* (*Pisum sativum Linné*), једногодишња је биљка. Цвет му је боје бело жуте или црвене. Семе има округло и доста крупно, боје жуто пепељаве.

Сточни грашак успева и на лошијој земљи, али ипак највеће приносе даје на песковитој иловачи.

Сеје се ујесен у смеши са 1/3 ражи или озимог овса. Семена треба на 1 хектар 180—200 крг. омашке, а 130—150 кгр. кад се сеје машином у врсте.

Најбоље је време сејања у августу или почетком септембра. Посејано семе се задрља, браном завлачи и поваља.

Сточни грашак даје рано упролеће зелену пиљу; док је млад стока га радије једе. За сено се коси кад заметну махуне, јер се онда лакше суши. Ради семена коси се кад је већина махуна зрела.

Принос по хектару је 20—60 товара сена, или ако се гаји ради семена, 15 до 20 товара зрна.

Кад се сточни грашак покоси узелено, онда се може још истог лета, на тој њиви, посејати који други усев као: кукуруз, угарњача, кромпир и т. д.

После сточног грашка добро успевају стрна жита. На истој њиви, за неколико година, сточни грашак не треба сејати.

3. *Маљава грахорица (Vicia villosa Roth)*, има стабло и такоперасто лишће обрасло густим маљама. Цвет маљаве грахорице је љубичаст; а семе округло и нешто ситније од обичне грахорице.

Маљава грахорица успева добро на лаким, песковитим земљама, само ако имају нешто мало креча. Успева и на тежим земљама.

Сеје се у смеши са ражи или озимим овсом. Семена треба на омашке по хектару 140 кгр. маљаве грахорице и 60 кгр. ражи или озимог овса. Гајена за семе, сеје се у врсте, у коме случају треба 150 кгр. маљаве грахорице и 45 кгр. ражи или озимог овса. За зелену пиљу коси се у цвету, у априлу или почетком маја. За семе се коси кад исто у махуни сазри.

Принос у зеленој пиљи износи 240—350 товара, што одговара 50—75 товара сена по хектару.

Гајењем пиљних биљака као међуусева, не само да се поправљају чешћом обрадом физичке особине земље, већ ако су ти међуусеви лептирасте биљке, које земљу богате азотом, онда се пољопривреднику даје још и могућност да своје газдинство прилагоди

месним приликама и да уложи што већи капитал и рад, као и да развије своју личну умешност до највеће мере. Гајењем међуусева омогућава се у првом реду газдовање са јаче заступљеним сточарством као главном приносном граном.

Следећа два плодореда, менивог газдовања, усевом међуусева, омогућавају већу производњу сточне хране:

1. Кромпир
2. Јара стрнина
3. Грахорица обична
4. Раж са међуусевом и сточним грашком.
1. Пшеница
   а) Раж за пиљу
   б) Маљава грахорица у смеши са овсом или сераделом
2. Кукуруз
3. Овас
4. Лан (или грашак, огрштица и др.)
5. Раж
   а) Руменика или жута луцерка
   б) Раж за зелену пиљу
6. Шећерна репа
7. Јечам
8. Црвена детелина
9. Црвена детелина, после косидбе половина се сеје сточним грашком или грахорицом.

Све семе напред поменутих пиљних биљака може се набавити преко Подружине Српског пољопривредног друштва.

М. Дуњић.

ЖЕТВЕНИ ПРИНОСИ У СРЕЗУ ПОСАВО-ТАМНАВСКОМ.

Жетва и вршај пшенице су завршени. Са 16·390 ха, колико је било засејано са пшеницом, добивено је 171·157 м. ц. или нешто испод 11. м. ц. просечно

по хектару. Према томе Посаво-Тамнава долази у ред најјачих житарских срезова. Овакви приноси могу се сматрати као осредњи с погледом на квалитет земљишта на коме су били усеви. Просечни приноси, који би одговарали, требали би да буду 14-16. м. ц. па и више, јер су рекордни приноси достизали 21. м. ц. Приноси су се кретали од 5-21 м. ц. по ха. Година је била добра, усеви су се развијали нормално, па ипак приноси су мали. Ова огромна разлика по хектару не произлази од разлике у земљишту, већ услед неједнаке техничке обраде земље. То сведочи и рекордна жетва, која је у свима општинама била приближно иста (21 м. ц.), изузев Бељине и Прова, где су земљишта бољег квалитета, слична мачванском.

Има више узрока због којих су приноси мали, а главни су ови:

1. Слаба техничка обрада. Велики број пољопривредника сеје две узастопне године пшеницу, а трећу кукуруз, јер од целокупне оранице оставља 2/3 за пшеницу, а 1/3 за кукуруз. Стрништа одређена поново за пшеницу не угарују, већ остављају за испашу, или боље рећи за испуст, јер о паши не може бити речи, те се само за сетву оре. Угаривање стрништа, одређеног за сетву пшенице, почело је постепено да се уводи. Ове године сам пољопривредник је дошао до убеђења да је угар дао веће приносе од „шаровине" (како се овде каже). Дакле, да је потребно угаривати стрништа, то сада сваки пољопривредник зна, али ипак половина њих то не ради. Зашто? Зато што ситни поседници једва могу да плате орање, те о угаривању не могу ни да мисле. Други пак, који су у могућности, нису на тај, за њих сувишан, посао навикли. Број оваквих пољопривредника је велики не само у овоме срезу, већ свуда. Сетва пшенице иза кукуруза изводи се скоро увек касно, јер кукуруз касно зри и док се обере и кукурузовина исече, падну јесење кише, те се у већини случајева орање и сетва изврше по неповољним приликама.

Што се тиче орања и оно се у већини случајева изводи плитко због слабе запреге. Обично се оре са два мала вочића, што је за добро орање недовољно. Иначе се употребљава гвоздени плуг.

2. Недовољно ђубрење. На малим поседима, који чине већину код нас, о ђубрењу не може бити говора. То и јесте главни узрок због кога су приноси на доста њива били по 5. м. ц, по ха. Има парцела, и то приличан број, које никада не добију ни трунку ђубрета, те ако се још и не угаре, да оно корова и стрњика иструле на време, онда је добро ако и 5. мц. добијемо по ха.

Али без ђубрења не да се ни замислити гајење житарица. Употреба стајског ђубрета и тамо где га има, нерационална је. Стока је на пашњи преко лета и јесени и све ђубре што би могли добити упропасти се. Остаје зима и пролеће када је стока под кровом, те се добије нешто ђубрета.

3. Плодоред. Пшеница две године па кукуруз треће, и то се понавља у недоглед. На већим поседима, после пшенице која се покаже најслабија, оставља се стрњика за травњак 3—4 године, да се опет после тога претвори у оранicу. То се зове одмарање земље. Наравно после одмарања приноси су знатно већи. Овакви травњаци су рђави, нарочито прве године, када место ливадских трава расте оструга и други корови. У плодоред се постепено уводи последњих година сточни грашак, сточна репа, луцерка и крављa детелина (инкарнатка).

4. Сорта пшенице. За сетву се употребљава домаћа пшеница највише, затим видовка, која много полеже, шомоћска шишуља, врло добра пшеница са државног добра Беља и бр. 9, која даје најбоље приносе. Ова последња пшеница је набављена из Ниже пољопривредне школе у Шапцу. Сеје се доста чиста, тријерисана пшеница. Постоје у срезу два сортирача, који су недовољни за цео срез. Противу главнице и других штеточина семе се потапа у раствор од креча или плавог камена који ни један ни другу нису добри.

Уводи се и поpзол, који је прошле године показао одличне резултате.

5. Начин сетве. Сеје се обично из руке до 150 килограма по хектару, ређе сејалицом. Посејано семе из руке или упада између бразде дубоко, те тешко може да никне, или остане на површини, те се слабо подрља и тада може да клија. Углавном сетва из руке показала се као слаба, али велика цена сејалица приморава пољопривредника да из руке сеје, иако је уверен у преимућства сејалице.

Ето, укратко, како раде пољопривредници у срезу посавско-тамнавском, који се може сматрати као релативно напредан срез. Па када они тако раде, шта је остало за сиромашније крајеве, где је земљиште слабо и неподесно за обраду.

Како треба радити, ми пољопривредни стручњаци, свакога дана говоримо пољопривреднику. Ми то радимо јер нам је то дужност, а пољопривреднику је остављено да бира: *или да нас слуша, или да ради како су му и стари радили и да и даље грца.*

Када су толики недостаци у обради земље, онда су приноси по хектару добри, а то значи да је земљиште још неисцрпљено, још награђује пољопривредника, који не уме да га рационално обрађује.

Сваки пољопривредник, који тежи напретку и усавршава се у своме послу, тај поред тога што користи себи, користи и домовини. Свако ма и једно зрно пшенице произведено више и сваки други бољштак у производњи, чини Државу јачом и способнијом за живот, а ми то сви желимо

Миливоје Н. Лолић,
срески пољоприв. референт.

Биљне болести и штеточине.

Гар (киле, снет) на кукуруву.[1])

Гар на кукурузу је једна заразна болест, коју изазива гљивица готованка Ustillago maydis. Могу оболети сви делови

[1]) Одговор на питање Душана М. Јовановића, претседника Надзорног Одбора Пољопривредне подружине у Чифлуку.

кукуруза. Зараза наступа док су поједини органи биљке хранитељке још у порасту. Потпуно развијен струк кукуруза је отпоран према болести.

Болест се показује у виду неправилних задебљања, гука и израштаја, који се могу видети како на стаблу и лишћу, тако и на метлици, клипу (корену) и на самим надземним жилама. Ови израштаји могу бити врло велики, захватити цео клип. У почетку су сиве боје и мекани. Доцније добију загаситу боју, када спољна опна пуца и открива један црн прах, који испуњава цео израштај. Тај црни прах сачињавају споре — семенчице гљивице готованке. Ове споре ако падну у средину која садржи храниве материје, биљне отпатке у распадању, клијају и производе нове споре, које су способне да заразе младе органе кукуруза. Зараза настаје с пролећа, обично у току маја и јуна. На јачину заразе не утиче много влажност пролећа. Неколико киша, које падну у току маја и јуна, довољне су да осигурају развиће гљивице готованке и клијање њених спора.

Мере одбране. — Лечење заражених струкова је немогућно. Не постоји ниједан начин или средство којим би се уништила заразна гљивица, која је већ продрла у унутрашњост кукуруза. У борби противу кукурузне гаре могу се применити једино средство предохране: средства којима ће се спречити зараза. Применом извесних отровних материја, којим би се кукуруз испрскао, спречила би се зараза. Али прскања кукуруза у пракси су неизводљива. Због тога сва многобројна средства која се употребљавају данас у борби противу разних болести гајених биљака, не могу се искористити за заштиту кукуруза.

Једино изводљива мера предохране јесте *скупљање и спаљивање свих оних гука и израштаја, оних болесних делова на кукурузу, и то пре него што се у њима образује онај црни прах.* На овај начин уништиле би се све оне споре које се стварају у зараженим деловима кукуруза, а које служе за обнављање болести следећих година. Ова мера је лако изводљива. Приликом прашења и окопавања кукуруза треба настојати да раденици почупају све јаче заражене струкове или сасеку све болесне делове ако је зараза делимична, и изнесу ван њиве па затрпају у какав шанац или спале. Заражени делови не смеју се остављати на површини земље, јер и ако су сасечени, у њима ће гљивица готованка продужити своје развиће и произвести органе за своја размножавања. Због тога је уништавање гукавих места неопходно.

Успех од овога посла бива потпун једино ако буде обављен мање-више једновремено у целом једном крају. Вршен само у једној њиви, он пружа незнатне користи, пошто ветар може донети гљивичне споре са поља, где уништавање

болести није извођено. Због тога би власти — општински судови, — на основу постојећег Закона о сузбијању биљних болести и штеточина, требали наредити свима онима који се баве гајењем кукуруза, да у току прашења и окопавања имају неизоставно уништити све струкове или делове струкова који су заражени гаром. На овај начин би ова болест била ако не потпуно искорењена, а оно сведена на безопасну меру.

Dr. **Младен Јосифовић,**
доцент Универзитета.

Гара

Гара или прашна снет опасна је болест пшенице, јечма и овса, која се последњих година у све јачој мери шири тако, да су већ познати случајеви где је гара уништила до 30% жетве. Како је сузбијање ове болести, иако је немогуће, а оно компликованије и друкчије него сузбијање главнице (тврде снети), то сам одлучио да напишем овај чланак раније, пре сетве, како би наши пољопривредници имали времена да учине што треба за сузбијање ове болести. Да би пак и разумели оно што треба да раде и зашто треба тако да се ради, ја ћу овде описати како се гара шири.

Гаре има више врста. Тако пшеница има своју гару, јечам своју, овас своју, кукуруз своју и т. д. — Премда су све те гаре међу собом сродне и сличне, оне ипак нису исто, и свака од њих живи само на својој хранитељци, пшенична гара на пшеници, јечмова на јечму и т. д.

Гара је такође биљка, али таква биљка, која није способна да се храни сама, већ она мора да као паразит живи на другој биљци, на пр. на пшеници, и да се у њеном телу шири, она да њу храни и да јој отхрани и њене семенчице (споре), која су у доба класања жита већ потпуно дозреле, па сад само треба да се сместе на нову хранитељку. То се збива овако. Кад жито почне класати, међу најранијим класовима, који су се први појавили, биће у зараженом усеву и доста гарљивих. Они као да се журе да већ буду спремни кад се почну појављивати здрави класови. Ово заиста и јесте тачно, јер је природа тако удесила, да гарљиви класови буду зрели већ у оно време, кад здрави класови почињу цветати. Танке опне, којима су превучене кесице пуне гарине црне прашине (отуда и име ове болести) баш пре почетка цветања здравих класова прскају и из њих се расипа ситна, црна прашина. Ако је у то доба време суво и ветровито, та прашина разноси се и на више стотина метара. Ако пак у то доба пада киша, вода ће прашину овлажити и са вретенца спрати у земљу. Разуме се да је за ширење гаре

опасније суво време, док се по кишовитом времену гара тешко шири. Зато је и појава гаре увек јака у години која следи иза године кад је жито цветало по сувом и лепом времену, а скоро нема гаре у години иза влажне године у доба цватње жита. *Ове године жито је цветало по врло сувом и топлом времену. Зато ће идуће године сигурно бити врло много гаре, ако се не побринемо да семе ове јесени излечимо.*

Гарине семенчице (споре) ветар разноси, и многа одњих падне у здраве цветове жита, слично онако, као што се ветром преноси и цветни прашак (полен). И баш исто онако, како зрнце цветнога прашка на влажном жигу цветног плодника набубри и проклија да би се цвет оплодио, чини и зрнце гаре. И оно проклија и пусти свој кончић у унутрашњост плодника житнога цвета. Тиме је тај цвет већ заражен. Али такав цвет развије се даље у нормално зрно, и доноси потпуно изграђено зрно, на коме се споља никако не може познати да оно у себи носи клицу гаре. Тек кад се онако зрно идуће јесени посеје, оно ће изнићи у биљку, но у исто време пробудиће се и клица гаре, сместиће се у младој биљци жита и расти у њој све док биљка не искласа. Али клас тако заражене биљке неће сад донети здраве цветове, већ ће то бити гарљив клас, који ће опет расипати милионе зрелих гариних семенчица, да зарази тако изнова почне. И тако се гара шири из године у годину. Важно је да разумемо, да се клица гаре налази *у унутрашњости зараженог зрна*, и да она тамо доспева кроз цвет приликом цветања здравих биљака. Такав начин заразе зове се *цветна зараза*. Зато што се клица гаре налази у унутрашњости зрна, њу је много теже уништити него нпр. клицу главнице која се на зрну налази споља. Но ипак, и гара се може уништити, и мора. А како се то ради, о томе биће речи у наредном чланку.

К. Поповић — Шабац.

Сточарство.

Полна и физичка зрелост стоке.[1])

Полна зрелост и мушких и женских грла наших домаћих животиња наступа много пре физичке зрелости, односно пре потпуног развића организма. Ради тога мора се водити строго рачуна, да се сувише млада женска грла не оплођују нити да се сувише млада мушка грла прерано употребе

[1]) Одговор на питање Живка Богосављевића из Звездана — Зајечар и Младена Стајића из Дубнице — Свилајнац.

за оплођавање женских. Ово се чини из тога разлога, јер је код премладих грла, код којих је иначе наступила полна зрелост, организам физички слаб, неразвијен и налази се још у пуном порасту. Ако се сада, на пример, једно женско теле од године дана старости или јуница, која тек што је превалила годину дана старости, пошто води, оплоди, после извесног времена бремености обуставља се њено растење и она остаје кржљава, мала и ситна. Њене кости не могу да расту, поједини облици тела остају узани и кратки. Нарочито је важно то, што је код премладих грла карлица још неразвијена, те је и телење јако отежано, често и смртоносно, а виме, односно млечна жљезда, још неразвијена, није у стању да лучи довољно млека потребног за храну телета. И тако не испада добро ни теле.

Обустављање развића и општа неразвијеност целога тела прерано бременог организма, последице су поремећених односа исхране организма, јер младунче у утроби мајке потребује приличне количине хранивих материја за изградњу свога тела и његово развиће. Количина хранивих материја, која је пре бремености одлазила за растење и јачање женског грла, одлази за време бремености добрим делом и младунчету, те тако мајчин организам нема довољно материала за своје развиће и заостаје у порасту. Када је исхрана недовољна, онда су последице преране бремености још горе и по мајку и по теле.

Из ових разлога не треба дозвољавати женским грлима да прерано остану бремена, иако се код њих појавио полни нагон, који показује њихову полну зрелост. Ова последња зависи од развијености полних органа, а ови зависе и од начина држања, неге, хранења и расе. То се примећује код примитивних раса, које су своју младост провеле под бедном исхраном и под слабом и грубом негом, те полна зрелост наступа касније него ли код племенитих раса, код којих урођени раностас и обилна исхрана у младости изазивају и ранију полну зрелост. *Треба сматрати као правило, да се крава први пут оплоди тек када наврши две године старости, а само изузетно добро развијене јунице племенитих раса најраније у 18 месецу старости (сименталска, пинцгавска, монтафонска раса и друге). Наше домаће расе, колубарско, подолско и краткорого говече (буша), тек када крава наврши три године старости, а само ако је изузетно добро развијена и у 2 и по год. старости, јер су ове домаће расе каснијег стасавања.*

У нас је врло чест случај, да теле од године дана старости остаје бремено, и то на заједничкој паши, па и кривицом самих одгајивача, који намерно воде овакво теле бику да се оплоди, јер се плаше да ће се доцније пореметити по-

јава полног нагона, ако се по први пут не задовољи. А то је велика грешка, па ако хоћемо и грех. Не треба се плашити да ће се у јунице или будуће краве пореметити њен полни живот ако се пропусти сплођење пре раније означеног рока. Рана појава полног нагона не значи да се јуница одмах треба да води бику ради оплођења, већ значи почетак њене полне зрелости. Шта значи прерано оплођење женских грла говеда и остале стоке, свакако да је познато и меси наших одгајивача. Сви су они имали прилике да виде по вашарима, пијачних дана по трговима, па чак и на изложбама, како бедно и жалосно изгледају прерано отељене краве и њихова слаба и нејака телад. А још бедније изгледа њихов газда, који их на пијаци или вашару држи на конопцу. То је несавесно поступање са животињом од које очекујемо да нам донесе користи. Овакви случајеви не могу се правдати ни случајем ни сиромаштвом, јер је сваки одгајивач дужан да води рачуна о својој стоци, и да самоме себи не чини много већу штету. Боље ће се продати добро однегована јуница, него ли она која је окопилила и њено копиле.

Пре него што наше домаће животиње доспу до потпуне физичке зрелости, до потпуне развијености костију и појединих делова тела, не треба их употребљавати за рад. За ову употребу долазе у обзир највише коњи и говеда. За коње важи као правило да се почињу употребљавати за рад тек пошто промене све млечне (ждребеће) зубе, а то је у $4^1/_2$ год. старости. Тада би они били физички зрели. Ако се може да дочека то време, онда су користи врло велике, коњи изврсно отаљавају посао и остају дуго у пуној способности и без икаквих мана. То је сасвим разумљиво, јер потпуно развијени коњи имају одлично развијене кости и квргe које служе за причвршћивање мишића, зглобови су чврсти и развијени, мишићи такође, а тетиве снажне и тешко оболевају. Кичмени стуб, нарочито леђа, добила су потребну чврстину, те се под теретом јахача, товара или теглења не повијају ни наниже ни навише. Али у обичном животу прилике не дозвољавају да се сачека потпуна развијеност и одгајивачи су принуђени различитим околностима да коње раније употребе за рад. *Ма како било, коње не треба пре употребити за рад него што наврше три године старости, под условом да су за то време добро неговани и храњени.* Али и у тој старости не треба их преоптеретити радом све до четврте године старости. Ждребе од 15 месеци старости не треба ни пошто употребљавати нити га обучавати за јахање и теглење, јер оно је још нејако.

Није редак случај у нас да се млади коњи, готово ждребад од 15 или 18 месеци старости прежу у кола или употребљавају за јахање. Као што раније рекосмо, њихове

су кости још слабе, мишићи слабо развијени, тетиве слабе, кичмени стуб лако се повија, ноге нису још чврсте и сигурне, да вуку прилично велике терете, ору и јаше се. Под теретом теглења или јахања та млада грла брзо страдају, искрше се, погубе ноге, а кичма постане преседласта или повијена навише (шаранска). И обично она пропадају пре него што достигну своје потпуно развиће. Таква се грла тешко могу продати, а када постану зрели коњи, оптерећени многим манама и неправилним облицима, не могу да отправљају добро никакав посао нити добро да тегле. Њима увек нешто смета, сваки им је покрет скопчан са боловима. Прераном и прекомерном употребом за рад, ако се томе придружи и лоша исхрана, они заостају још и у порасту. Млада грла страдају много лакше од назеба и добијају многе болести од тога, нарочито када зноjава стоје напољу без покривача или по испрезању у хладној и влажној стаји, неизњебрана и неосушена од зноја. Сем тога слаби се њихова отпорност, која даје после маха многим обољењима.

Оба ова питања од велике су важности у одгајивању коња и говечета, јер погрешке, које се иначе могу избећи, учињане у младим годинама стоке, пре њиховог потпуног стасавања, грозно се свете касније и ниште сав труд, муку и новац уложен у одгајивање стоке. Многи наши одгајивачи можда нису ни знали о овоме што је овде изнесено, а други су опет толико несавесни да своје ближње разним измишљотинама, бесмисленим и штетним, натерују да греше. Ко пажљиво прочата овај чланак добиће сасвим друкчију слику но што ју је досада имао по овим питањима, па му стоји до воље, хоће ли да послуша или не. Али ко не зна нешто, па не послуша онога који зна, тај је непријатељ самоме себи.

Dr. **Т. Митровић.**

Воћарство.

Национална прослава грожђане недеље у Италији.

Под горњим насловом у Тежаку бр. 2. г. Љубисав Р. Петковић, инж. агр., изнео је један од практичних начина Италијана у борби против алкохолних пића, а у исто време и симпатије према идеји трезвености, што показује и штампање истог чланка у „Трезвености“, органу Југословенског гут-темплерског реда — трезвености.

Из чланка се види да су Талијани пре свих европских народа нашли пут и начин да се ослободе винске кризе, а с тим унеколико и економске.

Може се запазити да се овим постижу, поред моралних, које имају неоцењиве вредности у садашњости, још и материалне користи. Морална корист овог талијанског потхвата је у смањивању производње вина, које би се нагомилавало у земљи због винске кризе, чиме му се смањује и цена, а с тим даје могућност маси да га у већој количини уноси у свој организам и трује тело.

Не мању вредност чини и материална страна. Јер кад се усне, да се 60 милиона кгр. свежег грожђа прода по цени од 2 дин. по кгр., то значи да се за грожђе изда око 120 милиона динара, што за једну сезону претставља велику добит. Упротивном, да се од исте количине грожђа створи вино, изгубило би се 30—40 милиона дин., не рачунајући труд, посуђе и евентуалне болести вина, које су бар код нашег сељака врло честе, те се и у томе много изгуби.

Овакав потхват од наше владе и свих пријатеља трезвености, имао би много већих успеха за нас Југословене, јер наш народ још није ни спосссбан да справља вина која би се могла извозити, изузимајући виноградарске задруге.

Не може се рећи да је наш народ конзервативан и да неће да прима новине које му пружају могућност за бољи живот. Насупрот, он врло радо прима, али неће теоретисања, већ праксу и пример.

Наше село из дана у дан све више увиђа тешке последице од употребе алкохолних пића, те га и избегава. То се нарочито запажа на свима сеоским свечаностима, где половина гостију одбија чаше са врућом ракијом, да мало касније прими чаше са „шербетом". Раније су „шербет" пиле само жене, а у последње време прилагођавају се томе пићу и мушкарци, па често и бекрије, које су по савету савесног лекара напустиле употребу опојних пића.

Све се ово постигло махом убеђивањем да пиће шкоди, разним саветима и предавањима од стране чланова и присталица Друштва трезвености, али сматрам да ће се народу још више помоћи, ако му се укаже начин да своје воће преради и претвори у што корисније производе но што је ракија и вино, само подвлачим, да народ хоће пример и предњачење.

Није потребно наглашавати да је ово дужност у првом реду г. г. економа, а у другом реду нас учитеља, ма да је већина нас неупућена у економске ствари.

У последње време, наша држава увиђа изворе наших недаћа, те је почела са приређивањем двомесечних пољопривредно задружних течаја за народне учитеље, јер се не вара, да ће свршени курзисити, оспособљени у пољопривредним школама, припомоћи подизању села у којима учитељују.

Плод мога обављеног курса у Букову — Неготин, је

Пољопривредна подружина у овој општини, пчеланик са кошницама са покретним сањем и виноград први засађен у троуглу у овом крају са 1000 чокота, са више стоних сорта, коме је сада трећа година.

Виноград сам подигао не да од његовог плода стварам весеље демону, већ да почнем са прерадом у безалкохолно пиће, и да своје идеје приведем у дело, т. ј. да се једном нешто учини и у пракси за велику идеју трезвености.

Надам се да ћу у томе успети, а верујем да ова идеја неће наћи примене само код појединаца, већ ће наћи одражаја и у маси, само када се свет увери да је овакав начин прераде грожђа и идеалнији и кориснији.

Ма да ми је поступак око прераде у безалкохолно пиће доста познат, ипак ми је жеља, да се о овој ствари чује реч стручњака, те узимам слободу да замолим г. Петковића, инж. агр., писца горњег чланка, да преко „Тежака" проговори о следећој теми: *Поступак око прераде шире у безалкохолно пиће*, јер ће ова ствар заинтересовати масу читалаца Тежака.

Свет. Ст. Нешић,
учитељ.

Берба ораха.

Код нас се берба ораха врши на један погрешан начин, јер се ораси помоћу мотке млате с дрвета. Услед тога скидају се не само зрели, већ и незрели ораси, што је веома штетно, јер се језгро незрелог ораха и при најпажљивијем сушењу смежура и тако губи у тежини.

У другим земљама се берба ораха врши постепено пажљивим скидањем са дрвета само потпуно зрелих ораха помоћу једне мотке, која на врху има куку. Орах је онда сазрео, када спољна љуска прсне. Само ови ораси са прснутом љуском смеју се скидати. Несазрели ораси морају се оставити на дрвету док не сазри један већи део, а последња берба се врши када прсну љуске свих ораха.

Пре бербе треба земљу испод орахових дрвета раскопати и потом раздрљати, да црви не би оштетили орахе који падну на земљу.

У интересу произвођача је да бербу врше на овај начин, јер само тако се добија орах с пуном језгром.

Сушење ораха мора се извести врло пажљиво. Пошто се скине зелена љуска, ораси се морају прострти на сунцу по неколико часова дневно. Ораси се морају чешће пребацивати (лопатати), да би се сушење извршило што равномерније. Пошто су ораси неколико дана били изложени

сунцу, треба их упола сасушене пренети на таван и прострти у танак слој; лопатање се има извршити најмање два пута дневно. Језгре овако спремљених ораха су отворене боје и имају већу вредност.

Влажни ораси у џаковима или сандуцима, који нису сушени на овај начин, изложени су квару. Ораси не смеју бити сушени у пећима, јер се при наглом сушењу језгро смежура, услед чега настаје губитак у тежини од 50%.

Ако хоћемо да изнесемо само орахе доброг квалитета на тржиште, онда је безусловно потребно вршити бербу више пута и само зреле орахе скидати и сушити.

Мотку за скидање ораха може свако лако сам направити, причвршћујући на крају мотке једну куку, којом се могу закачити и скидати зрели ораси.

Препоручује се даље, да произвођачи одмах по брању издвоје сасвим ситне орахе, јер ће тиме поправити квалитет ораха и постићи бољу цену. Ови сасвим ситни ораси, иако је њихов број мали, умањују вредност целе партије коју произвођач донесе на тржиште. Њихово издвајање не претставља велики посао а могу га вршити жене и деца.

Н. Павловић.

Виноградарство.

Употреба калијум-метабисулфита при преради грожђа у вино.

Приближује се време бербе грожђа и његове прераде у вино, а многи виноградар није продао ни вино из прошле године. У питању је, да ли ће и идуће године моћи продати ово своје вино, а сигурно је да ће му у тој години остати непродато вино које добије ове јесени. Уосталом од тога не би било велике штете, кад би наш виноградар имао више капитала, као и знања из винарства, па у добром подруму и исправним судовима чувао и неговао своје вино годину—две дана. Напротив, то би било боље и за њега и за потрошача, јер би се тако одневано старо вино боље плаћало и више тражило. Али како овај застој у продаји вина приморава виноградара да он у сваком случају, хтео или не хтео, чува своје вино више од годину дана, то се он мора постарати да то *вино одржи у исправном стању не само у току прве године, него и даље*, док га не уновчи. А за то му је потребно, поред доброг подрума и чистих винских судова, на првом месту *да при преради грожђа у вино употребљава калијум-метабисулфит.*

Калијум-метабисулфит је једна беличаста со, по изгледу

као обична кухињска со, која има ту особину, да кад се потопи у воду, односно ширу или вино, онда испушта из себе сумпор-диоксид, тј. сумпорни дим исти онакав, као онај који се добија при сагоревању сумпора. А тај сумпорни дим има ту особину да кад се дода шири у већој количини, онда убија све гљивице, које се у њој налазе, и гљивице болести и гљивице алкохолног врења, те таква шира не може да преври ни да се квари. Међутим, ако се сумпорни дим дода шири у мањој количини, онда он само за извесно краће време обуставља алкохолно врење шире, јер само тренутно онеспособи за рад гљивице алкохолног врења и гљивице болести, али како су гљивице болести осетљивије, то се гљивице алкохолног врења пре поврате и отпочну рад, док гљивице болести остају неспособне за рад све док се алкохолно врење не заврши; а кад се пак алкохолно врење заврши, онда гљивице болести у готовом вину већ и иначе имају мање услова за опстанак, те стога и не отпочевши рад оне падну на дно бурета, у стељу *и тако вино остаје чисто, без гљивица болести.*

Отуда се вина, при чијем се справљању додаје калијум метабисулфит, немајући у себи клица болести, ако се само мало пажљивије чувају, *не кваре лако,* а то је за нашег виноградара од велике важности. Но поред тога што се боље чувају, оваква вина пошто су боље преврела *пре се избистре, добију светлију боју, и нешто су мало јача по садржини алкохола.* У сваком случају ова су вина осетно боља, него вина добивена без употребе сумпор-диоксида.

Стога наш виноградар треба да опроба употребу калијум метабисулфита при преради грожђа у вино, а уверени смо, да кад га једном употреби, неће више пропустити ниједну годину, а да остане без њега.

Неки мисле, да се додавањем калијум метабисулфита шири ова мења, а самим тим и вино, и да од употребе таквих вина боли глава. Међутим то је нетачно. Сумпор-диоксид, као дим — гас, само извесно краће време остаје као такав у шири, односно у вину, па затим изветри, а само један мали део који се претвара у соли сумпорне киселине остаје у вину, без икаквог штетног дејства по квалитет вина.

Према томе без бојазни се може пити вино, које је добивено од сумпорисане шире, утолико пре, што је по квалитету много боље од вина добивеног од несумпорисане шире. Глава боли од вина, коме се непосредно додаје сумпорни диоксид, а како се само сумпорни диоксид додаје само кварним винима, то је очевидно боље *сумпорисати ширу да добијемо здраво вино, него да се вино поквари, па да га после сумпоришемо.*

Количина калијум метабисулфита, коју треба додати шири, креће се од 15 до 30 грама на хектолитар (100 литара) шире. Мање се додаје калијум метабисулфита при справљању црног вина, а више при справљању белог. Тако исто мање се додаје калијум метабисулфита кад је шира добивена од здравог грожђа, браног по лепом времену, и кад је за време врења топлота ниска, а напротив додаје се више калијум метабисулфита кад је шира добивена од натрулог грожђа, браног по блатном времену и кад је топлота при врењу већа.

Калијум-метабисулфит треба додавати шири пре него што шира почне да превире.

Начин употребе калијум-метабисулфита је следећи: Према горњим примедбама, виноградар процени колико ће калијум-метабисулфита употребити на један хектолитар шире. Рецимо, да је одлучио да дода на сваки хектолитар шире по 20 грама калијум-метабисулфита. Према величини бачве или каце, он сада прорачуна колико ће му свега на једну кацу требати калијум метабисулфита. Рецимо да је каца од 3000 литара, значи за целу кацу треба да одмери $30 \times 20 = 600$ грама калијум-метабисулфита. Половину од ове количине, тј. 300 грама, он затим одвоји, веже у једну чисту платнену крпу, па је спусти на дно каце помоћу једног дугачког канапа, чији горњи крај учврсти за ивицу каце или бачве. Затим отпочне пунити кацу кључком, и уколико се течност у каци пење, утолико помоћу канапа издиже онај завежљај са калијум-метабисулфитом тако, да завежљај буде увек у средини течности. Кад се каца напуни, било истог дана или сутрадан, онда се из ње извуче завежљај, у коме више нема или је остало нешто мало соли, па затим у исту крпу увеже преосталих 300 грама калијум-метабисулфита и спусти опет помоћу канапа на дно једног већег шафоља, који се подметне испод славине на каци. Затим се изврши претакање шире из каце у шафољ и из шафоља у кацу. Треба преточити једанпут целокупну ширу, а познаћем да је сва шира преточена по томе, што она при крају претакања, кад се довољно помешала са сумпорним димом, промени боју, која постане слична боји воде у којој се дуже времена кува кестење. Ако је по претакању у крпи остало нешто калијум-метабисулфита — крпа се извади из шафоља и спусти у кацу.

Овакво *претакање шире треба вршити сваког дана*, све док не почне бурно алкохолно врење, кад се са претакањем престаје. Али ако смо, због рђаве каквоће грожђа, употребили већу количину калијум-метабисулфита, онда треба извршити и за време бурног врења једно претакање.

Треба знати, да сумпорисана шира обично почне да

превире два-три дана доцније него несумпорисана, али зато-преври правилније и боље, а видели смо зашто.

Добро је овако сумпорисаној шири додати и квасац од одабраних гљивица алкохолног врења. Како се пак справља тај квасац, описано је у књизи „Винарство" од потписатог, која се може добити код Српског пољопривредног друштва у Београду.

Калијум метабисулфит може се добити такође код С. п. друштва, а селекционисане (одабране) гљивице алкохолног врења од Дирекције Еколошке станица у Загребу, Качићева ул. бр. 9.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: У нас се гаји сточна репа, блитва, али чим почне да расте, јави се у средини паучина и у њој црвић, те је изгризе и не да јој да се развије. Неки запрашују супором, али биз успеха.

Мартин С. Петровић
Клобук, срез љубишки.

Одговор: Опис је недовољан да би се могло знати која је штеточина и због тога, када се опет појави, пошљите бар оштећене биљке ако штеточину не можете ухватити. Пошто је у питању сигурно нека гусеница, чим прве приметите испрскајте или запрашите репу неким од арсенових средстава, која можете набавити преко Друштва. Сумпор овде не може помоћи.

Др. П. Вукасовић.

Питање: У току ове године произвео сам за личну употребу, за садњу винограда на свом имању, већи број калемова винове лозе за које се може рећи да су одлични.

Како исти калем треба по завршеној вегетацији из прпоришта повадити и ставити у трап по врстама и класама, а пошто ја немам ни трапа ни подрума ни никакве врсте зграде која би послужила за послове ове врсте, то молим да ми се преко нашег стручног листа „Тежака" саопшти: да ли поменути калем могу оставити у прпоришту, *онде где је и какав је данас*, да презими, па с пролећа по потреби калем да вадим и садим на жељено место?

Молим за извештај у наредном броју „Тежака".

Ђорђе Митић-Крњић.

Одговор: Не само што се *могу* оставити калемови ви-

нове лозе да презиме у прпоришту, него је чак то и за препоруку, те *треба* тако радити, кадгод се калемови производе за своју личну потребу, а не за продају. Вађење калемова из прпоришта у јесен, па затим њихово класирање, трапљење и поновно вађење из трапа упролеће потпуно је излишан посао, чак шта више и штетан, јер ма како пажљиво да утрапимо калемове, ипак ће они за време зиме у трапу изгубити од своје свежине много, док кад их оставимо преко зиме у прпоришту и одатле их вадимо с пролећа, па непосредно садимо на стално место, они су потпуно свежи, те се много боље примају и боље напредују. Само, што се калемови у прпоришту почетком септембра откривају до испод спојног места, да би им се засекле жилице које су из спојног места избиле, па затим тако откривени остављају све док не сазру, то је потребно те одгрнуте калемове у прпоришту крајем октобра или почетком новембра, поново добро загрнути земљом тако, да спојно место са доњим делом избилих ластара буде у земљи, да не би у току зиме промрзли.

Бож. Ђ. Банковић.

Белешке.

Упис у сељачко свеучилиште Школе народног здравља у Загребу.

Као сваке одржаће се и ове године у оквиру Школе народног здравља зимски течај за сеоске господаре, који је познат под именом Сељачког свеучилишта. Течај траје од 15. октобра до 15. марта т. ј. 5 месеци. Ученици течаја бораве кроз то време у дому (интернат), где имаду удобан стан и добру храну.

Задатак овога течаја је, да младим и напредним сеоским господарима поред примерне им опште образованости даде и потребно знање, како ће очувати здравље своје, своје обитељи и свога села, здравље своје стоке и пољских усева. Даје им се потребно стручно и практично знање господарења, за асанацију свога кућишта и села. Рок пријаве је најкасније до 15. септембра изравно на Школу народног здравља, одељење за поучавање народа, Загреб, Мирогојска цеста 4, која ће свакоме послати тачне упуте.

Увјети за упис јесу:

1. свршена основна школа са потпуним знањем писмености,
2. старост најмање 20 година и беспрекорно понашање,
3. по могућности самосталан господар,
4. беспрекорно здравствено стање,
5. једнократни допринос од Дин. 1000.— за издржавање кроз 5 месеци, који се може исплатити постепено у оброцима или у нарави.

Фонд Удружења државних економа, пољопривредних чиновника и службеника — код Српског пољопривредног друштва. Онако скромно, како су целога живота радили и стварали без икакве ларме, вике и рекламе, тако скромно су државни економи и своје удружење основали 1919. год. и у њему пуних десет година напорно радили, издајући и свој орган „Економ".

Рад државних економа, пољопривредних чиновника и службеника на унапређењу пољопривреде у Краљевини Србији, а нарочито за првих 15 година рада, треба видним словима да буде исписан у културној историји наше државе. Тим својим радом државни економи су припомогли да мала Краљевина Србија пред балканске ратове буде онако економски јака и да оне славне победе над војском турске царевине извојује, да се дивовски одбрани од мучког напада Бугара, да одоли нападима моћне и надмене Аустрије и да послужи као стожер стварања наше Краљевине Југославије.

Далеко би нас одвело да детаљно рећамо радове и заслуге државних економа као и промене, које су претрпели пољопривредна струка уопште, а државни економи напосе до 1919. год. Наша је намера да са ово неколико речи прикажемо превелику љубав према својој прошлости и напретку пољопривреде, коју је Удружење државних економа, пољопривредних чиновника и службенека пред своју ликвидацију показало.

Управа Удружења пре сазива ликвидационе скупштине донела је одлуку, да се највећи део заоставштине Удружења, која је после одужења свих дуговања и исплате разних обавеза износила преко 25.000 динара, употреби тако, да Удружење оснује свој фонд код Српског пољопривредног друштва у суми од 20.000 динара, чији ће се приходи трошити на награде ђацима пољопривредних школа и на пољопривредну пропаганду. Ликвидациона скупштина Удружења, која је одржана на дан 19. априла ове године, једнодушно је одобрила рад и поступак управе.

Одлуку Управе Удружења треба свесрдно поздравити, јер је она најлепше решење његове ликвидације у томе, што ће име и скромна средства Удружења и после његове ликвидације дуго живети и делати на истом пољу на коме су његови чланови век провели.

Цене пољопривредних производа на дан 4 септембра 1931.

Пшеница			
Тиса I, до Бач. Градишта, 80, 1%	шлеп	180.—	193.—
Тиса II, Жабаљ-Тител 80, 1%	шлеп	178.—	191.—
Бегеј, 80, 2%	„	177.—	190.—
Банат, 79, 2%	„	175.—	188.—
Бачка, 79, 2%	„	174.—	187.—
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	шлеп	177.—	190.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2%	шлеп	173.—	186.—
Србија Дунав, 77, 3%	„	170.—	172.—
Срем, 78, 2%	„	170.—	175.—
Србија и Босна, Сава, 7, 3%	„	167 50	172.—
Бачка Горње, 80, 1%	вагон	175.—	188.—
Бачка Доња и Сомбор, 79, 2%	вагон	170.—	183.—
Банат, 79, 2%	„	170.—	180.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3%	вагон	165.—	170.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3%	вагон	165.—	170.—
Кумановo, 77, 3%	„	165.—	170.—
Косово, 75 4%	„	165.—	168.—
Срем, Славонија и Хрватска, 78, 2%	„	165.—	170.—
Кукуруз			
Бегеј	промет	84.—	88.—
Тиса	„	85.—	89.—
Дунав Србија,	„	84 —	88.—
Узана пруга, бели	„	98 —	104 —
Дунав. Банат	„	84.—	88.—
„ Бачка	„	84.—	88.—
„ Срем	„	84.—	88.—
Сава	„	84.—	88.—
Гл. пруга Срб.	„	84.—	88.—
Сремски, утов. ст.	„	91.—	98.—
Пар. Ивања	„	85 —	88.—
Панчево лађа	„	84·—	88·—
Србијански, пар. Пожар.		90.—	94.—
Банатски, утов ст. пар. Вршац	промпт	82.—	86.—
Београд паритет	„	90.—	94.—
Овас			
Српски пар. Београд		135.—	142.50
Бачки	„ „	140 —	150.—
Сремски	„ „	140·—	150 —
Македонско-Косовски		120·—	135.—
Узана пруга		130·—	140.—
Јечам			
Бараньски 56/66.		170·—	190·—
Македонски		90·—	100·—
Гл. пруга		115·—	130·—
Пасуљ			
Србијан. 3-2% са врећом		170.—	190.—
Бачки сталисован		175·—	190.—
Сремски		170.—	185.—
Бачки 2%		160—	170.—
Стока и сточни производи			
Свиње тешке, зреле		10	10.50
„ средње и лаке		8·—	9.75
„ мршаве		10·—	12·—
Волови и бикови I класе		6·—	7.—
„ „ II „		5. —	5·75
„ „ III „		4.—	4 75
Краве I класе,		5.60	6·—
„ II „		4·70	5·25
„ III „		3.—	4·—
Овце и јагањци		3·50	4·—
Маст		12 50	13.—
Сланина усољена.		12·—	14·—
Млеко овче		3 50	4·—
„ краве		2·75	3·—
Живина		11·—	12·—
Јаја		70·—	75·—
Разно			
Мекиње		105·—	110.—
„ вагон Београд са врећама		110.—	120·—
Кукуљ самлевен, Београд		80.—	90.—
„ Београд		100.—	130.—
Црни лук		150.—	160.—
Сено		80.—	90.—
Ратна штета		333.—	335.—

Записници.

26. седнице Управног Одбора Срп. пољопр. друштва, одржане 24 јуна 1931. год. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, А. Рашковић, В. Матић, Т. Владисављевић, М. Николић, С. Ратковић и Б. Ранковић, и гост Ј. Радивојевић, редован члан.

Претседавао Ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 422) Прочитан је и примљен записник 25 седнице Управног Одбора.

II 423) Примљен је знању записник 25 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 25 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

424) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

425) Да се одобре привремена кредитирања по предлозима бр. 225, 228 и 232.

426) Да се штампање Тежака у другој половини о. г. уступи штампарији М. М. Цветковића, за 3.730 дин. од броја, као најповољнијем понуђачу.

427) Да се прими знању, да су испоручене фирме за Подружине и као исправне примљене.

428) Да набављачки одбор премери стару хартију, коју да преда магационеру на продају по пијачној цени.

429) Да се по тражењу бр. 6685, не могу дати прскалице на поклон, пошто се нема материалне могућности.

430) Да се усвоји предлог бр. 231, о коричењу Тежака, деловодника и записника.

431) Да редован преглед магацинских књига врши набављачки одбор а не финансијски, како је прописано наредбом претседништва бр. 30, за 11. о. м.

IV Прочитан је записник 25. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

432) Да се усвоје предлози бр. 106, 107 и 108 по којима се одбијају означене понуде за разну робу.

433) Да по предлогу бр. 109 набављачки одбор попише означене справе које да се употребе за награде на изложбама. Старо гвожђе да се изложи продаји.

434) Да се по предлогу бр. 110, набави: 10 преса за грожђе од 200 л. и 2 од 300 л., 25 сечки за репу и 50 средњих дрљача, ако понуђач пристане на услове да означене цене важе франко Београд станица и да плаћање буде 1. новембра о. г.

V Прочитан је записник 25. седнице програмског одбора па је одлучено:

435) Да на ванредну скупштину Подружине у Сопоту иде председник г. Др. Т. Митровић, или ако он буде спречен онда г. Н. Петровић.

436) Да се Подружини у Пироту препоручи, да пчеларски курс одложи за почетак маја идуће године.

437) Да се извести Изложбени одбор у Брчком, да Друштво даје помоћ само својим Подружинама. Такође да се известе да ће им се дати картонске тацне, ако у то време не буду заузете.

VI 438) Према мишљењу Инспектора за подружине одлучено је, да се Подружини у Д. Топлици одобри кредит од 10.000— дин.

Саопштења и предлози.

VII 439) Прочитано је писмо г. претседника којим извештава да ће бити шест недеља у бањи и да ће га у дужности заступати г. ппретседник. Одбор прима знању.

440) Г. Д. Спремић реферише, да је ишао у Живинарско друштво и понудио му за грађу, која се налази у дворишту овога Друштва, 1500·— дин. Одбор прима знању.

441) Г. Б. Ранковић реферише, да је у име Друштва присуствовао Конгресу Савеза виноградара и воћара. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

ПАЖЊА ТРГОВЦИМА И ИЗВОЗНИЦИМА ВОЋА!

Према извештајима добивеним из срева прокупачког, јабуке будимке и златне парменке одлично су родиле и изврсног су квалитета, па се скреће пажња трговцима и извозницима воћа.

Стечај

на упражњена места чиновника пољопривредне струке у Дуневској бановини.

У Дуновској Бановини има да се попуне ова места:

1) једног директора, једног суплента и једног учитеља на нижим пољопривредним школама,

2) више среских пољопривредних референата,

3) управника бановинског добра Косанчић,

4) једног рачуновођу пољопр. установа,

5) више управника расадника.

Молбе се имају поднети Пољопривредном одељењу Кр. банске управе у Новом Саду најкасније до **25. септембра о. г.**

Кандидати могу услове стечаја да добију од Пољопривредног одлења кр. банске управе у Новом Саду, ако му пошаљу пошт. марку од 4 динара и у писму назначе тачну своју адресу.

III. број 39571/931.
1. септембара 1931.
Нови Сад.

Пољопривредно Одељење Кр. Ванске Управе.

ВИШЕ ВРЕДИ НЕГО ШТО СТОЈИ

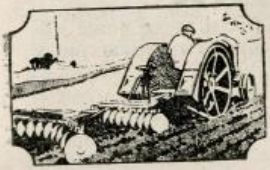

Лако се управља, а после неколико сати вежбе, нема никога, ко се неби знао њиме служити.

Ви би имали највећу корист, да се послужите трактором ФОРДСОН, том красном машином модерне агрикултуре, која ради врло јефтино.

Он обрађује шест до осам јутара у једном дану, са половином трошка. који Вам треба за волове, а који не могу обрадити нити једно јутро.

Сем тога овај снажни трактор не обрађује само Ваша поља, већ као стабилни мотор тера пумпе и врши сав други посао на имању.

Можете захтевати од свих заступника ФОРДА да Вам то објасне бесплатно.

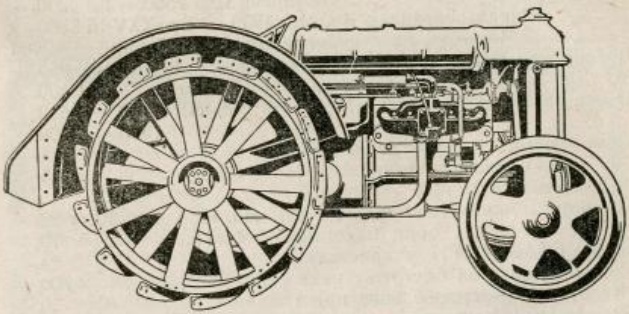

Fordson

Корист двострука — уз пола трошка

Ради исто тако добро са обичним парафином као и са бензином. Фордов продавац ће Вам објаснити, како може Фордсон радити са вештином за погон.

Ценовник

Јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг лаки, без точка, за орање воћњака и винограда 360. –
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“ 750.—
„ „ 4 „Комет“ 850.—
„ Саков Бр. 7 850.—
„ „ „ 8 950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5. 750. –
„ „ „ „ колицима U. W. 5 850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak) 600.—
„ „ „ E 6. са једним точком, лак, 450.
Ливадске дрљаче — ланчане 880.—
Дводелне дрљаче њивске (средње 300.— теже 400.=
„ „ преламаче „Монахиа“ 500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње 550.—
Ваљак троделни, цео од метала 1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди 2.750—
Крушач за један клип, без ветрила 700. за два кл. са ветром 1.800
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење 500.—
„ „ за сламу и шашу 1000.— 1100.— и 1400.
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр. 5, 5200 и Бр 6 6800. –
„ HEID бр I/I — обични 2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2 3100.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I 3000.—
„ Неид сортирачи Бр. V I 4500.— Бр XXV/III 8300.—
„ Mayerovi, на зупчанике Бр. Ia$^{1}/_{2}$ обични 2000
Ебулиоскоо (Малиган) ориг. француски дин. 950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „ 1.100. –
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.— 1600.— 1800.— 2700. –
Семе озимог сточног грашка 4. –
„ инкарнатске детелине 15.—
„ озиме грахорице 5.—
Сумпор у шипкама, за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту 22. –
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр, 70.—
KALIMETABISULFIT у кристалу 24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог 700.—
Желатин за бистрење вина црног 50.—
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање 1.—
Калијева со 40% 2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“ 2.—
Тегле за конзервисање од $^{1}/_{2}$, л 1. и 2 литра Дин. 12.— 14.— и 20.—
Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига.

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, дајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** се добива у свим апотекама и дрогеријама а произвађа и разашиље поштом на доплату.

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—

Поштарину и паковање не урачунава.

Поштовани господине!

Најискреније Вам захваљујем на Вашем спасоносном леку Феродовиму. После тешких и много пребољелих болести, ја сам била и сувише малокрвна. Моји родитељи чувши за Ваш лек наруче ми 3 флаше те осетивши се боље наруче ми још 3 и тако сам сасвим добро, јер се изгубило бледило са мога лица. Олет Вам захваљујем на Вашем спасоносном леку Феродовиму, кога ћу радо свакоме препоручивати.

Подвис, п. Тресибаба
(Србија)

Са поштовањем добри пријатељу ваш
Радмила Ђорђевић, учен. IV. р. гим.

Пољопривредници! штитите ваше њиве!

Јер 1 пољски миш поједе годишње 2,5 кгр. жита. 1 пар пољских мишева доноси сваке године 360 младих. Ово потомство једног пара поједе годишње 18 центи жита.

1 пацов поједе сваке године 37 кгр. хлеба. Пар пацова доноси годишње 860 ком. потомака, који за исти рок поједе 600 центи хлеба.

Сада знате у **цифрама штету**, коју Вам наносе **само ове штеточине.**

Колико их имате? Кртица, Хрчкова, Слепих кучића и много других. **Пољопривредници има помоћи!** Ослобођени сте свих ових штеточина! Ново изумљено средство, „Патент Меркл" тамани помоћу **гасова. Тамани сигурно, брзо, једноставно, јефтино.**

Поручите још данас, док Ваши пољски непријатељи нису уништили Ваш труд. У једном од следећих бр. „Тежака" добићете бесплатан проспект.

Званичне сведодбе овде и у иностранству. **„ЈУГОАЗБЕСТ", Кн. Милетина бр. 99. Београд.**

ПОРЗОЛ

је најбоље средство за запрашивање семена пшенице, ражи, јечма и зоби против главнице-сњети, снежне плесни, пругавости и т. д.

Пољопривредници!

Ако употребите ПОРЗОЛ добићете већи и здравији жетвени принос, уштедите 15—20% у семену и радној снази.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ који су прошле јесени семе пшенице запрашили ПОРЗОЛОМ, добили су врло добар жетвени принос, без и једног класа главнице и сада добијају најбољу цену.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД Пошт. фах 423

ПОРЗОЛ СЕ МОЖЕ ДОБИТИ КОД

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гligора, 62 Тел. 33-37.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослобођено поштарине
Реш. Мин. Поште и Тел. [illegible]

Бр. 19. Београд, 1. [illegible]БАР 1931. год. Год. 58.

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ

НАШЕ ВОЋЕ

О шљиви је толико пута било речи, те се на њу овога пута не мислимо навраћати. Довољно је да напоменемо само, да је она у опадању, поглавито са штитасте ваши, која је упропашћује; јер је пре било:

од 1920—1924 г.	просечно	56,508.633	дрвета,
„ 1025	„	52,567.655	„
„ 1926	„	50,852.151	„
„ 1927	„	48,801.701	„ [1])

Изгледи су да ће шљива и даље са штитасте ваши пропадати. Ако у истој сразмери буде опадао њезин број, онда ћемо дочекати доста брзо врло жалосне резултате.

Што се пак тиче *јабуке, крушке, трешње, вишње* и *ораха,* те смо воћке имали још у старој постојбини[2]) али смо се с њима упознали тек по доласку своме на Балканско полуострво,[3]) ма да су оне и овамо биле распрострањене по нашем примању хришћанства, јер су нам најодличније сорте воћа донели Ђурђијанци

[1]) Обрађена земља и жетвени принос у 1927 г. и 1926 г., стр. 47.

[2]) Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић: **Историја Српскога народа.** св. прва, стр. 22.

[3]) **Воћњак,** од Јефтимија Петровића, 1840 г.

и Јермени, који су били први калуђери наши[4]). Зато ми имамо воће (јабуке и крушке), каквога у другим крајевима Европе нема, дакле у крајевима, у које Бурђијанци и Јермени нису допирали, те према томе нису ни могли донети такве одличне сорте, какве ми имамо,[5]) и какве има Кавказ.[6])

Било је у нас дрвета:

	1920-24	1925	1926	1927
јабука	6,933.965	6,473.574	6,772.739	7,162.962
крушака	3,637.683	3,574.999	3,619.670	3,699.121
ораха	1,661.013	1,949.958	1,936.346	2,025.731
смокава	702.559	742.327	742.327	738.110
маслина	3,654.260	4,222.428	4,222.428	4,237.921
кестења	460.282	487.166	487.166	496.828
осталог воћа	—	5,270.304	5,270.304	5,332.893[7])

Интересантна је ствар, да је у нас прављена од јабука јабуковача, цењено пиће, а од крушака такиша, кад се изгњече и из њих се процеди чорба, варио се пекмез, који је био изванредно укусан и веома леп; а и јабуке и крушке су сушене. Али су оне изврсне и за справљање мармеладе.

Мармелада се, сем тога, може да прави и од купина, дренъина, малина, боровница и т. д.; ово воће може се и на други начин, много корисније употребити, на пример: за прављење разноврсних напитака.

Ораси и леске спадају такође у изванредно добро воће.

Ораси се могу подићи и гајити око железница и путева у толиком броју, да се с њих збирани приходи могу у десетине и стотине милиона динара пети. Они се још могу подићи као читаве планине по урви-

---

[4]) **Наша стара пољопривредна култура** од Драгише Лапчевића

[5]) **Наше воће** од Драгише Лапчевића.

Воће Јужне Србије од Драгише Лапчевића.

[6]) **Јужноруско садоводство**, од А. С. Ромзновског.

[7]) **Обрађена земља и жетвени принос**, од 1927 и 1928 године стр. 47-50.

нама, стеновитим странама и по положајима који нису за ораницу. Орах успева и на дубокој масној иловачи и на сувим, кречовитим и стеновитим местима. На стеновитој земљи даје најиздржљивије и најскупоценије дрво. Користи од ораха јесу многоструке: обуздава бујице; умерава топлоту; пречишћава ваздух; дрво је изврсно за столарске планове и врло добро се плаћа; плодови се једу и зрели и још недозрели и имају сталну тражњу на светској пијаци; из осушене језгре се цеди изврсно уље, а дрождином се храни и стока; коре зелене љуске, кора младог дрвета и лишће дају затворено мрку и врло сталну боју, којом се бојадише дрво, кожа, вуна и т. д. Сок је веома добар за тамањење инсеката. Према томе, многе стотине милиона динара може наша земља сваке године добијати за орахе, а како они расту и успевају на положајима и земљиштима, који се на други начин не могу корисно употребити, то је жива потреба наше народне привреде да се журно настане око обилног размножавања ораха. Држава је прва позвана да претходи примером, засађујући орахе, око железничких пруга, око друмова, по урвинама и стеновитим положајима државним, за тим примером поћи ће извесно и срезови, школе и приватна лица. Нека се испрва само засаде орасима урвине у клисурама: Ђердапској, Сићевачкој, Сталаћској, Ђетинској, Качаничкој и т. д., па ће огромни приходи, који се из ових клисура буду збирали, потстаћи на засађивање тога родног дрвета, свуда, где се само она једино и може тако корисно и гајити. И нека се испрва засаде само железничке пруге и главни друмови орахом, па кратко време неће проћи, а и сеоске стазе ће њима бити засађене.

Лески, такође треба обратити пажњу, јер се лешњици увек траже, и добро плаћају на светској пијаци, те се с тим артиклом може водити врло добра трговина. Крчевина је међутим леску свела на минимум, а негда је пре било доста. Сад је треба поново подизати и гајити по местима и положајима на којима

се не би с толиким успехом могло што друго гајити. Леска се размножава из изданка, може да се облагородари калемљењем. Кад сам радио у Пољопривредној подружини у Пожези и приређивао пољопривредне изложбе, излагани су из Добриња веома крупни и врло добри лешници, узабрани са леске гајене у врту.

Свакојако не треба губити из вида, да је из ораха цеђено уље и употребљавано за храну. Оно је дотрајало и до наших дана, пре 50—60 година, и води порекло из старине, јер је уље цеђено у постојбини цара Лазара, а у околини рудничких планина и рудничких манастира још и данас се језгра од ораха меће у постан купус, да би пустила уље. Несумњиво су и лешници ради тога употребљавани; само би било потребно да се та претпоставка и историски утврди.

Што се тиче кестења, занимљиво је да се читави шевари кестења или кестенових шумарака и данас налазе у старим границама Србије, баш у оним крајевима, који су негда били феудални поседи владалаца, властеле или владалачких задужбина; у околини Врање, у околини Чачка на домаку Неманићских задужбина Студенице, Жиче, Градца, и на простору између Раче и Троноше, задужбине краља Драгутина. — Интересантно је још, да су кестенови распрострањени и око католичких манастира у Хрватској.

Маслина и смоква су познате нашем Средњем веку; чак шта више, смоква је била мећа Жеравини, која је била дата цркви Арханђеловој у Призрену.

Д. Л.

Ратарство.

ПРИПРЕМИТЕ СЕЦКАЛИЦЕ!

Дуготрајна суша овога лета, уништила је и свела на половину овогодишњу количину сена. Принос другог откоса (отаве) код наших ливада такође мало бећава.

о

Ова чињеница је бацила у бригу све наше земљораднике-сточаре, а то је имало утицаја и на нашу пијацу, јер је цена стоци и сточним производима доста пала. Многи сточари немајући довољно хране (поглавито сена) за своју стоку, почели су исту гонити на пијаце и вашаре. Услед природног „закона понуде и тражње", јер купаца нема, они добијају врло ниску цену за своју стоку, па су ипак приморани да је продају.

Позната је ствар да је сено јако кабаста роба, необично незгодно за транспорт, чак и кад је пресовано, док је житарице и осталу зрнасту храну врло лако и са велике даљине транспортовати, Па и кад би који други крај обиловао у сену, тешко би га дакле било пренети у оскудне крајеве.

Кукуруз и зоб, као главна допуна за исхрану стоке, такође су подбацили у приносу, те ће наши земљорадници имати да се боре са великим тешкоћама, да би одржали своју стоку, нарочито говеда.

Сад је и сувише касно да се говори о пићним биљкама, јер оне уколико се код нас гаје, служе већим делом за летњу исхрану стоке. Преко зиме се наш сточар ослања углавном на сено, кукурузовину и сламу од житарица, са нешто мало зрнасте хране и мекиња.

Сточна репа, уколико је има, а и она је подбацила због суше, не може се рачунати као јака храна, јер је њен главни састојак вода, те се за исхрану може употребити само смешана са јачом храном, у извесној сразмери.

Кад ствари овако стоје, онда се намеће питање: како да се исхране наше домаће животиње преко зиме, јер ће им с пролећа, кад нестане оскудице у сточној храни цена опет скочити, док би је сада морали продавати у бесцење, а с пролаћа је опет по скупе новце наново куповати.

Поред велике штедње сточне хране, која се овде само по себи намеће, долази на прво место паметан распоред и употреба оних количина са којима земљорадник располаже.

Постоји једна врло корисна пољопривредна справа, чију слику овде доносимо, а то је сецкалица за сточну храну (сено, сламу, кукурузовину, суву и зелену сачму и т. д.) (Ова се сецкалица може добити код Срп. пољопр. друштва по цени од Дин. 1.100). Њена трговачка вредност, упоређена са уштедом и искоришћавањем сточне хране до максимума, врло је мала, па је ипак наши земљорадници нерадо и врло мало употребљавају у својим газдинствима.

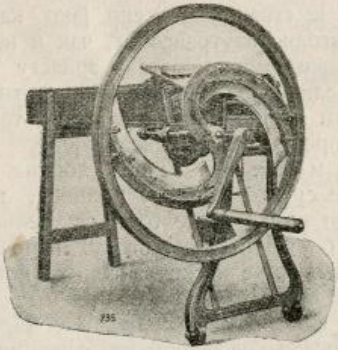

Сл. 38. сецкалица за сламу шашу и друго.

Пре неколико година раздаљен је земљорадницима већи број ових сецкалица за сточну храну на рачун реперација, али је и од њих један мали део употребљен, док остале стоје по шупама, а често и на отвореном пољу, зарђале, упола покварене, са поломљеним и полупаним деловима. Ово је очигледна штета, а такво занемаривање сецкалица, па често и осталих пољопривредних справа, за сваку је осуду. Крајње је време да земљорадник поведе више рачуна о свом инвентару, јер га није лако купити и обновити.

Са техничке тачке гледишта сецкалица је справа, намењена за ситњење сточне хране, нарочито оне грубе и кабасте, чија је хранива вредност мала. Постоје у главном две врсте сецкалица за сточну храну

и то оне што имају ножеве у бубњу (обично три или четири) и оне које имају ножеве на спољном, замајном тачку (увек само два ножа).

Ове друге су боље, јер су им ножеви знатно масивнији и јачи, те се могу употребити и за ситњење најаче кукурузовине, док се оне прве употребљавају више за сено и сламу. Поред тога, код ових других је отвор, где излази храна за сечење, покретан, јер се његов горњи део на чијем је доњем крају учвршћена једна полуга са тегом по потреби, т. ј. према снопу хране, подиже и спушта, те на тај начин ову пресује, ножеви тада боље секу и посао се правилније обавља. У колико је замајни точак масивнији и тежи, утолико се посао лакше обавља.

Многе сецкалице су снабдевене и педалом, помоћу које лице што гура храну у сечку, пошто је његов посао лакши, помаже ногом ономе, што окреће замајни точак.

Дужина сечене хране лако се и брзо регулише код свих сечки са 2 ножа (на замајном точку), помоћу једног вертикалног-плочастог зупчаника, који је у вези са главном осовином, а краће се између 5 и 20 милиметара. Храна иде аутоматски у сечку, вучена помоћу два зупчаста ваљка, од којих је горњи још и покретан (на горе или на доле-према количини хране која кроз сецкалицу пролази).

Има и великих сецкалица за запрежни (помоћу витла) или моторни погон. Оне су засноване на истом принципу, само им је постоље знатно солидније, обично на четири метална ногара, који се могу причврстити за под или бетон у стаји где се храна спрема.

Овако исецкана сточна храна ма и са мањом хранивом вредношћу, може се искористити до максимума, мешањем са другом-јачом храном; парењем, сољењем, додавањем репиних резанаца, слада и т. д.

Закључујући ово кратко излагање о сецкалицама за сточну храну и њиховој економској вредности, ја још сада препоручујем нашим земљорадницима: *да*

своје сецкалице што пре доведу у ред, а онима који их немају, да се постарају за набавку једне такве справе. Уштеђена сточна храна и добро презимљена домаћа стока стоструко ће им оправку и набавку сецкалице исплатити.

А. В. П.

МАРОТОВ ТРИЈЕР

По свршеној жетви и вршидби почео је у велико и откуп пшенице и на пијаци отпочели су довози, откуп је почео, од трговаца, млинова и житарских задруга по прописима, који су издани у смислу постојећег закона.

Цена пшеници одређена је према квалитету — тежини и уродици; правилником је тачно прописано како се и на који начин има све то обрачунавати. Прописано је и то, да се на пијацу доноси по могућству што чистија пшеница, јер ће се добити пуна цена без икаквих одбитака.

Како је законом прописано да се и за извоз апсолутно мора спремити само чиста, једра и здрава пшеница са 1—2% уродице, то се она пшеница са више уродице мора тријером очистити и за извоз спремити

Чишћење пшенице тријером најбоље је да сам произвођач уради, јер је то лакше, а за њега и корисније, јер добија већу цену, без икаквих одбитака. Задруге и Извозно друштво теже могу да изврше тријерисање јер имају велике количине, скопчано је са великим трудом и новчаним издацима.

Дошло је доба утакмице на светским тржиштима, тражи се здрава, једра и чиста роба, па зато ми као произвођачи морамо на пијацу носити само добру и чисту робу, а ако је другачије однесемо добићемо знатно мању цену и купац мора да је очисти, па тек онда предаје Друштву за извоз.

Да би ово постигли ми се морамо послужити тријерима, јер само они могу да спреме пшеницу за из-

воз како се то тражи. Ми данас имамо разне системе тријера, великих и малих, јевтиних и скупих, добрих и лоших, па баш поводом тога морамо да скренемо пажњу подружинама, задругама, пољопривредним одборима, земљорадницима и трговцима, да се засада на пракси показао као најбољи, најсавршенији и најкориснији *Маротов тријер*, који пшеницу чисти и сортира како се жели. Слика 39 показује нам тај савршени тријер, који је бољи него и селектор, за руковање прост, могу и женске да га окрећу, а може дневно да очисти од 3—5000 кгр., веће нумере и више, до 7000 кгр.

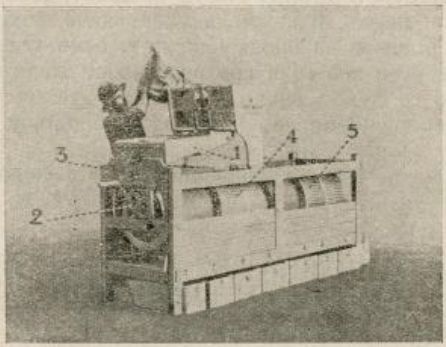

Сл. 39 тријер Маротов

Ових тријера има три нумере: бр. 4, 5, и 6— они се могу добити код Српског пољопривредног друштва у Београду, као и сва остала упутства. Ових тријера има доста у народу, а који су од Друштва набављени, дали су ванредне резултате и показали велико премућство над осталима, те су зато свакоме за препоруку,

Има маса агената који су се размилели по селима, и нуде разне системе тријера за ову сврху — пречишћавање пшенице, који нису за препоруку из много разлога, и ми због тога и хоћемо да скренемо пажњу

свакоме, да не купује тријер док не тражи од Српског пољопривредног друштва ценовник и упут, и набави само оно што је добро — корисно и може да траје дуги низ година. Ако неко не може сам да га купи, нека се удруже неколико њих, те ће за мале паре да имају ванредан тријер, јер он може да задовољи потребу и на 20 домова па и више; могу да га набаве Подружине, Задруге Пољопривредни сеоски одбори, па и трговци, где ће селима бити од неизмерне користи. За неколико година рада са овим тријером он ће да се сам исплати свакоме када се узме у обзир, да ће се пшеница продати по бољој цени.

Овај Маротов тријер чисти пшенипу, јечам, овас, раж, па и пасуљ, и ко жели увек може имати леп и чист производ за продају па и за семе. Он не само да чисти усев већ га и сортира ако се жели у класе или како се буде желело, те према томе ми га свакоме препоручујемо као један од најбољих у сваком погледу.

Марко—Маша Тодоровић
економ

ЕЉДА И ФАЦЕЛИЈА ДВЕ ЗНАЧАЈНЕ БИЉКЕ У НАРОДНОЈ ЕКОНОМИЈИ

Ељда (Polygonum, Fagopyrum esculentum Mönch., var. tataricum L.) и фацелија (Facelia tanacetifolia) су биљке од првокласног значаја за пчеларство, али се оне ипак у нас толико мало гаје да су за многе наше пољопривреднике и пчеларе готово непознате. Томе је узрок, прво, што се мисли и верује да ове две биљке, које имају тако велику вредност за пчеларство, немају никакву другу вредност у народној економији, друго наш старовремски начин исхране стоке код велике већине наших пољопривредника, и треће, што се већина наших пољопривредника и пчелара мало старају да својим разумним утицајем повећају принос од пољопривредних послова. Велика ве-

ћина наших пчелара задовољава се са оноликим приносом од пчела уколико пчеле могу наћи нектара, од кога справљају мед, у цветовима самониклога медоноснога биља. За стварање или побољшање пчелиње паше, као и за справљање довољне и добре хране за исхрану стоке, у нас се још не опажају довољна старања, каква с: и колика старања у томе погледу виде код пољопривредника у другим напредним земљама.

Пре свега није тачно да ељда и фацелија немају вредности за исхрану стоке, већ се у нас та њихова вредност не познаје. Оне имају исту толику вредност и за исхрану стоке, као и за пчелињу пашу, т. ј. оне су од првокласне вредности и за сточарство, као и за пчеларство.

Њихов особити значај у народној економији састоји се у томе, што за засејавање ељде и фацелије није потребно заузимати нарочито земљиште, јер се могу успешно гајити у свима нашим крајевима као други усев на њивама после жетве жита, пошто се стрњишта преору после прве кише по жетви жита.

И ељда и фацелија лако ничу и брзо расту. За шест недеља од сејања оне постигну свој пораст и већ су у цвету. Цветање им траје доста дуго и пружа обилату пашу за пчеле и то онда, кад друге обилне паше за пчеле нема, а нарочито кад су засејане на већим простору. По погодном времену за излет пчела њихове цветове покривају читави ројеви пчела; на ељди највише пре подне, а на фацелији од јутра до мрака.

Док су ељда и фацелија у цвету служе као одлична паша за пчеле, а кад се почне завршавати цветање, онда служе као одлична храна за стоку, али не ни као зелена ни као сува, већ као конзервисана кисела сточна храна.

У нас се стока преко лета храни зеленом а преко зиме већином сувом храном, а одвећ мало и сочном киселом храном, док се у напреднијим земљама стока преко зиме храни и сочном киселом храном,

што је рационалније и економније, јер се стока боље исхрани и исхрана стаје јефтиније.

Од многих биљака може се справљати одлична сочна кисела храна за исхрану стоке.

За справљање сочне киселе хране за стоку служе зидане јаме од камена или цигаља обложене цементом, или се праве од бетона, које се јаме називају *силосима* а справљање сточне хране у њима *силажа* У јамама или силосима справља се сочна кисела сточна храна од свих зељастих биљака: зеленога кукуруза (сачме), сирка, детелина, еспарзете, лишћа од сточне и шећерне репе, па и од ељде и фацелије као зељастих биљака.

Чим се цветање почне завршавати ељда и фацелија се, док су им стабиљке још сочне а лишће зелено, покосе, исецкају се на сецкалици па се исецкане слажу у јаму. При пуњењу јаме исецкана ељда и фацелија се равномерно разреде и добро изгазе. Кад се јама напуни покрије се да не улази вода од кише и снега. До зиме се исецкана ељда и фацелија укиселе, па се преко зиме редом вади гвозденом вилом у кош и даје стоци, коју стоке врло радо једе.

Сочна кисела храна је одлична храна за исхрану свих врста стоке преко зиме, а нарочито за краве музаре. Фацелија има у себи хранљивих састојака, а нарочито беланчевине, у знатно већој мери но друге биљке, а силажа од ељде је одлична храна за стоку због њенога крупнога и врло хранљивога семена. Може се справљати и мешанац од обе ове биљке. Стока се од ове хране добро гоји, а краве дају више млека. На овај начин се може са мање хране исхранити више стоке.*)

Ељда се у нас гаји као други усев после жита на њивама у великоме делу Словеначке кроз више столећа, на исти начин се гаји и фацелија у Чехословачкој, а тиме се земља ни мало не исцрпљује.

*) Опширније излагање о справљању сточне киселе хране изложено је у књизи: „Сило и силажа", од проф. Јанка Вукичевића, која се добија код Срп. пољопривредног друштва.

Ељда и фацелија, у истини имају исту толику вредност и за сточарство, као и за пчеларство.

Један чехословачки пољопривредник, који гаји и пчеле и краве, објавио је недавно да одкад је почео гајити фацелију, као други усев после жита, да од тада добија од пчела знатно више меда, а од крава знатно више млека.

*

Ако би се и у нас одомаћило гајење ељде и фацелије као другога усева на њивама после жита и ради пчелине паше и ради исхране стоке, као у другим напредним земљама, онда би се тиме учинио један знатан напредак и у сточарству и у пчеларству, па и у земљорадњи.

Да се ова корисна и рационална радња у пољској привреди одомаћи и у нас на томе би требало да пораде у нас у првоме реду они наши пољопривредници који гаје и стоку и пчеле.

И овом приликом треба указати на то, да се у нас не може више живети и радити, као што се до сад у нас живело и радило. Наши пољопривредници могу се одржати у времену у коме живимо само тако, ако њихов живот и рад одговара захтевима новога времена, а најглавнији захтев новога времена је: да сваки пољопривредник треба да производи *више*, *боље* и *јефтиније*; али се ради тога морају напуштати старовременске нерационалне радње у пољској привреди, па примати и усвајати нове и напредније радње у свима гранама народне производње.

Јов. П. Јовановић

Биљне болести и штеточине.

Гара

Раније смо упознали на који начин клица гаре заражује цвет пшенице или јечма и доспева у унутрашњост зрна. Због тога њу је и тешко уништити и заражено семе излечити. Јер употребом ма кога сретства којим би се гарина клица у унутрашњости зрна уништила, оштетила би се и уни-

штила и клица жита. Лака је и проста ствар уништити клицу главнице која се на зрну налази споља, а врло је тешко уништити клицу гаре у унутрашњости семена, али не и немогућ, треба само и то знати. Наука је пронашла и за ово лека. Тај је лек и врло прост и врло јефтин, *То је обична чиста вода.*

За дуго није се знало како се гара размножава, и тек пре 25 година то је тачно испитано, док је међутим борба против главнице позната више од 60 година.

Идеја при провођењу уништавања гаре ова је:

Кад је зрнце гаре пало на жиг цвета пшеничне или јечмове биљке, оно је тамо проклијало и свој кончић пустило у унутрашњост плодника. Пошто је такво заражено зрно могло и даље да несметано расте развило се је оно сасвим нормално, и кад је дозрело, прешла је и клица гаре у њему у стање мировања, да се поново пробуди кад се за то пружи повољна прилика. Овакова се прилика пружа онда, када се и клица пшеничног или јечмовог зрна буди на нови живот, а то бива, кад зрно има доста влаге и топлоте. И овде као и код дозревања гаре, жури се гарина клица да она пре изникне него клица пшенице или јечма и да буде спремна за напад већ оног часа чим се њена хранитељка почне да развија.

Буђење гарине клице може се вештачким начином изазвати ако се заражено зрно потопи у чистој води од 25 до 30 степени Целзијуса и држи у њој 4 сата. Тај посао није никако тешко извести.

Пошто се је гарина клица, вештачким начином изазвана пробудила на нови живот, *а клица жита још није*, јер њој треба више времена за то, лако је сад могуће клицу гаре уништити, а да се клица жита не оштети. *То се опет чини водом.* Само сад вода треба да је толико топла, да може да опржи гарину клицу. Ако је вода топла *25 степена Целзијуса* то ће она сигурно убити клицу гаре, а неће ништа нашкодити клици жита, *Треба само 10 минута* семе држати у воду 25 степена па ће бити излечено од гаре. Ако би се оно држало у овако врућој води дуже од 10 минута, онда би се оштетило и семе жита, па зато на озо треба добро пазити. После 10 минута, треба топлу воду одлити и на семе долити хладне воде, да се што брже охлади затим воду оцедити и семе растрти да се просуши. Најбоље је да се и не пусти да се сасвим осуши, него само онолико колико је потребно да се може сејати, па да се одмах и посеје Разуме се овако набубрено семе сме се сејати само у влажну земљу, а не сме у суву, јер би у сувој земљи могло да пропадне, док ће у влажној врло брзо клијати и дати са неколико дана напреднији усев него што ће бити онај посејан сувим непареним се-

меном. Зато је најбоље, ако се лечење семена топлом водом изводи баш на дан пре сетве.

Као што се види, овај посао прост је и јефтин. Осим једне лужнице из које се може испуштати вода кроз отвор на дну који треба да је од рупичастог блеха (ово је потребно кад се долива и одлива топла вода од 25 степена), те судова за грејање воде, судова за мешање воде, не треба ништа друго, осим *термометар који показује Целзијусове степене топлоте.*

Напред описан је *директан начин лечења семена од гаре.* Осим овог начина постоји још један, *индиректан начин,* како се може одбранити од гаре.

Ово ћу описати у наредном чланку.

К Поповић — Шабац

Сточарство.

Улога минералних материја у исхрани домаће стоке.

Продуктивна моћ наше стоке зависи од правилне исхране. Храна која се полаже стоци треба да садржи све оне састојке који су потребни за грађу организма, одржавање живота, здравља и плодности, а поред тога и за производњу меса, млека, масти, јаја, вуне и перја.

Ткања и течност, животињског тела садрже воду и суве материје. Суве материје састоје се из органских (сагорљивих) материја и неорганских (несагорљивих) минералних материја.

Органске материје животињског тела састоје се из угљеника, водоника, кисеоника, азота, сумпора и фосфора, Према садржини азота органске материје се деле на две групе: безазотна и азотна једињења. *Безазотна једињења* састоје се из угљеника, водоника и кисеоника; овој групи припадају масти и угљени хидрати. Азотна група органских материја, садржи поред угљеника водоника и кисеоника још и азот, сумпор, фосфор и гвожђе; овој групи припадају све врсте беланчевина.

Недостатак беланчевина у сточној храни може се успешно накнадити сеном од грахарице, грашка и снажном храном: зрнима жита, мекињама, пиварском цибром, уљаним погачама и сојиним брашном и т. д.

Минералне материје (пепео) животињског тела састоје се из калијума, натријума, креча, магнезијума, гвожђа фосфорне киселине, сумпорне киселине, хлора и других мање важних састојка. Ове минералне материје неједнако су за-

ступљене у организму домаћих животиња. Млада грла садрже мање минералних материја него одрасла; угојена мање него мршава. Теле нпр. садржи 3,8% крава 4,6%, мршаво 5,2%, а угојено 4,4% минералних материја.

Од свих минералних материја у телу животињском највише је заступљена кухињска со (натријум хлорид), она се налази растворена у течностима, ткању и органима животиња. Улога кухињске соли у организму животиња врло је велика, јер она одржава осмотичку равнотежу животињског ткања, и израђује потребна хранљива градива. Ово важи нарочито за беланчевине, које у желудцу могу бити промењене утицајем фермента пепсина у пептоне само присуством соне киселине (хлороводничне), постале од кухињске соли уз суделовање витамина Ова сона киселина, при свом стварању, пружа биљождерима потребан натријум. Помоћу овог натријума стварају се у животињском телу две врсте соли, које се налазе у крви и другим животињским течностима и то: *натријум фосфат*, и *натријум бикарбонат*, а које се соли не налазе ни у једној пићној биљци.

Биљождери уопште потребују више соли од месождера јер ови налазе у довољним количинама потребну со у животињској крви. Коњ лучи из свог тела дневно 25 грама кухињске соли а пас 2 грама. Др. Келнер препоручује да се кухињске соли даје дневно крави 25—50 грама; коњу 15—25 грама; овци или свињи 4—8 грама.

Поред поменутих минералних материја заступљене су у организму животиња, у већој количини *калијум везан са угљеном киселином* у крви, лимфи и у мокраћи биљождера; *калијум фосфат* у крвним зрнцима; *кречни фосфат* и *магнезијум фосфат* у костима. Од минералних материја важно је исто тако и *гвожђе* које се налази у црвеним крвним зрнцима. У мањој мери гвожђе је заступљено у хранљивом соку, желудачном соку, лимфи и млеку. Највећа је улога гвожђа у црвеним крвним зрнцима која кисеоник у плућима примљен разводе по целом телу.

Врло важну улогу у организму животињског тела играју и *јодне минералне соли*, оне утичу повољно на млечне жлезде и на жлезде за унутрашње лучење, са бочних страна. Ако се лучење једне жлезде поремети, то друга одмах оболи Услед недостатка јода у храни наступа слаба млечност и неплодност, ова последња појава нарочито се примећује код врло млечних крава.

Пријем минералних материја у организам животиња потпомажу *витамини*. Нарчито витамин А, кога има у рибљем зејтину, омогућава пријем креча. Зато се за ојачање костију младој стоци, даје рибљи зејтин по једну мању или већу кашику дневно.

Минералне материје у животињском телу мењају своје стање. У почетку при улазу у телу, налазе се у течном раствору (у лимфи крви) у телу пак су заступљене у чврстом стању (у костима и рскавици), а напуштају тело опет у течном стању (у мокраћи).

Минералне материје играју врло важну улогу у организму домаћих животиња за извесне животне радње. Ако домаћој животињи нарочито кравама музарама и младој стоци у порасту недостају нека од поменутих минералних материја, долази до поремећаја и тешког оболења. На пример моја, крава музара испољила је жудњу за минералном сољу на тај начин, што је лизала руке и одело стајског особља јела. крпе, земљу и прашину с пута, а притом се њена спољашност није изменила, па и тежина и количина млека остала је иста. Тек после извесног времена крава је приметно ослабила изгубила се у снази, очи су јој постале мутне, длака чупава а количина млека се знатно умањила. Кад сам јој пружио потребну минералну со, помоћу минералних соних погача, после једног месеца се потпуно опоравила, постала је жива и веселија, добила јо длаку светлу и глатку и вољу за парење. а што је главно повратила је своју ранију млечност.

Утицај минералних материја на здравље животиња показује нам још и следећи интересантан оглед.

Noit је гајио два голуба, једног је гајио са исплаканим пшеничним зрном и појио са дестилисаном водом. Другог пак голуба хранио је са обичним пшеничним зрном и појио са бунарском водом, богатом у кречу. После једне године на голубима се није могла познати никаква разлика, оба су била лепо уређена, али после неколико месеци на првом голубу, храњеном исплаканом пшеницом, појавила се крхост костију у томе, што му се изломило једно крило и кад је голуб заклан, утврђено је да су нарочито оне кости биле танке које нису служиле за кретање (лубања, прсне кост).

У минералним солима у опште оскудевају пиће биљке неке више а неке мање. Нарочито се ова оскудица примећује у сушним годинама, као што је ова у којима биљке услед недостатка влаге, не могу да приме у довољним количинама минералне материје нарочито креча и фосфорне киселине. Исто тако биљке порасле на лаким и посним земљама, сиротим у кречним, калијевим и фасфорним солима, немају довољно минералних и јодних соли.

Разумни сточари треба да имају у виду, ову важност минералних соли у исхрани домаћих животиња и да недостатак соли у храни, накнаде стоци непосредним давањем ове соли.

Сада знамо да је научник Dr. Wendt професор универзитета у Хелингсфорсу у Финској, саставио једну соно мине-

ралну сточну погачу, која поред 60% кухињске соли у погодном односу, садржи и све оне минералне састојке, који су потребни за исхрану стоке и то: кречног фосфата, натријум фосфата, кречног карбоната, једињења гвожђа и јод калија. Код нас ове соне минералне сточне погаче, по упутству професора Wendt,-а, израђује фирма *Петра Ј. Мијовића* краљ. дворски лиферант у Марибору, Копитарева ул. 6.

Погаче су тешке 2 кг. а килограм кошта 6 динара. За употребу погача се намести у нарочити алуминијев рам и постави говечету у јасла да лиже У почетку стока лиже сувише пожудно, зато не треба оставити на дуже време да лиже, већ поступно исто повећавати.

За грла која не расту и не музу се, препоручују се Мијовићеве, соне погаче без јода, направљене по упуству проф Dr. Neumeister-a и које су јефтиније, 1 кг. кошта 4 динара.

На грло годишње може се рачунати 10 оваквих погача.

Ове погаче могу се добити и преко Српског пољопривредног друштва у Београду.

Милан Дуњић
начелник Мин. пољ. у пензији

Ветеринарство.

Глисте код наших домаћих животиња*)

Цревни канал и стомак наших домаћих животиња врло често садржава разноврсне глисте. Поједине врсте тих глиста су већином без икаквих штетних последица по здравље дотичних животиња; а има их и оваквих, које изазивају тешка оболења, било услед њиховог великог броја, било услед њихове величине (тракавице). Њихово штетно дејство испољава се на разне начине: узимањем најбољих сокова организму, стварањем надражаја и запаљења цревних слузокожа, затвором и т. д. Није редак случај, да глиста пробије цревни зид и тиме изазове врло опасна оболења. Налазе ли се у већој количини луче и извесне отровне материје.

Најчешће се појављују глисте код младих животиња, и то спорадично-појединачно или у виду заразе.

У сваком случају стока се зарази зараженом водом и храном. Легло глисте улази кроз уста у стомак и црева и тамо се даље развија потпомогнуто младошћу и слабом отпорном снагом организма.

Знаци код болесних животиња нису баш најкаракте

*) Одговор на питање Радомира Станишића, из Г. Милановца.

ристичнији. Са сигурношћу можемо утврдити болест само онда, када у изметима нађемо само глисте или барем поједине њихове делове, и код секција. Сви остали знаци могу да нас преваре, јер се појављују и код других болести, које немају везе са глистама.

Који су то знаци? Поремећаји у органима за варење' смањен и нередован апетит, час стока једе необично добро, час готово нимало. даље извесно време јак затвор, да би након тога наступили смрдљиви проливи. Наступа брзо и опадање у снази и мршављење, длака губи свој првобитан сјај накострешена је, слузокоже бледе. Поред тога показује стока болне надражаје у органима за варење, који се испољавају немиром, узбуђеношћу, ударањем репа о тело, немирним претрчавањем овамо-онамо, нарочито код младих животиња. У већини случајева ови знаци брзо исшезну, али има случајева, где потрају дуже времена, па могу изазвати чак и смрт. Није редак случај, а то нарочито код младих прасади — да наступе и живчани напади, периодични грчеви, несвестице, епилептични напади и т. д., изазвани горе наведеним отровним материјама. Месо, па често пута и само испарење болесних животиња има врло непријатан мирис.

Рок трајања те болести не може се предвидети али је прогноза ипак повољна. Обично наступа оздрављење одмах након промене начина храњења и саме хране уз припомоћ дијете.

Код младих животиња треба да будема на опрези, јер често пута могу напред наведени живчани напади и брзо мршављење изазвати смрт.

Лечење се састоји у томе, да се након претходне дијете дају болеснику лековита средства, која убијају глисте, а одмах после тога средства за чишћење (зејтин, рицинусов зејгин, соли. алое и т. д.) Најбоља је комбинација тих лекова, која се уједно даје, то јест и лек за уништавање и лек за чишћење заједно. Најчешће употребљавана средства против глиста јесу: терпентинов зејтин, камала и нафталин. Наш народ се са успехом служи сецканим црним и белим луком, кога меша у храну. Код мање заражених животиња довољно је једно лечење, ако се правилно спроводи; код осталих треба поновити. Показује ли стока после лечења слаб апетит треба га подраживати давањем малих количина кухињске соли.

Од велике су важности мере предохране код те белести. Оне се састоје првенствено у томе, да се мења попаша, даље, да се избегава попаша на влажним пределима и на пашама са стајаћим водама. Као најсигурнија мера предохране јесте држање младих животиња на шталској храни. Кад се ово последње не да извести препоручљиво је да се стоци

пре поласка на пашу даје сува храна, а с времена на време со. Упутно је, да се измети (балега) болесних животиња спале.

Глисте у бурагу код јагњаца. Ова болест појављује се код јагњаца и једногодаца често пута у виду заразе. Проузрочитељ је једна мала ,црвена ковртљава глиста, дугачка 30—40 мм, а која се налази у великим масама у бурагу. Сусрећемо ту болест на пешчаним пределима, нарочито оним са стајаћим водама. Стока се зарази на паши нарочито после киша, у главном до средине лета, ретко кад од суве хране. Последице се појављују тек позно у јесен, па чак и с пролећа.

Стока је трома, с времена на време немирна, одваја се од остале стоке, не напредује и поред доста доброг апетита. У тежим случајевима наступа слабокрвност, мршављење, пролив, често у вези са температуром и смрт. Живчани напади су врло ретки.

Лечење: Као што је раније речено. Покушати са терпентиновим зејтином и зејтином од маслина у подједнаким деловима (на пр. узети 500 гр. терпентиновог зејтина и 500 гр. маслиновог зејтина. Од тога давати свакој болесној животињи 1—2 кафене кашике дневно.)

Након лечења ослабелим животињама давати пржен јечам или овас за појачање снаге.

За предохрану препоручљиво је, да се избегава заражено земљиште и да се стока држи на шталској храни до завршене косидбе. Разуме се, да треба болесна грла одмах одвојити, Нарочиту пажњу обратити на пијаћу воду, да не буде загађена изметима болесних оваца.

Ветеринарски капетан I. кл.
Мар Ф. Ферјанчић,

Виноградарство.

Обнова винограда у прилепском крају.

Српско пољопривредно друштво добило је од г. Јована Д. Ацковића, трг. и виноградара из Прилепа, ово питање: „Имам њиву од 2 ха која се налази у брегу, али је равна; земља је црвенкасте боје, измешана са доста камена, те се и зове „каменица", са једне стране њиве протиче река, а са друге се може довести вода из јаког кладенца. Земљиште је подесно за виноград, али нисмо задовољни са новим виноградима, особито са америчанском подлогом. Стога бих хтео да на овој њиви подигнем шљивар или воћњак разног воћа, па молим за обавештење."

Пре него што би дали одговор на ово питање, потребно

ја дати објашњење зашто виноградари из Прилепа, по нашем сазнању, нису „задовољни“ са отпочетом обновом винограда на америчкој подлози. Обнова винограда у околини Прилепа није добро успела из више разлога. Први и најважнији разлог неуспеха лежи у томе што виноградари у први мах нису умели да изберу америчку подлогу, која би била подесна за њихова земљишта и за њихово поднебље. То је најчешћа појава при првој обнови винограда и у другим местима била и биће. Они су обично узимали за подлогу рипарију порталис, која није подесна ни за њихова земљишта ни за њихово поднебље. За рипарију је потребна добра, дубока, плодна, бескречна или врло мало кречна земља. Ова земља треба да је довољно влажна, односно да за време лета не оскудева у води, али ипак мора бити оцедна. Како је таквих земаља у околини Прилепа мало, то је очигледно да ова подлога није могла дати добре резултате. За тамошње земљиште и тамошње поднебље може да буде добра подлога: рупестрис ди лот, берландијери х рипарија Телеки № 8 Б или шасла х берландијери 41 Б. Али ни ове три подлоге нису поједнаке, те се рупестрис може употребити за сасвим посна, каменита и шљунковита земљишта, која немају више од 25% креча а ако имају више креча онда узети Телеки № 8 или још боље шасла х берландијери 41. Б Стога пре него што неко хоће да подигне виноград, потребно је претходно да се обрати за савет среском пољопривредном референту и да му донесе на испитивање земљу.

Други разлог неуспеха обнове винограда у околини Прилепа лежи у томе. што су виногредари узимали сувише кратке калемове, који нису подесни за њихова земљишта и њихово поднебље. Калемови који се употребљавају у околини Прилепа, треба да су дугачки око 35, см., да би за време лета могли издржати сушу. Из истог разлога и земљиште за виноград мора се у околини Прилепа прерићати дубоко, најмање на 80 см., а не као што се обично ради на 40 до 50 см. И најзад риљање земљишта треба вршити с јесени, а сађење винове лозе ако се не стигне с јесени оно га треба вршити у току зиме кад је лепо време. Калемове сопственик не сме куповати од непознатог произвођача, него најбоље из најближег бановинског, односно среског расадника, а ако купује од приватног произвођача, онда треба да га познаје и да тражи писмену гаранцију о истинитости сорте вијоке и подлоге

Што се тича земљишта у питању, оно је према опису добро виногридарско земљиште, те се ту може подићи добар виноград од стоних сората грожђа, придржавајући се предњих напомена.

Али ако земљиште није много изложено ветровима и

пошто се може наводњавати, то се на њему може подићи такође добар воћњак, и то било шљивар, јабучар, крушкар, или мешовит воћњак од предњих врста са кајсијама, брес квама, трешњама. Са оне стране одакле дувају јаки ветрови требало би засадити два три реда ораха. Које ће пак воће преовлађивати у овоме сортименту, зависи од тога које воће најбоље успева у околини, и које се може најбоље уновчити.

Бож. Ђ. Ранковић

Питања и одговори:

На питање Милоша Чорбића из Постења, Нови Пазар, шта треба да ради да искористи 4 ха земље поред реке, са које је вода однела сву плодну оранicу, а оставила песак и камен, одговарам следеће:

Земљу поред реке и потока, која је повремено изложена спирању плодне оранице, најбоље је и не обрађивати, већ на њој подићи орашар, који за своје успешно напредовање баш воли такву пропусну и камениту земљу у заклону поред планинских потока и река.

Да се земљиште пак искористи, до склопа орахових дрвета, треба засејати неком од дуготрајних пиљних биљака, које могу и на таквој посној и шљунковитој земљи напредовати а то су: рањеница, кривовија и еспарзета.

1. *Рањеница, урочник или белодун (Anthyllis vulvararia Linne)* — Стабљика је усправна и маљава. Лишће је лирасто и на врху има по један већи листић. Цвет јој је жут, а постоје сорте и са жућкастим и црвеним цветом; цвета у мају и јуну.

Двогодишња је биљка, но на погодном земљишту, самозасејавањем, одржава се дуже време.

Рањеница успева на сувим и каменитим земљама, само ако садрже мало креча. Свуда онамо, где црвена детелина и луцерка не успева, засејана ова са травом, која подноси суву земљу (власуља), даје добре вештачке ливаде.

Сеје се увек с пролећа, јер у почетку пораста тражи доста влаге, доцније пак ојачана од суше не може да страда. Рањеница се на истом земљишту ускоро опет може сејати, јер није сама себи неподношљива као што су остале врсте детелина. Семена треба 23 кгр. по хектару.

Принос од ове детелине није тако велики, као од црвене детелине, али је сигуран и постојан. Мање је осетљива него црвена детелина и зато се успешно може гајити и у брдским пределима. Принос, чисто сејане рањеница, износи 80 - 120 товара зелене пиће по хектару;

2) *Кривовија, вија, жуља или шведска луцерка* (*Medicago falcata Linné*). — Дуговечна је биљка. Стабљика јој је мањава са дугуљастим листом и наранџасто жутим цветом. Махуне плода су српасто искривљене.

Кривовија, није ништа нарочито издашна пиљна биљка, али напредује и по планинским ливадама, задовољавајући се лошијом земљом. За попашу и сенокошу боља је од луцерке; јер је дуготрајнија и противу суше и зиме издржљивија од луцерке.

Кривовија је нарочито препоручљива за посне, суве и камените земље на којима друге боље детелине и луцерке не могу да напредују. За влажне земље није подесна.

Семена треба по хектару 30 – 40 кгр. За вештачке ливаде, сеје се у смеси са травом утринцем (*Lolium perenne*). Преимућство ових вештачких ливада лежи у томе, што дају лепе приносе и на посним земљама.

Принос од ове детелине износи годишње до 120 товара зелене пиће или 30 товара сена по хектару. Семена добија се по хектару 300 - 400 кгр.

3. Еспарзета (*Onobruchis sativa Linné*) — Стабљика израсте 120 см. Цвет јој је румен. Жиле пушта врло дубоко, те стога може да успева и на каменитој земљи. Подводне земље нису подесне за еспарзету, јер на таквој земљи она врло брзо изумре.

Земљу, за сетву еспарзете треба што дубље и боље обрадити. Сеје се од половине марта до краја априла и то, после неке окопавине. Сеје се и у јесен са ражи или озимим овсом и то најбоље врстачном сејалицом уздуж и попреко. Посејана еспарзета се подрља, браном повлачи и поваља. Поново на истој њиви не треба да се сеје пре 15—20 година.

Семена треба за омашно сејање 200—250 кгр. у махуни по хектару; а сејана врстачном сејалицом, на растојању редова 15—30 см, треба 150 – 200 кгр. семена у махуни по хектару.

На посејаној земљи траје 5—15 година. Обично даје један откос. Прве године еспорзета се не сме стоком опасати, а кад остари онда може.

Принос даје годишње 25 - 30 товара сена по хектару. Гајена зелена даје 3—9 товара семена у махуна по хектару.

Орашар се подиже најсигурније на овај начин:

Ископају се у јесен јаме, на растојању од 12 метара у квадрату, један метар дубоке и један метар широке, и оставе се тако да презиме. У пролеће се јаме затрпају и у средини исте засеју, у троуглу, по три комада неке одабране сорте ораха на пр.: франкет, које је претходно накљчено (стратификовано). Ако сва три комада никну, онда најбољу младу поникљу биљку оставити, а остале две биљке исчупати.

Да семе накличи, потребно је одмах с јесени поређати семе орахово у једно сандуче са влажним песком и то сандуче се постави у подрум, где се чува све до сејања.

Напредна и родна су само она орахова дрвета, која су из семена одмах на сталном месту изведена. Пресађено орахово дрво и поред најбрижљивије неге и пажње, спорије расте и доцније стиже на род.

Овако произведени млади ораси не потребују никакве неге, само ако су по предњем упуству зесејани.

Семе од овог ораха може се набавити преко Трговачке коморе у Београду.

М. Д.

Питање: У овој сушној години појављују се код коза и оваца црви у роговима, који се по мишљењу овдашњих сточара стварају од прашине. Пошто нам овдашњи ветеринар није умео објаснити како се ова болест лечи, општа је жеља наших чланова да нам се у наредном броју Тежака одговори како се ова болест лечи.

Благајник Пољопр. подружине у Плевљу,
М. М. Теранић.

Одговор. Рогове оваца и коза добро опрати и сва места где се црви налазе, намазати чистим терпентинским уљем које се може купити у апотеци. О резултату треба известити друштво, послати тачније податке и евентуално неколико комада црва у каквој малој бочици,

Мар. Ф. Ферјанчић,
ветеринар. капет. I кл.

Допис

Све до Видов-дана, изгледи на принос овогодишње летине у срезу љубићском, били су тако повољни и добри, да се просто бољи нису могли пожелети. Киша је падала кад год је то било потребно, те су сви пољски радови обављени на време иако је пролеће било доста закаснило. Сви пролећни усеви били су тако напредни да су обећавали одличне приносе. Шљивари, уколико су остали поштеђени од штитасте ваши, понели су као ретко кад, виногради како се одавно не памти. Па и са приносом ливада није баш тако рђаво стајало.

Суша, која је настпила у овоме срезу још од Тројице, праћена незампаћеном сунчаном припеком и по кад топлим ветром, умањила је све добре изгледе и пољопривреднике у

бригу довела. Сада се међу пољопривредницима може чути само разговори да оваке године одавно није било.

Сређивање и вршидба стрних жита довршено је, али принос по хектару није испао ни приближно очекивању; једва просечно 8—900 кгр.

Шљиве зване „шумадинке" прилично су род одржале, али од њих су се пољопривредници мало користили, пошто се као „бранице" у свежем стању продају, а због наглог и насилног сазревања и што су остале, ситне су и нису могле да се продају. Ракија пак уопште има врло ниску цену. Пожегаче (мађарке) опадају од суше, а нарочито од топлог ветра, а што је остало рода, он је ситан и вероватно само за кацу добар, т. ј. уколико га буде било.

Виногради су благодарећи оваквом времену, без великог труда, скоро свуда добро очувани од пероноспоре и све до почетка месеца августа добро су се држали. Грожђе је само остало ситно па ће због тога и принос подбацити и већ почиње да сазрева.

Оно са чиме се у овом срезу најгоре стоји, а што се највише сеје и производи, то су *кукурузи*. Има домаћина који стрна жита и не сеју, већ само кукуруз. Цена је кукурузу 160 дин. од 100 кг. јакле једнака пшеници.

Све као све, али кад сточна храна изда, онда је то најачи разлог да се земљорадници забрину, чиме ће своју стоку издржати, кад је морају од сада па до нове траве (читавих осам месеци) хранити сувом храном, спремљеном само за преко зиме.

Због претстојеће оскудице у сточној храни, сточни вашари који су овде чести, препуни су стоке, па је због тога њој и цена мала, јер свако би хтео да прода, како сама себе не би појела, пошто се предвиђа велика скупоћа сточне хране са којом се много теже снабдева у оваквим неприликама, него са људском храном.

Закон о продаји-трговини са пшеницом поздрављен је од земљорадника као искрена намера меродавних да му помогне. Али жалбе, које се чују од пољопривредника за неправедно и незаконито одбијање фире на нечистоћу толико је, да то претставља добру половину тих продаваца пшенице. Ти незадовољници због великог обрачунавања фире жале се да и поред тога, што им је пшеница овршена парном вршалицом и очишћена на тријеру, морају да плате по 3 кгр. на сто кгр.

Селектор при пољопривредној подружини у Чачку скоро не може да постигне да очисти пшеницу колико му се са пијаце упути, што значи, да је и квалитет овогодишње пшенице рђав. И ако је ујам за чишћење на селектору 4%, ипак и то доста погађа нашег земљорадника.

У срезу љубићском задружни покрет је доста развијен, јер у свакој општини поред кредитних и набављачких земљорадничких задруга постоји и задруга за пољопривредни кредит, две Пољопривредне подружине (у Мрчајевцима и Мојсињу), сточарске задруге, а ту скоро основана је у Прељини житарска задруга, која ће нема сумње добро проћи сада у доба кад се решава питање кризе пшенице. Вредно је поменути и Пчеларску задругу, чијом се заслугом број кошница са покретним сађем све више и више множи, а тиме и приход ове привредне гране повећава.

На крају овог дописа ваља похвалити усталаштво управа земљорадничких задруга: Кредитне и Набављачке у Бресници на подухвату, да онако величанствени задружни дом подигну на најлепшем месту, где ће служити за пример и углед целом овом крају о задружној свести чланова тих задруга. Дом је сазидан сав од камена на два спрата и стаје око пола милијона динара. У дому ће бити смештене канцеларије, задружна продавница, магацин справа, читаоница, а на горњем спрату велика сала за скупове, биоскоп, позориште и забаве. На левој страни у приземљу је одељење за нудиље, а с десне стране одељење за амбуланту, апотеку и лекарски преглед. Заслуга за овај дом припада г. г. Ал. Тодоровићу, свештенику и Чубраковићу, управнику школе.

Завршавам овај допис са извештајем о једном великом губитку који је село Остру задесио трагичном смрћу — дављењем Милентија, унука Крсте Вучићевића, најбољег ученика првог течаја Крижевачке средње пољопривреда школе, који је много обећавао за напредак овог краја.

Сава М. Ратковић.

Књижевност.

Корисне књиге.

„Лековите биљке у Југославији" од г. Срет. М. Аџића.

Подмладак Црвеног крста у Београду издао је једну малу књигу, која је препоручљива не само за нашу омладину него и за одрасле. Лековите биљке у нашој земљи чине један знатан народни капитал, који се довољно не искоришћује а међутим њихова вредност не иде само у милионе него у милијарде. Са социјално-здравственог гледишта исто је важно да се зна која је биљка потребна за какву болку а у исто време које су оне, које наносе нашем телу штету од случајне употребе.

Г. Сретен М. Аџић, професор, можда управо и не слути на вредност, којом му се књига одликује. Он је желео само да омладини пружи на брзу руку кратак преглед оних биљака, што доносе и по здрављу а нешто и по привреди користи. Са својим педагошким смером и педантним радом он је ово мало дело лепо уредио, дао му је опширан предговор, описао како да се лековите и отровне биљке упознају где се оне најчешће налазе, како да се скупљају и израде за лек, а на крају додао је азбучни преглед и таблице, да се тако брже нађу и да видимо њихове продајне цене. Све је ово рађено пажљиво и старом педагогу припада зато велика заслуга.

Материјал књиге, што се могло лако десити, није претрпан. Критична њена страна је минимална иако је често додирано лечење по чисто лекарским упутствима. Природно да је ту стари професор улазио само толико колико је као свесни учитељ омладине упућен био да изнесе Он је дакле хтео омладину више да поучи, да је упути на једно важно народно благо и ако то прихвати и наша трговина и медецина имаће само користи.

Привредна криза иначе захватила је све напредне државе па према томе и у нашој лепој домовини не тече само мед и млеко. Наш привредни живот такође је у критичном положају и не би на одмет било ако би се и више проучиле ове биљке, које г. Аџић са добром вољом излаже и као уносно нарочито за гајење и скупљање препоручује. Многи милиони нашли би места изгледа највише код сиротиње, пошто би она најбрже могла ово прикупити и евентуално и гајити. Биљке ове за сада су изгубљени капитал, који би се могао са земље без велике муке само подићи. А да се не помиње много и о појединим болестима што могу оне учинити, када се зна колико су лекарије сада скупе. За рационално гајење појединих биљака много је важније и оправданије, него ли рецимо сађење дувана, чији састојак-никотин трује човечје здравље.

Око четрдесет биљака су то, која су нам свагда пред очима као безвредне а о којима је г. Аџић нашао за потребно да их ето стручно опише, означи корисним и упозна нас са њиховом лековитошћу. Свако дете може ово лако проучити, па чак се и упутити да на овоме и доста заради. То је као главни циљ професоровог подухвата, зашто је и потпуно успео. Још је тиме дао и више, јер је ова књига и за одрасле поучна и према томе за националну привреду дакле веома важна.

Немања Павловић

Цене пољопривред. производа на дан 24 септембра 1931

Тиса I, до Бач. Градишта, 80. 1%	шлеп	180.—	240.—
Тиса II, Жабаљ-Тител 80, 1%	шлеп	178.—	236.—
Бегеј, 80, 2%	„	177.—	234.—
Банат, 79, 2%	„	175 —	230.—
Бачка, 79, 2%	„	174.—	228.—
Канал Тиса са Кулом, 80, 2%	шлеп	177 —	234.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2%	шлеп	173.—	226.—
Србија Дунав, 77, 3%	„	170.—	220.—
Срем, 78, 2%	„	170.—	220.—
Србија и Босна. Сава, 7. 3%	„	169.—	219.—
Бачка Горња, 80. 1%	вагон	175.—	235.—
Бачка доња и Сомбор, 79. 2%	вагон	170.—	225.—
Банат, 79, 2%	„	170.—	225.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3%	вагон	165.—	215 —
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3%	вагон	165.—	215.—
Куманово, 77, 3%	„	165.—	215 —
Косово, 75, 4%	„	165.—	215.—
Срем Славонија и Хрватска. 78, 2%	„	165.—	215.—

Кукуруз

Бегеј	промпт	98.—	105 —
Тиса	„	100.—	106.—
Дунав Србија,	„	98.—	105 —
Узана пруга, бели	„	107.50	—112.50.—
Дунав Банат	„	98.—	105.—
„ Бачка	„	98.—	105.—
„ Срем	„	98.—	105.—
Сава	„	98 —	105.—
Гл. пруга Срб	„	102.—	110.—
Сремски, утов. ст.	„	102.—	105.—
Пар. Иванџија	„	101.—	104.—
Панчево лађа	„	100.—	105,—
Србијански, пар. Пожар.		100.—	105.—
Банатски. утов ст. пар. Вршац	промпт	95.—	98.—
Београд паритет	„	107.50—	112.—

Овас

Српски пар, Београд	145 —	150.—
Бачки „ „	140.—	150.—
Сремски „ „	140 —	150.—
Македонско-Косовски	120.—	135.—
Узана пруга	130.—	140.—

Јечам

Баранъски 56/66.	170.—	190.—
Македонски	90 —	100.—
Гл. пруга	115.—	130.—

Пасуљ

Србијан, 3.2% са врећом	170.—	190.—
Бачки егализован	175.—	185.—
Сремски,	170.—	175 —
Бачки 2%	170 —	175.—

Стока и сточни производи

Свиње тешке, зреле	10	10.50
„ средње и лаке	8 —	9.75
„ мршава	10.—	12.—
Волови и бикови I класе	6.—	7.—
„ „ II „	5.—	5.75
„ „ III „	4 —	4.75
Краве I класе,	560	6.—
„ II „	4 70	5.25
„ III „	3.—	4.—
Овце и јагањци	3.50	4.—
Маст	12.50	13.—
Сланина усољена.	12.—	14.—
Млеко овче	3.50	4·—
„ кравље	2.75	3.—
Живина	11.—	12
Јаја.	70.—	75.—

Разно

Црни лук	150.—	160.—
Сено	80.—	90.—
Ратна штета	275.—	280.—

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампаних табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350Тел. бр. 20-302

Бановинска нижа пољопривредна школа у Бутмиру

Конкурс

за пријем 36 слушаоца зимске практичне петомесечне пољопривредне школе у Бутмиру код Илиџе.

На основу решења Краљевске банске управе дринске бановине III Бр. 29.737/31 одржаће се код Ниже пољопривредне школе у Бутмиру редовни зимски пољопривредни курс за 36 тежака **из дринске бановине.**

Курс ће почети 1. новембра ове године а свршиће се 31. марта идуће године. Предаваће се основи бољих начина рада у пољопривреди с обзиром на садање потребе и стање нашег села, а у првом реду воћарстао и сточарство са млекарством и сиpарством. Поред тога посветиће се нарочита пажња задругарству.

Курзисти имаће у школи бесплатно: храну, стан, лекарску негу, прање и крпљење рубља и одела, сав школски прибор и књиге, као и прибор за одржавање чистоће (четке и остало).

Услови су за пријем у ову школу:

а) старост од 18 до 30 година, која ће се доказати **крштеницом односно родним листом;**

б) свршена основна школа, што ће се доказати **сведочанством;**

в) **обавеза родитеља** односно старатеља, да ће платити трошкове школовања, ако молиоц својевољно напусти школу. Ова обавеза може се дати пред среским поглаваром или при ступању у школу пред директором школе;

г) да је молиоц телесно и душевно потпуно способан за пољопривредни рад, што ће се доказати лекарским прегледом при ступању у школу, који ће преглед извршити школски лекар бесплатно

д) **да је самостални пољопривредник** или члан сељачке породице, која живи искључиво од пољопривредног занимања, што треба доказати уверењем општинске власти.

При ступању у школу слушаоци имају са собом понети два здрава и уредна сељачка народна одела (једно радно а друго за свечане дане), најмање две преобуке, једне потпуно здраве опанке или ципеле и потребне марамице.

Рефлектанти нека се јаве са молбом и потребним документима преко пољопривредног референта свога среза или непосредно управи школе **најкасније до 10. октобра т. г.**

Управа Ниже пољопривредне школе у Бутмиру, Бр. 1977 од 5. септембра 1931. године.

Ценовник

Јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг лаки, без точка, за орање воћњака и винограда	360.—
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“	750.—
„ „ 4 „Комет“	850.—
„ Саков Бр. 7	850.—
„ „ „ 8	950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5.	750.—
„ „ „ „ колицима U. W. 5	850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak)	600.—
„ „ „ Е 6. са једним точком, лак,	450.—
Ливадске дрљаче — ланчане	880.—
Дводелне дрљаче — њивске (средње 300.— теже	400.—
„ „ преламаче „Монахиа“	500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње	550.—
Ваљак троделни, цео од метала	1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди	2.750—
Крунач за један клип, без ветрила 700. за два кл.	
са ветром	1.500
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење	500.—
„ „ за сламу и шашу 1100.— и	1400.—
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр .5, 5200 и Бр. 6,	6800.—
„ HEID бр 1/1 — обични	2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2	3100.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I	3000.—
„ Heid сортирачи Бр. V,I 4500.— Бр. XXV/III	8300.—
„ Mayerovi на зупчанике Бр. Ia 1/2 обични	2000.—
Ебулиоскоп (Малиган) ориг. француски дин.	950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „	1.100.—
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.—	1600.—
1800.—	2700.—
Семе озимог сточног грашка	3.50
„ инкарнатске детелине	15.—
„ озиме грахорице	5.—
Сумпор у шипкама за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту	22.—
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр,	70.—
KALI METABISULFIT у кристалу	24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог	700.—
Желатин за бистрење вина црног	50.—
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање	1.—
Калијева со 40%	2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“	2.—
Тегле за конзервисање од 1/2, л 1. и 2 литра Дин. 12.—	
14.— и	20.—

Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига

КО ЈЕ МАЛОКРВАН, БЛЕД,

и у опште слабога здравља, нека употреби најновији лековити специјалитет, који се зове: **Феродовим**. Поуздано је средство и врло добар лек за све оне, који су настањени и живе по нездравим (мочварним) крајевима, где страда и старо и младо од маларије и других разних болести. **Феродовим** отвара ванредан апетит (добру вољу за јелом) и врло брзо опоравља, дајући снагу, крепкост и свежину свакој особи, којој је каква било болест нарушила здравље. За сигуран успех довољне су две до три флаше. Прави **Феродовим** се добива у свим апотекама и дрогеријама а произвађа и разашиље поштом на доплату.

Ph. Mr. БОГДАН БОГДАНОВИЋ, апотекар у Мостару (Херцеговина)

Цена 1 флаши дин. 40·—

Поштарину и паковање не урачунава.

Поштовани господине Богдановићу!

Мој је син био јако малокрван и ослабио, зато сам му од Вас наручио 6 флаша Феродовима. Кад је по Вашем упуству употребио 3 флаше он је оздравио, добио врло добар апетит и сваки дан је све боље. Због тога сам дужан да Вам изјавим моју искрену захвалност и благодарност. Свакоме ћу препоручити Ваш лек Феродовим.

Остајем са поштовањем,

Катун, п. Алексинац. Александар Марковић, земљод.

ШТАМПАРИЈА
М. Цветковића
БЕОГРАД

Војв. Глигора 62 Телеф. 23-1-78

Прима на израду све штампарске послове по најумеренијој цени.

ПОРЗОЛ

Само семе пшенице запрашено Порзолом даје добар клас и сноп.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД Пошт. фах 423

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Глигора, 62 Тел. 23-1-78

Ослобођено
Реш. Мин. Поште и Т

Универзитетска Библиотека
Београд

Бр. 20. Бе ОКТОБАР 1931. год. Год. 58

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

ДА ЛИ ЈЕ НЕЧОВЕЧНО ОДУЗИМАЊЕ МЕДА И ВОСКА ПЧЕЛАМА?

Постоји питање: да ли је нечовечно одузимање меда и воска од пчела.

Није баш лако дати одговор на ово питање. Оно није просто како изгледа на први поглед, већ је доста заплетено и заковртно. За *човека* су мед и восак с једне стране животне потребе, а с друге предмети за зараду. Али шта су мед и восак за *пчеле*?

Восак, израђен као саће у кошницама, за пчеле је више него човеку кућа са одељењима у њој. Човек може да опстане без куће и њених одаја. Човек је и живео хиљадама година без куће. И данас безброј људи живи у топлим пределима без праве куће. Али пчеле без саћа у кошници, ма она била само дупља у старом дрвету, не би могле да опстану. Ћелије саћа су за пчеле на првом месту магацини за храну, а тако исто и колевке за одгајивање свог подмлатка, без којега би угинула пчелиња врста. Најзад су сатне ћелијице у извесним приликама и одаје за обитавање њихове велике задруге, од 20, 30 и 60.000 бића. Саће и ћелије су и места за заштиту од јаке хладноће. Без саћа и ћелија од воска не би дакле могле пчеле постојати.

Мед пак то је пчелија храна, ваздашња и неопходна и лети и зими. Зими је он храна за све њих а лети и за одрасле, пошто се радилице хране узгред при скупљању нектара и прашка; — али је ипак неопходна залиха за справљање хране за младе пчелице, које се изводе и одгајују од раног пролећа до позне јесени; — јер пчелице не живе дуго, те се морају обнављати, т. ј. угинуле и престареле замењивати млађима. Код њих још више важи пословица; „На млађима свет остаје", него и код људи.

Храна се мора, дакле, целог лета сносити у кошнице: као нектар из цветних круница, и као цветни прах из цветних прашница на цветним кончастим прашницима. Та се храна мора слагати у магацине, ћелије, у одељењу медишта, те да би је било у кошници не само зими, већ и лети, јер и лети бива по некад незгодних дана за доношење нове, свеже хране, било кад настане дуготрајно кишно време, или кад дуну јаки ветрови, или кад јако захладни, или кад заокупе из дана у дан неподношљиве жеге, као на Приморју јадранском. У таквим приликама не могу пчеле да излећу на пашу, понекад и по више од 10 дана те се резервама меда мора хранити како млад нараштај, тако и старе хиљаде пчела.

Из тога се узрока пчеле труде, да увек имају у кошници знатно *веће залихе хране*, него што им је потребно. Што веће резерве хране у магацинама својим, то све поузданији услови за опстанак задруге или народа, како их ми пчелари називамо.

Пчелар дакле, истресањем (врцањем) меда *одузима пчелама њихове резерве за исхрану и живот*. Тим он наноси пчелама неминовну велику штету. Али овде сад долази у обзир друга једна особина пчела. Чим им човек одузме један део резервне хране, одмах оне навале, те одузету храну накнаде, понекад само у року од неколико дана. И још једна добра особина постоји код пчела. Кад им човек одузме и ту другу резерву оне брзо попуне и тај мањак. Тако бива и са трећом, четвртом резервом. Чак се код

њих јавља у овом случеју нагон да прибирају сада још више резерве него што је било пре одузимања њенога. Тиме пчеле чине те се њихов опстанак не доводи увек у опасност при одузимању резерви, већ се само *драже на све већу вредноћу* — разуме се, кад у околини има довољно паше. А таквим својим радом пчеле саме омогућавају рационално човечје пчеларење, разуме се, где се пчеле при одузимању резерава не утамањују, како је било при старом, нерационалном пчеларењу.

На основи свега овога, покретано је више пута питање: да ли одузимање меда и воска пчелама није безбожно, нечовечно, нехумано и неморално уопште, пошто је оно у ствари отимање хране од ових невиних животињица и рушење њихових воштаних домова, магацина и скровишта. Да ли ово дело није разбојништво и пљачка, недостојно алтруистичног човека?

Са разних тачака гледишта расправљано је ово питање.

1) Са теолошког гледишта овај се поступак допушта и оправдава тиме, што је Бог створио све биљке и животиње *ради човека*, и предао их њему у власништво и *на ужишак*. Још се к томе додаје и то, што се на овај начин долази до воска, од којега се праве свеће, неопходне за вршење богослужења, и до меда, који је лек.

2) Са философског гледишта овај се поступак схвата двојако: и као неморалан (нечастан), и као неморалан (тј. као не нечастан).

а) **Као нечасно** (тј. *неморално*) схвата се ово човечје одузимање меда и воска од пчела онда, када пчелар врши овај посао зликовачки, разбојнички, безобзирно *пљачкајући и убијајући пчеле*, како је пре рађено, а како и данас раде они, који још пчеларе са вршкарама. Оно убијање пчела, најпре их задављујући димом, па их онда стресајући у ватру, а потом газећи ногама оне сиротице које су се још одржале у животу — право је дивљачко, богохулно разбојништво,

потпуно недостојно човека и човечјега достојанства. Али је нечасно и нечовечно и оно одузимање меда и воска пчелама и кад се пчеле не убијају, али кад их пчелар тако бездушно опљачка, да после оне гладују, па на пр. преко зиме и поизумиру од глади често и цели народи.

Нечовечно се мора сматрати и оно одузимање од пчела меда и воска, кад се пчелар уопште не брине довољно о пчелема: кад их не штити од злог времена, од њихових непријатеља (а њих је много); од пчелиних болести; или кад их не утопљава на време ујесен и довољно и марљиво, те после скапавају од зиме, и уопште кад им ничим не помаже или им помаже врло мало и недовољно, већ им, може се рећи, само одмаже; кад не воли и не поштује своје вредне пчелице, већ гледа како да их што више и бездушно искоришћава, као непријатељ и као последњи крвник.

Такво пчелардње мора се сматрати као **злочесто и неморално**; *а шакав пчелар прави је разбојник и пљачкаш, и безбожник,* **недостојан људског достојанства**

б) Напротив се сматра као *допуштено* и као **не неморално, не нечасно** дело одузимања од пчела меда и воска, кад пчелар *воли и уважава* своје пчелице, кад их марљиво *гаји и брине се о њима* као и о другој корисној стоци онако, како су наши стари скоро обожавали своју домаћу стоку и називали своје волове и краве својим хранитељима.

Није неморално дело одузимање од пчела *сувишка резерви у меду и воску*, али кад се брине о томе, како ће оне моћи одузето опет на време попунити (на пр. са засађеног медоносног биља близу пчелињака); кад их најмарљивије и на време ујесен узимљује, остављајући им чак и по 4—6 рамова најбољег летњег меда (на пр. липовца, од кадуље); кад их о већим мразевима или леденим ветровима још преко зиме покрива чиме, не узнемирујући их при томе; раног пролећа кад их напаја водом; лети пак о ве-

ликим жегама кад их захлађује или чак и полива хладном водом; кад се унапред брине за њихову обилну па и прекообилну пашу засејавањем и засађивањем одабраних медоносних биљака, као што се унапред брине и за другу стоку; кад лоших година за пчеларење не само не одузима мед, већ и прихрањује своје пчелице, како у топлије доба године, тако нарочито зими; кад се пчелар брине о здрављу својих пчелица, одржавајући свој пчелињак најчистије и најуредније; — и уопште, кад пчелар не сматра своје пчеле само као предмет за себичњачко експлоатисање, већ као своје добротворке и пријатељице, *тада није нечовечно и непоштено одузимати обазриво пчелама својим један део сувишка њихових залиха у меду и воску.*

У том случају одузимање од пчела *једног дела* **сувишка** (али само **стварног** сувишка!) њихових залиха, чиме се побуђују на нов рад на попуни тог губитка свога, може се оправдано сматрати *као награда себи за труд* окоп челињег гајења, око њихове заштите и бриге око њиховог одржавања. То се онда може сматрати сасвим оправдано, као нека врста *симбиозе* између човека и пчела, тј. нека врста узајамног добротворног помагања ради узајамног одржавања у борби за опстанак. Ова је симбиоза врло честа појава у природи, између животиња и животиња, животиња и биљака и биљака и биљака. Ово је исто онако као што је и гајење друге стоке, па онда и одузимање *вишка* њихових производа (нпр. сточног *млека*), а *који се вишак јавља само услед човечје неге* (боље хране, бољег боравишта, обезбеђења од зараде, од болести, уреднијег живота, итд., итд.). Или је ово исто онако као што *човек бере плодове од воћака*, које он гаји, а чиме изазива више и укуснијих плодова, него што би било са плодовима исте врсте у дивљини.

Овако домаћинско поступање са пчелама, па онда паметно одузимање вишкова њихових залиха оправдано је и допуштено и најморалнијем човеку.

3) *Са* **економског** *гледишта* ово одузимање меда и воска од пчела сматра се оправдано и корисно из више разлога.

Такво, рационално пчеларење, са *омогућеним великим приносима* у меду, од 20 – 40 кгр. за пчеларску годину по *јакој* кошници, а од 60, 80, 100, 120 па чак и 150 кгр. од *најјачих кошница*, нарочито неговани, а при највећој паши, то је такав принос, који се равна са приносом од једне обичније краве, или једне најбоље краве. Нису ретки данас пчелари, који са 30 бољих кошница у пределу са бољом пашом, добију приноса у меду по 40—45.000 динара, а са садашњим ценама. Кад се пак узме у обзир цео наш југословенски народ од више стотина хиљада пчелара, са могућних 2—3 и више милиона кошница, колико би тада било дохотка од меда уновченог! — *Пчеларење може дакле бити један колосалан извор за опште благостање васцелог нашег југословенског народа.*

Друга је економска корист од пчеларења у томе, што се у њему може *упослити споредна радна снага*, старци и бабе, дечаци и девојчице, па и инвалиди, док *главна* радна снага може да остане за теже послове.

Трећа је економска корист огромна у томе, што се пчеларењем могу *искоришћавати огромни резервоари цвећа* на травама, шибљу и дрвећу, као и на усевима и на воћу, који су резервоари неисцрпни у нашој благословеној Југославији. Ти резервоари данас пропадају неискоришћени за 99%, а какво ли би благостање могло у народу настати, кад би се из свега тог цвећа исцрпео нектар и цветни прах и претворио у мед!

Четврта је економска корист од рационалног пчеларења у томе, што се може *медом заменивати шећер*, који вазда мора бити скупљи од меда, иако је слабија храна од меда.

Пета је економска корист, и то врло велика, управо недогледна у томе, што пчеле колосално помажу све гране пољопривредне (а особито воћарство, вино-

градарство и др.), тако да много више чине добра пчеларима него и самим пчеларима.[1])

4) *Са* **здравственог** *гледишта* сматра се одузимање меда и воска од пчела као врло корисно и оправдано. — Мед се употребљава као додатак или као средство за справљање многих лекова. Иначе је *мед признат као лековит сам по себи.* Мед је здравија и свар љивија храна од најчистијег шећера. — *Восак,* пак, употребљава се за справљање многих пфластера („мелема") а и других медикамената за спољашњу употребу.

Из свега раније реченог може се извести општи закључак, да је *умерено одузимање вишкова залиха и меда и воска у кошницама оправдано и допуштено, само кад се врши на паметан и човечан начин, како се уопште и врши у новом, рационалном пчеларењу, у кошницама са покретним сатем, при којем се не умрт вљују пчеле, и кад се обрађа довољно пажње, да се пчеле гаје са највећом бригом, онако, како се поступа и са другом домаћом стоком, добро негованом.*

Из свега овога можемо сада извести и ова два практична правила за пчеларе:

П р в о, сваки прави, домаћински пчелар, треба да своје пчеле воли и поштује, и да их гаји са искреном љубави, те тиме да заслужује, као награду себи, одузимање пчелињих вишкова у меду и воску.

Д р у г о, сваки прави, домаћински пчелар, треба да сматра сваког пљачкашког пчелара, за нехуманог човека, за отимача и разбојника, за себичњака и дивљака, немилосрдника и безбожника. Таквога би требало искључити из друштва исправних домаћина-пчелара, као што се од лучују и други неисправни и злочести људи.

[1]) Треба прочитати чланке: „*Земљоделство и пчеларство*", у 15 броју „Тежака" од 1. августа ове год., и ранији „*Винова лоза и дивља лоза*", у „Тежаку" од 1928 год. бр. 8, 9 и 10.

Срет. М. Аџић,
професор.

Ратарство.

НА ШТА ТРЕБА ПАЗИТИ ПРИ САСТАВЉАЊУ ПЛОДОРЕДА У ТЕХНИЧКОМ ПОГЛЕДУ.

Још одавно је било познато да код сваке културне биљке, када се она гаји дуже времена непрекидно на једном истом земљишту, приноси опадају и да ово опадање приноса може бити толико, да се уопште даље гајење дотичне биљке не исплаћује. Ова се појава објашњава на различите начине. Тако се сматра, да ово опадање приноса код културних биљака при неприкидном гајењу једне исте биљке на истом земљишту, произлази из следећих узрока: једностраног искоришћавања биљних хранивих материја и воде из земљишта; погоршавања физичких особина земљишта; појачаног развића коровских биљака; ширења биљних болести и штеточина у јачој мери и т. д. Отуда су још стари пољопривредни писци писали и препоручивали пољопривредницима, да исте биљке не гаје непрекидно на једном истом земљишту, већ да их међу собом смењују. Истина, има биљака које су мање осетљиве према непрекидном гајењу на истом земљишту, али је ипак утврђено да и ове мање осетљиве биљке при смењивању са другим биљкама дају веће приносе. Све ове околности, и још многе друге, нагнале су пољопривреднике, да приступе смењивању усева једних са другим, односно да приступе увођењу плодореда.

Плодоред, као утврђени систем по коме се има изводити гајење биљака на једном газдинству, мора одговарати с једне стране економским потребама газдинства, а с друге стране техничким условима, од којих умногоме зависи нормално развиће културних биљака. Овде се нећемо упуштати у расматрање економских питања плодореда, већ само техничких, али ћемо ипак напоменути, да је у економском погледу најважније, да у плодоред уђу сви усеви који су најпотребнији једном газдинству, било за сопствену употребу или тржиште. У техничком погледу плодоред

мора бити тако састављен, да обезбеђује најбоље развиће културним биљкама заступљеним у плодореду. Другим речима, смењивање усева у плодореду мора бити тако, да сваки усев следује за оним усевом, који дозвољава не само правилну и благовремену обраду и ђубрење земље и сетву, него и који оставља земљиште у што повољнијем физичком стању. Према томе у техничком погледу најважније је питање: уређење смењивања усева односно плодосмена, те ћемо се стога на овом питању задржати.

Да би се питање плодосмене што боље разумело, неопходно је потребно познавање особина културних биљака. Стога ћемо се најпре упознати укратко са особинама најважнијих културних биљака, а затим ћемо изнети неколико плодореда, који могу са мањим или већим изменама послужити као примери за плодоред на нашим сеоским газдинствима.

Стрнине. Све стрнине, изузев овса који има нешто јачи корен, одликују се плитким кореном, слабе асимилационе способности, те их отуда треба гајити на плодним земљама и после оних усева, који за собом остављају земљиште у добром физичком стању. Најбољи предусеви за стрнине сматрају се детелинасте, махунасте биљке: црвена детелина, луцерка, грашак, граорица и др. Детелинасте биљке остављају за собом земљиште довољно растресито, богато у азоту, а уз то оне дозвољавају благовремену обраду земљишта, што је од нарочите важности за озиме стрнине. Једина мана детелинастих биљака, као предусева за стрнине јесте та, што се после њих појављује азот у сувишку. Сувишак пак азота у земљишту може изазвати код стрнина јаче развиће сламе на рачун зрна, појаву извесних болести, полегање стрнина и закашњење у погледу сазревања. Но ове штетне последице, које произлазе од сувишка азота, могу се отклонити ђубрењем земљишта фосфорним ђубривима. Овом приликом треба да напоменемо, да махунасте биљке нису згодне као предусеви за пиварски јечам. Од пиварског јечма тражи се да садржи

што мање азотних — беланчевинастих материја. Међутим, примећено је, да се у пиварском јечму, када се гаји посе детелинастих биљака, садржај азотних материја повећава, услед чега опада његова квалитативна вредност.

Поред детелинастих биљака, као добри предусеви за стрнине сматрају се и окопавине. Но позне окопавине нису згодне да претходе озимим стрнинама, јер не дозвољавају извођење обраде земље и сетву на време, што повлачи за собом неуспех код озимица. Мали приноси пшенице код нас умногоме су последице гајења исте после позних окопавина.

Рђави претходници стрнина јесу саме стрнине, стога стрнине за стрнинама не треба сејати. У плодореду једна иста стрнина треба да се врати на исто место најмање после четири године.

Махунасте биљке. Махунасте биљке су врло осетљиве при непрекидном гајењу и честом повраћању на једно исто земљиште. Најмање за шест година, ниједну готово махунасту биљку не треба вратити на своје првобитно место, јер наступа такозвана изнуреност земље. Изузетак од овога чини грахорица, која нешто боље подноси чешће повраћање на исто земљиште (око 4 год). О предусевима за махунасте биљке није потребно водити рачуна у оној мери, као за остале врсте биљака. Махунасте биљке саме по себи, поправљају физичке особине земљишта, те отуда могу следовати готово за свима усевима. Ипак за најбоље предусеве за махунасте биљке сматрају се ђубрене окопавине. Поред окопавина махунасте биљке саме себи су добри предусеви, али не исте врсте истим (на пример грашак грашку, детелина детелини), већ различите различитим (на пр. грашак детелини, луцерка грашку и т. д.) Иначе махунасте биљке претстављају добре предусеве готово за све врсте биљака само треба водити рачуна о сузбијању штетног дејства, које може изазвати азот у сувишку.

Окопавине. Као што им сам назив каже, окопа-

вине су биљке код којих је могуће извођење површинског обрађивања земљишта за све време вегетације и које се сеју или саде на ширем међуредном растојању, те отуда претстављају неку врсту угара. Ове две околности су довољне па да нам одмах буде јасно, да о предусевима за окопавине треба водити најмање рачуна.

Другим речима, окопавине могу следовати за свима усевима исто онако, као што су оне згодне као предусеви за све биљке.

Што се тиче подношења непрекидне културе, може се рећи да окопавине ову не подносе; али међу њима има извесних биљака, које подносе чешће враћање на једно исто место, земљиште. Такви су на пр. кукуруз и кромпир. Насупрот овима, сточна и шећерна репа траже да што дуже време прође, најмање 5—6 година, па да се поврате на исто место. У сваком случају и за окопавине важи, као и за остале биљке, да их не треба често враћати на исто земљиште.

Из досада изложеног упознали смо се са најглавнијим особинама наших најважнијих усева, а сада ћемо изнети неколико примера плодореда.

I. Осмогодишњи плодоред, подесан за већа газдинства ратарско-сточарског типа газдовања:*

1. год. окопавине: кукуруз, сточна репа, кромпир (према потреби),
2. год. стрнине.** Озими или прол. јечам, у који се усева цр. детелина,
3. год. пиљне биљке: црвена детелина.
4. „ стрнине: озима пшеница, раж, прол. пшен,
5. „ окопавине** кукуруз и друге, према потреби
6. „ стрнине: озими јечам,
7. „ пиљне биљке: граорица, грашак,
8. „ стрнине: овас озими или пролећни.

*. Плодоред на имању Средње пољопр. школе у Ваљеву.

**. Вештачко ђубре са стајским ђубретом.

У овоме плодореду 50% површине је под стрнинама; 25% под окопавинама и 25% под пиљним биљкама.

II. Седмогодишњи плодоред за већа газдинства ратарско-сточарска:

1. год. окопавине:** кукуруз,
2. „ стрнине: јечам, у који се усејава цр. детелина,
3. „ пиљне биљке: црвена детелина,
4. „ стрнине: озима пшеница, раж,
5. „ окопавине:** кромпир, сточна репа,
6. пиљне биљке: грашак, грахорица, зелени кукуруз,
7. „ стрнине: овас.

У овом плодореду окопавине заузимају 30%, пиљне биљке 30% и стрнине 40%.

III. Шестогодишњи плодоред са цр. детелином, подесан за средња газдинства ратарско-сточарска:

1. год. окопавине:** кукуруз,
2. „ стрнине: јечам, у који се усејава цр. детелина.
3. „ пиљне биљке: црвена детелина,
4. „ стрнине: пшеница,
5. „ окопавине:** кромпир, сточна репа,
6. „ стрнине: овас,

IV. Шестогодишњи плодоред без цр. детелине:

1. год. окопавине:** кукуруз,
2. „ стрнине: јечам,
3. „ окопавине:** репа и кромпир,
4. „ стрнине: овас,
5. „ пиљне биљке; грашак, грахорица и зелени кукуруз:
6. „ стрнине: пшеница.

У овим плодоредима окопавине заузимају 33%, стрнине 50% и пиљне биљке 17%.

V. Петогодишњи плодоред за мања газдинства:

1. год. окопавине.** кукуруз,

**. Вештачко ђубре са стајским ђубретом.

2. „ стрнине: јечам,
3. „ окопавине: репа, кромпир.
4. „ пиљне биљке: 1/2 грашак 1/2 грахорица,
5. „ стрнине: озима пшеница.

У овом плодореду окопавине заузимају 40%, стрнине 40%, а пиљне биљке 20%. Поред тога, да би се избегло враћање грашка и грахорице кроз пет година на исто место, треба грашак и грахорицу сејати по пола парцеле, а када дође време (после пет година) да се грашак и грахорица сеју на истој парцели, онда на половини, где је био грашак, треба сејати грахорицу, а на половини, где је била грахорица, сејати грашак. На овај начин повраћање грашка и грахорице није за 5 већ за 10 година.

Ing. **Властимир Ђорђевић**,
проф.

Биљне болести и штеточине.

Гара.

Премда је начин лечења семена од гаре помоћу топле воде врло прост и јевтин посао, он је ипак врло мало распрострањен међу пољопривредницима, што се ничим не може правдати. Зато ће бити од интереса да се упознамо с још једним начином, како се можемо ослободити гаре индиректним путем.

Овај начин састоји се у томе, да се увек на годину дана унапред производи семе здраво од гаре, за сетву идуће године. У ту сврху потребно је имати такву њиву, где у близини најмање на 200 метара нико не сеје јечам или пшеницу (већ према томе које семе желимо произвести). На тој њиви посеје се усев на широке врсте од 40—50 см. размака. Кад усев идуће године почне да класа, прво се појављују гарљиви класови. Тада свако јутро за росе ваља проћи кроз усев, маказицама отсецати те гарљиве класове и пажљиво их метати у кесе од хартије, однети кући и спалити. Том приликом треба и сваку биљку која је имала гарљив клас ишчупати и положити је по земљи дуж врсте. Јер сигурно је, да ће и сви остали класови, који избију из те биљке, бити гарљиви, па се тиме штеди каснији посао отсецања класова. Ово треба чинити десетак дана сваког јутра

и не пустити да неки гарљив клас распе своју црну прашину по здравим класовима. Тиме ће се уклонити клице заразе и здраве ће биљке остати незаражене. Род добивен од овог усева употребиће се идуће године за семе. Према потреби семена, разуме се, мора се одмерити и величина ове одељите њиве.

Још боље привредник ће урадити ако семе, што ће га сејати на овој одељитој њиви, излечи од гаре топлом водом као што је раније описано. Идуће године имаће усев чист од гаре и неће имати много посла са отсецањем гарљивих класова.

Гара је раширена у јакој мери особито последњих година, откад су наши пољопривредници почели уводити селекционисано семе. Много се је замерало Селекцијским заводима што су пустили у промет гарљиво семе, додуше ова замерка је на месту, али ипак већа него што су је ти заводи скривили. Јер тако је свуда у свету. Гара је најчешћа баш на селекционим пољима, пошто је тешко семе селекција лечити од гаре без опасности да се оно не измеша са другим семеном. Зато би са семеном неке нове сорте, коју селекционер први пут издаје, пољопривредник требао увек да поступи тако, да лечи топлом водом и да га сеје на одели тој њиви, и да га тамо још за времена класања прочупава и пречишћује, па тек друге године да га сеје на велико. Осим тога овакав одељито одгајени усев требало би овршити ручном вршалицом, или омлатити млатилима, а не вршаћом машином, јер се у вршаћој машини помеша с другим сортама и зарази главницом. Овај поступак препоручујем и онима, који ове јесени буду од мене добили семе, јер и у мом семену има, иако минимално, ипак понеко гаром заражено зрно, које је заражено од суседове њиве.

Док у неком крају сузбијање гаре не постане свеопште, нико не може бити од ње сигуран, па се зато против ње има водити стална борба. Али та борба нити је скупа нити је тешка, јер воде и ватре још свуда имамо, а ни термометар није скупа справа, и он служи вечно.

Ако наши пољопривредници буду имали на уму, да је гара данас већи непријатељ пшенице него главница, они ће се латити и овог посла, и неће допустити, да и гари плаћају данак, који је већи него сви порези и дажбине заједно. Гара и главница морају с наших њива ишчезнути. Срамота је ако их још и у ово време тешке кризе трпимо.

К. Поповић — Шабац.

Конзервисање поврћа и воћа.

Јесење конзервисање бораније.

Јесења бранија је приспела на пијаце. Ако време буде повољно (блага јесен) имаћемо цео октобар и половину новембра овог изврсног поврћа. Јесења бранија не изостаје по каквоћи од пролећне, веома је нежна и траје дуго, док пролећна брже зри. Јесења бранија сеје се у јулу, и ако издржи суше или ако се по потреби залива, стиже за бербу у почетку септембра и траје до првих мразева.

Употреба зеленог поврћа у исхрани веома је благотворна по организам. Витамини који се налазе у великој количини у бранији неопходно су потребни за одржање и одржање организма.

Од свих врста поврћа највише се конзервише бранија, јер јој је цена веома ниска и увек је има у изобиљу.

Конзервисање бораније у херметички затвореним теглама:

Од свих начина конзервисања поврћа најбоље је конзервисање у херметички затвореним, стакленим теглама, јер се на овај начин поврће најбоље очува, а не изгуби ништа од свог природног квалитета. Остављена бранија на ма који други начин није сигурна, јер се често квари, нападнута је од бактерија које како доспу у човечији организам изазову тровање и грчеве у органу за варење.

За конзервисање најбоље је узети младе махуне рано с пролећа или још боље ујесен, јер пролећне конзерве могу лако да се укваре ако се не чувају у хладном, сухом и чистом простору. Обично за конзервисање на велико узима се поврће када је најјевтиније и овакво поврће често је жилаво и неукусно. Најбоље је конзервисати ујесен и због тога што после тога брзо захладни време, те нема бојазни да се конзерве укваре, пошто и не стоје дуго. Стога препоручујем да се конзервисање врши само ујесен.

Код конзервисања поврћа у херметички затвореним теглама најтеже је набавити тегле, чија је цена и данас прилично висока и неприступачна сиромашнијим домаћицама. Али кад се узме да ове тегле служе сваке године, онда оне спадају у ред посуђа, те са те тачке гледишта оне нису скупе.

Најбоље су тегле оне које има на стоваришту Српско пољопривредно друштво у Београду. Ове тегле имају чисто и веома јако стакло које и у најтоплијој води не пуца. Свака кућа треба да има бар 10—15 тегли у којима ће сваке

године да оставља бораниjу, грашак и цео патлиџан. Ја сам успео да у неколико сеоских домова уведем овај начин конзервисања и ови напредни пољопривредници су веом горди што су нпр. о Божићу или Ускрсу били у могућности да своје госте почасте младом бораниjом или грашком.

За конзервисање узима се бораниja млада и свежа. По берби махуне се класираjу. Најбоље су оне најмлађе. Стара бораниja остане жилава а има конце, те се тешко кува. По класирању оперу се у хладној води неколико пута, па се затим отсеку врхови и конци ако их има. Ако је бораниja крупниja, сече се уздуж и по средини, а ако је ситниja, оставља се цела. По извршеном требљењу и сечењу посоли се овлаш да омекша, те да се лакше и боље сложи у тегле. Пре слагања тегле се стерилишу (кувају у кључалој води 15 минута). Кад се из воде изваде поново се оперу у чистој води, оцеде и у исте се слаже припремљена бораниja. При пуњењу тегли бораниjу добро сложити да што више стане. Овако напуњене тегле са бораниjом прелити прекуваном водом. На крају још додати у теглу једну кашичицу соли и четири кашичице лимуновог сока. Ставити гуму и поклопац и одмах стерилизовати (кувати) тегле у аутоклаву или обичном котлу један сат. Ако се стерилише у обичном котлу ставити на дно дрвену поставку да тегле изолуjемо од зидова суда у коме се бораниja кува. По свршеном стерилизовању тегле се поваде и остављају у хладну и чисту оставу. Други дан по кувању пробамо да ли су тегле херметички затворене, па које се случајно отворе, поновимо стерилизовање 3/4 сата.

Пре кувања конзервисане бораниje за јело оперемо је у 2—3 млаке воде да отстранимо со и киселину. Чим се тегла испразни треба је одмах опрати у топлој води и чувати до идућег конзервисања. Гума може да послужи и две године, али је ипак сигурниje сваке године узимати нове гуме, које стаjу свега 1 динар по комаду.

Има још неколико начина конзервисања бораниje од којих ћу навести следећи као најбољи после овог горе реченог, који је много jeфтиниjи, jер му нису потребне тегле са херметичким заклопцем.

Бораниja у расолу.

За овај начин конзервисања узима се исто тако млада бораниja као и горе, која се добро опере у неколико вода и отреби, па се сипа у кључалу воду, где треба да остане 8 минута да се бари. Затим се бораниja извади и на чисто платно разастре да се осуши.

За справљање расола узме се 200 грама кухињске соли

на литар воде. Расо треба да кључа неколико минута. Кад се охлади процеди се кроз танко цедило.

За слагање припремљене бораније узимају се веће боце са широким грлићем или дугачке, обичне тегле већих димензија (од 3—6 литара). Ове тегле опрати и добро осушити. Бораније се слаже што је могуће боље и не напуни се до врха тегле, већ се оставе око 5 сантиметара празне. Затим се прелије са већ припремљеним расолом тако, да је сва бранија потопљена. На крају преко расола сипа се један слој од 2. сантиметара зејтина, који ће да плива на расолу, те на тај начин да спречи ваздуху додир са бораније. Тегле овако припремљене повезати чистом хартијом и сместити у хладну оставу до употребе. Пре кувања за јело треба из бораније отстранити сувишну со потапајући је 2—3 пута у топлу воду.

Миливоје Н. Лолић,
срески пољопривредни референт.

Справљање безалкохолног (слатког) вина.

Ова индустрија за справљање безалкохолног вина појавила се први пут у Мајлену близу Цириха у Швајцарској. Њу је организовао хемичар и практичар Милер Тирго, који је још 19.2 год. основао своју прву фабрику за справљање безалкохолног вина. За овим долазе нови проналазачи и савршенији начин за справљање безалкохолног вина. Сада је потрошња и производња безалкохолних пића јако повећана, нарочито у Швајцарској, Сједињеним америчким државама, Канади, Немачкој и Норвешкој, т. ј. у државама где је потрошња алкохолних пића забрањена или ограничена или где су трезвењачка друштва од великог утицаја. Напоменућемо, да наши виногради и воћари морају у интересу своме организовати ову нову индустрију у нашој земљи. На тај начин виногради и воћари наћи ће одличне потрошње својих производа и у муслиманским земљама, као и у оним државама, које буду завеле суве режиме. *У интересу је народног здравља, поштења и економског интереса нашег народа, да безалкохолно вино постане право народно пиће.*

Хранива вредност безалкохолног вина.

Сви лекари светског гласа препоручују безалкохолно вино као најхранивије, најздравије и најбоље пиће за освежавање. Оно је веома пријатно за здраве, болесне и слабуњаве људе, за омладину и одрасле; оно пружа човечјем ор-

ганизму групу хранивих састојака, угљене хидрате, који као гориво служе организму са произвођење топлоте и енергије за спољне и унутрашње радове. Безалкохолно вино доноси човечјем организму и групу минералних састојака неопходно потребних за чврстину једног младог и живог бића. Тако безалкохолно вино садржи на пример: фосфора да ојача нерве, гвожђа да повећа и поправи крв, калијума и других састојака да помогне правилно хранење и функционисање човечјих органа.

И најзад, поред овде поменутих основних састојака, који хране, безалкохолно вино даје и споредне, али врло важне и неопходно потребне састојке, које наука назива општим именом: *витаминима*.

Безалкохолно вино је шест пута хранивије неголи пиво, оно је једно здраво и пријатно пиће првога реда. Оцењујући велику храниву вредност воћног шећера, научник Бунге вели: *„Оно што је бензин за ауто, то је воћни шећер за човечје тело"*.

Како постаје врење.

Врењем шира губи своју храниву и хигијенску вредност. То врење проузрокују сасвим мала, жива бића, која се голим оком не могу видети, а називају се *квасним гљивицама*. Ако ставимо и 125 свих малих, живих бића једно поред другог, ипак она не могу укупно имати дужину већу од једног милиметра. Ове квасне гљивице упијају шећер, који се налази у грожђу и воћу и претварају га у алкохол и један загушљиви гас — угљени диоксид. Том приликом шира се узбурка, јер се развијају разни гасови и зато се та појава назива *алкохолно врење*. Квасне гљивице множе се веома раскошно на повољној топлоти. Само једна квасна гљивица ако се налази у повољним условима може за један дан произвести три хиљаде малих бића, т. ј. квасних гљивица. Буде ли пак топлота њихове средине мања од 2—4° Ц. квасне гљивице не могу имати никакво дејство на шећер нити се могу множити. Тако исто квасне гљивице не могу имати дејства ни онда, када је топлота већа него што треба, на пример: када се воће суши у сушницама. Утврђено је да квасне гљивице не могу ни живети на већој топлоти од 65° Целзијевих нити на нижој топлоти од 2° Ц. Наука је, дакле, утврдила: да бисмо сачували све храниве састојке у шири од грожђа и воћа, треба извршити пастеризацију шире на топлоти од 72—75° Ц.

Хемиски начин справљања безалкохолних пића.

Веома је интересантно овде напоменути, да је у Швај-

царској, где су начини за справљање безалкохолног вина загревањем шире веома распрострањени, примљена и одобрена употреба бензоната соде.

Сједињене америчке државе дозвољавају такође додавање бензоната соде у дози једног грама на један литар шире, а Енглеска одобрава (600) шест стотина милиграма под условом: да се сразмера употребљене дозе назначи на етикети.

Домаћи начин справљања безалкохолног вина у бурадима:

а) *Како се добија шира.* — Најпре се измуља и пресује грожђе; овај посао изврши се што брже. С друге стране, при муљању и пресовању грожђа и воћа треба избегавати сваки додир метала, који може проузроковати непријатан укус код безалкохолног вина. Зато се грожђе обично муља помоћу два цилиндра од дрвета. А да би покожица од зрна црног грожђа дала шири њену боју, потребно је после првог пресовања сипати комину у чабар и полити врелом водом како би се она наквасила, па се онда комина и исцеђени шира поново посипају првом широм.

За пресу може послужити један гладак и чист дрвени сандук чије је дно пробушено рупама да би се могао наместити на суд, у који ће се примити нецеђена шира. Судови од гвожђа не смеју се употребљавати за пријем шире и чување безалкохолног вина. Воће се може измуљати и великим дрвеним маљем. Најзад, да би се олакшало цеђење шире, мора се неко воће и сасећи у парчад.

б) *Филтрирање шире и њено наливање у казан за пастеризирање.* — Чим изађе шира из пресе, одмах се она филтрира, да би се извадили отпаци од меса, који би могли да уђу у бурад заједно са широм. Ако желимо добити безалкохолно вино потпуно бистро, и лепо на око, ми пре него што ћемо ширу сипати у казан за загревање над ватром, морамо сву ширу претходно брзо филтрирати — процедити. За ову сврху ушијемо кесе од лањеног платна и у њих сипамо ширу, па их онда обесимо да се цеде. Исцеђена и филтрирана шира сипа се у казан који се загрева на ватри.

(Наставиће се). **Љуб. Р. Петковић.**

Некролог.

† Велимир—Веља—Виторовић.

редован члан Српског пољопривредног друштва од 1882 г., члан утемељач од 1909 год., стални претседник крушевачке Пољопривредне подружине, од 1883 до 1918 год., 35 год.

Скоро 13 година је прошло, откако је умро један од највреднијих и првих поборника пољске привреде у бившем крушевачком округу. Његова смрт и целокупан рад око подизања пољске привреде остао је досада неопажен, јер је покојни Вељa умро онда, кад је при свршетку рата непријатељ почео да отступа, за време бомбардовања Крушевца, на дан 13 октобра 1918 год.

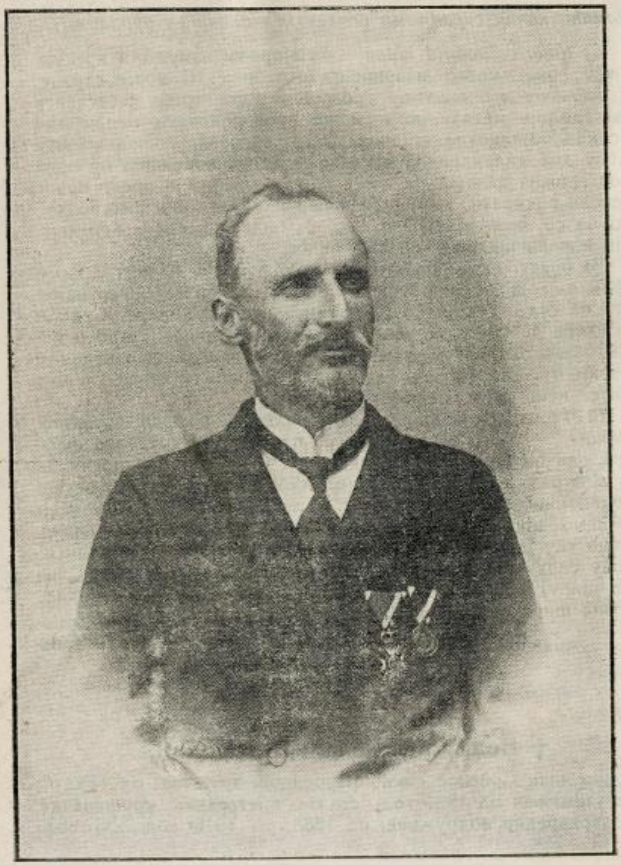

Покојни Вељa родио се у Крушевцу 29 априла 1851 год. Отац му је био Живко Минић, терзија, а мајка Стана. Основну школу је свршио у Крушевцу 1869 год., јер онда у Крушевцу није било гимназије. Исте год. се уписао на Технички факултет у Београду. Од 1872 до 1874 год. свршио је ондашњи шумарски курс у Крижевцима у Хрватској. По свршеној школи пок. Вељa се вратио опет у Крушевац.

Због слабости није могао служити у својој струци, већ је добио место као наставник у Крушевачкој гимназији, где је служио као учитељ цртања, краснописа, певања и гимнастике, од 1874 до 1904 год. Као наставник и учитељ одликовао се својом уметношћу и великим успехом.

Пок. Вељa је радио у многим комисијама у којима се решавало о важним питањима ондашње пољске привреде, о варошким и грађанским потребама.

Још у 1870 год. радио је пок. Вељa на образовању Крушевачке певачке дружине, која је доцније добила назив „Цар Лазар"; био је доцније више година претседник те дружине, тако и у 1904 год. приликом освећивања друштвене заставе.

У 1883 год. основао је и Пољопривредну подружину у Крушевцу.

У 1897 год. основао је подружински расадник за производњење садница и калемова за народ. Он је онда изучио калемаре, који су ишли по селима и калемили воћке и лозу, а Подружина их је плаћала и контролисала. Приликом подизања нових винограда на америчкој подлози био је неуморан раденик у целоме округу.

У 1881 год. пронашао је једну машину, која је кидала зрна грожђа, издвајала шепурине, па је онда чисто зрно муљала.

У 1885 год. пронашао је машину за сортирање сирове шљиве, а у 1900 год. једну справу, која је на обичном бунару аутоматски испражњивала воду из кофе у један олук.

Пољопривредна и рукотворинска изложба округа крушевачког и земаљска изложба воћа, које су одржане 14, 15, 16, 17 и 18 септембра 1891 год. у Крушевцу, биле су дело пок. Вељe, уз припомоћ Подружине и вредних Крушевљана, трговаца, занатлија, а и чиновника.

Приликом подизања Косовског споменика у Крушевцу 1904 год. био је најактивнији члан ондашњег Комитета.

1894 год. радио је на томе, да се у ондаш. крушевачком округу уведе гајење свилобуба и прерада мехурака.

1895 год. подигао је заједно са члановима крушевачке Пољоприв. подружине данашњи велелепни варошки парк код касарне.

Као претседник Пољопривредне подружине увео је у праксу све опробане радове, прерорученe од практичара и стручњака домаћих и страних. Увек је он за своје чланове из места и околине најпре набављао оне алате, справе, семе и друга средства за успешан рад, која су онда била најбоља, као: плугове, прскалице, топове за одбрану усева и винограда од града, плави камен, маје за сирење млека и др.

Пок. Вељa имао је у Крушевцу своју угледну башту са најбољим и најранијим сортама грожђа и воћа, а увек угледан пчеланик са модерним и најсавршенијим кошницама, центрифугом за цеђење меда и апаратима за топљење воска и прављење вештачког саћа. Он је земљорадницима очигледно показивао што је било потребно.

Пок. Вељa се оженио Јеленом, ћерком пок. Тодора Стојановића, трговца из Ниша. Јелена му је родила троје деце, две ћерке и једног сина, Витомира—Витка — кога је он школовао за пољопривредника у Букову — Неготин —, а за трговца у најбољој школи у Бечу. Син Витко му је погинуо као ђак наредник у борби на Гукошу—Црни бор код Чачка.

Као грађанин пок. Вељa је био родољубив, угледан грађанин, врстан држављанин, ваљан супруг, нежан отац, поштен човек, искрен пријатељ и у свему способан раденик.

Од 1910 до 1913 год. био је претседник града Крушевца и ту је показао стручност и организаторску способност. Он је онда одмах од одбора тражио једног стручног инжињера ради премеравање целокупне општинске имовине. Онда је општинско поље премерено, ошанчено; гранично је камене постављено и убаштињење је извршено. Пок. Вељa још онда је покушао радити на канализацији, водоводу и електричном осветљењу вароши.

И ако је пок. Вељa био увек слабуњав, његова околина то није осетила, јер је стално стварао и радио.

За његове плодне и опште корисне јавне радове био је од највиших власти неколико пута одликован.

Последни рат био је судбоносан за пок. Вељу.

Непријатељске грубости према њему и према свима Крушевљанима, а и оскудица у животним намирницама и лековима, учинили су да стално оболи и да падне у кревет. Али је дочекао нашу победу.

Кад су биле последње борбе са нашим непријатељима у Крушевцу на дан 13 октобра, умро је 1918 год. после подне у 4 сата.

Тело пок. великана Велимира—Вељe—Виторовића предано је матери земљи 14 октобра 1918 год. у присуству родбине, јер због ратних операција нико од грађана није присуствовао погребу.

Његова жена Јелена која је још жива, подигла му је гробницу и споменик на крушевачком гробљу.

Нека му је лака српска земља, коју је жарко љубио и вечити светао помен у Српству за које је живео и радио.

Слава му!

Мајеровић.

Питања и одговори.

Одговор на питање Пољопривредне подружине из Сараорца:

Откупнина личног рада за недржавне, то јест бановинске и општинске путове разрезује се на темељу већ разрезане основне непосредне порезе, а према утврђеној табели у § 40 Закона о недржавним (бановинским и општинским) путовима

Број радних дана множи се са прописаним радним јединицама и са просечном радничком—дневничарском-надницом за дотичну годину и бановину.

Путни обавезници који имају теретна кола са запрегом или теретну стоку или теретне аутомобиле дужни су, на позив власти, доћи на рад са исправним колима. У овом случају надница од кола рачуна се као *три*, од двоколица и товарне стоке као *две* радничке јединице, а од аутомобила (теретног) као *шест* радничких јединица.

Општинске власти примају откупнину и у новцу, или сходно § 47 Закона о самоуправним путовима, односно § 8. Закона о изменама и допунама горе-поменутог Закона, предузимају потребне кораке за екзекутивну наплату дужних сума и евентуалну казну оних путних обавезника, који нису ни откупили ни сами извршили своју обавезу.

Драг. Д. Павковић
секретар Пољ.-шум. фак.

Питање: Какве је вредности грожђе звано: валандовски бели и црвени дренак. Молим за хитан одговор, како би могао пре бербе обележити ово чокоће које имам растурено по винограду, да би доцније с:секао калем-гранчице за 2.000 калемова.

Живомир Николић.
Село Бања, код Аранђеловца.

Одговор: Ово стоно грожђе, нарочито валандовски црвени дренак, треба размножавати свуда где може сазрети, а у границама пијачне потражње. Како је валандовски дренак врло позна сорта, то она не може сазрети у севернијим крајевима

наше државе, где су јесени кишне. У старим границама Србије гаји се у мањој мери и то на најбољим виноградским положајима и земљиштима, где може добро сазрети, нарочито ако је јесен лепа.

Пошто ви већ у вашем винограду имате засађену ову сорту, то ако она код вас добро сазрева, онда је можете размножити, јер се она на београдској пијаци засада још доста тражи и добро плаћа.

Божа Ђ. Ранковић.

Белешке

Култура шећерне репе у Славонији и њени непријатељи, од др Жељка Ковачевића. 60 страна са 8 слика у тексту. Цена 7 динара.

Култури шећерне репе у Славонији прети озбиљна опасност од разних штеточина и болести, које су се у последње време јако раширile. Та опасност, према оцени писца, толика је да може ускоро довести у питање гајење ове биљке у многим местима, нарочито откад се појавила репина пипа. Писац, као стручњак за штеточине и болести културних биљака, у овој књижици износи резултате својих запажања и огледа и даје упутства, како да се култура шећерне репе ослободи штета.

Књижица је штампана латиницом и може се добити од писца преко Пољопривредне станице у Осијеку.

Препоручујемо је оним својим читаоцима, које интересује култура шећерне репе.

Хигијенски патос „Корњача". — Поводом чланка којег је написао госп. Никола П. Јурковић, пос. и претседник сточарске задруге „Југомонтафон" у Марибору, у „Тежаку" на стр. 620, примили смо разне упите са стране наших чланова, пак зато надопуњавамо горњу белешку како следи:

Речени патос је један немачки изум којег је прекупила домаћа фирма Петар Ј. Миовић, крал. дворски ливерант, прво југосл. специјално предузеће за пољопривреду у Марибору и дала га патентирати у нашој држави.

У Немачкој и Аустрији не само да се патоси нових стаја израђују са „Корњачом" него и онај већ постојећи превлачи се са масом „Корњачом".

Ова се састоји из посебне масе, која се попут бетона растури по већ постојећем патосу од бетона, камена или цигаља. Њезина примена је врло једноставна и њу може да уз

односно упутство изврши сваки иоле окретан радник, посебно зидарски мајстор. Један квадратни метар ове масе кошта дин. 135.— постављено вагон Марибор.

Довољно је изградити га на самом лежају стоке.

Главно преимућство патоса „Корњача" састоји се у томе, што је овај апсолутно хигијеничан, топао и врло издржљив, тако да његова примена значи једну вишегодишњу инвестицију.

Са „Корњачом" је решен проблем стајског патоса, јер док је бетон такође издржљив и непромочан, прехладан је и зато нездрав и нехигијеничан, патос из дрвета је топао ну апсолутно нехигијеничан и мало издржљив пак зато и прескуп.

Пољопривредна књижница и читаоница у Крнулама, среза посаво-тамнавског. Пољопривредна књижница и читаоница у Крнулама основана је 1928. године под именом сеоска читаоница. У току исте године подигнут је дом за читаоницу.

1929. године скупштина чланова реши да прими правила Пољопривредне књижнице и читаонице, а од Савеза пољопривредних књижница и читаоница примљена је у чланство у почетку 1930. године.

Књижница и читаоница има следећи број чланова:

добротвора	3
утемељача	64
почасних	5 и
редовних	50

Има своју библиотеку са 200 књига пољопривредних и других. Од листова прима: Привредни преглед, Привредник, Политику, Подринске новине и Истину. Од часописа: Тежак, Здравље, Пчелар и Недељне илустрације.

Има свој намештај: клупе, столове, столице, слике и дипломе урамљене.

Има тамбурашки збор од шест чланова.

У току прошле и ове године одржано је неколико врло успелих предавања и то: из пољопривреде, које је одржао наш почасни члан г. Миливоје Лолић, срески пољопривредни референт; О туберкулози села, лекар Др. Мирослав Макевић; О болестима деце са пројекцијама, г-ца Др. Јелица Бресијанац и Др. Ружица Војићева. Предавања су увек била одлично посећена и учинила код чланова слушалаца одличан утисак. Свакога празника читаоница је пуна чланова, који проводе време читајући књиге и листове, и на тај начин су одвојени од кафане.

О божићним празницима и преко зиме управа читаонице приредила је неколико позоришних комада, пригодних

за село, којом је приликом посета била одлична. Приходи од ових забава дали су могућност да се читаоница допуни са још великим бројем књига и намештаја.

Читаоница је ове године први пут прославила своју славу Св. Кирила и Методија. Приређен је ручак за госте и чланове читаонице.

Ова читаоница иде сигурним путем напретку. Идеја да се ове читаонице оснивају, која је потекла од Срп. пољоприв. друштва, одлична је и добро би било да се све сеоске читаонице претворе у Пољопривредне књижнице и читаонице.

За свој напредак ова читаоница дугује много протојереју г. Милану Илићу и учитељу Милораду Гајићу, управитељу основне школе у Крнулама.

Миливоје Малешевић,
претседник читаонице.

Нашим читаоцима. Наш сарадник г. Коста Поповић, директор Ниже пољопривредне школе у Шапцу замолио нас је да у листу објавимо ову његову поруку:

„Поводом мојих стручних написа у разним нашим листовима стижу ми свакодневно писма, којима наши пољопривредници траже од мене обавештења по разним стручним питањима. *Сваки је добио до данас од мене одговор*, па ће тако бити и убудуће. Но молим само једно. Већина писама није досад садржавала барем марку за одговор. Тако се дешавало, да сам ја за свој велики рад (јер много писама добијам из целе наше Отаџбине) морао још *да плаћам и поштарину* и трошим *своју* хартију. Како ја од 1/X ове године нећу више бити на досадашњем положају, већ само пензионер, то молим све пријатеље да ово имају у виду. Писма нека ми се за неко време шаљу преко Тежака док не будем знао где ћу се стално настанити".

Објављујемо радо ову поруку нашег сарадника.

Оглашујте у „Тежаку"

Цене пољопривред. производа на дан 7 октобра 1931

Пшеница

Тиса I, до Бач. Градишта, 80. 1% . . . шлеп	180.—	250.—
Тиса II, Жабаљ-Тител 80, 1% . . . шлеп	178.—	246.—
Бегеј, 80, 2% . .	177.—	244.—
Банат, 79, 2% . .	175.—	240.—
Бачка, 79, 2% . .	174.—	238.—
Канал Тиса са Кулом, 80 2% . . . шлеп	177.—	244.
Канал Дунав са Црвенком 79, 2% . . . шлеп	173.—	236.—
Србија Дунав, 77, 3%	170.—	230.—
Срем, 78, 2% . .	170.—	230.—
Србија и Босна. Сава, 77, 3% . .	169.—	229.—
Бачка Горња, 80. 1% . . . вагон	175.—	235.
Бачка доња и Сомбор, 79. 2% . . вагон	170.—	235.—
Банат, 79, 2% . .	170.—	235.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3% . . . вагон	165.—	225.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3% . . . вагон	165.—	225.—
Куманово, 77, 3% .	165.—	225.—
Косово, 75, 4% .	165.—	225.—
Срем, Славонија и Хрватска. 78, 2%	165.—	225.—

Кукуруз

Бегеј . . . . промпт	98.—	105.—
Тиса	100.—	106.—
Дунав Србија, .	98.—	105.—
Узана пруга, бели .	107.50	112.50.—
Дунав Банат . .	98.—	105.—
. Бачка . .	98.—	105.—
. Срем . .	98.—	105.—
Сава	98 —	105.—
Гл. пруга Срб .	102.—	110.—
Сремски, утов. ст. .	102.—	105.—
Пар. Иђија . .	101.—	104.—
Панчево лађа . .	100.—	105,—
Банатски. утов ст. пар. Вршац	90.—	96.—
Београд паритет .	107.50	112.—

Овас

Српски пар, Београд	145.—	150.—
Бачки . .	148.—	152.—
Сремски . .	140 —	150.—
Македонско-Косовски	120 —	135.—
Узана пруга	130.—	140.—
Сремски	130.—	140.—

Јечам

Барањски 56/66. . .	170.—	190.—
Македонски , . . .	90 —	100 —
Гл. пруга	115.—	130.—

Пасуљ

Србијан, 3.2% са врећом	180.—	195.—
Бачки егализован . .	190 —	195.—
Сремски, . . .	190.—	197 50
Бачки 2%.	185.—	195.—

Суве шљиве

Обична гарнитура ,	365.—	375.—

Ораси

Узанс српски .	330.—	360.—
„ босански . .	320.—	350.—

Равно

Црни лук	160.—	210.—
Мекиње вагон Београд. са врећом	95.—	105.—
Кромпир	90.—	120.—
Купус	95 —	120.—

Стока и сточни производи

Свиње тешке, зреле .	10 —	10.50
„ средње	8 —	8.75
„ лаке , ...	8.—	8.50
„ мршаве . . .	7.—	9 —
Волови и бикови I класе	6.—	6.50
„ „ II „	5.—	5.75
„ „ III „	4 —	4 75
Краве I класе, . . .	5.—	5.50
„ II	4.—	4.75
„ III	3.—	3.75
Овце	2.50	3.—
Маст	13.—	14.—
Сланина усољена. .	12.—	14.—
Млеко овче	3 50	4 —
„ кравље . .	2.75	3.—
Живина	11.—	12
Јаја.	70.—	
Ратна штета . .	300.50	301—

Записници.

27. седнице Управног Одбора С. п. д., држане на дан 1 јула 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни гг. п.-претседник Д-р. Т. Митровић, чланови: В. Матић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, М. Николић и Д. Спремић и гости: М. Дуњић и Ј. Радивојевић редовни чланови.

Претседавао п.-претседник г. Д р. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 442) Прочитан је и усвојен записник 26. седнице Управног одбора.

II 443) Прочитан је записник 2. седнице Надзорног одбора, из кога се види, да је извршен преглед рада друштвене Управе за друго тромесечје о. г. и да је нађено стање исправно.

III 444) Примљен је знању записник 26. седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 26. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

445) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

446) Да се усвоје предлози бр. 234, 235 и 237, који се односе на привремена кредитирања.

447) Да се по предлогу бр. 236, откупи од Пољопривредног живинарског друштва 9 куб. метара грађе за 2000 динара.

448) Да се по предлогу бр. 238, тражи преко среског начелника, да стара управа Подружине у Бијељини, плати дуг.

449) Да се усвоји предлог бр. 239 и да се претставке подружина у Крњеву и Бабушници, у чијим је околинама летина потпуно уништена градом, препоручи Министарству пољопривреде за хитну помоћ. У исто време понудити Министарству на откуп семе мухара, ради раздавања пострадалим од града.

V Прочитан је записник 26. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

450) По предлогу бр. 111, да се одговори фабрици Хајд, да су јој сортирачи стављени на расположење зато, што не раде добро и не одговарају опису.

451) Да се усвоји предлог бр. 112, и од понуђача тражи мустра семена и цена.

452) Да се по предлогу бр. 113, набави 600 кгр. дуванског екстракта у кантицама по 5 кгр.

VI Прочитан је записник 26. седнице програмског одбора, па је одлучено:

453) Да се по предлогу бр. 98 повећа помоћ за изложбу Подружини у Сврљигу са 1000 динара.

454) Да се усвоји предлог бр. 99 и молиоцу замени аутоматска прскалица са пресом за сађе стим, да разлику плати ако је буде било.

455) Да се прими знању извештај Инспектора о прегледу подружина у Куршумлији, Нишу, Г. Милановцу, и усвоји предлог бр. 100 о мерама које треба предузети за осигурање друштвене и подружинских имовина код подружина у Куршумлији и Г. Милановцу.

456) Да се усвајају предлози бр. 101 и 102 и Подружини у Вишеграду да 1000 дин. у роби ради прирећивања калемарског курса, пошто одустаје од држања изложбе.

VII Саопштења и предлози.

457) По позиву Трговачке коморе, да се упути претставник на седницу стручног савета, одлучено је да иде п.-претседник г. Др. Т. Митровић.

458) Прочитан је позив на IV Југословенски конгрес трезвености, па је одлучено да на конгрес иде г. В. Матић.

459) Прочитан је позив Земљорадничке кредитне задруге у Александровцу Кр. на освећење задружног дома. Одлучено, да се пошаље телеграфска честитка.

460) Г. Б. Ранковић саопштава, да је са г. Д. Спремићем израдио програм за воћарски конгрес. Одбор усваја програм стим, да се објави тек онда кад се осигурају материјална средства.

Са овим је седница закључена.

СЕМЕ ОЗИМОГ ГРАШКА

одгајено на државном добру БЕЉЕ, може се добити код

Српског Пољопривредног Друштва

по динара 3,50 килограм, на 100 кгр. а на мање по Динара 4.– килограм.

ВОЋКЕ КАЛЕМЉЕНЕ

све врсте продаје воћни Расадник
ЂУРО ПАЖИТНАЈ, ГЛОЖАН
(Бачка)
Тражите беспл. ценовник. 2—1

ШТАМПАРИЈА
М. ЦВЕТКОВИЋ

Прима на израду све штампарске послове по умереној цени.
Београд Војводе Глигора 62
Телефон 23-1-78

Ценовник

Јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг дакн, без точка, за орање воћњака и винограда	360.—
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“	750.—
„ „ 4 „Комет“	850.—
„ Саков Бр. 7	850.—
„ „ „ 8	950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5.	750.—
„ „ „ „ колицима U. W. 5	850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak)	600.—
„ „ „ E 6. са једним точком, лак,	450.—
Ливадске дрљаче — ланчане	880.—
Дводелне дрљаче — њивске средње 300.— теже	400.—
„ „ преламаче „Монахиа“	500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње	550.—
Ваљак троделни, цео од метала	1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди	2.750—
Крушач за један клип, без ветрила 700. за два кл.	
са ветром	1.500
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење	500.—
„ „ за сламу и шашу 1100.— и	1400.—
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр .5, 5200 и Бр. 6,	6800.—
„ HEID бр 1/1 — обични	2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2	3000.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I	3100.—
„ Heid сортирачи Бр. V I 4500.— Бр. XXV/III	8300.—
„ Mayerovi на зупчанике Бр. Ia1/2 обични	2000.—
Ебулиоскоп (Малиган) ориг. француски дин.	950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „	1.100.—
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.—	1600.—
1800.—	2700.—
Семе озимог сточног грашка	3.50
„ инкарнатске детелине	15.—
„ озиме грахорице	5.—
Сумпор у шипкама за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту	22.—
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр,	70.—
KALI METABISULFIT у кристалу	24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог	700.—
Желатин за бистрење вина црног	50.—
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање	1.—
Калијева со 40%	2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“	2.—
Тегле за конзервисање од 1/2, л 1. и 2 литра Дин. 12.—	
14.— и	20.—

Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига

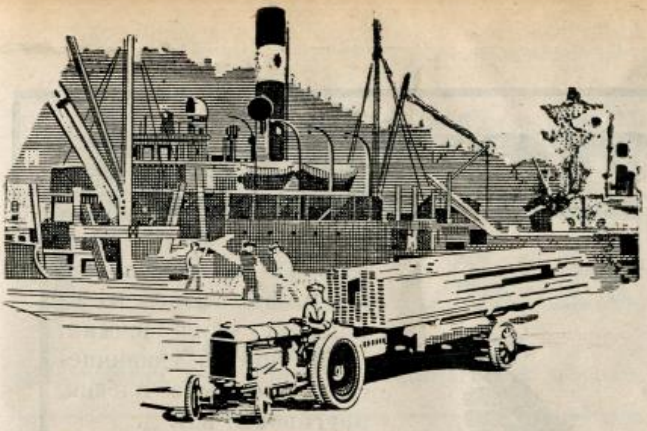

Фордсон и Индустрија

Индустрија је
главни фактор све-
та. Она је моћ, која
дозвољава трговини, да за-
довољава потребе човечанства.
Сада имадемо средство, које помаже
индустрији, да иста може удовољити за-
хтевима трговине. То средство се састоји из
једног једноставног јединственог строја: Форд-
сона, који се сада употребљава по целом свету. За
половину употребљеног времена и за пола трош-
кова он даје двоструки приход Форд-
сон извршава све послове: отпрема
робу, тера дизалице, елеваторе,
окретаљке, вуче дрва, товари,
тера циркуларну тестеру
и т. д. . . . све најве-
ћом правилношћу
и изненађујућом
штедљивошћу,

Fordson

LINCOLN Ford Fordson

AIRCRAFT

ПОРЗОЛ

је најбоље средство за запрашивање семена пшенице, ражи, јечма и воби против главнице-сњети, снежне плесни, пругавости и т. д.

Пољопривредници!

Ако употребите ПОРЗОЛ добићете већи и здравији жетвени принос, уштедите 15 — 20% у семену и радној снази.

ПОЉОПРИВРЕДНИЦИ који су прошле јесени семе пшенице запрашили ПОРЗОЛОМ, добили су врло добар жетвени принос, без и једног класа главнице и сада добијају најбољу цену.

Тражите цене и упутства на адресу:

„БИЉАНА" А. Д.

Телефон 20-380 БЕОГРАД Пошт. фах 423

ПОРЗОЛ СЕ МОЖЕ ДОБИТИ КОД СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гаврила, 62 Тел. 23-1-78.

Ослобођено поштарине
Реш. Мин. Пошта и Тел. бр. 17306/24 год.

Бр. 21. Београд, 1. НОВЕБРА 1931. год. Год. 58

...тска Библиотека Беог...

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

Позив

Српско пољопривредно друштво прославиће 12. новембра о. г. своје Крсно име **Светог Краља Милутина,** у своме Дому у Немањиној ул. бр. 15.

Водоосвећење и сечење славског колача извршиће се у $9^1/_2$ часова.

Позивају се сви чланови Друштва и Подружина, као и пријатељи Друштва и пољопривреде да посете славу.

Примање гостију трајаће до 13 часова.

САПУТА ПО ХЕРЦЕГОВИНИ.*

Овога пута дала ми се ретка прилика, наишавши на једног врло напредног пољопривредника, г. Мехмед Алију Хаџића, трг. из Коњица. По сазнању за мене, преко Управе Пољопривредне школе у Бутмиру крај Сарајева, где сам једну сушницу истог типа у пр. год. подигао, писао ми је Мехмед Алија Хаџић, трговац мешовите робе из Коњица, још априла мца. тек. год., питајући ме: да ли бих се примио и под којим условима, да дођем у Коњиц, саградим сушницу и са којом ценом? У своме одговору поред осталог казао сам:, Да ја те ствари не предузимам из више разлога, поред вишеструких послова на свом поседу, располажем и са 15.000 чокота винограда, који нарочито не допушта моја дужа отсуства. Моја присутност, (па ма се и више сушница дизало на једном месту) потребна је свега десетину дана, после чега се журно враћам на имање, од кога специално живим. Од 1911 године када је горњи модел поникао у Чачку, а 1912 год. преудешен, допуњен и усавршен, који је донео жељене резултате и несумњиве користи, како појединцу—произвођачу, тако и целокупној привреди, на коме сам лично радио као мајстор, до данас подигао сам већи број таковић сушница при пољопривредним школама, окружним и среским расадницима, воћар. земљорад. задругама, као и код приватних лица широм наше простране Краљевине. Руковођен љубави према умножавању ове усавршене, али доста сложене и комплициране сушнице, ишао сам свуда. без осврта на жртве — чинећи једну дужност.

Према изложеном ставићу се и вама на расположење с тим, да платите проведене дневнице на путу и послу (које су увек скромне) као и подвозни трошак, и ствар је у реду". Тако је гласио мој одговор г. Хаџићу. Накнадним тражењем његовим, послао

* Поводом мога бављења у Острожцу, при скоро основаном расаднику Приморске Бановине, ради подизања сушнице система Д-р Стојковића.

сам му читку и прегледну табелу целокупног материала, шта све има да припреми до ситница и заказао свој долазак за недељу 21 јуна тек. године.

До Сарајева искористио сам ноћну хладовину, одакле сам посматрао околину, која је ипак једноставна. Остављајући за собом Иван планину, воз је вијугао на домак Коњица. Како уздигнуте, голе литице необично падају у очи човеку, који овде први пут долази, са својом мало чудном појавом у јуну месецу, са белим мањим и већим наметима снега, који у његовим падинама горе лежи укалупљен и слеђен, а по казивању мештана он често пута и нови снег сачека.

Под тим зелено-белим висовима лежи омања варош Коњиц, која броји око 8000 становника, кроз коју тече као суза бистра Неретва.

Варош је једва смештена с обе стране реке по дужини, јер се на обе стране уздижу стрми таласи са испрекиданим парцелама винограда, који су тада били већ четврти пут окопани, чинећи нарочито леп утисак на човека који виноградари. Парцеле, које нису под виноградом, сачињавају већим делом стрна жита, ређе кукуруз, разно мање и веће воће, пашњаци и ситна шума, те све скупа отвара живу панораму.

Котлина Неретве свуда је тесна и уска, те не пружа изглед оних плодних њива и равница, како се то око наших већих река, а нарочито у Поморављу виђа.

На станици у Коњицу сачекао ме је Мехмед-Алија, где смо сели попити кафу и измењали по коју реч. Затим сам предложио да се морамо дати одмах на посао ради кога сам дошао. Прихватио је. Отишли смо до његове радње — дућана. Захтевао сам мајстора — шлосера, да му дам цртеже и обавештења за изградњу гвоздених делова за сушницу. Послао је одмах дечка по мајстора, кога је по мом налогу био већ раније ангажовао. Потом, како је било већ подне, отишао је својој кући на ручак, а ја у суседну гостиону. За ручком добио сам црно вино

одличне каквоће, по коме сам закључио да у њиховим виногадима преовлађује „скадарка“, на чијим високострмим теренима одлично успева, а вино чини меким и питким.

У 2 ч. по подне дошао је к мени Хаџић и знајући да сам виноградар понудио ми је да обиђемо његов виноград. Ја сам се јако интересовао, а воз за Острожац, где ће се сушница дизати, имали смо тек увече у 7 30. Кренули смо полако, јер је било и близу, а и времена на расположењу. Односно сушнице успут рекао ми је само толико, да је предузео исту да подигне за рачун Бановине у острошком расаднику. Претресајући разна питања, није се још издавао, да ми ма шта детаљније о себи рече, ваљда одлажући то када будемо на терену. Тако сам ја још увек мислио да говорим само са једним варошким трговцем.

Пролазећи поред једног детелишта, лепе, чисте и ужутеле пшенице, поред које беше један млад, омањи крушчар — рече ми, да је то његово. Погледао сам то онако површно, јер иза тога, падало је у моје очи друго, привлачније. Долазимо пред један повећи комад, под ретко виђеним воћњаком, који броји 400 ком. кајсија у трећој и четвртој год., које су биле правилно у троуглу на прописм отстојању посађене — доста бујне и већ породиле. По младом воћњаку био је засејан кукуруз, кога су баш тога дана Муслимани огртали. Земља шљунковита, црвенкаста иловача — местимично кречна. Стали смо. И пре него што бих запитао, и ако сам слутио, рече ми, да је и то такође његово. Интересујући се, да ли је лично упућен у ове ствари или има нарочито стручно лице које плаћа, приметим: — „Како видим земљиште је испод доброг, док кајсија захтева бољи квалитет земље, али насупрот томе, воћке су Вам и поред своје особине сувише бујне.“ На то он рече: „Е мој пријатељу, поред велике количине стајског, добиле су као допуну и вештачког гноја“. Из овога се могло доста видети.

Изјавим своје нарочито допадање и скренем

пажњу, да кајсија, чији је плод деликатес, те зато скоро и најскупље воће, има ипак својих потешкоћа, нарочито ако јој се не посвети довољно пажње у нези, и ако земљиште не одговара њеним захтевима, добије често смолоточину, па и друге незгоде наиђу, ради чега је неопходно да одмах набави Тодоровића или Никетића „Воћарство". Приметивши моју искреност додаде:

„Не могу рећи, да сам потпуно спреман за борбу, али се стално учим, радећи и читајући, и надам се да ћу успети. — Имам већ Тодоровића I део." Заинтересујем га II делом, у коме стоји целокупна одбрана од болести и штеточина.

Кренемо у виноград. Морам искрено рећи, овде сам му позавидео. Виноград је колосалан на америчкој подлози, који је у 5-ој и 6-ој години. Рад одличан и необично напредан. Тачке јаке од 2 мет. високе, преко чије се дужине изнад веза повијају врхови на 50—80 см. још незаломљене лозе. Што је најглавније, ту је заступљено преко 25 најодабранијих и најфинијих стоних сората. Познавале су се по листу и лози. На моје питање, какве је резултате дала „смедеревка" у грожђу? „Доста одбра, али на њој још вршим експерименте" одговорио је. — Не видим Вам „белу адакалку", то је такође луксузна сорта — да ли је имате? „Та сорта није ми заступљена. Када сам по рату разгледао изложбу грожђа у Срп. пољопривр. друштву у Београду, закачило ми се око и за њу. Али, изгледало ми, да има доста танку и слабу покожицу, те није за транспорт. Могуће да је била давно убрана, те ми је жао, ако се будем у том преварио."

Како смо се налазили код „ћилибар дренка" запитао је: „Како вам се свиђа овај „краљев дренак — афус али"? Било ми је мало незгодно да му против речим, али сматрао сам за дужност ипак да му дам чисту ситуацију.

— Што се ове сорте тиче, она стоји међу најбољим. Поред одличног квалитета грожђа, има још и

ту предност, што је покожица јака, пуце чврсто те издржи дуг транспорт. Ви сте, како ми рекосте, добили калем гранчице тамо из наших крајева, па наравно и њу под тим именом. Још тада, па све до пр. године били су побркани појмови у називу те сорте, када је стручњак Г. Никола Ж. Петровић, инспектор Министарства пољопривреде расветлио то питање, — приказавши слику и објашњење у Пољопривредном календару. То је дакле „ћилибар дренак" или на турском „афус-али",

Имате ли Ви Пољопривредну подружину?

—„Имали смо, коју сам основао и био њен претседник, али на жалост није могла да живи."

— Штета је то велика, што је несумњиви знак, да овд. околина није још дорасла за економско напредовање.

Као што видите већина још спава, одврати Хаџић.

— Требали бисте у том правцу и даље радити.

Спазио сам у близини оргинал „краљев дренак што је олакшало да се повуче јасна линија између ове две сорте. На моју примедбу, да се могло нешто раније извршити заламање, објашњава о концентрацији шећера у грожђу са више листа на лози.

— Ви сте збиља лично врло добро упућени у пољопривреду. Свакако имате пољопривредну школу?

„Не, моја школа је мала, али је рад велики. Имам виногр. воћарски курс и затим сталну праксу. Све што видите воће и лозу, а видећете тек код куће и воћно растило, — све сам то својом руком калемио — окулирао. Имам сва дела од најбољих виноградарских стручњака, а уз то и овај свакидањи потсетник и путоказ, вадећи из џепа „Тежак", кога сам вели баш јутрошњом поштом добио".

Около винограда окалемљене одабране сорте бресака.

Најзад разгледам подрум са врионицом и потребним справама.

Како му је виноград на доста узвишеном терену те грожђе за извоз мора да спушта у корпама на коњима,

које се приликом преноса гњечи и квари, то је поручио жељезну жицу да постави ваздушни пренос грожђа из винограда на коњичку станицу.

Било ми је све јасно.

Гледао сам нарочитом симпатијом овог вредног, и напредног човека, без стручне школе, али пуног пољопр. пионира.

По свршеном послу на сушници и при мом повратку, пратио ме на станицу. На опомену возовође за полазак, стиснуо ми је руку рекавши:

— „Драго ми је особито, што сам провео ово кратко време у друштву једнога „Шумадинца," са којим сам се лепо разумео и допунио. Знања и посла не може бити много. Хвала, и срећан Вам пут."

Локомотива захукта и воз крену.

Размишљајући о овом савременом човеку, имајући у виду простор листа, додирнуо сам само ова два главна момента (иако би се о њему имало више писати) са жељом, да ово послужи читаоцу — пољопривреднику као пример, нека би они пољопривредници, који су у близини већих градова, применили гајење кајсије. Нека узму баш овај случај и помноже 400 ком. дрвета, рачунајући кроз пар година свако по 50 кгр. рода. Укупан принос нека се помножи са средњом ценом од 8—12 дин. по кгр., како се кајсија у Сарајеву продаје. Овде се мора заћутати, а бројке ће говорити.

Најзад још нешто као битно правило.

У својим назорима нисам мислио рећи: неуморно ради, сади и подижи све од реда и на сваком месту. Без претходне стручне спреме било своје, или пак позајмљене од другог, не може се данас ништа са *успехом* предузимати у пољопривреди. Неупућен човек чиниће грешку за грешком из незнања, у чијем се послу грешке највећма осећају. Пример: посадимо ли воћку у земљиште које не одговара њеним захтевима, ићи ће слабо, лагаће човека десетину година са надом да ће кренути. На крају разочарање. Изгуб-

љена једна деценија. Дај нешто друго, па ако се ради напамет, десиће се слично понова. Да ли се у том случају може опстати?

Да ли се могу задовољити потребе државе, личне и своје породице? Време неће да зна да ли смо спремни да га сваког дана дочекамо и испратимо. Време је ново и хоће нове људе. Неупућени морају пасти и бити немилосрдно прегажени.

Пашће понека примедба. О каквој спреми говорити, кад већина од нас нема ни целу основну школу, а стручна знања добијају се од нас далеко, на факултетима.

На први поглед изгледа тако. Али када се мало боље погледа и с лица и наличја излази јаснија и виднија слика. На пр. студенти пољопривредних наука, пре него ступе на факултет знају врло добро, да тамо стечена знања имају непосредно пренети на широке слојеве сеоских маса, и најзад бити његови први учитељи само пошто са праксом буду упознати. Ти људи са највећом љубави врше своју дужност, живом и писаном речи, али је питање колико нас има што видимо и познајемо њихове радове.

Последњи је моменат за оснивање пољопривредних подружина, земљорадничк. задруга разног типа у најширем обиму, а понајпре књижница и читаоница у сваком селу То би били универзитети за широке масе сеоског, радног народа.

Мил. В. Петронијевић
члан управе чачан. Пољ. подружине.
Атеница—Чачак.

Ратарство.

Јесењи пиварски јечам.

Неки пољопривредници из околине Шапца сејали су прошле јесени јесењи пиварски јечам, *Чермаков дворедац*.

Тај јечам дао је 1931 године ванредан принос од преко 30 метричких центата по хектару.

Илија Малешевић, пољопривредник из Мајура (код Шапца), донео ми је мустру свог јесењег јечма дворетца. Истражио сам ову мустру и нашао да је то ванредно лепа роба. Боја зрна је бела. Зрно је облостог облика и крупно. Тежина хиљаде зрна износи 48 грама, што се сматра као крупна роба. Љуска зрна није груба, већ доста фина. Пресек је код већине зрна брашнав. Хектолитарска тежина 68 килограма, што се смара као тешка роба, јер се за пиварску робу прима јечам и са тежином од 65 килограма. Све у свему, истражени јечам пружа слику врло доброг пиварског јечма. А ако се узме у обзир још и велики принос, то отуда произлази, да је вредно овај јечам сејати и ја препоручујем нашим пољопривредницима да то учине.

Јесењи пиварски јечам треба сејати на бољој земљи. Најбоље је да се сеје иза гнојеног кукуруза, репе или иза кромпира. Земља се припрема као и за пшеницу. Семена треба око 120 килограма по хектару. Сетва се изводи исто као и сетва пшенице. Семе — разуме се — треба да је чисто. И семе јечма (сваког јечма без разлике је ли пиварски или обични) *мора се* као и семе пшенице пре сетве *опрашити порголом*. Порзол уништава једну опасну болест јечма звану *црвен* или *хелминтоспориум*. Јечам од ове болести много страда, и због ње даје мале приносе и мршаво зрно. Ако се пак семе праши порзолом, онда се та болест не појављује.

Јесењи пиварским јечам има још и ту добру страну што дозрева врло рано, много раније од пшенице, па се може са земље рано подићи, и после јечма може се сејати још нека зелена пића. Ако је пак у јесењи јечам посејана црвена детелина, то се ова врло рано ослободити јаке сенке и зато ће се развити до лета врло добро. Све ове користи од гајења јесењег пиварског јечма такође нису за потцењивање.

Остало што је потребно знати о пиварском јечму ја сам у ранијим својим написима опширно описао. Све то вреди и за јесењи пиварски јечам.

К. Поповић.

Прва пролећна сточна храна.

Идућег пролећа биће велика оскудица сточне хране. То је сасвим сигурно. Јер због овогодишње велике суше сена скоро и нема. Сточна репа остала је врло мала. Кукурузовине ће такође бити врло мало, а и то што ће бити испрала је ова јесења киша тако, да су остале само стабиљке и поцрнело, огрцано лишће. Због летошње суше није било довољно зелене пиће, па су већ летос начети и пластови

сена. Немамо ни сламе ни плеве за сточну храну, јер су јара жита ове године скоро потпуно подбацила. Довољно имамо само пшеничне плеве и сламе. Оштра пшенична плева (ове године због суше оштрија но иначе) биће зимус нашој стоци главна посластица. Зла времена претстоје нашој сиротој стоци. Зато треба да се побринемо како би јој што раније у пролеће помогли. То се и може.

У последње време води се велика реклама за разне пиљне биљке, чије је дејство чудотворно: да доспевају тако рано, док је по нашем знању скоро још снег на пољима; да дају неколико откоса годишње; да јако гоје стоку; да ванредно поправљају земљу — и т. сл. — Све те рекламе веома су претеране. Претераније само су још *цене семена тих биљака*, за које се често пута тражи 6 до 10 динара за килограм. Кад се још узме у обзир, да таквог семена треба каткад до 100 килограма по хектару, онда пољопривредник само уздахне и — такве биљке не сеје. И не греши.

Јер, ми треба да смо с тим начисто, да ми имамо свега пет пиљних биљака, које могу задовољити све наше потребе и у свима приликама, и у свима крајевима. То су: *луцерка, црвена детелина, инкарнатка, сточна репа и кукуруз*. Ко се побрине да гаји ове биљке — тај никад неће осетити оскудицу сточне хране, особито ако још поред њих буде неговао и гнојио своје ливаде и пашњаке. На жалост ми смо још врло далеко од свега тога, и само због тога могуће су код нас и редовите гладне године за стоку. Ни ово моје писање неће за ову годину много помоћи нашој стоци. То је само савет за будућност, *а за пролеће потребна нам је хитна помоћ*. И те има! Ево неколико савета како да се помогне.

1) Гнојење ливада и пашњака. Ко има оцедне и од поплаве сигурне ливаде и пашњаке, нека их ове јесени добро подрља и нагноји сточним гнојем, а по могућности и залије гнојницом. Ако је материално могућан, нека по њима поспе и до 300 килограма вештачког гнојива нитрофоскал-руше по хект., па ће упролеће имати много ранију пашу, него што би имао ако то не би учинио. Зелена травица упролеће, и ако није велика, ипак је веома хранива. Она је управо лек и мелем за стоку, која је преко зиме постила о плеви и кукурузовини.

2) *Паша на житима.* У нашем је народу обичај да се стока упролеће пушта на жита. То је за стоку врло добро, но није за жито. Али ако је нужда, мора се. За идуће пролеће мора се за нужду посејати житом нека њива *намењена баш за то да се опаса*. За тај посао треба узети најбољу њиву, и засејати је нешто гушће но обично. Жито даје прву пролећну пашу, па ће такво жито одлично помоћи, док не стигну друге пиљне биљке, а после може се та њива или

преорати и засејати другим усевом, или пак може се жито оставити да узри. Биће га без сумње мање, али ипак нешто.

3) *Сејање слачице, репице* и *огриштице.* Ове биљке гаје се код нас доста ретко, и то увек ради семена за добивање уља. Но оне су и одличне пиљне биљке, које су једине што стасају заиста врло рано упролеће, пре од луцерке. Оне заиста могу прве да се косе и да испуне оно међувреме док не стигне луцерка. Зато би ове биљке требало посејати сад одмах и на доброј земљи. Семена доста је 15 до 20 килограма по хектару.

Ове биљке требало би и иначе увести у плодоред, јер се уљевита семена могу добро продати, и јер су све оне одличан предусев за пшеницу.

Изнео сам овде из искуства оно што би заиста била *прва помоћ.* За све друго већ је касно.

К. Поповић.

Биљне болести и штеточине.

Болест „рђа" на лишћу шљиве.

Животије Марковић земљорадник из Драгошевца (Јагодина) упутио је Српском пољопривредном друштву лишће шљиве на чијем се наличју налази једна мрко црвена, прашњава навлака. Тражећи објашњења о природи овог чудног праха питао је, шта се може предузети да се ова ненормална појава на шљиви, која повлачи прерано отпадање листа, отклони.

Прегледавши послато лишће установио сам да онај мрко црвенкасти прах на наличју сачињавају споре (семечице) гљивице готованке (Puccinia pruni), која изазива на шљиви болест познату под именом „рђа". Ова готованка гљивица развија се у унутрашњости лишћа, а на наличју само производи своје споре, органе како за расејавање у току лепог времена тако и за презимљавање.

Лишће шљива бива заражено у току лета, некад раније а некад доцније. Први знаци болести, који откривају присуство гљивице у унутрашњости листа, јесу ситне, скоро безбојне пегице у врло великом броју, расуте без реда по целој лисци. У оквиру тих пегица развија се готованка, која уништава лисно зеленило и тиме умањује рад листа око прераде биљног сока и стварања шећера. Обично у току августа почиње да се јавља онај мрко црвенкасти прах. А доцније, у току септембра, боја праха постаје потпуно црна услед развића зимских спора, које су црне боје.

Лишће заражено рђом, поред тога што губи великим делом своје зеленило, отпада пре времена, често пре него што је и сам плод обран. Због тога ова болест утиче неповољно на дозревање плода, на његову величину и садржај шећера и уз то слаби целу воћку, јер је много раније лишава органа (лишћа), који су неопходни за справљање биљне хране. У случају јаке појаве рђе, цветање и заметање плода је увек слабије наредне године. Али услед позније појаве, рђа у нашим крајевима никад досада није доводила у питање сам живот шљиве, као што то чини у појединим годинама болест црвена лисна пегавица (пламењача). Ипак она је довољно штетна да би се наш воћар бринуо о њеном сузбијању.

Мере одбране. — И ако готованка глувица, проузроковач рђе, има и своју прелазну хранитељку, ипак се не може помишљати на уништавање ове хранитељке, јер би тај посао, иако би био изводљив, необично много коштао, те се не би исплатио.

Заоравањем лишћа не би се такође постигао какав осетнији резултат, јер се зимске споре расеју највећим делом пре него што лист опадне. Остаје као једино средство борбе: *непосредна заштита лишћа од заразе применом прскања.* Бакрене чорбе, које служе за прскања винове лозе, имају одлично дејство и противу рђе. Испрскано лишће бива заштићено од болести, само ако је прскање обављено пре него што се зараза десила. Али на жалост, ова прскања су доста скупа, те их ја могу препоручити једино за млађе шљиваке, где се, уосталом, постизава и најпотпунији успех. За ова прскања довољно је и једнопроцентни раствор плавог камена (1 кгр. на 100 литара воде) неутралисан кречним млеком. Прво прскање треба да буде извршено на две недеље пре појаве оних безбојних пегица на лишћу. Друго и треће имало би се извести у размаку од по 2—3 недеље. Овако благовремено извршеним прскањима можемо са сигурношћу спречити заразу и појаву рђе и тиме заштитити шљиву од штетних последица, које ова болест за собом повлачи..

Др. Млад. Јосифовић.

Ветеринарство.

Мртве кости.

Из постављеног питања да се закључити, да се у томе случају ради о једној мртвој кости на десној предњој кичици. Како сопственик сам тврди болест траје већ годину дана.

Пошто се слични случајеви појављују врло често код наших коња и пошто се на њих обраћа и сувише мала пажња и ствар узима и сувише олако, није на одмет да се мало дубље позабавимо тим питањем, јер врло често могу поједине мртве кости довести грла до потпуне онеспособљености.

Свакој мртвој кости претходи једно запаљење покоснице која може да буде или последица нагњечења, ране, једног становитог притиска на дотични део кости и т. д., или секундарно прелазом запаљења од суседних меснатих делова или кости на саму покосницу.

У самом почетку болести покоснича је унеколико јаче црвена услед велике количине крвних судова, топлија је. Других знакова обично нема. Траје ли болест дуже и није ли предузето никакво лечење, онда нестане тог црвенила, али је зато покоснича одебљана, често неколико мм. и чврсто спојена кошћу. Сада отпочиње стварање једне коштане масе, коју ми називамо мртва кост.

Најчешћи проузроковачи мртвих костију јесу механичке повреде, нарочито на оним деловима тела, где кост није заштићена, као на пр. на ценаници, кичичној кости и т. д. Дали је узрок мртве кости, односно запаљења покоснице једна повреда, да се врло лако утврдити, јер се у томе случају морају налазити трагови повреде на дотичноме месту.

И старост игра при стварању мртвих костију једну важну улогу. Најчешће наступају мртве кости код младих грла до 6 година старости. Тиме није речено, да се не могу појавити и код старијих грла.

Неко време преовладало је мишљење, да је та болест наследна. Унеколико и јест, али не у томе смислу како ми замишљамо наследност. Запаљење покоснице могу изазвати и истегнућа зглавкових веза. Ови процеси се најчешће појављују код оних коња, који имају неправилан став ногу. Баш тај неправилан став ногу изазива истегнуће и запаљење веза и везица и коначно покоснице, те само из тога разлога би се могла ова болест сматрати као наследна. Због тога не би требало грла са неправилним ставом ногу припустити за приплод. Ждребе не би наследило мртве кости али би наследило неправилан став ногу.

Код тешких коња је појава мртвих кости ређа, али је зато код племенитијих коња, јахаћих и теглећих готово на дневном реду.

Утврдити болест у самом почетку је за лаика врло тешко. Зато и бива, да болест узима маха, не лечи се, стање се погоршава, док једног дана грло не зарамље и сопственик увиди, да је посреди једна болест и да ту болест треба лечити. Није редак случај, да се мртва кост развије без икаквог хрмања.

Мртве кости могли би поделити у две групе: у шкодљиве и нешкодљиве. Шкодљиве су оне, које се развијају у близини зглобова или на самом зглобу или у близини тетива и које изазивају тешка храмања и неспособност дотичног грла за рад. Нешкодљиве су оне, које ништа не сметају грлу али сметају оку и кваре леп изглед коња и смањују његову куповну вредност.

Иако је храмање у већини случајева, излечиво ипак морамо при постављању дијагнозе бити врло опрезни. Јер често се храмања поврате после првог јачег напрезања, нарочито код оних коња, који поседују неправилан став ногу.

Лечење: *Најважнији је услов за успех лечења, да се грло поштеди од сваког рада.* У почетку болести применити прва 5 – 6 дана ладне облоге или ладна купања, доцније прећи на топло влажне облоге. У даљем току болести примењивати свакодневно утрљавање и масирање болесног дела живином или јодном машћу, након чега намегстити добро натегнути завој. У старијим случајевима покушати са оштрим мастима, тачкастим горењем или комбиновано - горење и утрљавања једне оштре масти. — Ако свим овим не успемо, крајње је средство сечење нерва, операција, коју може да изведе једино ветеринар. Након лечења потребно је грлу најмање 4 недеља одмора.

Лечење мртвих кости оштрим мастима оставити ветеринару, јер је руковање наведеним мастима врло опасно и по људе и по стоку због њиховог отровног дејства.

Неколико масти, које се могу добити у свакој апотеци на рецепт ветеринара:

1) Rp.

Sapon. kalini	10.0
Unguent. Hydrarg. cinerei	50.0
Ol. camphorat.	25.0

M. D. S. Оштра маст.

2.) Rp.

Hydrarg. bijodat, rubri	1.0
Sapon viridi	8.0

M. D. S. Једанпут утрљати.

3). Rp.

Hydrarg. bijodat. rubri	3.0
Vaselini albi	18.0

M. D. S. Четврт сата утрљавати.

Ветер. капет. I. кл.
Мар. Ф. Ферјанчић.

Воћарство.

Јесење ђубрење воћака.

Настали су јесењи дани. Послови се приводе крају, и сада нам ваља размислити о пословима који долазе и које би требали свршити, а међу њима спада и овај рад ђубрења воћака с јесени.

Већи део воћњака и шљивара код нас се не ђубри, и ако су исти засађени на врлетним и слабим земљама, које нису добре за гајење усева јер су посне, а нема добрих путева да би се могло лако обрађивати и ђубрити.

Уопште код нас има врло мали број привредника који своје воћке ђубре, нешто због нехата, а већина из простог обичаја са изговором, да није нужно воћке ђубрити. И баш поводом тога нама је намера да овим свакоме на време укажемо савет и поуку, да сада с јесени ваља воћке окопати, нађубрити и окречити раствором креча, балеге, воде и земље, па ће нам воћке бити напредне, дужег века, и сваке године биће рода више и крупнијег.

То су послови прости и лаки и свакоме довољно познати, и са мало труда све се ово може постићи, а воћке као што рекосмо биће бујне и напредне.

Прво нам ваља воћке окречити, па онда за 1 метар око воћке ашовом окопати и тада нађубрити. Свако је ђубре добро, а нарочито оно које је сагорело, а ако њега немамо, ми можемо употребити и несагорело, сламу, плеву и остале отпатке, и оно ће преко зиме постепено да труне и да даје воћки снагу, како би она била напреднија.

Човечији измет, ђубре из нужника, кокошиње и овчије ђубре не сме се метати око воћке, оно је сувише јако; а ако се мора њиме ђубрити онда га помешати са земљом пола и пола, па као мешанац ставити га око воћке.

Ми овде нећемо износити све добре стране и користи од ђубрета, јер мислимо да су оне свакоме добро познате, и да већина има по које искуство, али морамо напоменути да не би требало пропустити да се ове јесени воћке не окрече, окопају и нађубре; сетимо се само колике су нам користи оне досада дале; око њих је најмање рада, а највеће користи имамо и онда би био велики грех, ако их не чувамо како треба.

Све су ово послови које могу сами укућани узгред да сврше, а нарочито на селу где има задруга. Како ће то бити лепо видети када сада с јесени свако своје воћке окопа нађубри и окречи.

На брдовитим местима морамо горњу страну мало више

закопати и метнути ђубрета да га не би кише и јаке бујице несле, те се не би успех постигао.

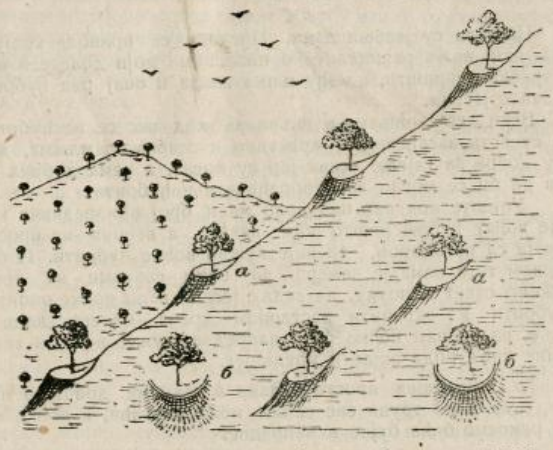

Сл. 40. Ђубрење и окопавање воћњака на брдовитим местима.

Из приложене слике то се лепо види како то ваља урадити.

На положајима где су земље јако пропусне и не држе влагу, за препоруку је ђубрење са натрулом сламом, плевом или струготином ако је имамо; оно полако сагорева, даје земљи снагу, а у исто време и задржава влагу.

Све ове послове ваља обављати по лепом и сувом времену, како се око воћака не би земља угазила.

Наша је земља воћарска, код нас има воћа које у другим државамм не може да успева, и зато га ми продајемо по добној цени, па зато морамо да имамо доста и доброг воћа, а имаћемо ако воћке негујемо како треба. Сада није као оно што некада беше, све расте без неге и великог труда. Сада се мора све чувати и добро неговати, па да се има користи.

Јаке, бујне и напредне воћке није потребно ђубрити, само их треба окопати и окречити.

Марко-Маша Тодоровић,
економ.

Сађење воћака.

Воћке се саде с *пролећа*, пре но што крену сокови, и *с јесени*, кад се заврши вегетација.

Да ли је боље садити воћке с пролећа или с јесени, о томе су многи писци писали и свело се на то, да је боље садити воћке с јесени, јер је јесење сађење погодније како за продају тако и за куповину и пренос воћних садница. Продавац и купац нису стешњени временом као упролеће, ископавање и паковање садница не мора се вршити журно, има се довољно времена и за преношење садница у удаљеније крајеве, а и сам пренос, у то време, врши се лакше, а сађење, пошто се има више времена на расположењу могућно је извршити и пажљивије него с пролећа, кад се оно мора журно да изврши, т. ј. изводи.

Уобичајено је да се јаме за сађење воћака копају у виду круга, али је боље копати их у виду квадрата, јер се тада брже ради, а у таквој јами има и више места за разређивање жила. С пролећа их треба копати на 3—4 недеље пред сађење, а кад се сади с јесени и зими, могу се копати у исто време, кад се и сади. Као правило важи: и на добрим и на лошим земљама, дубина јаме не треба да је већа од 0,50 м. а ширина да је што већа, на добрим земљама најмање 1,5 а на лошијим и до 3 м. Ако је земљиште изриљано, јаме копати у толикој дубини и ширини колико је потребно. При копању јама-рупа пазити да се ораница, први слој, меће на једну страну, здравица, други слој на другу, а каменити делови на трећу страну. Ораницу у сваком случају, дакле, и кад је добра, измешати са компостом или добро згорелим стајским ђубретом и њиме испунити јаму до половине или две трећине и овлаш је набити, но тако, да у средини буде осредње узвишење (у облику купе), а остатак оранице и здравице задржати поред јаме до сађења. Испупчење ово причињава, да се жилама саднице даје бољи правац, т. ј. не полажу се водоравно као кад је земља равна већ укосо, па се на тај начин упућују да један део жила залази одмах и у дубину.

Ако је површина одређена за воћњак на каквој коси онда при сађењу ваља обратити пажњу, да се кишница задржава у што већој количини и да се њоме не исплаче земља око воћака, ради чега ископати бразде у правцу редова тако, да се њима ухвати свеколика количина воде на јаме. Бразде у доњем делу треба да су дубље и шире него у горњем делу.

Кад се јаме испуне земљом до половине, онда у средину сваке побости по једну притку, пазећи при том, да се побију дубље но што је дубина јаме и тачно у средини.

Воћка се за притку привеже у виду осмице рафијом. Воћка не сме бити посађена ни дубље ни плиће но што је била на старом месту.

Пре сађења ваља орезати жиле и круну. При орезивању жила пазити, да се на садници задржи што већи број здравих жила, а уклоне само повређене жиле. Засек ваља да је кос. Дугачке жиле скратити највише за половину, а на кратким уклонити само врхове.

При орезивању круне пазити да се уклони све што је сувишно, а задржи све што доцније може да користи. Довољно је ако на дрвету остану две трећине од сваке резане гране, из које треба да се развије продужење (врхни младар.) Ако су гране неједнаке дебљине, снажније резати јаче, а слабије мање, да би им се пораст уједначио.

Да се сађење изврши како треба, потребна су два лица. Једно од њих држи воћку усправно и по каткад је издиже и спушта да између жила падне ситна земља, а друго нагрће земљу. Кад се нагрне земља и покрију жиле, онда се добра земља око воћке нагази, а затим набаци за још 3—4 прста више засађене воћке, која се после слегне.

После неколико дана око воћке направи се чинија за скупљање воде.

К. Ивковић.

Конзервисање воћа.

Домаћи начин справљања безалкохолног вина у бурадима.

(свршетак)

У казану се шира загрева за пет степени Целзијевих више неголи у боцама, а то је отприлике на 80° Ц, јер када будемо наливали ширу у буре, топлота ће се снизити за 5—6 степени Целзијевих. Препоручује се још, да се буре покрије и мокрим џаковима, да би се на тај начин спречило брзо хлађење шире. Осим тога, потребно је, да се за конзервисање слатког вина употребљује само мало буре, како би се могло одмах напунити пастеризираном широм у казану. У случају да је запремина бурета већа, мора се у исти час загревати шира у два и више казана, како би се дотично буре одмах напунило безалкохолним вином. Никако се буре не сме пунити у више махова, да не би унутра дошле квасне гљивице, које ће проузроковати врење. Обично се препоручује да буре за држање безалкохолног вина не пређе запремину од 200 литара.

Припремање буради за чување безалкохолног вина.

Буре, у коме ће се конзервисати слатко вино треба да је начињено од дебелих дуга, да је потпуно чисто и да нема никакав траг рђавог мириса или какве буђи, било споља, било изнутра. У таквом бурету може се безалкохолно вино очувати за једну и више година.

Ако је буре направљено од танких дуга, а желимо да очувамо безалкохолно вино дуже од једне године, неопходно је потребно натапати бурад стакленом водом за техничке сврхе.

Натапање буради не мења укус безалкохолном вину, већ му оно омогућава конзервирање за дуже време. Стога се препоручује, да се свако буре натопи пре него што ће се оно употребити први пут за чување безалкохолног вина.

Пре натапања треба добро исплакнути буре хладном и чистом водом да би се из њега избацила сва нечистоћа. Натапање се врши у три радње:

а) Првог дана помешају се три литра стаклене воде (калијумовог силиката) и два литра воде за буре до 200 литара запремине; ако је буре веће, употребиће се мешавина од 6 литара стаклене воде и 4 литра обичне воде. Мешавина ће се загрејати до кључања воде у суду, а затим сипаће се у буре, које ће се затворити и проваљати као и приликом запаривања. Преко дана понови се неколико пута ваљање бурета, остављајући да стоји један сат на једном данцету, затим други сат на другом данцету, а напослетку после дужег ваљања остави се буре хоризонтално 24 сата;

б) Другог дана, буре се испразни, а истовремено се спреми, за мању, пет литара, а за већу бурад и 10 литара кључале воде. При томе, раствори се за мање буре 400, а за веће 900 грама соде у 2 литара хладне воде, која се одмах сипа у буре. А за овим, налије се у буре и приготовљена врела вода. Буре се брзо затвори, проваља у свима правцима, остављајући га усправно час на једном, час на другом дну, као и у водоравном положају;

б) Трећег дана, проспе се сва течност, а буре се преплакне хладном водом неколико пута. Буре може примити сок за чување тек онда, када буде из бурета излазила са свим бистра вода;

г) Да би се буре још боље изоловало од квасних гљивица и микроба, које би иначе могле проћи кроз дуге, треба и споља пукотине на бурету затворити јаким лепком. Овај лепак справља се на тај начин, што се у једном суду помеша талк добре квалоће са стакленом водом, која се употребљава за техничке сврхе. У интересу штедње треба припремити само ону количину лепка, која би се тога часа могла упо-

требити. Не треба такође пукотине премазивати сувише дебелим слојем лепка, јер је опасност да се не може добро осушити.

Поменути лепак употребљује се на следећим предметима: а) на спојевима дуга; б) на ушима славине; в) око врања и т.д.

У тако припремљено буре може се слободно налити безалкохолно вино и на врањ херметички ушрафљен уметне се стаклени филитер, који се напуни претходно чистим алкохолом да би у буре могао улазити стерилисани ваздух, који је неопходно потребан приликом точења слатког вина на славину.

Љуб. Р. Петковић.

Питања и одговори.

Одговори на питања Рајка Мисираче из Добрљина. — Да би се могла дати тачна тражена упутства шта ваља чинити у иначе компликованим случајевима: оспореног уживања шуме; бесправног заузећа земље; поништаја ствари, т. ј. у овом случају младог воћа и живице; ометања убирања плодова и т. д., потребно је, поред детаљно објашњеног сваког случаја, имати при руци и све правне доказе на основу којих се полаже или оспорава неко право, — иначе је све само теорисање и нагађање

Ради покретања дакле каквог спора неопходно је знати све елементе, јер се према њима тек могу установити његова основаност, карактер и оно што је овде најважније, надлежност власти која има да га расправи. Тако за расправу спора о својини треба се обратити надлежној судској власти, док је за расправу спора о сервитуту шуме надлежна првостепена управна власт.

Како г. Мисирача у своме писму тражи чисто правне савете по многобројним и разноврсним питањима, у која се без икаквих података не можемо упуштати, то нека се обрати најближем адвокату, који ће му за сваки конкретни случај рећи шта ваља чинити.

Драг. Д. Павковић.

Питање: Имам кош за кукуруз удаљен од села за 15 мин. хода, а од првог оближњег око 100 метара. Досада ми је кош био увек чист. Ове године задржао ми се кукуруз у клипу и појавила се у великом броју „гагрица“ у облику лептира и заразила нов кукуруз. Молим да ми дате упутства како да сузбијем штеточину?

Драгутин Маринковић,
пољопривредник.
Село Бистрица (Петровац).

Одговор: Штетни лептирак који напада кукуруз у кошу зове се житни мољац (Sitotroga cerealella), и откада сарађујем на Тежаку први пут ми је сада упућено питање које се на њега односи. Ово не значи да је житни лептирак редак гост наших житница, амбара и кошева, већ да досада није имао погодних прилика да се у јачој мери намножи, те да га и наш земљорадник, који овим стварима обраћа малу пажњу, примети. Пшеница и кукуруз, које најчешће напада, били су обично у току зиме продати или употребљени и за пролеће остајале су само мале количине, а пошто се штеточина у току зиме не множи, и њега је било у малом броју с пролећа. Тада пак, имајући на расположењу велике количине кукуруза за време целог лета, могао се без сметње намножити и причинити велике штете.

Пошто је житни мољац слабо познат нашим пољопривредницима, а увек им може причиниги озбиљне штете, описаћемо га мало детаљније.

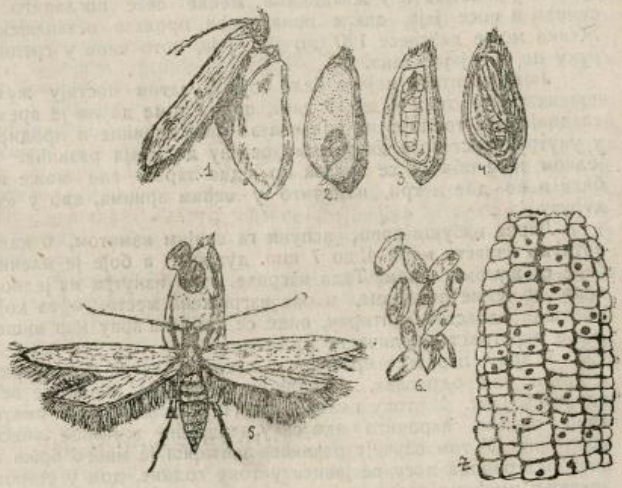

Сл. 41. — Житни мољац: 1) женка на зрну пшенице носи јаје; 2) млада ларвица; 3) одрасла ларва и 4) лутка мољца у пшеничном зрну; 5) мољац раширених крила на зрну. Више њега види се округласти отвор са поклопцем кроз који је изашао из зрна; 6) Заражена пшеница и 7) део зараженог клипа. На зрневљу се виде округласти отвори или беличасте, округласте мрље.

На слици 40. претстављена је штеточина у својим разним стањима као и заражен кукуруз. Лептирак је жуто сиве боје и дуг само 5 до 6 мм. Крила су дуга, уска, са неколико мрља затворените боје и са сребрнастим одсјајима.

Први лептирићи јављају се с пролећа у другој половини маја или почетком јуна, понајчешће пре жетве у северњим и хладнијим крајевима. Тада их има у великој количини у житницама, амбарима, кошевима, свуда где се чува зрнаста храна и где су преко зиме остале веће количине зрневља, а нису надгледане и чишћене. Лептирићи се тада спарују и на 3 до 5 дана касније почињу женке да носе јаја. Оплођење женке овог првог рода обично напуштају просторе у којима су се излегле, и одлазе у поља да снесу јаја на зрело класје пшенице, а како не могу изаћи, носе наново на зрневље из кога су се излегле.

У пољу женке носе јаја између плевица, а у житницама и кошевима пак на само зрно, на површину гомиле и понајчешће у бразде, ако је у питању пшеница.

И у пољима и у житницама женке лете поглавито у сумрак и носе јаја, дакле понајчешће пролазе незапажене. Женка може да снесе 120 до 190 јаја, што чини у средњу руку по 150 јаја свака.

Јаја су ситна, најпре беле боје а затим постају жуто црвенкаста. У току 4 до 15 дана, према томе да ли је време хладније или топлије, из јаја излазе мале ларвице и продиру у унутрашњост зрна да у њему остану до краја развића. У једном зрну обично се налази по једна ларва, али може их бити и по две и три, нарочито у већим зрнима, као у кукурузу.

Ларва избуши зрно, испуни га својим изметом, и када потпуно израсте мери 4 до 7 mm. дужине, а боје је млечно беле са жутом главом. Тада изгризе зрно изнутра на једном крају до саме покорице, и ова изгрижена места, кроз која ће изаћи одрастао лептирак, виде се лако на зрну као вишемање округласте, беличасте мрље.

У зрну ларва се претвара у лутку, а лутка у лептирка и други род одраслих, у топлијим крајевима, јавља се већ почетком јула. У току целог лета штеточина може имати више родова, нарочито ако се у заражене житнице унесе ново зрно. У том случају развиће лептирка је много брже и свих пет родова могу се јавити у току године, док у старом зрневљу имаћемо свега три годишња рода. У топлијим крајевима, на пр. у Македонији, лептирић може већ у пољу, пре но што пшеница и сазри, имати два рода, а затим у житницама још три друга.

Као што се види, житни мољац може живети и множити се и остајући стално у житницама и кошевима, ако има

на расположењу увек зрневља, и у пољу у току лета. У пољу може провести и цело лето, јер напада сва жита; пшеницу, јечам, зоб, раж, пиринач, кукуруз, просо и т. д. и заражавати једно за другим до јесени, а тада изађи на зимовање у житнице, амбаре, кошеве, свуда где се чува зрнаста храна и где лептирићи могу да уђу. Њих нарочито привлачи ново зрневље, и лако га и на даљини осете и нађу, јер женке могу добро и доста далеко да лете. Према томе тешко је сачувати се од штеточине, нарочито кукуруз у кошевима, и један заражен кош заразиће и све оближње.

Зараза се дакле шири на два начина: 1) женкама, које лете из житница и кошева с пролећа у поље да се ујесен врате у њих, или прелазе из житнице у житницу и из коша у кош тражећи ново зрно; 2) зрневљем зараженим у пољу, које доносимо у житнице и кошеве.

Штета од мољаца у пољу обично се слабо примећује али може бити необично велика и раније, док нису постојале вршалице, које за време вршења јако стресају зрна и уништавају највећи број ларвица у њима, житни мољац био је један од врло честих и опасних штеточина. У класју изедена зрна од мољаца за време вршења мешају се сада са другим отпацима и пролазе незапажена, док ми узалуд тражимо разлоге услед чега је класје штуро.

Борбу против штеточине треба предузети и у пољу и у житницама или кошевима.

У пољу, од почетка јуна морају се њиве са пшеницом обилазити, да се види да ли у њима нема лептирића, да класје није заражено, и ако се зараза опази мора се жетва и вршидба што пре предузети. За време жетве не сме се остављати отпало класје у пољу, већ покупити брижљиво. При вршидби плева са разним отпацима мора се одмах удаљавати, а чисто и суво зрно односити да се не би на гувну заразило.

Зрневље у житницама и кошевима треба стално надгледати, нарочито с пролећа, и приметили се штеточина, најбоље је одмах га продати. Ако су кукуруз или пшеница заостали од једне године за другу, ни у којем случају не сме се мешати ново зрно са старим, ако иоле сумњамо да је заражено. Старо зрно или клипови морају се изнети, житница или кош добро очистити и тек онда у њих сместити ново зрно.

Да ли је пшеница у житницама заражена може се лако познати по нарочито непријатном мирису. Сем тога, на гомили зрна виде се остаци угинулих лептира, а ако се пређе длаком по гомили зараженог зрневља, длан ће бити прекривен жутим зрнцима од измета ларава.

Сама заражена зрна пшенице познају се по беличастој

мрљи о којој смо говорили, а када се згњече из њих излази беличаста маса која пече кожу. Заражена зрна кукуруза исто тако познају се по округластој мрљи јасније боје и то нарочито лако када су у клипу, јер се све мрље налазе са спољне стране.

Најзад, заражено зрно у житницама и саме житнице могу се од штеточина очистити на разне начине, и о томе сам писао у Пољопривредном календару (Срп. пољопр. друштва) за 1931 год., стр. 82.

Као што видимо из свега реченог, за наше пољопривреднике најбоља предохрана против штеточине је да што пре предаду пшеницу својој житарској задрузи, па нек је она чува у житницама које се могу лако бранити од штеточина. Што се тиче кукуруза, иако дође заражен у кош, пошто у току зиме штеточина мирује, неће много од ње претрпети, али до краја маја — почетком јуна треба и са њим пречистити, остављајући колико је довољно за исхрану. И у најбољим кошевима тешко ће се клипови здрави сачувати од године за годину, ако је само време повољно за ширење мољца.

Заражено зрневље не сме се употребити за исхрану јер изазива јака обољења у прибору за варење.

Д-р П. Вукасовић.

Некролог.

Нов члан добротвор Српског пољопр. друштва.

Г. Мирко Миљковић, претседник Српског пољопривредног друштва, уписао је за члана добротвора Српског пољопривредног друштва своју рано преминулу супругу Јелисавету — Цају, положив Друштву добротворни улог хиљаду динара.

Покојна Јелисавета рођена је 13 октобра 1874 године у Крагујевцу. Њени родитељи били су Марија и Тодор Туцаковић, уважени трговац и дугогодишњи посланик и претседник народне скупштине. Васпитана у кући угледних родитеља, у њој се огледала велика душа, показујући увек велику осећајност за хумана дела. Уживала је велику љубав родбине, пријатеља и познаника. У њеном срцу није било места злоби и пакости ни према коме. Скромна у животу, предњачила је у кући и породици. Била је изразита добра Српкиња и дисала необичном љубави према свему оном што је народно, што је српско.

† Јелисавета-Цаја Миљковић, рођена Туцаковић.

Уз свога супруга, нашег признатог пољопривредника заволела је пољопривреду, нарочито живинарство. На изложбама живинарским које је приређивало Српско пољопривредно друштво у Београду, добивала је прве награде.

Нека јој благи Бог подари рајско насеље и нека јој вечан помен остане међу нама!!

Хвала г. Миљковићу што је на овај пл[illegible]он тривековечио име своје супруге пок. Цаје[illegible]то је у мага-

[illegible] седнице програмског одбора,

Белешке.

Пољопривред[illegible]
пречишћено на [illegible]

без икаквог додатка за пречишћавање.

Семе је од сората „црвени пролифик“ и „секачева 209“ а дало је просечно око 20 квинтала зрна по кат. јутру. Хектолитарска тежина семена је 80—82 кг.

Подружинама које желе да купе добро и сигурно семе, препоручујемо да се за исто обрате директно Подружини.

Цене пољопривред. производа на дан 23 октобра 1931.

Пшеница

Тиса I, до Бач. Градишта, 80. 1% . . . шлеп	180.—	250.—
Тиса II, Жабаљ-Тител 80, 1% . . . шлеп	178.—	246.—
Бегеј, 80, 2% . .	177.—	244.—
Банат, 79, 2% . .	175.—	240.—
Бачка, 79, 2% . .	174.—	238.—
Канал Тиса са Кулом, 80 2% . . . . шлеп	177.—	244.
Канал Дунав са Црвенком 79, 2% . . . шлеп	173.—	236.—
Србија Дунав, 77. 3%	170.—	230.—
Срем, 78, 2% . .	170.—	230.—
Србија и Босна. Сава, 77, 3% . .	169.—	229.—
Бачка Горња, 80. 1% . . . вагон	175.—	235.
Бачка доња и Сомбор, 79. 2% . . вагон	170.—	235.—
Банат, 79, 2% . .	170.—	235.—
Гл. пруга Србија до Ћуприје, 77, 3% . . . вагон	165.—	225.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3% . . . вагон	165.—	225.—
Куманово, 77, 3% . .	165.—	225 —
Косово, 75, 4% . .	165.—	225.—
Срем, Славонија и Хрватска. 78, 2%	165.—	225.—

Кукуруз

Бегеј . . . . промпт	93.—	98.—
Тиса	95.—	100.—
Дунав. Србија, .	93.—	98 —
Ужа пруга, бели .	105.—	115.—
бине, прв. .	93.—	98 —
злоби и пако	98.—	103.—
чила је у кући и	93.—	98.—
и дисала необичном	—	98.—
родно, што је српско.		110

Бачки . .	148.—	152.—
Сремски . .	140 —	150.—
Македонско-косовски	120 —	135.—
Узана пруга	130.—	140.—
Сремски	130.—	140.—

Јечам

Барањски 56/66. . .	170.—	190.—
Македонски , . . .	90 —	100.—
Гл. пруга	115.—	130.—

Пасуљ

Србијан. 3.2% са врећом	190.—	200.—
Бачки егализован . .	195.—	210.—
Сремски, . . .	195.—	210 —
Бачки 2%	190 —	200 —

Суве шљиве

Обична гарнитура .	355.—	365.—
100|110	315.—	325,—
110|120	225.—	235.—

Ораси

Узан: српски .	330.—	360.—
„ босански . .	320.—	350.—

Равно

Црни лук	160.—	210.—
Мекиње вагон Београд. са врећом . . .	95.—	105.—
Кромпир	115.—	125.—
Купус	95 —	120.—

Стока и сточни производи

Свиње тешке, зреле .	9.50	10.—
„ средње	8 50	9.—
„ лаке , ...	7.—	8.—
„ мршаве . . .	6.—	8.—
Волови и бикови I класе	6.—	6.50
„ „ II „	5.—	5.75
„ „ III „	4.—	4 75
Краве I класе, . . .	5.50	6.—
„ II	4.50	4.75
„ III	3,50	4.—
Теле	3.—	4.—
. . . . .	13.—	14.—
ољена. .	12.—	14.—
. . .	3.50	4.—
. . .	2.75	3.—
. .	11.—	12—
.	65.—	85.—
.	280.—	283.50

Записници.

8. седнице Управног одбора С. п. д. држане 8 јула 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни гг. чланови: В. Матић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић, М. Николић, С. Ратковић и Н. Белобрк.

Претседавао члан управе г. Н. Белобрк.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 461) Прочитано је писмо п.-претседника г. Др. Т. Митровића, којим извештава да ће по службеном послу бити ван Београда. Одбор прима знању и одлучује да претседничку дужност врши члан г. Н. Белобрк, а ако и он буде отсутан онда г. В. Матић.

II 462) Прочитан је и примљен записник 27. седнице Управног одбора.

III 463) Примљен је знању записник 27. седнице књижевног одбора.

IV Прочитан је записник 27. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

464) Да се прима знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

465) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 241.

466) Да се прими знању са захвалношћу решење Дринске бановине, којим повећава помоћ за воћарски конгрес још са 4000 динара.

467) Да се од Подружине у Тољевцу одмах тражи наплата дуга, пошто није обновила рад.

V Прочитан је записник 27. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

468) Да се прими знању да је премерена стара хартија и предата магационеру на продају по 1—1.75 и 2— дин. килограм, према квалитету.

469) Да се прими знању да је довршена израда надстрешнице за смештај справа. Како је овом израдом руководио г. Д. Спремић члан управе, то му за овај рад дати награду од 300 дин.

470) Да се поднесе понуда Општини београдској за воћну прскалицу и карболинеум, а према њеном тражењу.

471) Да се од фабрике Маро поручи један вагон тријера № 6 (4—15 ком.) пошто се стари дуг исплати.

472) Да се набаве три бале рафије, пошто је у магацину нема а тражи се.

VI Прочитан је записник 27. седнице програмског одбора, па је одлучено:

473) Да се од Одбора за приређивање изложбе у Смедеревској Паланци тражи извештај, које ће Подружине узети активног учешћа на овој изложби.

474) Да се питање о приређивању воћарског конгреса одложи за пуниј седницу.

475) Да се прими знању извештај Инспектора о ванредној скупштини Подружине у Сопоту стим, да се Подружина за њен рад и за ширење задругарства похвали.

VII По осталим предметима одлучено:

476) Да се прима са захвалношћу улог од 20.000 дин. који даје Удружење државних економа, пољопривредних чиновника и службеника у циљу образовања фонда за награде најбољим ђацима у Краљеву и Букову.

477) Да се одобравају отсуства г. г. Б. Нешићу инспектору 20 дана и М. Ђорићу књиговођи 30 дана. Првог да заступа секретар, а другог благајник.

VIII 478) Г. В. Матић члан управе саопштава, да је као друштвени делегат присуствовао конгресу Југословенских трезвењака. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

29. седнице Управног одбора С. п. д., држане 15. јула 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић и чланови: А. Рашковић, В. Матић, Т Владисављевић, М. Николић, Б. Ранковић и Др. М. Градојевић.

Претседарао претседник г. М. Миљковић

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић

I. 479) Прочитан је и примљен записник 28. седнице Управног одбора.

II. 480) Примљен је знању записник 28 седнице књижевног одбора.

III. Прочитан је записник 28 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

481) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

482) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 245.

483) Да се замоли ср. пољоприв. референт у Врањишту, да пошаље списак непродате робе бивше тамошње подружине и означи цене по којима би се могла продати.

484) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 28 седнице програмског одбоуа, па је одлучено:

485) Да на смотру стоке коју приређује Подружина у Рибнику 26. о.м. иде као изасланик г. А. Рашковић, а ако би он био спречен онда г. С. Ратковић.

486) да се одговори Подружини у Сврљигу, да јој се могу штампати објаве за изложбу ако хоће да штампу плати, пошто се из друштвене помоћи не могу да плаћају режијски трошкови.

V. 487 Пошто се указала потреба за набавку још једне писаће машине, то одбор одлучује да се прикупе понуде, па затим изнесу на решење.

VI. Саопштења и предлози.

Прочитано је писмо г. С. Ратковића члана управе, којим извештава, да ће бити ван Београда 40 дана. Одбор прима знању.

489) Прочитано је писмо г. Д. Грујића проте из Уровице, великог друштвеног добротвора, којим се захваљује на изборv за редовиог члана Одбор прима знању са живео!

Са овим је седница закључена.

СЕМЕ ОЗИМОГ ГРАШКА

Одгајено на државном добру БЕЉЕ, може се добти код

Српског пољопривредног друштва

по динара 3,50 килограм, на 100 кгр. а на мање по Динара 4.– килограм.

ВОЋКЕ КАЛЕМЉЕНЕ

све врсте продаје воћни Расадник

ЂУРО ПАЖИТНАЈ, ГЛОЖАН (Бачка)

Тражите беспл. ценовник. 2—2

ШТАМПАРИЈА М. ЦВЕТКОВИЋ

Прима на израду све штампарске послове по умереној цени.

Београд Војводе Глигора 62

Телефон 23-1-78

Ценовник

Јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг лаки, без точка, за орање воћњака и винограда	360.—
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“	750.—
„ „ 4 „Комет“	850.—
„ Саков Бр. 7	850.—
„ „ „ 8	950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5.	750.—
„ „ „ „ колицима U. W. 5	850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak)	600.—
„ „ „ E 6. са једним точком, лак,	450.
Ливадске дрљаче — ланчане	880.—
Дводелне дрљаче — њивске средње 300.— теже	400.—
„ „ преламаче „Монахиа“	500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње	550.—
Ваљак троделни, цео од метала	1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди	2.750—
Крушач за један клип, без ветрила 700. за два кл. са ветром	1.500
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење	500.—
„ „ за сламу и шашу 1100.— и	1400.
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр .5, 5200 и Бр. 6,	6800.—
„ HEID бр 1/1 — обични	2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2	3000.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I	3100.—
„ Heid сортирачи Бр. V/I 4500.— Бр. XXV/III	8300.—
„ Mayerovi на зупчанике Бр. Ia½ обични	2000.—
Ебулиоскоп (Малиган) ориг. француски дин.	950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „	1.100.—
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.—	1600.—
1800.—	2700.—
Семе озимог сточног грашка	3.50
„ инкарнатске детелине	15.—
„ озиме грахорице	5.—
Сумпор у шипкама за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту	22.—
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр,	70.—
KALI METABISULFIT у кристалу	24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог	700.—
Желатин за бистрење вина црног	50.—
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање	1.—
Калијева со 40%	2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“	2.—
Тегле за конзервисање од ½, л 1. и 2 литра Дин. 12.—	14.— и 20.—

Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига

ЗА ГРЉАЊЕ

код вратобоље, за бол ублажујућа трљања и облоге, узмите опробано кућно средство и козметикум Фелеров миомирисни Елсафлуид. Бићете захвални! Покусна флаша 6 Дин., двострука флаша 9 Дин. свуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без других трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Фелер, Стубица Доња, Елсатрг 366, Савска Бановина.

СТОЧАРИ!

Сточној сувој храни, у којој нема довољно витамина, додајте наш хранљиви препарат П Е К, који садржи витамин Д, неопходно потребан за исхрану стоке ради јачања и заштите против разних болести.

Шугу на овцама и козама са најбољим успехом уништићете ако употребите наш препарат КРЕОТАН.

Метиљаву стоку лечите на време са опробаним домаћим препаратима ДИСТОЛОМ и МЕТИЉИНОМ.

Тражите цене и упуства о употреби на адресу:

„Б И Љ А Н А“ А. Д.

Тел. 20.380 БЕОГРАД Пошт. фах. 423

У РАСАДНИКУ ГРАДА СЕНТЕ продаће се више комада **оплемењених воћака** и то испробане и најбоље врсте.

Именик врста и ценовник шаље бесплатно **„Градско баштованство“ — Сента.** 3—1

ВОЋАРИ!

у току јесени, пошто лист са воћки отпадне, најбоље је прскати:

шљиве против штитасте ваши, јабуке против крваве ваши, као и све остале воћке против разних болести и штеточина **са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом**

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке после прскања препородити и сачувати од сигурне пропасти.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјевтинији.

Тражите цене и упуства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20380 БЕОГРАД Поштан. фах 423.

Карбокримп се може добити и код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТРА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Глигора, 62 Тел. 23-1-78.

Универзитетска Библиотека
Београд

Ослобођено поште
Решл. Мин. Поште и Тел. б

Бр. 22. Београд, 15. НОВЕМБРА 1931. год. Год. 58

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

ПОДИЗАЊЕ ВЕШТАЧКИХ ЛИВАДА И ПАШЊАКА

Производња доброг ливадског сена на ливадама и добре паше на пашњацима од великог су значаја за наше сточарство, особито данас, када се свим силама тежи унапређењу сточарства, и када стока оскудева и у добрим сену и у доброј паши. Познавајући ово тешко стање нашега сточарства, Управни одбор Српског пољопривредног друштва одлучио је и својски се заузео да се једном отпочне код нас са подизањем вештачких ливада и пашњака и да се досадашњи пашњаци и ливаде боље негују. Да би у томе успела, Управа Друштва обратила се за помоћ Министарству пољопривреде, Оделењу за сточарство, од којег је добило помоћ од 30.000 дин., благодарећи заузимању г. Др. Љ. Прохаске, начелника Оделења за сточарство, на чему Друштво изјављује своју велику захвалност и овом приликом.*)

Када у једној земљи има довољних површина природних ливада и пашњака, лако је решити питање производње доброг сена и довољних количина, и

*) Прим. Уредн.

добре паше, само треба такве ливаде и пашњаке добро уредити и неговати их стално. И производња сена и паше на таквим ливадама и пашњацима свакако би била уноснија.

Али кад у некој земљи и у појединим местима нема довољно ни природних ливада ни пашњака, ваљало би покушати са производњом сена и паше на вештачким ливадама и пашњацима, што би се у ствари вршило на њивама, које би се засејавале смешом ливадских трава. Разуме се да се у овоме случају намеће питање: да није сигурније и уноснije сејати на њивском земљишту пиљне биљке, као што су луцерка, црвена детелина и друге, неголи смеше правих ливадских трава. Одговор на ово питање свакоме је јасан и иде у прилог гајења поменутих пиљних биљака. Нема сумње да су луцерка и црвена детелина, када се налазе на земљиштима подесним за њих, много сигурније и уноснije од смеша ливадских трава. Али исто тако нема сумње да ни луцерка ни црвена детелина не могу дати такво сено, као разноврсне смеше правих ливадских трава. Па зато покушаји са сејањем смеша ливадских трава на њивским земљиштима, особито на ниским положајима, где има више вероватноће за довољну влажност, ван сваке сумње су од великог интереса и практичног значаја. За похвалу је подухват Српског пољопривредног друштва што је омогућило подизање вештачких ливада и пашњака код чланова појединих Подружина сејањем смеша ливадских трава и на њивским земљиштима, што ће бити у неку руку и испитивање овога подузећа у разним крајевима. Свакако ће ови опити бити врло поучни за праксу не само ако буду успели, већ и у томе случају ако резултати буду негативни. Зна се добро, да је за потпун успех сејања ливадских трава пре свега потребна довољна количина влаге у земљишту. У разним местима и ова количина је врло различна. Осим тога, и подела влаге мора бити доста повољна, т. ј. да при сејању смеше и у прво време развића поникших трава, док се оне

добро не укорене, влажност земљишта треба да буде што већа. Прва је година за вештачку ливаду најкритичнија и најопаснија. Али оне траве у смеши, које буду добро преживеле прву годину, даље се могу сматрати већ као сигурне, јер дугогодишње траве, од којих је обично састављена смеша, постају идућих година све јаче, достижу највећу снагу у 3—4 години и после тога времена отпочиње њихово малаксавање.

Дакле најважнији је моменат при подизању вештачке ливаде на њивском земљишту сејање смеше трава. Када се ово сејање изврши при повољним условима и успешно, подизање вештачне ливаде је осигурано. Најважнија је задаћа при сејању да се сачува влага не само у дубљим слојевима земљишта, већ и у површинским слојевима, јер смеша ливадских трава не може да се сеје у ону дубину као што се сеје жито. Семе трава обично је врло ситно. На један килограм на пр. беле росуље (Agrostis alba) долази готово 19 мил. семена; ливадарке око 6 мил; тимотијеве траве (Phleum pratense) око 2 мил.: јежевице (Dactilis glomerata) — преко 1 мил.; енглеског рајграса око пола милиона, и т. д. А у једном килограму осредње пшенице има само око 30.000 зрна, крупније пшенице око 20.000 зрна. Већ из тога се види, да тако ситно семе не сме да буде затрпано дубље, јер његова ситна и слаба клица не би могла да избије на површину. Сејање семена ливадских трава мора бити извршено што плиће, на дубини од $^1/_2$ сантиметра па највише до 2 см. према врсти семена. Зато се у пракси сејање врши омашке, а затрпавање семена што лакшом дрљачом, браном, а још боље лакшим ваљком. Разуме са да за вештачку ливаду и припрема земљишта мора бити што боља. Кад би се смеша посејала на грудвастој земљи врло сумњив би био успех вештачке ливаде. Свака грудва, чак и ситнија, покрије ситно семе неколико сантиметара, и оно ће сигурно пропасти. На ливади би се створило толико празнина и голих места, да би било неизбежно бујно развиће коровског семена.

А коров ће уништити и оне клице трава, које су неком срећом никле на плиће посејаним местима, на којима није било грудава ни грудвица. Свакоме је познато како се врши добра обрада и припрема земљишта. Али како за обичне њивске усеве земљиште обично и не мора да буде најбоље припремљено, могло би се десити да пољопривредници и за подизање вештачких ливада припреме земљиште само на обичан начин. То не би смело да буде. За сејање ливадске смеше потребна је што је могуће боља обрада и припрема земљишта. Сада, још уjесен, земљиште треба да се што дубље преоре, да би се јесенска и зимска влага што више задржала и прикупила у земљишту. С пролећа, и то што раније, треба иситнити и измешати горњи слој преораног земљишта, што се најлакше и најзгодније постиже тако званим култиваторима, а кад ових оруђа нема, онда плиће поновним преоравањем плугом, а одмах за плугом, док је земља још мека, подрљати уздуж и попреко док земља не постане потпуно иситњена, без грудава и грудвица.

Тек на тако припремљеном земљишту, и то што раније, врши се сејање смеше трава, најбоље док је још цео површински слој влажан, или после једне кише која је добро натопила овај слој. Сеје се, како рекосмо најбоље руком, омашке, да се површински слој што мање гази. Семе се затрпава браном, што лакшом дрљачом или дрвеним ваљком. Благе, равномерне и честе кише после сејања још више осигуравају напредовање вештачке ливаде. Остаје даље још нега ливаде и што пажљивије посматрање развића појединих трава у смеши, о чему је писано раније, а и у Пољопривредном календару за 1932., год. што треба неизостављено прочитати.

Пошто ће Друштво у току ове зиме поделити семе смеша трава за вештачке ливаде и пашњаке оним Подружинама, које су се пријавиле, а сејање ће бити идућег пролећа, то се скреће пажња свима пољопривредницима да добро ушуве све што

је у овоме чланку написано, јер је ово упутство за рад ове зиме и онај пролећни. Пре пролећнег рада нека прочитају опет овај чланчић и нека се потсете на оно што се временом заборави.

Др. Тим. Локот.

ЛИВАДАРСКО-ПАШЊАЧКИ КУРС.

Решењем г. Бана Дринске бановине, а на предлог Управе Средње пољопривредне школе у Ваљеву, одржан је у времену од 10—15 октобра т. г. при Средњој пољопривредној школи ливадарско-пашњачки курс за пољопривреднике околних срезова. Ово је први курс ове врсте у Ваљеву, па и у нашој земљи.[1])

Задатак овога курса био је, да се на њему поучи и потстакне известан број пољопривредника на савременије начине производње сточне хране, и да се од њих створи једна врста пропагатора, који ће у својој околини делати у овом правцу. Несташица сточне хране код нас је редовна појава. Мали приноси сена који се добијају са природних ливада, а уз то и слаба каквоћа истог, не могу и у нормалним годинама, а о сушним и да не говоримо, подмирити потребе у сточној храни. Ова несташица у сточној храни наноси пољопривредницима велике штете, наиме, нагони их да своју стоку продају у невреме и по веома ниској цени. Стога питању производње што обилније и по каквоћи што боље сточне хране треба поклонити већу пажњу него што је то досада чињено, т. ј. треба што пре приступити побољшању природних ливада и пашњака и производњи сточне хране на њивама. Истина, у последње време примећује се, да се за ово питање све више интересују и пољопривредници, што доказује и овај курс, јер је од 25 пољо-

[1]) Прим. Уред.

привредника, колико их је било позвано, дошло 20.

Сл. 42. Курсисти са директором школе г. А Г. Јовановићем и професором Вл. Ђорђевићем.

Настава на курсу састојала се из теориских предавања, практичних радова на терену, по утврђеном програму. На курсу су се пољопривредници упознали са свима савременим начинама обраде, ђубрења и неге природних ливада и пашњака, затим са подизањем вештачких ливада, гајењем пићних биљака на њивама и конзервисањем сточне хране у силосима. Курсисти су лично изводили практичне послове по

Сл. 43. Курсисти за време рада; сејање вештачких трева на ливади, са проф. Вл Ђорђевићем.

упутствима наставника. За време курса курс исти су уживали безплатан стан и храну.

По свршеном курсу курсисти су награђени семењем од пиљних биљака и поучним пољопривредним књигама.

Ing. **Власт. Ђорђевић**, проф.

Да ли камен расте?

Наш народ из брдских крајева верује да камен расте. Тако ми је и недавно причао пријатељ из Огулина, како има сенокошу, где се је, кад је он још млад био, могло цео дан косити, а да коса не удари у камен. Данас да је сасвим друкчије; сада да се не може ни двапут косом манути, а да се не удари у камен. Он дакле на својој земљи познаје да камен из ње избија, али право не уме то да објасни.

Тачно је да све више камења избија на површину наших брдских земаља. Но узрок тој појави није што камен расте, већ сасвим други. *Не расте камен, већ земље нестаје с површине.* Слој земље који је раније покривао површинско камење постаје свакодневно све тањи, јер вода земљу спира и односи с виших положаја на ниже. Тиме што слој земље из године у годину бива све тањи, догађа се да се он једном толико стањи, да више не може да покрије стену под собом, и онда камење избија из земље на површину. На око то изгледа као да је камење нарасло. Ова појава показује нам јасно, да је одношење ситне земље у брдским крајевима јаче него стварање нове земље. Та појава није нимало повољна, већ тужна за пољопривреднике брдских крајева. Природне силе, јаче од човека, отимају његову груду и односе је далеко, чак и у друге крајеве и државе, да још више обогате тамошње простране равнице, чији је хумус и онако већ неисцрпан. И зато брђанин мора да је сиромашнији од пољопривредника плодне равнице.

Није нам довољно само да ово знамо, већ мо-

рамо и да питамо, има ли какве помоћи и како би се одношње земље спречило? Па премда се ту ваља ухватити у коштац с моћном природом помоћи ипак има. Најсигурнија помоћ јесте у томе, да се обуздавају воде, како се оне не би великим замахом сручивале наниже, јер такве силовате воде чине много више штете од оних, које полагано роминају и оцеђују се наниже.

Друга важна ствар је да су таква јаком испирању подложна земљишта увек обрасла густим биљним покривачем, који задржава воду и који уједно ствара много хумуса. *Ову задаћу најбоље испуњавају шуме, па је зато велики грех у брдским крајевима затирати шуму.*

Осим шума, одношење земље спречавају и *добри травњаци.* Земљу, која је покривена бусеном добре ледине, вода не може односити тако лако, као што може односити голу земљу без биљног покривача. Ако се човек још потруди да такав травник досејавањем добрих трава и гнојењем одржава у реду, те ако га по могућности још и огради зидом од камења (боље с оних страна одакле вода надире), онда ће његова земља много боље бити сачувана од спирања.

Док брђанин има тако да се бори с природом, ову невољу не познаје пољопривредник равнице, и зато ето онај први мора да улаже у свој посао много више труда и зноја. Но ако би га питали, да ли би он своја брда дао за широку и пространу равницу, многи од њих ипак не би хтео то учинити.

К. Поповић.

Биљне болести и штеточине.

Припрема семена за сетву.

Величина и каквоћа жетвеног приноса много зависе од

квалитета и припреме семена за сетву. Да се добије што бољи принос није довољно посејати добро, одабрано и јако клијаво семе, него је потребно још и раскужити (дезинфиковати) семе од заразних клица, које се налазе на његовој површини, а које су способне да заразе младе биљчице. У пољопривредној пракси се већ давно примењује припрема пшеничног семена (дезинфекција пред сетвом у циљу заштите пшенице од главнице (снијети) Tilletia sp. У новије време ова припрема семена (дезинфекција) пред сетвом узима све већег маха код разних културних биљака (шећерна репа, дуван, баштенско биље), код којих се разне паразитне болести гливичног или бактеријалног порекла преносе семеном.

Припрема семена за сетву, нарочито код пшенице и јечма, у циљу заштите истог од покривене гари, Ustilago hordei, има нарочити економски значај за извесне крајеве наше Отаџбине, у којима се овај користан посао никако или слабо практикује, сем на угледним имањима, пољопривредним школама и код врло малог броја напредних пољопривредника. Ово нарочито појачава чињеница, да је код нас пшенична главница врло распрострањена и да неких година може уништити знатан део жетвеног приноса (20-50%). Примеса главничавог праха у пшеници после вршидбе утиче рђаво на њезину каквоћу, што је од нарочите важности кад се има у виду да каквоћа одређује цену пшенице.

Иако се понегде и припрема пшенично семе пред сетвом, код јечма се то никако не пратикује, а покривена гар му наноси осетне губитке. Са могућношћу преокрета наше житарске производње у смислу повећања гајења пиварског јечма, намеће се сама по себи и заштита истог од покривене гари припремом његовог семена за сетву.

Суштина припреме пшеничног семена и јечма противу пшеничне главнице и покривене гари састоји се у раскуживању (дезинфекцији) његове површине, па доследно и спора (семенчица) поменутих болести, које се налазе на површини тога семена, а помоћу којих се оне преносе из године у годину. Када посејемо семе које не садржи целих главничавих зрна ни делова класа јечма, уништеног од покривене гари, али које ипак садржи на својој површини голим оком невидљиве споре (семенчице) главнице и гари, онда овако семе потпуно нормално клија и развија се у младе биљчице. Али повољни услови температуре и влажности при клијању семена истовремено утичу повољно и на клијавост спора, које, помоћу тако образоване мицелије, успевају да заразе младе биљчице, на кратко време после самог ницања. Разорно дејство главнице и гари постане уочљиво тек пошто житарице класају, када читави струкови, који потичу од једног зрна, дају искључиво главничава зрна или целе класке у класу претва-

рају у црну масу, која остане у целости до жетве и не распада се (код покривене гари на јечму, услед чега се ова врста гари тако и зове).

Утврђено је, да и споре које заостају у земљишту, могу преносити главницу и покривену гар. Али ова је чињеница искључиво теориског значаја, пошто се ове споре налазе у земљишту у незнатним количинама, које не долазе у обзир за практичне сврхе.

Још један извор заразе споредњег значаја претстављају отпаци после вршидбе, ако се исти баце на ђубриште, са којим поново доспевају на њиву на кратко време пред сетвом.

Према изложеноме, најглавнији извор заразе претстављају споре (семенчице), које су заостале на површини семена пшенице и јечма, и ове споре уништити припремом (дезинфекцијом) семена, значи практичио заштитити пшеницу од главнице и јечам од покривене гари.

Чињеница, да се пшенична главница не јавља сваке године у истом степену јачине, потиче отуда, што су за клијање поменутих спора после сетве потребне извесне јаче или мање повољне климатске прилике.

Мере предохране. Састоје се у припреми (дезинфекцији семена пре сетве, што се врши потапањем, квашењем или запрашивањем истог помоћу разних дезинфекционих средстава. Најстарији претставник средстава за потапање јесте плави камен (бакарни сулфат), који се истиче пред осталим средствима својим раскужњавајућим (дезинфицирајућим) особинама. Истоветне особине је и формол, који се још одликује и једноставношћу своје примене.

А. Употреба плавог камена и формола. При употреби плавог камена раствори се $^1/_2$ кгр. истог у сто литара воде. У овако направљен раствор потапа се семе тако, да раствор буде над семеном. Затим се усуто семе добро промеша, сплаве се сва она зрна која испливају на површину и остала нечистоћа. Кад прође $^1/_2$ сата потапање треба прекинути. Кад се је семе нешто просушило, да се не лепи међу собом, онда га треба запрашити кречним прахом, при чему се непрестано меша и преврће. Припрема семена формолом је једноставна и проста: на сто литара воде дода се 250 грама (четврт литра) формалина (40% раствор формалдехида) и тако се добије 0,25% раствор формалина или 0,1% формола. Семе се држи потопљено у наведеном раствору формалина 10—15 минута. Остало је све једнако као и код плавог камена. Али семе потопљено у раствору формалина не запрашује се кречним прахом, него се још влажно, одмах пошто се оточи раствор, покрије неким платном, цирадом или томе слично и остави тако 3 -4 сата да би паре формалдехида могле за то

време још вршити своју дезинфекциону моћ. После тога треба што пре посејати.

Употреба формола се нарочито препоручује за припремну семена јечма против покривене гари, пошто паре формола продиру између плевица и зрна, где могу бити смештене споре, што није случај са осталим средствима која дејствују искључиво као течности.

Б. Употреба нових средстава (успулун, германизан, тилантин и. т. д.)

Ова средства, већином живина органска једињења, имају преимућство над плавим каменом, што не утичу штетно на клијавост семена. Њихова пак раскужњавајућа моћ заостаје за плавим каменом и формолом, али даје за праксу задовољавајуће резултате. Употреба ових средстава потпуно је иста као и употреба плавог камена. Раствори се 250—300 грама неког од тих средстава у 100 литара воде (0,25—0,30%) и онда се приступа потапању семена.

Ређава је страна ових средстава што су као живини препарати јаки отрови за стоку и човека, те њихова употреба захтева велику предострожност.

Запрашивање семена пшенице. Врши се кад је семе пшенице и најмање заражено главницом, онда се може пропустити потапање семена које захтева много времена. За запрашивање пшенице препоручују разна средства као: сересан, абавит, успулун, тилантин, порзол и т. д., која не показују велике разлике у дејству. Примена ових средстава је врло једноставна и брза. На 100 кгр. семена пшенице узме се 200—300 грама неког од поменутих средстава и то се што боље измеша у неком затвореном суду (у специалном бурету, џаку и т. д.). Главно је да свако зрно буде што боље покривено прашком дотичног средства. Што се дуже и енергичније меша, то се постиже бољи резултат. Семе се непосредно после овога може сејати.

Ing. agr. **Лука Крстинић,**
фитопатолог Пољопривредне
станице у Топчидеру.

Вилина косица и њено сузбијање.

Успешно гајење детелина омета вилина косица, преденица (Cuscuta trifolii). Ова готованка (паразитна биљка) живи на стаблу детелинском, обавијена око њега, и на местима где се са стаблом додирује испушта нарочите сисаљке, које продиру у стабло детелине — биљке хранитељке — тако, да ова напослетку убрзо мора и да угине.

Вилина косица се разножава из семена које није веће од 0·5—1·5 мм., а распростире се по детелишту деловима свога стабла, које се, изломљено приликом кошења растури и сваки делић стабла вилине косице, кад дође у додир са биљком хранитељком, пушта опет сисаљке и продужава да се развија, те тиме ствара нове и нове кругове детелина заражених вилином косицом.

Има више врста вилине косице, које су прилагођене да на својој биљци гоститељци могу живети.

Познат је живот ове паразитне биљке и потанко је описан у „Поучнику за сузбијање вилине косице на луцерки и детелини", од Dr. Младена Јосифовића, доцента Пољопривредног факултета у Београду, али није још пронађено неко јевтино, а при том радикално средство за њено сузбијање.

Ако је појава вилине косице у првом почетку свога развића у мањој мери, препоручује се, да се детелина са заражених кругова ниско покоси и пажљиво у џакове покупи. При изношењу из детелишта треба пазити да се делићи повијушавог стабла вилине косице не рестуре. Вилину косицу покошену и помешану са сламом треба на неком безопасном месту спалити. Место пак покошених кругова треба добро баштенским кантама са решетком попрскати 15—18% раствором зелене галице (сулфата гвожђа). На један круг од два метра у пречнику треба најмање 10 литра раствора зелене галице.

Ако је вилина косица цветала, онда напред изложено средство не помаже, и пољопривреднику не остаје ништа друго, већ да у будуће, као мера предохране, купује семе од детелине само оно, које је у Државним контролним станицама испитано и снабдевено уверењем и станичном пломбом, да је чисто и без примесе вилине косице. Такво семе од детелине чисто и прегледано да нема вилине косице, може се добити само преко Подружина Српског пољопривредног друштва у Београду или преко Земљорадничких задруга.

Семе набављено од приватних лица и произвођача, које није Државна контролна станица испитала, садржи обично велики проценат нечистоће, а скоро увек и примесе семена вилине косице. Истина законом о контроли семена културних биљака забрањен је промет нечистог и вилином косицом зараженог семена детелинског. На жалост, наш пољопривредник се обично полакоми знатно нижом ценом лошијег семена и не мислећи на будућу штету, купује од продаваца свако сумњиво семе, не тражећи никакакву гаранцију о чистоћи и клијавости семена. Примећено је прошле године, да су многа места Шумадије куповала детелинско семе неиспитано од разних произвођача и на пр. и у мом месту становања, у Стопањи, посејано је у овој години 35 хектара неиспи-

таним, јевтиним и лошим семеном детелине На засејаној површини вилина се косица још у самом почетку узраста луцерке тако снажно развила, да је се просто уњебила и сву луцерку угушила. Поред велике штете у новцу за издато семе (600 динара по хектару), орања, дрљања и сетве семена, на том истом земљишту не може се пре шест година више сејати детелина. Даље, ако се овако продужи, прети опасност од заразе и другим детелиштима, подигнутим из семена чистог од вилине косице, набављеног преко Подружине Српског пољопривредног друштва. Оваквим неразумним радом својих суседа могу и разборити пољопривредници, који набављају испитано семе, бити врло много оштећени. Да се овакве штете спрече, нужно је настати, да се промет зараженог семена детелине неминовно спречи.

У садашње доба пољопривредне кризе, сточарству се мора поклонити већа пажња, као јединој још уносној пољопривредној грани, зато се детелина и луцерка мора више гајити, а поглавито се мора црвена детелина уврстити у плодоред свуда онамо где то прилике дозвољавају, а то се може постићи само тако, ако се поради на успешном сузбијању вилине косице, врло опасне готованке.

М. Д.

Ветеринарство.

Испадање гузног црева.*

Дешава се као последица јаког напињања, проузрокованог повредама слузскоже црева или јаког затвора. Није редак случај, да испадање црева наступа и код јаког пролива, јер се и у том случају животиња напреже.

Приликом лечења треба првенствено отстранити узроке због којих је животиња принуђена да се јако напреже. Само у томе случају можемо имати користи од повраћања црева у своје првобитно лежиште. Ако је испадање у мањем степену и одмах примећено, повраћање црева успева врло лако и брзо.

Ради спречавања, да црево понова не испадне, треба животињи да дамо течну храну, како се приликом балегања не би сувише напрезала. Даље дајемо животињи честе клистире са хладном водом, у коју помешамо мало опијума ради

---

* Одговор на питање Радивоја Иконића из Савада — Банат.

успављивања црева. Велике животиње поставимо у лежишту тако, да задњи део буде виши него предњи, те у том случају остала црева у трбушној дупљи сама придржавају гузно црево. Нису на одмет ни бандаже помоћу којих затворимо чмар.

Постоји ли испадање дуже времена, онда наступа услед поремећаја циркулације крви једна јака инфилтрација и отеченост испалог црева, па чак и крварење у цревном зиду и у најгорем случају једно одумирање црева. Лечење је у томе случају готово без успеха. Да би се могла животиња спасти треба приступити крајњем средству — ампутацији — (отсецању) испалог црева, једној тешкој операцији, коју може извршити само врло искусан ветеринар. Ако ово последње није могуће, онда животињу продати касапима или заклати. Приликом просуђивања прикладности меса за људску исхрану треба да смо на опрези, јер је могуће да је код животиње већ наступило једно тровање крви, у коме је случају месо шкодљиво по здравље људи, па чак и опасно по живот.

Мар. Ф. Феријанчић,
ветеринар. капет. I кл.

Воћарство.

Наше шљиварство.

Гајење шљиве у размерама њезиног садањег стања тек је новијег порекла. Ма да смо у средњем веку гајили цепаче и јесенке, шљиве мађарке и пожегаче по њиховом садањем називању, ипак је то гајење било спорадично: за сушење ради домаћих потреба; за варење; и у другим облицима ради исхране чељади. Чак ни ракија тада није печена: казани за печиво ракије добивени су, као што сведоче *Стари сирски записи и натписи*, тек крајем осамнаестог века, па је и самом производу, ракији, дато арапско назвање. Тек тада, при крају осамнаестог века, гајењем шљиве у већим размерама и печивом ракије отпочињу се бавити манастири, које су Турци били дотле порушили и попалили, да би се продајом ракије могли наплатити. Шљиви се отпочиње више пажње поклањати тек од 1860 год., кад се отпочиње по мало ради трговине сушити, а тек од 1880 г., до краја деветнаестог века, подизање шљива постаје права зараза: она се сади на огромним пространствима и не заустављa се само на брдима и челопецима. Сушење шљиве и варење пекмеза постаје општа

појава и захвата листом све сељаке. Журба да се ухвати што дужи продукциони период и да се што раније дође до новца, учинила је да се пришло млаћењу још недозрелих шљива, па се употребила и друга средства, која су шљиву упропашћавала и за конкурентску борбу онеспособљавала. При том је дошла конкуренција боље израђене туђе шљиве и просто нас дотукла у моменту, кад је шљиву требало још бранити и од штитасте ваши.

За конкурентску борбу са иностранством морамо се озбиљно препремати. У првом реду, морамо ослобођавати од шљивиног засада оне просторије, које се могу искористити другим усевима. Шљиву оставити само на залијама, челопецима, брдовитим крајевима, који за друге културе не могу показати таквога успеха. А онда:

1. вршити зимско засађивање шљиве, пошто се ископају дубоке и широке рупе за засад;

2. размак између засађених шљива да буде 6 метара и то без густиша, који је данас редовна појава;

3. око засађених шљива градити и непрекидно одржавати, из године у годину, чанак, ма колико воћка била стара;

4. с реке, с потока, с извора или из бунара спровести воду вадама, и кад су врућине или сушна лета, затапати воћњак свежом водом;

5 с времена на време према потребама воћњака вршити систематска гнојења и стајским гнојем и старом гвожђушином и истуцаним костима, хемиским гнојивом и растуреним грађевинским малтером и разним средствима гнојења, јер ће воћка рађати тек тада, ако се њојзи пажња поклони;

6. редовно сваке године вршити чишћење шљива од сваких инсеката и од сваке беде, а том приликом изводити и обрезавање круне, с обзиром на плодност воћке;

7. брати шљиве и не млатити их и стресати, јер се код брања сачува род, који се има идуће године јавити, а не упропастити га, како се чини млаћењем и трешњом:

8. сасвим зреле шљиве треба брати после стручне констатације дотичнога агронома, који ће је вршити под најсудбоноснијом одговорношћу;

9. при брању шљива за сушење имају се одабирати најкрупнији и најлепши примерци, а сви остали имају се употребити искључиво за мармеладу;

10. сушење се има изводити једино на најмодернијим сушницама, суве се шљиве имају паковати у фиким сандуцима, изводити редовно етивирање, јер се без тих услова шљиве не могу ни појавити у трговини, а камоли у извозу.

То су најосновнији услови, без којих се не може ни замислити успех наших шљива, нити могућност да оне могу издржати конкуренцију са шљивама из других земаља. Требало

је само заћи по деликатесним трговинама иностранства, па видети, како нас оно страховито туче. Чак и наша пријатељска Чехословачка узмиче кад мора нашу робу да поређује с оном из иностранства. Тако је пре неколико година, 1924 г., она с великом муком продавала наше суве шљиве по 8 круна; све су друге биле скупље, и то знатно, али су ипак на јагму продаване.

Ми морамо унети дубоко познавање у погледу гајења шљива, морамо изванредно много полагати на квалитет робе, морамо све учинити, да производимо такву суву шљиву, как ве добијамо из иностранства суве брескве па тек онда рачунати на поновно освајање пијаце. Иначе ће оне дефинитивно бити за наш продукат затворене, те ћемо шљиве листом морати сећи.

Шљива је наше старо воће, јер смо је имали још у старој постојбини својој (Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић: *Историја Српскога Народа*), па ево јој отуд и заједничко име разнели: Руси сљива, Бугари, слива, Чеси sliva, Пољаци śliwa, чак су и Мађари од нас њезин назив примили (Лазаревић: *Воћке, воће и воћарство*.

Тако старом воћу нашему и њиховим врстама и суврстама дали смо разноврсна имена, од којих су најтипичнија она, што су добивена у крајевима далеким од утицаја с другим културним центрима, као што је на пример, плавско — гусињска нахија, у којој се најбоља и најпотребнија сорта зове: *јесенка*. У старини је ова сорта шљиве употребљавана за сушење на сунцу; ради тога је она на равне половине цепана, отуд се и *цепача* зове, па је излагана сунцу, и на сунцу је и сушена; затим је употребљавана за кување пекмеза, који се тада, звао неким српским називом, јер та турска реч не означава ово што се из варених шљива добија; најзад су мешане варене шљиве с брашном, те су добијани воћни колачи (Ст. Новаковић: *Калуђер и хајдук*), и т. д.

До доласка Турака ракија није печена просто по том основу, што шљиваци нису ни сађени као воћњаци. Ма да се ракија у почетку звала и палинка и горинка, ипак та су имена више важила за комовицу, јер се она првобитно више могла испећи, неголи шљивовица. Ова имена смо оставили Бугарима и Мађарима, а сами смо прихватили шљивовицу, чим смо је отпочели у већим размерама пећи. А отпочели смо је у већим размерама пећи тек при крају XVIII века, кад су шљиву манастири отпочели засађивати као воћњаке, те и с те стране отпочели поправљати своје оронуло материално стање; зато је Турска тек тада и завела порез на ракију и отпочела подизати шљивике и у име писаније узимати ракиске казане (Љ. Стојановић: *Стари српски записи и натписи*).

Сушење шљиве на сушницама (или још боље, на пуш-

ницама) отпочиње тек при крају XVIII в. и у почетку XIX века; једна народна песма из тога доба наговештава за Ужице: све се пушим, канда шљиве сушим; дакле из тога факта да се закључити, да је на пушницама трајало сушење шљива много пре, него што се обично мисли, много пре педесетих и шесетих година минулога века, а да је то време требало док је сува шљива прокрчила себи пута до пијаце. А отада настаје засађивање нарочитих шљивика, уместо да се шљива гаји узгред и само на оним положајима, на којима се друго што не може гајити и да се гаји уз јабуке, крушке, бресквe, кајсије, малине, огрозде и т. д., али да се гаји правилно, како би сваке године доносила род и уз нашу сарадњу, пошто сваке године испуњује главне физиолошке услове, листа и цвета.

Међутим, ми смо били задовољни и родом који је долазио друге, треће, четврте и пете године, јер нам је порез био мали, дације мале, живот јевтиниј; међутим, порез се повећао, дације повећале, живот постао скупљи, уз то наиђе и тако звана *штитаста ваш*, која нам припрети опстанку шљиве и приходу који је од шљиве долазио.

За борбу противу те немани је добро дошла књига г. Мил. Никетића, професора Средње пољопривредне школе, *Штитаста ваш на шљиви*, у којој се на исцрпан начин излаже борба противу тога зла. Г. Никетић констатује сасвим исправно, „да је шљива изложена великој опасности и да је њен опстанак уопште угрожен појавом штитасте ваши", али пружа и утеху: да се „ваш може с успехом уништити и тиме шљива од сигурне пропасти спасти". Али је зато потребно „добре воље и истрајности", а баш у ту добру вољу и истрајност тешко је веровати све дотле, докле сви облици земљорадње не добију савршене изгледе занимања и докле они не престану бити једна очајна рутина и традиција.

Тек тада би се озбиљно борба повела противу штитасте ваши, па би се престало и с оваквим и оволиким засађивањем шљивика, на које рачунамо као на готовину, око којих се не бринемо ни с јесени, ни зими, ни с пролећа, већ смо само готови скидати готове плодове!

Али онима, који су готови узети земљорадњу као занимање, ова књига Г. Никетића је добро дошла; кад се она дословно и на време слуша, може се шљива отети од напада штитасте ваши.

Д. Л.

Питања и одговори:

Молим учтиво да се преко „Тежака" одговори и из-

вести о лечењу „клекавице“ према приложеном опису, како бих известио сточаре.

„Клекавица.“

Под овим именом појављује се болест код оваца и коза, али код коза у већој мери.

Знаци болести: обично ујутру осване грло укочено и не може да се креће. Поједина грла укочена су само у задњим, а поједина и у предњим ногама. Код укочења у свима удовима грло не може да се креће. Болест траје обично 4 месеца, а појављује се обично у месецу јулу. Млечна грла одмах изгубе млеко, а виме постане тврдо. Идуће године виме се развија нормално али после јагњења или јарења грла не дају млека те младунче обично угине. Оболење се појављује код коза до 50%, а код оваца 5—10%. Преболело грло може оболети поново исте године, у ком случају обично угине.

Грла која су боловала морају се безусловно искључити из запата, јер више нису рентабилна за чување, пошто нису способна за оплођавање и млечност.

Ову болест народ зове „клекавица“ због тога, што грла клече ако су оболела у предњим ногама, или пак вуку задњи део тела ако су оболела у задњим ногама; ако су грла оболела у свима ногама, не крећу се, већ леже. — Примећено је, да се у вези са овим појављује, нарочито код оваца, и привремено или стално слепило, у ком случају из очију и зглобова ногу цури гној.

Штета од ове болести је велика услед пресушења млека.

Ову болест приметио сам много раније, и још као дечко сећам се да сам видео овце или козе, које вуку стражњи део тела, као да су пребивене.

Сада пак, као срески пољ. референт, на свом путу по срезу, приметио сам исту у селу Топлом Долу испод Мицора, главном овчарском центру Старе планине. Сточари су у великој бризи, јер се „клекавица“ појављује скоро сваке године, а штета је велика.

Молим да се у „Тежаку“ изнесе начин сузбијања „клекавице“, како би се обавестили сточари.

Јов. Ј. Алексић,
срески пољопр. реф. Пирот.

Одговор: По свему изнесеном могао би тврдити, да се у томе случају ради о тако званој заразној безмлечности оваца и коза. (Agalactia infectiosa). Болест није тако ретка у нашој држави, али је врло мало позната и слабо обрађена. Ова се болест најчешће појављује у Швајцарској, Италији, Француској и Румунији. Испољава се превентивно једним брзим безболним пресушивањем млека у вези са оболењем очију и зглобова. До пре кратког времена није се знало ко је проузроковач те болести. У последње време пак утврђено је, да се он налази у промењеном млеку и у изливу из ока. Поједини научници сматрају, да је идентичан са проузроковачем плућне заразе код говеда. Зараживање бива кроз уста. Разним опитима успело је заразити животиње у току од 20 дана хранењем са промењеним млеком или убризгавањем млека у само виме, зглавак или око.

Знаци: млеко је у почетку болести плавичасто, густо, не сири се и славог је укуса. Има га из дана у дан све мање док коначно не пресуши. На самом вимену и на суседним жлездама не примећујемо никакве знакове запаљења, али виме постане напосе атрофично и стварају се у њему хладни апсцеси (гнојнице). Тек када наступе компликације поглавито у зглобовима и очима, примећујемо неке промене у здравственом стању дотичног грла. Има разних стадијума те болести: по који пут видимо промене само у очима или се појављују само апсцеси. У томе случају су вежнице (Conjunctive) знатно отечене, око сузи, грло држи око затворено јер му смета светлост, појављује се јак свраб. Доцније се томе прикључи запаљење рожњаче (Keratitis), рожница побели као млеко, постане непрозирна, па чак могу наступити и чиреви на самој рожњачи. Истовремено наступа једна јака закрвављеност око рожњаче.

Од зглобова буду захваћени највише: лакатни, предње коленски и скочни зглавак. Они су одебљани, појачано температурани (топли) и болни. Грло показује затегнуте-укочене-покрете или рамље. Често се болест компликује са упалом тетива и ткања.

Болест траје око 8 недеља. Смртни случајеви нису ретки.

Лечење је чисто симптоматичко, то јест лечи се запаљење очију, зглобова и тетива, средствима којима лечимо и и остала запаљења. Заштитна цепљења дала су наводно добре резултате, но с друге стране опет тврде, да немају никакву вредност.

У Швајцарској ова болест подлежи пријављивању властима и за угинула грла добије сопственик награду од државе.

Због важности те болести потписати је заинтересовао Ветеринарски факултет у Загребу, који ће радо дати детаљна упутства у погледу спречавања и који ће евентуално упутити свог стручног органа на терен, да би на лицу места проучио предњу болест. Зато је потребно да се преко ветеринарског оделења Моравске бановине ступи у везу са њим.

Мар. Ф. Феријанчић,
Ветер. капет. I. кл.

Питање: Прикупио сам извесну количину коштица од шљива које желим посејати и из истих произвести потребан број садница за подизање шљивара. И пре но што приступим овој производњи, молим Друштво да ми у наредном броју Тежака одговори: јесу ли саднице произведене из коштица добре и да ли доносе добар и крупан род? Кад је најбоље време сејати коштице и како се то изводи.? Кад се и како сеје семе јабука и крушака?

Милутин Ј. Павловић.

Одговор: Произведене саднице из коштица не дају довољну гаранцију за доношење доброг и крупног плода. Јер је доказано да ове саднице у већини случајева доносе кад породе плод знатно ситнији од плода из кога су произведене, што значи да се помоћу коштице не преносе сигурно све добре особине на будућу садницу. Али зато ви сте добро учинили што сте прикупили коштице и нећете погрешити ако из истих произведете потребан број младица-садница. Јер су тако произведене саднице које имају врло добар корен са већим бројем жила и жилица, врло добре. И као такве врло добре се по сађењу примају и мање болују, а с тим и доцније добро напредују. Али их као саднице за подизање шљивара употребите само као калемљене. Јер преношење добрих особина са добро рађајућих шљива на будућу садницу омогућено је најбоље и најсигурније помоћу калем гранчице и калемљења. Стога произведене младице док су још младе треба да окалемите калем гранчицом са најбољег стабала шљива. На овај начин ви ћете добити саднице са одличним кореном, здраве, снажне и отпорне, а с друге стране сигурне за доношење доста и доброг плода, управо каквог се пожелети може.

Кад је најбоље време сејања коштица и семена јабука

и крушака и како се оно изводи, о томе је опширно писано у Бр. 17 Тежака за ову год. на страни 643, а у одговору на питање Гобошца, стога нађите и прочитајте то.

Драг. Ј. Спремић.

Некролог.

† Јован Швабић,

пољопривредник из Крушева, општине орашке.

На дан 24 септембра 1931 године после кратког али тешког боловања, у својој 35 години живота испусти своју племениту душу и остави троје нејаке деце, супругу и остарелу мајку да за њим вечито жале.

Покојни Јован бејаше примеран пољопривредник, како за село тако и за околину. Његов се виноград, у величини око три хектара, истиче. Увек је на време уређен, а „шпалири" за сваку су похвалну и углед, што је сваке године имао одличне приходе. Осталу своју имовину такође је лепо обрађивао. Своје знање није задржавао само за себе, већ је и на другога преносио. Књиге, нарочито пољопривредне, врло је радо читао. Лист „Тежак" из руку није испуштао. Као грађанин бејаше вољен, јер је увек насмејан био.

Пољопривредна подружина у Малој Плани губи једног одличног члана и ваљаног друга.

Нека је покојном Јовану слава и Бог да му душу прости!! Његова фамилија нека се теши, јер њихов Јово бејаше добар отац, муж и син.

Милут. П. Стојановић.

Белешке

Нове Пољопривредне подружине. *1. у Пожеги ужичкој.* Заузимањем и старањем вредног и агилног пољопривредног референта среза пожешког, Дринске бановине, г. Јове П. Станојевића, на дан 5. јула ове године основана је Пољопривредна подружина у Пожеги, у коју се само на дан оснивања уписало 82 члана.

У Пожеги је и раније постојала Подружина Срп. пољопривредног друштва, коју су немарљиви руководиоци њени и

нехатни и неагилни претходници г. Станојевића, сем г. Микића Милована, напустили и до пропасти довели.

За претседника Подружине изабран је г. Миодраг Верговић учитељ, за потпретседника г. Милорад Алексић, школовани економ, а за секретара-благајника г. Јов. Станојевић. За чланове управног ообора изабрани су: гг. Страхиња Андрић, Радослав Јоксимовић Ђура Николић, Мирко Крсмановић и Добросав Тодоровић, пољопривредници.

У надзорни одбор изабрани су: за претседника г. Стева Стевановић, а за чланове: г.г. Драгомир Шуњаревић и Добривоје Јовићевић.

Познавајући повољне прилике за сваки рад и пропаганду на просвећивању народа у срезу пожешком, знајући агилност и вредноћу г. Станојевића, ср. пољопривредоог референта, ми очекујемо и желимо најлепше успехе у раду Подружине у Пожеги.

2. у Шавнику, центру среза шавничког, Зетске бановине, иницијативом среског пољопривредног референта, г. Виктора Коха, 12. јула ове године основана је Пољопривредна подружина у којој се на дан оснивања уписало 20 чланова.

За претседника Подружине изабран је г. Батрић Карапић, пољопривредник из Петнице, за потпретседника г. Милутин Вучинић, учитељ из Бијеле, за секретара г. Васо Црногорац из Шавника, а за благајника г Миливоје М. Благојевић из Дубе. За остале чланове управе изабрани су: г.г. Михаило Бојовић из Шарана, Миливоје Томић из Буковице, Максим Пекић из Превиша, Стван Жугић из Новаковића и Душан Полексић из Мокрог-Шавник.

У надзорни одбор изабрани су: за претседника г. Милош Перишић, учитељ из Буковице, за чланове: г.г. Жижић Јован, пољопривреоник из Милошевића и Милан Церовић, учитељ из Шарана.

Ово је једанаеста Подружина Срп. пољопривредног друштва у Зетској бановини, а прва у центру Црне Горе, којој желимо најлепше успехе у раду. Тако исто желимо да се на г. Коха и Шавничане угледају и други сресни пољопривредни референти и пољопривредници у Зетској бановини.

Бор. Љ. Н.

Воћарско-калемарски течај у Вишеграду. Пољопривредна подружина у Вишеграду, Дринске бановине, организовала је и обавила шесто дневни воћарско-калемарски течај за обуку сеоских младића и пољопривредника из среза ви-

шеградског у размножавању, подизању, калемљену и гајењу воћака.

Течајем-курсом је руководио члан Подружине и редован члан Српског пољопривредног друштва, г. Алексије Ефанов, срески пољопр. референт у Вишеграду. Курс је обављен у среском воћним расаднику.

Течај је редовно похађало и сва редовна предавања слушало је 24 младића — курсиста, који су лично учествовали у свима практичним радовима, који су ради обуке обављани.

По завршетку течаја курсисти су положили испит и показали потпуно задовољавајући успех. Потом су им раздељене награде у воћарском алату и прибору и семену пиħних биљака, па су својим кућама пуштени.

За обављање ових течаја Српско пољопривредно друштво дало је наиме помоћи за награде курсистима 1000 динара.

Бор. Љ. Нешић.

Пољопривредним писцима на знање!

Српско пољопривредно друштво расписује стечај за штампање следећих књига као „Тежакова библиотека“:

1. Ратарство општи део,
2. „ посебни део,
3. Гајење пиħних биљака,
4. Гајење културне врбе за плетарство,
5. Производња раног поврħа у топлим лејама,
6. Рибарство,
7. Повећање млечности код крава,
8. Гајење оваца,
9. Конзервисање воħа и поврħа,
10. Свиларство,
11. Гајење цвећа,
12. Гајење свиња,
13. Пољопривредно књиговодство за мала газдинства,
14. Основи сточног лекарства,
15. Штеточине културних биљака и мере противу ових,
16. Болести „ „ „ „ „
17. Наводњавање и одводњавање.

Књига треба да изнесе око пет штампаних табака.

Писац, чији се рукопис прими, добија хонорар од штампаног табака по утврђеној норми и 20 књига брошираних.

Коректуру врши писац.

Стечај важи док поједина дела не буду штампана.

Цене пољопривред. производа на дан 6. новембра 1931.

Пшеница

Тиса I, до Бач. Градишта, 80. 1% . . . шлеп	180.—	260.—
Тиса II, Жабаљ-Тител 80, 1% . . . шлеп	178.—	256.—
Бегеј, 80, 2% . .	177.—	254.—
Банат, 79, 2% . .	175.—	250.—
Бачка, 79, 2% . .	174.—	248.—
Канал Тиса са Кулом, 80 2% . . . шлеп	177.—	254.
Канал Дунав са Црвенком 79, 2% . . . шлеп	173.—	246.—
Србија Дунав, 77, 3%	170.—	240.—
Срем, 78, 2% . . „	170.—	240.—
Србија и Босна. Сава, 77, 3% . . „	169.—	239.—
Бачка Горња, 80. 1% . . . вагон	175.—	255.
Бачка доња и Сомбор, 79. 2% . . . вагон	170.—	245.—
Банат, 79, 2% . . „	170.—	245.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3% . . . вагон	165.—	235.—
Гл. пруга од Параћина на југ 77, 3% . . . вагон	165.—	235.—
Куманово, 77, 3% . „	165.—	255.—
Косово, 75, 4% . „	165.—	225.—
Срем, Славонија и Хрватска. 78, 2% . . . „	165.—	235.—

Кукуруз

Бегеј . . . . промпт	93.—	98.—
Тиса	95.—	100.—
Дунав Банат . „	93.—	98.—
„ Бачка . „	98.—	103.—
„ Срем . „	93.—	98.—
„ Србијански .	93.—	98.—
Сава . . . . „	93.—	98.—
Бачка бели сушен „	93.—	97.50
Београд лађа „	82.—	85.—
Гл. пруга Срб	102.—	110.—
Узава пруга бели Срб.	105.—	115.—
Банатски. утов ст. пар. Вршац сушен . . .	75.—	77.—
Банатски повр. промат	55 —	58.—

Овас

Српски пар, Београд	145.—	150.—
Бачки . .	148.—	152.—
Сремски . .	140.—	150.—
Македонско-косовски	120.—	135.—
Узана пруга	130.—	140.—
Сремски	130.—	140.—

Јечам

Барањски 56/66. . .	170.—	190.—
Македонски	90 —	100.—
Гл. пруга	115.—	130.—

Пасуљ

Србијан. 3.2% са врећом	190.—	200.—
Бачки егализован . .	195.—	210.—
Сремски, ...	195.—	210.—
Бачки 2%.	190.—	200.—

Суве шљиве

Обична гарнитура .	355.—	365.—
95|100	310.—	315.—
110|120	230.—	240.—

Ораси

Узанс српијански .	330.—	360.—
„ босански . .	290.—	320.—
Дрински	290.—	320.—

Разно

Мекиње вагон Београд. са врећом	90.—	100.—
Сено „	85,—	95.—
Кромпир слов. Београд.	100.—	110.—

Стока и сточни производи

Свиње тешке, зреле .	7.50	8.—
„ средње	6 —	7.—
„ лаке	5.—	6.—
„ мршаве . . .	6.—	7.—
Волови и бикови I класе	6.—	6.50
„ „ II „	5.—	5.75
„ „ III „	4.—	4.75
Краве I класе, . . .	5.25	6.—
„ II	4.50	5.—
„ III	3,—	4.—
Овце	2.50	3.—
Маст	14.—	14.50
Сланина усољена. .	10.—	12.—
Млеко овче	3.50	4.—
„ кравље . .	2.75	3.—
Живина	8.—	9.—
Јаја.	75.—	100.—
Ратна штета .	274.75.—	275.—

Оглашујте у „Тежаку“

Записници

30. седнице Управног одбора Срп. пољопр. друштва, држане 22. јула 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни: г. г. претседник М. Миљковић и чланови: В. Матић, Т. Владисављевић, Д. Спремић, Н. Белобрк, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и М. Николић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I. 490) Претседник саопштава. да је дугогодишњи редован члан. В. Валента, директор Средње пољопр. школе у пензији. преминуо 20. о. м. Одбор устајањем одаје му пошту са: Бог да га прости!

II. 491) Прочитан је и примљен записник 29. седнице Управног одбора.

III. 492) Примљен је знању записник 29. седнице књижевног одбора.

IV. Прочитан је записник 29. седнице финансиског одбора, па је одлучено.

493) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000— динара.

495) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 249

495) Да се штампају 1500—2000 ценовника робе коју Друштво има на продају.

496) Да се продужи рок за исплату дуга Подружине у Тољевцу до 15. септембра о. г. и Подружине у Брестову до 1. септембра о. г.

497) Да се фабрици Ферум исплати роба по рачуну бр. 7337, по одбитку 3% шконта.

V. Прочитани су записници 28. и 29. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

498) Да се по предлогу бр. 118. плаћају ветрењаче само по продаји.

499) Да се одбије понуда бр. 7248 којом се нуди прибор за испитивање млека.

500) Да се усваја предлог бр. 120 али стим, да са тријерима може и фабрика да располаже.

501) Да се понуда бр. 7309 за тријере држи у евиденцији.

502) Да се по предлогу бр. 122, врши набавка витлова према потреби.

503) Да се прими знању да је фабрика Ферум испоручила справе по поруџбмни и да се усваја предлог о продајним ценама.

VI Прочитан је записник 29. седнице програмског одбора, па је одлучено.

504) Да се Подружини у Лесковцу не може дати тражена помоћ за курс, пошто је није тражила у остављеном року, па је цео кредит распоређен оним Подружинама, које су се благовремено пријавиле.

505) Да се Подружини у Рибнику исплати одобрена помоћ за пољопривредну утакмицу, односно да се упише у корист њеног рачуна.

саопштења и предлози.

VII 506) По молби Београдске безалкохолне задруге за прераду, воћа, да се услужи један њен члан са прибором за прераду воћа, одлучено је: да се одобрава преглед овде у магацину, али да се не може одобрити износ.

Са овим је седница закључена.

---

31. седнице, држане 29. јула 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, и чланови: М. Николић, А. Рашковић. В. Матић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк, Н. Петровић и Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 507) Прочитан је и усвојен записник 30. седнице Управног одбора.

II 508) Примљен је знању записник 30. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 30. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

509) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

510) Да се одобравају привремена кредитирања, по предлогу бр. 255.

IV Прочитан је записник 30. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

511) Да се одбију понуде бр. 7180 за воћарски алат, бр. 7428 за апарате за плашење птица, бр. 7397 за калијеву со и бр. 7470 за пресе и муљаче.

512) Да се по рачуну бр. 7487 исплате 10 прскалица које су продане а које су биле у комисионој продаји, и да се поручи још 5 комада исте марке.

V Прочитан је записник 30. седнице програмског одбора, па је одлучено:

513) Да се прими знању да Подружина у Смедереву одустаје од приређивања изложбе. У исто време усваја се

њена молба за повећање помоћи за плетарски курс и одобрава се издатак још 1000 динара.

VI Саслушана су мишљења заступника Инспектора за подружине, па је одлучено:

514) Да се прими у чланство новооснована Подружина у Шавнику, пошто је испунила све услове прописане правилима.

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР за 1932 год. изашао је из штампе. Календар обилује масом поучних чланака из пера наших најбољих стручњака, а цена му је само Динара 10.

Календар је штампан у ограниченом броју примерака, те препоручујемо читаоцима Тежака, који нису чланови Пољопривредних подружина, да ову корисну књигу што пре набаве, било директно, шаљући 10 динара чековном упутницом Бр. 50350, или преко свога среског пољоприв. референта.

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампаних табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољопривредном друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350. Тел. бр. 20-302.

Ценовник

јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг лаки, без точка, за орање воћњака и винограда	360.—
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“	750.—
„ „ 4 „Комет“	850.—
„ Саков Бр. 7	850.—
„ „ „ 8	950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5.	750.—
„ „ „ „ колицима U. W. 5	850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak)	600.—
„ „ „ E. 6. са једним точком, лак,	450.
Ливадске дрљаче — ланчане	880.—
Дводелне дрљаче — њивске средње 300.— теже	400.—
„ „ преламаче „Монахиа“	500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње	550.—
Ваљак троделни, цео од метала	1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди	2.750—
Крушач за један клип, без ветрила 700. за два кл. са ветром	1.500
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење	500.—
„ „ за сламу и шашу 1100.— и	1400.
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр .5, 5200 и Бр. 6,	6800.—
„ HEID бр 1/1 — обични	2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2	3000.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I	3100.—
„ Heid сортирачи Бр. V/I 4500.— Бр. XXV/III	8300.—
„ Mayerovi на зупчанике Бр. Ia 1/2 обични	2000.—
Ебулиоскоп (Малиган) ориг. француски дин.	950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „	1.100.—
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.—	1600.—
1800.—	2700.—
Семе озимог сточног грашка	3.50
„ инкарнатске детелине	15.—
„ озиме грахорице	5.—
Сумпор у шипкама за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту	22.—
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр,	70.—
KALI METABISULFIT у кристалу	24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог	700.—
Желатин за бистрење вина црног	50.—
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање	1.—
Калијева со 40%	2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“	2.—
Тегле за конзервисање од 1/2 л 1. и 2 литра Дин. 12.—	14.— и 20.—

Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига

ЗИМА
га не спречава у раду

НЕКОЛИКО ПОБОЉШАЊА КОД НОВОГ ФОРДСОНА

МОТОР: јачи може да вуче лако троструко рало.

МАЗАЊЕ: побољшано додатком цедила.

ПАЉЕЊЕ: побољшано помоћу магнета Bosch високе напетости, снабдевен посебним покретачем.

ЗАПОР: успешнији повећањем броја плоча.

ХЛАЂЕЊЕ: побољшано једном сисаљком за воду, коју тера ремен.

УПРАВЉАЊЕ: знатно појачано

ЧИСТИЛАЦ ВАЗДУХА: побољшан.

ПРЕДЊЕ УПОРИШТЕ: предњи део трактора има спиралну опругу, која потпуно осигурава опориште трактора.

Ви знате да мраз боље чисти поља, него иједна друга ратарска справа, али треба да буду добро преорана. Овај ће се посао много олакшати употребом Фордсона, којем не смета напор и који ће ставити Ваша поља у најкраће време и са мало снаге у изврсно стање, да примају семе пролећа. У зими има такође много посла да се извршава у господарству; не заборављајте да је Фордсон најконстантнији и најштедљивији извор моторне снаге. Проматрајте Фордсона у раду: зато тражите без обавезе од најближег Форд-заступника приказивање и осведочићете се.

FORD MOTOR COMPANY

LINCOLN Ford Fordson

Fordson

AEROPLANI

СЕМЕ ОЗИМОГ ГРАШКА

Одгајено на државном добру БЕЉЕ, може се добити код

Српског пољопривредног друштва

по динара 3,50 килограм, на 100 кгр. а на мање по Динара 4.– килограм.

„Афуз - Али“ Краљица стоног грожђа.

Издржава дуги транспорт. Одличног укуса, лепе нилибар жуте боје. Подесно за зимско чување. Најскупље увек на домаћим и страним тржиштима. Препоручује се виноградарима уместо нерентабилних винских сората.

Произвео сам већу количину ожиљених калемова искључиво ове врсте за продају. Тражите бесплатан ценовник.

Виноградарство и Лозни Расадник
Раде Стефановић
Чачак

ШТАМПАРИЈА

М. ЦВЕТКОВИЋ

Прима на израду све штампарске послове по умереној цени.

Београд Војводе Глигора 62

Телефон 23-1-78

НЕРАСТИ ЗА ПРИПЛОД

Беле Монголице пасмине

10 месеци старих, од одличног порекла, селектирани из преко 1500 комада, за продају. Нарочито се препоруча набавка шумадијским општинама, земљорадничким и сточарским задругама. Упитати код Управе Господарства у Доњем Михољцу (Славонија).

За негу тела

за јачање удова и заштиту против оболења, већ је преко 35 година опште обљубљено као опробано кућно средство и козметикум Фелеров Елзафлуид. Пробна флаша 6 Дин., двострука флаша 9 Дин. посвуда. Поштом 9 пробних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без других трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366, Савска Бановина.

СТОЧАРИ!

Сточној сувој храни, у којој нема довољно витамина, додајте наш хранљиви препарат П Е К, који садржи витамин Д, неопходно потребан за исхрану стоке ради јачања и заштите против разних болести.

Шугу на овцама и козама са најбољим успехом уништићете ако употребите наш препарат КРЕОТАН.

Метиљаву стоку лечите на време са опробаним домаћим препаратима ДИСТОЛОМ и МЕТИЉИНОМ

Тражите цене и упуства о употреби на адресу:

„Б И Љ А Н А“ А. Д.

Тел. 20.380 БЕОГРАД Пошт. фах. 423

У РАСАДНИКУ ГРАДА СЕНТЕ продаће се више комада **оплемењених воћака** и то **испробане** и **најбоље** врсте.

Именик врста и ценовник шаље бесплатно **„Градско баштованство“ — Сента.** 3—2

ВОЋАРИ!

у току јесени, пошто лист са воћки отпадне, најбоље је прскати:

шљиве против штитасте ваши, јабуке против крваве ваши, као и све остале воћке против разних болести и штеточина **са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом**

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке после прскања препородити и сачувати од сигурне пропасти.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјевтинији.

Тражите цене и упуства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20380 БЕОГРАД Поштан. фах 423.

Карбокримп се може добити и код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Глигора, 62 Тел. 23-1-78

Ослобођено поштарине
Рен. Мин. Пошта и Тел. бр. 17305|24 год.

Бр. 23. Београд, 1. ДЕЦЕМБРА 1931. год. Год. 58

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

СВ. КРАЉ МИЛУТИН.

Слава Српског пољопривредног друштва.

Најстарија пољопривредна организација у предратној Србији — Српско пољопривредно друштво — прославила је шесдесет треће Крсно име на дан Св. Краља Милутина 12. новембра ове године. И овога пута као и ранијих година овој значајној пољопривредној организацији, која се деценијама старала, а и данас се стара за привредни бољитак земљорадника, указана је пажња са *највишег места* од Њ. В. Краља, Високог Заштитника Српског пољопривредног друштва и целокупне пољопривреде, који је за Свога изасланика послао на славу, ађутанта, пуковника г. Душана Стојановића. Славу су посетили: изасланик Претседника Владе врховни инспектор г. Р. Дуњић, изасланик г. Министра пољопривреде Министар г. Матица са шефом кабинета г. Стјепаном Зајићем, изасланик Друштва црвеног крста, помоћник Министра пољопривреде г. М. Срећеновић, начелници Министарства пољопривреде г.г. Благоје Д. Тодоровић, Др. Вељa Стојковић, Милан Ђурић и Др. Људевит

Прохаска, декан Пољопривредног факултета г. Др. М. Влајинац са професорима г. г. Стебутом, Др. Марковом, Др Локотом, Др. Баленом, Др. Тодоровићем, асистентом Јовановићем, а био је и приличан број студената Пољопривредног факултета. Од друштвених организација били су претставници: претседник Трговачке коморе г. Милутин Станојевић са потпретседником г. Војом Петковићем и секретаром Коморе г. Мародићем; секретар Главног задружног савеза г. Варга; управник „Привредника" г. Мојсиловић; претседник Жичинарског друштва г. Бора Миленковић, адвокат, са секретаром Јованом Сретеновићем, пуковником у пензији; потпретседник Друштва за заштиту животиња г. М. Митровић, ветеринар, и г-ђа Гмизовић, г-ђе Пешић и Радичевић изасланице Друштва Књегиње Љубице; претседник Средишног савеза ратних добровољаца, потпуковник г. Лујо Ловрић. У име Аграрне банке члан управе г. Томашевић из Тамнаве; у име Главне задруге за пољопривредни кредит г. прота Секулић, претседник Пољоприв. подружине у Куманима; у име Београдске обласне задруге г. Сретен Тошић, претседник Пољопр. подружине и претседник Задруге. Био је велики број изасланика Пољопривредних подружина из околине бив. београдског округа, међу којима су запажени: Миленко Лазић, из Мионице; делегат претседника Подружине у Белановици, Влада Поповић из Шутаца, Драгољуб Мијатовић са Рашке; изасланици Подружине среза Врачарског, из Сопота и др.

По извршеном водоосвећењу презран је славски колач. Овом чину била је присутна цела Управа Пољопривредног друштва. По свршеном резању колача прота г. Стаменковић одржао је прикладан говор о значају Славе и о улози Срп. пољопривредног друштва коју оно још и данас има у унапређењу пољопривреде, која храни све нас, а затим је изасланик Њ. В. Краља, г. Душан Стојановић честитао Претседнику у име Краљево Славу Српског пољопривредног друштва. Потом је претседник г. Миљковић поздравио Краљевог Изасланика, остале званице и госте овим говором:

„Господине Краљев Изасланиче,
Господине Изасланиче Претседника Владе,
Поштовани и драги гости,

Први наш поздрав са ове славске свечаности упућујемо *Пр-оме* међу *првима*, Највишем Заштитнику Српског пољопривредног друштва, Њ. В. Краљу Александру I, са топлим жељама за Његов дуг живот и срећну владавину.

Друштву чини част, што међу угледним званицима може поздравити Изасланика Њ. В. Краља. У високој пажњи којом га Њ. В Краљ одликује, Друштво гледа највећу награду и потстрек за свој будући рад.

Сматрам за особиту част и дужност да Вам се свима захвалим, поштовани и драги гости, на пажњи коју сте Друштву указали посетом његове Славе, и да Вас по лепом српском обичају поздравим са: добро нам дошли.

Српско пољопривредно друштво слави Св. Краља Милутина као народна установа која ради искључиво за народ, за сељака, за његов културни и привредни напредак. Сасвим је природно што је Друштво усвојило овај народни обичај који је толико национално везан за српско племе. — Оно је изабрало за Крсно име Св. Краља Милутина зато, што је овај велики владалац из лозе Немањића, најистакнутије помагао да се на свима његовим задужбинама — црквеним и манастирским имањима — као и у целој држави, заснују примерне економије земљорада, воћњака и уљаника, и што се на данашњи дан пре 63 године састало једанаест угледних државника и одушевљених пољопривредника и основали: Српско пољопривредно друштво у Београду.

По томе, данашњи је дан, дан сећања Српског пољопривредног друштва на његов постанак.

Слава је најрадоснији дан у години у свакоме српском дому. И Пољопривредно друштво срећно је што данашњу славску радост дели са својим пријатељима у своме дому. У тој радости са осећајима вечите за-

хвалности, Друштво се сећа својих неумрлих оснивача, чије слике красе друштвени дом. Њихова су имена:

Д-р Милован Спасић, Д-р Јосиф Панчић, Чеда Мијатовић, Коста Црногорац, Чедомир А. Поповић, Фрања Вшетечки, Крста Петровић, Алекса Стојковић, Арса Ристић, Милан Миловук и Сергије Станковић.

Од њих је данас у животу само Чеда Мијатовић у дубокој старости, Министар у Лондону. Слава им.

Из пијетета према прецима, што је одлика српског племена — дужност нам налаже да на дан прославе Крсног имена и постанка Друштва, одамо пошту сенима оних многобројних чланова Српског пољопривредног друштва, који у светском рату падоше на пољу части и својим животима створише пространу отаџбину Југославију. Слава им и вечна хвала!

* * *

У традицијама је Пољопривредног друштва да повремено уза Славу приреди изложбу пољопривредних производа. Како је Друштво од пре две године пренело у народ своју акцију на приређивању изложаба, то је Друштво и у овој години уз сарадњу Пољопривредних подружина којих има 162 са преко 8000 чланова, приредило по Бановинама низ пољопривредних изложаба из свију пољопривредних грана и том приликом на име награда добрим излагачима раздало и у народ унело: велики број пољопривредних справа и алата, семена разних усева, ратарско-воћарског прибора као и знатан број поучних пољопривредних књига, те је и на тај начин пружена пољопривредницима корисна поука.

Сем овога, Српско пољопривредно друштво активно сарађује на културном и привредном просвећивању пољопривредника, како би се код нашег сељака израдила свест о његовој економској моћи, те да не подлегне у светској утакмици при овој општој пољопривредној кризи. У том смеру Друштво је основало Савез пољопривредних књижница и читанница са

задатком, да предавањима, обавештавањем и поучним књигама пробуди и створи свест о привредном јачању пољопривредника. Досада у Савезу имаде 50 читаоница. Тежња је Друштва: да се код свих пољопривредних подружина, аграрних заједница, земљорадничких задруга, стручних и основних школа заснују ове корисне установе. Успех рада у овом најтежем проблему, народном просвећивању и пољопривредном образовању, зависиће од финансиских могућности.

Пред Вама, поштовани гости, Друштво и у овој прилици одаје признање и топлу захвалност: свима установама, добротворима и лицима који помогоше ово хумано Друштво у његовом племенитом задатку. А у првом реду Друштво дугује дубоку захвалност своме Високом Заштитнику коме кличе:

Да живи Њ. В. Краљ Александар I, да живи Краљевски дом!

После говора Претседника Пољопривредног друштва гости су послужени кољивом и уобичајеним јестивом и пићем, и у пријатном расположењу и разговору са члановима Управе провели и остали до после тринаест часова у дому Пољопривредног друштва.

Славу су честитали Друштву телеграфским путем: г. г. прота Димитрије Грујић из Јабуковца, велики добротвор Српског пољопривредног друштва; Бан Дунавске бановине г. Николић, Бан Врбаске бановине г. Милосављевић; начелник Дринске бановине г. Станисављевић и начелник Моравске бановине, Савез земљорадничких задруга у Београду и Пољопривредне подружине из: Ниша, Пирота, Лесковца, Бјељине, Крушевца и Читлука; затим претседник пчеларске задруге г. Ђорђевић и претседник Пољопривредног удружења из Великог Бечкерека.

М.

СРПСКО ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО И ЊЕГОВИ ЧЛАНОВИ.

Откако постоји Српско пољопривредно друштво

прошло је ево већ 62 год. За нас је то доста далека прошлост, када је малена Краљевина Србија отпочела своје јаче политичко снажење и када се осећала потреба да и патријархална пољопривреда добије свој стожер, око којега ће се окупити сви стручњаци и одакле ће поћи пољопривредни напредак на све стране. И тада се нашла неколицина људи који су основали Српско пољопривредно друштво, једину пољопривредну установу Србије тога доба.*) Његови оснивачи, чија се имена помињу сваком згодном приликом и у Пољопривредном календару сваке године, били су наши најврснији и највиђенији грађани и људи на највишим положајима у ондашњој Србији. Као школовани и паметни људи ови су тачно проценили и прозрели од колико ће значаја по живот народни и државни бити једно пољопривредно друштво, па су и својим везама и својим угледом настали да оно буде што угледније и познатије у народу. Убрзо после његова оснивања окупљени у Српском пољопривредном друштву као јединој пољопривредној установи тога доба, која је требала да буде носилац свеколиког пољопривредног напретка, ти исти људи са својим пријатељима почели су дизати народ на **пољопривредни устанак,** да одбаци дотадашњи начин газдовања и производње, који је био мучан и неуносан, па да се лати гвоздена плуга место рала, боље обраде земље, бољег семена, бољег и скупоценијег воћа, боље и племенитије стоке, другим речима, да збаци дотадашњи пољопривредни јарам, који га је тешко притискивао и скучавао свако слободније кретање, и да се окрене младом Српском пољопривредном друштву, које ће га за претстојећи бољи и скупљи рад помоћи и новчано и у потребном материалу, које ће га и поучити како треба радити по новим начинима. И оснивачи и ондашњи малобројни редовни чланови Српског пољопривредног друштва, сви они

*) Види Пољопривред. календар за 1932. г., чланак „Српско пољопривредно друштво, стр. 225.

листом проносили су његово име и пером и живом речи широм малене Србије, која је бујала снагом и била жељна слободе и напретка, прикупљали су за чланове најугледније људе и из вароши и из села, који ће даље и све више и више упознавати народ у унутрашњости са Српским пољопривредним друштвом, његовим задатком и циљем. Сви ови људи узносили су Друштво готово до неба, величали његов користан рад на унапређењу домаће пољопривреде, помагали га сви без разлике, **јер су га пре свега осталога сви искрено волели**.

И због тога видимо да се у Друштву налазио и министар, и народни посланик, и виши чиновник, и економ, и сељак; сви на једном истом послу за Народ и Државу. У народу се створио врло јак покрет за унапређење пољопривреде и створило се велико поверење према Српском пољопривредном друштву. И ти су људи још за живота свога дочекали да виде својим рођеним очима, како се радом и покретом Друштва ч тава народна пољопривреда некако преобразила, добила сасвим друкчији изглед и у погледу приноса и каквоће производа, како се препородила, и у народу створило благостање. Друштво је узимало све видније учешћа у унапређењу пољопривреде и постало важан чинилац, чију су реч и мишљење слушали и уважавали сви меродавни фактори. Оно је постало и пољопривредно законодавно тело, јер су многи пољопривредни закони угледали света кроз Српско пољопривредно друштво. Својим радом у народу, пропагандистичким и набављачким, саветодавним и оним који долази у област јавноправних власти, **Српско пољопривредно друштво изазвало је препорођај домаће пољопривреде,** што су му јавно признавали и министри и народни посланици, и сви остали виђенији људи, и што му и данас, после 62 године његова живота морају признати сви они, који у танчинама познају прошлост и рад Друштва.

Још од свога постанка па кроз 62 године Друштво сваке године бира редовне чланове, који су се истакли својим радом у пољопривреди и који имају заслуга за Друштво. За своје редовне чланове Друштво бира: *стручне пољопривреднике, који су у непрекидној вези са Друштвом, који са њим сарађују и имају заслуга за остварење његових циљева; оне, који се баве помоћним наукама пољске привреде; оне, који својим угледним практичним радом помажу да се остварују друштвене задаће.* Већ 62 године како Друштво бира сваке године по неколико десетина редовних чланова. Њих Друштво бира за редовне чланове да им тим избором ода признање за рад на унапређењу пољопривреде било на научном или практичном пољу раду, или за рад који је допринео остварењу друштвених задатака. Оно их бира и због тога, да их и даље одржи у одушевљеном раду на унапређењу пољопривреде, за остварење друштвених задаћа и да их још више придобије за себе и свој рад. Оно их најзад бира и због тога, да у народу све даље и даље разносе његово име; да објашњавају неупућеним пољопривредницима његов користан, несебичан и некористољубив рад, да би се и они истакли својим напредним радом и постали редовни чланови Друштва; да оснивају пољопривредне подружине, књижнице и читаонице, да читају пољопривредне књиге, друштвени лист Тежак и Пољопривредни календар, да би на тај начин проширили своја знања и користили сами себи и унапредили своја газдинства.

Када Друштво изабере неко заслужно лице за свога редовног члана, то треба сматрати као велику почаст. Због тога је дужност сваког члана да Друштво помаже у сваком погледу, да шири његове идеје свуда и да се за Друштво заузима у сваком погледу и на сваком месту. Сви редовни и остали чланови дужни су да помажу Друштво у вршењу његовог тешког али корисног задатка, и да му у овим мучним и тешким данима помогну да лако и успешно врши своје послове. То налаже дужност сваком ва-

љаном члану Друштва.

Још од оснивања па до данашњих дана друштвени чланови готово сви помажу Друштво у свему, излазе му на сусрет свуда и у свакој прилици. Они су готови да без икаква ограђивања заступају интересе Друштва и да чувају његово достојанство. Да без икаква зазора изађу пред свакога, и да слободно захтевају да се Друштву укаже свака предусретљивост и потпора. Они не презају и не зазиру ни од кога, јер је Друштво за више од шест деценија свога рада то с правом заслужило, о чему сведочи и његова прошлост и садашњост. Заслуге Друштва за нашу пољопривреду несумњиво да су велике, несравњено веће од заслуга појединаца, јер у њему раде хиљадама лица једновремено и стално. Оно што ови људи ураде у име Друштва, не могу урадити појединци, ма и хиљаду година живели.

Овакву потпору очекује Друштво од свакога свога члана Али има на срећу један ништавно мали број чланова, који су према раду Друштва потпуно индиферентни, који се нимало не интересују Друштвом, који не примају ни Тежак. Па не само то, него појединци иду толико далеко, да раде против Друштва, чине му у раду разне сметње и незгоде. А то не би смели да раде, јер их Друштво није за то изабрало за своје редовне чланове. Друштво то није очекивало од својих чланова, јер ако их оно као наша најстарија пољопривредна установа није задужило указаном почашћу бирањем за редовног члана, оно им сигурно као заједничка установа, као Друштво, није ништа ни на жалост учинило, чиме би они могли правдати свој читаво непријатељски став према њему. Бити члан једне установе па радити против ње и њених интереса, то исправном човеку свакако није допуштено. Не треба се никако заваравати и бити у заблуди, да ће се стварањем неких непријатности, сметњи и тешкоћа нешто моћи учинити Српском пољопривредном друштву као таквом. Ваља знати да је Српско пољопривредно друштво за нашу пољопри-

вреду исто оно, што је Карађорђе био за Србију и што је Србија била за данашњу Југославију. И данас је нашој пољопривреди потребно Друштво, можда данас потребније но што је раније било. Ни у будућности оно неће бити сувишно, већ свакако корисно и увек савремено. Оно је ухватило дубока корена у народу, који увиђа његову корисну делатност, који га и држи, те ће оно живети и после нас. Ми треба да се угледамо на његове раније чланове, да се постарамо да очувамо светле традиције свога Друштва и да га помажемо.

Т. М.

Ратарство.

Како ћемо повећати приносе кукуруза?

Кукуруз у већем делу наше државе даје веома мале приносе и у нормалним годинама, а у сушним и да не говоримо, тако да се његово гајење слабо исплаћује. Сушне су године учестале. Суша је ове године у извесним крајевима уништила кукуруз у толикој мери, да се ни семе утрошено за сетву није могло извући. Свима је врло добро познато какве све последице повлачи за собом неродица кукуруза и да ову неродицу наш пољопривредник много теже подноси него неродицу ма ког другог усева, пошто кукуруз у већем делу наше државе служи за храну народа и стоке. Овој неродици кукуруза треба додати и неродицу друге сточне хране — нарочито сена — што још више погоршава иначе слабо стање нашег пољопривредника. Под оваквим приликама пољопривредници су приморани да изгоне своју стоку на тржиште и да је продају у бесцење, да би могли себе, и оно мало стоке што ће зазимити, да исхране. Овако слаб успех кукуруза или боље рећи неуспех, долази поглавито отуда, што се гајењу кукуруза код нас поклања мало пажње. Стога гајењу кукуруза морамо поклонити више пажње, утолико пре, што данашња наука и пракса располажу са сигурним средствима, помоћу којих се могу не само приноси кукуруза повећати, већ у знатној мери и штетно дејство суше ублажити. У овом чланку говорићемо о гајењу кукуруза, и изнећемо све оно, на шта се има обратити пажња, па да се постигну што већи приноси.

При гајењу кукуруза углавном треба обратиту пажњу на:

1. обраду земље;
2. ђубрење земље;
3. сетву кукуруза и
4. негу кукуруза за време вегетације.

1. Обрада земље за кукуруз. Обради земље за кукуруз треба обратити што је могуће више пажње, јер правилна и на време изведена обрада земље замењује половину ђубрења. Посејан кукуруз на добро обрађеној земљи одлично успева и обилато награђује. Обрађивању земљишта за кукуруз треба приступити рано с јесени, тако да земља уђе у зиму у обрађеном стању. Земљу за кукуруз треба орати што дубље, а ако је могуће извршити и подривање оранице. Уколико се земља обрађује дубље, утолико његове жиле лакше продиру у дубље слојеве и снабдевају биљку са потребном водом. Разлог за извођење обраде земљишта рано с јесени лежи баш у питању обезбеђења кукуруза потребном водом. У обрађеној земљи с јесени, вода од јесењих киша, као и вода од снега који се топи с пролећа, лако и брзо одилази у дубље слојеве земље, где се сачува од испаравања. На овај начин сачувана вода служи развићу кукуруза када наступи оскудица у води, а то је преко лета, т. ј. у доба када пада најјаче развиће кукуруза. Обрађену земљу ујесен треба оставити да презими у браздама, да би се под утицајем зимских мразева издробила, што је од велике користи по доцније обрађивање; и да би семена и изданци од коровских биљака измрзли. Поновно орање с пролећа не треба предузимати, изузев ако се земља због благе зиме (недостатка мразева) збила, или ако су се коровске биљке појавиле у већим размерама. У случају де је из напред поменутих узрока потребно изводити орање упролеће, онда га треба извршити што раније и то што плиће, како би се избегло сувшење доњих слојева земље приликом превртања бразда и тиме сачувала драгоцена влага. Одмах за орањем треба земљу подрљати и оставити је да лежи до сетве. Иначе у сваком другом случају пролетње орање не треба изводити, већ само дрљање и то пошто се земља довољно просуши, да се не лепи за дрљачу,

На овом месту да поменемо и то, да је претерано влажне и мочарне земље боље орати упролеће него ујесен. Орањем ових влажних земаља упролеће, утиче се на испаравање сувишне влаге, која може нанети кукурузу исто толике штете, ако не и више, као и недостатак влаге. Али при обрађивању ових земаља треба водити рачуна, да се што пре подрљају, да се не стврдну у грудве, које је тешко ископити.

2 Ђубрење земље за кукуруз. — Кукуруз захтева за своје успевање велике количине хранивих материја. На мршавим и посним земљама и у нормалним годинама даје слабу жетву. Стога за кукуруз треба обилато земљу ђубрити. Ђубрење земље за кукуруз може се изводити стајским и вештачким ђубривима. Најбоље ђубре за кукуруз је стајско ђубре. Стајско ђубре садржи све храниве материје потребне кукурузу, а уз то још побољшава физичке и друге особине земље — односно чини земљу растреситом. Ђубрење земље стајским ђубретом треба изводити рано с јесени, док је време још топло, како би се док не почне зима, колико толико ђубре разложило и припремиле храниве материје за прве почетке развића кукуруза. Стајско ђубре треба равномерно растурити по површини њиве и заорати што пре, на 12—15 см. дубине. Да би стајско ђубре показало што брже али трајније дејство, тешке земље треба ђубрити згорелијим, а лаке мање згорелим стајским ђубретом. Разлог за ово лежи у томе, што разлагање стајског ђубрета у тешким земљама иде веома споро, а у лаким брзо. Што се тиче количина у којима треба додавати стајско ђубре, ове углавном зависе од плодности земљишта. Уколико је земљиште плодније, треба ђубрити мањим количинама и обратно. Као слабо ђубрење сматра се ако се у земљиште унесе 20.000 кгр. ђубрета, средње 30.000 кгр. и јако 40.000 кгр. по хектару сваке 3 –4 године.

Од вештачких ђубрива за ђубрење кукуруза употребљавају се азотна, фосфорна и калијева ђубрива. У извесним случајевима ваља додавати и креч, нарочито на тешким, влажним и киселим земљама. Од азотних ђубрива за ђубрење кукуруза најчешће се употребљава чилска шалитра. Чилском шалитром кукуруз се ђубри на главу (т. ј. сваки појединачни струк)и то за време вегетације. За ђубрење једног хектара довољно је око 150 кгр. чилске шалитре. Ову количину шалитре треба разделити на три дела и пођубрити кукуруз у временским размацима од 3 недеље.

Од фосфорних и калијевих ђубрива за ђубрење кукуруза употребљавају се: суперфосфат и 40% калијева со. Суперфосфат се растура на неколико дана пред сетву, а калијева ђубрива ујесен. И једно и друго ђубре по растурању треба добро задрљати, или плитко заорати. Што се тиче количина у којима се додају ова ђубрива, оне се крећу од 200—300 кгр. по хектару.

3. Сетва кукуруза. — Висина приноса кукуруза умногоме зависи и од времена сетве. Иако је кукуруз осетљив према позним мразевима, ипак га треба сејати по могућству што раније. Рано посејан кукуруз изгради своје тело пре

него што наступе летње суше, те му ове не могу ни изблиза нанети онолико штете, као позно посејаном кукурузу. Истина са сетвом се не сме претерати и кукуруз посејати сасвим рано, јер може наступити труљење семена због недовољне топлоте. Тачно време када треба приступити сетви кукуруза не можемо дати, јер ово зависи од климатских прилика сваког појединог краја, као и од временских прилика сваке поједине године. Стога се сваки пољопривредник при одређивању времена сетве мора руководити приликама свога краја и карактером сваке поједине године. Сетву кукуруза треба обавезно изводити на редове. Најбоље је сејати кукуруз под маркер (шпартач) у квадрату, јер овај начин сетве омогућава унакрсно извођење површинске обраде (прашење) и појефтињава рад око ове обраде, пошто дозвољава примену прашача и стоке. Унакрсно прашење кукуруза од велике је важности за обезбеђење кукуруза потребном влагом.

4. Нега кукуруза за време вегетације. — У негу кукуруза за време вегетације спада: окопавање и разређивање кукуруза; прашење и огртање. Окопавање и разређивање кукуруза изводи се пошто никне усев и састоји се у дубљем прекопавању земље, ради уништавања корова и чупању сувишних биљака. Колико ће се оставити биљака на једном месту, зависи углавном од плодности земљишта, као и од растојања и отстојања између редова и биљака у реду. У колико је земљиште плодније, уколико је сорта крупнија и има дужу вегетацију, кукуруз треба сејати на већем растојању и оставити 2—3 биљке на једном месту. На слабим земљама кукуруз треба сејати гушће и остављати по једну биљку на једном месту. У сваком случају са густином, како биљака у реду, тако и бројем биљака на једном месту не сме се претерати. Питање густине сетве кукуруза најбоље је решити огледима, и на основу резултата огледа подесити густину сетве.

Друга мера при неговању кукуруза за време вегетације је прашење. Прашење кукуруза треба изводити што чешће, нарочито у сушним годинама, јер свако прашење вреди колико и једна слабија киша. Многи су у заблуди и сматрају, да прашење треба изводити ради сузбијања коровских биљака, и предузимају га само кад се коров појави. Овако је мишљење погрешно. Прашење се изводи на првом месту ради чувања влаге у земљишту од испаравања, а на другом месту долази сузбијање корова. Помоћу прашења уништавају се цевчице (капилари) и одржава се површина земље у растреситом стању, што спречава испаравање драгоцене воде. Што се тиче броја, колико пута треба прашити кукуруз, можемо рећи, да прашење треба предузимати после сваке кише

када се ухвати кора по површини земље. Напред смо поменули да кукуруз треба сејати у квадрату, како би се могло вршити унакрсно прашење помоћу прашача и стоке, што у знатној мери појевтињава и убрзава рад.

Огртање као меру при неговању кукуруза не треба изводити, из разлога што се огртањем повећава површина за испаравање, а тиме појачава сушење земље. Огртање се може изводити само у претерано влажним и кишним годинама, у циљу отклањања сувишне влаге из земље. Обавезно огртање кукуруза препоручује се само на влажним и мочарним земљама, те га на њима треба изводити.

Најзад овом приликом да поменемо и то, да је за успешно развиће кукуруза неопходно потребно увођење кукуруза у плодоред. Често враћање кукуруза на једно исто земљиште, као што је то случај код нас (сваке друге године) повлачи за собом слабо успевање кукуруза. Кукуруз не треба враћати на исто земљиште бар за 4 године. Ближе о плодореду наћи ће читаоци у чланку „На шта треба пазити при састављању плодореда у техничком погледу", Тежак Бр. 19 стр. 728 од 1931 год.

Од колико су значаја: обрада земље са подривањем оранице, ђубрење, сетва, правилна нега и плодоред по успешно развиће кукуруза, види се из ниже изложених података о приносима кукуруза на имању Средње пољопривредне школе у Ваљеву, где се овим мерама обраћа нарочита пажња. Тако је кукуруз „Румски зубан" дао у сушној 1931. год. на:

1. неподривеној парцели 4.300 кгр. кукуруза у клипу по хектару.

2. подривеној парцели 5.897 кгр. кукуруза у клипу по хектару.

Из предњих података види се, да су приноси за ову сушну годину доста високи и да је подривање необично благотворно утицало на повећавање приноса; наиме, разлика у приносу између подривене и неподривене парцеле износи 1597 кгр. кукуруза у клипу по хектару, или у процентима 37%.

Ing. Властимир Ђорђевић,
професор.

Биљне болести и штеточине.

Сива буђ (плесан) на плодовима крушака и јабука(*)

(Monilia fructigena)

Сива буђ је једна од врло распрострањених болести на

*) Одговор на питање г. Михаила Серафимовића из Битоља.

плодовима јабука и крушака. Појављује се како на млађим тако и на потпуно развијеним плодовима. Млади плодови заражени брзо се сасушују и смежурају и остају обично на гранама целе године. На површини овако сасушених плодова ретко кад да се појаве гомилице пепељасте боје, које сачињавају органи за расејавање гљивице готованке, проузроковача сушења. Ако ови плодови падну на влажну земљу, онда се на њима скоро увек ствара пепељаста буђ.

Старији плодови бивају заражени преко озледа, раница на кори. Повајчешће рупа коју је створио црв било при улазу било при изласку из плода, служи као улаз за гљивицу готованку. Одатле се затим гљивица шири кружно захватајући постепено цео плод. На површини плода се истовремено стварају пепељасте гомилице, које служе за даље ширење заразе на друге плодове. Оболели плодови у већини случајева остају на дрвету; ређе отпадају. Увек се осуше и отврдну. Само изузетно на јако влажној земљи иструну, распадну се.

Ова болест може нанети велике штете. Дешава се да уништи преко половине заметнутих плодова, а по каткад и више.

Мере одбране. — Сузбијање ове болести изводи се скупљањем и уништавањем заражених плодова и применом благовремених прскања. Заражени плодови се имају скупљати чим се примете, у току лета, да би се умањило даље ширење заразе. Ујесен, пошто отпадне лист, треба све оболеле плодове покупити и то како оне који су отпали, тако и оне који су остали на дрвету, и спалити. Овим уништавањем заражених плодова умањује се зараза следећег пролећа, пошто у тим плодовима презимљује гљивица готованка. Овај посао од велике користи, а при том лако изводљив, не треба да пропусти ниједан воћар.

Прскања се употребљавају да би се плодови заштитили од заразе. Због тога се она имају извршити пре појаве болести, јер се болест не лечи већ се може једино спречити. За прскања могу се употребити бордовска чорба (као и за прскање винограда) и калифорниска (сумпорно кречна) чорба. Бордовска чорба даје сигурне резултате у погледу заштите од болести, али често изазива на испрсканим плодовима пеге, које кваре њихов леп изглед и тиме им умањују цену. Калифорниска чорба пак не оставља никакве неповољне последице на плодовима, а међутим је потпуно ефикасна, активна.

Да би плодови могли бити потпуно заштићени, потребна су најмање три прскања, од којих се прво изводи чим се цветови избријају (чим отпадну крунични листићи), а друго и треће у размаку од 2—3 недеље. За прво прскање употребљава се бордовска чорба са 1% плавог камена (бакарног сулфата); код другог и трећег се количина плавог камена по-

већава на 1.5|°/₀ и 2°/₀. Код свих ових прскања, а нарочито код првог, чорба мора бити неутрална, т. ј. да у њој сав плави камен буде неутралисан кречним млеком, што се да утврдити лакмусовом хартијом. Потребно је да црвена лакмусова хартија замочена у чорбу, поплави.

Бордовска чорба се може заменити калифорниском (сумпорно-кречном) чорбом, која се налази готова у трговини, али коју може справити и сваки воћар на своме дому. Ова чорба не само да даје одличне резултате, већ је и јевтинија од бордовске. Справљање ове сумпорно-кречне чорбе је следеће: У какав калајисан или бронзан суд од 50 литар запремине, сипа се 5 литара воде и загрева. Пошто са водом помлачи, у њу се ставља 3 кгр. иситњеног негашеног екрека. Када је услед гашења креча вода почела да кључа, у суд се сипа 5 кгр. сумпорног цвета и добро измеша. У тако добијену сумпорно-кречну кашу долије се још 30 литара воде и остави се да кључа један сат. После тога времена суд се скида с ватре и оставља да се расхлади. Кад је чорба потпуно хладна, онда се измери густина оне црвенкасто мрке течности која плива изнад талога, помоћу густомера (аерометра Боме). Ова течност треба да показује на густомеру 20 степени. Ако је густина већа, онда се дода још чисте воде да се течност разблажи, а ако је густина мања, онда се продужи још кување за извесно време док се не добије потребна густина. Кад је чорба довољно укувана пресипа се у други какав суд али тако, да сав талог остане. Узима се само бистра течност. Добијена чорба се чува у судовима који морају бити добро затворени: какав стаклени балон или канта од гаса, јер се на ваздуху квари.

Овако справљена чорба се не сме употребити чиста. Пре употребе мора се претходно разблажити чистом водом. За пролећна и летња прскања воћака има да се употреби један део ове чорбе на 50—60 делова воде, т. ј. два килограма на 100 л. воде.

Код прскања јабука и крушака треба се трудити да плодови буду добро наквашени, јер њих стварно треба и штитити. Од тога како је изведено прскање зависи успех.

Ова прскања не само да ће заштитити плодове од сиве буђи, већ ће са њих отклонити и другу једну опасну болест: чађаву красту, која је такође честа у нашој земљи.

Д-р **Младен Јосифовић.**

Воћарство.

Прерада шљива.

Ми имамо доста врсти шљива. Стари Римљани су их

имали неких 13 врста. Ми смо, сигурно и преко првобитних наших калуђера, који су били Ђурђијанци и Јермени, још коју сорту примили. Имамо само јесењих шљива од неколико имена. Међу њима је: јесенка, босанка, савка, пожешкиња, (пожега, пожегача, пожегуша), цепача, мађарка, чокешинка, и т. д. Те су шљиве добро однеговане, расађене на прописном растојању, са добро и правилно образованом круном, кречене редовно сваке зиме, редовно окопаване и наводњаване, прскане и чишћене преко јесени, зиме, и с пролећа, уз то још и калемљене или крупне подизане изврсне за сушење, за израду пекмеза и за мармаладу измешану с другим јесењим воћем, обично с јабукама, крушкама и другим разноврсним воћем.

На подизање шљива се, и за њихово припремање за озе прераде, мора обратити свеколика пажња, јер ће оне давати добре прераде само тако, ако буду добро припремљене; ако у првом реду буду крупне и са доста шећера; лошији квалитет се м ра бацати у мармеладу с другим разноврсним воћем, а с пецивом ракије се безусловно мора прекинути, а шљиве употребити искључиво за припремање хране.

Тек ако се на шљиве обрати пажња и ако оне буду крупне и слатке, може се очекивати каква корист од њих, и ако се, у првом реду, затре штитаста ваш. Без тога нећемо бити тучени на светској пијаци од многобројних конкурената.

Осим ових јесењих врста шљива, ми имамо и већи број других, а то су: *џанарике* разних врста; *тургуње, дреновке (дреноваче)*; *пискавац, црвенка, трношљива (трновача), шљивац, ранка* (*рануша, рановача*), *сарица, белошљива, чудаја и ш. д.*

Данас се ове шљиве једу само у сировом стању и од њих се пече ракија. Међутим, раније је она сушена (обично на сунцу), па је употребљавана за храну, јер се зими барила, па с хлебом јела, а од сирових шљива је припреман још и врло јак шљивов оцат.

Међутим, од ових разних шљива се и данас може припремати разноврсна храна, па се тој старинској навици свакојако треба вратити, па и оцат би се могао припремати. На тај начин би се од овог воћа, које сад слабу вајду претставља, могле добити необично велике користи. Д. Л.

Виноградарство.

Њега и чување вина.

Од г. Мике Цветковића, трговца из Лесковца, упућено нам је ово питање: „Пошто имамо већу количину старог вина, црног и белог, без сирћетне киселине, молимо за савет како

га можемо најбоље сачувати: да ли да га бацимо кроз комину и додамо му калијумметабисулфита или му додати метабисулфита како се сада налази".

Ако је ваше вино здраво, није потребно додавати му калијумметабисулфит, а још мање пропуштати га кроз комину.

Додавање калијумметабисулфита треба вршити при прераду грожђа у вино, још док шира није почела да превире — као што смо то и у „Тежаку" и у својим књигама „Винарство" и „Како се добија добро вино" толико пута истицали. Јер се само тада, од тога *додавања калијум-метабисулфита*, добијају све користи, као: *вино боље преври, пре се избистри, добије светлију боју, има нешто мало више алкохола и нарочито, што се такво вино много лакше чува и одржава у добром стању, него вино добијено од исте шире, али без калијум-метабисулфита.*

Стога у нашим приликама треба увек при прераду грожђа у вино *шири* додавати калијум-метабисулфит.

Додавање пак калијум-метабисулфита готовом *вину*, врши се *само по нужди*, тј. кад вино није здраво, већ се почело кварити, па и тада додаје се само у појединим случајевима, тј. за нарочиту врсту болести. (Види одељак „Болести и мане вина" у књизи „Винарство").

Понављамо, здравом вину, није потребно додавати калијум-матабисулфит, већ га треба редовно неговати, тј. *претакати га и редовно доливати бурад*, а по потреби филтрирати га или га вештачки бистрити, и ако се ради о винима боље каквоће, кад сазри, тј. добије највише на укусу и мирису, разливати га у флаше Како се пак то ради, описано је такође у поменутој књизи *„Винарство"*.

Ако је пак ваше вино болесно, онда тачно опишите болест, или још боље пошаљите нам пола литра од тога вина, па ћете бити обавештени, да ли се болест може отклонити сретствима, која су дозвољена „Законом о вину".

Књигу „Винарство" можете пак добити код Српског пољопривредног друштва по цени од 30 динара, ако новац пошаљете унапред, иначе на доплату плаћате и поштарину.

Бож. Ђ. Ранковић.

Питања и одговори.

Питање: Сваке године упролеће кад почне цветати воће појаве се три врсте инсеката који поједу сав цвет и на тај начин униште плод, те ми воће никад не успева. Једна врста од тих инсеката су црне бубице, танке и око 1,5 см. дуге; друга, бубе дуге око 1,5 см. али широке око 1 см. и

по крилима и глави пепелаве, а треће су бубе златно зелене боје, дуге око 2,5 см. и обично се виде спарене по воћкама. Ова последња врста сем цвета поједе и сав млад лист на крушкама. Молим да ми се каже шта да радим, јер ови инсекти већ пет година уништавају воћњак, те ако се не нађе сретство против њих, морају га искрчити.

Јов. Ђукановић.
Кумановo.

Одговор: Тешко је, а понајчешће и немогуће одредити штеточине према опису само, јер је скоро увек непотпун. Тако и сада може се претпоставити да је друга врста буба позната рутава буба, која напада цвет, а трећа врста позната штеточина зелена буба.

Најзад, ма које штеточине биле у питању, одбрана цвета је увек тешко изводљива и срећом ове штеточине јављају се само повремено, појединих година, да затим за дужи низ година ишчезну. Ово је изузетан случај да је воћњак већ пет година узастопце њима нападнут.

У свом чланку о рутавој буби (Тежак бр. 11, стр. 431, 1931 год.) изложио сам неколико начина сузбијања ових штеточина. Покрај њих требало би покушати да се за време појаве буба запраше воћке неким од арсенових средстава која можете добити у трговини или, још боље, преко Пољопривредног друштва. Запрашивањем делом ћете удаљити, делом потровати штетне инсекте.

Што се тиче листа, да би га сачували испрскајте га раствором неког од арсенових средстава, која ћете исто тако моћи добити преко Пољопривредног друштва.

Не заборавите да воћњак изорете, а земљу испод круна воћака да добро иситните, јер у земљи презимљују неке од ових штеточина.

Др. П. Вукасовић.

Питање: Има десет година како сточарим по најновијим и најинтензивнијим методама, нарочито у говедарству. Имам чистокрвну сименталску расу, увезену из Мађарске, коју добро негујем, а доста водим рачуна о новијим начинима исхране. Али ми се често дешава, да ми краве пате увек за време зачињања, — наливања вимена. Пред телење на десет и више дана виме јако нарасте, доста пута се повећа и поцрвени да обухвати цео трбух, па и задњи део тела, исто траје и по телењу још 10—15 дана. Иако пред телење смањим оброк хране, ипак су тешкоће велике, нарочито код првотелкиња. Краве су ми доста млечне, јер дају око 25 лит. млека дневно, а за годину 4000—5000 лит. млека.

Али мене доста чуди, и волим да знам, шта раде Данци и Швајцарци и други, када њихове краве дају по 8—9 хиљада литара млека за годину, по 40—50 лит. млека дневно, јер је ту надолажење вимена свакако још веће. Ја водим тих дана велику борбу. Свакога сата масирам виме шпиритом, хладном водом и мастима. На неки дан пред телење измузујем помало виме, иако знам да то није добро за малога. Прошле године држало је то брушење вимена једну моју краву 3 недеље, која је заиста одвише млечна, јер када се у 25 месецу старости отелила давала је око 18 до 20 лит. млека дневно. Просто се плашим када треба да наступи телење мојих крава, па молим да ми се преко Тежака одговори, шта да радим у будуће.

Живојин Радојевић,
члан чачанске Пољопр. подружине.
Вапа, Чачак.

Одговор: Јако наливање вимена пред телењем код Ваших врло млечних крава не треба да Вам задаје толико много брига нити да Вас плаши. То се обично дешава пред телењем код добрих млекуља, нарочито код првескиња. Код њих се услед јаког наливања вимена оно постепено повећава, при пипању је мекано као тесто, безболно и није врело, као да је у запаљењу. Понеки пут је и врело. Али је млеко непромењено.

У оваквим случајевима обично се ништа не ради, јер ове појаве ишчезавају саме по себи после 10—12 дана по телењу услед муже и сисања. Али код Ваших крава услед њихове велике млечности ове појаве су нешто оштрије, те би требало нешто предузети. Смањивање оброка хране повољно утиче на ишчезавање ових појава. Измузивање, шетња, односно кретање, масажа вимена, средства која изазивају често балегање и мокрење лече овакво стање вимена. Поред тога препоручује се мазање горње половине вимена рузмариновим и конопљаним уљем које се утрљава. Али препоручују и стављање хладних облога на виме. Оне се праве тако, да се нека памучна или ланена крпа натопи чистом, хладном водом, стави се на виме, па се преко ње стави друга, чиста и сува облога, обично вунена или друга дебља крпа, да она потпуно покрије ону влажну облогу. Облагање се врши тако, да се спољна сува облога привеже преко крста или сапи, а њени задњи крајеви причвршћују се преко корена репа и с једне и с друге стране за крајеве везане преко крста или сапи, да би се влажна облога добро припила уз виме. Када се влажна облога до вимена осуши, треба је поново укваснти у хладној и чистој води. При овоме облагању треба тако поступати, да се облоге мењу обноћ или 2—3 пута преко дана

Никако се не смеју облоге стављати непрекидно за време трајања појаве јаког набризгавања вимена. Ако се може да прође без измузавања вимена, не треба га измузавати пре телења. Али када се крава отели, па ова појава још неко време траје, виме треба по сисању телета добро измусти, и ако се музе три пута дневно, мужу свести само на два пута.

Овом приликом не можемо пропустити а да и узгред не похвалимо одличну млечност Ваших крава и да Вам не пружимо неколико савета. Она је за наше прилике врло ретка, те је вредиост Ваших крава утолико већа. Негујте и чувајте добро и мушка и женска грла од Ваших крава, а када Вам буде потребно да које грло продате, јавите нама па ћемо Вам наћи купца. Контролишите млечност Ваших крава сваких 15 дана умесецу тачним мерењем помуженог млека и то прибележите. Пошаљите у Чачак, у Млекарску задругу, нека она исипта количину масти у млеку, па и то запишите. Када истчене одина, забележите за сваку краву колико је млека дала и колики је проценат масти у млеку. Све ове податке запишите у некој свесци, какву обично деца купују за писанке, па у њој запишите прво име краве и број на рогу (ако има) њен ближи опис (на пр. длака жуто бела), расу којој припада (ако не знате сами питајте економа), њену старост и живу меру (измерите је у Чачку на општинској вази), под којим је биком водила, када је остала стеона, када се отелила, каквог је пола теле, колико је млека д вала и колика је масноћа млека. Сређени у књизи, ови подаци изгледају овако:

Тек. број	Име и опис краве	р а с е	остала стеона	отелила се	давала је млека за годину дана	масноћа млека	Примедба
1	Крава „Жујка", (број на рогу 6), длаке шарене, бело-жуте, стара 5 год. тешка 450 кгр.	симентал ске — у везене из Мађарске	18-IV-930 од бика расе симентал ске, др жавног	мушко теле 28-II 1931 г	4800 лит	4%	

Ако нема сточарске задруге, нека Вам ове податке овере Пољопривредна подружина у Чачку, чији сте члан. Овакви оверени подаци јесу запатничка књига Ваших крава и они

имају великог значаја на изложбама и при продаји грла. За оваква грла Ви ћете добити двоструку или троструку цену од пијачне цене. Светујем Вам да прочитате Пољопривредни календар за 1932. год. у коме ћете наћи много корисних поука за Ваше сточарење.

Т. Митровић.

Питање: Намеран сам да у току ове јесени посадим шљивар од 500 стабала. Стога молим Друштво да ми преко свог листа Тежака изволи одговорити, која је садница шљива боља за ово. Да ли произведене из изданака или калемљене и џанарици, како би знао коју од њих да узмем.

Марушко Петровић,
пољопривредник из Врњаца.

Одговор: Која је од ових двеју садница боља и способнија јесте једно врло важно питање, јер од правилног избора једне од њих зависи будућа корист од подигнутог шљивара. Стога узети или препоручити једну од њих напамет и од ока, или по личном расположењу и наклоности или чак по препоруци и најбољег стручњака, не може се нити се сме. Јер тај избор не сме да зависи од личног расположења и лепог изгледа саме саднице, већ ту има и мора да пресуди сама каквоћа положаја и земљишта на коме се жели садити. Другим речима, при овом избору мора бити главна тежња сваког воћара да узме само ону која за његов положај и земљиште даје највише јемства за што већи и трајнији успех. Како пак г. Петровић није дао података о каквоћи положаја и земљишта на коме жели садити, то се без тога не може ни одговор дати. Али како је ово тако ређи горуће питање данашњице за обнову шљивара, и које интересује не само г. Петровића, но још многе и многе наше одгајиваче шљива, то мислим да нећу погрешити ако по овом дам један општи одговор из кога заинтересовани, па и г. Петровић, могу извући што им треба.

Речено је да овај избор зависи од каквоће положаја и земљишта на коме се жели садати. И сад пре но што би се рекло, која од њих и какав положај и земљиште захтева, нужно је да се упознамо каквог утицаја има каквоћа положаја и земљишта на овај избор. Само на основу овога сазнања моћи ћемо лако доћи до правилнијег избора. Да би пак до овог сазнања могли што лакше и тачније доћи, нужно је да се прзо упознамо са свима одликама обеју ових садница.

Садница произведена из изданака има својих добрих и рђавих страна. Добре су јој стране; што се брзо и лако размножава и производи; што брзо достиже потребну висину и јачину за сађење на стално место; што се на нижим положајима са благим нагибом, добрим, умерено влажним, више растреситим земљиштем са дубоком ораницом и нешто пропустљивом здравицом, врло добро прима, успева, рано породи и доцније добро рађа. Рђаве су јој стране: што је доста тежак избор изданака добра порекла; што има релативно слаб корен и са мањим бројем жила и жилица, услед чега се на нешто лошијем, збијеном, сувљем и плићем земљишту, више истакнутом положају, теже прима, по примењу више болује, доцније проради, спорије и кржљавије расте, мане и ређе рађа и кратког је века.

Садница произведена калемљењем на џанарици такође има добрих и рђавих страна. Добре су јој стране: што је помоћу калем гранчице при калемљењу омогућен избор доброг порекла и преноса добрих особина на нову садницу, што се производи лакше и брже од горње; што пре достиже потребну јачину и висину за сађење на стално место; што има много јачи, снажнији корен са већим бројем жила и жилица, те се боље и сигурније прима и на нешто лошијем положају, сувљем, збијенијем и плићем земљишту, па се ипак боље прима, мање по сађењу болује, боље напредује и дужег је века. Отпорнија је према болестима, штеточинама и неповољним годама. Рђаве су јој стране: што по сађењу на понеким местима неће рано да породи и доцније да добро рађа.

Из овог излагања видимо да ниједна од њих није без мана и да као такве не одговарају потпуно једној сасвим доброј садници, са којом би могли бити потпуно задовољни; да садница произведена из изданака, према својим манама, заједчује добар успех само ако се посади на бољем положају и земљишту. А калемљена на џанарици може успешно да се сади и на знатно лошијем положају и земљишту. А из овог двога видимо и каквог утицаја има каквоћа положаја и земљишта на ове саднице и њихов избор. Према томе, а кад већ знамо да су се данас умногом измениле и погоршале климатске прилике, положајне и земљишне, под којима наша шљива више не успева тако снажно и бујно, не рађа обилно и редовно, и не живи тако дуго као пре неколико деценије, треба све њихове добре и рђаве стране као и ову њихову међусобну разлику добро да умотримо, јер само на основу тога моћи ћемо доћи до тачног избора. Напротив, ако преко овог пређемо и узмемо рецимо садницу из изданака, без обзира на њене способности, узимамо истина добру садницу. Али шта да радимо у том случају, ако нам је положај и земљиште лоше каквоће и за њу неподобно. Зар у

том случају нисмо већ осуђени на неуспех. Или ако за исту у неком крају и другом месту и нађемо добар положај и земљиште, онда зар то неће бити на штету других култура које се ту могу са успехом гајити. И још нешто. Шта да радимо са оним положајем и земљиштем, на којима су нам досада били шљивари, а који су стицајем прилика постали неподесни за ову садницу. Зар њих да напустимо и оставимо голе и кршне, пошто се ниједном другом културом не могу тако добро искористити као шљивом. Ако пак узмемо место ове, садницу калемљену на џанарици, са њеном маном што неће рано да проради и добро рађа, а међутим знамо да баш та мана долази од велике бујности џанарке као подлоге, онда шта да радимо ако нам је положај и земљиште добре каквоће. Зар у том случају не би посађена садница била још бујнија, а успех несигуран.

Према овом познавању одлика и захтева ових садница ми долазимо до једног врло важног закључка, који је за нас и наше шљиварење од велике користи, а то је, да се обе ове саднице за обнову шљивара под данашњим погоршаним приликама к потребама међусобно допуњују, и да о каквом избацивању једне од њих из употребе не може бити ни говора.*) Та њихова доброта састоји се у томе, што онамо, где се садница из изданака теже прима, спорије и кржљавије расте а то је на нешто лошијем положају и земљишту, узимамо садницу калемљену на џанарици, јер услед нешто слабијег земљишта и непогодних услова смањује своју велику бујност, те се у томе изједначује са бујношћу шљиве калемљен на њој, а с њом сигурно отклања — губи својуману нерађања. Кад ово знамо онда већ видимо, да нећемо због мана изданачне саднице напустати и оставити старе шљиварске положаје да леже пусти, који су стицајем погоршаних прилика и услова за исту постали неподесни, па узимати за исту боље положаје, а на штету других култура, које се тамо са великим успехом могу да гаје.

На тим и нешто лошијим положајима и земљиштма садићемо шљиву калемљену на џанарици.

Из свега досада реченог, за избор једне од ових садница може се поставити следеће правило: за све положаје са благим нагибом, јачим, средње растреситим, и умерно влажним земљиштем, са дубљом ораницом и нешто пропустљивом здравицом, треба узети само саднице произведене из изданака, јер су оне за такве положаје и земљишта најбоље и за данас незамењиве. За све нешто јаче истакнуте положаје и са већим нагибом, са нешто слабијим, збијеним, сув-

*) Има стручњака који кажу да џанарку као подлу треба уопште избацити из употребе и задржати само изданачку.

љим и плићим земљиштем, са више пропустљивом или непропустљивом здравицом, треба узети саднице калемљене на џанарици, јер су оне за такве положаје и земљишта засада подесније, отпорније и издржљивије од првих.

Драг. Ј. Спремић.

Свима Пољопривредним подружинама.

По чл. 17. Правила за Пољопривредне подружине, редовне годишње скупштине њихових чланова морају се сваке године одржати у времену од 1 до 31 јануара. На овим скупштинама решава се и одлуке доносе по дневном реду прописаном у чл. 20. поменутих правила.

Шта све Управни и Надзорни одбор треба да спреме и годишњој скупштини на решавање и одобрење поднесу, предвиђено је у чл. 13 и 15. правила.

Како се налазимо на истеку ове и скором почетку идуће нове године, и како неке Подружине доцкан држе своје редовне годишње скупштине, те чланови подружински остају без уредног примања Тежака и Календара и неблаговремено се снабдевају свима потребама, а неке Подружине због задоцњења и без кредита остану, то се свима Подружинама скреће пажња и наређује следеће:

1. Да све Подружине неодложно у току јануара 1932 године одрже редовне годишње скупштине свих чланова, а Друштву најдаље до 15 фебруара пошаљу извештај о раду у 1931. години са свима прилозима по чл. 13. правила, ради штампања у друштвеном годишњем извештају;

2. Да све Подружине, које су кредит уживале, исплате своја дуговања Друштву за 1931. годину, како је обвезницом њиховом предвиђено и благовремено поднесу обвезнице за кредит у 1932. години;

3. Да све Подружине марљиво и благовремено воде све своје рачунске књиге и обрасце и увек имају тачно, прегледно и исправно стање своје касе и имовине, па ће веће грешке, неправилности и злоупотребе бити потпуно искључене. —

Саопштавајући својим Подружинама изложено, Друштво изјављује, да ће неизвршење овога наређења сматрати као нехат и штету по интересе Подружине, Друштва и њихових чланова и стараће се да виновници искусе заслужену казну.

Бр. 9871. од Српског пољопривредног друштва.

Белешке:

Антиалкохолна настава у стручним школама. На молбу Савеза трезвене младежи у Београду приликом предаје резолуција четвртог југословенског конгреса трезвености у Београду, — Господин Министар трговине и индустрије решио је: да сви школски лекари и др. наставници у свакој прилици, предавајући свој предмет, морају ученицима тумачити принципе борбе против алкохолизма и за трезвеност. Особито ће се ово вршити уз предмете хигијене, познавања робе, народне економије и т. д. у које антиалкохолно питање задире и са чисто стручне стране.

После увођења антиалкохолне наставе у рударским школама, ово је други успех Савеза трезвене младежи, који сада настоји да сличне одредбе донесе и Министарство просвете, као и Министарство пољопривреде.

Сем тога, препоручено је свима школама да помажу рад Кола трезвене младежи у својим школама. — Сва обавештења о трезвености даје: Савез трезвене младежи, Београд, поштански фах 138, ма на чији захтев. Он испоручује и све трезвењачке књиге и листове.

Споменица о конгресу трезвености у Београду. Скоро је изишла из штампе Споменица о IV југословенском конгресу трезвености, који је одржан јула месеца 1931 године у Београду. Она садржи предавања: др. Андрије Штампара, о социјалној медицини и борби против алкохола, Еде Марковића, о етичким основама трезвењачког покрета и др. Илије Јелића о законодавним мерама за сузбијање алкохолизма, затим говор Њ. Св. Патријарха одржан на свечаном отварању конгреса, записник са скупштина, извештаје о годишњем раду, поздраве примљене и послате, фотографије већих група и сав остали рад конгреса.

Цена је Споменици свега дин. 12 — и добија се за унапред послат новац код Савеза трезвене младежи, Београд, поштански фах 138.

Гласник Савеза трезвене младежи. Изишла је и друга свеска овог омладинског часописа за ову школску годину. Часопис излази већ дванаест година и намењен је да шири трезвеност међу омладином. Доноси чланке, приче, песме, вести антиалкохолног покрета код нас и на страни, привредне вести о преради воћа и грожђа, приказе и оцене. Лист излази месечно, претплата за школску годину свега дин. 20 — двадесет и шаље се Савезу трезвене младежи на чековни рачун број 53057. — Часопис уређује одбор од четири члана: проф. Слободан Поповић, Унив. доцент др. Илија Бурићић, проф, М. В. Јојић и Миодраг П. Поповић. Адреса уредништва је: Београд, поштански фах 138.

Једно значајно дело на пољу националне пропаганде. — Централни пресбиро при Претседништву министарског савета предузео је у заједници за нашим познатим туристичким друштвом „Путник“ а. д., врло опсежну акцију у циљу упознавања иностранства нашом индустријом, трговином и обртом, пољопривредом, културним, уметничким тековинама, државном, земаљском и градском организацијом и најзад природним лепотама Краљевине Југославије.

У ту сврху издаће Путник а. д. у сарадњи са Централним пресбиро-ом.

„Водић кроз Југославију“

на четири језика и то нашем, француском, енглеском и немачком, у формату 35 X 25 см. Овај ће Водић бити репрезентативно дело у сваком погледу и као такво предаће се *бесплатно* свим дворовима и владајућим личностима, свима активним министрима, свим трговачким коморама, свим великим банкама, меродавним трговачким и индустриским предузећима целокупног иностранства, свима библиотекама и високим школама у иностранству и у нашој држави, најзад, удружењима за промет странаца и т. д. Тако исто органи Путника раздаваће бесплатно овај Водић путницима који долазе међународним возовима I и II разредом, док ће путницима III разреда овај Водић бити на расположењу и употреби само за време путовања.

Овај Водић, који ће садржавати све оно, што Југославија поседује, изаћи ће у јавност у пролеће 1932 год.

Очекује се, да ће сви тангирани трговачко привредни кругови, као и они, којих се овај Водић ма у ком погледу дотиче, свесрдно потпомоћи ову опсежну пропагандистичку акцију, која је у интересу не само појединаца но и државе. Овим ће издањем иностранство добити исправне информације о Југославији, а с друге стране појединци ће доћи до нових трговачких веза путем великог распачавања тог Водића. Несумњиво је, да ће ово допринети и промету странаца.

Стварање овог „Водића кроз Југославију“ доказује, да ми у погледу пропаганде не заостајемо за другим европским државама. Акција коју је предузео Централни пресбиро при Претседништву министарског савета у заједници са „Путник“-ом а. д. је похвална и ми је као такову поздрављамо.

Оглашујте у „Тежаку“

Цене пољопривред. производа на дан 26. новембра 1931.

Пшеница

Тиса I, до Бач. Градишта, 80,1% шлеп	180.—	260.—
Тиса II, Жабаљ Тител 80, 1% шлеп	178.—	256.—
Бегеј, 80, 2%	177.—	254 —
Банат, 79, 2%	175.—	250 —
Бачка, 79 2%	174.—	248.—
Канал Тиса са Кулом, 79, 2% шлеп	177.—	254.—
Канал Дунав са Црвенком 79, 2% шлеп	173 —	246.—
Србија Дунав. 77 3%	170.—	240.—
Срем, 78, 2%	170.—	240.—
Србија и Босна. Сава, 77, 3%	169.—	239.—
Бачка Горња, 80. 1% вагон	170.—	245.—
Бачка доња и Сомбор, 79. 2% вагон	175.—	255.—
Банат 79. 2%	170—	245.—
Гл. пруга Србија до Ђуприје, 77, 3% вагон	165.—	235.—
Гл. пруга од Параћина на Југ 77, 3% вагон	165,—	235 —
Куманово 77. 3%	165 —	255.—
Косово, 75, 4%	165.—	235.—
Срем, Славонија и Хрватска. 77. 2% вагон	165.—	235.—

Кукуруз

Бегеј промпт	93.—	98.—
Тиса	95.—	100.—
Дунав Банат	93.—	98.—
Бачка	98.—	103.—
Срем	93.—	98.—
Србијански	93.—	98.—
Сава	93.—	98 —
Бачка бели сушен	93.—	97.50
Београд лађа	82.—	85.—
Гл. пруга Срб.	102 —	110.—
Узана пруга бели Срб.	105.—	115.—
Банатски утов. ст. пар. Вршац сушен	82.—	85.—

Овас

Српски пар, Београд	140.—	147.—
Бачки	143 —	150.—
Сремски	140.—	148 —
Македонско-косавски	115.—	130.—
Узана пруга	130.—	135.—
Сремски	127.—	135.—

Јечам

Барањски 56/66.	170.—	190.—
Македонски,	90.—	100.—
Гл. пруга	115.—	130—

Пасуљ

Србијан. 3.2% са вреће	190.—	200.—
Сремски,	195.—	210.—
Бачки 2%.	190.—	200.—

Суве шљиве

Обична гарнитура	355.—	365.—
95|100	310 —	315,—
110|120	230.—	240 —

Ораси

Узанс србијански	330 —	360.—
босански	290.—	320.—
Дрински	290.—	320.—

Грашак

Мекиње вагон Београд. са вреће	90.—	100.—
Сено	85,—	95.—
Кромпир слов. Београд.	100.—	110.—

Стока и сточни производи

Свиње тешке. зреле	7.50	8.—
средње	6.—	7.—
лаке	5.—	6.—
мршаве	8 —	9 —
Волови и бикови I класе	6.—	6.50
II	5 —	5.75
III	4.—	4.75
Краве I класе,	5.25	6.—
II	4.50	4 —
III	3.—	4 —
Овце	2 —	2.50
Маст	14.—	14.50
Сланина усољена	9.—	11.—
Млеко овче	3.50	4.—
кравље	2.75	3 —
Живина	9 —	9.50
Јаја	90.—	110.—
Ратна штета	275.—	276.—

Ценовник

Јесењих потреба: справа, алата и др. што се може добити у магацину Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Плуг лаки, без точка, за орање воћњака и винограда	360.
„ Еберхартов Бр. 5 „Сервус“	750.—
„ „ 4 „Комет“	850.—
„ Саков Бр. 7	850.—
„ „ „ 8	950.—
„ „ обртач са једним точком U. W. 5.	750.—
„ „ „ „ колицима U. W. 5	850.—
„ Рајнланд Бр. 6 (a la Sak)	600.—
„ „ „ Е 6. са једним точком, лак,	450.
Ливадске дрљаче — ланчане	880.—
Дводелне дрљаче — њивске средње 300.— теже	400.—
„ „ преламаче „Монахиа“	500.—
Троделне дрљаче — њивске — средње	550.—
Ваљак троделни, цео од метала	1.200.—
Сејалице за жито од 11 реди	2.750—
Крушач за један клип, без ветрила 700. за два кл.	
са ветром	1.500
Сецкалице за ст. репу, бундеве и др. корење	500.—
„ „ за сламу и шашу 1100.— и	1400.
ТРИЈЕРИ „MARO“ Бр. 4, 4400.— Бр .5, 5200 и Бр 6,	6800.—
„ HEID бр 1/1 — обични	2600.—
„ STAHEL & LENNER обични Бр. 1/2	3000.—
„ „ „ сортирачи II/Ia 2550.— II/I	3100.—
„ Heid сортирачи Бр. V/I 4500.— Бр. XXV/III	8300.—
„ Mayerovi на зупчанике Бр. Ia1/2 обични	2000.—
Ебулиоскоп (Малиган) ориг. француски дин.	950.—
Муљаче за грожђе домаће 850.— Mayfartove „	1.100.—
Пресе за грожђе од: 100, 150, 200 и 300 лит. 1400.—	1600.—
1800.—	2700.—
Семе озимог сточног грашка	3.50
„ инкарнатске детелине	15.—
„ озиме грахорице	5.—
Сумпор у шипкама за бурад: на јути дин. 10.— на азбесту	22.—
Азбест најбољи, у ориг. пакетима од 1 кгр,	70.—
KALI METABISULFIT у кристалу	24.—
Рибља бешика за бистрење вина белог	700.—
Желатин за бистрење вина црног	50.
Superfosfat 16% (на више цена по споразуму) на мање	1.—
Калијева со 40%	2,30
Смеса „KAS“ (8. 3. 8) и „HERKULES“	2.—
Тегле за конзервисање од 1/2 л 1. и 2 литра Дин. 12.—	
14.— и	20.—

Кундеов воћарски алат — цене на захтев, као и ценовник књига

РЕУМАТИЧАРИ

који употребљавају бол ублажујући Феллеров Елзафлуид, могу Вам рећи, како су задовољни с овим већ преко 35 година прокушаним кућним средством и козметиком. Покусна флаша 6 Дин., двострука флаша 9 Дин посвуда. Поштом 9 покусних или 6 двоструких или 2 велике специјалне флаше без даљих трошкова 62 Дин. код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366, Савска Бановина.

У РАСАДНИКУ ГРАДА СЕНТЕ продаће се више комада **оплемењених воћака** и то испробане и најбоље врсте.

Именик врста и ценовник шаље бесплатно

„Градско баштованство" Сента. — 3—2

РЕУМАТИЧНЕ БОЛОВЕ
можете зауставити

Без обзира дали су болови у мишићима или у зглобовима. СЛОАН-ОВ ЛИНИМЕНТ ће их одстранити. Без утрљавања—одмах продире, гриje и умирује. Не трпите—имајте увек боцу при руци.

Употребљавајте СЛОАН-ОВУ маст против реуматизма, ишијаса, болова у крстима, болести леђа, болова дисторвије и контузије и против свих врсти болести мишића.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

СЕМЕ ОЗИМОГ ГРАШКА

Одгајено на државном добру БЕЉЕ, може се добити код

Српског пољопривредног друштва по динара 3,50 килограм, на 100 кгр а на мање по Динара 4.– килограм.

„Афуз - Али" Краљица стоног грожђа.

Издржава дуги транспорт. Одличног укуса, лепе ћилибар жуте боје. Подесно за зимско чување. Најскупље увек на домаћим и страним тржиштима. Препоручује се виноградарима уместо нерентабилних винских сората.

Произвео сам већу количину ожиљених калемова искључиво ове врсте за продају. Тражите бесплатан ценовник.

Виноградарство и Лозни Расадник
Раде Стефановић
Чачак

ШТАМПАРИЈА

М. ЦВЕТКОВИЋ

Прима на израду све штампарске послове по умереној цени.

Београд Војводе Глигора 62

Телефон 23-1-78

НЕРАСТИ ЗА ПРИПЛОД

Беле Монголице пасмине

10 месеци старих, од одличног порекла, селектирани из преко 1500 комада, за продају. Нарочито се препоручa набавка шумадијским општинама, земљорадничким и сточарским задругама. Упитати код Управе Господарства у Доњем Михољцу (Славонија).

ВОЋАРИ!

у току јесени, пошто лист са воћки отпадне, најбоље је прскати:

шљиве против штитасте ваши, јабуке против крваве ваши, као и све остале воћке против разних болести и штеточина **са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом**

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке после прскања препородити и сачувати од сигурне пропасти.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјевтинији.

Тражите цене и упуства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20380 БЕОГРАД Поштан. фах 423.

Карбокримп се може добити и код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гаврила, 62 Тел. 23-1-78.

Универзитетска Библиотека Београд

Ослоб
Рев.Мин. Пошта и Тел. бр. 17306|2 4год.

Бр. 24. Београд, 15. ДЕЦЕМБРА 1931. год. Год. 58

ПОД НАЈВИШОМ ЗАШТИТОМ
Њ. В. КРАЉА АЛЕКСАНДРА I.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОД.
ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА.

ВЛАСНИК
ЗА СРП. ПОЉОПРИВРЕДНО ДРУШТВО
Претсед. МИРКО МИЉКОВИЋ
Шуматовачка улица број 130

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Д-р ТАНАСИЈЕ МИТРОВИЋ
Стојана Новаковића улица број 32

ОСНИВАЈТЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОДРУЖИНЕ!

У данашње доба тешко је пољопривреднику ако остане усамљен. Усамљеном пољопривреднику тешка је производња, сем тога што је неуносна, јер су за ту производњу потребна прилична материјална средства и много разног материјала који се за производњу мора набавити. Човеку остављеноме самоме себи и без ичије помоћи са стране, тешко је нарочито данас да се снабде свим оним, што му је за уносну и првокласну производњу потребно. Онај који производи, зна, колико је ситног и крупног оруђа потребно, колико справа и алата, колико семена за сетву разних усева, колико стоке и т. д. И ако нема никога ко би га посаветовао у томе, ко би му пружио сав тај материјал најбоље каквоће и за сразмерно јевтину цену, јасно је свакоме колике штете може претрпети. Ако нема никога ко би га пријатељски и искрено посаветовао шта треба да набави, како треба да ради и шта да производи; ко би га и новчано помогао у случају немаштине и кризе и то не тра-

жећи никакве камате или мале камате за позајмљени новац, онда пољопривредник долази у врло тежак, готово безизлазан положај. Ретка је та година када пољопривреднику не треба никакве помоћи и ретки су пољопривредници који могу производити без ичије помоћи. То долази због саме природе пољопривреде као занимања, што код других занимања није случај. Пољопривредник улаже преко целе године у своје предузеће. Ако је посејао жито, кукуруз, овас, јечам или репу, ако је подигао виноград или воћњак, он преко целе године ради и улаже капитал, па тек крајем лета и почетком јесени долази до пара и до бербе. А за то време он непрестано улаже и треба му и за живот до идуће летине. У то време њему је потребна помоћ и она је добродошла ма са које стране било. Ето због чега је за пољопривредника важно да не буде усамљен, остављен самоме себи, и као што неумрли Његош каже: „Као сламка међу вихорови".

Када је пољопривредницима потребна помоћ, важно је изабрати најповољнији начин те помоћи. Пољопривреднику није поможено ако на меницу узме новац по 14 или 18% камате, коју после три месеца мора платити или дати неку отплату и камату, или због које мора у невреме и у бесцење продавати летину или стоку. Ако узме новац на меницу, поједе га висока камата; од менице не може мирно ни да ради ни да спава; она му може све продати и оставити га голог. Њему је потребан такав кредит и таква помоћ, који ће вратити када прибере летину и дође до новаца и која ће га заиста помоћи, а то је ако је она дугорочна и бескаматна. Пољопривреднику није поможено ако на кредит или за готов новац купи рђаву справу, рђаво семе, рђав плави камен и друго. Па иако је све то и нешто јевтиније, оно је много скупље, јер лоша справа не траје дуго, не ради добро, док јевтиније семе и плави камен могу да упропасте целу летину и целу годину. Ако на кредит буде куповао справе и семе, у продајну цену урачу-

нава се камата на вредност справа и семена, затим рескир продавца, те и једно и друго испада много скупље неголи што је у самој ствари. Како год се узме, ма који од поменутих начина, пољопривредници изгледају само привидно помогнути и они ту помоћ скупо плаћају. На овај начин производња је скупа и неуносна. Свој труд и свој зној пољопривредник даје другоме. Он никад не може имати користи од свога рада. Он ће вечито радити за другога.

Пољопривредници се најбоље и најјевтиније могу помоћи ако оснивају пољопривредне подружине Српског пољопривредног друштва.

Још од оснивања Друштва пре 62 године паметни и разборити пољопривредници оснивају пољопривредне подружине, јер су јасно увидели њихову корист и значај за уносну производњу, за просвећивање и стручно образовање, за васпитање чланова за заједнички рад. Искуство стечено за све то време, показало је, да се пољопривредници најбоље помажу у пољопривредним подружинама, па су многи пољопривредници похитали да искористе прилику која им се пружа. Зато се број пољопривредних подружина сваке године све више повећава, и данас их има 163 са преко 8000 чланова. У њима сами пољопривредници управљају тим установама, у њима се договарају о свему шта им је потребно за производњу, у њима се састају и измењују своја мишљења по разним питањима, која се у раду и у животу појаве. Ако их сами не могу решити питају Друштво и оно им одговара, саветује и упућује их шта треба да раде. Тако се сами пољопривредници упућују у заједнички рад, да друг друга поштује и цени; они постају трпељиви и подношљиви. Самим тим они се васпитавају за заједнички рад и поред подружине ничу и друге заједничке установе, као што су задруге, које су данас тако важне за наше пољопривреднике.

Подружине добијају од Друштва све потребе на кредиш, који износи на сваког члана 500 дин. и

то без икакве камате. Тај кредит подружине користе за годину дана, па када чланови дођу до пара улето и ујесен, они плаћају свој дуг подружини, а ова се одужује Друштву. Сваки члан подружине миран је скоро читаву годину дана и даје му се могућност да мирно ради и среди своју летину. Ако на пример нека подружина упише 100 чланова, добија кредит од 50.000 дин. Ако успе да за пола године она то врати, опет може повући разних пољопривредних справа и семена за 50.000 дин. Значи, да за годину дана добија 100.000 дин. без камате. Ако би толико добила на другом месту са каматом од 18% — ако новац уопште добије, имала би да да 18.000 дин. камате, или сваки члан би имао да плати по 180 дин. само камате за годину дана. А то је велика сума данас. Ето тога нема код Друштва.

Од Друштва подружине могу добити све пољопривредне справе и семе, и оне ништа не треба да мисле о каквоћи њиховој, јер Друштво даје својим подружинама само најбољу робу. Сем тога, та је роба код Друштва, с обзиром на њену ваљаност, јевтинија него на другом месту, јер оно купује сваку робу у великој количини, па је продаје скоро по цени коштања својим подружинама. Друштво проналази најсолидније фабрике и првокласну робу, јер као народна установа оно тежи да народ добије само првокласну робу. Свака подружина и сваки члан ове, који нешто набавља, сигуран је да ће му Друштво послати само оно што је добро, и о томе не брине ништа. А то појединац не може, што може подружина постићи преко Српског пољопривредног друштва.

Сваки члан подружине прима лист Тежак и Пољопривредни календар, које издаје Српско пољопривредно друштво. У њима су разноврсне пољопривредне поуке и многобројна питања, која поједини пољопривредници упућују Друштву. Из њих се много може научити: како се гаје житарице; како друге биљке; како се подиже и гаји стока; виноград; воћњак; ливада; пашњак и т. д. Поред многих пољопри-

вредних књига и брошура, које Друштво издаје и продаје, лист Тежак и Пољопривредни календар подижу стручно знање и спрему наших пољопривредника, што је данас од нарочито велике важности. Небројено је много пољопривредника, који за своју бољу спрему за практичан рад имају да захвале Тежаку, који изјављују да им је тај лист ручна и свакодневна књига по којој раде и од које су имали великих користи.

Пољопривредне подружине као заједничке установе приређују пољопривредне изложбе, чији је значај, како је дугогодишње искуство показало, врло велики. На њима се пољопривредници упознају са целокупном производњом једнога краја и са добрим и лошим производима, са бољом и лошом стоком, те се и тиме поучавају и потстрекују на бољу производњу и на такмичење у позитивном смислу. Добијање награда одушевљава их и чини поносним, што се тиме одало видно признање њиховој марљивости и усталашству. Где нема подружина опажено је да пољопривредници немају смисла за излагање и да не схватају прави значај изложбе. А много је таквих места, у којима су изложбе први пут приређене када су основане подружине и у којима људи не би ни видели изложбу за време свога живота, да није подружина приредила.

Подружине Српског пољопривредног друштва пружају пољопривредницима свестрану помоћ. Поред материјалне помоћи, подружине пружају и духовну помоћ, јер своје чланове просвећују и стручно образују, што је од великог значаја по рад и живот наших пољопривредника. Они се тиме подижу и оспособљавају још за већу просвећеност и напредност, које им омогућују лакше примање новијих начина производње и рада. У интересу је наших пољопривредника да у идућој години оснивају пољопривредне подружине и да већ основане одржавају, јер данашње време захтева наслањање на једну такву установу, која им може пружити свестрану помоћ.

Пољопривредници, оснивајте пољопривредне подружине, јер вам то налаже данашњи живот и ваши сопствени интереси!

Т. М.

Ратарство.

НЕГОВАЊЕ ЛИВАДА.

Приноси и квалитет сена са природних ливада у већем делу наше државе тако су слаби, да једва подмирују потребе у сточној храни и у нормалним годинама, а у сушним и да не говоримо. Овако слаби приноси потичу поглавито отуда, што се природним ливадама у погледу неге, обраде, ђубрења и т. д. показује мало пажње. У овом чланку говорићемо о нези ливада. Нега ливада обухвата известан низ радова који се морају обавезно изводити сваке године, нарочито с пролећа и јесени, јер од извођења ових радова умногом зависе како висина приноса тако и каквоћа сточне хране. Овде ћемо изнети најважније радове, који спадају у негу ливада, а затим ћемо објаснити како се ови радови изводе. Нега ливада обухвата следеће радове:

1. дрљање ливада;
2. растурање кртичњака и мравињака;
3. сузбијање коровских биљака, маховина и друштетних трава;
4. умесно искоришћавање ливада испашом и
5. ђубрење ливада.

1. *Дрљање ливада* претставља једну врло важну меру у нези ливада, те га стога треба изводити сваког пролећа и јесени, а каткад и у току лета. Дрљање ливада изводи се углавном из следећих разлога:

а). да се омогући оцеђивање воде у дубље слојеве и проветравање земљишта, односно придолазак свежег ваздуха у земљиште. Површина ливада обично је збијена, да се кроз њу кишна вода врло тешко

цеди у дубље слојеве, већ се задржава на површини, у облику мањих или већих барица. Ово задржавање воде по површини ливада повлачи за собом појаву коровских биљака и маховина на рачун корисних трава, а затим спречава продирање ваздуха у земљиште, који је неопходан, како за дисање биљних корена, тако и за припремање хране за биљке. Дрљањем ливада отклања се штетно задржавање воде на површини земљишта.

б). у циљу мешања органских остатака са земљом, заосталих од трава (стабла и лишћа) ради што бржег распадања. На свакој ливади заостаје мања или већа количина органских остатака по површини земљишта. Ови остаци ако их има у већим количинама спречавају не само оцеђивање воде у дубље слојеве, него још ометају и развиће младих изданака трава, и изазивају њихово угинуће, што има за последицу појаву ћелавих места на ливадама. Стога сваке јесени и пролећа треба дрљати ливаде, како би се ови остаци измешали са земљом, распали се, и претворили у хранине материје за биљке.

Поред тога, дрљање ливада предузима се још у циљу сузбијања коровских биљака и маховина, затим при ђубрењу ливада стајским и вештачким ђубривима и при растурању кртичњака и мравињака.

Дрљање ливада, па ма у којем се циљу изводило, треба вршити само по сувој земљи. Када је земља влажна, дрљање ливада не сме се изводити.

2. *Расшурање кршичњака и мравињака.* Кртичњаци и мравињаци врло се често виђају по ливадама, нарочито с пролећа, а каткад их може бити у толикој мери, да дају ливадама брежуљкаст изглед. Кртичњаке и мравињаке треба обавезно сваке године растурати, јер су то места на којима се обично развијају коровске биљке. Поред тога, кртичњаци и мравињаци ометају правилан рад око сређивања ливада, косидбу, нарочито ако се ова изводи помоћу косачица. Уклањање кртичњака и мравињака врши се дрљањем, а ако их има много, и ако су јако збијени,

онда се њихово растурање мора изводити ашовима и лопатама. Земљу од растурених кртичњака и мравињака треба разбацати по површини ливаде.

3. *Сузбијање коровских биљака и маховина.* Присуство коровских биљака у сточној храни не само да смањује каквоћу исте, већ неке од њих могу изазвати оболења домаћих животиња и утицати неповољно на каквоћу њихових продуката (на пр. млека). Стога коровске биљке треба сузбијати. Сузбијање коровских биљака врши се према начину њиховог размножавања. Коровске биљке размножавају се углавном на два начина: семеном и вегетативним органима (подземним стаблима). Сузбијање коровских биљака, које се размножавају семеном врши се тако, што им се не дозвољава да заметну семе. То се постиже закидањем цветова, односно косидбом ливада пре него што коровске биљке заметну семе. Што се тиче сузбијања коровских биљака, које се размножавају помоћу подземних стабала, оне се сузбијају изнуравањем т. ј. непрекидним сечењем надземних стабала. Сечењем надземних делова спречава се не само нагомиловање резервне хране у подземним стаблима, већ се постиже и исцрпљавање раније нагомиланих хранивих материја, а тиме угинуће коровских биљака.

У сузбијање коровских биљака спада и сузбијање маховина, лишајева и гљива. Маховина, лишајеви и гљиве расту поглавито на земљиштима влажним, киселим и оскудним у ваздуху. Стога за њихово уништавање као најбоље средство јесте уклањање сувишне воде са површине земљишта и проветравање земљишта. То се постиже чешћим дрљањем ливада, а када је земљиште јако влажно, онда одводњавањем.

4. *Умесно искоришћавање ливада испашом.* Ништа не наноси толико штете ливадама, као испаша, нарочито ако се она врши у невреме, т. ј. када је земља сувише влажна, а то је обично с јесени и с пролећа. Пуштање стоке на пашу по влажном земљишту, повлачи за собом читав низ рђавих последица. Тако, стока пуштена на пашу по ливадама када је

земља влажна, угази толико површину ливаде и остави трагова од ногу, у облику дубљих или плићих јамица у којима се задржава вода. Последица овога јесте: задржавање воде на површини земљишта, што спречава притицај свежег ваздуха у земљиште, и изазива појаву киселих трава и маховина. Поред тога, када је земља влажна, стока при испаши чупа траву из корења. Ово се нарочито догађа када се стока пушта на пашу рано с пролећа. Последица пак овога јесте појава ћелавих места на ливадама. Стога на ливаде не треба пуштати стоку на пашу уопште, а нарочито када је земља влажна.

5. *Ђубрење ливада.* И ливадске траве захтевају као и остале биљке за своје развиће да земљиште садржи хранивих материја у довољним количинама. Нема ли хранивих материја у земљишту у довољним количинама, траве се не могу нормално развијати, па према томе и приноси ливада биће слаби. Стога и ливаде треба ђубрити. Од хранивих материја ливадске траве захтевају: азот, фосфорну киселину, калиум и креч, дакле исте елементе, које узимају и остале биљке. Ове се храниве материје могу додати земљишту помоћу различитих ђубрива. За ђубрење ливада долазе у обзир следећа ђубрива:

а). *стајско ђубре*, које се ређе употребљује за ђубрење ливада, иако садржи свих хранивих материја потребних травама. Оно је одувек било ђубре за оранице, њиве, и као такво треба да остане, а за ђубрење ливада треба употребљавати вештачка ђубрива. Разлог за ово лежи у томе, што стајско ђубре на ливадама ни изблиза не може показати онако дејство као на њивама, јер се на ливадама не заорава, већ се растура по површини, услед чега знатан део хранивих материја изветри у ваздух, затим што ливадска земљишта садрже готово увек органских материја у довољним количинама, те их није потребно уносити стајским ђубретом. Изузетак чине само песковите земље, које обично оскудевају у орг. материјама. Но и поред тога стајско ђубре може се употребити за

ђубрење ливада, нарочито у оним газдинствима, која располажу довољним количинама стајског ђубрета, само за ђубрење ливада треба употребљавати што згорелије стајско ђубре. Згорело стајско ђубре садржи храниве материје у више мање готовом стању за усисавање од биљака и лако се меша са земљом. Поред тога, употребом згорелог стајског ђубрета не доприноси се ширењу коровских биљака на ливадама, пошто семе коровских биљака у згорелом стајском ђубрету није способно да клија, што није случај у незгорелом ђубрету.

Ђубрење ливада стајским ђубретом треба извршити с јесени. Извучено ђубре на ливаде треба равномерно растурити, а затим задрљати, да би се што боље измешало са земљом. Ливаде треба чешће ђубрити стајским ђубретом, али мањим количинама. Довољно је ако се сваке 2 или 3 године износе 6000 до 10000 кгр. згорелог стајског ђубрета по хектару;

в). компост (мешанац), јесте ђубре које се добија од разноврсних отпадака са једног газдинства као: корова, сметлишта, блата из јарака и са стаза, лешева угинулих животиња од незаразних болести, пепела, малтера и т. д. Све ове отпатке треба прикупљати на једно место и мешати их да би се што пре распали. Распадање компоста траје 3—6 месеца, што зависи од материјала, који је употребљен за справљање компоста. Пошто се материјал у компосту распадне, онда га треба износити на ливаде и растурати га исто онако као и стајско ђубре. Када је компост припремљен ваљано, и када га има у већим количинама, претставља једно од најбољих, потпуних ђубрива за ливаде;

с) осока је течно ђубре, које се добија од мокраће домаћих животиња. По своме саставу претставља азотно и калијево ђубре, а по своме дејству ђубре које врло добро дејствује. Како су азот и калиум храниве материје које утичу на развиће зелене масе (стабла и лишћа), то је осока врло добро ђубре за ливаде. Стога осоку треба прикупљати и употребља-

вати за ђубрење ливада. Осоку треба растурати по ливадама с пролећа, дакле када почне кретање трава. Пре растурања ваља осоку разблажити водом (на 100 кгр. осоке 100 кгр. воде), или је пак растурати када пада тиха (ситна) киша. Да би се осока што брже оцедила у земљу, треба ливаду пре растурања осоке подрљати. Што се тиче количина, у којима осоку треба употребљавати за ђубрење ливада, довољно је ако се сваке 3 или 4 године износи 6—8000 кгр. по хектару. Са овим количинама осоке уноси се 15—20 кгр. азота и 30—48 кгр. калијума, што одговара јачини ђубрења са 100—130 кгр. чилске шалитре и 80—120 кгр. 40% калијеве соли, под претпоставком, да осока садржи 0,25% азота и 0,5% калијума.

Дејство осоке на повећање приноса сена види се из ниже изложених података*: Тако је:

нећубрена парцела дала 3718 кгр. сена по ха.

ђубрена осоком „ 4060 „ „ „ „ или 342 кгр. сена више по хектару, што износи око 9 процената.

Вештачка ђубрива. Напред смо напоменули да вештачка ђубрива имају већи значај за ђубрење ливада него стајско, стога што ливадска земљишта обично оскудевају у минералним материјама, обилују у органским, и што се лако мешају са земљом. Од вештачких ђубрива долазе у обзир за ђубрење ливада: *фосфорна, калијева* и *кречна.* Азотна ђубрива ређе се употребљавају за ђубрење ливада, јер су због високих цена нерентабилна, а после тога на ливадама расту лептирасте биљке, које обогаћавају земљиште азотом, и ливадска земљишта обилују орг. материјама, које претстављају један од највећих извора азота за земљиште. Стога о азотним ђубривима и њиховој употреби за ђубрење ливада нећемо говорити.

*) Сви наведени подаци о дејству појединих врста ђубрива добивени су огледима извршеним на имању Сред. пољ. школе у Ваљеву.

1. *Фосфорна ђубрива*. Од фосфорних ђубрива за ђубрење ливада најважније је Томасово фосфорно брашно, јер се помоћу њега уноси у земљиште поред фосфорне киселине још и креч, чије је присуство у земљишту, као што ћемо из даљих излагања видети, како за траве тако и за земљиште, неопходно потребно. Истина фосфорна киселина у Томасовом фосф. брашну није растворљива у води, те стога лагано дејствује, но њено дејство траје дуже време, 4—6 година. Али када се има у виду да ливадска земљишта садрже обично довољно киселина (угљене и др), ипак фосфорна киселина из Томасовог фосф. брашна релативно брзо долази до изражаја. Томосово фосф. брашно при ђубрењу ливада треба растурати с јесени, да би фосфорна киселина до пролећа прешла у раствор, у количинама од 400—800 кгр. по хектару, сваке 4—6 године, што зависи од плодности земљишта.

Дејство Томасовог фосф. брашна на висину приноса сена види се из ниже изложених података;

ђубрена парцела Томасов. фосф. брашном дала је 4780 кгр. сена по хектару.

неђубрена дала је 3718 кгр. по хектору.

Према томе ђубрена парцела дала је 1062 кгр. сена више по хектару од неђубрене или око 26%.

Поред Томасовог фосфорног брашна од фосф. ђубрива за ђубрење ливада употребљава се и суперфосфат У суперфосфату фосфорна киселина је растворљива у води, услед чега брзо дејствује, али зато кратко време. Но како су ливадска земљишта обично кисела, а суперфосфат дејствује кисело, то се исти ређе примењује за ђубрење ливада. Суперфосфат у случају ђубрења ливада треба растурати с пролећа, пред почетак кретања биљака, у количини од 200—300 кгр. по хектару.

2. *Калијумова ђубрива*. Напред смо напоменули да калијум као и азот утичу поглавито на развиће зелене масе (стабла и лишћа). Стога се о садржају калијума у земљишту мора водити рачуна, да га у земљишту има увек у довољним количинама. У ка-

лијуму обично оскудевају лаке и песковите земље, јер се из ових калијум лако испира. Од калијумових ђубрива за ђубрење ливада употребљавају се сирове калијеве (кајинит и карналит) и јаче калијеве соли (30 и 40% к-со). Које ће се соли од ових употребити, зависи у првом реду од уносности, а затим од количина у којима ће се калијум употребити за ђубрење. Када се употребљавају мање количине калијума онда треба узети сирове калијумове соли, а када се употребљавају веће количине — онда јаче калијумове соли. Сировим калијумовим солима приписује се још и то, да оне повећавају влажност земљишта, те се стога препоручују за ђубрење ливада, које се налазе на сувим земљама.

3. *Кречна ђубрива.* Креч је неопходан с једне стране као храна за траве, а с друге креч утиче повољно на читав низ догађаја у земљишту као: отклањање киселости земљишта; брже разлагање органских материја и њихово претварање у храниве материје; превођење биљних хранивих материја из неприступачног стања у приступачно; омогућавање рада микроорганизама. Ова дејства креча опажају се на ливадама не само на повећаним приносима, већ и на саставу травног покривача; наиме, под утицајем креча киселе траве ишчезавају, а развиће легуминоза и др. корисних трава се појачава. Креч се на ливадама растура с јесени у количинама од 300—600 кгр. по хектару, сваке 3 или 4 године. Најбољи креч за ђубрење јесте печени креч, који се под утицајем ваздушне влаге претворио у ситан прах. Да се добије овај облик креча, треба печени креч оставити под неком шупом или тремом да упија ваздушну влагу и да се претвори у ситан прах.

Дејство креча при ђубрењу ливада види се из следећих података:

ђубрена парцела са 300 кгр. креча дала је 4060 кгр. сена по ха;

нећубрена парцела дала је 3718 кгр. сена по ха.

Из предњих података видимо да је ђубрена парцела дала 242 кгр. сена више по хектару. Но овоме треба додати још и то, да дејство креча не траје само једне године, већ више година, те ће приноси и у наредним годинама бити већи.

Најзад да поменемо још једно ђубре, које се са успехом може употребити за ђубрење ливада, а то је пепео од дрвета. Пепео садржи све храниве материје потребне травама изузев азота, те се отуда сматра као потпуно ђубре. Тако пепео садржи: фосфорне киселине, 3—8%, калијума 8—37% и креча 25—45%. Пепео при ђубрењу ливада треба растурати с јесени у количинама од 600—1200 кгр. по хектару.

Пепео може као што показују изложени подаци врло добро дејствовати на приносе сена;

ђубрена парцела дала је сена 5040 кгр. по х-ру.
нећубрена „ „ „ „ 4052 „ „ „

Разлика у приносима између ђубрене и нећубрене парцеле била је 988 кгр. по хектару, што изражено у процентима износи 24%. Према томе, принос сена са ђубрене парцеле био је скоро за ¼ већи од приноса са нећубрене парцеле.

Ing. Властимир Ђорђевић,
проф.

Биљне болести и штеточине

ДОТУЦИТЕ ШТИТАСТУ ВАШ!

Човек између осталих има и туману да радо верује у оно што њему годи. Тако је на пример врло лако човека наговорити и уверити да се нешто не мора урадити, премда он тачно зна да се мора. Лако га је наговорити да светкује неког свеца кога Црква није наредила да се светкује, само ако је с тим светковањем у вези беспослица и добро јело и пиће.

Само тако могло се догодити и то, да наши пољопривредници верују да је нестало штитасте ваши,

која нам је прошлих година онако немилосрдно потаманила шљиваке.

„Нестало је ваши па се воћњаци не морају прскати, и не морају се паре издавати за карбокримп". — тако данас мисли већина наших пољопривредника. А камо лепе среће да је тако, јер оскудица је притисла да јаче не може, цене пољопривредних производа падају, а све што сељак купује скупо је до зла бога. Но на жалост штитасте ваши није нестало. Она се и даље шири, само не више оном жестином као раније, већ лаганије — полагано али сигурно. И још нешто. Изгледа као да се она сад спрема и за прелаз на друге родове воћа. Сигурно је да је већ прешла на дуње, и ја сам видео стабла дуње и шљиве једна поред других, где је дуња у јакој мери заражена, а шљива није. Не зна се тачно како је дошло до тога, да ли зато, што се штитастој ваши сок шљиве већ дојео, или пак зато, што она предосећа да ће нестати шљиве, па се сад привикава на другу храну, да је нове прилике не затекну неспремну. У науци се зато каже „да постаје један биолошки варијетет штитасте ваши, оспособљен да живи на дуњи (вероватно и на осталом језгричавом воћу—јабуци и крушки)". — Ако се по несрећи догоди, онда ће нам исто онако, како су пропале шљиве, пропасти и дуње, јабуке и крушке. Зато пољопривредник не сме да верује да је штитасте ваши нестало, већ баш сада, кад је она у извесном степену заосталости, можда и изроњавања, њу треба дотући. То је сад много лакше, него онда, када је она била у напону своје снаге.

Описаћу овом приликом једну појаву која се у природи збива код свих живих бића, и која је — изгледа — снашла и штитасту ваш. Збива се тако са сваком врстом живих бића, па и са човеком самим. Сва жива бића имају у своме развићу једно доба кад су постигла највиши степен савршенства, снаге, плодности и т. д., и једно доба када опет падају — често пута и врло ниско. Код разних врста створова од различне су дужине ти периоди дизања и падања.

Код човека су ти периоди сразмерно врло дуги, али ипак познато нам је, да су неки народи, који су данас на врло ниском степену, били некад врло културни, и обрнуто. Има старих и младих народа. Наша нација спада међу младе. Код многих других живих бића све то иде много брже, и то је онда за науку много лакше. Тако на пример за пољске мишеве тачно се знаде, да период њиховог дизања и падања траје поприлици пет година. Сваке пете године имамо „мишију годину" када нам пољски мишеви преплаве поља, униште усеве, и пред зиму нестану као да их је земља прогутала. Наука је за пољске мишеве тачно истражила зашто и како се то збива. Ево овако. После погибије мишева преостану у животу само малобројне, али најспособније јединке, које временом стварају све јаче потомство, способно да одолева непогодама времена и свима болестима. Природа врши међу мишевима селекцију, и после 4 до 5 година ствара једну мишију генерацију ванредно плодну.

Од те се генерације у једној години намноже они силни милиони мишева. Један пар таквих животиња и њихово потомство окоте у једној години до 800 животињица! Али, природа је опет донела тако, да се баш у томе јаком множењу заметне и клица изрођавања. Животиње се коте све слабије и неспособније, и оне се до јесени изроде толико, да их прве магле покосе, остављајући опет у животу мали број отпорних јединки. Код мишева тај догађај траје поприлици 5 година.

Иста појава постоји и код свих осталих живих створова, само негде траје више, а негде мање година. Она постоји и код штитасте ваши.

И сада да се питамо: шта би било лакше и корисније, потаманити оних неколико мишева у годинама када нема навале, или пак потаманити милијарде мишева у години навале? Одговор биће лак и логичан. Исто ово вреди и за штитасту ваш, па и за све штеточине уопште. И штитаста ваш ће се опет вратити, без сумње селекционисана, подмлађена, препо-

рођена и — можда оспособљена, да осим шљиве нападне и језгричаво воће. То је више него сигурно.

Борба против штитасте ваши данас је много лакша него ранијих година. Прво зато, што се тачно зна које је средство најбоље. То је карбокримп. И друго зато, што сад већ и умемо тачно радити, тако да посао можемо свршити и добро и најјевтиније.

Но и поред свега тога, оскудица новца и потреба штедње налажу нам да у тај посао унесемо поред знања још и врло много марљивости и тачности, како би се уз највећу штедњу свршила најкорисније радња. Зато препоручујем да се пре самог прскања врше ови послови:

1) лишће испод воћака ваља пограбуљати и спалити. Ово је потребно ради тога, што на лишћу има много вашију које ће иначе одмилети на стабла и гране;

2) пре прскања ваља воћке очистити од сувих грана, маховине и сваког старежа, и све ово одмах спалити. Велика је погрешка ако се воћне гране чувају за огрев, јер с њих прелазе опет штеточине на воћке;

3) око воћака ваља земљу прекопати и од стабала мало изгрнути.

Тек пошто су воћке на овај начин припремљене, треба приступити прскању. За прскање узети без уветно 7—8% раствор карбокримпа. Да би се што боље штедило у материјалу, биће добро да се стабла и дебеле ниске гране (ако имају глатку и чисту кору) премажу четком, а прскалицом да се прска само круна и високе гране. На тај ће се начин постићи највећа штедња и с најмање трошка свршити добар посао.

*

Не може се и нема се — тако ће рећи многи пољопривредник, особито онај, који верује да је штитасте ваши нестало. Ко буде тако мудровао тај неће

добро проћи. Јер штитасте ваши има, и сада је — ове зиме — најбољи и најзгоднији час да је сигурно дотучемо.

Коста Поповић.

Решетавост лишћа шљиве.*

(Phyllosticta prunicola).

Владимир Миливојевић, из Вукосаваца, доставио је Српском пољопривредном друштву неколико листова шљиве на којима су се налазиле многобројне ситне мање-више округле рупице. Миливојевић као напредан воћар, који својим шљивама обраћа сву потребну пажњу, забринуо се појавом ових рупица на лишћу и како није могао да види штеточину, која је проузроковала те рупице, пита Пољопривредно друштво о природи ове појаве и тражи савет како да заштити шљиву и од ове незгоде.

Рупице на лишћу шљиве које је запазио Миливојевић нису изазване од какве штеточине животињског порекла. То нису последице нагризања какве бубе или гусенице. Због тога Миливојевић и није могао видети штеточину. Ове *рупице су* наступиле као *последица једне болести коју изазива једна гљивица готованка* (Phyllosticta prunicola). Ова гљивица заражује лишће шљиве у току целог пролећа и лета. Али највећа количина лишћа бива заражена рано с пролећа, убрзо после листања. Ова готованка продире у унутрашњост листа и ту се развија. Услед њеног штетног дејства делови листа, који су захваћени, сасушују се. На зараженим местима појављују се због тога ситне, кружне пеге мрке боје. Убрзо затим сасушени делови лиске у оквиру пега, испадају, те се на месту ових пега стварају рупице. Уколико је број пега био већи, утолико ће лист бити више избушен. Често се може десити да већи део лиске ишчезне. Како се сасушени делови листа брзо одвајају и испадају, то су мрке пеге кратког трајања, те се понајчешће и не запажају. Болест се обично види тек кад се појаве рупице.

Ову болест у неким шљиварским крајевима зову „решетавост лишћа" због тога што оболело лишће бива избушено рупама које личе на рупе на решету. Зову је још по где где и „сачмена болест" услед тога, што избушено лишће изгледа као да је погођено сачмом из пушака.

Према мојим запажањима, извршеним у току последњих 7—8 година, ова болест код нас није узимала никад веће

---

* Одговор на питање Владимира Миливојевића из Вукосаваца

размере. Истина на лишћу се појаве многобројне рупице, али ипак незнатан део лиске пропадне, пошто су рупице врло ситне. Наће се и по који јаче оштећен лист, али уопште узев, штета за шљиву никад није била велика. Због тога се противу ове болести досада ништа није предузимало и ако постоје сигурна средства борбе. Применом прскања бордовском чорбом шљива се може заштитити од решетавости. Лишће које је испрскано пре него што је заражено, остаје сачувано од болести. Али употреба прскања није рентабилна у овом случају, јер постигнута корист није у складу са уложеним новцем и радом. Због тога се прскања засада и не препоручују да би се шљиве сачувале од решетавости. Али ако се буде спровела борба противу једне много опасније болести шљиве, жуте пегавице (пламењаче), онда ће бити истовремено отклоњена и решетавост. О жутој пегавици биће говора посебно доцније у Тежаку, и тада ће бити изнесене све мере које се могу противу ње применити, а којима ће се истодобно обе болести сузбити.

Dr. **Младен Јосифовић.**

Сточарство.

Исхрана музних крава.*)

Питање исхране музних крава занима данас врло велики број сточара, нарочито оне, који се баве млекарењем, јер је оно од велике важности за уносност самога предузећа. Али оно занима и остале сточаре, који желе да им краве дају много више млека, које ће употребити и уновчити на разне начине, те да имају што веће користи од њиховог држања. И раније је ово питање било од првокласног значаја, али данас се због садашње кризе његова важност нарочито истиче.

Питање исхране стоке уопште, па и музних крава, задавало је много брига свима напредним народима Запада, и за његово правилно решење вршено је и данас се врше многобројна испитивања и утрошено је много новаца. У нас тога све до данашњих дана није било, јер стицајем прилика нисмо имали одговарајућих установа, које би ово питање врло сложено и значајно могле целисходно решити према нашим приликама. Ради тога ми се морамо користити туђим

*) Одговор на питање Љубомира И. Станојевића, члана Пољоприв. књижнице и читаонице у Кусићу, Вел. Градиште.

искуством и резултмтима туђих испитивања, па ако нешто и не буде тачно и потпуно за наше прилике, не треба да се чудимо, јер су опити вршени под сасвим друкчијим приликама него што су наше, са храном друкчијег састава, и са другим расама но што су наше домаће. Ако буде било каквих недостатака, а сигурно да ће их бити, морамо настати да их поправимо и употпунимо.

У исхрани музних крава има извесних општих и основних правила, која важе за свакога и свуда, те се са њима морају упознати и наши одгајивачи, ако мисле да имају користи од свога рада. Овде није само важно рећи какву и колико хране треба дати крави, пошто има много других ствари које утичу на искоришћавање те хране и њено претварање у млеко. Ради тога треба знати:

1. да краве које су добро ухрањене, не утовљене, дају више и маснијег млека неголи краве исте ваљаности али мршавије, и то не само одмах по телењу, већ и касније за неколико месеца. Ова чињеница, утврђена у новије време, изводи нас на прави пут, наиме, да не дозволимо да нам се краве теле мршаве, већ добро ухрањене. У нас је досада било доста случајева да краве наших одгајивачаа дају прилично млека али са мало масти, јер се обично мршаве теле;

2. да краве треба хранити према њиховој тежини и количини млека коју дају, ако желимо да им одржимо добру млечност. Према томе им се одређује оброк. Ако нека крава тешка на пример 400 кгр. даје 10 лит. млека, а друга исте тежине 20 лит. млека, природно је да овој другој треба дати више хране за оних 10 литара млека вишка. Количина хране одмерава се у првоме случају према 10 л. млека, у другом према 20 лит. млека, тако да крава за време музности не губи ништа од своје живе мере:

3. да у храни која се даје кравама мора бити довољно беланчевина, јер она утиче повољно на количину млека и поспешује добро искоришћавање и осталих хранивих материја које се у храни налазе. Ако беланчевина нема довољно, количина млека спада и остали састојци хране не искоришћују се добро, те ни хранење није уносно;

4. да је оброк састављен од неколико хранивих средстава, што га чини разноврсним и укуснијим. У оброку треба да има извесна количина кабасте хране, као што је плева, житна слама и шаша, затим сена, бундева, сточне репе и још додатак снажне хране, као мекиња, прекрупе или јарме од зрнасте хране (кукуруза, овса и јечма). Кабасте хране треба да има при чисто стајском храњењу најмање 5 кгр., а највише 15 кгр. на грло и за дан, што се управља према обиљу

хране у једном газдинству. Количина бундева, сточне репе, резанаца шећерне репе и џибре од пива или оне која остаје по изради шпиритуса, треба да се даје од 15—40 кгр. на грло и дан, што се управља према тежини и млечности крава;

5. да је оброк састављен зими од суве и сочне хране, лети од суве и зелене хране, пошто таква мешавина најбоље годи музним кравама. Без сочне хране не може се добити пуна млечност музних крава. У новије време утврђено је врло повољно дејство сточне репе на млечност, те је препо ручују као сочну храну за зимско хранење, када друге сочне хране, сем укишељене, нема, јер она повећава и укусност и сварљивост мешавине хране;

6. да је за музне краве лети најбоља паша или зелена храна, поред снажне хране, а зими добро сено, сточна репа, укишељена (силосована храна) поред снажне хране;

7. да се за хранење музних крава првенствено и највише има трошити она храна, која се у земљи производи, јер се само на тај начин користи народној привреди и уносно газдује. Оброци се морају тако саставити, да у њих улази само оно што се у земљи производи или се може производити, ако то досада није произвођено;

8. Да се кравама мора надокнадити извесна количина обичне кухињске соли, те им треба давати дневно на грло по 25 до 30 грама соли, која се самлевена даје обично помешана са мекињама или јармом;

9. Да се кравама даје, ако се укаже потреба, и кошганог брашна или другог препарата, којих данас има доста (соне погаче, види Тежак бр. 19), који ће надокнадити оскудицу или трошење минералних материја код музних крава, нарочито када се оскудева у зеленој храни која иначе надокнађује потрошњу минералних материја, када је година сушна и сено кошено под неповољним приликама. Колику количину минералних материја треба додавати, означено је на сваком препарату. Од биљака, које долазе у обзир за хранење музне стоке, лептирасте биљке садрже доста креча и фосфорне киселине, тако потребних стоци, а највише разне детелине и луцерке и њихово сено;

10. да се хранење крава прилагоди самоме начину држања и приликама појединих газдинстава. Зими се одређује најповољнија храна, лети она које тада највише има, ако је могућа добра паша, онда се она користи, а ако се краве хране искључиво у стаји, онда се примењује нарочито, тако звано стајско хранење;

11. да се краве исте тежине и млечности засебно одвоје и хране на одговарајући начин, оне лакше и мање млечне одвојено. Једна је група за једним јаслама, друга за

другим у истој стаји. Поједине краве у једној групи, које се истичу нарочитим искоришћавањем хране и њеним претварањем у млеко, да се засебно хране одговарајућим већим оброком.

Ово би углавном било све оно најглавније, што наши одгајивачи претходно морају знати ради уносног хранења музних крава. А како се само хранење практично изводи, изнећемо у једном од идућих бројева „Тежака".

Т. М.

Воћарство.

Која је сорта шљива најбоља за нас?*

У доба великог покрета одгајивача око обнове старих и подизања нових шљивара често се од многих постављају питања: да ли међу нашим сортама шљива има која сорта која би по свом добром напредовању, по својој отпорности према штеточинама и болестима, и по подобности и вредности свог плода била боља од пожегаче. Питање је врло важно и од његовог правилног решења зависи већи или мањи успех. И баш зато мислим да поводом овога изнесем своје мишљење које сам дугом праксом стекао.

Ми данас имамо око тридесет разних сората шљива, које се местимично вићају и гаје. Све ове сорте по својој спољашности и изгледу знатно се међу собом разликују. Али главна њихова разлика, која нас овде интересује, јесте њихова економска вредност и употреба њихових плодова. Према томе све ове сорте делимо на две групе. У прву групу долазе оне сорте, чији се плодови радо траже за јело у свежем стању, а поред тога могу се још и нарочито употребити за разноврсну прераду. У другу групу долазе оне сорте чији се плодови употребљавају за јело у свежем стању и од којих се још највише производи ракија, а ређе друге прерађевине. У прву групу долази пожегача, чокешинка, балканска царица и Цар Душан. У другу групу може се рећи да долазе све остале. Како је пак код нас била одувек већа потреба за гајење оних сората из прве групе, т. ј. које дају боље плодове за разноврсну прераду, због тога и видимо да је гајење сората из друге групе сведено на најмању меру. Јер док на пр. пожегача као претставник прве групе од целокупног броја посађених стабала у земљи заузима више од 85%, дотле остале заузимају 15%. Само ово нам је до-

* Одговор на питање Србољуба Т. Којића, из Узовнице.

вољно да каже, да у тој другој групи шљива нема ниједне сорте, која би могла задовољити потребу нашег одгајивача шљива, и да нема ниједне сорте која би могла заменити пожегачу, пошто је она од свих боља.

Сл. 44. Шљива пожегача. — Ориг. снимак писца.

Сада да видимо да ли и која друга сорта из ове прве групе може и у чему заменити пожегачу. Главна разлика између ових сората јесте у крупноћи, сочности и укусу плодова, док је подобност за прераду скоро код свих једнака. Најкрупније плодове даје балканска царица, затим Цар Душан, чокешинка, па пожегача. Према томе, како се још и зна, да се у трговини сировом и сувом шљивом радије траже и боље плаћају крупнији плодови, већ видимо да је балканска царица најбоља, а да пожегача долази на последње место. Отуда би и избор требао да падне на балканску царицу, т. ј. она би требала да буде та сорта, која би првенствено требала да замени пожегачу у даљем гајењу. Сад настаје такође важно питање, да ли само ова крупноћа и добар укус плода сме и може да буде мерило за њихов из-

бор, без обзира да ли оне добро и обилно рађају и сигурно доносе плод на свима положајима наших шљиварских кра-

Сл. 45. Шљива балканска царица. — Ориг. снимак писца.

јева. Из мог дугогодишњег опажања и сазнања могу одмах рећи да ни балканска царица ни Цар Душан у овом погледу код нас нису дале добрих резултата. Ове сорте не могу добро да прецветају и да заметну довољно плода. Ако и заметну од тога по заметању и преко лета више опадне но што остане. И оно што остане, ако у доба зрења падне 2 до 3 дана киша, већина испрска и тиме изгуби много од своје вредности. Другим речима, ретка је година у њиховом животу када оне донесу добар и обилан плод. Ово нам пак јасно каже, да ове две сорте за своје добро рађање и несметано доношење доста и доброг плода, траже боље, топлије и заклоњеније положаје, да не подносе јаче промене у топлоти, а нарочито јаче росе и магле, начин нашег гајења, обраду земљишта испод истих. *Међутим пожегача је кроз хиљадугодишње гајење код нас дала пуно доказа да добро успева, обилно рађа и несметано доноси добар плод. Она*

код нас успева добро скоро на свима положајима наших шљиварских крајева, добро цвета и замеће плод. Што заметне, донесе.

Сл. 46. Шљива „Цар Душан". — Ориг. снимак писца.

Што се тиче треће сорте, зване чокешинке, може се рећи да она код нас добро напредује, обилно рађа и доноси доста плода као и пожегача. Али ипак њен плод у осушеном стању не претставља ону каквоћу какву даје пожегача. Изгледа да у себи има нешто мање шећера, а нарочито као осушена не даје ону лепу ц ну, сјајну боју као пожегача, те због тога има и мању вредност и заостаје за пожегачом. Само ове досада поменуте разлике ових сорта довољне су да нам покажу, да је међу њима пожегача једна од најбољих за све наше одгајиваче и сврхе гајења.

Да се пак не би помислило, да оне прве две сорте доносе мање рода но пожегача, али зато крупнијег, па с тим и скупљег, те да ипак дају укупну већу суму новаца, треба имати на уму да оне не доносе подједнаке количине плода по тежини колико и пожегача. Као што је већ речено, оне услед несигурног заметања и доношења плода скоро сваке године доносе знатно мању количину по тежини по једном

стаблу исте старости, но пожегача. Уколико пожегача доноси ситнији и јевтинији плод, утолико она доноси по тежини истог више, и тиме не само да разлику у вредности надокнађује, но и пребацује.

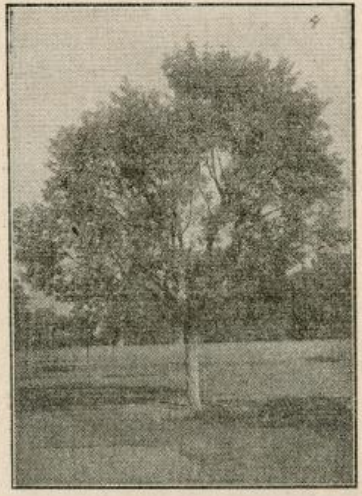

Сл. 47. Шљива чокешинка. — Ориг. снимак писца.

Из свега досад изложеног, мој савет свима одгајивачима, који шљиву саде и гаје за потрошњу у свежем и прерађеном стању био би, *да од пожегаче за нас и наше сврхе гајења нема боље сорте, те би њоме требало обновити старе и подићи нове шљиваре.* Од других сората може се гајити понеко стабло више задовољства и опита ради.

Драг. Ј. Спремић.

Виноградарство.

Избор и чување калем гранчице (вијоке) од одабраних сората грожђа.*)

Окалемљени чокот, као што је познато, производи грожђе и по каквоћи и по количини, као и по боји, мирису,

*) Одговор на питање г. г. Ђорђа П. Ђорђевића, економа из Призрена и Андреје Куљића из Словачког Арадаца — Банат.

укусу и др. посве и у свему истоветно какво је грожђе производио чокот, са којега је узета калем-гранчица (вијока) за калемљење.

При избору и сечењу резница за вијоке, већина наших виноградара и калемара те резнице скида са најбујнијег чокота, пошто обично такво чокоће има најбоље резнице за вијоке. Међутим, често пута бујност таквог чокоћа произилази од његове неродности, те ће и новоокалемљена лоза преносећи у свему особине лозе од које је вијока, бити неродна. Исто тако, вијока, узета са чокота слабог пораста, а одличне родности, нарочито још ако је тај чокот од домаће (некалемљене) лозе, није добра за калемљење. Чокот слабе бујности обично није дуготрајан, а некалемљена лоза, нападнута филоксером, обично највише рода доноси на годину дана пре но што ће потпуно пропасти.

При избору чокоћа за сечење резница за вијоку пазити: *да је то чокоће потпуно здраво; да је родно, са добрим, развијеним, али не збијеним гроздовима; да је његова родност уредна и стална, да је сазревање његовог грожђа добро; и да то чокоће не страда од реуљавости (опадања цвета).*

Г. Ђорђе Ђорђевић, из Призрена, интересује се за калем-гранчицу (вијоке) од свих сората: краљев дренак, мускат хамбург, малага, дакалке, тамјаника, мадлен анжевин, шасле (бела и црвена), жилавке, семијоња, бургундца зачинка, чабског бисера. Ове су наведене сорте добре. Иако се која од њих већ налази засађена по виноградима у околини, где г. Ђорђевић жели виноград да подигне, онда вијоке првенствено треба да узме из тих околних винограда, водећи рачуна о избору чокоћа са којега ће вијоке скидати и поступајући у смислу наших ранијих навода. Осо строга, што су те сорте већ прилагођене и одомаћене у његовој околини.

Ако пак наведених сората нема по виноградима у околини Призрена (јер се тамо тек сада обнављају виногради), онда вијоке раније наведених сората г Ђорђевић може добити у Бановинским лозним расадницима у Кавадару, Скопљу и Штипу, пошто сви ти расадници имају све поменуте сорте лозе и пошто су му ти расадници најближи, а исте сорте већ су прилагођене тамо, те је препоручљиво, да вијоке од истих набави из једног од поменутих расадника.

Вијоке од сорте жилавке потражити од Бановинског расадника било у Љубушком, било у Житомислићу (оба у Приморској бановини), јер је жилавка тамо најбоља и тамо је има, а за *чабски бисер* обратити се Бановинском лозном расаднику у Белој Цркви.

Г. Андреји Куљићу, из Словачког Арадаца (Банат), пре-

поручујемо да се за вијоке обрати Бановинском лозном расаднику у Смедереву, где може добити: смедеревку, ћилибар дренак, мускат хамбург, шаслу, дренкове и адакалку, за гајење на шпалирима.

Набављене резнице за вијоке треба до калемљења очувати у здравом стању, зато их одмах по пријему морате *утрапити*.

Снопови лозе могу се утрапити на каквом згодном месту у дворишту или у подруму. Ако се лоза трапи на отвореном пољу, онда се мора изабрати оцедно место, где нема подземне нити спољне влаге, па се ту ископа онолико дубока и широка рупа, колико је потребно да се сви снопчићи лозе у њу могу наслагати. На дну те рупе наспе се слој речног песка, дебљине 15—20 см., па преко овога песка наслаже први ред снопова, који се покрије песком тако, да песак упадне у све шупљине снопа, па се преко првог реда снопова на исти начин ређа други ред снопова, па трећи и т. д. све лотле док се рупа не напуни и лоза сва не утрапи. Затим се последњи ред снопова покрије слојем песка од 20 см. дебљине, а преко овога слоја песка наспе се танак слој земље, и лоза тако остави до времена вађења и употребе.

Трапљење вијока у подруму врши се тако исто у песку. Поред зида наспе се слој ситног, речног песка од 20 см. дебљине, па се снопови са резницама наређају *усправно* и песком затрпају за 30—40 см. висине.

Вијоке морају имати здраве пупоље; ако је вијока без пупољка или ако је пупољак измрзо, не треба ни калемити такву калем-гранчицу, јер је калем накалемљен њоме унапред осуђен на пропаст.

Ник. **Ж. Петровић.**

Подизање винограда у башти и начин резидбе.

Од г. Радивоја Иконића, из Санада у Банату, добили смо ова два питања:

1. Намеран сам подићи виноград и то од добрих сората лозе, ако је могуће од стоних сората, које се могу и транспортовати. Али пошто би тај виноград био у дворишту — башти, па мислим да не би имао довољно ваздуха — промаје, то не знам на којој би раздаљини требало садити лозу. Земљиште је широко 8, а дугачко 16 метара, али се може и продужити. Желео бих да засадим три сорте, које стижу једна за другом, а најпознија сорта да може још да се чува добро преко зиме. Молим за одговор како по овоме, тако и

за упутство куда треба да пошаљем земљу да се калциметром одреди колико садржи креча и коју подлогу да изаберем, као и где бих могао купити потребну лозу.

2. Много ми се свиђа чланак који је изашао у 2 броју „Тежака" од 15 фебруара 1931 године на страни 48 под насловом „Рентабилност једног винограда", па молим за обавештење, да ли се свака лоза може резати на дугачко или треба за дугачку резидбу нарочита сорта лозе".

1. Можда би у овоме вашем случају било боље подићи воћњак него виноград, али ако је ваша нарочита жеља да ту подигнете виноград, онда то треба овако урадити: земљиште је, као баштенско, сигурно плодно, а пошто је уз кућу, то је вероватно и у склопу, стога растојање између чокоћа мора бити велико, на пример 2 метра између редова и 1.20 у редовима, да би лоза имала што више светлости и ваздуха и уз то лоза мора бити гајена на шпалирима уз жицу. Из истог разлога и правац редова мора да буде север-југ. Стога ако се земљиште протеже у том правцу или бар приближно, онда редови винограда нека иду по дужини земљишта, а ако то није случај, онда редови морају ићи по ширини земљишта, и ако би због обраде било згодније да буде обратно.

Што се тиче сората препоручио бих вам ове три: *јулски мускат* (чаба ђенђеш или бисер од чабе), који стиже најраније, затим *златну шаслу* (племенка), која стиже за њом и *мускат хамбург*, који долази међу позније сорте. Неке још позније сорте не бих вам препоручио, јер сигурно не би сазреле.

Земљу за испитивање садржине креча пошаљите Бановинском лозном и воћном расаднику у Белој Цркви, одакле можете такође набавити и потребан број калемова винове лозе.

2. Што се тиче другог питања, могу Вам рећи, да се свака лоза може резати на дугачке кондире, само ако је чокот способан да те дугачке кондире са великим родом исхрани; али се свака лоза не може и не сме резати на кратке кондире, јер има сората, а то су већином стоне сорте, које ако се орежу на кратке кондире, не доносе род, јер су доња окца код њих на кондиру неродну.

Резидба винограда је најважнији посао у виноградu и од тога како се она изврши, зависи родност следеће па и наредне године, а од тога како се она уопште врши зависи и трајашност лозе. Правилном резидбом постиже се дуг живот винограда и његова редовита родност.

О свему што се тиче резидбе наћи ћете прегледно из-

несено у мојој књижици „Резидба винограда“, коју можете добити код Српског пољопривредног друштва.

Бож. Ђ. Ранковић.

Испитивање шире у време бербе.

Увођењем у живот Закона о вину отпочело је систематско испитивање шире у време бербе на садржину шећера и киселине на територији целе државе. Ово испитивање спроводиће се у будуће сваке године а има ту сврху, да пружи контролним станицама ослонац за испитивање вина с обзиром на порекло као и одређивање времена бербе, а уједно ће се утврдити и вредност поједине сорте за сваки виноградарски крај с обзиром на садржину шећера и киселине.

Испитивање шире на терену сходно чл. 27 Правилника за извршење закона о вину дужне су организовати контролне станице свака у свом подручју.

На територији града Земуна и Панчева испитао је ширу на садржину шећера и киселине у прошлој и овој години винарски надзорник при Министарству пољопривреде г. Драгаш.

Према тим испитивањима износио је у Земуну:

	у 1930 г.	у 1931 г.
највећи садржај шећера	22.3%	20.2%
најмањи „ „	15.0%	15%
највећи садржај киселине	6.8‰	7.1‰
најмањи „ „	4‰	4.4‰
у Панчеву:		
највећи садржај шећера	21.5%	18.7%
најмањи „ „	13.7%	13.3%
највећи садржај киселине	7.4‰	7.5‰
најмањи „ „	4.3‰	4.5‰

Садржина шећера подразумева се у килограмима на 100 килограма шире, а садржина киселине у грамовима на 1 литар шире.

Како се види из тих података, берба је на територији Земуна и Панчева била у год. 1930 квалитативно боља него у овој години.

Питања и одговори.

Питање: Молим Српско пољопривредно друштво да ме преко Тежака извести, да ли пепео од сламе вреди за ђубрење винограда. Пепео од дрвета је врло добро ђубре, али

да ли и пепео од сламе има хранивих материја или не, ми не знамо. Зато молимо Друштво да нас преко Тежака известн.

Михајло Савић,
члан Пољопр. подружине у Петровцу пожаревачком.

Одговор: Пепео од сламе житарица садржи храниве материје за биљке, као и пепео од дрва, само се у њему налази мање креча него у пепелу од дрва. У пепелу од сламе житарица има углавном: калијума, фосфорне киселине и креча; а затим још неких других минералних материја од мање важности. Садржај ових материја у пепелу сламе, од различитих житарица различит је, што се види из доле изложених података. Тако у пепелу од сламе:

		Калијума у %	Фосф. киселине у%	Креча у %
1	пшеничне	9.47—12.76	3.37—8.85	3.53—7.46
2	овсене	16.06—21.02	2 86—7.02	4.89—8.61
3	ржане	6.83—22.51	3.82—6.26	5.45—10.11

Пепео од сламе може се употребити за ђубрење свих усева па и винове лозе. Пепелом треба ђубрити нарочито оне винограде који стижу на род. Ђубрење винограда пепелом треба предузимати с јесени и то на главу, т. ј. на чокот. Ако се виноград налази на равном терену, онда пепео треба растурити око чокота и плитко помоћу мотике закопати. У случају да се виноград налази на нагибу, пепео треба растурити више чокота и закопати, како би га вода при спирању нанела око жила. Растурање пепела по целој површини винограда не препоручује се. Што се тиче количина пепела, које су потребне за ђубрење винограда, довољно је ако се на површини од једног хектара растури 800—1200 кгр. или 100—120 гр. на чокот.

Пепео од сламе може се употребити, као што смо напред поменули, за ђубрење свих усева, нарочито ливада и крмоластих биљака, те га стога и за ове усеве треба употребљавати.

Ing. **Властимир Ђорђевић**,
проф.

Питање: Купио сам од комшије три слаба порода из вршкаре и сва три сам их здружио у кошницу „српска полошка". Рамови су испуњени празним сатовима.

Преко цењеног листа „Тежак" молим за обавештење, како би их хранио и колико ће стати њихова исхрана.

Војислав Ивић,
члан Пољоприв. подруж.
у Куршумлији.

Одговор: Надокнадити пчелама недостатак хране у ово доба године је врло тешко, а нарочито пчелама у једноспратној кошници као што је кошница „српска полошка", те се храна не може додавати пчелама одозго, што би у ово доба године било много лакше и сигурније, већ се храна мора додавати одоздо, што је и теже и несигурније.

Додавање хране у раније доба године, у месецу септембру, могло би се извести само у затвореноме и загрејаноме простору.

Прихрањивање сада извршило би се најлакше и најсигурније ако би се могла набавити два оквира из истога система кошница, напуњена затвореним медом, па их уметнути у средину кошнице између празних оквира, али их је врло тешко сада набавити, јер их нико нема.

Други би начин био да се кошница са пчелама унесе у затворени и загрејани простор па тамо прихрањује. Прихрањивати треба растореним шећером или медом у топлој води. На 1 литар воде узети $1^1/_4$ кгр. шећера или меда. Додаје се пчелама кад се раствор расхлади толико да се у њему може држати прст.

Спремљену храну треба налити у плитак плех који се стави у кошницу испод оквира. Поврх течности стави се танка избушена дашчица да се пчеле не би давиле у течности, или се налије у празне сатове из мале кошнице са ситном решетком. Хране треба додавати дотле док пчеле унесу 15 до 20 литара ове течне хране.

Ако је простор осветљен, т. ј. ако има прозора на њему, и ако је свака звирка добро затворена тако, да ниједна пчела споља не може ући кад је леп сунчани дан, онда се храна може давати дању, иначе храну треба дати по заласку сунца.

Кошницу са пчелама треба држати у затвореноме простору док пчеле унесу у саће 15—20 литара хране, прераде је, унесу је у саће и затворе је воштаним поклопцима поврх ћелија, а то је око 20—25 дана, па се онда кошница може утоплити и изнети напоље.

После се мора прихрањивати и упролеће до нове хране, али се онда прихрањивање може вршити и напољу, али само увече, а никако преко дана.

Прихрањивање пчела у ово доба је, као што се види, тежак посао, а и скупо стаје. Због тога је прихрањивање требало извршити још по лепом времену у месецу септембру, или не куповати пчеле без меда (ројеве) сада, већ упролеће за време ројидбе, што је и јевтиније, јер пчеле тада саме справе себи храну и нема се никакве велике муке око њих.

Свакад је боље да онај, који хоће да се ода пчеларству потражи савета и упутства пре но што набави кошнице и пчеле, а не после тога, јер му се онда, поред све добре воље, мало може помоћи, јер се свакад тешко поправља што се лоше уради.

Јов. П. Јовановић,
уредник „Пчелара".

Исправке.

Привилегована аграрна банка у Београду умолила је да донесемо следећу исправку:

„У Вашем цењеном листу, у свесци бр. 23 од 1 ов. м., а у првом чланку под насловом „Св. Краљ Милутин" стоји, да је био представник, у име Аграрне банке, члан управе г. Томашевић из Тамнаве присутан овој Слави.

Молимо Вас да изволите у наредном броју оштампати, да Банка није одредила г. Томашевића, који није више члан Управног одбора Привилеговане аграрне банке".

*

Г. Бор. Љ. Нешић умолио је да се донесе следећа исправка:

„У напису „Нове пољопривредне подружине", оштампаном као белешка у бр 22 Тежака за 1931 годину, стр. 805 и 806, поред остале садржине стоји и ова реченица: „У Пожези је и раније постојала подружина Српског пољопривредног друштва, коју су немарљиви руководиоци њени и нехатни и неагилни пре ходници г. Станојевића, сем г. Микића Милована, напустили и до пропасти довели.

Изјављујем да се ова реченица односи на живот и рад подружине у Пожези само после великог рата, а не и пре рата.

Молим Уредништво, да ову моју изјаву изволи оштампати у наредном броју Тежака".

Свима Пољопривредним подружинама.

По чл. 17. Правила за Пољопривредне подружине, редовне годишње скупштине њихових чланова морају се сваке

године одржати у времену од 1 до 31 јануара. На овим скупштинама решава се и одлуке доносе по дневном реду прописаном у чл. 20. поменутих правила.

Шта све Управни и Надзорни одбор треба да спреме и годишњој скупштини на решавање и одобрење поднесу, предвиђено је у чл. 13 и 15. правила.

Како се налазимо на истеку ове и скором почетку идуће нове године, и како неке подружине доцкан држе своје редовне годишње скупштине, те чланови подружински остају без уредног примања Тежака и Календара а неблаговремено се снабдевају свима потребама, а неке подружине због задоцнења и без кредита остану, то се свима Подружинама скреће пажња и наређује следеће:

1. Да све Подружине неодложно у току јануара 1932 године одрже редовне годишње скупштине свих чланова, а Друштву најдаље до 15 фебруара пошаљу извештај о раду у 1931. години са свима прилозима по чл. 13. правила, ради штампања у друштвеном годишњем извештају.

2. Да све Подружине, које су кредит уживале, исплате своја дуговања Друштву за 1931. годину, како је обвезницом њиховом предвиђено и благовремено поднесу обвезнице за кредит у 1932. години;

3. Да све подружине марљиво и благовремено воде све своје рачунске књиге и обрасце и увек имају тачно, прегледно и исправно стање своје касе и имовине, па ће веће грешке, неправилности и злоупотребе бити потпуно искључене. —

Саопштавајући својим Подружинама изложено, Друштво изјављује, да ће неизвршење овога наређења сматрати као нехат и штету по интересе Подружине, Друштва и њихових чланова и стараће се да виновници искусе заслужену казну.

Бр. 9871. од Српског пољопривредног друштва.

Члановима Друштва и Подружинама и читаоцима Тежака.

Моле се чланови Друштва и Подружина да приме на знање, да су њихова права на примање Тежака и у новој 1932 години скопчана са испуњавањем њихове чланске дужности т. ј. са уплатом чланарине за нову годину.

Најновијом изменом чл. 11. правила Српског пољопривредног друштва, његови редовни чланови имају сва чланска права, па и право гласа на друштвеним зборовима, ако су у исто време и чланови ма које друштвене подружине и ако су чланску улог за дотичну годину дали.

Чланови подружина треба одмах у почетку нове године да уплате свој чланскн улог, да настану да се годишња скупштина чланова њихове подружине одржи у новој години најдаље у току јануара месеца и да се њихов део чланарине, који Друштву припада, што пре пошаље, да би Тежак благовремено примали и користили кредит и повластице у набавци справа и материјала од Друштва.

Само просвећен и правилно упућен пољопривредник може да одоли данашњим недаћама и тешкоћама које га притискују, а просвећивање и стручно васпитање постиже се само школом и читањем стручних и поучних књига и листова.

Тежак је најбољи и најпопуларнији стручни и поучни пољопривредни лист у нашој Краљевини, а уз то и најевтинији, те без њега не треба да буде ниједна земљорадникова и пољопривредникова кућа.

Пољопривредници, оснивајте пољопривредне подружине, примајте и читајте Тежак, јер је он најбољи ваш учитељ и пријатељ, а удружени ћете много пре и брже олакшати све тешкоће данашње економске кризе.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА ТЕЖАКА.

Свима претплатницима за 1931 годину послаће се 1. и 2. број Тежака и за 1932 годину са чековном уплатницом, која ће се приложити уз први број, па се моле сви досадашњи претплатници да претплату за 1932 годину у 30 динара пошљу Друштву најдаље до 1 фебруара идуће године. Ко не буде послао претплату за нову годину до одређеног дана, обуставиће му се даље слање листа.

Тежак је најстарији и најпопуларнији илустровани, поучни пољопривредни лист, који непрекидно излази већ пуних 58 година, и изласком првог наредног броја у 1932 години, он улази у 59 годину излажења.

Преко половине столећа Тежак шири савремена пољопривредна знања, доносећи разне поучне чланке и белешке из свих пољопривредних грана и улазећи у најзабаченије крајеве и домове наше Краљевине.

Тежак је и најјевтинији стручни пољопривредни лист, јер му је годишња претплата само 30 динара, а у 24 броја са разним додацима за годину износи преко 50 штампаних табака.

Према свему изложеном **Тежак треба да буде свакодневна читанка сваке сеоске куће и сваког писменог и школованог пољопривредника.**

Тежак се штампа и у народ растура у 10 000 примерака, а како се скоро 80% нашега народа бави земљорадњом и пољопривредом, он треба да се штампа и растура у 100.000 примерака.

Пољопривредници, претплаћујте се на Тежак и читајте га, јер је он ваш учитељ и пријатељ.

Некролог.

† Станислав Милетић.

редован члан Пољопривред. подружине у Рибнику.

На дан 3. септембра 1931 год., око 4 сата по подне, утопио се сасвим случајно у Западној морави. Покојни Милетић отишао је са својим стрицем да потопи неколико снопова конопља, па када је то учинио хтео се окупати. Није умео пливати и случајно наиђе на већу дубину. Одмах је почео дозивати у помоћ присутне, али се нико није одазвао иако је у близини било много народа, те се јадник утопи.

Покојни Милетић рођен је 11. августа 1912. год. у селу Чопаши, среза трстеничког, Моравске бановине. То је мој најбољи друг, уједно и брат, са којим сам свршио и основну школу и то три разреда у Рибнику, а четврти у новоотвореној школи у Почековини. По свршеној школи пок. Милетић остаде код куће. Био је увек насмејан и весео, трудио се да придобије љубав свих својих другова. Ја највише жалим свога друга и брата Станислава, а поред мене и многобројни наши другови, који остајемо у вечној тузи за њим. Нека му је лака земља и вечан помен!!

Милош Б. Марковић,
редован члан Подружине у Рибнику.

Записници.

Управног одбора Српског пољопривр. друштва.

13. седнице, држане 1. априла 1931. г. у друштвеном дому у Београду*.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, п.-претседник Др. Т. Митровић, чланови: Д. Спремић, В. Матић, Н. Белобрк, Б. Ранковић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Н. Петровић, А. Рашковић и М. Николић, и гости редовни чланови: В. Јовановић и Ј. Радивојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

---

* Овај се записник штампа сада, јер је случајно изостао. Ур.

I. 204) Претседник отвара седницу и поздравља новог члана Управе г. Н. Белобрка са уверењем, да ће својом сарадњом бити од велике користи Друштву. О раду старе Управе годишњи збор дао похвалну оцену, поклонивши јој опет поверење за њен плодан и успешан рад. За успешан рад у прошлој години, припада захвалност члановима Управе, који су унели сву своју добру вољу и у примерној слози са највећим прегаоштвом сарађивали на задацима друштвеним, жртвујући оно мало слободног времена што им преостаје од редовних послова. У новој години очекују чланове Управе важни и многоструки послови и уверен је, да ће чланови својим успешним радом у пуној мери оправдати поверење збора. У то име поздравља чланове Управе и жели им срећан и успешан рад. На позлрав чланови одговарају са хвала и живео!

205) Затим је приступљено подели чланова на уже одборе, па је одлучено да уђу:

а) *у књижевни одбор* г. г. М. Миљковић, Др. Т. Митровић и Б. Ранковић;

б) *у финансиски одбор* г. г. А. Рашковић, С. Ратковић и М. Николић;

в) *у набављачки одбор* г. г. Н. Петровић, Н. Белобрк и Д. Спремић, и

г) *у програмски одбор* г. г. Т. Владисављевић, Др. М. Градојевић и В. Матић.

II. 206) Прочитан је и примљен записник 12. седнице Управног одбора.

III. 207) Примљен је знању записник 13. седнице књижевног одбора.

IV. Прочитан је записник 13. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

208) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

209) Да се одобрава кредитирање како је предложено, осим по тражењу бр. 3584, по коме препоручити да се оснује Пољопр. књижница и читаоница.

210) Да се Подружини у Рожанцу продужи рок за исплату дуга до краја маја о. г.

V. Прочитан је записник 13. седнице набављачког одбора па је одлучено:

211) Да се набаве означене количине по понудама: бр. 3696 луцерка, бр. 3273 црвена детелина бр. 3700 малигани и калиметабисулфит, бр. 3503 сејалице и воћар. алат, бр. 1928 крушачи.

VI Прочитан је записник 13. седнице програмског одбора па је одлучено:

212) Да се препоручи Подружинама да шаљу примерке производа за извоз, сталној изложби у Будимпешти, као и да узму учешћа на будимпештанском међународном велесајму,

213) Да се обрати нарочита пажња на набавку робе, како би у народ ушло само оно што је добро, исправно и потпуно употребљиво.

214) Да се поручени кромпир за семе, раздаје само преко Подружина, а не појединцима.

215) Да се Подружини у Сопоту да на име помоћи за калемарски курс. 2.00 динара у роби и књигама.

216) Да се у овој години приреди воћарско-виноградарски конгрес, ако се обезбеде материална средства.

VII Саслушана су мишљења Инспектора за подружине, па је одлучено:

217) Да се прими у састав новооснована Подружина у Олову, пошто је испунила услове за пријем.

218) Да се одобрава кредит Подружинама: у Д. Топлици 4.081 дин., у Кратову 10.000 дин., у М. Плани 15.000 дин., у Ђураковцу 12.000 дин., у Кули 13.000 дин., у Крњеву 60.000 дин., у Честину 5.000 дин., у Азањи 12.612 дин., у Царевом Селу 10.000 дин., у Затоњи 9.000 дин., у Бољевцу 20.000 дин., и у Влашком Долу 27.500 динара.

VIII Саопштења и предлози.

219) По молби Пољоприв. живинарског друштва, да им се уступи дворана још један месец дана, за држање живинарског курса, одлучено је, да се дворана уступи стим, да огрев и осветлење пада на њихов терет.

220) Г. М. Николић члан управе саопштава да се многи жале на неуредност сеоских пошта око предаје Тежака претплатницима. Одлучено је, да се претплатницима скрене пажња преко Тежака, да све неуредности достављају са доказима Подружинама, а оне да о томе обавештавају Друштво ради предузимања потребних мера.

221) Г. С. Ратковић члан управе саопштава, да су неки чланови из унутрашњости молили, да се ове године приреди екскурзија и да се о решењу Подружине бл говремено известе. По овоме предлогу Управни Одбор одлучио је, да се организује шиљање младића на праксу у напредније крајеве наше Отаџбине. Но пре но што би се Подружине позвале да пријаве младиће за праксу, осигурати потребна средства тражењем помоћи од Министарства, Бановина и др установа.

222) Г. Н. Белобрк члан управе предлаже, да Друштво организује станицу за чишћење детелинског семена од ви-

лине косице, јер се огромне количине нечишћеног семена извозе у иностранство врло јевтино, па после пречишћено семе нама продаје за скупе паре. Одбор усваја предлог стим, да се тражи помоћ за набавку машине од Мин. пољопривреде, Бановина, Народне Банке и Трговачке Комире, пошто машина скупо стаје, а Друштво је из својих средстава не би могло да набави.

Са овим је седница закључена.

---

32. седнице, држане 5. августа 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. П.-претседник Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, Т. Владисављевић, Др. М. Градојевић, Н. Белобрк и Н. Петровић.

Претседавао П.-претседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 515) Прочитан је и усвојен записник 31. седнице Управног одбора.

II 516) Примљен је знању записник 31. седнице књижевног одбора и усвојен је предлог бр. 366 за набавку књига за продају.

III Прочитан је записник 31. седнице финансијског одбора, па је одлучено:

517) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

518) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 257, а одбије по предлогу бр. 258.

519) Да се Задрузи у Адашевцима да тријер на кредит стим, да одмах положи 1000 дин., а остатак за годину дана.

520) Да се усваја предлог бр. 260, за ликвидацију Подружине у Врањишту.

521) Да се усваја предлог о ликвидацији дуга код Држ. хипотекарне банке.

IV Прочитан је записник 31. седнице набављачког одбора па је одлучено:

522) Да се одбију понуде бр. 7584 за рибље брашно, бр. 7538 за рафију и бр. 7575 за разно семе.

523) Да се по понуди бр. 7540 за суперфосфат тражи специални попуст.

524) Да се по понуди бр. 7512, тражи обавештење за разлику у цени.

525) Да се по понуди бр. 7618, набави 20 тријера по предлогу, а понуде бр. 7403 и 7574 одбију.

V Прочитан је записник 31. седнице програмског одбора, па је одлучено:

526) Да се услуже са картонским тањирићима Одбори за приређивање изложаба у Паланци С. и Љубовији.

527) Да се Одбору за приређивање изложбе у Љубушком, да на име помоћи 2000 динара у роби.

Саопштења и предлози.

VI 528) По позиву Удружења резерв. официра на откривање споменика поч. Др. Рајсу, одлучено је да откривању присуствују г. г. Др. Т. Митровић и Др. М. Градојевић.

529) По молби г. А. Трајковића лимара, да се услужи са два модела пракслица да по њима почне израду у својој радионици, одлучено је, да му се модели уступе стим, да њихову вредност кауцира.

Са овим је седница закључена.

---

33. седнице, држане 12 августа 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник г. Др. Т. Митровић и чланови: М. Николић, А. Рашковић, В. Магић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић и Н. Белобрк.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В Дамњановић.

I 530) Прочитан је и примљен записник 32. седнице Управног Одбора.

II 531) Примљен је знању записник 32. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 376 за набавку књига за продају.

III Прочитан је записник 32. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

532) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дина а.

533) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 263.

534) Да се помоћ Дунавске бановине у 50.000. - дин. књижи у корист пољопривредног фонда, који је друштвени резервни фонд, о чему да се Бановина извести.

535) Да се по акту бр. 7436 продужи рок за исплату дуга до 31 октобра о. г.

536) Да се инсталација осветлења у магацинима бр. 3 и 4, одложи за доцније.

537) Да се осигурање друштвених зграда против пожара, уступи за идућих десет година Друштву Србија, као најбољем понуђачу.

IV Прочитан је записник 32. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

538) Да се набави 10 кречомера, пошто су сви распродати а има поруџбина.

539) Да се по понуди бр. 7634, набави 100 ком. Бабових широмера.

540) Да се одбију понуде бр. 7657 за сејалице, бр. 7626 за инкарнат. детелину, бр. 7695 за рафију и бр. 7711 за пресе за сено.

V Прочитан је записник 32. седнице програмског одбора, па је одлучено:

541) Да програмски одбор спреми за идућу седницу предлог за пут Инспектора у циљу прегледа рада и наплате дуга код Подружина. Преглед Подружине у Ражњу да изврши приликом прегледа Подружина у њеној околини.

542) Да се Подружини у Рибнику пошаље бесплатно 29 похвалница за одликовање излагача на одржаној смотри.

543) Да се од Савеза виноградара и воћара траже ближе информације о конгресу и изложби и да се тражи продужење рока за подношење пријава.

544) Да Друштво узме учешћа на изложби у Паланци С.

VI 545) По предлогу Инспектора за подружине одлучено је, да се нова Подружина у Пожези уж. прими у састав, пошто је испунила све услове прописане правилима.

Саопштења и предлози.

VII 546) По молби Покректне пољопр. изложбе и школе да јој се стави на расположење један магацин за смештај предмета за изложбу, одлучено је да се и поред најбоље воље не може изаћи молби на сусрет, пошто су магацини препуни.

547) Г. Др. Т. Митровић саопштава да је са г. Др. М. Градојевићем, присуствовао откривању споменика почив. Др. Рајсу. Одбор прима знању.

548) Г. Б. Нешић, инспектор саопштава, да је присуствовао отварању пољопривредне смотре у Рибнику. Одбор прима знању стим, да се г. Нешићу исплате трошкови и дневница.

Са овим је седница закључена.

---

34. седнице, држане 19 августа т. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Ђ. Матић, М. Николић, А. Рашковић, Б. Ранковић, Т. Владисављевић, Н. Белобрк.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.
Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 549) Прочитан је и примљен записник 33. седнице Управног Одбора.

II 550) Примљен је знању записник 33. седнице књижевног одбора, и уствојен предлог бр. 389 за набавку књига за продају.

III Прочитан је записник 33. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

551) Да се Подружини у Белановици пошаље попуњена меница на 20.000.— дин да је потпише и врати Друштву.

552) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр 269.

553) Да се за подизање споменика у Београду Њ. В. Краљу Петру I Великом Ослободиоцу, да прилог од 1.000.— динара.

554) Да се по молби бр. 7821, поклоне књиге у вредности 220.— динара.

555) Да се прими знању, да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

IV Прочитан је записник 33. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

556) Да се по понуди бр. 7846, набави 600 кгр. угарњаче и даље набавља по потреби.

557) Да се по понуди бр. 7841, узме један крушач за мустру, па ако је добар онда да се поручи 10 комада.

558) Да се одбију понуде бр. 7802 за суперфосфат, бр. 7800 и 7854 за рафију, бр. 7754 за разне справе и бр. 7859 за инкарнатску детелину.

559) Да се по понуди бр. 7870, набави 500 кгр. кали метабисулфита под условом да садржи најмање 50% сумпордиоксида.

560) Да се по понуди бр. 7574, узме у комисион 20 тријера предложених у тачци бр. 134.

V Прочитан је записник 33. седнице програмског одбора, па је одлучено:

561) Да се од одобрене помоћи Подружини у Смедереву, за плетарски курс, пошаље 1000.— дин. у новцу а 2000.— дин. у роби.

562) Да се прими знању да Подружина у Аранђеловцу одустаје од приређивања изложбе у овој години. Помоћ која је њој била одобрена у 3000.— дин. да се додели Изложбеном одбору у Смедеревској Паланци и повећа још са 4000.— дин. из помоћи Народне банке.

563) Да Друштво узме учешћа на покретној изложби и школи, у свему по предлогу одбора. За члана изложбеног одбора одређује се г. Б. Нешић, инсп. а плакат и дијаграме

да изради г. Н. Петровић члан управе.

564) Да се Подружина у Сврљигу услужи са картонским тацнама за изложбу.

565) Да се непосредно позову подружине да узму учешћа на виноградарско-воћарској изложби Савеза виноградара и воћара у Београду.

566) Да се прими знању извештај Подружине у Вишеграду, о одржаном курсу стим, да се извештај штампа у Тежаку.

567) Да се за идућу седницу спреми распоред делегата са изложбе.

568) Да се Ср. пољопр. одбору у Младеновцу не може дати помоћ за изложбу, пошто су сва средства раније распоређена.

569) Да се усваја маршрута за пут Инспектора у циљу прегледа рада код Подружина и наплате дуговања.

VI 570) По мишљењу Инспектора за подружине одлучено је да се прими у састав нова Подружина у Прешеву, пошто је испунила све услове по правилима.

Саопштења и предлози.

VII 571) Прочитани су позиви: Савеза народних просветитеља на сабор и Осечког велесајма на свечано отварање сајма. Одлучено да на сабор иде г. С. Ратковић.

Са овим је седница закључена.

---

35 седнице, држане 26 августа 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, М. Николић, Д. Спремић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић, С. Ратковић, В. Матић.

Претседавао ппретседник г. Др. Т. Митровић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 572) Прочитан је и примљен записник 34 седнице Управног Одбора.

II 573) Примљен је знању записник 34 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 34 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

574) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

575) Да се одобри привремено кредитирање по предлогу бр. 274.

576) Да се замоли ср. пољопр. референт у Радовишту да прикупи робу бив. тамошње Подружине и да покуша наплату дуговања од одговорних лица, ради чега му послати у препису обвезницу, поруџбину, рачун испоруке и стање дуговања.

577) Да се одбије понуда бр. 7932 за унутрашњу телефонску инсталацију, а да се инсталира телефон у магацину са засебним бројем.

IV Прочитан је записник 34 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

578) Да се по реф. бр. 7916, набави 600 џакчића од фабрике у Младеновцу.

579) Да се по предлогу бр. 7896, узме једна жетелица руководачица у замену за 3 Мајерова тријера 1. 1/2а.

580) Да се приме понуде бр. 7435 и 7898 за суперфосфат, а поруџбине да се врше по потреби.

581) Да се одбије понуда бр. 7943, па да Друштво набави 15.000 кгр. луцерке од наших произвођача и 5000 кгр. црвене детелине, које семе да пречисти код г. Т. Владисављевића, по 1 дин. по кгр. пломбираног семена. Набавку семена расписати преко Подружина од Смедерева до Крагујевца стим, да се сваких 5% преко 20% нечистоће плаћа по 1 дин. по килограму мање.

582) Да се по понуди бр. 7748 набави 20 кгр. желатина.

V Прочитан је записник 34 седнице програмског одбора, па је одлучено:

583) Да се Подружини у Мионици одобри програм за изложбу и да се услужи са 200 картонских тацни.

584) Да се по писму Гл. савеза виноградара и воћара, делегира у изложбени одбор г. Д. Спремић члан управе.

585) Да се усваја распоред изасланика на изложбама подружинским и оним које Друштво помаже стим, да изасланици проведу на путу потребно време, а у месту изложбе по 1—2 дана.

VI 586) По молби г. Н. Стаменковића економа, да му се одобри 20 дана одсуства ради бањског лечења, одлучено је, да му се одсуство одобри, а у дужности да га заступа г. А. Петровић, магационар.

Саопштења и предлози.

VII 587) По позиву Набављачке задруге из Планинице на прославу тридесетогодишњег рада и изложбу стоке, одлучено је да се упути телеграфски поздрав.

588) Г. С. Ратковић члан Управе, саопштава да је приликом одмора свратио у Мрчајевце и извршио преглед та-

мошње Подружине. Нашао је све исправно. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

---

36. седнице, држане 2 септембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, А. Рашковић, М. Николић, Н. Белобрк, С. Ратковић, Б. Рашковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 589) Прочитан је и усвојен записник 35. седнице Управног Одбора.

II 590) Примљен је знању записник 35. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 417, 418 и 419 о куповини књига за продају.

III Прочитан је записник 35. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

591) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — дин.

592) Да се по предлогу бр. 278 одбије кредитирање, а одобри по предлогу бр. 279.

593) Да се поднесе Пореској управи пријава за порез на зграде за 1931 г.

594) Да се по тражењу Општинске управе плати израда тротоара у суми од 49.021.12 — динара у означеним шестомесечним ратама.

595) Да се по понуди бр. 8170 набави једна писаћа машина Ундервуд, за 5300.— дин.

IV Прочитан је записник 35. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

596) Да се одбије понуда бр. 8070 за тракторе.

597) Да по понуди бр. 8125 за гасне патроне против мишева, да мишљење члан управе г. Др. М. Градојевић.

598) Да се прими знању објашњење бр. 7826 о цени Трифолин машине и да се по тражењу бр. 7861 пошаље 10 кгр. нечисте детелине на пробно чишћење.

599) Да се по понуди бр. 8067 набави 6 крушача, а пресе да се набављају по потреби.

600) Да се по тражењима бр. 8065 и 8189 набави одмах означена роба и пошаље на означене адресе.

V Прочитан је записник 35. седнице програмског одбора, па је одлучено:

601) Да се Изложбени одбор у Љубовији помогне са 2000.— дин. у роби, за награђивање излагача.

602) Да се Изложбени одбор у Куманову, услужи са 1000 картонских тањирића, ако набавку робе изврши код Друштва.

603) Да се Соколској чети у Д. Чаћевици да помоћ у 500.— дин. у роби, за награђивање излагача на општој изложби.

Са овим је седница закључена.

---

37. седнице, држане 9 септембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић и чланови: Д. Спремић, Т. Владисављевић, Б. Ранковић, С. Ратковић, В. Матић, Н. Петровић, Н. Белобрк и Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 604) Прочитан је и усвојен записник 36. седнице Управног Одбора.

II 605) Примљен је знању записник 36. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 36. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

606) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

607) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 284, а одбију по предлозима бр. 288 и 290.

608) Да се одобрава, да се изложбеним одборима који код Друштва изврше поруџбину, да бесплатно по један календар за раније године, на сваких 100.— дин. пазара, ради раздавања на изложбама.

609) Да се тражи од Подружине из Ивањице да о свом трошку врати непродати карбокримп.

610) Да се продуже рокови за исплату дуговања, по предлозима бр. 287 и 289

611) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

IV Прочитан је записник 36. саднице набављачког одбора, па је одлучено:

612) Да се набави 10 Бернарових калциметара, пошто је раније партија распродата.

613) Да се белешком преко Тежака и расписом подружинама обзнани, да Подружина у Суботици има на продају пшеницу за семе.

614) Да се у вези одлуке бр. 557 откупе још 9 крушача, пошто се мустра показала као добра.

615) Да се по понудама бр. 8263 и 8319 набави 2500 кгр. грахорице и 7500 кгр. грашка.

616) Да се набави 5000 кгр. суперфосфата за ситну продају, пошто има тражње, и да се продаје по 1.— дин. кгр.

V Прочитан је записник 36 седнице програмског одбора, па је одлучено:

617) Да се начелно прихвата предлог г. Н. Поповића економа из Зворника, и да питање о оснивању пољопр. књижнице и читаонице и подружине у Врњачкој бањи проучи Инспектор за подружине.

Саопштења и предлози.

VI 618) Прочитан је позив Трговачке коморе на конгрес. Одлучено да иде г. Др. Т. Митровић, односно г. Др. М. Градојевић.

Са овим је седница закључена.

---

38 седнице, одржане 16 септембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, М. Николић. Д. Спремић, С. Ратковић, Др. М. Градојевић, Н. Белобрк и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 619) Прочитан је и усвојен записник 37 седнице управног одбора.

II 620) Примљен је знању записник 37 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 445 за куповину 100 књига ради продаје.

III Прочитан је записник 37 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

621) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

622) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 293.

623) Да се магацини бр. 2 и 4 препокрију пошто прокишњавају, а посао да се изврши у режији.

624) Да се Дунавској бановини врати 12.500 дин. колико је остало неутрошено од помоћи за набавку тријера.

IV Прочитан је записник 37 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

625) Да се понуде бр. 8234 и 8467 за вештачка ђубрива имају у виду и поруџбина врши ако буде тражња, а понуде бр. 8310 и 8438 за семе одбију.

626) Да се по понуди бр. 8289 за семе луцерке и бр. 8511 за црвену детелину траже цене.

627) Да се по понуди бр. 8459, поручи 1000 ком. Кундевих калемарских ножева.

628) Да продајна цена грахорици буде 5 дин. а грашку 3.50 дин.

629) Да се прикупе понуде за набавку до 1000 кгр. црвене детелине пошто се тражи.

630) Да се прикупе понуде за набавку семена ливадских трава за 15 хектара, из кредита Министарства пољопривреде.

631) Да се по понуди бр. 8513 за семе луцерке понуди по 8 дин. франко тамо, за 10.000 кгр. стим, да ће се семе преузети само тако ако одговара послатој мустри.

V Прочитан је записник 37 седнице програмског одбора, па је одлучено:

632) Да се изложбеном одбору у Фочи не може дати помоћ за изложбу, пошто је предвиђена сума на тај циљ распоређена.

633) Да се прими знању да Подружина у Бољевцу одустаје од изложбе.

634) Да се читаоници у Цариброду поклоне књиге у вредности 200 динара.

635) Да на конференцију Југословенске групе Балканске конференције иде као изасланик г. Др. М Градојевић.

636) Да се усваја предлог о учешћу на изложби у См. Паланци.

637) Да г. Д. Спремић посети изложбу у Братунцу као Друштвени изасланик.

VI Саслушана су мишљења Инспектора за Подружине, па је одлучено:

638) Да се прими у састав нова Подружина у Јерменовцу, пошто је испунила све услове.

639) Да се прима знању извештај Инспектора о прегледу Подружина стим, да га програмски одбор проучи и учини предлоге.

Саопштења и предлози.

VII 640) По позиву Главног савеза виноградара и воћара на конгрес, одлучено је да као изасланик иде г. М. Миљковић.

641) Г. Др. М. Градојевић саопштава да је у име Друштва присуствовао конгресу Привредних комора. Такође је присуствовао конференцији Југословенске Балканске конференције. Ту је изјављена жеља да се сва друштва упишу у чланство са улогом од 100—500 дин. Одбор прима знању реферате са захвалношћу и одлучује, да програмски одбор проучи питање о упису у чланство.

642) Г. С. Ратковић предлаже, да Друштво покрене питање о доношењу закона о пољској полицији. Одбор усваја предлог.

643) Г. Др. Т. Митровић саопштава да је ишао на изложбу у Свилајнац као друштвени изасланик. Одбор прима знању стим, да поднесе писмени извештај.

Са овим је седница закључена.

---

39 седнице, држане 23 септембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, чланови: Д. Спремић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Белобрк, Н. Петровић, М. Николић, Др. М. Градојевић и гост Д. Грујић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I| 644) Прочитан је и усвојен записник 38 седнице Управног одбора.

II 645) Примљен је знању записник 38 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 38 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

646) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 дин.

647) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр 297, а одбије по предлогу бр. 298 и 301.

648) Да се прими знању саопштење Поштанске штедионице, да од 1 октобра о. г. неће да плаћа камату на новац по чековном рачуну.

649) Да се за огрев друштвених просторија прикупе понуде за дрва и угаљ.

650) Да се одобрава Подружини у Гучи, да непродату робу задржи до идућег пролећа.

IV Прочитан је записник 38 седнице набављачког одбора па је одлучено:

651) Да се одбије понуда бр. 8125, за гасне патроне против мишева.

652) Да се прими знању одговор С. Бокшана, да не може да прими понуђену цену за луцерку.

653) Да се по понуди бр. 8613, тражи мустра и цена за луцерку.

654) Да се по понуди бр. 8664, набави једна муљача за воће, пошто има поруџбине.

655) Да се по понуди бр. 8646, набави 200 кгр. црвене детелине.

V Прочитан је записник 38 седнице програмског одбора, па је одлучено:

656) Да се по предлогу бр. 140, даду картонски таљири̂ћи на послугу, означеним установама.

657) Да се Друштво упише за члана у Југословенску националну групу Балканске конференције, са улогом 300 динара.

658) Да се усвоји предлог бр. 142, о мерама, које треба предузети пр тив Подружина код којих је Инспектор нашао неисправно стање приликом последње инспекције. Исто тако усвојена је и предложена маршрута за даље путовање инспектора у циљу прегледа рада и наплате дуговања осталих Подружина.

659) Да се претставка бр. 8546 достави у препису претседнику Подружине, на извештај.

Саопштења и предлози.

VI 660) По писму г. Н. Белобрка, да даје оставку на звање секретара секције за ратарство, одлучено је, да се оставка уважи и изврши избор другог секретара, кад се сазове конференција свих секција

661) Прочитани су позиви на скупштину Југословенског шумарског удружења и Савеза сп. земљорад. задруга у Сарајеву и одлучено, да се делегирају г. г. Д. Сабљаревић, претседник Подружине у Скопљу и г. Б. Станисављевић, начелник Банске управе у Сарајеву.

662) Прочитан је поздравни телеграм са изложбе у Свилајнцу. Одбор прима знању са живели!

663) Г. претседник реферише да је био на конгресу Главног савеза виноградара и воћара. Одбор прима знању са захвалношћу.

664) Г. претседник предлаже да се делегира на изложбама у См Паланци и Петровцу П. инспектор г. Б. Нешић, пошто су одређени чланови управе спречени. Одбор усваја предлог.

665) Г. С. Ратковић саопштава, да је С. Станковић бив. пољопр. референт осуђен на робију, па би Друштво требало да тражи осигурање потр живања од државе. Одбор усваја предлог стим, да се од државе тражи измирење дуга.

Са овим је седница закључена.

40. седнице, држане 30 новембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, претседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, М. Николић, Т. Владисављевић, А. Рашковић, С. Ратковић, Др. М. Градојевић, Н. Белобрк и Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамљановић.

I 666) Прочитан је и усвојен записник 39. седнице Управног Одбора.

II 667) Примљен је знању записник 39. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 39. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

668) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 — дин

669) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 303.

670) Да се набаве дрва и угаљ за огрев по предлогу бр. 304.

671) Да се Пореској управи исплати кулучки прирез за друштвене службенике и исти од ових наплати у две рате.

672) Да се предмет дуговања бив. пољопр. референта косовске области преда у рад адвокату г. Ј. Здравковићу, пошто се са њим претходно учини погодба.

673) Да се штампање Календара за 1932 год. уступи Штампкрији Скерлић, као најповољнијем понуђачу.

674) Да се по тражењу бр. 8711 не могу дати у комисион тражене књиге.

IV Прочитан је записник 39 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

675) Да се по тражењу Министарства пољопривреде држи на продају фероцианкалијум и продаје по упутству.

676) Да се одбије понуда 8522 за семе луцерке.

677) Да Друштво не узима учешћа на лицитацији за вештачко ђубрење, по тражењу бр. 8801.

678) Да се по понуди бр. 8780 набави 500 кгр. грахорице.

679) Да се по понуди бр. 8751, откупи око 12.000 кгр. луцерке, ради чега да отпутују г.г. Т. Владисављевић, члан управе и А Петровић, чиновник и семе тамо приме ако одговара мустри, и исплате.

V Прочитан је записник 39. седнице програмског одбора, па је одлучено:

680) Да се услуже са картонским таљирићима изложбени одбори у Љубовији и Алексинцу.

681) Да се узме учешће на изложби Друштва за заштиту животиња и растиња, са по једном књигом које има стим, да се књиге по завршеној изложби врате.

682) Да на изложбу у Шапцу иде као изасланик г. М. Илић, претседник Подружине у Владимирцима, у Сврљигу г. Др. Т. Митровић, ппретседник, а у Гучи г. Др. М. Градојевић, члан управе.

Саопштења и предлози:

VI 683) Г. претседник саопштава, да је у име Друштва присуствовао прослави десетогодишњице рада фабрике хартије г. М. Вапе.

684) Да се г. Др. Т. Митровићу, ппретседнику исплати 2000.— дин. за израду пет диаграма о раду и развитку Друштва, рачунајући у ту суму и трошкове за материјал, штампу и рамове.

Са овим је седница закључена.

---

41. седнице, држане 7 октобра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови М. Николић, С. Ратковић, А. Рашковић, Н. Белобрк, Н Петровић, Др. М. Градојевић, Т. Владисављевић и В. Матић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 685) Прочитан је и усвојен записник 40. седнице Управног Одбора.

II 686) Примљен је знању записник 3. седнице надзорног одбора, по коме је извршен преглед рада Управног Одбора за месеце јули, август и септембар о. г. и нашао стање исправно.

III 687) Примљен је знању записник 40. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 481 о куповини књига ради продаје.

IV Прочитан је записник 40. седнице финансијског одбора, па је оулучено:

688) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

689) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 310, а одбију по предлогу бр. 313 и 315.

690) Да се Подружини у Петровцу Пож. одобри помоћ 330.— дин. у вештачком ђубриву у циљу пропаганде.

691) Да се од Подружине у Баничини тражи да о свом трошку врати непродати материјал.

692) Да се Казненом Заводу у Ср. Митровици поклони за осуђеничку библиотеку по једна књига од оних којих има у сувишку у суми до 200.— дин.

693) Да се по тражењу бр. 8985, не може дати никаква помоћ, пошто се нема могућности.

694) Да се за рад у магацину више не узима надничарска снага, пошто је сезона престала.

695) Да се прими знању, да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

V Прочитан је записник 40. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

696) Да се по понуди бр. 8918 за луцерку тражи да се цена снизи.

697) Да се одбију понуде бр. 8881 за крушаче, бр. 8440 за справе за комишање кукуруза и бр. 8460 за воћарске маказе.

698) Да се набави једна бала стандард џакова за семе луцерке, у споразуму са претседништвом.

699) Да се по понуди бр. 8608 и 8811 откупи 50 дрљача, 15 крушача, 2 сечке за репу, 8 преса за грожђе, по ранијој цени и франко Београд.

700) Да се набави још 1000 кгр. грахорице, пошто има поруџбина.

VI Прочитан је записник 40. седнице програмског одбора, па је одлучено:

701) Да Друштво по молби Савеза трезвене младежи пропагира производњу безалкохолних пића у колико се могу боље да уновче од алкохолних, осим тога да пропагира већу употребу свежег воћа и грожђа и јачу експортну трговину ових.

702) Да се Изложбени одбор у Ваљеву услужи са 600 картонских тањирића за изложбене предмете.

Саопштења и предлози:

VI 703) Прочитани су поздравни телеграми са изложаба у Сврљигу, Гучи и Кладњу. Одбор прима знању са живели! стим, да се штампају у Тежаку.

704) Г. Др. Т. Митровић реферише о изложби у Сврљигу, Др. М. Градојевић о изложби у Гучи и С. Ратковић о изложби у Кладњу. Одбор прима знању стим, да поднесу писмене извештаје.

705) Г. Т. Владисављевић реферише, да је са г. А. Петровићем ишао у Велики Гај и откупио око 12.000 кгр. семена луцерке. Одбор прима знању.

706) Г Н. Петровић реферише да је присуствовао Конгресу добровољаца и освећењу заставе. Одбор прима знању.

Са овим је седница закључена.

---

42. седнице, држане 14 октобра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. М. Миљковић, пипретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, В. Матић, М. Николић, А. Рашковић, Др. М. Градојевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 707) Прочитан је и усвојен записник 41. седнице Управног одбора.

II 708) Примљен је знању записник 41. седнице књижевног одбора, и усвојен предлог бр. 496 о куповини књига за продају.

III Прочитан је записник 41. седнице финансиског одбора, па је одлучено:

709) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин.

710) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 319.

711) Да се штампају признанице и дописне карте по предлогу број 320.

IV Прочитан је записник 41. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

71) Да се одбије понуда бр. 9088 за грахорицу, пошто понуђач није хтео да смањи цену, па да се поручи од Мауднера 5000 кгр. који је у цени јевтинији по 1.— динар од килограма.

713) Да се одбију понуде бр. 9020 за плугове, бр. 9016 за луцерку, бр. 9115 за брдске ралице, бр. 9123 за муљаче и бр. 9112 за разне справе.

714) Да се по писму бр. 9057 упути магационер, да тријер регулише и пусти у рад.

V Прочитан је записник 41. седнице програмског одбора, па је одлучено:

715) Да се г. М. Никетићу, професору, призна дневница и путни трошкови, као и члановима Управе, за одлазак у В. Каменицу на изложбу као друштвеном делегату и повратак у Ваљево.

716) Да се у смислу програма рада за о. г. распишу стечаји за напредније начине рада, по предлогу бр. 150, а с обзиром на учињене примедбе на данашњој седници.

Саопштења и предлози:

VI 719) Прочитани су позиви Бачког пољопр. удружења на свечану скупштину и Удружења Јужносрбијанаца на славу. Одлучено: да се Бачком удружењу пошаље телеграм, а да на славу Јужносрбијанаца иде г. Д. Спремић.

720) Г. В. Матић реферише о изложби у Ваљеву, а г. Д. Спремић о изложби у Братунцу. Одбор прима знању стим, да поднесу писмене извештаје.

Са овим је седница закључена.

---

43. седнице, држане 21 октобра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: А. Рашковић, Д. Спремић, М. Николић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, В. Матић, Б. Ранковић и Н. Белобрк.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 721) Прочитан је и усвојен записник 42. седнице Управног одбора.

II 722) Примљен је знању записник 42. седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 506 за куповину књига за продају.

III Прочитан је записник 42 седнице финансијског одбора, па је одлучено:

723) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

724) Да се одобравају привремена кредитирања, по предлогу бр. 322.

725) Да се препокрију зграде, у којима станују друштвени благајник и економ, ради чега узети једног мајстора.

IV Прочитан је записник 42. седнице набављачког одбора, па је одлучено:

726) Да се прими знању да је извршен преглед магацинске књиге до стране 100 стим, да магационер до идуће седмице поступи по примедбама које се односе на књижење. Што се тиче смањивања цене плуговима Рајнланд бр. 5 на 500.— дин. и фарбања некојих плугова и сејалица, то се усвајају и ти предлози.

727) Да се по понуди бр. 9137 за сточне погаче, потражи у комисион 100 кгр.

728) Да се одбије понуда бр. 9141 за семе луцерке.

729) Да се прими знању, да је Огледна станица извршила анализу кали метабисулфита и нашла да је добар. Станици да се исплати 40. дин. на име таксе за анализу.

730) Да се по реферату бр. 9267 прикупе понуде за сумпор на азбесту.

731) Да се по акту бр. 9229 поднесе понуда за лиферацију Маротових тријера.

V Прочитан је записник 42. седнице програмског одбора, па је одлучено:

732) Да се по тражењу бр. 9211 понуде Врбаској бановини податци о подружинама за установљење картотеке.

733) Да се прими знању извештај Подружине у Кладњу о одржаној изложби.

VI По осталим предметима одлучено је:

735) Да у одбор за припрему славе ућу г.г. М. Николић и Д. Спремић, чланови управе и благајник.

736) Да се Удружењу југослов. ветеринара уступе бесплатно просторије за приређивање изложбе стим, да их оно по потреби окречи и плати утрошак осветлења.

Саопштења и предлози:

VII 737) По позиву Савеза здравствених задруга на скупштину одлучено је да иде г. Др. Т. Митровић, ппретседник.

738) Г. В. Матић реферише о изложби у Мионици. Одбор прима знању стим да поднесе писмени извештај.

Са овим је седница закључена.

---

44 седнице, држане 28 октобра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: В Матић, Д. Спремић, А. Рашковић, М. Николић, Т. Владисављевић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 739) Прочитан је и усвојен записник 43 седнице Управног одбора.

II 740) Примљен је знању записник 43 седнице књижевног одбора и усвојен предлог бр. 510 и 511 за куповину књига ради продаје.

III Прочитан је записник 43 седнице финансиског одбора, па је одлучено:

741) Да се прима знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

742) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 325, а одбије по предлогу бр. 326.

743) Да се одбије молба С. Дмитровића, којом моли да се прими у службу да би платом одужио дуг.

IV Прочитан је записник 43 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

744) Да се прими знању да је продужен рад на прегледу магацинских књига стим, да магационер поступи по примедбама.

745) Да се по понуди бр. 9358 набави 100 кгр. сумпора на азбесту.

746) Да се по писму бр. 6249, тражи понуда репе у сезони.

747) Да се набави још 3000 кгр. семена луцерке.

V Прочитан је записник 43 седнице програмског одбора, па је одлучено:

748) Да се усвоји предлог бр. 153 о повраћају кромпира који је дат подружинама за семе.

749) Да се усвоји предлог о стечајима које треба расписати стим, да се реонирају по Подружинама.

Са овим је седница закључена.

---

45 седница, држане 4 новембра 1931 г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г. г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Мит овић, и чланови: Д Спремић, М. Николић, В. Матић, Н. Белобрк, Б. Ранковић, Н Петровић, С. Ратковић, Т. Владисављевић, Др. М. Градојевић.

Претседавао претседник г. М Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 75) Прочитан је и усвојен записник 44 седнице Управног одбора.

II 751) Примљен је знању записник 44 седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 44 седнице финансиског одбора, па ја одлучено:

752) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000 динара.

753) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 329.

754) Да се отпише дуг у 330 дин. пошто је дужник А. Шчербак извршио самоубиство.

755) Да адвокат поднесе тужбу против Подружине у Радовишту, пошто је престала да ради а дуг није исплатила.

756) Да се да оглас на $^1/_3$ стране о Друштву у каталогу Покретне пољопр. изложбе и школе.

757) Да се од Подружине у Г. Милановцу тражи извештај, од кога мисли да набави селектор.

IV Прочитан је записник 44 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

758) Да се прими знању да је завршен преглед магацинске књиге стим, да се роба у магацину систематски среди, ради чега узети потребан број надничара.

759) Да се одбију понуде бр. 9356 за сумпор на азбесту, бр. 9411 за разне препарате и бр. 9407 за грахорицу.

760) Да се прими знању да ће се код Друштва монтирати трифолин машина. Кад се добије извештај да је машина експедована онда учинити потребне припреме и поручити трифолин смесу.

761) Да се по молби бр. 9544 не може дати Бауманов апарат испод 1000 динара.

V Прочитан је записник 44 седнице програмског одбора, па је одлучено:

762) Да се дефинитивно усвоји текст стечајева за напредније начине рада, по предлогу бр. 155.

763) Да се усвајају измене правила за Подружине по предлогу бр. 156 и да се тако измењена правила штампају у 2000 примерака.

VI 764) По тражењу Министарства пољопривреде, да се да мишљење о пројекту закона о чувању пољских имања, одлучено је да се да на мишљење г. г. М. Дуњићу и Т. Владисављевићу.

Саопштења и предлози.

VII 765) По позиву Удружења резерв. официра да се упути претставник на освећење и откривање споменика палим браниоцима Београда, одлучено је да иде члан управе г. Н. Петровић.

Са овим је седница закључена.

46. седнице, држане 11. новембра 1931. г. у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, потпретседник Др. Т. Митровић, и чланови: Д. Спремић, М. Николић, С. Ратковић, Б. Ранковић, Н. Петровић, Т. Владисављевић, Др. М. Градојевић и Н. Белобрк и гост г. Макса Николић, редован члан из Београда.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. Дамњановић.

I 766) Прочитан је и усвојен записник 45. седнице Управног Одбора.

II 767) Примљен је знању записник 45. седнице књижевног одбора и усвојени су предлози бр. 535 за куповину књига ради продаје и бр. 539 да се сви заостали записници из ове године штампају у последњем броју Тежака за о. г. као додатак.

III Прочитан је записник 45. седнице финансиског одбора, да је одлучено:

768) Да се прими знању да се прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— дин

769) Да се прими знању да је извршен преглед касе и нађено стање исправно.

770 Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 336, а одбије по предлогу бр. 337.

771) Да се по предлогу ср. пољопр референта из Врањшта, прими од тамошње Подружине 2800.— дин. у име исплате дуговања.

772) Да се пољоприв Календар за 1932. г. да у продају свима оним који су извршили обрачун за раније године.

IV Прочитан је записник 45 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

773) Да се одбију понуде бр. 9234, за муљаче, бр. 9608 за креч, бр. 9594 за просо, бр. 9641 за паразоју, бр. 9660 за тријере и 9663 за аписол.

774) Да се по понуди бр. 9458 поручe 10 обруча за сточне соне погаче.

775) Да се по понуди бр. 9668 поручи условно једно буре трифолин смесе.

776) Да понуде за семе ливадских трава проучи набављачки одбор са чланом управе г. Т. Владисављевићем и идућој седници поднесе предлог.

V Прочитан је записник 45 седнице програмског одбора, па је одлучено:

777) Да се 1000 ком. калемова афуз-али поделе према одлуци бр. 791 донетој на 49 седнице од 18 новембра.

Саопштења и предлози.

VI 778) Г. Н. Петровић члан управе саопштава, да је у име Друштва присуствовао откривању споменика палим браниоцима Београда. Одбор прима знању са захвалношћу.

Са овим је седница закључена.

---

47. седнице, држане 18 новембра 1931 у друштвеном дому у Београду.

Били су присутни г.г. претседник М. Миљковић, ппретседник Др. Т. Митровић и чланови: Д. Спремић, Т. Владисављевић, М. Николић, Н. Белобрк, А. Рашковић, В. Матић, С. Ратковић, Н. Петровић, Др. М. Градојевић и Б. Ранковић.

Претседавао претседник г. М. Миљковић.

Бележио секретар г. М. В. Дамњановић.

I 779) Прочитан је и примљен записник 46. седнице Управног одбора.

II 780) Примљен је знању записник 46. седнице књижевног одбора.

III Прочитан је записник 46. седнице финансиског одбора; па је одлучено:

781) Да се прими знању да су прегледани и за исплату оверени рачуни преко 1000.— динара.

782) Да се одобравају привремена кредитирања по предлогу бр. 341.

783) Да се тражи од Подружине у Мрчајевцима да дуг исплати о року.

784) Да се штампа друштвени ценовник у 10.000 примерака за 1900.— динара, и да се употреби као рекламни материјал на пољопривредној покретној изложби и школи.

785) Да се не може дати помоћ по тражењу бр. 9747.

IV Прочитан је записник 46 седнице набављачког одбора, па је одлучено:

786) Да се по тражењу бр. 9673 одреде у комисију за преглед прскалица г.г. Б. Ранковић, Др. М. Градојевић, Н. Петровић и Д Спремић, пошто молилац претходно положи 425.— динара иа име трошкова и таксе за испитивање.

787) Да се по тражењу бр. 9690 препоручи пречишћавање семена, јер се само тако може пломбирати.

788) Да се прими знању да је извршен преглед комисионе робе стим, да се у свему поступи по примедбама изнетим у тачци 234.

789) Да се усваја предлог за набавку семена ливадских трава стим, да се набави 60% више.

790) Да се прими знању да је од набављеног природног семена луцерке у 11.968 кгр. добивено чистог и пломбираног семена 10.900 кгр., отпадак у 1059 кгр. да се расходује. Семе да се продаје по 16.— дин.

V Прочитан је записник 46. седнице програмског одбора, па је одлучено:

791) Да се Народној књижници и читаоници у Модрану да на поклон књига у вредности 150.— дин.

792) Да се одговори Пољопривредном оделењу Министарства саобраћаја, да ће их Друштво морално помоћи и да му се ставља на расположење, ако је потребно и за израду плана.

793) Да се по молби бр. 9740 пошаље на углед по један примерак Тежака и Календара.

Саопштења и предлози:

VI 794) Саслушана су мишљења г.г. М. Дуњића и Т. Владисављевића, о пројекту закона о чувању пољских имања, па је одлучено да се усвоје и доставе Министарству пољопреде.

795) По позиву Друштва Књегиње Љубице на славу одлучено је да иде члан Управе г. Матић или г. С. Ратковић.

796) Саслушани су поздрави примљени о друштвеној слави, са узвиком живели!

797) Г. Др. Т. Митровић реферише да је готов Календар за 1932. г. Одбор прима знању и усваја прорачун за исплату хонорара.

798) Г. Др. Т. Митровић реферише, да је ишао у Смедерево ради прегледа и уређења вагона за пољопривредну покретну изложбу и школу и да је уговорио да Друштво тамо пошаље предмете да се у вагон упасују. Одбор одобрава поступак.

Са овим је седница закључена.

ПОЉОПРИВРЕДНИ КАЛЕНДАР за 1932 год. изашао је из штампе. Календар обилује масом поучних чланака из пера наших најбољих стручњака, а цена му је само Динара 10.—

Календар је штампан у ограниченом броју примерака, те препоручујемо читаоцима Тежака, који нису чланови Пољопривредних подружина, да ову корисну књигу што пре набаве, било директно, шаљући 10 динара чековном упутницом Бр. 50350, или преко свога среског пољоприв. референта.

НЕГА ЛЕПОТЕ

на медицинско-козметичкој основи. То је нови правац, који је и заиста добар, ако се зато узимају медицински беспрекорна помоћна средства, као што су Феллерова Елза-помада за заштиту лица и коже и Феллерова Елза-помада за пораст косе. За унапред посланих 40 Дин. 2 лончића без даљих трошкова код апотекара Еуген В. Феллер, Стубица Доња, Елсатрг 366, Савска Бановина.

ПОСЛЕ НЕВРЕМЕНА

помоћ скоро тренутачна

Кишовити дани, промочене ципеле, влажно одело, знак опасности. Прехладе, заглуха, реуматизам, ишијас Болови по читавоме телу, прса затрпана, загушљивост

Ублажите тај неугодан осећај. Намажите са СЛОАН-ОВИМ Линиментом. Гриje као сунчане зраке, олакшава загушљивост, уклања болове.

Добива се у свим АПОТЕКАМА и ДРОГЕРИЈАМА

СЛОАН-ов ЛИНИМЕНТ

одстрањује болове

Тежак излази сваког 1 и 15 у месецу, на два и више штампаних табака. Стаје годишње 30 дин. за Краљевину Југославију, а за иностранство 65 дин. Ђаци и војници добијају лист у пола цене. Претплата и рукописи упућују се Српском пољоприведном друштву, Немањина ул. бр. 11, Београд. Рукописи се не враћају. Цена огласа по такси. Рачун код Поштанске штедионице бр. 50.350. Тел. бр. 20-302.

ШТАМПАРИЈА

Марјана М. Цветковића

БЕОГРАД

Воје. Главара 62 Телеф. 23-1-78

Прима на израду све штампарске послове по најумереније цени.

БОЛЕСНИ НА ПЛУЋИМА!

Већ много хиљада излечених!

Затражите одмах књигу о мојој

новој уметности хранења

која је многе спасила. Она може да се употреби код сваког начина живота те помаже, да се болест брже савлада Нестаје знојење и кашаљ по ноћи, тежина тела се диже, а постепено окрепљење заустављa болест.

Озбиљне личности

лекарске знаности потврђују, да је моја метода изврсна, те радо допуштају њену употребу. Што пре почнете са мојим начином хранења тим боље је.

Посве бесплатно и просто од поштарине

примићете моју књигу, из које ћете црпити упуте, вредне да их сазнате.

Пишите одмах

доста је и једна дописница на нижу адресу:

Сабирно место поште:

GEORG FULGNER,
Berlin-Neukölln
Ringbahnstrasse 24. Abt. 485.

ВОЋАРИ!

у току зиме рано и у пролеће најбоље је прскати:

шљиве против штитасте ваши, јабуке против штитасте и крваве ваши, као и све остале воћке против разних болести и штеточина са једино апсолутно сигурним и опробаним оригиналним холандским препаратом

КАРБОКРИМПОМ

који ће воћке после прскања препородити и сачувати од сигурне пропасти.

КАРБОКРИМП је од стручњака препоручен као најбољи препарат, те је стога у употреби и најјевтинији.

Тражите цене и упуства на адресу:

„БИЉАНА“ А. Д.

Телефон 20380 БЕОГРАД Поштан. фах 423.

Карбокримп се може добити и код:

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Штампа М. Цветковић, Београд, Војв. Гавгора, 62 Тел. 23-1-78.